MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI

IOAN SCURTU, CONSTANTIN MOCANU, DOINA SMÂRCEA

DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA ROMÂNIEI ÎNTRE ANII 1918 — 1944

Coordonator: **loan Scurtu**

19
95

EDITURA DIDACTICA Şl PEDAGOGICA, R.A., BUCUREŞTI

ISBN 973-30-2756-1

Prima formă a acestei lucrări a apărut la Editura Didactică şi Pedagogică în anul 1982, cu titlul *Istoria României între anii 1918—1944. Culegere de documente,* având ca autori pe: loan Scurtu (coordonator), Gheorghe Z. lonescu, Eufrosina Po- pescu, Doina Smârcea.

Redactor: **CONSTANTIN MOCANU** Tehnoredactor: **ELENA STAN**
Coperta: **DUMITRU ŞMALENIC**

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea de faţă, *Documente privind istoria României între anii 1918—1944,* reprezintă a doua ediţie, modificată şi mult adăugită, a celei din 1982, apărută tot la Editura Didactică şi Pedagogică, şi destinată — atunci, dar şi acum — studenţilor din facultăţile cu profil de istorie, filosofie, geografie, de învăţare a limbilor străine, de asemenea profesorilor, tuturor celor doritori să cunoască, pe bază de documente autentice şi multiple, istoria românească din perioada delimitată prin titlul menţionat mai sus.

Ediţia, aflată acum în atenţia cititorului, include o seamă de documente din prima ediţie, care s-au dovedit de mai mare interes, au rămas viabile şi pentru condiţiile de după 1989, şi care, desigur, indiferent de împrejurări, sunt piese fundamentale, durabile, ale istoriei perioadei respective, şi, prin aceasta, ale istoriei generale a României. Aproximativ jumătate din numărul paginilor noii ediţii este ocupat de documente noi, rezultate din investigaţiile recente în diferite fonduri de arhivă, în colecţii de legi, în coloanele ziarelor şi ale altor publicaţii, în volumele de memorii ori de cuvântări ale personalităţilor vieţii politice. în noua ediţie am inclus pentru prima dată într-o lucrare cu conţinut documentar mai sintetic şi un capitol de texte despre psihologia poporului român, mentalitatea lui, ştiinţa, arta, filosofia, cultura lui în general, din perioada interbelică. Am păstrat tabelele statistice relative la situaţia economică a ţării, listele cu guvernele care s-au succedat în aceşti ani şi am adăugat lista cu regii României, lista cu preşedinţii Senatului şi ai Adunării Depu- taţilor, pentru a da o imagine cât mai completă a concretizării principiului separaţiei puterilor în stat şi a organizării conducerii în diferitele domenii ale activităţii social-umane.

Ca şi în prima ediţie, dar mult mai amplu şi mai des decât în aceasta, din ansamblul de documente rezultă însemnătatea deosebită a făuririi statului naţional unitar român, realizările notabile ale societăţii româneşti, dar şi dificultăţile, neîmplinirile ei din anii 1918—1944, în sferele economiei, vieţii sociale, politicii interne şi externe, ale culturii şi educaţiei, particularităţile românilor şi contribuţia lor — prin înseşi faptele lor interne reflectate în documentele selecţionate — la istoria generală, europeană în mod mai direct.

Astfel, încă o dată este evident că Marea Unire a deschis noi şi largi perspective de ascensiune a naţiunii române pe scara

istoriei, a ridicat pe o treaptă superioară comunitatea statornicită de-a lungul veacurilor între toate provinciile româneşti, s-a realizat cadrul statal adecvat pentru dezvoltarea mai intensă a bazei materiale a societăţii, au fost în-mănunchiate energiile şi capacităţile creatoare ale întregului popor român.

Prin Unirea din 1918, graniţele politico-statale aproape s-au suprapus peste cele etnice, situaţie care se menţine până în anul 1940, când României i-au fost impuse trei dureroase cedări teritoriale. La sfârşitul războiului dintre 1939—1945, România nu a putut reveni, în toate direcţiile, la hotarele ei fireşti, ci numai partea din Transilvania acaparată de Ungaria horthystă în 1940 a fost retrocedată patriei, de bună seamă în primul rând mulţumită participării, cu atâtea jertfe, a armatei române la eliberarea ei.

întregită în 1918, România avea (până în 1940) o suprafaţă de 295 000 km^2 şi o populaţie de 18 000 000 de locuitori (potrivit recensământului din 1930). Ţară europeană de mărime medie, România se afla în acel timp pe locul 8 în privinţa numărului de locuitori şi pe locul 10 în privinţa întinderii teritoriale. Deşi după 1918 a crescut ponderea mino, rităților naţionale (căci în Basarabia, Bucovina şi Transilvania cele două imperii stăpânitoare favorizaseră diminuarea populaţiei româneşti care era, de fapt, populaţia autohtonă, şi mărirea procentului celei minoritare), România a rămas un stat naţional unitar, majoritatea masivă a populaţiei sale fiind de naţionalitate română (71,9o/ₒ în 1930). Din alt punct de vedere — cel social — România era un stat cu aproape 8Oo/ₒ din locuitori domiciliaţi la sate şi numai 20 VQ la oraşe, adică era o ţară agrar- industrială. Altfel spus, mai concret, după ocupaţie, circa 78o/ₒ din locuitori lucrau în agricultură, circa 7o/ₒ în industrie, circa 3% în comerţ şi finanţe, iar restul în alte ramuri.

Documentele incluse în acest volum reflectă cum, tocmai în acest cadru general, a evoluat economia naţională, trecând şi prin etape dificile, bunăoară aceea a crizei economice mondiale din anii 1929—1933 sau aceea a războiului în care România a intrat în 1941, cum s-a desfăşurat viaţa publică, străbătută de un suflu democratic, de efervescenţă politică şi culturală, de însemnate schimbări în însăşi psihologia poporului român, tendinţe istorice fireşti afectate însă de egoismul politic al unor partide, şi după 1933 îndeosebi, adică după venirea la putere în Germania a nazismului, de manifestarea şi în România a pericolului totalitar, de instaurarea unor regimuri cu trăsături dictatoriale: 1938—1940; 1940—1944. Declanşat la 1 septembrie 1939, al doilea război mondial a avut importante consecinţe şi asupra României, care la început şi-a proclamat neutralitatea. Cum am amintit mai sus, în 1940, României i-au fost smulse, prin dictat, Basarabia, o parte din Bucovina, o parte din Transilvania şi o parte din Dobrogea. După ce la 22 iunie 1941, Germania, împreună cu Italia, Ungaria, Slovacia, Finlanda, a atacat Uniunea Sovietică, a intrat în război şi România. La cererea presantă a fiihrerului Adolf Hitler, generalul Ion Antonescu a ordonat armatei române să lupte mai departe, sipre răsărit, dincolo de fluviul Nistru. Un capitol al lucrării se ocupă în mod special de această perioadă, care a durat până în ziua de 23 august 1944, perioadă cu grele şi complexe probleme, cu victorii şi înfrângeri, cu ajungerea la situaţii limită, pe care însă societatea românească, forţele ei politice mai realiste au reuşit să le depăşească şi să salveze fiin-

ţarea ţării, a naţiunii române.

în paginile volumului am căutat să dăm pentru fiecare etapă şi pentru fiecare temă principală documente, pe de o parte, primare, pe de altă parte, documente cât mai felurite ca formă şi conţinut: acte legislative; programe politice de partid; rezoluţii şi moţiuni ale unor foruri oficiale sau ale unor întruniri; rapoarte, note, informări elaborate
de diferite organe de stat, politice, economice; declaraţii de politică internă şi externă; memorii scrise de personalităţi politice; articole din ziare şi din alte publicaţii contemporane evenimentelor; apeluri, chemări, manifeste; cuvântări, alocuţiuni, comunicări ştiinţifice ale unor oameni politici, de ştiinţă, de artă, membri ai Academiei Române şi profesori universitari.

Am avut ca preocupare să reproducem textul integral al cât mai multor documente, pentru a oferi şi astfel posibilitatea unei completitudini în cunoaştere şi explicitare, însă întrucât în ele sunt părţi mai mari ori mai mici, oricum nu puţine paragrafe colaterale temei urmărite ori ele însele sunt mult prea mari nu am putut evita fragmentarea, dar ori de câte ori am scos din text aceasta este anunţată prin paranteze drepte [...] dacă eliminarea s-a făcut în cuprinsul organic al unui context, sau prin puncte de suspensie rărite, fără a fi puse între paranteze, între rînduri, dacă eliminarea a vizat paragrafe întregi. Ori de câte ori sunt paranteze rotunde ( ) acestea aparţin textului original, reprezentând, de regulă, explicaţii interioare pe care autorul înscrisului a simţit nevoia să le pună; dacă în texte au rămas încă de la crearea lor lacune ori lacune au apărut ulterior prin degradarea suportului material, întregirile, pe care le-am făcut când a fost posibil, sau lacunele ca atare le-am semnalat prin paranteze ascuţite ( ).

Am păstrat particularităţile de vorbire, adică cele lexicologice, fonologice, dar transcrierea ortografică s-a făcut potrivit normelor actuale, deşi în unele privinţe am putea opta pentru alte soluţii, ca, de exemplu, în problema întrebuinţării apostrofului şi în cea a scrierii cu *î* sau *â.* Titlurile şi subtitlurile indicând structura şi despărţămintele interne ale lucrării, cele referitoare la conţinutul de idei al documentului, şi — în urma textului selectat — sursele de provenienţă au fost deosebite între ele prin caractere diferite de literă; menţionăm că titlurile de cărţi, volume de documente, titlurile de ziare şi de alte publicaţii au fost redate prin litere cursive, între ghilimele numai dacă au fost în text citate de creatorul lui.

Coordonatorul lucrării şi colaboratorii săi la această nouă ediţie mulţumesc tuturor celor care au consemnat şi relevat valoarea cărţii, rolul ei în procesul de învăţământ, dar şi direcţiile în care ea este bine să fie revăzută şi completată. Nu în ultimul rând, mulţumirile se îndreaptă spre Editura Didactică şi Pedagogică, pentru înţelegerea şi solicitudinea cu care a primt propunerea şi a sprijinit munca de reeditare a acestei lucrări.

Bucureşti, decembrie 1993.

1. NOUL CADRU DE DEZVOLTARE A ROMÂNIEI, DUPĂ MAREA UNIRE DIN 1918

1. Declaraţia de unire a Basarabiei cu România (27 martie/9 aprilie 1918)

în numele poporului Basarabiei, Sfatul Ţării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră şi vechile graniţe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută şi mai bine de ani din trupul vechei Moldove,

în puterea dreptului istoric şi a dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-şi hotărască soarta lor, de azi înainte şi pentru totdeauna

se uneşte cu mama ei România.

Această unire se face pe următoarele baze:

2. Sfatul Ţării actual rămâne mai departe pentru rezolvarea şi realizarea reformei agrare, după nevoile şi cererile norodului; aceste hotărâri se vor recunoaşte de guvernul român. 2. Basarabia îşi păstrează autonomia provincială, având un Sfat al Ţării (Dietă), ales pe viitor prin vot universal, egal, direct şi secret, cu un organ împlinitor şi administraţie proprie. 3. Competenţa Sfatului Ţării este: a) votarea bugetelor locale; b) controlul organelor zemstvelor* şi oraşelor; c) numirea tuturor funcţionarilor administraţiei locale prin organul său împlinitor, iar funcţionarii înalţi sunt întăriţi de guvern. 4) Recrutarea armatei se va face, în principiu, pe baze teritoriale. 5. Legile în vigoare şi organizaţia locală (zemstve, oraşe) rămân în putere şi vor putea fi schimbate de parlamentul român numai după ce vor lua parte la lucrările lui şi reprezentanţii Basarabiei. 6. Respectarea drepturilor minorităţilor din Basarabia. 7. Doi reprezentanţi ai Basarabiei vor intra în Consiliul de Miniştri român, acum desemnaţi de actualul Sfat al Ţării, iar pe viitor luaţi din sânul reprezentanţilor Basarabiei în parlamentul român. 8. Basarabia va trimite în parlamentul român un număr de reprezentanţi proporţional cu populaţia, aleşi pe baza votului universal, egal, direct şi secret. 9. Toate alegerile din Basarabia pentru voloste† şi sate, oraşe, zemstve şi parlament se vor face pe baza votului universal, secret şi direct. 10. Libertatea

* În Rusia de dinainte de 1917—1918: administraţii locale exercitate de către nobilime.

† În Rusia tot înainte de 1917—1918: diviziune administrativ-teritorială mai mică decât un judeţ.

personală, libertatea tiparului, a cuvântului, a credinţei, a adunărilor şi toate libertăţile obşteşti vor fi garantate prin Constituţie. 11. Toate călcările de lege, făcute

din motive politice în vremurile tulburi ale prefacerii din urmă, sunt amnistiate.

Basarabia, unindu-se ca o fiică cu mama sa România, parlamentul român va hotărî convocarea neîntârziată a Constituantei, în care vor intra proporţional cu populaţia şi reprezentanţii Basarabiei, aleşi prin vot universal, egal, direct şi secret, spre a hotărî împreună cu toţii înscrierea în Constituţie a principiilor garanţiilor de mai sus.

Sfatul Ţării, Chişinău, din 30 martie 1918.

3. Decretul-regal cu privire la hotărârea Sfatului Ţării din Chişinău (9 aprilie 1918)

*Sfatul Ţării din Basarabia, în şedinţa de la 27 martie (9 aprilie) 1918, votând prin 86 voturi pentru, contra 3, fiind şi 36 abţineri, următoarea rezoluţiune:

„în numele poporului Basarabiei Sfatul Ţării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră şi vechile graniţe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută şi mai bine de ani din trupul vechei Moldove, în puterea dreptului istoric şi dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-şi hotărască soarta lor, de azi înainte şi pentru totdeauna se uneşte cu mama sa România".

Şi prezidentul Consiliului nostru declarând că:

„în numele poporului român şi al regelui, M. S. Ferdinand I al României, ia act de acest vot quasi unanim şi declară la rândul lui Basarabia unită cu România de veci şi indivizibilă".

Promulgăm acest vot şi această declaraţie şi ordonăm să fie învestit cu sigiliul statului şi publicat în *Monitorul oficial.*

Monitorul oficial, nr. 8, din 10 (23) aprilie 1918.

4. Declaraţia de unire a Bucovinei cu România (15/28 noiembrie 1918)

Congresul general al Bucovinei, întrunit azi, joi, în 15/28 noiembrie 1918, în sala sinodală din Cernăuţi, considerând:

că, de la fundarea principatelor române, Bucovina, care cuprinde

• Aici, apoi la toate textele de tip legislativ care urmează, fără a anunţa prin puncte de suspensie nu mai reproducem primul grup de fraze care au un rol protocolar şi sunt, de regulă, în formulare stereotipică; de asemenea, nici semnăturile, care uneori sunt multe, precum şi alte detalii care succed ultimului paragraf al textului propriu-zis.

vechile ţinuturi ale Sucevei şi Cernăuţilor, a făcut pururea parte din Moldova, care în jurul ei s-a închegat ca stat;

că în cuprinsul hotarelor acestei ţări se găsesc vechiul scaun de domnie de la Suceava, gropniţele domneşti de la Rădăuţi, Putna şi Sucevita, precum şi multe alte urme şi amintiri scumpe din trecutul Moldovei;

că fiii acestei ţări, umăr la umăr cu fraţii lor din Moldova şi sub conducerea aceloraşi domnitori, au apărat de-a lungul veacurilor fiinţa neamului lor împotriva tuturor încălcărilor din afară şi a cotropirii păgâne;

că în 1774 prin vicleşug Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei şi cu de-a sila alipită coroanei Habsburgilor;

că 144 de ani poporul bucovinean‡ a îndurat suferinţele unei ocâr- muiri străine, care îi nesocotea drepturile naţionale şi care prin strâm- bătăţi şi persecuţii căuta să-i înstrăineze firea şi să învrăjbească celelalte neamuri, cu care el voieşte să trăiască ca fraţi;

că în scurgerea de 144 de ani, bucovinenii au luptat ca nişte mucenici pe toate câmpiile de bătălie în Europa sub steag străin pentru menţinerea, slava şi mărirea asupritorilor lor, şi că ei drept răsplată aveau să îndure micşorarea drepturilor moştenite, izgonirea limbii lor din viaţa publică, din şcoală şi chiar din biserică;

că, în acelaşi timp, poporul băştinaş a fost împiedicat sistematic de a se folosi de bogăţiile izvoarelor de câştig ale acestei ţări şi despuiat în mare parte de vechea sa moştenire;

că, cu toate acestea, bucovinenii n-au pierdut nădejdea că ceasul mântuirii, aşteptat cu atâta dor şi suferinţă, va sosi şi că moştenirea lor străbună, tăiată prin graniţe nelegiuite, se va reîntregi prin alipirea Bucovinei la Moldova lui Ştefan§, şi că au nutrit vecinie credinţa că marele vis al neamului se va înfăptui, când se vor uni toate ţările române de la Nistru şi Tisa într-un stat naţional unitar;

constată că ceasul acesta mare a sunat!

Astăzi, când, după sforţări şi jertfe uriaşe din partea României şi a puternicilor şi nobililor ei aliaţi, s-au întronat în lume principiile de drept şi umanitate pentru toate neamurile, şi când în urma loviturilor zdrobitoare monarhia austro-ungară s-a zguduit în temeliile ei şi s-a prăbuşit, şi toate neamurile încătuşate în cuprinsul ei şi-au câştigat dreptul de liberă hotărâre de sine, cel dintâi gând al Bucovinei dezrobite se îndreaptă către Regatul României, de care întotdeauna am legat nădejdea dezrobirii noastre.

Drept aceea Noi,

‡ Mai corect: populaţia română din Bucovina.

§' Ştefan cel Mare.

Congresul general al Bucovinei,

întrupând suprema putere a ţării şi fiind investiţi singuri cu puterea legiuitoare,

În numele suveranităţii naţionale,

hotărâm:

Unirea necondiţionată şi pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuş, Colacin şi Nistru, cu Regatul României.

Glasul Bucovinei, Cernăuţi, din 29 noiembrie 1918.

5. Decretul-regal cu privire la hotărârea Congresului general al Bucovinei din Cernăuţi

(18 decembrie 1918)

Luând act de hotărârea unanimă a Congresului general al Bucovinei din Cernăuţi de la 15 noiembrie 1918,

Am decretat şi decretăm:

Art. I. Bucovina, în cuprinsul graniţelor sale istorice, este şi rămâne unită cu Regatul României.

Art. II. Preşedintele Consiliului nostru de Miniştri este însărcinat cu executarea acestui decret.

Monitorul oficial, nr. 217, din 19 decembrie 1918/1 ianuarie 1919.

6. Rezoluţia privind unirea Transilvaniei cu România

(18 noiembrie/1 decembrie 1918)

I. Adunarea Naţională a tuturor românilor din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească**, adunaţi prin reprezentanţii lor îndreptăţiţi la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie (1 decembrie) 1918 decretează unirea acelor români şi a teritoriilor locuite de dânşii cu România. Adunarea Naţională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al naţiunii române la întreg Banatul, cuprins între Mureş, Tisa şi Dunăre.

II. Adunarea Naţională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal.

III. în legătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român, Adunarea Naţională proclamă următoarele:

1. Deplina libertate naţională pentru toate popoarele

** Prin „Ţara Ungurească” în acest document, precum şi în altele, sunt numite teritoriile româneşti pe care, în decursul timpului, le-a încorporat nemijlocit în administraţia sa regatul ungar; ele se mai numesc şi „Parţium”, părţile; este vorba de teritoriile de la vestul Munţilor Apuseni.

conlocuitoare[††]. Fiecare popor se va instrui, administra şi judeca în limba sa proprie prin indivizii din sânul său şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare şi la guvernarea ţării în proporţie cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

2. Egala îndreptăţire şi deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat.

3. înfăptuirea desăvârşită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieţii publice. Votul obştesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporţional, pentru ambele sexe, în vârstă de 21 de ani, reprezentarea în comune, judeţ ori parlament.

4. Desăvârşita libertate de presă, asociere şi întrunire; libera propagandă a tuturor gândurilor omeneşti.

5. Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăţilor, în special a proprietăţilor mari. în baza acestei conscrieri, desfiinţând fideicomisele[‡‡] şi, în temeiul dreptului de a micşora după trebuinţă latifundiile, i se va face posibil ţăranului să-şi creeze o proprietate (arătură, păşune, pădure) cel puţin atât cât să poată munci el şi familia lui.

Principiul conducător al acestei politici agrare e, pe de o parte, promovarea nivelării sociale, pe de altă parte, potenţarea producţiunii.

6. Muncitorimii industriale i se asigură aceleaşi drepturi şi avantagii, care sunt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus.

IV. Adunarea Naţională dă expresie dorinţei sale ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea naţiunilor libere în aşa chip ca dreptatea şi libertatea să fie asigurate pentru toate naţiunile mari şi mici deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul ca mijloc pentru regu- larea raporturilor internaţionale. ,

V. Românii adunaţi în această adunare naţională salută pe fraţii lor din Bucovina scăpaţi din jugul monarhiei austro-ungare şi uniţi cu ţara mamă România.

VI. Adunarea Naţională salută cu iubire şi entuziasm liberarea naţiunilor subjugate până aci în monarhia austro-ungară, şi anume naţiunile: slovacă, austro-germană, iugoslavă, polonă şi ruteană, şi hotărăşte ca acest salut al său să se aducă la cunoştinţa tuturor acelor naţiuni.

VII. Adunarea Naţională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor bravi români care în acest război şi-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea şi unitatea naţiunei române.

VIII. Adunarea Naţională dă expresiune mulţumitei şi admiraţiunei sale tuturor Puterilor Aliate, care prin strălucitele

†† Exprimarea „popoare conclocuitoare” nu este potrivită pentru România, stat naţional, unitar; este vorba de „minorităţi naţionale”, aşa cum au fost ele numite în tratatele internaţionale.

‡‡ *Fideicomis:* dispoziţie testamentară prin care testatorul dispune ca moştenitorul sau legatarul său să remită unei terţe persoane o parte din averea pe care i-o lasă.

lupte purtate cu cerbicie împotriva unui duşman pregătit de multe decenii pentru război, au scăpat civilizaţiunea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor naţiunii române din Transilvania, Banat, Ţara Ungurească, Adunarea Naţională hotărăşte instituirea unui Mare Sfat Naţional Român, care va avea toată îndreptăţirea să reprezinte naţiunea română oricând şi pretutindeni faţă de toate naţiunile lumii şi să ia toate dispoziţiunile pe care le va afla necesare în interesul naţiunei.

Românul, Arad, din 20 noiembrie/3 decembrie 1918.

6. Decretul-regal cu privire Ia hotărârea Adunării Naţionale din Alba lulia

(11 decembrie 1918)

Luând act de hotărârea unanimă a Adunării Naţionale din Alba-Iulia, Am decretat şi decretăm:

Art. I. Ţinuturile cuprinse în hotărârea Adunării Naţionale din Alba- Iulia de la 18 noiembrie/1 decembrie 1918 sunt şi rămân deapururea unite cu Regatul României.

Art. II. Preşedintele Consiliului nostru de Miniştri este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretului-lege de faţă.

Monitorul oficial, nr. 212, din 13/26 decembrie 1918.

7. Legile pentru ratificarea Unirii

(29 decembrie 1919)

a) Legea pentru ratificarea unirii Transilvaniei cu România

Art. unic. Se ratifică, învestindu-se cu putere de lege decretul-lege cu nr. 3631 din 11 decembrie 1918, publicat în *Monitorul oficial* cunr. 212 din 13 decembrie 1918, privitor la unirea Transilvaniei, Banatului, Cri- şanei, Sătmarului şi Maramureşului cu vechiul Regat al României, în cuprinderea următoare:

Ferdinand I

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,

La toţi de faţă şi viitori, sănătate:

Asupra raportului preşedintelui Consiliului nostru de Miniştri sub nr. 2171 din 1918,

Luând act de hotărârea unanimă a Adunării Naţionale din Alba lulia.

Am decretat şi decretăm:

Art. I. Ţinuturile cuprinse în hotărârea Adunării Naţionale

din Alba lulia de la 18 noiembrie (1 decembrie) 1918 sunt şi rămân deapu- rurea unite cu Regatul României.

Art. II. Preşedintele Consiliului nostru de Miniştri este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretului-lege de faţă.

Dat în Bucureşti, la 11 decembrie 1918,

Ferdinand.

Preşedintele Consiliului de Miniştri,

Ion I. C. Brătianu.

Această lege s-a votat de Adunarea Deputaţilor în şedinţa de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamaţiuni.

Preşedinte, N. lorga.

Secretar, Ştefan Meteş.

Această lege s-a votat de Senat în şedinţa de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamaţiuni.

P. Preşedinte, Dr. C. Şumuleanu.

Secretar, Balbareu.

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul statului şi publicată prin *Monitorul oficial.*

Dat în Bucureşti, la 31 decembrie 1919,

Ferdinand.

Preşedintele Consiliului de Miniştri,

Dr. Alexandru Vaida-Voevod.

Ministru de stat fără portofoliu pentru afacerile Transilvaniei, Banatului, Crişanei, Sătmarului şi Maramureşului,

Dr. Ştefan C. Pop.

Ministru de justiţie ad-interim,

Dr. Ştefan C. Pop.

Nr. 5451

Monitorul oficial, nr. 206, din 1 ianuarie 1920.

b) Lege pentru ratificarea unirii Bucovinei cu România

Art. unic. Se ratifică, învestindu-se cu putere de lege, decretul-lege nr. 3744 din 18 decembrie 1918, publicat în *Monitorul oficial,* nr. 217 din 19 decembrie 1918, privitor la unirea Bucovinei cu vechiul Regat al României, în cuprinderea următoare:

Ferdinand I

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,

La toţi de faţă şi viitori, sănătate:

Asupra raportului preşedintelui Consiliului nostru de Miniştri sub nr. 2211 din 1918.

Luând act de hotărârea unanimă a Congresului general al Bucovinei din Cernăuţi de la 15 noiembrie 1918,

Am decretat şi decretăm:

Art. I. Bucovina în cuprinsul graniţelor sale istorice este şi rămâne deapururea unită cu Regatul României.

Art. II. Preşedintele Consiliului nostru de Miniştri este însărcinat cu executarea acestui decret.

Dat în Bucureşti, la 18 decembrie 1918.

Ferdinand.

Preşedintele Consiliului de Miniştri,
Ion I. C. Brătianu.

Această lege s-a votat de Adunarea Deputaţilor în şedinţa de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamaţiuni.
Preşedinte, N. lorga.
Secretar, Aurel Moraru.

Această lege s-a votat de Senat în şedinţa de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamaţiuni.
P. Preşedinte, Dr. C. Şumuleanu.
Secretar, Balbareu.

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul statului şi publicată prin *Monitorul oficial.*

Dat în Bucureşti, la 31 decembrie 1919.
Ferdinand.

Preşedintele Consiliului de Miniştri,
Dr. Alexandru Vaida-Voevod.

Ministru de stat fără portofoliu, delegat cu administrarea Bucovinei, I. Nistor.

Ministrul justiţiei ad-interim, Dr. Ştefan C. Pop.

Monitorul oficial, nr. 206. din 1 ianuarie 1920.

c) Lege asupra ratificării unirii Basarabiei cu România

Art. unic. Se ratifică, învestindu-se cu putere de lege, decretul-lege nr. 842 din 9 aprilie 1918, publicat în *Monitorul oficial,* nr. 8 din 10 apri-

lie 1918, privitor la unirea Basarabiei cu vechiul Regat al României, în cuprinderea următoare:

Ferdinand I[§§]

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,

La toţi de faţă şi viitori, sănătate:

Sfatul Ţării din Basarabia, în şedinţa de la 27 martie (9 aprilie) 1918, votând prin 86 voturi pentru, contra 3, fiind şi 36 abţineri, următoarea rezoluţiune:

„în numele poporului Basarabiei, Sfatul Ţării declară:

Republica Democrată Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră şi vechile graniţe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută şi mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric şi dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-şi hotărească soarta lor, de azi înainte şi pentru totdeauna,

Se uneşte cu mama sa România".

Şi prezidentul Consiliului nostru de Miniştri declarând că:

„în numele poporului român şi al regelui M. S. Ferdinand I al României, ia act de acest vot quasi unanim şi declară la rândul lui Basarabia imită cu România de veci una şi indivizibilă".

Promulgăm acest vot şi această declaraţie, şi ordonăm să fie învestit cu sigiliul statului şi publicat în *Monitorul oficial.*

Dat în Iaşi, la 9 aprilie 1918.

Preşedintele Consiliului de Miniştri,

A. Marghiloman.

Ministru de justiţie,

D. Dobrescu.

Această lege s-a votat de Adunarea Deputaţilor în şedinţa de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamaţiuni.

Preşedinte, N. lorga.

Secretar, Teodosie Bârcă.

Această lege s-a votat de Senat în şedinţa de la 29 decembrie anul 1919, în unanimitate, prin aclamaţiuni,

P. Preşedinte, Dr. C. Şumuleanu.

Secretar, I. Balbareu.

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul statului şi publicată prin *Monitorul oficial.*

Dat în Bucureşti, la 31 decembrie 1919.

Ferdinand.

Preşedintele Consiliului de Miniştri,

Dr. Alexandru Vaida-Voevod.

Ministru de stat fără portofoliu, delegat cu administraţia

§§ În cazul acestor trei legi de ratificare a unirii Basarabiei, a Transilvaniei, a Bucovinei cu România (ordinea aceasta a textelor este cea din respectivul număr al *Monitorului oficial)* decretele regale din 9 aprilie, 18 şi 11 decembrie 1918 (pe care le-am reprodus în paginile de mai înainte) sunt incluse în aceste trei legi ca nişte citate complete şi, în consecinţă, le-am redat şi noi cu textul lor integral, adică şi cu formulările introductive protocolare, şî cu semnăturile şi celelalte concretizări adiacente.

Basarabiei, I. Inculeţ.

Ministru de justiţie ad-interim.

Ştefan C. Pop.

Nr. 5450

Monitorul oficial, nr. 206, din 1 ianuarie 1920.

8. Tratatele internaţionale privind noul statut teritorial şi politic al României (1919—1920)

a) Declaraţiile lui Ion I. C. Brătianu privind situaţia României la Conferinţa de pace (decembrie 1919)

Astfel erau decepţiunile create chiar de armistiţiu, când la Paris înaintea Conferinţei am constatat din ziua întâi că statele mari, că puterile cele patru înţelegeau să ne trateze, pe statele cele mici, la discuţii, nu ca pe nişte tovarăşi cu drepturi egale, cum fuseserăm egali la luptă. Din ziua întâi se constatau aşa diferenţele încât nu mai corespundeau cu noţiunea pe care o aveam noi de noua viaţă internaţională ce trebuie să fie între state.

Nu insist asupra chestiunilor de detaliu, ca cele în care ne-am pomenit că României i se contesta dreptul de a avea nu numai un număr de plenipotenţiari egal cu ai Puterilor Mari, dar României i se contestă chiar dreptul de a avea un număr de plenipotenţiari egal cu acei ai Belgiei, ai Braziliei sau Serbiei, aşa că noi nu puteam să avem decât doi plenipotenţiari, pe când celelalte puteau avea trei.

În dorinţa mea de a mă feri de tot ce putea provoca discuţiuni pe fapte secundare, am trecut cu vederea, cu mici ironii, asupra incidentelor de acest fel.

M-am mărginit să întreb că oare nu cumva se închipuie, pe nedrept, că doi plenipotenţiari români ar face mai mult decât trei sau cinci alţii şi am zis că nu ne recunoaştem această superioritate!

Astfel am ajuns la situaţiuni de principii mai serioase.

Organizarea lucrărilor Conferinţei s-a făcut în condiţiuni astfel încât toate statele mici s-au crezut datoare să protesteze. Şi în numele lor, cea dintâi Belgia a protestat, protestare la care he-am unit succesiv fiecare din reprezentanţii celorlalte state mici. Dar atunci, spre marea şi dureroasa noastră surprindere, preşedintele Conferinţei, şeful guvernului celei mai generoase

democraţii din lume, a opus obiecţiunilor noastre teoria că fiecare semnifică înaintea Conferinţei cât semnifică puterea sa militară. Era, d-lor, un principiu şi o teorie care nu se acordau nici cu credinţele noastre, nici cu cele ce eram în drept şi consideram că fusese chiar ţelul principal pentru care se dusese războiul.

Şi atunci, ca să se sistematizeze acest procedeu de lucru şi acest sistem nou, adică nu nou, dar prea mult învechit, al vieţii internaţionale, s-au inventat definiţiuni speciale pentru state ca acele pe care le reprezentam.

Rând pe rând, ele au fost numite „state cu interese particulare" şi apoi „state cu interese limitate". Am protestat în toate demersurile mele în contra acestor definiţiuni. Am căutat să conving pe cei mari că statele nu sunt unele cu interesele generale şi altele cu interese limitate, dar că fiecare stat, acolo unde are interes, îl are tot atât de viu şi e tot atât în drept să-l apere, ca oricare putere mare, şi că nu este nimeni în drept să limiteze unde interesele mele încep şi unde se sfârşesc, decât eu însumi.

Concepţiunea şi definiţiunea erau atât de primejdioase, încât ele nu puteau să nu ducă la acea consecinţă, la care s-a şi ajuns, când de la state cu interese limitate am ajuns să fim trataţi ca în Tratatul minorităţilor, ca state cu independenţă limitată.

D-lor, s-a introdus astfel un sistem de lucru în Conferinţă care constituia o adevărată suprimare a Conferinţei. Adică reprezentanţii celor patru Puteri Mari, la care se unea şi reprezentantul Japoniei, pentru problemele care îl puteau interesa, hotărau de toate chestiunile, fără participarea celorlalte state.

Ce este drept, se numiseră comisiuni tehnice speciale pentru discutarea fiecărui fel de chestiuni. în comisiile speciale, compuse din oameni foarte distinşi, se luau în adevăr în dezbateri, în mod serios şi în deplină cunoştinţă, chestiunile vitale pentru fiecare din noi. Dar la urma urmelor concluziunile acelor comisiuni în loc să fie duse în dezbaterile completului Conferinţei erau trimise în dezbaterea reprezentanţilor celor patru Puteri Mari, care singuri modificau acele concluzii aşa cum le convenea, fără a comunica hotărârile lor reprezentanţilor celorlalte state. Ele erau înscrise în proiectul de tratat de dat inamicului, fără măcar a ne fi fost comunicat nouă textul acelui tratat.

Cu alte cuvinte, de fapt, Conferinţa a fost suprimată.

în afară de câteva şedinţe de aparat şi solemnitate, ea a fost înlocuită prin consiliul care însuşi şi-a dat această delegaţiune fără nici un consimţământ din partea celorlalţi colaboratori şi care s-a numit singur „Consiliul suprem".

În modul acesta s-a elaborat şi s-a semnat tratatul cu Germania.

Am fost în ignoranţă complectă de textul acestui tratat până în ajunul zilei când el a fost să fie înmânat inamicului.

Atunci am fost convocaţi într-o conferinţă plenară, în care ne-am aşteptat ca cel puţin în această ultimă oră să ni se comunice textul integral. în loc să ni se dea, s-a ridicat unul din delegaţii marilor puteri şi a făcut o scurtă, o foarte scurtă, chiar o prea scurtă expunere a ceea ce conţinea tratatul în liniile sale generale şi ne-a spus că neavând imprimatul gata nu ni se va putea comunica textul însuşi decât a doua zi.

Fiindcă în acel tratat, în acea expunere ce se făcea erau aluziuni la două sau trei puncte, care ne interesau special pe noi românii, m-am adresat la doi din cei mai de seamă delegaţi ai acelei conferinţe, nu la unul din membrii Consiliului suprem, dar la doi oameni iluştri, care în

desfăşurarea evenimentelor care au produs şi au condus războiul i-au asigurat succesul şi care ocupă un loc de frunte în lume.

O *voce:* Mareşalul Foch.

D-l Ion I. C. Brătianu: M-am adresat la dânşii şi i-am întrebat: cum stau aceste puncte în tratatul care priveşte şi pe România? Fiecare pe rând, mi-a răspuns: „Dar dacă d-ta nu le cunoşti, crezi că eu le cunosc? Nu cunosc textul tratatului". Atunci am zis unuia din ei, celui mai ilustru: „Vream să mă ridic şi să mă plâng, dar dacă d-ta nu-l cunoşti în ce sens se va mai lua plângerea mea?"

D-lor deputaţi, astfel arn ajuns la Versailles, în ziua în care s-a remis tratatul cu Germania, când eram puşi în alternativa dureroasă şi plină de griji: sau să semnăm un act de asemenea importanţă ca re- prezentaţi ai unui stat independent, fără să-i cunoaştem cu preciziune conţinutul, sau în faţa inamicului să mă desolidarizez de la o acţiune care trebuia să asigure şi revendicările şi situaţiunea noastră în lume şi să aud acuzând România că în faţa Germaniei încă nesupusă a făcut act de dezbinare, România, care, pentru a rămâne unită, trecuse prin marea de sânge şi de dureri de care v-am vorbit ieri!

Aşa am fost siliţi să iscălim tratatul, fără să fi avut textul scris şi fără ca vreunul din noi să-l fi citit. Astfel s-a făcut Tratatul cu Germania.

în urma acestora ne-am crezut în drept să prevenim repetarea unor asemenea procedeuri. Ne-am strâns cu celelalte state mici şi ne-am zis că dacă vine tot astfel tratatul cu Austria, cu Ungaria, cu Bulgaria, unde mergem şi ce suntem?

Am făcut demersuri repetate cerând ca în privinţa Tratatului cu Austria, care începuse a fi discutat, să putem să cunoaştem de mai înainte textul său pentru a-l discuta în conferinţă cu aliaţii, înainte de a merge în faţa inamicului. Aceste demersuri ale noastre n-au dobândit nici un rezultat favorabil. Am primit răspunsuri dilatorii care ne-au condus până într-o zi, când am fost din nou invitaţi la conferinţa plenară, la care m-am sculat în numele statelor mici şi am constatat că nu ni s-a comunicat tratatul şi că în locul textului ni se propune o expunere verbală, pentru că textul nu era imprimat. Atunci, în faţa protestului nostru, ni s-au acordat 24 ore, pentru ca să luăm cunoştinţă de textul tratatului. Şi când am luat cunoştinţă de textul incomplet al tratatului am văzut cu surprindere şi cu o indignare, pe care, cred, că este inutil s-o descriu în faţa unor suflete româneşti, am văzut acel articol în care România, într-un tratat cu vrăjmaşii, era obligată în faţa acestora, ca ea, stat independent, participând la victorie şi participând la Conferinţă, să se supună la orice Marile Puteri ar decide pentru dânsa.

Atunci, d-lor, am protestat. Am protestat în numele unor principii care, făţiş, greu se puteau combate în mijlocul Conferinţei de Pace. Am ajuns la acest rezultat, iar dilatoriu, că se va lua o nouă cercetare în această chestiune. Dar rezultatul: noua cercetare a fost că fără altă prevenire, a doua zi, s-a remis Tratatul Austriei, fără ca să ni se fi dat textul complect. Ducându-mă la biroul Conferinţei, am deschis unicul exemplar care se adusese pentru a fi remis inamicului şi am citit într-în-

sul neschimbat acel articol pe care nu-l puteam primi. Din nou am fost pus în situaţiunea să protestez în faţa inamicului, pentru că în Conferinţă nu mai eram noi singuri, aliaţii. M-am crezut din nou dator să nu provoc astfel un scandal, care ar putea da naştere la relaţiuni de ostilitate. Dominat ca totdeauna de acea necesitate de acord cu aliaţii

noştri, de acord însă astfel încât interesele noastre să nu fie jertfite, m-am mărginit să remit imediat în scris preşedintelui Conferinţei o protestare, declarând că nu vreau să ridic chestiunea în faţa inamicului, dar că România nu poate primi acel articol.

D-lor, astfel se tratau statele mici înaintea Conferinţei acelor aliaţi, care duseseră războiul desigur pentru revendicări legitime ale lor, dar care de asemenea îl duseseră pentru principii generale şi generoase, care legaseră cu dânşii unanima opiniune a lumii civilizate.

Mi se va obiecta şi mi s-a obiectat deja că în faţa unei asemenea atitudini n-am încercat să facem noi blocul statelor mici care să poată să se opună acestui sistem de conducere din partea puterilor mari. Acu- zaţiunea este nedreaptă. Am încercat în repetate rânduri să producem această unitate de acţiune, dar nu am izbutit. După cum v-am spus, în primele noastre încercări comune pe chestiuni de principiu ne-am izbit de răspunsul dilatoriu al Conferinţei şi de răspunsul cominator al preşedintelui său, care a descurajat pe mulţi.

Am încercat în urmă, în chestiunile care ne interesau mai direct, să facem un bloc al statelor direct interesate la ele, adică în raporturile cu Austria, Ungaria şi Bulgaria. Am încercat împreună cu Serbia, Grecia, Ceho-Slovacia şi Polonia să aducem împreună chestiunea înaintea Conferinţei. Dar atunci, din nenorocire, nu am izbutit, din cauza refuzului Serbiei de a da consimţământul său la această acţiune comună. A primit s-o facă contra Bulgariei, dar a refuzat să o facă totdeodată şi contra Ungariei; adică primea unde credea că este un interes special, dar nu unde erau interesele noastre ale tuturor. D-lor, n-a izbutit şi din altă pricină, care a fost cauza reală a slăbiciunii noastre; m-am izbit de o concepţiune, pe care am crezut-o primejdioasă şi greşită, dar contra căreia nu am avut ce face. M-am izbit de obiecţiunea unui mare om politic, care reprezenta un stat foarte simpatic nouă, şi care ne-a spus: d-ta vrei să faci politică de stat independent şi nu-ţi dai seama că noi nu suntem state independente ...

O voce: Venizelos.

D-l Ion I. C. Brătianu: Oricât de mare ar fi fost dorinţa mea de a ajunge la acord şi cu puterile mari şi cu statele mici, nu înţelegeam că această dorinţă putea să meargă până la a renunţa, eu, reprezentant al Regatului Român, la situaţia de stat independent, pe care aveam convingerea că am nu numai dreptul, dar şi datoria strictă şi imperioasă ca s-o reprezint în orice caz.

D-lor, când astfel s-a îndrumat viaţa Conferinţei şi sistemul ei de de lucru, care au fost consecinţele asupra organizării ei interne şi care au fost rezultatele acestor lucrări?

Reduse la Consiliul de patru, statele europene, ieşite palpitânde şi materialmente slăbite din lupta în care atâţia sângeraseră, se aflau în faţa unei puteri predominante care a luat din ce în ce înrâurire hotărâtoare în deciziile Conferinţei. Precum îmi spunea chiar unul din cei patru, când mă plângeam

că noi nu participăm la o Conferinţă, ci suntem aduşi înaintea unui tribunal ca învinuiţi, el îmi răspundea: „Dar crezi d-ta, crezi că noi constituim în Consiliu suprem o Conferinţă? Şi noi suntem aduşi aici în faţa unui arbitru care decide pentru toţi“.

Acel arbitru, d-lor, — nu este un secret, — era reprezentantul Statelor Unite, care hotăra ca o adevărată providenţă asupra tuturor chestiunilor aduse înaintea Conferinţei.

Ba încă eu ziceam unuia din colaboratorii americani ai delegaţiunii: America a luat în ce priveşte atotputinţa un rol de providenţă, dar păcat că n-a imitat pe deplin ceea ce a făcut bunul Dumnezeu. Dumnezeu a crezut că nu se cuvine, când a creat lumea, s-o creeze deodată cu toate perfecţiunile, pe care omenirea în dezvoltarea ei putea şi trebuie să le câştige, ci s-a mulţumit să trimită pe pământ doi oameni goi, ai căror urmaşi, cu experienţa vieţii şi cu truda generaţiunilor, să ajungă pe urmă să meargă cu submarinele sub apă şi cu aeroplanele în cer, să se servească de electricitate şi de toate invenţiunile pe care, dacă Dumnezeu le-ar fi pus la dispoziţiunea lui Adam şi a Evei din ziua întâia, probabil că mureau de accident sau nebuni înainte de a fi asigurat existenţa omenirii pe pământ.

De asemenea şi statelor care nasc sau care se prefac acum ar fi suficient ca providenţa cea nouă să le asigure condiţiunile esenţiale de viaţă, de care au nevoie şi să le lase să se constituie în viaţa lor internă cu propriile lor puteri şi propria lor înţelepciune aşa cum interesele lor interne le cer şi le vor învăţa că trebuie să facă.

Mai adăugam că Dumnezeu mai avea încă o însuşire, pe care reprezentanţii Americii n-au vrut s-o imite: Dumnezeu ne ascultă pe toţi, aşa ne învaţă preoţii săi, că fiecare din noi nu avem decât să mergem în biserică sau chiar la noi acasă să-l rugăm, iar Dumnezeu aude ruga noastră; pe câtă vreme expunerile noastre, doleanţele şi drepturile noastre, ca să ajungă să fie discutate, examinate şi privite de reprezentantul suprem al Americii, aceasta era foarte greu, dacă nu imposibil.

D-lor, şi situaţia astfel creată a devenit cu atât mai grea, când în cursul dezvoltării intereselor mari şi covârşitoare pentru fiecare stat, care se manifestau în cursul lucrărilor Conferinţei, când în cursul acestei dezvoltări, pe lângă oamenii de principii, pe lângă oamenii generoşi şi nobili, care reprezentau delegaţiunea oficială a Americii, fireşte şi-au luat înrâurirea lor logică şi aceia din jurul lor care reprezentau interese foarte importante, dar de altă natură. Atunci situaţiunea noastră, nu numai a României, dar a tuturor statelor care trebuiau să iasă, să se prefacă din aceste frământări şi din aceste conciliabule, devenea foarte grea; pentru că nu numai interesele lor nu puteau fi apărate pe tărâm de egalitate, cum s-a fi cuvenit, dar pentru că înrâurirea unora care le erau ostili devenea din ce în ce mai precumpănitoare.

D-lor, astfel s-au dezbătut în faţa Conferinţei chestiunile noastre.

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 15,
1 ianuarie 1919, 167—169.

b) Tratatul de pace cu Germania***

(Versailles, 28 iunie 1919)

Partea III

Clauze politice europene

Secţiunea XIV

Rusia şi statele ruse

Art. 116. Germania recunoaşte şi-şi ia îndatorirea să respecte, ca permanentă şi inalienabilă, independenţa tuturor teritoriilor care făceau parte din vechiul Imperiu al Rusiei la 1 august 1914.

Conform dispoziţiilor cuprinse în articolele 259 şi 292 din Părţile IX (Clauze financiare) şi X (Clauze economice) din prezentul Tratat, Germania recunoaşte, în mod definitiv, anularea Tratatelor de la Brest- Litovsk, precum şi a tuturor celorlalte tratate, acorduri sau convenţii făcute de ea cu guvernul maximalist din Rusia.

Puterile aliate şi asociate rezervă Rusiei în mod categoric

*** Conferinţa pentru încheierea tratatelor de pace cu ţările învinse în primul război mondial şi-a început lucrările la Paris în ziua de 18 ianuarie 1919. Delegaţia română a fost formată din: prim-ministrul Ion I. C. Brătianu, şeful delegaţiei, Victor Antonescu, Nicolae Mişu, generalul Constantin Coandă, Alexandru Vaida-
Voevod, membru în Consiliul Dirigent din Transilvania. Delegaţia română a crezut că va putea vorbi la Paris de pe poziţia unui stat aliat învingător, conform hotărârii Tratatului din 4/17 august 1916 între România şi Antantă, care prevedea că la Conferinţa de pace guvernul român va avea drepturi egale cu acelea ale Marilor Puteri. Ele au declarat însă că acest tratat şi-a pierdut valabilitatea pe motivul că România iscălise Tratatele de la Buftea şi Bucureşti şi că S.U.A. nu participase la încheierea Tratatului din august 1916. Marile Puteri nu au mai luat în seamă considerentul că semnarea Tratatului de la Bucureşti se făcuse cu aprobarea lor, şi au căutat să trateze România ca un stat cu interese minore, reducând la minimum participarea delegaţiei ţării noastre la lucrările Conferinţei de pace.

Primul dintre tratatele de pace semnate de România, la 28 iunie 1919, a fost Tratatul cu Germania. În problema despăgubirilor de război, clauzele Tratatului de la Versailles nu stabileau suma lor totală şi nici a cotelor ce se cuveneau diferitelor ţări, printre care şi România, lăsând fixarea acestora în seama Comisiei de reparaţii formată din reprezentanţii S.U.A., Angliei, Franţei, Italiei şi Belgiei. Comisia de reparaţii nu a luat în consideraţie interesele României. Astfel, prin Acordul de la Spa din 16 iulie 1920 ţării noastre i s-a atribuit numai cota de 1 % din totalul reparaţiilor germane, sumă ce nu corespundea nici din punct de vedere material şi nici moral eforturilor României din timpul războiului.

drepturile ca să obţină de la Germania orice restituire şi reparaţiuni bazate pe principiile prezentului tratat.

Art. 117. Germania îşi ia îndatorirea să recunoască deplina valoare **a** oricăror tratate sau învoiri pe care Puterile aliate şi asociate le vor încheia cu statele ce s-au constituit sau se vor constitui în întregul sau în parte din teritoriile vechiului imperiu al Rusiei, astfel cum el exista la 1 august 1914, şi a recunoaşte hotarele acestor state, astfel după cum vor fi fixate.

Partea VI

Prizonieri de război şi morminte

Secţiunea I
Prizonieri de război

Art. 223. Germania se obligă să restituie fără întârziere, după punerea în vigoare a Tratatului de faţă, toate obiectele, valorile sau documentele ce au aparţinut supuşilor Puterilor aliate sau asociate şi care ar fi fost reţinute de autorităţile germane.

Partea VIII

Reparaţiuni

Secţiunea I
Dispoziţiuni generale

Art. 233. Valoarea ziselor pagube, pentru care desdăunarea este datorată de Germania, va fi fixată de o comisiune interaliată, care va lua numele de „Comisiunea reparaţiunilor“ (Commision de reparations), şi va fi constituită în forma şi cu puterile indicate mai jos, precum şi în anexele II până la VII aci arătate.

Comisiunea va stabili, în acelaşi timp, un stat al plăţilor, specificând epocile şi modalităţile achitării de către Germania a totalului datoriei sale, într-o perioadă de treizeci de ani, cu începere de la 1 mai 1921. [...]

Capitolul IX
Clauze financiare

Art. 259.

Germania confirmă că renunţă, conform articolului XV din

Armistiţiul de la 11 noiembrie 1918, la beneficiul tuturor stipulaţiunilor cuprinse în Tratatele de la Bucureşti şi de la Brest-Litovsk şi la Tratatele complimentare, fără a se aduce atingere articolelor 292, Partea X (Clauze economice) din Tratatul de faţă.

Germania se obligă să transfere respectiv fie României, fie principalelor Puteri aliate şi asociate, orice instrumente monetare, numerar, valori şi instrumente negociabile sau orice produse ce a primit în virtutea sus ziselor Tratate.

Partea X

Clauze economice

Secţiunea II

Tratate

Art. 292. Germania recunoaşte ca fiind şi rămânând abrogate toate tratatele, convenţiile şi înţelegerile pe care le-a încheiat cu Rusia sau cu orice stat sau guvern al cărui teritoriu constituia mai înainte o parte a Rusiei, cât şi cu România, înainte de 1 august 1914, sau de la această dată, până la punerea în vigoare a Tratatului de faţă.

Secţiunea IV

Bunuri, drepturi şi interese

Art. 297.

Sub rezerva dispoziţiunilor contrarii care ar putea să rezulte din prezentul Tratat, Puterile aliate şi asociate îşi rezervă dreptul de a reţine şi de a lichida toate bunurile, drepturile şi interesele aparţinând, la data punerii în vigoare a prezentului Tratat, supuşilor (ressortissants) germani sau unor societăţi controlate de ei pe teritoriul lor, în coloniile, posesiunile şi ţările lor de protectorat, inclusiv în teritoriile care le-au fost cedate în virtutea prezentului Tratat.

Lichidarea va avea loc conform legilor statului aliat sau asociat interesat, iar proprietarul german nu va putea să dispună de aceste bunuri, drepturi şi interese, nici să le greveze cu vreo sarcină, fără consimţământul acestui stat.

Nu vor fi consideraţi, în spiritul prezentului paragraf, ca supuşi (ressortissants) germani, supuşii (ressortissants) germani care dobândesc de plin drept naţionalitatea unei Puteri aliate sau asociate, prin aplicarea prezentului Tratat.

Partea XV

Clauze diverse

Art. 434. Germania se obligă să recunoască completa valoare a Tratatelor de pace şi a Convenţiunilor adiţionale care vor fi încheiate de către Puterile aliate şi asociate cu Puterile care au luptat alături de Germania, să accepte dispoziţiunile ce vor fi luate cu privire la teritoriile fostei Monarhii a Austro-Ungariei, ale Regatului Bulgariei şi ale Imperiului otoman şi să recunoască noile state înăuntrul fruntariilor ce le sunt astfel fixate.

Monitorul oficial, nr. 7, din 9 aprilie 1920

c) Tratatul de pace cu Austria†††

(Saint-Germain, 10 septembrie 1919)

Partea III
Clauze politice europene

Secţiunea VIII
România

Art. 59. Austria renunţă, în ceea ce o priveşte, în favoarea României, la toate drepturile şi titlurile asupra părţii fostului ducat al Bucovinei cuprinsă dincoace de fruntariile României, astfel precum vor fi fixate ulterior de principalele Puteri aliate şi asociate.

Art. 60. România consimte la inserţiunea într-un Tratat cu principalele Puteri aliate şi asociate a unor dispoziţiuni pe care aceste Puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti în România

††† Tratatul de pace cu Austria a fost negociat de marile puteri în acelaşi spirit ca şi Tratatul de pace cu Germania. Tratatul conţinea unele clauze păgubitoare din punct de vedere economic şi jignitoare sub raport politic. Articolul 60 din tratat ■ este edificator din acest punct-de vedere. Prin acest articol se stabilea dreptul marilor puteri de a „ocroti în România[11] minorităţile naţionale, cât şi dreptul de a „ocroti libertatea tranzitului şi a aplica un regim echitabil comerţului celorlalte naţiuni". Astfel, sub pretextul apărării drepturilor minorităţilor naţionale, marile puteri încălcau independenţa naţională de stat, creându-şi posibilitatea de amestec deschis în treburile noastre interne. Delegaţia română, în frunte cu Ion I. C. Brătianu, a făcut propuneri de modificare a conţinutului acestor articole, însă fără rezultat.

Marile puteri au semnat Tratatul de pace la 10 septembrie 1919. România a semnat Tratatul de pace cu Austria la 10 decembrie 1919, după ce obţinuse înlăturarea preambulului şi a articolelor 10 şi 11 din Tratatul minorităţilor.

interesele locuitorilor ce se deosebesc prin rasă, limbă sau religiune de majoritatea populaţiunii.

România consimte, de asemenea, la inserţiunea într-un Tratat cu principalele Puteri aliate şi asociate a unor dispoziţiuni pe care aceste puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti libertatea tranzitului şi a aplica un regim echitabil comerţului celorlalte naţiuni.

Art. 61. Proporţia şi natura sarcinilor financiare ale fostului Imperiu al Austriei pe care România va avea să le ia pe seamă pentru teritoriul pus sub suveranitatea ei vor fi stabilite conform cu art. 203, partea IX (Clauze financiare) a Tratatului de faţă.

Convenţiuni ulterioare vor regula toate chestiunile care n-ar fi regulate prin Tratatul de faţă şi care ar putea lua naştere din cesiunea zisului teritoriu.

Secţiunea VI

Clauze privitoare la naţionalitate

Art. 70. Orice persoană având indigenatul *(pertinenza)* pe un teritoriu făcând parte anterior din teritoriile fostei monarhii austro-ungare, va dobândi de plin drept şi cu excluderea naţionalităţii austriece, naţionalitatea statului ce exercită suveranitatea asupra zisului teritoriu.

Art. 78. Persoanele mai în vârstă de 18 ani, care pierd naţionalitatea lor austriacă şi dobândesc de plin drept o nouă naţionalitate în virtutea articolului 70, vor avea facultatea, în cursul unei perioade de un an de la punerea în vigoare a Tratatului de faţă, să opteze pentru naţionalitatea statului în care aveau indigenatul lor mai înainte de a dobândi indigenatul în teritoriul transferat.

Opţiunea soţului atrage după sine pe aceea a soţiei şi opţiunea părinţilor va atrage după sine pe aceea a copiilor mai mici de 18 ani.

Persoanele care au exercitat dreptul de opţiune prevăzut mai sus vor trebui, în cele 12 luni ce urmează, să-şi mute domiciliul în statul în favoarea căruia vor fi optat.

Ele vor fi libere să păstreze bunurile imobile ce posedă pe teritoriul celuilalt stat unde îşi avusese domiciliul mai înainte de opţiunea lor.

Ele vor putea lua cu ele bunurile mobile de orice natură, fără ca pentru aceasta să li se impuie vreun drept sau vreo taxă fie de ieşire, fie de intrare.

Secţiunea VIII

Dispoziţiuni generale

Art. 89. Austria declară de pe acum că recunoaşte şi primeşte fruntariile Bulgariei, Greciei, Ungariei, Poloniei, României, Statului Sârbo- Croato-Sloven şi ale Statului Ceho-Slovac, astfel precum aceste fruntarii vor fi fixate de către principalele Puteri aliate şi asociate.

Art. 91. Austria renunţă, în ceea ce o priveşte, în favoarea principalelor Puteri aliate şi asociate, la toate drepturile şi titlurile sale asupra teritoriilor care aparţineau mai înainte fostei monarhii austro-ungare şi care, situate dincolo de noile fruntarii ale Austriei, astfel precum ele sunt descrise la articolul 27, partea II (Fruntariile Austriei) nu sunt actualmente obiectul nici unei alte atribuţiuni.

Monitorul oficial, nr. 140, din 26 septembrie 1920.

d) Tratatul de pace cu Bulgaria

(Neuilly sur Seine, 27 noiembrie 1919)

Partea II

Fruntariile Bulgariei

Art. 27. Fruntariile Bulgariei vor fi fixate după cum urmează (a se vedea harta anexată):

5° *Cu România:*
de la Marea Neagră până la Dunăre: fruntaria astfel cum exista la 1 august 1914. De aici până la confluenţa Timokului cu Dunărea: principalul şanal navigabil al Dunării în amonte.

Partea III

Clauze politice

Secţiunea V

Dispoziţiuni generale

Art. 59. Bulgaria declară de pe acum că recunoaşte şi acceptă fruntariile Austriei, ale Greciei, ale Ungariei, ale Poloniei, ale României, ale Statului Sârbo-Croato-Sloven şi ale Statului Ceho-Slovac, astfel cum aceste fruntarii vor fi fixatee de

către principalele Puteri aliate şi asociate.

Partea VII

Reparaţiuni

Art. 121.

În consecinţă, Bulgaria se obligă a plăti şi Puterile aliate şi asociate se obligă a accepta suma de două miliarde două sute cincizeci de milioane (2 250 000 000) de franci în aur, ca reprezentând reparaţiunea a cărei sarcină Bulgaria este capabilă de a o lua asupra ei.

Plata acestei sume se va face, sub rezerva dispoziţiunilor de mai jos, prin plăţi semestriale a căror scadenţă va fi la 1 ianuarie şi la 1 iulie a fiecărui an. Prima scadenţă va fi la 1 iulie 1920.

Monitorul oficial, nr. 135, din 20 septembrie 1920.

e) Tratatul de pace cu Ungaria‡‡‡

(Trianon, 4 iunie 1920)

Partea II

Fruntariile Ungariei

Art. 27. Fruntariile Ungariei vor fi fixate după cum urmează:

(A se vedea harta anexată)

3° *Cu România:* De la punctul mai sus definit, spre est-nord-est şi până la un punct de ales pe râul Mureş la aproximativ 3 km 500 m în amonte de podul căii ferate de la Mako la Szeged:

o linie de determinat pe teren; de acolo, spre sud-est,

apoi spre nord-est şi până la un punct de ales la aproximativ 1 km la sud de staţia Nagylak:

cursul râului Mureş spre amonte;

de acolo, spre nord-est şi până la ieşindul limitei administrative între comitatele Csanăd şi Arad la nord—nord-vest de Nemetpereg: o linie de demarcat pe teren, trecând între Nagylak şi staţiunea de cale ferată;

de acolo, spre est-nord-est şi până la un punct de fixat pe teren între localităţile Battonya şi Tornya;

această limită administrativă trecând la nord de Nemetpereg şi de Kispereg;

de acolo şi până la cota 123 (aproximativ 1 km 200 de m la est de Magosliget), punct comun celor trei fruntarii ale Ungariei,

‡‡‡ Prin acest tratat semnat de Puterile aliate şi Ungaria se recunoştea pe plan internaţional unirea Transilvaniei, Banatului, Crişanei şi Maramureşului cu România.

României şi Cehoslovaciei (teritoriul rutean);

o linie de determinat pe teren, trecând la vest de Nagyvarjas, Kis- varjas şi Nagyiratos, la est de Dombegyhăz, Kevermes şi de Elek, la vest de Ottlaka, Nagy-Pel, Gyula Varsănd, Ant Illye, la est de Gyula, Gyula- Vari şi Kotegyân, tăind calea ferată de la Nagyszalonta la Gyula la aproximativ 12 kilometri de Nagyszalonta şi între cele două bifurcaţiuni pe care le formează încrucişarea acestei căi ferate cu calea ferată de la Szeg- halom la Erdogyarak; trecând la est de Mehkerek, la vest de Nagyszalonta şi de Marczihâza, la est de Geszt, la vest de Atyas, Ólâh-Szt-Miklos şi de Rojt, la est de Ugra şi de Harsâny, la vest de Korosszeg şi de Korbs-Tar- jăn, la est de Szakal şi de Berek-Boszbrmeny, la vest de Borş, la est de Artand, la vest de Nagy-Szănto, la est de Nagy-Kereki, la vest de Pel- barthida şi de Bihardioszeg, la est de Kis-Marja, la vest de Csokaly, la est de Nagyleta şi de Almosd, la vest de Er-Selind, la est de Bagamer, la vest de Er-Kenez şi de Ermihâlyfalva, la est de Szt-Gyorgy-Abrany şi de Peneszlek, la vest de Szamiszlo, Bere-Czomakoz, Feny, Czanălos, Bbrvely şi de Domahida, la est de Vallaj, la vest de Csenger-Bagos şi de Ovaris, la est de Csenger-Ujfalu, la vest de Dare, la est de Csenger şi de Komlod- Totfalu, la vest de Pete, la est de Nagy-Gecz, la vest de Szăraz-Berek,

la est de Mehtelek, Garboloz şi de Nagy-Hados, la vest de Fertbs-Almăs, la est de Kis-Hodos, la vest de Nagy-Palad, la est de Kis-Palad şi de Magosliget.

Partea III

Clauze politice europene

Secţiunea III
România

Art. 45. Ungaria renunţă, în ceea ce o priveşte, în favoarea României, la toate drepturile şi titlurile asupra teritoriilor fostei monarhii austro- ungare situate dincolo de fruntariile Ungariei, astfel cum sunt fixate la art. 27, partea Il-a (Fruntariile Ungariei) şi recunoscute prin prezentul Tratat sau prin orice alte Tratate, încheiate în scop de a regula afacerile actuale, ca făcând parte din România.

Art. 46. O comisiune compusă din şapte membri, din care cinci vor fi numiţi de principalele Puteri aliate şi asociate, unul de România şi unul de Ungaria, se va constitui în cursul celor 15 zile de la punerea în vigoare a Tratatului de faţă pentru a fixa la faţa locului traseul liniei de fruntarie descrisă la articolul 27—3°, Partea II (Fruntariile Ungariei).

Art. 47. România recunoaşte şi confirmă faţă de Ungaria angajamentul de a consimţi la inserţiunea într-un Tratat cu principalele Puteri aliate şi asociate a unor dispoziţiuni pe care aceste Puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti în România interesele locuitorilor care se deosebesc prin rasă, limbă sau

religiune de majoritatea populaţiunii, precum şi pentru a ocroti libertatea tranzitului, de a aplica un regim echitabil comerţului celorlalte naţiuni.

Proporţia şi natura sarcinilor financiare ale Ungariei pe care România va avea să le ia pe seama sa pentru teritoriul pus sub suveranitatea ei vor fi fixate conform cu art. 186, partea IX (Clauze financiare) a Tratatului de faţă.

Convenţii ulterioare vor regula toate chestiunile care n-ar fi regulate prin Tratatul de faţă şi care ar putea lua naştere din cesiunea zisului teritoriu.

Secţiunea IX

Dispoziţiuni generale

Art. 74. Ungaria declară de pe acum că recunoaşte şi primeşte fruntariile Austriei, Bulgariei, Greciei, Poloniei, României, Statului Sârbo- Croato-Sloven şi ale Statului Ceho-Slovac, astfel precum aceste fruntarii vor fi fixate de către principalele Puteri aliate şi asociate.

Monitorul oficial, nr. 36, din 21 septembrie 1920

f) Tratatul de la Paris (28 octombrie 1920)

Imperiul britanic, Franţa, Italia, Japonia, principalele Puteri aliate, şi România:

Considerând că în interesul păcii generale în Europa trebuie asigurată încă de pe acum în Basarabia o suveranitate care să corespundă aspiraţiilor populaţiunii şi să garanteze minorităţilor de rasă, religiune sau limbă protecţiunea ce le este datorită;

Considerând că din punct de vedere geografic, etnografic, istoric şi economic unirea Basarabiei cu România este pe deplin justificată;

Considerând că populaţiunea Basarabiei a manifestat dorinţa de a vedea Basarabia unită cu România;

Considerând, în sfârşit, că România din propria ei voinţă doreşte să dea garanţii sigure de libertate şi dreptate, fără deosebire de rasă, de religiune sau de limbă, conform cu Tratatul semnat la Paris la 9 decembrie 1919, locuitorilor atât ai vechiului Regat al României, cât şi al teritoriilor de curând transferate;

Au hotărât să încheie Tratatul de faţă şi au desemnat ca plenipotenţiari ai lor, sub rezerva facultăţii de a dispune înlocuirea lor pentru semnătură; [.. .][§§§]

Care s-au înţeles asupra stipulaţiunilor următoare:

Art. 1. înaltele Părţi Contractante declară că recunosc suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei, cuprins

§§§ Numele plenipotenţiarilor semnatari.

între frontiera actuală a României, Marea Neagră, cursul Nistrului de la gura sa până la punctul unde este tăiat de vechiul hotar dintre Bucovina şi Basarabia, şi acest vechi hotar.

Art. 2. O comisiune compusă din trei membri, dintre care unul va fi numit de principalele Puteri aliate, unul de România şi unul de Consiliul Societăţii Naţiunilor pe seama Rusiei, va fi constituită în termen de 15 zile, cu începere de la punerea în vigoare a Tratatului de faţă, spre a fixa pe teren noua linie de fruntarie a României.

Art. 3. România se obligă a respecta şi a face să fie riguros respectate pe teritoriul Basarabiei, arătat la articolul 1, stipulaţiile Tratatului semnat la Paris la 9 decembrie 1919 de către principalele Puteri aliate şi asociate şi România, şi anume: a asigura locuitorilor, fără deosebire de rasă, de limbă sau de religiune, aceleaşi garanţii de libertate şi de dreptate ca şi celorlalţi locuitori din ţinuturile ce fac parte din Regatul României.

Art. 9. înaltele Părţi Contractante vor invita Rusia să adere la Tratatul de faţă, de îndată ce va exista un guvern rus recunoscut de ele. Ele îşi rezervă dreptul de a supune arbitrajului Consiliului Societăţii Naţiunilor toate chestiunile care ar putea fi ridicate de guvernul rus cu privire la detaliile acestui Tratat, fiind bine stabilit că fruntariile definite de acest Tratat, precum şi suveranitatea României asupra teritoriilor pe care le cuprinde, nu vor putea fi puse în discuţiune.

Monitorul oficial, nr. 100, din 8 august 1922.

9. Decret-lege privind reforma electorală (14 noiembrie 1918)

Capitolul I

Compunerea Adunărilor

1. Electoratul, mandatele

Art. 1. Toţi cetăţenii români majori, vor alege prin vot obştesc obligator, egal, direct şi secret şi pe baza reprezentării proporţionale, un număr de deputaţi proporţional cu populaţia.

Art. 2. Alegerea se va face pe circumscripţii electorale.

Fiecare judeţ va forma o circumscripţie electorală şi va alege câte cm deputat la fiecare număr de 30 000 locuitori şi la fracţiunea suplimentară superioară numărului de 20 000. locuitori, [...]

Art. 3. Senatul se va compune din senatori aleşi şi din senatori de drept.

Art. 4. Toţi cetăţenii români de la vârsta de 40 de ani împliniţi vor alege pe circumscripţiile electorale stabilite la art. 2 un senator la fiecare număr de 70 000 locuitori şi la fracţiunea suplimentară superioară numărului de 47 000 locuitori, [...]

Art. 5. Cetăţenii sub vârsta de 40 de ani, care în vechiul sistem electoral se găseau înscrişi ca alegători în listele definitive de la 1 ianuarie 1916 pentru colegiul I şi II de Senat, vor fi admişi să voteze în colegiul prevăzut la art. 4.

Art. 6. în fiecare Universitate, profesorii şi agregaţii titulari vor alege, din sânul lor, un senator.

Art. 7. Vor fi de drept membri ai Senatului:

a) Moştenitorul Tronului la vârsta de 18 ani împliniţi; însă, el nu va avea vot deliberativ decât la vârsta de 25 ani împliniţi;

b) Mitropoliţii şi episcopii eparhioţi.

2. Eligibilitatea

Art. 8. Pentru a fi ales în Adunarea Deputaţilor se cere:

a) A fi cetăţean român;

b) a avea exerciţiul drepturilor civile şi politice;

c) a avea vârsta de 25 ani împliniţi;

d) a avea domniciliul real în România.

Art. 9. Pentru a fi ales în Senat se cere:

a) A fi cetăţean român;

b) a avea exerciţiul drepturilor civile şi politice;

c) a avea vârsta de 40 ani împliniţi;

d) a avea domiciliul real în România.

Capitolul II

Incapacităţi — Nedemnităţi — Incompatibilităţi

Art. 10. Sunt incapabili de a fi alegători sau aleşi acei inşi puşi sub interdicţiune sau consiliu judiciar, precum şi cei în stare de faliment declaraţi şi nereabilitaţi.

Art. 11. Sunt nedemni a fi alegători şi aleşi:

a) Cei condamnaţi pentru delictele prevăzute la art. 117 până la 121, 126, 127, 138—146, 169 alin. II, 200—205, 267, 268, 285 alin. II, 291, 293, 308—311, 316, 322—325 şi 384 din Codul penal.

Persoanele îndeobşte cunoscute că ţin case de prostituţiune sau joc de noroc (Const. 64,72).

Cei care ţin casă de joc de noroc numai atunci pot fi excluşi când vor fi osândiţi prin o sentinţă definitivă (Const. 64,72);

b) Acei condamnaţi de instanţele judecătoreşti militare pentru dezertare;

c) Acei condamnaţi de instanţele judecătoreşti militare la degra- daţiunea militară ca pedeapsă principală sau accesorie.

Art. 12. Militarii în activitate şi toţi acei care ocupă o funcţiune de orice natură, retribuită de stat, judeţ sau comună, sau aşezămintele de utilitate publică, ale căror bugete se votează de Adunarea Deputaţilor, nu pot fi aleşi decât dacă demisionează din funcţiune în 15 zile libere de la data decretului de faţă.

Această dispoziţiune se aplică şi acelora care îndeplinesc sarcini în instituţiile particulare, dar pentru numirea cărora se cere un decret regal.

Art. 13. Funcţiunile de profesor universitar sau secundar, de

institutor sau învăţător cu titlul definitiv nu sunt incompatibile cu mandatul de deputat sau de senator.

Titularii acestor funcţiuni nu vor putea fi aleşi în două legislaturi consecutive.

Ministrul Instrucţiunii Publice va numi din oficiu suplinitori la catedrele ocupate de profesori, institutori sau învăţători aleşi.

Art. 14. Membrii uneia sau celeilalte Adunări, care primesc numirea într-o funcţiune salariată, alta decât cele prevăzute la art. 13, încetează de plin drept de a mai fi deputat sau senator.

Art. 15. Deputăţii şi senatorii, în tot timpul mandatului lor, fie personal, fie ca mandatari sau membri delegaţi ai societăţilor particulare, nu pot încheia cu statul, judeţele, comunele şi instituţiile particulare, arătate la art. 12, nici un contract de lucrări sau furnituri, sub pedeapsa nulităţii de drept a contractului.

Capitolul VI

Operaţiuni electorale

Votul şi procedura votării

Art. 53. Cetăţenii care au primit certificate de alegători sunt obligaţi să voteze la secţiunea sau subsecţiunea de care atârnă comuna în care domiciliază.

Alegătorii care nu-şi vor exercita, fără temei legitim, dreptul de vot, se vor trimite înaintea judecătoriei de ocol competinte şi se vor pedepsi cu amendă de la 20 până la 500 lei.

Art. 61. Votul este secret.

Alegătorul votează în ghereta închisă, ştergând din buletin listele sau candidaţii ce nu voieşte a vota şi lăsând neatinsă lista sau numele candidaţilor ce voieşte a vota.

Numărul candidaţilor votaţi, sub sancţiunea anulării buletinului, nu poate depăşi numărul deputaţilor sau senatorilor de ales.

Se poate vota însă un număr mai mic.

Când alegătorul voieşte a vota o listă întreagă, va şterge dintr-o singură trăsătură, înăuntrul fiecărui patrat al buletinului, listele ce nu voieşte a vota.

În cazul când alegătorul voieşte să voteze numai pe unii dintre candidaţii de pe o listă şi pe alţii de pe alta, va şterge mai întâi listele întregi din care nu voieşte a vota nici un candidat; iar apoi, înăuntrul listelor ce cuprind numele candidaţilor ce voieşte a vota, va şterge, prin linii orizontale, numele candidaţilor ce nu voieşte a vota.

Ştergerea se poate face cu creion de orice culoare.

Preşedinţii secţiunilor şi subsecţiunilor de votare vor îngriji ca în fiecare gheretă să se găsească creioanele necesare. Felul ştersăturilor nu dă drept la anularea buletinului, dacă numărul candidaţilor votaţi se poate distinge lămurit.

Buletinul în care toate listele sau toate numele sunt şterse se va anula.

Art. 66. Nimeni nu are dreptul a descoperi sau a căuta să descopere secretul votului, chiar într-o instrucţiune sau contestaţiune juridiciară, ori într-o anchetă parlamentară, sau de altă natură ...

Monitorul oficial, nr. 191, din 16/29 noiembrie 1918.

10. Decret-lege pentru expropriere[****]
(15 decembrie 1918)

Art. I. în conformitate cu art. 19, alin. V din Constituţie şi a votului dat de Sfatul Ţării din Basarabia, în şedinţa de la 27 noiembrie 1918, se

expropriază, pentru cauză de utilitate naţională şi în scop de a se vinde ţăranilor cultivatori de pământ, următoarele terenuri:

A. în cuprinsul vechiului Regat al României se expropriază în întregime:

1) Terenurile cultivabile ale domeniului Coroanei, Casei rurale şi ale tuturor persoanelor morale, publice şi private, instituţiuni, fundaţiuni etc.

2) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale supuşilor statelor străine;

3) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale absenteiştilor, precum şi două milioane de hectare din pământul cultivabil al tuturor proprietăţilor particulare, în condiţiunile

**** Acest decret cuprinde principiile generale de expropriere, iar cel din 16 decembrie 1918 normele concrete de expropriere în România (în configuraţia frontierelor vechiului Regat şi Basarabiei). Conform decretului din 15 decembrie se expro- priau în întregime pământurile cultivabile ale statului, domeniilor Coroanei şi instituţiilor, toate proprietăţile rurale ale moşierilor supuşi străini sau absenteişti, precum şi două milioane de hectare din pământul cultivabil al tuturor proprietăţilor particulare. În cazul proprietăţilor particulare exproprierea se aplica pe moşie numai pământurilor cultivabile, precum şi păşunilor, locurilor de fâneaţă şi altor terenuri proprii pentru agricultură.

Conform decretului din 16 decembrie 1918 exproprierea moşiilor particulare se efectua de La 100 hectare în sus, moşierilor garantându-li-se un minimum
intangibil de 100—500 hectare cultivabile pentru fiecare moşie. Pământul expropriat era arendat obştilor ce urmau a se constitui sub îndrumarea Casei centrale a cooperaţiei şi împroprietăririi. Ţăranii nu deveneau proprietari, ei aveau numai dreptul de a folosi un lot din pământul expropriat în schimbul plăţii unei arenzi către obşte. Prin darea pământului expropriat în arendă, decretele nu satisfăceau cerinţele maselor ţărăneşti care doreau împroprietărirea lor imediată, creând prin aceasta mari nemulţumiri la sate.

prevăzute în Constituţie.

Peste întinderile cultivabile arătate mai sus pentru înfiinţare de izlazuri comunale în regiunile de munte, se mai declară expropriate din proprietatea particulară suprafaţa solului necesar acestor izlazuri.

B. În Basarabia se expropriază în întregime:

1) Toate pământurile ce aparţin Coroanei (udelurilor††††), Statului (haznalei‡‡‡‡), Băncii Ţărăneşti şi cele închinate mănăstirilor din străinătate;

2) Toate pământurile ce aparţin zemstvelor şi în deobşte persoanelor morale, publice şi private;

3) Pământurile cultivabile ce aparţin oraşelor şi comunităţilor urbane:

4) Pământurile supuşilor străini;

5) Moşiile ce au fost neîntrerupt arendate în timp de 5 ani în cursul anilor 1905—1918 inclusiv;

6) Pământurile mănăstirilor locale, lăsându-se fiecărei mănăstiri câte o jumătate de hectar pământ arabil de fiecare călugăr sau frate, viile şi grădinile de pomi roditori;

7) Pământurile bisericilor, lăsându-se fiecărei biserici câte un lot întreg, de fiecare membru (preot, diacon şi dascăl), precum şi un milion de hectare din pământul cultivabil al tuturor proprietăţilor particulare; în acestea se cuprind şi pământurile prevăzute la lit. B, punctul 4 şi 5.

Art. II. Se socoteşte ca pământul cultivabil în înţelesul legii de faţă tot terenul pe care s-au făcut până azi arături, locurile de fâneaţă, păşune întrucât se pot cultiva, precum şi orice alt teren ce s-ar găsi propriu să fie dat cu folos în cultură.

Art. III. Subsolul terenurilor expropriate rămâne proprietatea statului.

Art. IV. Exproprierea este declarată de plin drept de la data acestui decret-lege. Părţile proprietăţilor declarate expropriate sunt lovite de indisponibilitate fără îndeplinirea vreunei alte formalităţi.

†††† *Udei:* apanaj, în sens feudal, care s-a păstrat, în anumită măsură şi în epoca următoare, capitalistă, unde aceasta nu a înlăturat complet mentalităţile medievale, *udelul* înseamnă o formă de posesiune, de proprietate.

‡‡‡‡ *Haznaua* sau *haznaua: o* încăpere în care se păstra un tezaur, o sumă mare de bani, lucruri de valoare deosebită.

Art. V. Executarea exproprierii va începe de îndată după publicarea în „Monitorul oficial” a acestui decret-lege şi se va urma fără întrerupere până la terminare.

Art. VI. Decrete-legi speciale vor completa dispoziţiunile decretului- lege de faţă şi vor stabili toate condiţiunile executării acestei exproprieri.

Art. VII. Toate legile şi regulamentele contrarii decretului-lege de faţă sunt şi rămân abrogate.

Art. VIII. Acest decret-lege va fi supus ratificării ulterioare a Corpurilor legiuitoare.

Art. IX şi ultimul. Ministrul nostru secretar de stat la departamentul agriculturii şi al domeniilor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a prezentului decret-lege.

Dat în Bucureşti, la 14 decembrie 1918.

Nr. 3 681

Monitorul oficial, nr. 214, din 15/28 decembrie 1918.

11. Decret-lege pentru expropriere (16 decembrie 1918)

Capitolul I

Pământurile expropriate. Determinarea preţului

Art. 1. în conformitate cu art. 19, alin. V din Constituţie şi ca urmare a decretului-lege nr. 3 681 din 14 decembrie 1918, se expropriază, pentru cauză de utilitate naţională, pământul cultivabil în măsura şi condiţiunile cuprinse în decretul-lege de faţă, pentru a se spori întinderea proprietăţii rurale ţărăneşti prin vânzarea la săteni muncitori de pământ.

Vor avea precădere cei care au fost mobilizaţi, sau urmaşii lor dacă ei au murit în timpul sau din cauza războiului.

Art. 2. Subsolul acestor terenuri rămâne proprietatea statului.

Art. 3. Exproprierea este declarată de plin drept de la data decretului-lege nr. 3 681/1918.

Părţile proprietăţilor declarate expropriate, potrivit acestui decret- lege, sunt lovite de indisponibilitate din aceeaşi zi, fără îndeplinirea nici unei alte formalităţi.

Exproprierea atinge proprietatea, ori cine ar fi proprietarul ei şi ori care ar fi capacitatea lui juridică sau caracterul imobilului' expropriat.

Art. 4. Executarea exproprierii orânduită prin decretul-lege nr. 3 681 din 14 decembrie 1918 şi a decretului-lege de faţă se va urma fără întrerupere până la terminare.

Art.. 5. Se declară expropriate în întregime:

a) Terenurile cultivabile ale domeniilor Coroanei, Casei rurale şi ale tuturor persoanelor morale, publice şi private: instituţiuni, fundaţiuni etc., chiar când actele lor de fundaţiune, donaţiuni, testamente sau orice alte dispoziţiuni, sau orice titlu, ar prevedea direct sau prin orice fel de clauze prohibitive neînstrăinarea lor sau le-ar fi dat o altă destinaţie specială;

b) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale supuşilor

statelor străine, fie că sunt străini prin originea lor, fie că au devenit străini prin căsătorie sau alt mod;

c) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale absenteiştilor;

Intră în această categorie toate proprietăţile care în cei din urmă cinci ani au fost neîntrerupt impuse la un impozit funciar îndoit conform legii speciale în vigoare.

Art. 6. Se mai declară expropriată o întindere de două milioane ha din pământul cultivabil al tuturor proprietăţilor particulare care au mai mult de 100 ha, pământ cultivabil.

Art. 7. Se socoteşte ca pământ cultivabil, în înţelesul decretului-lege de faţă, tot terenul pe care s-au făcut până azi arături, locurile de fâne- ţe, păşune, întrucât se pot cultiva, precum şi oricare alt teren ce s-ar găsi propriu să fie dat cu folos în cultură.

Art. 8. Pentru dobândirea acestor două milioane de hectare se va urma cu exproprierea conform scării progresive prevăzută în tabloul alăturat şi care face parte integrantă din acest decret-lege.

Art. 9. Nu se cuprind în calculul acelor două milioane hectare întinderile expropriate din proprietăţile prevăzute la art. 5, alin, *a, b,* şi nici proprietăţile statului care de asemenea se vor vinde sătenilor cultivatori de pământ.

Art. 10. Statul are dreptul ca din proprietăţile sale, precum şi din cele expropriate, să rezerve pământurile cultivabile care au sau li s-ar putea da destinaţie de interes general.

Art. 11. întinderea proprietăţilor din punct de vedere al exproprierii se va socoti după starea lor juridică de la 15 august 1916, ţinându-se seama numai de efectul succesiunilor deschise de la această dată până la decretarea decretului-lege de faţă.

Art. 12. Proprietăţile stăpânite în indiviziune se socotesc pentru aplicarea scării progresive ca fiind împărţite.

Părţile expropriate de la fiecare părtaş se vor alege însă pe faţa pământului într-un singur lot, ca şi când proprietatea ar aparţine unei singure persoane.

Art. 13. Trupurile de moşii situate în aceeaşi comună şi aparţinând unei singure persoane se socotesc ca fiind o singură proprietate, chiar dacă ar fi separate între ele.

Trupurile de moşii chiar situate în comune deosebite, dar învecinate, dacă formează o singură exploatare agricolă, se vor considera, din punctul de vedere al legii de faţă, ca o singură moşie.

Art. 14. Proprietarul care posedă mai multe moşii poate să păstreze partea ce-i rămâne după expropriere într-una singură, întrucât ar alege această parte pe o moşie pe care nu s-ar putea împroprietări sătenii decât prin colonizare.

Art. 15. Dacă, urmând exproprierea după scara arătată la art. 8, nu se va putea dobândi întinderea de 2 milioane ha din proprietatea particulară şi a absenteiştilor, se mai declară expropriată până la atingerea acestei suprafeţe, după o cotă ce se va determina prin regulament, următoarele pământuri: întâi, părţi din moşiile care intră în prevederile legii de la 23

decembrie 1907 şi n-au dat izlaz comunal; dacă astfel nu se completează întinderea cerută, se vor expropria părţi din moşiile care au fost continuu arendate în timpul ultimilor 10 ani: dacă nici astfel întinderea de două milioane hectare nu se atinge, atunci se vor expropria părţi din proprietăţile acelor care la data acestui decret-lege vor avea două sau mai
multe moşii rămase cu mai mult de 500 ha în urma exproprierii; şi dacă nici în acest mod nu se poate obţine suprafaţa cerută, atunci întinderea necesară se va lua proporţional din toate moşiile care au fost supuse exproprierii.

Art. 16. Terenurile particulare constatate petrolifere sunt excluse de la expropriere până la o întindere de 12 000 hectare, în toată ţara, cu con- diţiunea ca proprietarul care ar fi supus exproprierii unui asemenea teren să dea o întindere egală de teren cultivabil în acelaşi judeţ sau în- tr-un judeţ limitrof.

Când întinderea terenurilor particulare petrolifere ar depăşi 12 000 ha, ea se va reduce proporţional la toţi proprietarii, până se va obţine această întindere. '

Art. 17. Tot pentru cauze de utilitate naţională şi peste întinderile cultivabile expropriate, prevăzute în articolele precedente, se declară expropriate din proprietăţile particulare, din regiunile de munte care nu intră în categoria art. 6, numai suprafaţa solului necesar pentru înfiinţarea de izlazuri comunale.

Art. 18. Preţul terenurilor expropriate pentru cauză de utilitate naţională se fixează pe ha, pe categorii şi calităţi de pământ. El se determină prin orice elemente de apreciere ca: preţul de vânzare al pământului în localitate şi vecinătate pe ultimii cinci ani înainte de 15 august 1916, preţul regional de arendare, evaluarea făcută de instituţiunile de credit, venitul net la ha, aprecierea asupra calităţii pământului dată de specialişti, impozitul funciar şi oricare altele, dar nu va putea trece în nici un caz peste preţul regional de arendă înmulţit cu 20.

Pentru terenurile expropriate numai ca suprafaţă în regiunile de munte pentru înfiinţarea de izlazuri comunale preţul nu va putea întrece de 15 ori preţul regional de arendă; iar dacă proprietarul declară că înţelege a fi expropriat şi de subsol, de 20 de ori preţul regional.

Capitolul II

Operaţiunile exproprierii. Organe de aplicare. Lucrări pentru alegerea terenului expropriat şi fixarea preţului

Art. 19. Aplicarea dispoziţiunilor din decretul-lege de faţă şi ale legii speciale de împroprietărire se va face de către Casa centrală a băncilor populare şi cooperativelor săteşti, care de la data acestui decret-lege va trece ca instituţie pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor şi va purta numele de Casa centrală a cooperaţiei şi împroprietăririi.

Ea va fi persoană juridică. O lege specială va determina

organizarea şi atribuţiunile acestei instituţii, afară de cele arătate în decretul-lege de faţă.

Art. 20. Operaţiunile de expropriere se vor înfăptui în toată ţara deodată după normele următoare:

Toţi proprietarii pământurilor care după dispoziţiunile decretului-lege de faţă se declară expropriate sunt datori ca în termen de 20 de zile de la publicarea în *Monitorul oficial* a acestui decret-lege să remită judecătorului de ocol al circumscripţiei în care se află aşezată moşia sau la judecătoria domiciliului lor o declaraţie care să cuprindă următoarele:

a) Numele proprietăţii, al satului sau cătunului, al comunei, plăşei şi' judeţului.

b) Numele proprietarului, capacitatea juridică şi domiciliul lui real.

c) Starea juridică a proprietăţii şi sarcinile ei.

d) Câte proprietăţi are, câte conacuri, situaţia şi întinderea fiecăreia.

e) întinderea totală a proprietăţii specificând în ha câtă pădure, grădini, vii etc., teren nesupus exproprierii şi cât teren cultivabil, arătură, fâneţe, păşune, supus exproprierii, precum şi suprafaţa declarată expropriată.

f) Locul din proprietate pe care-l oferă spre expropriere.

g) Dacă proprietatea este arendată sau nu, şi în caz de este arendată, care e numele arendaşului, durata contractului' de arendă, arenda anuală şi până când este arenda plătită.

h) Dacă moşia are plan şi hotărnicie sau plan economic, dacă planul şi hotarele sunt confirmate judecătoreşte, dacă are vreo instalaţie pe moşie.

i) Venitul total după rolul de contribuţie, specificând pe ha evaluarea fiscului pentru pământul cultivabil.

j) Preţul de cumpărare al moşiei, total sau pe ha, evaluarea la partaj, orice evaluări ale instituţiunilor de credit şi anul când s-au plătit preţuri şi s-au făcut aceste evaluări.

Obligaţiunea de mai sus pentru minori şi interzişi' cade în sarcina reprezentanţilor lor legali, pentru cei puşi sub consiliul judiciar asupra consiliului judiciar, pentru femeile măritate în aceea a soţilor chiar pentru averea parafernală,[§§§§] şi în caz dacă asupra imobilului e constituit vreun drept de uzufruct[*****] legal sau convenţional, asupra uzufructuarului.

Declaraţia dată de proprietar serveşte de bază pentru toate operaţiunile exproprierii.

Cei ce nu o vor face în modul arătat mai sus nu vor avea deschisă nici o cale pentru orice fel de greşeli s-ar putea comite din această cauză cu ocaziunea exproprierii, afară de cazuri de forţă majoră bine justificată

Art. 21. Pentru ca toate terenurile expropriate să intre în folosinţa sătenilor chiar în primăvara anului 1919, se instituie

§§§§ *Parafernă:* avere aparţinând soţiei, necuprinsă în dotă, pe care O administrează ea însăşi; *parafernal:* referitor la *parafernă,* extradotal. .

***** *Uzufruct:* drept pe care îl are cineva de a folosi lucruri care SUht'^roprie- tatea altcuiva şi asupra cărora are obligaţia de a le conserva substanţa.

comisiuni locale care vor avea de scop numai să aleagă şi să determine în trăsături generale la faţa locului porţiunea expropriată.

Aceste comisiuni se compun din:

a) Judecătorul ocolului în care e aşezată moşia.

b) Proprietarul moşiei sau împuternicitul său.

c) Un delegat al sătenilor, desemnat de ei în faţa judecătorului la începerea operaţiunii. în caz dacă ei nu cad de acord asupra numelui delegatului, atunci judecătorul îl va desemna din oficiu dintre fruntaşii satului.

Art. 22. Ziua hotărâtă pentru începerea operaţiunii în fiecare comună se va aduce la cunoştinţă de către judecătorul de ocol:

a) Proprietarului prin citaţiune la sediul administraţiei moşiei.

b) Obştei sătenilor prin afişare pe uşa primăriei.

Citarea proprietarilor aflaţi în străinătate se va face, în caz că nu au un procurator cunoscut în ţară, prin arendaşul lor.

în caz dacă proprietarul, împuternicitul său, sau delegatul sătenilor refuză de a se prezenta la efectuarea operaţiunii, judecătorul de ocol va putea lucra cu celălalt membru prezent sau chiar şi singur.

Capitolul IV

Plata preţului. Partea contributivă a statului. Lichidarea sarcinelor

Art. 46. Plata preţului cuvenit proprietarului expropriat se va face în titluri de rentă amortizabilă în 50 ani şi purtătoare de dobândă de 5% pe an.

Valoarea nominală este socotită la plată drept valoare reală.

Plata exproprierii pentru toate persoanele morale se va face în rentă perpetuă, purtătoare de dobânzi de 5% pe an.

Art. 48. Pentru a uşura pe sătenii împroprietăriţi la întemeierea gospodăriilor lor şi la plata pământului, statul va contribui cu o sumă până la 35% din preţul de expropriere. .

întrebuinţarea sumei se va face după dispoziţiunile ce se vor prevede în legea de împroprietărire.

Pentru plata pământurilor expropriate ca izlaz comunal, statul va contribui cu o treime din anuităţi, dar numai în caz când proprietarul renunţă şi la subsol.

Nr. 3 697 ’ ’ • ’

Monitorul oficial, nr. 215, din 16/29 decembrie 1918.

12. Decret-lege privind înfiinţarea Universităţilor româneşti în Cluj şi în Cernăuţi (12 septembrie 1919)

a) *Înfiinţarea Universităţii româneşti din Cluj.*

Art. I. Universitatea maghiară din Cluj se transformă pe ziua

de 1 octombrie 1919 în Universitate românească.

Art. II. Salariile, gradaţiile şi indemnizaţiile profesorilor şi funcţionarilor de la această Universitate vor fi aceleaşi ca ale profesorilor şi funcţionarilor de la universităţile din Bucureşti şi Iaşi.

Art. III. Miniştrii noştri secretari de stat la departamentele cultelor şi instrucţiunei, justiţiei şi Cel al finanţelor sunt însărcinaţi cu aducerea la îndeplinire a dispoziţiunilor prezentului decret.

b) *înfiinţarea Universităţii româneşti din Cernăuţi*

Art. I. Universitatea germană din Cernăuţi se transformă pe ziua de 1 octombrie 1919 în Universitate românească.

Art. II. Salariile, gradaţiile şi indemnizaţiile profesorilor şi funcţionarilor de la această Universitate vor fi aceleaşi ca ale profesorilor şi funcţionarilor de la universităţile din Bucureşti şi Iaşi.

Art. III. Miniştrii noştri secretari de stat la departamentele cultelor şi instrucţiunei, justiţiei şi cel al finanţelor sunt însărcinaţi cu aducerea la îndeplinire a dispoziţiunilor prezentului decret.

Monitorul oficial, nr. 126 din 23 septembrie 1919.

13. Mesajul regal rostit la deschiderea lucrărilor primului parlament al României Mari

(21 noiembrie 1919)

Domnilor senatori,

Domnilor deputaţi,

în aceste clipe înălţătoare pentru neamul românesc sunt mândru aflându-mă în mijlocul domniilor-voastre, în mijlocul reprezentanţilor din vechiul Regat, Basarabia, Bucovina, Ardeal, Maramureş, Crişana şi Banat unite pentru vecie în statul român şi din tot sufletul vă urez tuturor: „Bine aţi venit“.

Gândul nostru cel dintâi trebuie să fie la acei care, prin truda, prin vitejia şi prin jertfele lor, au luptat pentru întregirea neamului.

Amintirea lor va rămâne veşnic scumpă tuturor românilor. Sfântă, mai presus de toate, vom păstra pe a celor care şi-au jertfit viaţa sau puterile de muncă. De aceştia şi de urmaşii lor statul va avea o deosebită grijă.

Credinţa noastră nestrămutată în virtuţile poporului şi ostaşului român şi-a găsit răsplata prin înfăptuirea idealului naţional.

Această credinţă nu im-a părăsit niciodată, nici în momentele de restrişte, nici pe vremea încercărilor sufleteşti celor mai grele. Mai caldă ca oricând este dragostea mea pentru oştire, pe care, recunoscător şi mândru, o împărtăşesc cu ţara întreagă.

Acum nouă ne revine înalta datorie de a pune aşezământul viitor al patriei pe temelii solide, astfel ca poporul român să rămână neclintit santinela civilizaţiei latine la răsăritul Europei.

Astăzi, mai mult ca oricând, se cere unirea sacră a tuturor românilor iubitori de ţară pentru dezlegarea problemelor interne şi externe, care ne stau în faţă. De aceea, fac un apel călduros la

toţi să pună toată inima şi toată râvna pentru desvoltarea şi întărirea aşezământului României Mari, dovedind astfel că jertfele de pe câmpul de luptă nu au fost în zadar.

Domnilor senatori,

Domnilor deputaţi,

Cu adâncă mulţumire sufletească constat că alegerile s-au făcut în toate ţinuturile României Mari în liniştea şi ordinea cea mai deplină, cu toate că aceste alegeri au avut loc în mijlocul preocupărilor celor mai grave în lăuntru şi în afară. Poporul român, care a dat strălucită dovadă de bărbăţia cu care este gata să apere ţara ca ostaş, a dovedit şi înţelepciunea străbună, cu care este hotărât să păzească ordinea şi legalitatea în-lăuntru, ca cetăţean.

Sunt convins că această pildă dată de popor va fi urmată de toţi bărbaţii politici, fără deosebire de partide şi păreri, în împrejurările mari şi grele prin care trecem şi că, unindu-se laolaltă, vor avea grijă numai de interesele patriei.

Domnilor senatori,

Domnilor deputaţi,

Am intrat în războiul mondial, cel mai mare şi cel mai aprig care s-a pomenit în istoria lumii, pentru că aşa cerea onoarea noastră, datoria noastră şi dreptatea cauzei noastre. Alături de glorioşii ei aliaţi, România este astăzi printre învingătorii lumii.

Ne-am înfăţişat înaintea Conferinţei de Pace cu convingerea datoriei îndeplinite şi a dreptăţii revendicărilor noastre, a căror înfăptuire fusese recunoscută ca legitimă de aliaţii noştri.

Complexitatea problemelor, diversitatea intereselor, împrejurările grele ale lucrărilor şi dorinţa de a pune cât mai repede capăt stării anormale din toată lumea, au făcut ca Conferinţa să nu poată încă împăca toate interesele vitale ale tuturor aliaţilor, mici şi mari.

Ne aflăm noi înşine astăzi în faţa unor probleme care cer toată grija noastră, dar care, cu bunăvoinţă, sunt convins că vor găsi dezlegarea dorită.

Hotărârea noastră nestrămutată este de a sta nedespărţiţi de; aliaţii noştri, cu care împreună am sângerat pentru triumful dreptăţii în lume şi în acest scop vom face totul pentru a-i convinge că interesele noastre vitale sunt în acord cu marile interese ale propăşirii paşnice în Orientul Europei.

Guvernul meu n-a prejudecat dezlegarea acestor chestiuni. Ele se prezintă întregi deliberărilor domniilor voastre.

Domnilor senatori,

Domnilor deputaţi,

Prin măsurile înţelepte ce veţi chibzui, veţi asigura, odată cu pozi- ţiunea României Mari în raporturile ei internaţionale, şi interesele noastre din lăuntru.

Sunteţi chemaţi să desăvârşiţi organizaţia constituţională, care trebuie să se întindă pe tot cuprinsul României întregite, ţinând seamă de însemnate cerinţe, menite să asigure viitorul poporului român şi marele său rol în aceste părţi ale Europei.

Pronia Cerească să binecuvinteze lucrările domniilor voastre.

Trăiască România pururea Mare!

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr.

1, din 21 noiembrie 1919, p. 1—2.

14. Legea pentru retragerea din circulaţie a rublelor şi a coroanelor (13 august 1920)

Art. I. Ministerul de Finanţe este autorizat să retragă din circula- ţiune, prin Banca Naţională a României, la epoca ce o va hotărî, rublele şi coroanele, înlocuindu-le cu bilete ale Băncii Naţionale.

Art. II. Ministerul de Finanţe este autorizat să fixeze, pe cale de regulament sau instrucţiuni, felul monetelor admise la preschimbarea în monetă efectivă sau în bonuri de casă netransmisibile şi plătibile în termen maximum de trei luni; de asemenea, să determine împreună cu Banca Naţională organele însărcinate cu executarea acestei operaţiuni.

După expirarea termenului de retragere a rublelor şi coroanelor, acestea nu vor mai avea nici o putere circulatorie în tot cuprinsul României.

Art. III. Cursul coroanelor şi rublelor se va stabili la timp prin un jurnal al Consiliului de Miniştri, după propunerea Ministerului de Finanţe.

Monitorul oficial, nr. 105, din 13 august 1920.

15. Legea pentru reforma agrară††††† din 17 iulie 1921

Partea I

Exproprierea

Capitolul I
îndreptăţirea şi măsura exproprierii

Art. 1. Se expropriază pentru cauză de utilitate naţională proprietăţile rurale, în măsura condiţiilor cuprinse în legea de

††††† Activitatea de legiferare a reformei agrare, începută odată cu modificarea Constituţiei în vara anului 1917, s-a încheiat după patru ani, prin adoptarea legii pentru reforma agrară în vechiul Regat (17 iulie 1921), a legii pentru reforma agrară în Transilvania (30 iulie 1921) şi a legii pentru reforma agrară în Bucovina (30 iulie 1921). Legea pentru reforma agrară în Basarabia fusese votată la 6 martie 1920. Deşi au fost adoptate legi distincte, referitoare la România în configuraţia ei de frontieră de dinainte de 1918 şi la fiecare provincie care s-a unit cu ţara, ele aveau, în esenţă, un caracter unitar, şi asigurau o redistribuire în favoarea ţărănimii a proprietăţii agrare. Reforma agrară a avut un rol foarte important în evoluţia istorică a poporului român după Marea Unire din 1918, înscriindu-se în rândul celor mai semnificative măsuri de consolidare a statului naţional român, de stimulare a progresului social.

faţă, în scopul de a spori întinderea proprietăţii rurale ţărăneşti, de a înfiinţa păşuni comunale, precum şi pentru scopuri de interes general, economic şi cultural.

Pământul cultivabil din raza comunelor urbane este considerat ca proprietate rurală din punctul de vedere al legii de expropriere.

Art. 2. Pământul expropriat şi accesoriile, pe baza decretului nr. 3 697/918 şi prin aplicarea scării progresive anexată lui, este definitiv expropriat, cu rezerva dispoziţiilor prevăzute în art. 54, în limitele şi aşezarea hotărâtă de organele de aplicare prevăzute în acel decret, cu modificările aduse prin decretul nr. 2 011/920, iar statul este considerat proprietar al pământului expropriat de la 15 decembrie 1918.

Art. 3. Moşiile şi părţile de moşii expropriabile potrivit legii de faţă sunt lovite de indisponibilitate, în tot ceea ce priveşte aplicarea legii, din ziua de 1 februarie 1921, fără îndeplinirea nici unei alte formalităţi; în ceea ce priveşte întinderea lor se socoteşte după starea lor juridică de la 15 august 1916, ţinându-se seamă de efectul succesiunilor deschise de la această dată până la promulgarea legii de faţă.

Toate înstrăinările efectuate de la 15 august 1916 sunt fără efect în tot ce priveşte aplicarea acestei legi. Se exceptează şi rămân valabile vânzările făcute cel mai târziu până la 1 februarie 1921 către obşti, bănci populare sau săteni cultivatori de pământ, individual până la 10 ha fiecare; precum şi vânzările de pământ pentru construcţii sau înfiinţarea de stabilimente industriale.

Suprafaţa astfel vândută nu intră în calculul celor două milioane ha.

Proprietarii ce şi-au înstrăinat părţile expropriabile sătenilor, prevăzute de prezenta lege, vor fi obligaţi să dea această cotă din restul moşiei rămase, sau dintr-altă moşie, dacă au mai multe.

Art. 4. Exproprierea priveşte numai moşiile sau părţile de moşii de la 100 ha pământ cultivabil în sus, oricine ar fi proprietarii lor şi oricare ar fi capacitatea lor juridică sau caracterul imobilului expropriat, cu ex- cepţiunile prevăzute în prezenta lege.

Art. 5. Moşiile stăpânite în indiviziune se consideră ca fiind divizate în ceea ce priveşte cota de expropriere. Alegerea părţii de moşie supusă exproprierii se face însă din întreaga suprafaţă cultivabilă a moşiei, so- cotindu-se moşia ca nedivizată, afară de excepţiunile^prevăzute la art. 9.

Art. 6. Moşiile şi părţile de moşii situate, în aceeaşi comună, precum şi moşiile situate în comune apropiate, aparţinând aceluiaşi proprietar, se socotesc ca fiind o singură proprietate. Fac excepţie moşiile comasate pe baza dispoziţiunilor decretului nr. 3 697/918, fără ca întinderea totală, astfel comasată, să treacă peste maximum de: 250 ha în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mari, 400 ha în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mijlocii şi 500 ha în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute.

Art. 7. Se declară expropriate în întregime:

a) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale supuşilor statelor străine, fie că sunt străini prin originea lor, fie că au devenit străini prin căsătorie sau alt mod;

b) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale absenteiştilor. Intră în această categorie toate proprietăţile care în cei din urmă 5 ani au fost neîntrerupt impuse, conform legii speciale, la un impozit funciar îndoit.

Intră, de asemenea, în această categorie şi toate proprietăţile, fără consideraţie de întindere, care au fost arendate şi cultivate prin arendaşi încontinuu între 23 aprilie 1910 şi 24 aprilie 1920 inclusiv.

Fac excepţie moşiile arendate de părinţi copiilor lor, cu act autentic, sau cu act cu data certă, de tutorii minorilor sau interzişilor, de se- cheştrii judiciari, moşiile femeilor, ale funcţionarilor publici şi ale militarilor.

c) Pământul cultivabil al domeniului Coroanei, Casei rurale şi al tuturor persoanelor morale, publice şi private, instituţiuni, fundaţiuni, etc., chiar când actele lor de fundaţiune, donaţiune, testamente sau orice alte dispoziţiuni, sub orice titlu, ar prevede direct sau prin orice fel de clauze prohibitive neînstrăinarea lor, sau le-ar fi dat vreo altă destinaţie specială.

Păşunile comunelor urbane şi rurale, precum şi pământurile bisericilor şi ale şcoalelor până la 12 ha nu sunt expropriabile.

d) Pământul folosit cu titlu de embatic‡‡‡‡, besman§§§§§, locaţiune ereditară, otaşniţă******, fie că este acoperit cu plantaţiuni, sădiri, clădiri sau nu, fie că este situat în comunele rurale sau în comunele urbane.

‡‡‡‡ *Embatic:* formă de arendare a unei proprietăţi pe timp mai îndelungat la expirarea căruia arendaşul câştiga drept de proprietate.

§§§§§ *Besman* (în documente sunt mai multe variante ale acestui cuvânt; bez- man, bezmân, bezmen, besmen, bisman, bizmen, bezmăt, bezmet) era, în feudalism, dar şi în epoca modernă în măsura în care s-a perpetuat, o formă de obligaţie similară cu *embaticul;* închiriere pe termen lung cu drept de ipotecă.

****** *Otaşniţă;* în texte şi: *otaştină;* înţelesul mai concret: dijmă în natură (mal rar în bani) plătită proprietarului unei vii luate în arendă; în înţeles mai general: învoieli. i

Sunt şi rămân desfiinţate, în virtutea acestei legi, toate drepturile sau privilegiile, de orice natură şi de oriunde ar deriva (hrisoave domneşti, hotărâri etc.) pe care le au proprietarii sau alte persoane asupra acestor pământuri.

Exproprierea se face în folosul embaticarilor;

e) Pământul rural ţinut în arendă de sătenii cultivatori de pământ cel puţin 5 ani neîntrerupţi, dacă îşi vor fi construit pe el case sau vor fi plantat vii sau pomi roditori;

f) Terenul domenial silvic, pe care au fost păduri şi care acum e gol sau e acoperit cu tufişuri ce nu vor mai putea deveni niciodată pădure, cu rezerva terenului necesar personalului silvic;

g) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale celor condamnaţi pentru crimă împotriva statului sau pentru dezertare la inamic.

Casele de locuit cu parcurile lor, sădirile, pădurile, viile şi stabilimentele industriale, morile, apele care le alimentează, expropriate în con- diţiunile aliniatelor a şi b de mai sus, pot fi scoase din expripriere şi redate proprietarilor după cererea lor şi cu aprobarea Comitetului agrar, dacă ele nu sunt necesare unui scop economic, sanitar sau cultural obştesc.

Pentru aceste imobile aparţinând proprietarilor expropiaţi conform aliniatului *a,* scoaterea din expropiere se face cu rezervele de mai sus şi cu condiţiunea ca proprietarul, sau cei care au dobândit sau vor dobândi asemenea imobile până la promulgarea legii, să le vândă într-un termen de trei ani de la această promulgare.

Imobilele proprietarilor care nu le vor fi înstrăinat în acest termen vor fi vândute prin licitaţie publică după cererea parchetului.

Art. 8. Se declară expropriate parţial:

a) Pământul cultivabil de la 100 hectare în sus al moşiilor particulare arendate şi cultivate prin arendaşi la 23 aprilie 1920 sau şi azi arendate;

b) Pământul cultivabil al moşiilor particulare cultivate de proprietarii lor, de la următoarele suprafeţe în sus:

100 ha la munte şi deal;

150 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mari;

200 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mijlocii;

250 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute*,

c) Pământul cultivabil al moşiilor particulare cultivate de proprietarii lor care la 1 februarie 1921 au avut investiri importante în inventar şi clădiri necesare exploatării agricole, crescătorii de vite, sau instalaţii industriale agricole, de la următoarele suprafeţe în sus:

100 ha la munte şi deal;

• În Transilvania se expropriau moşiile mai mari de 50 jugăre cadastrale (1 iugăr cadastral = 0,56 ha) în de munte, 100 iugăre în părţile

200—500 iugăre la şes. în fixa o scară progresivă:

Suprafaţa expropriabilă în ha	Suprafaţa rămasă proprietarului în ha
200	165
300	201
400	224
500	241
peste 600	250

d) 0 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mari;

e) 0 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mijlocii;

500 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute.

Intră în această categorie şi acei proprietari care au moşiile situate în regiunile devastate de război şi care au avut asemenea investiri, crescătorii sau instalaţii la 15 august 1916.

Art. 9. La moşiile stăpânite prin indiviziune la 1 februarie 1921, precum şi la cele stăpânite în baza succesiunilor deschise după această dată, exproprierea se va scoborî în regiunile cu cereri de împroprietărire mari şi mijlocii şi în regiunile cu cereri de împroprietărire satisfăcute pentru împroprietărire sau pentru înfiinţare de păşune comunală, dacă va fi nevoie, pentru a atinge limitele regionale din art. 8, alin, b, până la 100 ha de fiecare coproprietar şi de fiecare moşie.

în cazul cînd în modul prevăzut în alineatul precedent cererile de împroprietărire sau de înfiinţare de păşune comunală nu sunt satisfăcute, aceste moşii se vor reduce până la maximum regional stabilit prin art. 8, alin, b, chiar dacă cota fiecărui coproprietar ar fi mai mică de 100 ha.

Art. 10. Proprietarul care are sau a avut la 15 august 1916 mai multe moşii şi posedă în total mai mult de 500 ha pământ cultivabil expro- priabil, divizat sau în indiviziune, va fi expropriat până la maximum de:

200 ha pentru cel cu moşiile arendate în condiţiunile art. 8;

200 ha pentru cel care are moşiile la munte sau la deal, oricare ar fi regiunea;

250 ha pentru cel care are moşiile în regiunile cu cereri de împroprietărire mijlocii şi

500 ha pentru cel care le posedă în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute.

Proprietarul care posedă moşii în regiuni diferite va fi expropriat până la mijlocia maximumului regiunilor unde are moşiile.

Proprietarul care a avut la 1 februarie 1921 ferme cu crescătorii de vite, instalaţiuni agricole, şi inventar propriu sau industrii agricole importante, va putea fi expropriat până la maximum de 500 ha, indiferent de regiunile unde posedă moşiile.

Art. 11. Proprietarul care posedă moşii arendate şi cultivate în regie poate să-şi oprească în oricare din ele suprafaţa scutită de expropriere.

Art. 12. Proprietarilor care au unul sau mai mulţi fii, care au studiat sau studiază agronomia, fiind înscrişi în şcoală cel mai târziu până la 1 ianuarie 1920, şi o frecventează, li se poate rezerva în regiunile de şes un lot de 50 ha pentru fiecare din aceşti fii, peste suprafaţa ce-i rămâne neexpropriată conform prevederilor acestei legi, cu obligaţia, sub pedeapsă de nulitate a acestui drept, să obţină diploma în cel mult 5 ani de la

promulgarea acestei legi şi de la acea dată să-şi cultive singur pământul.

Proprietarul care este agronom titrat are acelaşi drept.

Art. 14. Bălţile şi albia râurilor, pământul des inundabil, mocirlos, neproductiv, râpele pot fi expropriate în întregime fără considerare de întindere, pentru a fi drenate, secate sau împădurite de comună sau stat.

Dacă însă proprietarii unor asemenea terenuri se obligă să facă aceste îmbunătăţiri treptat, într-un termen de cel mult 10 ani, Comitetul agrar poate hotărî să nu fie expropriate, fixând şi sancţiunile pentru îndeplinirea obligaţiunilor proprietarului.

Pentru ajungerea scopurilor arătate mai sus, nu se ţihe seamă, la expropriere, de întinderea moşiei.

Acolo unde iazurile, lacurile şi bălţile de o suprafaţă maximă de 150 ha sunt înconjurate de pământul expropriat, se vor putea expropria dându-se în proprietate comunei pentru a fi folosite de săteni'.

Art. 16. Pământul cultivabil al moşiilor arendate şi cultivate prin arendaşi la 23 aprilie 1920, sau şi astăzi arendate, din regiunile de munte şi deal, cu excepţia moşiilor arendate la obşti din această ultimă regiune, se întrebuinţează la împroprietărirea sătenilor de la 25 ha în sus.

Pământul cultivabil al moşiilor cultivate de proprietarii lor din regiunile de munte, precum şi acela al moşiilor arendate la obşti din regiunile de deal, se întrebuinţează la împropritărirea sătenilor de la 50 ha în sus.

Pământul expropriat, prin dispoziţiunile de mai sus, peste maximum regional stabilit la art. 8, se plăteşte în numerar sau se schimbă cu o suprafaţă echivalentă ca valoare în regiunile de colonizare.

în cazul când proprietarii din regiunile de munte şi deal convin a fi expropriaţi în întregime, li se dă în regiunea de colonizare o suprafaţă odată şi jumătate cât suprafaţa cedată.

Art. 17. Alegerea părţii de moşie expropriată prin dispoziţiunile legii de faţă, peste exproprierea făcută prin aplicarea scării progresive din decretul-lege nr. 3 697/918, se face astfel încât moşia care rămâne proprietarului să fie comasată.

Art. 18. Se poate oferi pentru expropriere partea ce revine proprietarului dintr-o moşie, rezervându-se o suprafaţă egală în partea ce cade sub expropriere a unei moşii din aceeaşi comună.

Când moşia pentru care se cere comasarea este situată în altă comună şi ambele în regiune cu cereri de împroprietărire mari, schimbul se poate admite de organele de aplicare ale legii, fără ca suprafaţa comasată să depăşească 250 ha; când moşia pentru care se cere comasarea este situată în regiune cu cereri de împroprietărire mijlocie şi moşia care cedează pentru comasare este situată în regiunile cu cereri de împroprietărire mari, schimbul se poate admite de organele de aplicare a legii, fără însă ca suprafaţa astfel comasată să depăşească 400 ha; iar când această moşie este situată în regiune cu cereri de

împroprietărire satisfăcute, schimbul se admite de drept, fără ca suprafaţa astfel comasată să depăşească 500 ha.

Capitolul II
Păşunile comunale

. Art. 23. în vederea înfiinţării sau completării păşunilor comunale, exproprierea se poate coborî în regiunile de munte şi sub 100 ha; pământul propriu numai pentru păşune şi fâneaţă putând fi expropriat până la 25 ha.

în regiunile de munte şi deal se pot expropria şi poenile din pădure mai mici de 20 şi 10 ha apropiate, precum şi suprafaţa ihtermediară, dacă vor fi două sau mai multe din aceste poeni depărtate între ele la maximum de 200 m şi întrerupte de grupuri mici de arbori.

Exproprierea de păduri conform art. 12 din legea păşunilor comunale se face după avizul consiliului tehnic al Casei pădurilor şi cu aprobarea Comitetului agrar.

Terenul domenial silvic expropriat conform art. 7, aiin. / va servi de preferinţă pentru înfiinţarea de păşuni comunale.

Crescătorilor de vite li se respectă păşunea şi fâneţea necesară, în conformitate cu dispoziţiunile art. 22 din legea păşunelor comunale, promulgată prin înaltul decret nr. 3 865 din 22 septembrie 1920, chiar dacă această suprafaţă depăşeşte cotele fixate prin art. 8.

în lipsă de moşii expropriabile sătenii îşi pot înfiinţa sau completa din proprietăţile lor păşunea comunală, dacă majoritatea locuitorilor consimt.

Legea specială a păşunilor comunale promulgată prin înaltul decret regal nr. 3 865 din 22 septembrie 1920 se completează cu alineatele de mai sus.

Capitolul III
Dispoziţiuni generale

Art. 24. Subsolul pământului expropriat pentru cultură rămâne proprietatea statului, iar subsolul pământului expropriat pentru înfiinţarea păşunilor comunale la munte şi deal, precum şi acela al pământului schimbat conform art. 9 şi 16, rămâne proprietarului.

Capitolul IV
Preţuirea

Art. 36. Preţul exproprierii se stabileşte separat pentru fiecare moşie în parte şi pentru fiecare categorie şi calitate de pământ.

Pentru pământul cultivabil (arătură, fâneaţă şi păşune) se va avea în vedere calitatea fizică a pământului şi puterea lui de

producţiune, depărtarea de târguri de desfacere, gări sau porturi, precum şi preţul de vânzare şi arendă în localitate.

El se fixează după venitul net la hectar, dar nu va putea depăşi preţurile de arendă fixate de comisiile regionale pentru anii 1917—1922 înmulţit cu 40††††††, cu excepţia pământului propriu numai pentru păşune, întrebuinţat pentru înfiinţarea sau completarea păşunilor comunale, al cărui preţ nu poate depăşi preţurile de arendă fixate de comisiile regionale în 1916 pentru anii 1917—1922, înmulţite cu 20.

Suma necesară pentru plata pământului expropriat se va acoperi cu sumele încasate din vânzarea loturilor, diferenţa plătindu-se de stat.

în acest scop se înfiinţează o suprataxă adăugată la scara de impunere a averilor şi' îmbogăţirilor de război. Această suprataxă va începe cu 1% la averile de 200 000 lei şi se va mări cu 0,50% pentru fiecare fracţiune în plus de 300 000 lei până la maximum de 5%.

Pentru pământul supus embaticului şi expropriat conform art. 7, alin, *d* din prezenta lege se stabileşte astfel:

1. Pentru pământul cultivabil de la sate, târguri şi oraşe, precum şi pentru locurile de casă, pentru care proprietarul primea o sumă fixă anuală, evaluarea se va face înmulţind cu 20 această sumă.
2. Pentru terenurile cultivabile de la sate, târguri şi oraşe pentru care proprietarul primea anual o prestaţiune în natură, evaluarea se va face înmulţind cu 20 venitul la care se găsesc impuse prin ultimul recensământ în rolurile de contribuţiuni acele terenuri, plătindu-se proprietarului cota- parte în raport cu prestaţiunea primită.
3. Viile şi livezile de pomi fructiferi, precum şi orice alte plantaţiuni, vor fi considerate ca terenuri arabile şi se va socoti preţul conform venitului regional stabilit în 1916 înmulţit cu 20.

Capitolul V
Organele de aplicare

Art. 37. Organele de aplicare sunt:

I. Comitetul agrar;

II. Comisiunea judeţeană de expropriere;

III. Comisiunea de ocol pentru expropriere.

I. Comitetul agrar se compune din 18 membri şi un preşedinte, numiţi prin decret regal pe termen de 5 ani după propunerea ministrului de agricultură autorizat printr-un jurnal al Consiliului de Miniştri şi va fi format jumătate din jurişti şi jumătate din specialişti în agronomie şi economie politică.

Comitetul va forma în sânul său trei' secţiuni şi anume:

a) Secţiune pentru vechiul Regat;
b) Secţiune pentru Transilvania;
c) Secţiune pentru Bucovina.

Fiecare secţiune va putea lucra în subsecţii compuse din cel

†††††† în Transilvania, Basarabia şi Bucovina despăgubirea era egală cu preţul regional de arendă înmulţit cu 20.

puţin trei membri.

Comitetul agrar este organul consultativ al Ministerului de Agricultură în toate chestiunile ce-i vor fi supuse cu privire la lucrările de expropriere şi împroprietărire.

El examinează orice cerere de revizuire ce i-ar fi supusă de ministru cu privire la hotărârile definitive date de instanţele de expropriere sau cu privire la lucrările definitive de împroprietărire, date în contrazicere cu legea.

Dacă Comitetul agrar hotărăşte revizuirea, el trimite lucrarea de expropriere înaintea unei alte comisiuni judeţene de expropriere din apropiere, care va reface lucrarea exproprierii. Iar dacă lucrarea revizuită va fi tabloul de împroprietărire, el va cere Comitetului de ocol refacerea acestui tablou printr-un supliment de cercetare.

Hotărârea comisiunii judeţene de trimitere şi tabloul de împroprietărire de refăcut sunt definitive şi executorii, neputându-se ataca pe nici o cale ordinară sau extraordinară.

Secţiunile lucrează ca delegaţiuni ale comitetului pentru chestiunile speciale care le sunt diferite.

II. Comisiunea judeţeană de expropriere, una de fiecare judeţ, se compune din 4 membri: .

a) Un consilier al Curţii de apel, desemnat de Ministerul de Justiţie ca preşedinte, sau în lipsă preşedintele tribunalului local sau un judecător de tribunal desemnat de acesta;

b) Un delegat al Casei centrale de împroprietărire;

c) Un delegat al proprietarilor;

d) Un delegat al sătenilor.

Odată cu alegerea delegaţilor proprietarilor şi sătenilor se face şi alegerea câte unui supleant.

Pe lângă fiecare comisiune judeţeană va funcţiona şi un secretar. Normele alegerii delegaţilor şi modul de funcţionare a comisiunilor se va determina prin regulamentul special.

Hotărârile comisiunii se iau cu majoritate de voturi; în caz de paritate, votul preşedintelui este precumpănitor.

Aceste hotărâri vor fi semnate de membrii comisiunii şi de secretarul ei şi vor fi redactate în timp de cel mult 15 zile; ele vor cuprinde şi părerile deosebite ale minorităţii.

Atribuţiunile comisiunilor judeţene sunt:

1. Se pronunţă în prima instanţă asupra preţului pământului şi con- structiunilor expropriate.

Proprietarul, sătenii interesaţi, Casa centrală a împroprietăririi şi toţi acei care au vre-un drept real asupra imobilului expropriat pot ataca cu apel hotărârea comisiunii judeţene privitoare la preţul de expropriere.

Apelul se va face la Curtea de apel respectivă în termen de 30 zile de la publicarea în *Monitorul oficial.*

Casa centrală va putea face apel oricând, cât timp nu s-a pronunţat hotărârea definitivă asupra preţului în apelurile făcute de alte părţi interesate.

Apelul se va adresa în acest din urmă caz direct la instanţa sesizată cu judecarea apelului uneia din părţi.

Procedura se va îndeplini potrivit art. 66 şi 68 din legea judecătoriilor de ocoale şi funcţionarul însărcinat cu îndeplinirea ei va putea fi amendat în caz de neglijenţă cu 50—100 lei.

Apelurile privitoare la aceeaşi moşie se vor conexa chiar din oficiu.

2. Se rosteşte în ultima instanţă asupra apelurilor făcute în contra hotărârilor comisiunilor de ocol şi comisiunilor judeţene de expropriere pentru înfiinţarea păşunilor comunale, cu privire la situaţia juridică a proprietăţii, la calitatea, întinderea, alegerea şi stabilirea terenului expropriat, asupra numărului moşiilor ce aparţin aceluiaşi proprietar.

Hotărârile comisiunii judeţene date în această privinţă sunt definitive şi executorii, fără drept de opoziţie, apel, recurs, cu rezerva dispoziţiilor prevăzute în Cap. VII al prezentei legi şi dreptului de revizuire din partea Comitetului agrar, timp de un an de la executarea în fapt a hotărârii.

Părţile au însă dreptul de contestaţie înaintea comisiunilor judeţene, în ultima instanţă, asupra erorilor de executare în fapt, conform art. 50 şi următoarele. -

111. Comisiunea de ocol pentru expropriere, una pentru fiecare circumscripţie de judecătorie de ocol, se compune din 4 membri:

a) Judecătorul de ocol ca preşedinte;

b) Un delegat al Casei centrale a împroprietăririi;

c) Un delegat al proprietarilor;

d) Un delegat al sătenilor.

Odată cu alegerea delegaţilor proprietarilor şi sătenilor se face şi alegerea câte unui supleant.

Pe lângă fiecare comisiune de ocol va funcţiona şi un secretar.

Normele acestor alegeri şi funcţionarii comisiunii se vor determina prin regulament special.

Delegaţii vor fi înlocuiţi de drept, în caz de lipsă, de supleanţii respectivi, iar în caz de lipsă şi a acestora, ei vor fi înlocuiţi de preşedintele comisiunii, care desemnează după cererea delegatului Casei centrale a împroprietăririi alte persoane din categoria acelora al căror loc a rămas vacant.

Şedinţele comisiunii de ocol se vor ţine în localul judecătoriilor de ocol, administraţiilor de plasă sau primăriilor.

Hotărârile comisiunilor de ocol se dau cu majoritate de voturi. în caz de paritate, votul preşedintelui hotărăşte.

Ele vor fi semnate de toţi membrii, inclusiv secretarul ei; vor fi redactate cel mai târziu în timp de 15 zile şi vor cuprinde şi părerile deosebite ale minorităţilor.

Hotărârile date cu unanimitatea voturilor comisiunii, dacă nu sunt apelate de nici una din părţi, sunt definitive şi se execută de îndată după ridicarea recoltei.

Atribuţiunile comisiunilor de ocol sunt:

1. Se pronunţă în prima instanţă asupra situaţiunii juridice a proprietăţilor din punctul de vedere al exproprierii, asupra întinderii aproximative şi calităţii terenului supus exproprierii, conform dispoziţiunii legii de faţă, peste expropierea făcută prin aplicarea scării progresive cuprinsă în decretul nr. 3 697/918 şi asupra alegerii şi determinării aproximative a părţii expropriate; de asemenea, comisiunea se pronunţă în prima instanţă asupra tuturor exproprierilor făcute de comisiile locale şi comisiile judeţene ca organe de apel prevăzute de art. 31 din legea pentru

înfiinţarea păşunilor comunale.

în acest din urmă scop toate lucrările de expropriere şi pentru păşuni comunale se vor trimite din oficiu de fostele comisiuni, care rămân desfiinţate de la data prezentei legi, la comisiunile de ocol respective spre a le revizui în prima instanţă, cu drept de apel la comisiunea arătată de art. 37, alin. II de mai sus.

Comisiunea îşi poate da avizul asupra necesităţii schimbului de moşie prevăzut la art. 18 şi 19 din lege.

Pentru scopurile arătate mai sus, comisiunea dă ascultare concluziilor părţilor şi va face toate investigaţiile pentru dobândirea datelor ce va socoti necesare pentru darea hotărârii.

Comisiunea va putea, pentru aceste lămuriri, însărcina ca experţi orice persoane va crede; aceştia sunt obligaţi să descindă pe teren pentru facerea expertizei.

2. Adună toate elementele necesare:

a) Pentru evaluarea preţului pământului cultivabil expropriat după categorii (pământ cultivabil, păşune şi fâneaţă) şi calităţi;

b) Pentru evaluarea preţurilor pădurilor, viilor, plantaţiunilor de orice fel, clădirilor, stabilimentelor industriale, bălţilor, stufăriilor, iazurilor, pământului inundabil, necultivabil etc., care cad sub expropriere. Hotărârile comisiunii de ocol pentru expropriere sunt supuse apelului la comisiunea judeţeană de expropriere în termenul prevăzut de art. 46 din prezenta lege.

Capitolul IX
Plata preţului şi lichidarea sarcinilor

Art. 69. Plata preţului cuvenit proprietarului expropriat se poate face în numerar sau în titluri de rentă amortizabilă în 50 de ani şi purtătoare de dobândă de 5 la sută pe an.

Valoarea nominală este socotită la plată drept valoare reală.

Plata exproprierii pentru toate persoanele morale se face în rentă perpetuă purtătoare de dobândă de 5 la sută pe an.

Partea II
împroprietărirea

Capitolul X
Ordinea de preferinţă la împroprietărire

Art. 78. Pământul expropriat se vinde în loturi celor îndreptăţiţi în următoarea ordine de precădere:

1. Mobilizaţilor în războiul 1916—1919;
2. Mobilizaţilor în campania din 1913;
3. Văduvelor de război pentru copii;
4. Agricultorilor mici lipsiţi de pământ;
5. Agricultorilor cu proprietăţi mai mici de 5 ha;
6. Orfanilor de război.

Art. 79. La condiţiunile egale de îndreptăţire se vor preferi' în aceeaşi categorie:

a) Invalizii;
b) Cei care în trecut au muncit pe moşie;
c) Cei care au inventar şi gospodărie întemeiată;
d) Cei care au mai mulţi copii;
e) Cei mai în vârstă.

Art. 84. Se consideră ca îndreptăţiţi: preoţii, învăţătorii, precum şi toţi ceilalţi funcţionari publici având reşedinţa în comunele rurale, absolvenţii şcolilor de agricultură de toate gradele, sub condiţiune ca unii şi alţii să locuiască la ţară şi să se oblige să lucreze pământul.

Meseriaşii ca: lemnarii, fierarii, croitorii, lăutarii etc., care în trecut nu s-au ocupat cu agricultura, cârciumarii şi diferiţi comercianţi, precum şi acei din orice categorie ar fi, care, având pământ, l-au vândut, nu vor fi

împroprietăriţi decât după ce au fost satisfăcuţi toţi ceilalţi îndreptăţiţi de la art. 78.

Art. 85. Ofiţerii invalizi vor primi cu precădere, în condiţiunile de plată ale legii, câte 5 ha pământ; ei vor putea primi' până la 25 ha în regiunile de colonizare după terminarea împroprietăririi dacă se obligă a-l cultiva personal şi a se stabili pe lot.

Reangajaţi! aflaţi în serviciul armatei la data promulgării aceste legi îşi păstrează prevederile legii reangajaţilor în armată în ceea ce priveşte darea pământurilor la reangajaţi, cu condiţiunea să se stabilească pe lot şi să-l muncească personal.

Art. 86. Se exclud de la împroprietărire dezertorii condamnaţi cu hotărâri rămase definitive, chiar dacă au fost amnistiaţi de delictul săvârşit, precum şi toţi aceia care s-au pus în serviciul duşmanului.

Art. 88. Din pământul expropriat prin dispoziţiile legii de faţă peste prevederile decretului-lege Nr. 3 697 din 16 decembrie 1918 se vor împroprietări de preferinţă înaintea celorlalte categorii de îndreptăţiţi:

a) Invalizii;

b) Văduvele de război pentru copiii şi orfanii de război născuţi cel mai târziu în anul 1903 şi care posedă inventar agricol;

c) Preoţii şi învăţătorii care nu au pământ, care au mai puţin de 5 ha, sau nu au fost împroprietăriţi până la promulgarea legii de faţă.

Pe loturile mari, constituite pe pământul expropriat prin aplicarea legii de faţă, precum şi pe cel deja expropriat în regiunile de colonizare şi nedistribuit la săteni, se înfiinţează loturi demonstrative şi ferme model şi se împroprietăresc absolvenţii şcolilor de agricultură de toate gradele, ofiţerii invalizi care se obligă a cultiva pământul după condiţiunile impuse de Casa centrală a împroprietăririi.

Capitolul XI

Parcelarea pământului expropriat

Art. 92. Pământul expropriat se parcelează în loturi de completare, loturi întregi până la 5 ha şi loturi de colonizare de 7 ha‡‡‡‡‡, în afară de izlazul comunal şi locul de casă. La formarea şi distribuirea loturilor se ţine seamă şi de pământul pe care cei îndreptăţiţi îl posedă, sau au perspective de a moşteni în linie directă.

Art. 93. Acolo unde pământul cultivabil expropriat nu ar ajunge pentru împroprietărirea tuturor celor îndreptăţiţi cu loturi de 5 ha, împreună cu pământul ce posedă, precum şi acolo unde mijlocul principal de existenţă al locuitorilor nu este

‡‡‡‡‡ în Transilvania lotul întreg era de 7 iugăre, iar cel de colonizare de 16 iugăre. în Bucovina, lotul întreg era de 4 ha, iar cel de colonizare de 6 ha.

agricultura, Comitetul agrar va putea face loturi mai mici de 5 ha, având în vedere condiţiunile locale, natura pământului şi felul cultivării lui.

Art. 10£. Pe pământul expropriat din toate regiunile prin legea de faţă peste suprafaţa expropriată prin aplicarea scării progresive din decretul Nr. 3 619/1919 şi în regiunile de colonizare pe pământul deja expropriat la aplicarea legii de faţă, se vor putea face loturi de 10 ha la munte, deal

şi în regiunile cu populaţiune deasă şi până la 50 ha în celelalte regiuni, după avizul şi cu autorizaţia Comitetului agrar. Unele din aceste loturi vor cuprinde şi clădiri care se găsesc pe pământul expropriat. Suprafaţa destinată acestor loturi nu va întrece 1/8 din întinderea pământului expropriat.

Art. 103. în Dobrogea loturile voi- fi până la 8, 10 şi 25 hectare, aceste două din urmă categorii ocupând până la 30% din întreaga suprafaţă expropriată în comună.

Loturile de 25 ha se rezervă exclusiv ţăranilor care se colonizează.

Capitolul XII
Organele de aplicare

Art. 104. Organele de aplicare ale împroprietăririi sunt comitetul local şi comitetul de ocol.

I. Comitetul local se compune din:

a) Primar;
b) Preot;
c) învăţător-diriginte;
d) Patru săteni delegaţi (aleşi din sânul lor).

Comitetul local are îndatorirea de a întocmi în fiecare comună un tablou de toţi sătenii care ar avea drept să fie împroprietăriţi, în conformitate cu dispoziţiunile legii şi cu ordinea ce s-a stabilit şi care se vor dezvolta prin instrucţiuni.

II. Comitetul de ocol se compune din:

a) Judecătorul de ocol ca preşedinte;
b) Agronomul regional ca delegat al Casei centrale a împroprietăririi;
c) Administratorul de plasă;
d) Doi delegaţi ai sătenilor;
e) Un delegat al Ministerului de Război.

Comitetul de ocol judecă la faţa locului contestaţiunile ce s-ar ivi la întocmirea tablourilor de împroprietărire, stabilind în mod definitiv listele sătenilor ce urmează a fi împroprietăriţi.

Delegatul Ministerului de Război va cerceta situaţia militară a sătenilor.

Hotărârea se dă cu majoritate; în caz de paritate, votul preşedintelui este precumpănitor.

Capitolul XV

Art. 116. Pentru a înlesni coloniştilor înfiinţarea gospodăriilor, Casa centrală a împroprietăririi organizează depozite de materiale pentru construcţie, unelte şi seminţe, acordă credite coloniştilor, execută lucrările tehnice necesare şi elaborează prin Direcţiunea cadastrului şi a lucrărilor tehnice planuri de construcţii rurale cu devizele de materiale şi cheltuielile respective, înlesnind coloniştilor executarea, dacă aceştia o cer.

Capitolul XVI

înstrăinarea loturilor

Art. 120. Loturile mici se pot vinde. Până la plata preţului, vânzarea loturilor nu se poate face decât în suprafaţa lor totală, astfel cum au fost cumpărate de la Casa centrală a împroprietăririi. Cumpărătorii sunt ţinuţi să achite integral datoria Casei centrale a împroprietăririi.

în aceleaşi condiţiuni sunt permise şi donaţiunile şi schimburile.

Aceste vânzări şi donaţiuni nu sunt permise decât după 5 ani de la punerea în stăpânire definitivă a loturilor.

Art. 121. Casa, grădina şi terenul alăturat, până la cel mult un ha, care fac corp cu casa, sunt intangibile; ele nu se pot ipoteca şi nu pot fi urmărite sau vândute sub nici o formă.

Art. 122. Pământul stăpânit de săteni poate fi cumpărat sub rezerva dreptului de preempţiune§§§§§§ al statului, de orice cetăţean român cu obligaţiunea de a-l pune în valoare personal.

Vânzările dintre sătenii cultivatori manuali de pământ, precum şi acele făcute absolvenţilor şcolilor de agricultură de toate gradele, nu sunt supuse dreptului de preempţiune al statului.

Dreptul de preempţiune al statului se exercită de Casa centrală a împroprietăririi, potrivit dispoziţiunilor unui regulament special, care va dezvolta şi procedura aplicării.

Cumpărarea de loturi vândute prin această lege şi prin legile anterioare de împroprietărire nu se poate face de o singură persoană, decât până la 25 ha în regiunile de munte şi deal şi 100 ha în regiunile de şes.

Instituţiunile culturale recunoscute persoane morale pot cumpăra în fiecare comună unul sau cel mult două loturi, pentru a fi întrebuinţate în scopuri culturale sau de interes economic obştesc.

Astfel de cumpărări se pot face numai cu autorizaţia prealabilă a Casei centrale a împroprietăririlor.

§§§§§§ *Dreptul de preemţiune:* dreptul de care, prin lege, cineva se bucură de a fi preferat în calitate de cumpărător.

Capitolul XVII

Indivizibilitatea loturilor

Art. 126. Pământul cultivabil nu se poate divide prin succesiune decât până la 2 hectare la şes şi 1 hectar la munte şi deal. Pentru locuri de casă, fabrici, grădini de legume, plantaţii de pomi şi vii, diviziunea proprietăţii este permisă fără nici o limită.

Art. 127. Prin derogarea de la Codul civil şi cu respectarea articolului precedent orice proprietar de pământ poate desemna prin testament pe moştenitorul sau moştenitorii beneficiari, care vor avea să despăgubească pe comoştenitori după normele legii de faţă.

Capitolul XIX

Cultivarea loturilor

Art. 137. Pentru asigurarea unei bune culturi a pământului micii proprietăţi, o cât mai bună întrebuinţare a izlazurilor comunale, cum şi punerea în valoare a produselor micii proprietăţi, Casa centrală a împroprietăririi are dreptul de a stabili şi impune micilor proprietari obligaţiunea privitoare la planul de cultură, la organizarea mijloacelor de cultură şi tovărăşii, care să îndrumeze pe săteni spre o cultură raţională şi intensivă, la desfacerea produselor lor şi îmbunătăţirea rasei vitelor, determinând şi sancţiunile de luat.

Art. 141. Cumpărătorii de loturi care nu vor fi achitat patru rate semestriale din preţ vor fi deposedaţi de către Casa centrală a împroprietăririi pe cale administrativă, în termen de 3 luni de la data încuno- ştiinţării, fără judecată şi fără îndatorirea de a urmări în prealabil încasarea ratelor.

Monitorul oficial, nr. 82, din 17 iulie 1921.

16. Proclamaţia regelui Ferdinand cu prilejul încoronării sale la Alba Iulia (15 octombrie 1922)

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională am moştenit Coroana României, după glorioasa domnie a Regelui întemeietor*******.

Suindu-mă pe tron am rugat Cerul să dea rod muncii ce, fără preget, eram hotărât să închin iubitei mele ţări, ca bun român şi rege.

Pronia cerească a binecuvântat şi prin bărbăţia poporului şi vitejia ostaşilor ne-a dat să lărgim hotarele Regatului şi să

******* Ferdinand se referă la regele predecesor, Carol I, unchi al său, în familia Hohenzollern-Sigmaringen; prin „întemeietor" aici se înţelege: întemeietor al dinastiei.

înfăptuim dorul de veacuri al neamului nostru.

Am venit astăzi cu regina — care ne-a fost tovarăşă în credinţă neclintită la răstrişte şi la bucurie — ca printr-această sărbătoare să consacrăm în faţa Domnului şi a scumpului nostru popor legătura ce ne uneşte deapururea cu dânsul.

Punând pe capul meu, într-această străveche cetate a Daciei Romane, coroana de la Plevna, pe care noi şi glorioase lupte au făcut-o pe veci coroana României Mari, mă închin cu evlavie memoriei celor care, în toate vremurile şi de pretutindeni, prin credinţa lor, prin munca şi prin jertfa lor, au asigurat unitatea naţională şi salut cu dragoste pe acei care au proclamat-o într-un glas şi o sinţire de la Tisa până la Nistru şi până la Mare.

într-aceste clipe gândul meu se îndreaptă cu recunoştinţă către viteaza şi iubita noastră armată.

Pentru răsplata trudelor trecutului, rog Cerul ca poporul nostru să culeagă în pace roadele lor binecuvântate şi să propăşească în linişte, frăţie şi muncă harnică.

Cu inima plină de dragoste şi credinţă mărturisesc dorinţele sufletului meu:

Vreau ca ţărănimea, stăpână pe veci pe ogoarele ce le-a dobândit, să le dea toată puterea de rodire în folosul ei şi al binelui obştesc.

Vreau ca muncitori/nea, credincioasă patriei, să-şi afle soarta tot mai prosperă într-o viaţă de armonie şi dreptate socială.

Vreau ca, în hotarele României Mari, toţi fiii buni ai ţării, fără deosebire de religie şi de naţionalitate, să se folosească de drepturi egale cu ale tuturor românilor, ca să ajute cu toate puterile statul, în care Cel-de Sus a rânduit să trăiască împreună cu noi.

Vreau ca românii din toate straturile sociale, însufleţiţi de năzuinţa unei depline înfrăţiri naţionale, să se folosească toţi de legitima ocrotire a statului.

Vreau ca în timpul domniei mele, printr-o întinsă şi înaltă dezvoltare culturală, patria noastră să-şi îndeplinească menirea de civilizaţie ce-i revine în renaşterea Orientului european, după atâtea veacuri de cumplite zbuciumări.

Sunt sigur că, în îndeplinirea marii noastre datorii, voi avea sprijinul tuturor bunilor fii ai ţării, nedespărţiţi în gând şi în faptă în jurul Tronului.

Acestei sfinte misiuni, în neclintită unire cu poporul nostru, voi închina toate puterile mele de om şi de rege şi asupra ei chem, în această zi solemnă de înălţare sufletească, binecuvântarea celui A-Tot-Puternic.

FERDINAND

I Alba Iulia
15 octombrie 1922.

Monitorul oficial, nr. 155, din 15 octombrie 1922.

17. Constituţia††††††† din 29 martie 1923

Titlul I
Despre teritoriul României

Art. 1. Regatul României este un stat naţional, unitar şi indivizibil.

Art. 2. Teritoriul României este nealienabil.

Hotarele statului nu pot fi schimbate sau rectificate decât în virtutea unei legi.

Art. 3. Teritoriul României nu se poate coloniza cu populaţiuni de gintă străină.

Art. 4. Teritoriul României din punct de vedere administrativ se împarte în judeţe, judeţele în comune.

Numărul, întinderea şi subdiviziunile lor teritoriale se vor stabili după formele prevăzute în legile de organizare administrativă.

Titlul II
Despre drepturile românilor

Art. 5. Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conştiinţei, de libertatea învăţământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociaţie şi de toate libertăţile şi drepturile stabilite prin legi.

Art. 6. Constituţiunea de faţă şi celelalte legi relative la drepturile politice determină care sunt, osebit de calitatea de român, condiţi- unile necesare pentru exercitarea acestor drepturi.

Legi speciale, votate cu majoritate de două treimi, vor determina condiţiunile sub care femeile pot avea exerciţiul drepturilor politice.

Drepturile civile ale femeilor se vor stabili pe baza deplinei egalităţi a celor două sexe.

Art. 7. Deosebirea de credinţe religioase şi confesiuni, de

††††††† Una dintre problemele fundamentale care s-au ridicat cu necesitate în primii ani după desăvârşirea unităţii politice a statului român a fost aceea a reorganizării şi consolidării acestuia, implicând corespunzător un nou cadru constituţional.

Dotarea ţării cu o nouă lege fundamentală era cerută în mod obiectiv de ansamblul transformărilor economice, sociale şi politice survenite în viaţa societăţii româneşti după primul război mondial. Dar organizarea constituţională a statului în condiţiile primilor ani după război avea să constituie o problemă
deosebit de dificilă, atât pentru monarhie cât şi pentru guvernele din această perioadă, datorită unor multiple împrejurări interne şi externe. Această situaţie a făcut ca problema constituţională să fie mereu amânată până la venirea liberalilor la putere la începutul anului 1922. La 26 martie 1923, Constituţia a fost votată în Adunarea Deputaţilor şi la 27 martie de Senat, promulgată printr-un decret la 28 martie 1923 şi publicată în „Monitorul oficial” la 29 martie.

origină etnică şi de limbă, nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile şi politice şi a le exercita.

Numai naturalizarea aseamănă pe străin cu românul pentru exercitarea drepturilor politice.

Naturalizarea se acordă în mod individual de Consiliul de Miniştri, în urma constatării unei comisiuni, compusă din: primul-preşedinte şi preşedinţii Curţii de apel din Capitala ţării, că solicitantul îndeplineşte condiţiunile legale.

O lege specială va determina condiţiunile şi procedura prin care străinii dobândesc naturalizarea.

Naturalizarea nu are efect retroactiv. Soţia şi copiii minori profită, în condiţiunile prevăzute de lege, de naturalizarea soţului sau tatălui.

Art. 8. Nu se admite în stat nici o deosebire de naştere sau de clase sociale.

Toţi românii, fără deosebire etnică, de limbă sau de religie, sunt egali înaintea legii şi datori a contribui fără osebire la dările şi sarcinile publice.

Numai ei sunt admisibili în funcţiunile şi demnităţile publice, civile şi militare.

Legi speciale vor determina Statutul funcţionarilor publici.

Străinii nu vor fi admişi în funcţiunile publice decât în cazuri excepţionale şi anume statornicite de legi.

Art. 9. Toţi străinii aflători pe pământul României se bucură de protecţiunea dată de legi persoanelor şi averilor în genere.

Art. 10. Toate privilegiile de orice natură, scutirile şi monopolurile de clasăm sunt oprite pentru totdeauna în statul român.

Titlurile de nobleţe sunt şi rămân neadmise în statul român.

Decoraţiunile străine se vor purta de români numai cu autorizarea regelui.

Art. 11. Libertatea individuală este garantată.

Nimeni nu poate fi urmărit sau percheziţionat, decât în cazurile şi după formele prevăzute în legi.

Nimeni nu poate fi deţinut sau arestat, decât în puterea unui mandat judecătoresc motivat, care trebuie să-i fie comunicat în momentul arestării sau cel mai târziu în 24 ore după deţinere sau arestare.

În caz de vină vădită, deţinerea sau arestarea se poate face imediat, iar mandatul se va emite în 24 ore şi i se va comunica conform alineatului precedent.

Art. 12. Nimeni nu poate fi sustras în contra voinţei sale de la judecătorii ce-i dă legea.

Art. 13. Domiciliul este neviolabil.

Nici o vizitare a domiciliului nu se poate face decât de autorităţile competinte, în cazurile anume prevăzute de lege şi potrivit formelor de ea prescrise.

Art. 14. Nici o pedeapsă nu poate fi înfiinţată, nici aplicată decât în puterea unei legi.

Art. 15. Nici o lege nu poate înfiinţa pedeapsa confiscării averilor.

Art. 16. Pedeapsa cu moartea nu se va putea reînfiinţa afară de cazurile prevăzute în Codul penal militar în timp de război.

Art. 17. Proprietatea de orice natură, precum şi creanţele

asupra statului sunt garantate.

Autoritatea publică, pe baza unei legi, este în drept a se folosi, în scop de lucrări de interes obştesc, de subsolul oricărei proprietăţi imobiliare, cu obligaţiunea de a desdăuna pagubele aduse suprafeţei, clădirilor şi lucrărilor existente; în lipsă de învoială, despăgubirea se va fixa de justiţie.

Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică şi după o dreaptă şi prealabilă despăgubire stabilită de justiţie.

O lege specială va determina cazurile de utilitate publică, procedura şi modul exproprierii.

în afară de expropriere pentru căile de comunicaţie, salubritate publică, apărarea ţării şi lucrări de interes mihtar, cultural şi acele impuse de interese generale directe ale statului şi administraţiilor publice, celelalte cazuri de utilitate publică vor trebui să fie stabilite prin legi votate cu majoritatea de două treimi.

Legile existente privitoare la alinierea şi lărgirea stradelor de prin comune, precum şi la malurile apelor ce curg prin sau pe lângă ele, rămân în vigoare în tot cuprinsul Regatului.

Art. 18. Numai românii şi cei naturalizaţi români pot dobândi orice titlu şi deţine imobile rurale în România. Străinii vor avea drept numai la valoarea acestor imobile.

Art. 19. Zăcămintele miniere, precum şi bogăţiile de orice natură ale subsolului sunt proprietatea statului. Se exceptează masele de roci comune, carierele de materiale de construcţie şi depozitele de turbă, fără prejudiciul drepturilor dobândite de stat pe baza legilor anterioare.

O lege specială a minelor va determina normele şi condiţiunile de punere în valoare a acestor bunuri, va fixa redevenţa proprietarului suprafeţei şi va arăta totdeodată putinţa şi măsura în care aceştia vor participa la exploatarea acestor bogăţii.

Se va ţine seamă de drepturile câştigate, întrucât ele corespund unei valorificări a subsolului şi după distincţiunile ce se vor face în legea specială.

Concesiunile miniere de exploatare, instituite sau date, conform legilor azi în vigoare, se vor respecta pe durata pentru care s-au acordat, iar exploatările miniere existente făcute de proprietari numai cât timp le vor exploata. Nu se vor putea face concesiuni perpetue.

Toate concesiunile şi exploatările prevăzute în alineatul precedent vor trebui să se conformeze regulilor ce se vor stabili prin lege, care va prevedea şi maximum de durată al acestor concesiuni şi exploatări şi care nu va trece de cinci-zece ani de la promulgarea acestei Constituţiuni.

Art. 20. Căile de comunicaţie, spaţiul atmosferic şi apele navigabile şi flotabile sunt de domeniul public.

Sunt bunuri publice apele ce pot produce forţă motrice şi acele ce pot fi folosite în interes obştesc.

Drepturile câştigate se vor respecta sau se vor răscumpăra prin expropriere pentru caz de utilitate publică, după o dreaptă şi prealabilă despăgubire.

Legi speciale vor determina limita în care toate drepturile de

mai sus vor putea fi lăsate în folosinţa proprietarilor, modalităţile exploatării, precum şi despăgubirile cuvenite pentru utilizarea suprafeţei şi pentru instalaţiile în fiinţă.

Art. 21. Toţi factorii producţiunii se bucură de o egală ocrotire.

Statul poate interveni, prin legi, în raporturile dintre aceşti factori pentru a preveni conflicte economice sau sociale.

Libertatea muncii va fi apărată.

Legea va regula asigurarea socială a muncitorilor, în caz de boală, accidente şi altele.

Art. 22. Libertatea conştiinţei este absolută.

Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate şi protecţi- une, întrucât exerciţiul lor nu aduce atingerea ordinii publice, bunele moravuri şi legilor de organizare ale statului.

Art. 24. învăţământul este liber în condiţiunile stabilite prin legi speciale şi întrucât nu va fi contrar bunelor moravuri şi ordinei publice, învăţământul primar este obligator. în şcolile statului acest învăţământ se va da gratuit.

Statul, judeţele şi comunele vor da ajutoare şi înlesniri elevilor lipsiţi de mijloace, în toate gradele învăţământului, în măsura şi modalităţile prevăzute de lege.

Art. 25. Constituţiunea garantează tuturor libertatea de a comunica şi publica ideile şi opiniunile lor prin grai, prin scris, prin presă, fiecare fiind răspunzător de abuzul acestor libertăţi în cazurile determinate
prin Codicele penal, care nici într-un caz nu va putea restrânge dreptul în sine.

Nici o lege excepţională nu se va putea înfiinţa în această materie.

Nici cenzura, nici o altă măsură preventivă pentru apariţiunea, vinderea sau distribuţiunea oricărei publicaţiuni nu se va putea înfiinţa.

Nu este nevoie de autorizaţiunea prealabilă a nici unei autorităţi pentru apariţiunea oricărei publicaţiuni.

Nici o cauţiune nu se va cere de la ziarişti, scriitori, editori, tipografi şi litografi.

Presa nu va fi pusă niciodată sub regimul avertismentelor.

Nici un ziar sau publicaţiune nu va putea fi suspendat sau suprimat.

Orice publicaţiune periodică, de orice natură, va trebui să aibă un director răspunzător, iar în absenţa acestuia, un redactor răspunzător. Directorul sau redactorul vor trebui să se bucure de drepturile civile şi publice. Numele directorului şi numele redactorului vor figura vizibil şi permanent în fruntea publicaţiunii.

înainte de apariţiunea publicaţiunii periodice, proprietarul ei e obligat a declara şi înscrie numele său la tribunalul de comerţ.

Sancţiunile acestor dispoziţiuni se vor prevedea prin legi speciale.

Art. 26. În ce priveşte publicaţiunile neperiodice, răspunzător de scrierile sale este autorul, în lipsa acestuia editorul; patronul tipografiei răspunde când autorul şi editorul nu au fost descoperiţi.

La publicaţiunile periodice responsabilitatea o au: autorul, directorul sau redactorul în ordinea enumerării. •

Proprietarul în toate cazurile este solidar răspunzător de plata despăgubirilor civile.

Delictele de presă se judecă de juraţi, afară de cazurile aci statornicite, care se vor judeca de tribunalele ordinare, potrivit dreptului comun:

a) Delictele ce s-ar comite împotriva suveranilor ţării, principelui moştenitor, membrilor familiei regale şi dinastiei, şefilor statelor străine şi reprezentanţilor lor; •

b) îndemnurile directe la omor şi rebeliune, în cazurile când nu au fost urmate de execuţiune;

c) Calomniile, injuriile, difamaţiile aduse particularilor sau funcţionarilor publici oricari ar fi, atinşi în viaţa lor particulară sau în cinstea lor personală.

Arestul preventiv în materie de presă este interzis.

Art. 27. Secretul scrisorilor, telegramelor şi al convorbirilor telefonice este neviolabil.

O lege specială va stabili cazurile în care justiţia în interesul instrucţiunii penale va putea face excepţiune la dispoziţiunea de faţă.

Aceeaşi lege va determina responsabilitatea agenţilor statului şi a particularilor pentru violarea secretului scrisorilor, telegramelor şi convorbirilor telefonice.

Art. 28. Românii, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie, au dreptul de a se aduna paşnici şi fără arme, conformându-se legilor care regulează exercitarea acestui drept, pentru a trata tot felul de chestiuni; întru aceasta nu este trebuinţă de autorizare prealabilă.

întrunirile sub cerul liber sunt permise, afară de pieţele şi căile publice.

întrunirile, procesiunile şi manifestaţiile pe căile şi pieţele publice sunt supuse legilor poliţieneşti.

Art. 29. Românii, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie, au dreptul a se asocia, conformându-se legilor care regulează exerciţiul acestui drept.

Dreptul de liberă asociaţiune nu implică în sine dreptul de a crea persoane juridice.

Condiţiunile în care se acordă personalitatea juridică se vor stabili prin o lege specială.

Art. 30. Fiecare are dreptul de a se adresa la autorităţile publice prin petiţiuni subscrise de către una sau mar multe persoane, neputând însă petiţiona decât în numele subscrişilor.

Numai autorităţile constituite au dreptul de a adresa petiţiuni în nume colectiv. -

Art. 31. Nici o autorizare prealabilă nu este necesară pentru a se exercita urmăriri contra funcţionarilor publici pentru faptele adminis- traţiunii lor de părţile vătămate, rămânând însă neatinse regulile speciale, statornicite în privinţa miniştrilor.

Cazurile şi modul urmăririi se vor regula prin anume lege.

Dispoziţiuni speciale în Codicele penal-'vor determina penalităţile pre- puitorilor.

Art. 32. Nici un român, fără autorizarea guvernului, nu poate intra în serviciul unui stat străin, fără ca însuşi prin aceasta să-şi

piardă cetăţenia.

Extrădarea refugiaţilor politici e oprită.

Titlul III

Despre puterile statului

Art. 33. Toate puterile statului emană de la naţiune, care nu le poate exercita decât numai prin delegaţiune şi după principiile şi regulile aşezate în Constituţiunea de faţă.

Art. 34. Puterea legislativă se exercită colectiv de către rege şi re- prezentaţiunea naţională. *

Reprezentaţiunea naţională se împarte în două Adunări:

Senatul şi Adunarea Deputaţilor.

Orice lege cere învoirea a câtor trele ramuri ale puterii legiuitoare.

Nici o lege nu poate fi supusă sancţiunii regale decât după ce se va fi discutat şi votat liber de majoritatea ambelor Adunări.

Art. 35. Iniţiativa legilor este dată fiecăreia din cele trei ramuri ale puterii legislative.

Totuşi orice lege relativă la veniturile şi cheltuielile statului sau la contingentul armatei trebuie să fie votată mai întâi de Adunarea Deputaţilor.

Art. 36. Interpretaţiunea legilor cu drept de autoritate se face numai de puterea legiuitoare.

Art. 37. Promulgarea legilor, votate de ambele Adunări, se va face prin îngrijirea Ministerului Justiţiei, care va păstra unul din originalele legilor votate, iar al doilea original se păstrează de Arhivele Statului.

Ministrul Justiţiei este şi păstrătorul marelui Sigiliu al statului.

În fiecare an Ministrul Justiţiei va publica colecţiunea legilor şi regulamentelor, în care legile vor fi înserate, purtând numărul de ordine după data promulgării.

Art. 38. Nici o lege, nici un regulament de administraţiune generală, judeţeană sau comunală nu pot fi îndatoritoare decât după ce se publică în chipul hotărât de lege.

Art. 39. Puterea executivă este încredinţată regelui, care o exercită în modul regulat prin Constituţie.

Art. 40. Puterea judecătorească se exercită de organele ei.

Hotărârile lor se pronunţă în virtutea legii şi se execută în numele regelui.

Art. 41. Interesele exclusiv judeţene sau comunale se regulează de către consiliile judeţene sau comunale după principiile aşezate prin Constituţiune şi prin legi speciale.

Capitolul I

Despre reprezentarea naţională

Art. 42. Membrii Adunărilor reprezintă naţiunea.

Art. 43. Şedinţele Adunărilor sunt publice.

Regulamentele lor fixează cazurile şi modul în care aceste şedinţe pot fi declarate secrete.

Art. 44. Fiecare din Adunări verifică titlurile membrilor săi şi judecă contestaţiunile ce se ridică în această privinţă.

Nici o alegere nu poate fi invalidată decât cu două treimi din numărul membrilor prezenţi.

Art. 45. Nimeni nu poate fi totodată membru al uneia şi al celeilalte Adunări.

Art. 46. Deputăţii şi senatorii numiţi de puterea executivă într-o funcţiune salariată, pe care o primesc, pierd, de plin drept, mandatul lor de reprezentanţi ai naţiunii.

Această dispoziţiune nu se aplică miniştrilor şi subsecretarilor de stat.

Legea electorală determină incompatibilităţile.

Art. 47. La începutul fiecărei legislaturi şi a fiecărei sesiuni ordinare, Adunarea Deputaţilor şi Senatul aleg din sânul lor pe preşedintele, vice-preşedinţii şi membrii birourilor, potrivit regulamentelor interioare.

Art. 48. Orice hotărâre se ia cu majoritate absolută a voturilor, afară de cazurile când prin Constituţiune, legi sau regulamentele Corpurilor legiuitoare se cere un număr superior de voturi.

în caz de paritate a voturilor, propunerea în deliberare este respinsă.

Adunările ţin şedinţe cu jumătate plus unul din numărul membrilor înscrişi în apelul nominal.

Art. 49. Voturile se dau prin ridicare şi şedere, prin viu grai sau prin scrutin secret.

Un proiect de lege nu poate fi adoptat decât după ce s-a votat articol cu articol.

Art. 50. Fiecare din Adunări are dreptul de anchetă.

Art. 51. Adunările au dreptul de a amenda şi de a despărţi în mai multe părţi articolele şi amendamentele propuse.

Art. 52. Fiecare membru al Adunărilor are dreptul a adresa miniştrilor interpelări, la care aceştia sunt obligaţi a răspunde în termenul prevăzut de regulament.

Art. 53. Oricine are dreptul a adresa petiţiuni Adunărilor prin mijlocirea biroului sau a unuia din membrii săi.

Fiecare din Adunări are dreptul de a trimite miniştrilor petiţiunile ce-i sunt adresate. Miniştrii sunt datori a da explicaţiuni asupra cuprinderii lor ori de câte ori Adunarea o cere.

Art. 54. Nici unul din membrii uneia sau celeilalte Adunări nu poate fi urmărit sau prigonit pentru opiniunile şi voturile emise de dânsul în cursul exerciţiului mandatului său.

Art. 55. Nici un membru al uneia sau celeilalte Adunări nu poate, în timpul sesiunii, să fie nici urmărit, nici arestat în materie de represiune, decât cu autorizarea Adunării din care face parte, afară de cazul de flagrant delict.

Dacă a fost arestat preventiv sau urmărit în timpul cândi. sesiunea era închisă, urmărirea sau arestarea trebuiesc supuse aprobării Adunării din care face parte, îndată după deschiderea sesiunii Corpurilor legiuitoare.

Detenţiunea sau urmărirea unui membru al uneia sau celeilalte Adunări este suspendată în tot timpul sesiunii, dacă Adunarea o cere.

Secţiunea I.

Despre Adunarea Deputaţilor

Art. 64. Adunarea Deputaţilor se compune din deputaţi aleşi de cetăţeni români majori, prin vot universal, egal, direct, obligator şi secret, pe baza reprezentării minorităţilor.

Art. 65. Alegerea deputaţilor se face pe circumscripţii electorale. Circumscripţia electorală nu poate fi mai mare decât un judeţ.

Legea electorală stabileşte numărul deputaţilor de ales în fiecare cir- cumsripţie proporţional cu populaţia.

Art. 66. Spre a fi eligibil la Adunarea Deputaţilor se cere:

a) a fi cetăţean român;

b) a avea exerciţiul drepturilor civile şi politice;

c) a avea vârsta de douăzeci şi cinci ani împliniţi;

d) a avea domiciliul în România.

Legea electorală va determina incapacităţile.

Secţiunea II.

Despre Senat

Art. 67. Senatul se compune din senatori aleşi şi din senatori de drept.

Art. 68. Toţi cetăţenii români de la vârsta de 40 ani împliniţi aleg, pe circumscripţii electorale, care nu pot fi mai mari decât judeţul, prin vot obligator, egal, direct şi secret, un număr de senatori.

Numărul senatorilor de ales în fiecare circumscripţie, care nu poate fi mai mare decât un judeţ, se stabileşte de legea electorală, proporţional cu populaţia.

Art. 69. Membrii aleşi în consiliile judeţene şi membrii aleşi în consiliile comunale urbane şi rurale, întruniţi într-un singur colegiu, aleg, prin vot obligator, egal, direct şi secret, câte un senator de fiecare judeţ.

Art. 70. Membrii Camerelor de comerţ, de industrie, de muncă şi de agricultură, întruniţi în colegii separate, aleg din sânul lor câte un senator de fiecare categorie şi pentru fiecare circumscripţie electorală. Aceste circumscripţii electorale speciale se fixează de legea electorală, numărul lor neputând fi mai mare de şase. .

Art. 71. Fiecare universitate alege, din sânul său, prin votul profesorilor săi, câte un senator.

Art. 72. Sunt de drept membri ai Senatului în virtutea înaltei lor situaţiuni în stat şi biserică:

a) Moştenitorul tronului de la vârsta de 18 ani împliniţi; el însă nu va avea vot deliberativ decât la vîrsta de 25 ani împliniţi;

b) Mitropoliţii ţării;

c) Episcopii eparhioţi ai bisericii ortodoxe române şi greco-catolice, întrucât vor fi aleşi conform legilor ţării;

d) Capii confesiunilor recunoscute de stat, câte unul de fiecare confesiune, întrucât sunt aleşi sau numiţi conform legilor ţării şi reprezintă un număr de peste 200 000 credincioşi, precum şi reprezentantul superior religios al musulmanilor din

Regat;

e) Preşedintele Academiei Române.

Mandatul acestor senatori încetează odată cu calitatea sau demnitatea care le atribuie dreptul.

Art. 73. Devin senatori de drept:

a) Foştii preşedinţi de Consiliu, întrucât vor avea o vechime de patru ani ca preşedinţi de Consiliu titulari şi foştii miniştri având o vechime de cel puţin şase ani într-una sau mai multe guvernări;

b) Foştii preşedinţi ai Corpurilor Legiuitoare care vor fi exercitat această demnitate cel puţin în cursul a opt sesiuni ordinare:

c) Foştii senatori şi deputaţi aleşi în cel puţin zece legislaturi independent de durata lor.

d) Foştii primi-preşedinţi ai înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie care au ocupat această funcţie sau pe aceea de preşedinte la Casaţie cinci ani;

e) Generalii de rezervă şi în retragere:

1. Care vor fi exercitat comanda unei armate în faţa inamicului, ca titulari cel puţin 3 luni.

2. Care au îndeplinit funcţiunea de şef al Marelui Stat Major sau de inspector general de armată (comandant de armată), în timp de pace, cel puţin patru ani.

Numărul celor din categoria a doua nu va fi mai mare de patru, luaţi în ordinea vechimei, la vacanţe existente;

f) Foştii preşedinţi ai Adunărilor Naţionale din Chişinău, Cernăuţi şi Alba-Iulia, care au declarat Unirea.

Secţiunea III.

Despre Consiliul legislativ

Art. 76. Se înfiinţează un Consiliu legislativ, a cărui menire este să ajute în mod consultativ la facerea şi coordonarea legilor, emanând fie de la puterea executivă, fie din iniţiativă parlamentară, cât şi la întocmirea regulamentelor generale de aplicarea legilor.

Consultarea Consiliului legislativ este obligatorie pentru toate proiectele de legi, afară de cele care privesc creditele bugetare; dacă însă, într-un termen fixat de lege, Consiliul legislativ nu-şi dă avizul său, Adunările pot proceda la discutarea şi aprobarea proiectelor.

Capitolul II

Despre rege şi miniştri

Secţiunea I.

Despre rege

Art. 77. Puterile constituţionale ale regelui sunt ereditare în linie coborâtoare directă şi legitimă a Maiestăţii Sale regelui Carol I de Ho- henzollern Sigmaringen, din bărbat în bărbat prin

ordinul primogeni- tură şi cu exclusiunea perpetuă a femeilor şi coborâtorilor lor.

Coborâtorii Maiestăţii Sale vor fi crescuţi în religiunea ortodoxă a Răsăritului.

Art. 79. La caz de vacanţă a tronului, ambele Adunări se întrunesc de îndată într-o singură Adunare, chiar fără convocare, şi cel mai târziu până la 8 zile de la întrunirea lor aleg un rege dintr-o dinastie suverană din Europa occidentală.

Prezenţa a trei pătrimi din membrii care compun fiecare din ambele Adunări şi majoritatea de două treimi a membrilor prezenţi sunt necesare pentru a se putea proceda la această alegere.

La caz când Adunarea nu se va fi făcut în termenul mai sus prescris, atunci în a noua zi, la amiazi, Adunările întrunite vor păşi la alegere oricare ar fi numărul membrilor prezenţi şi cu majoritatea absolută a voturilor.

Dacă Adunările s-ar afla dizolvate în momentul vacanţei tronului se va urma după modul prescris la articolul următor.

În timpul vacanţei tronului, Adunările întrunite vor numi o loco- tenenţă regală, compusă din trei persoane, care va exercita puterile regale până la suirea regelui pe tron.

În toate cazurile mai sus arătate votul va fi secret.

Art. 82. Regele este major la vârsta de optsprezece ani împliniţi.

La suirea sa pe tron, el va depune mai întâi în sânul Adunărilor întrunite următorul jurământ:

„Jur a păzi Constituţiunea şi legile poporului român, a menţine drepturile lui naţionale şi integritatea teritoriului”.

Art. 83. Regele, în viaţă fiind, poate numi o regentă, compusă din trei persoane, care, după moartea regelui, să exercite puterile regale în timpul minorităţii succesorului tronului. Această numire se va face cu primirea Reprezentaţiunii naţionale, dată în forma prescrisă la art. 79 din Constituţiunea de faţă.

Regenţa va exercita totdeauna şi tutela succesorului tronului în timpul minorităţii lui.

Dacă, la moartea regelui, regenţa nu s-ar găsi numită şi succesorul tronului ar fi minor, ambele Adunări întrunite vor numi o regenţă, procedând după formele prescrise la art. 79 din Constituţiunea de faţă.

Art. 87. Persoana regelui este inviolabilă. Miniştrii lui sunt răspunzători.

Nici un act al regelui nu poate avea tărie dacă nu va fi contrasemnat de un ministru, care prin aceasta chiar devine răspunzător de acel act.

Art. 88. Regele numeşte şi revocă pe miniştrii săi.

El sancţionează şi promulgă legile.

El poate refuza sancţiunea sa.

El are dreptul de amnistie în materie politică.

Are dreptul de a ierta sau micşora pedepsele în materii criminale, afară de ceea ce se statorniceşte în privinţa miniştrilor.

El nu poate suspenda cursul urmăririi sau al judecăţii nici a interveni prin nici un mod în administraţia justiţiei.

El numeşte sau confirmă în funcţiunile publice potrivit legilor.

El nu poate crea o nouă funcţiune fără o lege specială.

El face regulamente necesare pentru executarea legilor, fără să poată vreodată modifica sau suspenda legile şi nu poate scuti pe nimeni de executarea lor.

El este capul puterii armate.

El conferă gradele militare în conformitate cu legea.

El va conferi decoraţiunile române conform unei anume legi.

El are dreptul de a bate monedă conform unei legi speciale.

El încheie cu statele străine convenţiunile necesare pentru comerţ, navigaţiune şi alte asemenea; însă pentru ca aceste acte să aibă autoritate îndatoritoare trebuie mai întâi a fi supuse puterii legislative şi aprobate de ea.

Art. 89. Legea fixează lista civilă pentru durata fiecărei domnii.

Art. 90. La 15 octombrie al fiecărui an, Adunarea Deputaţilor şi Senatul se întrunesc fără convocare, dacă regele nu le-a convocat mai înainte.

Durata fiecărei sesiuni esie de cinci luni.

Regele deschide sesiunea prin un Mesaj, la care Adunările fac răspunsurile lor.

Regele pronunţă închiderea sesiunii.

El are dreptul de a convoca în sesiune extraordinară Adunările,

El are dreptul de a dizolva ambele Adunări deodată sau numai una din ele.

Actul de dizolvare trebuie să conţină convocarea alegătorilor până în două luni de zile şi a Adunărilor până în trei luni.

Regele poate amâna Adunările; oricum, amânarea nu poate depăşi termenul de o lună, nici a fi reînnoită în aceeaşi sesiune fără consimţământul Adunărilor.

Art. 91. Regele nu are alte puteri decât acele date lui prin Consti- tuţiune.

Capitolul III

Despre miniştri

Art. 92. Guvernul exercită puterea executivă în numele regelui, în modul stabilit prin Constituţiune.

Art. 93. Miniştrii întruniţi alcătuiesc Consiliul de Miniştri, care este prezidat, cu titlul de preşedinte al Consiliului de Miniştri, de acela care a fost însărcinat de rege cu formarea guvernului.

Departamentele ministeriale şi subsecretariatele de stat nu se pot înfiinţa şi desfiinţa decât prin lege.

Art. 94. Nu poate fi ministru decât cel care este român sau cel care a dobândit naturalizarea.

Art. 95. Nici un membru al familiei regale nu poate fi ministru.

Art. 96. Dacă miniştrii nu ar fi membri ai Adunărilor ei pot lua parte la dezbaterea legilor, fără a avea însă şi dreptul de a vota.

La dezbaterile Adunărilor prezenţa cel puţin a unui ministru e necesară.

Adunările pot exige prezenţa miniştrilor la deliberaţiunile lor.

Art. 97. în nici un caz ordinul verbal sau scris al regelui nu poate" apăra pe ministru de răspundere.

Art. 98. Fiecare din ambele Adunări, precum şi regele au dreptul de a cere urmărirea miniştrilor şi a-i trimite înaintea înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, care singură, în secţiuni unite, este în drept a-i judeca, afară de cele ce se vor statornici prin legi în ceea ce priveşte exerciţiul acţiunii civile a părţii vătămate şi în ceea ce priveşte crimele şi delictele comise de miniştri afară de exerciţiul funcţiunii lor.

Punerea sub urmărire a miniştrilor de către Corpurile legiuitoare nu se poate rosti decât prin majoritatea de două treimi a membrilor de faţă.

Instrucţiunea se va face de o comisiune a înaltei Curţi de Casaţie, compusă din cinci membri traşi la sorţi în secţiuni unite. Această comisiune are şi puterea de a califica faptele şi de a decide sau nu urmărirea.

Acuzarea, înaintea înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, se va susţine prin Ministerul Public.

Capitolul IV

Despre puterea judecătorească

Art. 102. Pentru întregul stat român este o singură Curte de Casaţie şi Justiţie.

Art. 103. Numai Curtea de Casaţie în secţiuni unite are dreptul de a judeca constituţionalitatea legilor şi declara inaplicabile pe acelea care sunt contrarii Constituţiunii. Judecata asupra inconstituţionalităţii legilor se mărgineşte numai la cazul judecat.

Curtea de Casaţie se va rosti ca şi în trecut asupra

conflictelor de atribuţiuni.

Dreptul de recurs în casare este de ordin constituţional.

Art. 104. Judecătorii sunt inamovibili în condiţiunile speciale pe care legea le va fixa.

Capitolul V

Despre instituţiunile judeţene şi comunale

Art. 108. Instituţiunile judeţene şi comunale sunt regulate de legi.

Aceste legi vor avea de bază descentralizarea administrativă.

Membrii consiliilor judeţene şi consiliilor comunale sunt aleşi de către cetăţenii români prin votul universal, egal, direct, secret, obligatoriu şi reprezentarea minorităţii după formele prevăzute de lege. La aceştia se vor putea adăuga prin lege şi membri de drept şi membri cooptaţi. Între membrii cooptaţi pot fi şi femei majore.

Titlul IV

Despre finanţe

Art. 109. Nici un impozit, de orice natură, nu se poate stabili şi percepe decât pe baza unei legi.

Titlul V

Despre puterea armată

Art. 119. Tot românul, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie, face parte din unul din elementele puterii armate, conform legilor speciale.

Puterea armată se compune din: armata activă cu cadrele ei permanente, rezerva ei şi miliţiile.

Art. 122. Se va înfiinţa un Consiliu superior al apărării ţării, care va îngriji, în mod permanent, de măsurile necesare pentru organizarea apărării naţionale.

Art. 123. Nici o trupă armată străină nu poate fi admisă în serviciul statului, nici nu poate intra sau trece pe teritoriul României, decât în puterea unei anume legi.

Titlul VI

Dispoziţiuni generale

Art. 124. Culorile drapelului român sunt: albastru, galben şi roşu, aşezate vertical.

Art. 125. Reşedinţa guvernului este în Capitala ţării.

Art. 126. Limba românească este limba oficială a statului român.

Art. 127. Nici un jurământ nu se poate impune cuiva decât în puterea unei legi, care hotărăşte şi formula lui.

Art. 128. Constituţiunea de faţă nu poate fi suspendată nici în total, nici în parte.

În caz de pericol de stat se poate prin lege institui starea de asediu generală sau parţială.

Titlul VII

Despre revizuirea Constituţiunii

Art. 129. Constituţiunea poate fi revizuită în total sau în parte din iniţiativa regelui sau oricăreia din Adunările legiuitoare.

În urma acestei iniţiative ambele Adunări, întrunite separat, se vor rosti cu majoritate absolută, dacă este locul ca dispoziţiunile constituţionale să fie revizuite.

îndată ce necesitatea revizuirii a fost admisă, ambele Corpuri legiuitoare aleg din sânul lor o comisiune mixtă, care va propune textele din Constituţiune ce urmează a fi supuse revizuirii.

După ce raportul acestei comisiuni va fi citit în fiecare Adunare, de două ori în interval de cincisprezece zile, ambele Adunări întrunite la un loc, sub preşedinţia celui mai în vârstă dintre preşedinţi, în prezenţa a cel puţin două treimi din totalitatea membrilor ce le compun, cu majoritate de două treimi, stabilesc în mod definitiv care anume articole vor fi supuse revizuirii.

În urma acestui vot, Adunările sunt de drept dizolvate şi se va convoca corpul electoral în termenul prescris de Constituţiune.

Art. 130. Adunările cele noi proced în acord cu regele la modificarea punctelor supuse revizuirii.

în acest caz Adunările nu pot delibera dacă cel puţin două treimi a membrilor din care se compun nu sunt prezenţi şi nici o schimbare nu se poate adopta dacă nu va întruni cel puţin două treimi ale voturilor.

Adunările alese pentru revizuirea Constituţiunii au o durată constituţională obişnuită şi, în afară de modificarea Constituţiunii, ele funcţionează şi ca Adunări legiuitoare ordinare.

Titlul VIII

Dispoziţiuni tranzitorii şi suplimentare

Art. 131. Sunt şi rămân cu caracter constituţional dispoziţiunile din legile agrare privitoare la pământurile cultivabile, pădurile şi bălţile ex- propriabile în total sau în parte, la starea lor juridică, la subsol, la preţuire, la modul de plată etc. aşa precum sunt formulate în articolele de mai jos ale fiecăreia

din legile agrare şi care articole, în întregul lor, fac parte integrantă din prezenta Constituţiune şi ca atare nu se pot modifica decât cu formele prevăzute pentru revizuirea Constituţiunii, [. . .]

Monitorul oficial, nr. 282, din 29 martie 1923.

18. Lege pentru învăţământul primar al statului şi învăţământul normal-primar (26 iulie 1924)

Titlul I

învăţământul primar

Secţiunea I.

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. învăţământul primar formează primul grad al învăţământului. El cuprinde:

1) Şcoala de copii mici (grădinile de copii);
2) Şcoala primară;
3) Şcoalele şi cursurile de adulţi;
4) Şcoalele şi clasele speciale pentru copiii debili şi anormali educabili.

Art. 2. învăţământul primar se predă: în şcoalele statului (şcoale publice).

în şcoalele sau institutele particulare autorizate de stat şi în familie, conform legii învăţământului particular.

Art. 3. Şcoalele primare publice sunt nu numai acelea înfiinţate în conformitate cu această lege de către stat, ci şi acelea înfiinţate de către comune sau judeţe, cu autorizarea Ministerului Instrucţiunii, prin care se va face numirea şi plata personalului didactic.

Art. 4. îndrumarea şi supravegherea generală a învăţământului primar sunt în sarcina statului, care le execută prin Ministerul Instrucţiunii.

Nici o şcoală nu se poate înfiinţa fără autorizarea Ministerului Instrucţiunii şi fără a se conforma cu dispoziţiunile legii în vigoare.

Ministerul Instrucţiunii întocmeşte regulamentele şi programele de învăţământ ale şcoalelor prevăzute la art. 3 al acestei legi; cercetează şi aprobă regulamentele de conducere şi funcţionare, precum şi programele şcoalelor particulare.

Art. 5. învăţământul primar este unitar în tot cuprinsul ţării.

Art. 6. învăţământul primar este obligatoriu şi gratuit în condiţiunile prevăzute de această lege.

Părinţii, tutorii şi toţi acei care au sub autoritatea sau îngrijirea lor copii orfani, cetăţeni români, sunt datori să dea copiilor lor instrucţiunea elementară, absolut indispensabilă oricărui cetăţean, cuprinzând programul complet al şcolii

primare, astfel cum este prevăzut în această lege.

Art.' 7/ învăţământul primar în şcoalele statului se predă în limba română.

în comunele cu populaţie de altă limbă decât limba română, Ministerul Instrucţiunii Publice va înfiinţa şcoale primare cu limbă de predare a populaţiei respective, în aceeaşi proporţie ca şi comunele româneşti, în aceste şcoale studiul limbii române va fi însă obligator în numărul de ore stabilit prin regulament.

Art. 8. Cetăţenii de origine română, care şi-au pierdut limba maternă, sunt datori să-şi instruiască copiii numai la şcolile publice sau particulare cu limba română de predare.

Art. 9. în şcolile primare de orice fel, fie publice, fie particulare, nu se pot introduce alte manuale didactice decât acelea aprobate de Ministerul Instrucţiunii.

Art. 10. Se socotesc absolvenţi ai învăţământului primar şi se bucură de toate drepturile recunoscute de legi numai acei elevi care au trecut cu succes programul complet al celor şapte ani ai şcolii primare, aşa cum e prevăzut în această lege.

Secţiunea II

Capitolul II

Obligativitatea învăţământului

A. — *Dispoziţiuni generale asupra obligativităţii*

Art. 11. învăţământul primar este obligatoriu pentru copiii tuturor cetăţenilor români.

El este gratuit în şcoalele statului.

Toate actele relative la învăţământul primar sunt scutite de timbru.

D. *Frecventarea şcoalei. Aplicarea obligativităţii învăţământului.*

Art. 22. Cursurile şcoalelor primare şi ale şcoalelor de copii mici încep la 15 septembrie.

Art. 23. învăţătoarele şcoalelor de copii mici şi învăţătorii şcoalelor primare sunt datori să ţină registre de chemare, în care vor nota regulat absenţele motivate şi nemotivate ale şcolarilor din fiecare clasă.

Părinţii, tutorii şi cei prevăzuţi la art. 6 sunt datori să anunţe pe învăţători de absentarea copiilor lor, în termen de 3 zile de la data când copiii au început să absenteze; absenţele se vor motiva în cel mult 15 zile.

Absenţele se socotesc pe zile întregi, indiferent de numărul orelor de lecţii dintr-o zi.

Secţiunea III

Aşezămintele de învăţământ primar

Capitolul IV

Şcoalele primare

A. Scopul şi organizarea lor

Art. 55. Şcoalele primare formează al doilea aşezământ de educa- ţiune şi instrucţiune, în care se dau copiilor cultura elementară indispensabilă oricărui cetăţean şi cunoştinţe cu caracter practic, utilitar, variind după necesităţile vieţii locale, felul de ocupaţie a locuitorilor şi înclinările elevilor..

Art. 56. Şcoala primară cuprinde şapte clase de câte un an fiecare.

A. Primele patru clase formează temelia celorlalte grade de învăţământ. în ele se dau elemente de cultură generală, indispensabile elevilor care voiesc să urmeze în şcoalele de un grad mai înalt.

în primele patru clase primare se predau materiile următoare:

a) Instrucţiunea religioasă şi morală;
b) Limba română: cetirea, scrierea, exerciţii gramaticale;
c) Aritmetica practică şi noţiuni elementare de geometrie;
d) Noţiuni de istoria românilor, de geografie şi drept civic;
f) Noţiuni de igienă;
g) Desen, cânt, educaţiune fizică;
h) Lucrul manual şi lucrări practice agricole (la sate) cu băieţii şi lucrul manual de mână şi gospodăria cu fetele'

Programul analitic al acestor patru clase va fi acelaşi pentru toate şcoalele.

B. în celelalte trei clase se continuă, se întăreşte şi se completează cultura generală din cele dintâi patru clase, dându-se în acelaşi timp o deosebită dezvoltare învăţământului practic utilitar.

Materiile de învăţământ sunt cele din primele patru clase, cu adaptările necesare, corespunzătoare vârstei. în aceste trei clase se stabileşte legătura strânsă dintre şcoală şi viaţă, stimulând interesul şi dând îndrumări pentru una din ramurile de activitate practică: agricultură şi anexele ei; meserie şi comerţ, ţinând seama de cerinţele regionale; se dă elevilor o cultură socială şi naţională, cuprinzând educaţie cetăţenească, chestiuni de morală, igienă individuală şi socială şi educaţie fizică.

Programa analitică a acestor trei clase din urmă va varia după natura localităţii, după felul de ocupaţiune a locuitorilor şi după înclinările şcolarilor.

Ministerul Instrucţiunii, în înţelegere cu Ministerul Industriei şi cu acela al Muncii, va întocmi patru programe analitice, şi anume: o programă cu caracter agricol, una cu caracter industrial, alta cu caracter comercial şi o programă cu caracter profesional şi gospodărie pentru fete, în aplicarea lor fiecare din aceste programe pot suferi însă variaţiuni şi pot fi adaptate la toate împrejurările locale şi trebuinţele practice ale locuitorilor, după propunerile făcute de regiunile şcolare şi aprobate de

minister.

C. . Şcoalele complete cu 7 clase se vor înfiinţa pe măsură ce se vor forma elementele didactice necesare; în tot cazul, până în termen de 5 ani de la promulgarea acestei legi, toate şcoalele vor trebui să aibă 7 clase.

în centrele mari de populaţie, când împrejurările cer şi mijloacele locale permit, se vor numi de minister maeştri speciali pentru predarea cunoştinţelor practice sus citate.

Secţiunea IV

Personalul didactic al şcoalelor primare

Capitolul VII

Condiţiunile de numire; transferările şi numirile; scoaterea la pensie a personalului didactic

A. Condiţiunile de numire a personalului didactic

Art. 113. Nici o persoană nu poate fi numită la o şcoală de copii mici sau la o şcoală primară, spre a preda învăţământul, dacă nu posedă titlul de capacitate pentru funcţiunea ce i se încredinţează.

Pe lângă titlul de capacitate, candidaţii şi candidatele trebuie să mai îndeplinească următoarele condiţiuni:

a) Să fie cetăţeni români;

b) Să se bucure de drepturile cetăţeneşti şi de bună reputaţie;

c) Să nu fi suferit de nici o condamnare judecătorească pentru crime sau delicte contra cinstei şi a bunelor moravuri;

d) Bărbaţii să fi satisfăcut legea recrutării;

e) Să ştie româneşte;

f) Să fie sănătos.

Normaliştii care nu au împlinit vârsta de 21 de ani la obţinerea titlului de capacitate vor fi numiţi în învăţământ în mod provizoriu.

Art. 114. La şcoalele de copii mici se numesc învăţătoare dintre absolventele cu examen de capacitate al şcoalelor normale de învăţătoare de şcoale de copii mici.

La şcoalele primare se numesc învăţători şi învăţătoare dintre absolvenţii cu examen de capacitate al şcoalelor normale de băieţi şi fete.

Art. 115. Personalul didactic al învăţământului primar se compune din învăţători titulari şi învăţători suplinitori.

Capitolul XI

Mijloacele de perfecţionare a membrilor corpului didactic primar

Art. 155. Pentru perfecţionarea, completarea şi redobândirea cunoştinţelor profesionale necesare membrilor corpului didactic primar se vor organiza:

a) Pentru întreţinerea şi perfecţionarea cunoştinţelor, se vor organiza conferinţe didactice generale şi cercuri culturale;

b) Pentru completarea cunoştinţelor practice, necesare predării învăţământului în cele trei din urmă clase primare şi pentru predarea dexterităţilor, se vor organiza cursuri speciale pe lângă şcoalele normale sau şcoalele speciale;

c) Pentru redobândirea cunoştinţelor pierdute, se vor organiza cursuri de repetiţie pe lângă şcoalele normale.

Art. 156. învăţătorii de altă limbă, care funcţionează în şcolile de stat, vor fi instruiţi la cursuri pentru învăţarea limbii române, a istoriei şi geografiei României, a instrucţiunii civice şi a practicii pedagogice.

Cursurile vor dura două luni în timpul verii. Candidaţii vor fi obligaţi a da, la terminarea cursurilor, un examen suplimentar de capacitate pentru aceste materii; modalitatea acestui examen se va fixa prin regulament.

Cei care nu vor reuşi, vor fi obligaţi a mai urma o vară aceste cursuri şi a da examen. în caz de nereuşită pierd dreptul de a mai funcţiona în învăţământ.

Titlul II
învăţământul normal-primar

Capitolul XXIV
Dispoziţiuni tranzitorii

Art. 219. Până la completarea şcoalelor primare cu şapte clase, actualele şcoale primare vor elibera certificate de absolvire a patru clase primare, ca şi în trecut; iar elevii care vor obţine aceste certificate nu mai sunt supuşi obligativităţii frecventării ultimelor clase ale învăţământului primar.

Art. 224. încadrările membrilor corpului didactic primar din teritoriile alipite‡‡‡‡‡‡ se vor face în urma verificării actelor de către comisiunile alcătuite în acest scop în conformitate cu drepturile lor şi cu dispoziţiunile legii de faţă.

Art. 225. învăţătorii şi institutorii de limba şi religia mahomedană, care, în momentul promulgării acestei legi, se vor găsi funcţionând pe lângă şcoalele primare rurale şi urbane publice din Dobrogea şi din Ca- drilater, care sunt absolvenţi ai seminarului musulman al statului şi care au o vechime în învăţământ de cel puţin 5 ani, vor putea fi numiţi cu titlu provizoriu pe baza recomandării inspectorului circumscripţiunii respective, în urma unei inspecţiuni speciale.

Art. 226. Toate şcoalele şi instituţiunile speciale pentru educaţiunea copiilor şi tinerilor anormali trec sub directiva şi controlul Ministerului Instrucţiunii. '

‡‡‡‡‡‡ În textele în care se exprimă o atitudine pozitivă faţă de caracterul naţional unitar al statului român cuvântul *alipire* indică ideea de *unire;* unii exponenţi ai atitudinilor denigratoare vor să sugereze că prin *alipire* s-ar înţelege cucerire, cotropire, apropiere a unor teritorii străine.

Actualii profesori şi candidaţi de profesori ai acestor şcoale care au diplomă eliberată de comisiunea examinatoare medico-pedagogică a Universităţii din Cluj şi care au o vechime de 15 ani de serviciu pe teren şcolar, sunt asimilaţi cu profesorii secundari în tot ce priveşte salariul, drepturile şi datoriile.

Art. 227. Preoţii români, care funcţionează ca învăţători la şcolile române din Ardeal, Bucovina şi Basarabia şi s-au retras din învăţământ în timpul de la 1918 până astăzi, pot reintra în învăţământ cu toate drepturile câştigate în timp de 2 ani de la promulgarea acestei legi, pe baza avizului consiliului permanent şi al inspectoratului regiunii în care au funcţionat.

Preoţii români din toată ţara, absolvenţi ai seminariilor superioare, care n-au examenul de capacitate de învăţător, pot trece acest examen şi intra în învăţământ, în aceleaşi condiţiuni ca normaliştii.

Pentru acest scop se va institui în fiecare an, în timp de 3 ani de la promulgarea acestei legi, câte o sesiune specială de examen de capacitate.

Art. 228. învăţătorii minoritori de la şcolile statului, care au reuşit în anul 1923 la examenul de limba română, nu vor mai trece alt examen. Dacă însă, la inspecţiunile ce se vor face, se va constata că ei nu au cunoştinţe suficiente pentru predarea limbii române, a istoriei românilor, a geografiei României şi a instrucţiei civice în limba română, ei vor fi trimişi la cursurile şi examenele prevăzute la art. 156.

Monitorul oficial, nr. 161, din 26 iulie 1924.

19.Lege pentru unificarea administrativă§§§§§§§ (14 iunie 1925)

Titlul I
împărţirea teritoriului Regatului. Autorităţile administrative şi elective locale. Autorităţi de control

Art. 1. Teritoriul României se împarte din punct de vedere administrativ în judeţe, şi judeţele în comune.

Art. 2. Comunele sunt: rurale şi urbane.

Art. 3. Comuna rurală este alcătuită din unul sau mai multe sate. Reşedinţa comunei va fi într-unul din sate.

Comunele rurale care nu dispun de mijloace se pot asocia

§§§§§§§ În baza prevederilor noii Constituţii, la 14 iunie 1925, a fost promulgată legea pentru unificarea administrativă. Legea instituia organizarea unitară a României, abrogând deplin sistemele diferite după care se administra fiecare din provinciile care se uniseră cu ţara în 1918. în urma adoptării acestei legi, la 7 octombrie 1925 a fost dat publicităţii decretul regal privind noua organizare administrativă a României. Conform decretului, teritoriul ţării era organizat în judeţe, plăşi, comune urbane reşedinţe de municipii, comune urbane nereşedinţe de municipii, comune rurale şi sate.

pentru a-şi susţine serviciile de care au nevoie şi a-şi plăti în comun personalul administrativ, tehnic, sanitar etc.

Art. 4. Comunele urbane sunt centre de populaţie declarate astfel prin lege.

Ele sunt: urbane reşedinţe de judeţ şi urbane nereşedinţe.

Comunele urbane reşedinţe de judeţ sunt acele comune urbane în care se află prefectura judeţului.

Comunele urbane reşedinţe de judeţ care prin numărul locuitorilor şi prin importanţa lor economică sau culturală au o mai mare înrâurire asupra dezvoltării generale a statului se vor declara prin lege municipii, luându-se în prealabil avizul consiliului administrativ superior.

Art. 5. Pentru înlesnirea controlului, supravegherea aplicării legilor şi buna îndrumare a administraţiei, judeţele se împart în circumscripţii numite plăşi, cuprinzând mai multe comune, iar comunele urbane în circumscripţii numite sectoare.

Sectoarele şi plăşile nu sunt persoane juridice.

Art. 6. Nici o comună nu se poate constitui şi nici o modificare teritorială a judeţelor, comunelor sau plăşilor sau schimbare de reşedinţă a acestora nu se poate face decât în conformitate cu dispoziţiunile prevăzute în prezenta lege.

Art. 7. Fiecare locuitor al ţării, fără osebire de sex şi naţionalitate, trebuie să aparţină unei comune şi să participe la sarcinile ei.

Cetăţenii români se pot strămuta dintr-o comună în alta fără nici o învoire prealabilă.

Ei sunt însă datori să facă cunoscut autorităţilor comunale atât strămutarea cât şi aşezarea lor.

Orice teritoriu din cuprinsul ţării trebuie să aparţină unei comune.

Comuna îşi exercită autoritatea sa asupra tuturor locuitorilor şi a întregului teritoriu din cuprinsul ei.

Art. 8. Străinii nu se vor putea stabili într-o comună înainte de a îndeplini anume formalităţi prevăzute de legea specială.

Locuinţa vremelnică sau de scurtă durată într-o comună nu este supusă decât măsurilor de ordine şi siguranţă.

Art. 9. Comuna şi judeţul sunt persoane juridice.

Ele au deplină capacitate pentru tot ce priveşte iniţiativa şi administrarea intereselor locale, exercită aceste atribuţiuni în limitele legilor şi suportă sarcinile aferente.

Nici o cheltuială obligatorie nu se poate pune în sarcina comunelor şi a judeţelor fără a li se crea şi mijloace pentru acoperirea ei.

Art. 10. Comuna şi judeţul îşi administrează interesele lor locale prin consilii compuse din consilieri aleşi, de drept şi consilieri femei cooptate obligatoriu în comunele reşedinţe de judeţ, facultativ în celelalte comune urbane.

Aceste consilii sunt datoare să execute şi măsurile de interes general ordonate de autoritatea centrală în limitele competinţei sale legale.

O lege specială, având la bază principiile legii de faţă, va stabili organizarea şi funcţionarea administraţiunilor în comunele mai mari de 300 000 locuitori.

Art. 11. Primarul este capul administraţiei comunale. El execută toate hotărârile consiliului şi ale delegaţiei permanente

comunale şi împreună cu aceasta supraveghează mersul administraţiei comunale.

Prefectul este capul administraţiei judeţene.

În această calitate, execută toate hotărârile consiliului şi ale delegaţiei permanente judeţene şi împreună cu aceasta controlează administraţia judeţeană, precum şi aceea a comunelor din judeţ, afară de municipii.

Art. 12. Deciziunile consiliilor comunale şi judeţene nu pot fi suspendate sau anulate, decât în cazurile cu formele şi garanţiile stabilite în prezenta lege.

Art. 13. Ministrul de interne îndrumează, coordonează şi controlează activitatea comunelor şi judeţelor, punând-o în armonie cu interesele generale ale statului. El este ajutat de un consiliu administrativ superior.

O lege specială va determina alcătuirea, atribuţiunile şi modul de funcţionare al acestui consiliu.

Art. 14. Prefectul este reprezentantul puterii centrale în întreg judeţul.

El îşi exercită atribuţiunile sale, fie direct, fie prin subprefect, pretori, poliţai şi notari.

Prefecţii, subprefecţii, pretorii, poliţaii şi notarii sunt datori să dea concursul lor şi pentru executarea hotărârilor consiliilor comunale şi judeţene, precum şi ale delegaţiilor permanente.

Art. 15. Ministrul de interne poate însărcina cu controlul şi inspectarea administraţiilor locale, precum şi a activităţii celorlalţi reprezentanţi ai săi, pe membrii consiliului administrativ superior şi pe inspectorii generali administrativi.

Art. 16. Toate comunele unui judeţ stau în legătură directă din punct de vedere administrativ cu autorităţile judeţene, afară de municipii, care stau în legătură directă cu Ministerul de Interne.

Judeţul de asemenea stă în legătură directă cu Ministerul de Interne din punct de vedere administrativ.

Titlul II

Comuna

Capitolul VI

Atribuţiunile primarului

Art. 57. Primarul este capul administraţiunii comunale. El administrează toate interesele comunei sau împreună cu delegaţia permanentă, sau cu consiliul comunal după prevederile legii.

Semnul distinctiv al primarului este o cingătoare cu culorile naţionale, pe care o poartă la toate ceremoniile oficiale şi la celebrarea căsătoriilor.

Art. 58. Primarul reprezintă comuna în justiţie. El poate face în cazuri urgente orice act de justiţie necesar conservării unui drept, rămânând a fi abilitat ulterior de consiliu.

Art. 59. Primarul este şeful poliţiei comunale.

Art. 60. Primarul convoacă consiliul comunal şi prezidează

şedinţele.

împreună cu delegaţiunea permanentă, întocmeşte ordinea de zi a chestiunilor ce urmează a fi aduse în dezbaterile consiliului comunal.

Primarul prezidează delegaţia permanentă, căreia îi propune chestiunile care urmează a fi discutate.

Executată deliberările consiliului şi ale delegaţiunii şi ia toate măsurile necesare pentru apărarea intereselor comunei în executarea deciziunilor date de consiliu şi delegaţie.

Supraveghează respectarea regulamentelor.

împreună cu delegaţiunea permanentă numeşte, înaintează şi licen- ţiază din serviciu funcţionarii comunali şi hotăreşte asupra pedepselor.

Dă autorizaţiuni necesare pentru construcţiuni, reparaţii de edificii, împrejmuiri, conform planurilor de aliniere şi regulamentelor.

Ordonă prestaţiuni în natură pentru servicii necesare, urgente şi în cazuri de calamitate publică.

Eliberează certificate de notorietate publică şi de pauperitate.

îndeplineşte toate actele care nu sunt rezervate în mod special consiliului sau delegaţiei permanente privitoare la administrarea şi apărarea intereselor comunei.

Primarul este ofiţer al stării civile. El poate să delege această atri- buţiune unui membru al delegaţiunii permanente comunale şi notarului, iar în municipii directorului sau şefului de serviciu respectiv.

Celebrarea căsătoriei se face însă de către primar sau un membru al delegaţiei permanente desemnat de el.

Primarul dispune ordonanţarea plăţilor şi semnează ordonanţele. El poate să delege, pe a sa răspundere personală, această atribuţiune unui membru al delegaţiunii permanente comunale.

Primarul inspectează pieţele, drumurile, sălile de spectacol, târgurile şi orice stabilimente care din punctul de vedere al siguranţei şi al sănătăţii sunt puse sub supravegherea comunei; el poate opri spectacolele pentru a asigura paza liniştei şi a moralităţii publice.

Ordonă măsurile urgente de igienă.

Primarul poate delega parte din atribuţiunile sale unui alt membru al delegaţiunii permanente prin deciziune scrisă, care se aduce la cunoştinţă prin afişare şi prin publicitate.

în comunele compuse din mai multe sate, primarul va putea delega, prin deciziune scrisă, parte din atribuţiunile sale unuia din consilierii aleşi în satele respective.

Primarul precizează ţinerea licitaţiilor.

Capitolul VII
Poliţia comunală

Art. 65. Primarul în calitate de şef al poliţiei comunale poate

delega parte sau totalitatea din aceste atribuţiuni membrilor din delegaţiunea permanentă comunală.

El exercită atribuţiunile ce decurg din această calitate fie personal, fie prin agenţi şi ofiţeri din poliţia administrativă.

Când aceştia nu ar fi suficienţi, Ministerul de Interne, la cererea comunelor, va putea desemna pentru însărcinări speciale de poliţie comunală şi alţi agenţi şi ofiţeri care în acest caz vor fi retribuiţi din bugetul comunei.

Primarul, în caz de urgenţă, este obligat a lua măsurile necesitate de împrejurări, când ordinea publică şi siguranţa statului ar fi ameninţate, raportând organelor în a căror competenţă şi atribuţiuni intră în mod obişnuit aplicarea acestor măsuri.

Titlul IV
Dispoziţiuni comune

Capitolul IV
Finanţele locale
Secţiunea II
Veniturile comunale şi judeţene

Art. 244. Comunele şi judeţele sunt autorizate pentru acoperirea cheltuielilor şi a trebuinţelor locale să perceapă taxe, cotizaţiuni, impozite directe şi indirecte, precum şi să ceară prestaţiuni în natură, toate acestea în limitele şi conform dispoziţiunilor din prezenta lege şi din legile generale de impunere a statului.

Art. 245. Comunele şi judeţele nu pot uza de facultatea de a percepe impozite decât numai în cazul când veniturile proprietăţilor şi ale întreprinderilor respective, acelea ale taxelor şi ale cotizaţiunilor nu le-ar fi suficiente pentru acoperirea cheltuielilor.

Art. 246. Taxele se pot percepe pentru orice serviciu public a cărui întreţinere nu se poate face din resursele obişnuite şi numai în măsura serviciului prestat.

în staţiunile balneare şi climaterice comunele sunt în drept pentru întreţinerea stabilimentelor lor, a îmbunătăţirilor şi a înfrumuseţărilor, să perceapă taxe speciale de la vizitatori.

Art. 247. Cotizaţiunile sunt taxe pentru întreţinerea sau crearea de îmbunătăţiri extraordinare care, deşi pot servi interesul public, folosesc îndeosebi mai mult unei anume categorii de cetăţeni, sau unei părţi, cartier, străzi sau regiune din cuprinsul comunei sau judeţului.

Aceste cotizaţiuni se percep de la acei contribuabili care trag în special foloase din serviciul sau îmbunătăţirea care se creează sau se întreţine cu produsul acelor cotizaţiuni.

Titlul V

Reprezentanţii autorităţii centrale, organe de control

Capitolul I

Prefectul şi consiliul de prefectură

Art. 330. Prefectul judeţului se numeşte prin decret regal, în urma propunerii ministrului de interne.

Pentru a fi numit prefect, pe lângă celelalte condiţiuni generale cerute funcţionarilor publici, candidatul trebuie să aibă vârsta de 30 ani împliniţi şi să posede diploma unei şcoale superioare recunoscută de stat, afară de cei ce au funcţionat în această calitate cel puţin un an.

Art. 332. Când locul de prefect devine vacant, ministrul de interne poate însărcina cu conducerea prefecturii până la numirea titularului pe subprefect sau pe un inspector general administrativ.

Art. 333. Pe lângă calitatea sa de reprezentant al puterii centrale, prefectul este şi capul administraţiunii judeţene.

Art. 336. Ca delegat al autorităţii centrale, prefectul reprezintă în judeţ întreg guvernul şi puterea executivă şi stă în legătură cu fiecare minister pentru chestiunile dependinţe de departamentul respectiv.

El este sub ordinele directe ale ministrului de interne.

Art. 337. Prefectul exercită toate atribuţiunile ce-i sunt deferite prin legi şi regulamente, îngrijeşte de publicarea legilor şi regulamentelor generale şi judeţene, veghează la aplicarea lor şi la toate măsurile de executare.

Art. 338. Prefectul este şeful poliţiei în judeţ. în această calitate ia măsuri pentru prevenirea delictelor şi se îngrijeşte de menţinerea ordinei şi siguranţei publice.

El dă ordin tuturor organelor poliţieneşti şi jandarmeriei, care sunt obligate să le execute de îndată.

El poate să pună în mişcare forţa publică la întâmplări de rebeliune, sediţiune, atrupamente tumultoase, împotrivire la executarea legilor sau a ordonanţelor legale sau alte evenimente neprevăzute, care ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţilor. în acest caz el informează pe ministrul de interne şi de război. Ofiţerii comandanţi sunt ţinuţi însă a satisface de îndată cererea scrisă a prefectului, fără a mai aştepta alte aprobări.

Art. 339. Prefectul are dreptul să dreseze personal sau să oblige pe ofiţerii poliţiei judiciare să dreseze ei actele necesare pentru constatarea crimelor, delictelor şi contravenţiunilor şi să înainteze autorităţilor judecătoreşti pe făptuitorii lor.

Capitolul III

Pretorul şi plasa

Art. 357. Pretorul este şeful poliţiei din plasa sa. în această calitate, sub controlul prefectului, el ia măsuri pentru prevenirea delictelor şi îngrijeşte de menţinerea ordinei şi siguranţei publice.

El dă în această privinţă ordinele necesare organelor poliţieneşti şi jandarmeriei care sunt datoare a le executa.

Pretorul poate să pună în mişcare forţa publică la întâmplări de rebeliune, sediţiune, atrupamente tumultoase, împotrivire la executarea legilor sau ordonanţelor legale sau alte evenimente neprevăzute care ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţilor. în acest caz el informează imediat pe prefectul judeţului.

Pretorul este ofiţer al poliţiei judiciare. în această calitate el poate lucra fie din iniţiativă proprie, fie prin delegaţie.

Capitolul IV

Notarul

Art. 366. Notarul este agentul autorităţii centrale în comuna rurală, în această calitate este însărcinat cu:

Aplicarea legilor, regulamentelor de administraţie publică, ordonanţelor, instrucţiunilor şi a oricăror alte acte pe care legea le cere a fi date publicităţii ca emanând de la puterea executivă;

Publicarea se face prin afişe, strigări şi prin citire în public;

Executarea dispoziţiunilor privitoare la culegerea datelor statistice;

Executarea măsurilor de siguranţă generală şi poliţie;

împlinirea tuturor însărcinărilor ce-i sunt date prin legi şi regulamente.

Notarul este şeful poliţiei administrative din comună.

El este ofiţer al poliţiei judiciare, auxiliar al parchetului, numai în cazuri de flagrant delict, când pe lângă actele ce va dresa va putea lua măsuri să deţină pe făptuitori la dispoziţia autorităţii, vestind pe pretor şi parchetul respectiv. El poate de asemenea primi plângeri la contra- venţiuni, a le cerceta şi constata.

Prin delegaţia primarului are şi atribuţiuni de ofiţer al stării civile, afară de celebrarea căsătoriei. în toate cazurile el îngrijeşte ca actele stării civile să se întocmească conform legii şi le contrasemnează.

Monitorul oficial, nr. 128, din 14 iunie 1925.

20. Legea electorală********, din 27 martie 1926

Capitolul I

Compunerea Adunărilor, convocarea corpului electoral

Art. 1. Adunarea Deputaţilor se compune din deputaţi aleşi de cetăţenii români majori, prin vot universal, egal, direct, obligator şi secret, pe baza reprezentării minorităţii prin scrutin de listă, pe circumscripţii electorale. Fiecare judeţ constituie o circumscripţie electorală.

Art. 3. Senatul se compune din senatori aleşi şi senatori de drept.

Art. 7. Devin senatori de drept:

a) Foştii preşedinţi de Consiliu de Miniştri întrucât vor avea o vechime de 4 ani ca preşedinţi de Consiliu titulari, în acest termen soco- tindu-se şi anii serviţi ca preşedinte al Consiliului Dirigent din Ardeal;

b) Foştii miniştri având o vechime de cel puţin 6 ani într-una sau mai multe guvernări;

c) Foştii preşedinţi ai Corpurilor Legiuitoare care vor fi exercitat această demnitate cel puţin în cursul a 8 sesiuni ordinare;

d) Foştii senatori şi deputaţi aleşi în cel puţin 10 legislaturi, independent de durata lor;

e) Foştii primi-preşedinţi ai înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie care au ocupat această funcţiune sau pe aceea de preşedintele la Casaţie 5 ani;

f) Generalii de rezervă şi în retragere;

g) Cei care vor fi exercitat comanda unei armate în faţa inamicului de la mobilizarea din 14 august 1914 şi până la demobilizarea din 1920, cel puţin 3 luni ca titulari. Se înţelege prin titular acela care a exercitat comanda în mod efectiv în baza ordinului comandamentului superior.

h) Cei care au îndeplinit funcţiunea de şef al Marelui Stat

******** Pentru a da o mai mare stabilitate vieţii parlamentare, legea electorală aducea modificări în ceea ce priveşte procentele obţinute de un partid spre a i se încredinţa formarea guvernului. Potrivit legii, partidul care întrunea cel puţin 40% din voturile exprimate în alegeri obţinea o primă majoritară. Repartizarea mandatelor — confom legii — se făcea în felul următor: din numărul total al mandatelor se scădeau mai întâi cele atribuite grupărilor minoritare în circumscripţiile unde acestea au obţinut majoritatea absolută, chiar dacă pe întreaga ţară nu întruniseră procentul de 2%. Repartizarea restului mandatelor se făcea astfel: partidul care obţinuse 40% din voturi în alegeri primea 50% din numărul locurilor din Adunarea Deputaţilor, iar restul de 50% se împărţea între toate grupările, inclusiv gruparea majoritară, proporţional cu procentele de voturi obţinute de fiecare din ele. Prin prevederile sale noua lege electorală întărea poziţiile partidului de la guvern, dându-i posibilitatea de a avea în Parlament o majoritate masivă şi compactă.

Major sau de inspector general de armată (comandant de armată) în timp de pace cel puţin 4 ani.

Numărul celor din categoria a doua nu va fi mai mare de 4 luaţi în ordinea vechimii la vacanţe existente.

i) Foştii preşedinţi ai Adunărilor Naţionale din Chişinău, Cernăuţi şi Alba Iulia care au declarat Unirea şi întâiul preşedinte de vârstă a celei dintâi Camere a tuturor românilor.

Capitolul VI
Operaţiunile electorale

4. Votul şi procedura votării

Art. 69. Cetăţenii care au primit cărţi de alegători sunt obligaţi să voteze la secţiunea corespunzătoare domiciliului lor.

Alegătorii care nu îşi vor exercita, fără temei legitim, dreptul de vot, se vor pedepsi cu amendă civilă de 500 lei de preşedintele secţiunii de votare prin chiar procesul-verbal dresat de el pentru constatarea încheierii operaţiunilor.

Amenda alegătorilor din colegiile senatoriale, ale consilierilor comunali şi judeţeni şi ale Camerelor profesionale va fi de 10 000 lei, fără ca să se poată reduce sub nici un motiv.

Amenzile se vor da toate în folosul comunei unde domiciliază alegătorul condamnat.

5. Centralizarea rezultatelor. Repartiţia mandatelor. Proclamarea aleşilor

Art. 90. Pentru repartizarea mandatelor grupărilor politice pe ţară se vor face următoarele operaţiuni:

a) Se totalizează pe ţară numărul votanţilor, al buletinelor anulate şi al voturilor întrunite de fiecare grupare politică, după datele ce s-au primit de la birourile electorale judeţene.

b) Se calculează procentul de voturi obţinut de fiecare grupare politică faţă de numărul total al votanţilor din întreaga ţară.

Gruparea politică care în urma acestui calcul se constată că a întrunit cel mai mare număr de voturi ;pe ţară, dar cel puţin un procent de 40% faţă de celelalte grupări, se declară grupare majoritară, iar celelalte grupări minoritare.

Nu se declară nici o grupare majoritară în cazul când nici una din ele n-a obţinut acest procent de voturi, precum şi în cazul când două grupări care au obţinut cele mai multe voturi au paritate de procente;

c) Se calculează procentele de vot obţinute în fiecare circumscripţie electorală de fiecare grupare politică, faţă de numărul total al votanţilor din circumscripţiune.

Procentele astfel obţinute se înscriu în ordine descrescândă şi în coloane deosebite pentru fiecare din ele.

Dacă sunt circumscripţii cu procente egale se preferă în ordine acelea care au cel mai mare număr de voturi.

Art. 92. Din numărul total al mandatelor stabilit prin lege pe ţara întreagă se reduc mandatele atribuite grupărilor minoritare în circum- scripţiunile unde acestea au întrunit majoritatea absolută, chiar dacă pe întreaga ţară nu au întrunit procentul de 2%.

Ceea ce rămâne din numărul total al mandatelor după aceste de- ducţiuni se repartizează grupărilor politice pe ţară după distincţiunile de mai jos.

Art. 93. Repartizarea mandatelor rămase după scăderile prevăzute la art. 92 pe grupări politice şi pe ţară se va face în felul următor:

Se dă mai întâi grupării majoritare jumătate din numărul acestor mandate;

Cealaltă jumătate se împarte între toate grupările, inclusiv cea majoritară, proporţional cu procentele de voturi obţinute de fiecare din ele;

în cazul în care nu s-a declarat nici o grupare majoritară, mandatele se împart între toate grupările proporţional cu procentul de voturi obţinut de fiecare din ele.

Monitorul oficial, nr. 71, din 27 martie 1926.

21. Legea pentru înfiinţarea Academiilor de Înalte Studii Agronomice (2 august 1929)

Art. 1. Şcoala superioară de agricultură de la Herăstrău şi Academia de agricultură de la Cluj se transformă în Academii de înalte Studii Agronomice, care sunt instituţii de grad superior, bucurându-se de autonomia prevăzută de legea învăţământului superior. Ele sunt sub controlul Ministerului Agriculturii şi Domeniilor.

Art. 2. Academiile de înalte Studii Agronomice sunt persoane juridice capabile de a dobândi şi poseda patrimonii. Drepturile

pe care Academiile de înalte Studii Agronomice le au ca persoane juridice se exercită de către Consiliile lor profesionale. Consiliile pot delega rectorilor drepturile lor în această privinţă în total sau în parte.

Art. 3. Academiile de înalte Studii Agronomice conferă diploma de inginer agronom, certificate de specializare şi diploma de doctor în ştiinţele agronomice conform art. 11.

Art. 4. Toate catedrele, conferinţele şi posturile de asistenţi care există actualmente la Şcoala superioară de agricultură de la Herăstrău şi la Academia de agricultură din Cluj, se menţin. Pe lângă acestea se înfiinţează câte o catedră de studiul cooperaţiei. Pe viitor, catedrele, conferinţele, posturile de şefi de lucrări şi de asistenţi se vor înfiinţa numai prin lege, pe baza propunerii Consiliului profesoral al Academiei, unde se cere o astfel de înfiinţare şi cu avizul conform al Senatului învăţământului agricol superior.

Art. 5. Corpul didactic al Academiei de înalte Studii Agronomice se compune din:

a) Profesori titulari;
b) Profesori agregaţi;
c) Conferenţiari.

Profesorii sunt ajutaţi în îndeplinirea funcţiunilor lor de un personal ştiinţific auxiliar, format din şefi de lucrări şi asistenţi.

Art. 7. Drepturile şi datoriile membrilor corpului didactic şi ale personalului ştiinţific auxiliar al Academiei de înalte Studii Agronomice sunt cele prevăzute în Legea de organizare a învăţământului superior.

Art. 9. Când o catedră, o conferinţă, un post de şef de lucrări sau asistent nu pot fi ocupate de un titular, consiliul va propune ministerului un suplinitor după procedura ce se va prevede în regulament. ■

Art. 10. Vor fi admişi ca studenţi regulaţi la Academiile de înalte Studii Agronomice acei candidaţi care vor avea diploma de bacalaureat obţinut pe baza legii de organizare a învăţământului secundar sau pe baza legii de organizare a învăţământului agricol de gradul I şi II.

Art. 11. învăţământul predat în Academiile de înalte Studii Agronomice cuprinde două părţi:

I. învăţământul agromonic general, a cărui durată este de 4 ani, dintre care unul de practică, şi pe baza cărora se acordă diploma de inginer agronom.

II. învăţământul de specializare a cărui durată este de un an şi al cărui scop este de a da inginerilor agronomi posibilitatea de specializare într-una sau mai multe din grupele următoare:

a) Agro-fitotehnică;
b) Zootehnică;
c) Economico-rurală;
d) Cooperaţia agricolă şi agronomia socială;
e) Chimică-agronomică şi tehnologia agricolă;
f) Geniul rural.

în afară de specializările prevăzute pentru inginerii agronomi, fiecare Academie de înalte Studii Agronomice va putea organiza, pe cale de statut şi pe baza avizului conform al Senatului învăţământului agronomic superior, secţiuni specializate pentru diferite ramuri ale agriculturii, cursuri de specializare pentru aceste ramuri şi pentru perfecţionarea personalului didactic din învăţământul agricol de celelalte grade.

Art. 12. Academiile de înalte Studii Agronomice pot acorda ingineri- lor-agronomi titlul de doctor în ştiinţele agronomice, conform normelor universitare.

Art. 13. Inginerii agronomi care vor să se dedice învăţământului agricol de orice grad vor urma şi cursuri de pregătire pedagogică pe lângă cursurile de specializare şi vor face aplicaţiuni practice, potrivit regulamentului ce se va întocmi de Senatul învăţământului agricol superior.

Art. 14. Fiecare Academie de înalte Studii Agronomice va fi înzestrată cu:

a) o fermă experimentală în Oare se vor cerceta problemele ştiinţifice şi tehnice în legătură cu materiile de specializare;

b) o fermă de exploatare organizată în vederea rentabilităţii;

c) o vie;

d) o grădină de legume şi pomi roditori, care vor servi pentru scopuri experimentale şi demonstrative;

e) o grădină botanică.

în acest scop se vor afecta:

A. Academiei de înalte Studii Agronomice din Bucureşti:

a) Proprietăţile de la sediul şi din jurul Şcolii superioare de agricultură de la Herăstrău, aflate actualmente în posesia acesteia;

b) Ferma experimentală Băneasa;

c) Via Pietroasa din judeţul Buzău.

B. Academiei de înalte Studii Agronomice din Cluj:

a) Proprietăţile de la sediu şi din jurul Academiei agricole din Cluj, aflate actualmente în posesiunea acesteia;

b) Ferma experimentală Mănăştur-Cordoş;

c) 200 hectare din domeniul Şcolii de agricultură Turda.

Art. 16. Academiile de înalte Studii Agronomice sunt conduse de către un rector numit prin decret regal, pe termen de 3 ani, de către ministrul agriculturii şi domeniilor, din un număr de 3 profesori titulari cu o vechime de cel puţin 7 ani, aleşi de consiliul profesoral. Alegerea de rector se va face sub preşedinţia celui mai vechi dintre profesorii titulari, preşedinte însă nu va putea fi nici unul din candidaţi.

Rectorul este reprezentantul Academiei de înalte Studii Agronomice. După expirarea termenului de 3 ani, rectorul poate fi reales. Dacă nu e reales, el rămâne prorector de drept, toată perioada următoare. în caz de absenţă, atribuţiunile rectorului sunt îndeplinite de prorectorul de drept, sau, în lipsa acestuia, de cel mai vechi dintre profesorii titulari.

Rectorii Academiilor de înalte Studii Agronomice vor fi membri de drept în Uniunea camerelor de agricultură.

Art. 17. Consiliul profesoral se compune din profesorii

titulari şi agregaţi. El îndeplineşte următoarele atribuţiuni:

a) Alege pe rector;

b) Propune înfiinţarea, modificarea, desfiinţarea catedrelor, conferinţelor, precum şi a posturilor de şefi de lucrări şi asistenţi;

c) Propune înfiinţarea secţiunilor de specialitate şi a cursurilor de perfecţionare;

d) Deleagă din sânul său reprezentanţi pentru comisiunea de examinare şi judecată pentru profesori, agregaţi, conferenţiari, şefi de lucrări şi asistenţi;

e) Stabileşte programe, orare, norme de examene; îngrijeşte de ordinea şi disciplina studenţilor, potrivit normelor specificate în regulamentul special;

f) Hotărăşte în toate chestiunile cu caracter didactic şi ştiinţific şi are răspunderea îndrumării didactice şi ştiinţifice a Academiei;

g) Desemnează din sânul lui, pe o perioadă de trei ani, o delegaţie permanentă compusă din trei profesori cu scopul de a asista pe rector în administrarea bunurilor Academiei; profesorul de economie rurală face parte de drept din delegaţie;

h) Consiliul deleagă în fiecare an o comisiune compusă din trei profesori, care, împreună cu rectorul şi prorectorul Academiei, vor lua hotărâri în numele Consiliului, în chestiuni cu caracter urgent şi în limitele stabilite de Consiliu, la începutul fiecărui an.

Art. 17. Profesorii, agregaţii şi conferenţiarii de la Academiile de înalte Studii Agronomice sunt datori să facă cel puţin două lecţii orale săptămânal, în zile diferite, în afară de lucrările de seminar, laborator şi lucrări practice de specialitate.

20. Senatul învăţământului agronomic superior se compune din rectorii şi prorectorii celor două Academii, precum şi din câte 4 profesori titulari, desemnaţi pe o perioadă de trei ani de consiliile profesorale respective.

Sediul lui va fi Bucureşti, la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.

în afară de atribuţiunile date prin prezenta lege, Senatul învăţământului agronomic superior se va pronunţa în toate chestiunile în care va fi consultat de ministru.

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XVII, 1929, p. 857—860.

22. Lege relativă la organizarea armatei (13 mai 1930)

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Organizarea armatei trebuie să asigure:

Organizarea unităţilor şi serviciilor astfel ca să corespundă cerinţelor războiului;

Organizarea teritoriului pentru a procura personalul, animalele, şi materialele de orice fel, necesare în timp de război.

Art. 2. Armata se recrutează din toţi cetăţenii români, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau religie.

Art. 3. Toţi tinerii de la vârsta de 19 ani împliniţi, până la 21 ani, vor putea fi supuşi unei pregătiri preregimentare, în condiţiile ce se vor stabili printr-o lege specială.

Capitolul II

Elementele armatei

Art. 4. Elementele armatei sunt:
a) Armata activă;
b) Rezerva ei;
c) Miliţiile.

Armata activă se compune din oamenii de sub arme şi din completare.

Art. 5. în caz de război elementele armatei de la punctele a şi b, art. 4, formează armata de operaţiuni; miliţiile sunt destinate să fie întrebuinţate, în general, înapoia armatei de operaţiuni.

Capitolul III

Durata serviciului militar

Art. 6. Durata totală a serviciului militar este de 29 ani, de la vârsta de 21 până la 50 ani împliniţi şi anume:

În armata activă:

a) Sub arme: 2 ani, afară de marină, grăniceri, jandarmi, care fac 3 ani;

b) în completare: 3 ani: marina, grănicerii, jandarmii, care fac 2 ani; în rezervă: 15 ani.

în miliţii: 9 ani.

La vârsta de 41 ani împliniţi toţi oamenii care au satisfăcut serviciul militar sunt trecuţi în miliţii.

Capitolul IV

Chemările sub arme

Art. 7. încorporarea contingentului se face la 1 noiembrie al fiecărui an, iar trecerea în celelalte elemente la 1 aprilie.

La trebuinţă încorporarea contingentului se poate face anticipat, prin înalt Decret, cu avizul Consiliului de Miniştri.

Art. 8. Oamenii care au făcut serviciul sub arme rămân pe timpul completării la dispoziţia Ministerului Armatei, care îi poate chema sub arme fie pentru instrucţie, fie pentru întărirea vremelnică a efectivelor.

Art. 9. Ministerul Armatei poate de asemenea chema sub arme, în scopul arătat la art. 8 din prezenta lege, şi oamenii din rezervă, eventual şi oamenii din contingentele de miliţie.

Chemarea oamenilor din rezervă se va face pe baza unui jurnal al Consiliului de Miniştri, iar a celor din miliţie numai prin înalt Decret şi numai pentru o concentrare anuală de cel mult 30 zile.

Art. 10. Concentrările pentru instrucţie vor avea loc primăvara sau toamna, pentru o perioadă de cel mult 30 zile.

Contingentele ce se vor concentra vor fi astfel stabilite încât oamenii din completare vor face o singură concentrare, iar din cei din rezervă vor executa 3 concentrări, în tot timpul cât fac parte din acest element (15 ani).

Capitolul V

Organizarea armatei şi a teritoriului

Art. 11. Organizarea militară în timp de pace cuprinde:
Organizarea armatei;
Organizarea teritoriului.

Organizarea armatei

Art. 12. Armata se compune din:
Armata de uscat;
Aeronautica;
Marina.

Capitolul VI

Comandamente

Art. 13. Regele este capul puterii armate.

Art. 14. Ministrul armatei are în atribuţiunea sa administraţia, conducerea, justiţia, disciplina şi înzestrarea armatei cu cele necesare apărării naţionale.

El exercită conducerea prin Marele Stat Major, fiind ajutat şi de inspectorii generali de armată.

Art. 15. Inspectorii generali de armată au în atribuţiunile lor supravegherea şi controlul pregătirii de război, din toate punctele de vedere, a comandamentelor, trupelor şi serviciilor care intră în subordinea inspectoratelor respective.

Cel mai vechi dintre inspectori va colabora la exercitarea atribu- ţiunilor date Şefului Statului Major General al Armatei, prevăzute la punctele d., e. şi h. de sub art. 16, luând şi avizul inspectorilor de armată respectivi.

Art. 16. Şeful Statului Major General al Armatei are în atribuţiunile sale:

a) Direcţia generală şi coordonarea dezvoltării şi pregătirii forţelor armatei de uscat, a marinei şi a aeronauticii;

b) Instrucţia în armată, asigurarea prin diferite constatări de buna aplicare a directivelor de instrucţie date de Marele Stat Major;

c) Conducerea învăţământului în toate instituţiile de învăţământ militar, îndrumarea învăţământului în Şcoala Superioară de Război şi la Cursul de Comandament, pregătirea şi controlul ofiţerilor de Stat Major;

d) încadrarea armatei cu ofiţeri generali, precum şi mutările ofiţerilor superiori şi inferiori dintr-un corp de armată într-altul;

e) împreună cu şefii ierarhici, a se asigura de capacitatea şi aptitudinile coloneilor indicaţi pentru gradul de general şi a generărilor cărora li s-ar putea încredinţa o comandă superioară;

f) Organizarea, mobilizarea armatei şi studiul transporturilor forţelor militare;

g) Informaţii asupra forţelor militare a diferitelor armate;

h) Pregătirea planurilor de război, punerea la curent a inspectorilor generali de armată, la timpul oportun, cu operaţiunile probabile;

i) Călătorii strategice şi tactice, împreună cu generalii de la marile comandamente;

j) Administrarea fondurilor ce-i sunt afectate.

Art. 17. Comandanţii de corp de armată comandă trupele şi serviciile ce le aparţin organic, având în atribuţiunea lor şi încadrarea acestor trupe şi servicii cu ofiţeri superiori.

Ei exercită atribuţiunile de disciplină de garnizoană, justiţie şi de ordin sanitar şi asupra celorlalte comandamente, corpuri de trupă şi servicii aflate în regiunea corpului de armată respectiv, precum şi supravegherea administrativă şi controlul serviciilor şi stabilimentelor ce depind direct de Ministerul Armatei şi care se află în regiunea respectivă.

Ei pun la dispoziţia autorităţilor administrative trupele necesare pentru menţinerea ordinei şi siguranţei după cererea acestora.

Art. 18. în fiecare regiune de corp de armată funcţionează un comandament teritorial, care se găseşte sub ordinele corpului de armată respectiv, pentru tot ce priveşte pregătirea mobilizării comandamentelor, trupelor şi serviciilor acelui corp de armată.

în ceea ce priveşte pregătirea mobilizării teritoriale şi a naţiunii, comandamentul teritorial se găseşte sub ordinile directe ale Marelui Stat Major.

La mobilizare comandantul teritorial rămâne pe teritoriu şi exercită asupra regiunii de corp de armată atribuţiunile comandantului de corp de armată.

Art. 19. Inspectorii generali de armată şi cei tehnici au în atribuţiunea lor:

a) Organizarea, pregătirea şi instrucţia unităţilor şi şcolilor respective;

b) Elaborarea regulamentelor armatei sau serviciului tespectiv;

c) Dotarea, aprovizionarea şi controlul materialului aflat asupra trupelor sau serviciilor;

d) încadrarea cu ofiţeri superiori şi inferiori a trupelor, serviciilor şi stabilimentelor ce le aparţin organic;

e) Administrarea fondurilor afectate.

Aceleaşi atribuţiuni au şi comandanţii marinei, aeronauticii şi cavaleriei.

Art. 20. Comandanţii de divizii comandă corpurile de trupă şi serviciile ce le aparţin organic, având în atribuţiunile lor şi încadrarea acestor trupe şi servicii cu ofiţeri inferiori.

Capitolul X

Organizarea militară a teritoriului

Art. 56. Teritoriul României se împarte din punct de vedere militar în regiuni de corp de armată.

Aceste regiuni se stabilesc prin înalt Decret după resursele de recrutare, nevoile de mobilizare şi pe cât posibil conform împărţirii administrative a ţării.

Art. 57. Fiecare regiune de corp de armată se împarte în regiuni de cercuri de recrutare, corespunzătoare pe cât posibil judeţelor.

Art. 58. Organizarea militară a teritoriului asigură

recrutarea şi mobilizarea armatei, precum şi mobilizarea teritoriului, executându-se prin:

a) Câte un comandament teritorial de fiecare regiune de corp de armată;

b) Câte un cerc de recrutare de fiecare judeţ;

c) Câte un şef de garnizoană de fiecare comună sau grup de comune.

Capitolul XI

Dislocarea

Art. 59. Dislocarea comandamentelor, corpurilor de trupă şi serviciilor se stabileşte prin înalt decret.

Capitolul XII

Mobilizarea

Art. 60. Trecerea armatei pe picior de război se face prin înalt Decret, sub rezerva ratificării Corpurilor legiuitoare.

Ea se pregăteşte din timp de pace conform prescripţiunilor regulamentelor de mobilizare ale armatei, autorităţilor civile şi ale stabilimentelor industriale.

Art. 61. în afară de marile unităţi arătate la capitolul VII din prezenta lege, în timp de mobilizare se vor constitui armate şi eventual grupuri de armate şi detaşamente de armată.

Fiecare armată va cuprinde un număr variabil de corpuri de armată sau divizii; grupul de armate, un grup variabil de armate.

Detaşamentul de armată este o grupare temporară, a cărui compunere variază în raport cu misiunea.

Art. 62. Căile ferate, serviciile de navigaţie, de transporturi aeriene, telegrafele, telefoanele şi posturile terestre şi aeriene, precum şi orice instituţie de stat, necesară armatei, vor fi mobilizate în interesul apărării naţionale.

Art. 63. Stabilimentele şi instituţiunile particulare, necesare armatei în timp de război, vor fi folosite prin lege specială. În acest scop ele se vor supune tuturor obligaţiunilor de recensământ şi control necesar pentru pregătirea lucrărilor de mobilizare.

Capitolul XIII

Dispoziţii finale

Art. 64. Toate dispoziţiunile contrare legii de faţă sunt şi rămân desfiinţate.

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XVIII, 1930, p. 268—275.

23. Legea pentru organizarea învăţământului universitar

(22 aprilie 1932)

Capitolul I

Universităţile şi administrarea lor

Art. 1. învăţământul universitar se predă în:
1. Universitatea din Bucureşti;
2. « „ Iaşi;
3. “ « Cluj;
4. “ “ Cernăuţi.
5. Facultatea de Drept „Regele Carol al II-lea“ din Oradea, care din punct de vedere al numirii profesorilor săi şi al formelor legale pentru care este necesară intervenţiunea Senatului universitar, depinde de Universitatea din Bucureşti.

Art. 2. Universităţile sunt instituţiuni de stat autonome, în ceea ce priveşte organizarea studiilor şi conducerea. Ele sunt aşezăminte de învăţământ universitar teoretic şi aplicat, precum şi instituţiuni de cercetări pentru progresul ştiinţei şi răspândirea culturii.

Art. 3. Universităţile şi fiecare din facultăţile care le compun sunt persoane juridice.

Universităţile sunt reprezentate de rectori, iar facultăţile de decanii lor, în toate actele juridiciare şi extrajuridiciare.

Art. 4. Universităţile sunt conduse de rector, ajutat de Senatul universitar.

Facultăţile sunt conduse de decan, ajutat de Consiliul facultăţii.

Art. 5. Rectorul este ales pe termen de 5 ani dintre profesorii titulari ai Universităţii.

Decanul este ales pe termen de 3 ani dintre profesorii titulari ai facultăţii.

Art. 7. Senatul universitar se compune din: rector, decanii facultăţilor şi câte un delegat al fiecărei facultăţi, ales pe timp de doi ani de Consiliul facultăţii dintre profesorii titulari. Delegaţii facultăţilor sunt reeligibili o singură dată în continuare.

Senatul universitar este convocat şi prezidat de rector sau în lipsa lui de prorector.

Art. 8. Senatul universitar, pe lângă drepturile şi îndatoririle prevăzute în legea de faţă şi în legile şi regulamentele universitare, mai are următoarele atribuţiuni:

a) Elaborează, cu avizul facultăţilor, programul învăţământului universitar. Organizează, cu acelaşi aviz, cursurile de caracter general, sau care interesează două sau mai multe facultăţi, stabileşte normele de colaborare între facultăţi pentru studii mixte şi organizează institute care necesitează colaborarea între două sau mai multe facultăţi;

b) Alcătuieşte proiectul de buget al Universităţii, conform art. 10 şi întocmeşte bugetul veniturilor proprii;

c) Administrează averea proprie a Universităţii, conform legilor în vigoare şi regulamentelor speciale;

d) Hotărăşte asupra acceptării sau respingerii legatelor†††††††† sau dona- ţiunilor făcute direct Universităţii;

e) e) Hotărăşte în toate chestiunile referitoare la aplicarea prezentei legi şi a regulamentelor universitare;

f) întocmeşte regulamentul Universităţii, înaintându-l ministerului pentru îndeplinirea formelor legale;

g) Se preocupă de educaţiunea studenţimii, căutând să întocmească regulamente, şi să ia dispoziţiuni cu privire la întrebuinţarea timpului liber al studenţilor.

Art. 9. Consiliul facultăţii se compune din toţi profesorii titulari şi profesorii agregaţi ai facultăţii.

Consiliul este convocat şi prezidat de decan sau în lipsa acestuia de prodecan.

Atribuţiunile Consiliului facultăţii, pe lângă cele prevăzute în legea de faţă şi în regulamentele universitare, sunt următoarele:

a) Administrează averea proprie a facultăţii şi întocmeşte bugetul veniturilor proprii;

b) Hotărăşte asupra acceptării sau respingerii donaţiunilor şi legatelor făcute facultăţii;

c) întocmeşte regulamentul facultăţii;

d) Alcătuieşte orarul şi fixează durata tuturor cursurilor şi lucrărilor practice ale facultăţii;

e) întocmeşte proiectul de buget de personal şi material al facultăţii, pe care îl înaintează Senatului universitar.

Art. 10. Senatul universitar, cu respectul drepturilor câştigate de personalul universitar în virtutea legilor, alcătuieşte până la 1 iulie al fiecărui an proiectul de buget general al Universităţii pentru anul următor, după ce va fi luat în prealabil avizul fiecărei facultăţi până la 1 iunie.

Proiectul de buget va fi înaintat ministerului de către rector cu 6 luni înainte de expirarea bugetului în curs.

Ministerul, după ce aprobă bugetul Universităţii, îl încorporează în bugetul ministerului spre a fi supus votului Adunării Deputaţilor.

Art. 13. Marele colegiu universitar este format din profesori onorari, profesori titulari şi profesori agregaţi ai Universităţii. El alege pe rectorul Universităţii.

Art. 14. Pe lângă fiecare Universitate va funcţiona câte un Consiliu universitar consultativ, format din cel puţin trei membri delegaţi de Senatul universitar. Acest Consiliu va fi consultat şi va ajuta pe rector în toate chestiunile de ordin financiar şi administrativ.

Art. 15. Pe lângă fiecare facultate va funcţiona câte un Consiliu consultativ al facultăţii compus din 3 profesori titulari care va ajuta pe decan în toate chestiunile de ordin financiar şi administrativ.

Membrii acestui Consiliu vor fi delegaţi de Consiliul facultăţii.

Art. 16. Pentru sporirea veniturilor proprii ale fiecărei Universităţi, se creează un fond special numit „Fondul Universitar”, care se va alimenta din veniturile următoare, a

†††††††† *Legat:* dispoziţie testamentară prin care se lasă un bun, o obligaţie.

căror cotă poate fi schimbată după împrejurări, de Consiliul interuniversitar:

1) Totalul taxelor de înscriere încasate de facultăţi;

2) 40% din toate taxele de examene de orice fel, încasat de diferite facultăţi;

3) 10% din toate taxele încasate pentru echivalarea diplomelor;

4) 10% din sumele stabilite pentru plata diferitelor Comisiuni de concursuri;

5) Din donaţiuni şi legate făcute direct acestui fond;

6) Din vânzarea timbrelor universitare;

7) Din reţinerile ce se fac personalului didactic universitar pentru absenţele nemotivate;

8) Reţinerea de 2O«/o ce se aplică suplinitorilor;

9) Cota parte ce se varsă Casei Şcoalelor din încasările făcute de diferite laboratoare, clinici şi institute universitare pentru analize şi expertize, vânzări de seruri şi vaccinuri, analize şi îngrijiri medicale etc.;

10) Din orice alte venituri.

Capitolul II

Personalul didactic universitar

Art. 17. Corpul didactic universitar se compune din profesorii titulari, profesorii agregaţi, agregaţi temporari (la medicină) şi conferenţiarii.

Personalul ajutător este compus din şefii de secţie, şefii de lucrări, chimişti experţi, lectori, asistenţi, preparatori.

Art. 24. Concursul[‡‡‡‡‡‡‡] constă din următoarele probe:

Un raport alcătuit de un membru-delegat al Comisiunii asupra lucrărilor şi activităţii candidaţilor. Acest raport, întrucât e însuşit de întreaga comisie, poate înlătura de la concurs pe unii candidaţi;

a) O probă de titluri şi lucrări care consistă dintr-o expunere orală făcută de candidat în public, asupra titlurilor şi lucrărilor sale personale. Se acordă pentru această probă maximum o oră;

b) Un colocviu public asupra lucrărilor de specialitate ale candidatului, precum şi asupra oricărei chestiuni înrudită cu specialitatea. Această probă poate dura până la o oră şi jumătate;

c) Două lecţiuni publice de câte o oră, după 24 ore de preparaţiune, asupra unui subiect tras la sorţi. Fiecare membru al Comisiunii va propune 2 chestiuni.

După fiecare lecţiune se va ţine un colocviu în care candidatul va avea să răspundă la toate chestiunile puse de membrii juriului în legătură directă cu subiectul tratat. Acest colocviu nu poate dura mai mult de o oră.

d) Două probe practice de laborator pentru candidaţii de la catedrele de ştiinţe experimentale. Subiectul acestor probe se va

‡‡‡‡‡‡‡ Pentru titlul de profesor universitar.

trage la sorţi în prezenţa candidaţilor, dintre chestiunele propuse de juriu, chiar în ziua în care urmează a se face probele. Fiecare membru al Comisiunii are dreptul de a propune două chestiuni.

Capitolul V

Studenţi» diplome

Art. 68. înscrierea în diferite facultăţi ale Universităţii se face pe baza diplomei de bacalaureat, rămânând ca în viitor să se ţină seamă de specializarea literară sau ştiinţifică a celor care cer înscrierea. La facultăţile de teologie se poate face înscrierea şi pe baza diplomei de absolvire a unui seminar complet de stat.

Licenţiaţii în teologie absolvenţi ai unui seminar complet de stat se pot înscrie la facultăţile de drept şi litere.

Absolvenţii şcoalelor secundare sau a celor asimilate în străinătate, se vor putea înscrie în Universitate numai după ce vor fi obţinut echivalarea certificatelor sau diplomelor lor cu diploma de bacalaureat.

Echivalarea acestor certificate şi diplome se va face de către Ministerul Instrucţiunii.

Se acordă absolvenţilor cu diplome ai şcoalelor superioare de comerţ dreptul de a se înscrie la facultatea de drept cu condiţiunea de a trece un examen de diferenţă la materiile ce vor fi fixate de Ministerul Instrucţiunii Publice.

Când numărul cererilor de înscriere depăşeşte numărul locurilor disponibile fixat de Consiliul facultăţii, la începutul fiecărui an şcolar, selecţiunea candidaţilor se va face sau după media examenului de bacalaureat şi după mediile obţinute în cursul superior al liceului la obiectele ce sunt în strânsă legătură cu specialitatea aleasă, sau prin concurs, după hotărârea Consiliului de facultate.

înscrierile în primul an se fac cu titlu provizoriu.

Un regulament al facultăţilor va fixa cât timp un student, care nu şi-a trecut examenele unui an universitar, poate fi înscris fără a fi exmatriculat.

Art. 69. Cursurile Universităţii sunt publice.

71. Durata cursurilor universitare va fi de cel puţin patru ani (în care se cuprinde şi anul de îndrumare), pentru obţinerea diplomei de licenţiat sau de inginer universitar şi unul sau doi ani, după cum se va fixa prin regulamentele facultăţilor, socotiţi de la luarea diplomei de licenţă sau de inginer universitar, pentru obţinerea diplomei de doctor sau doctor-inginer universitar.

Durata studiilor pentru obţinerea titlului de doctor în medicină este de 6 ani, iar pentru obţinerea titlului de doctor în medicină veterinară este de 5 ani.

Art. 73. Studenţii pot fi impuşi la următoarele taxe, fixate de Consiliile facultăţilor şi aprobate de Senatul universitar:

a) Taxa de înscriere;

b) Taxa de bibliotecă;
c) Taxa de examen, doctorate şi de diplomă;
’ d) Taxe de laborator şi de institute;
e) Taxa de construcţie la acele facultăţi unde este autorizată această taxă.

Studenţii săraci şi meritorii vor fi în total sau în parte scutiţi de taxele şcolare de către Consiliul profesoral al facultăţii respective. Cori- genţii şi repetenţii nu vor putea fi scutiţi de taxe.

Taxele se încasează de facultăţi.

Monitorul oficial, nr. 96, din 22 aprilie 1932.

24. Coordonate geografice ale României, numărul şi structura populaţiei, nivelul ştiinţei de carte, potrivit statisticilor din anii 1919—1938

a) Poziţia geografică a României

Latitudine la Văscăuţi	53 g 74'
Latitudine la Ecrene	45 g 15'
Altitudine la Constanţa	0 m
Longitudine la Beba	42 g 19' Est Ferro
Longitudine la Cetatea Albă	53 g 35' Est Ferro
Altitudine Negoiul (Munţii Făgăraş)	2 549 m

Anuarul statistic al României, 1937 şi 1938, Bucureşti, 1939, p. 3.

b) Frontierele României (lungimea în kilometri)

Frontiera	Total	Linia de demarcaţie	
		Naturală	Convenţională
Total...	3 400,3	2 285,9	1 114,4
Litoralul Mării Negre	454,0	454,0	
Româno-bulgară	601,4	Dunărea 388,0	214,4
Româno-jugoslavă	557,3	| 273,7 Bega..... . 2,5 Timiş.....2,0 Bersava.....2,2 Crvaya.....5,3 Caraş.....6,8 Nera.....22,0 Dunăre..... 232,9	283,6
Româno-ungară	428,0	Mureş.....20,8	407,2
Româno-cehoslovacă	428,0	65,7 Tur .....5,6 Tisa.....60,1	135,3
Româno-polonă	346,6	271,7 Ceremuş, Prut, Pârcălab 159,3	74,9
Româno-rusă	812,0	Nistru 812,0	—

Sursa: Institutul Geografic Militar.
Anuarul statistic al României, 1937 şi 1938,
Bucureşti, 1939, p. 3.

c) Populaţia României în anii 1918—1937

Anul	Populaţia probabilă la 1 iulie	Anul	Populaţia probabilă la 1 iulie
1919	14 669 841	192	17 638
1920	15 541 424	i	17 888
1921	15 727 940	193	Rec. 18 057 028
1922	15 970 836	193	18 166
1923	16 207 723	193	18 426
1924	16 445 697	193	18 652
1925	16 687 359	i	18 914
1926	16 926 647	193	19 087
1927	17 149 321	193	19 319
1928	17 390 605	193	19 535

* Statistica anuală începe de la 1860; se precizează că pentru anii 1916, 1917 şi 1918 lipsesc datele.

d) Populaţia urbană şi rurală a României la 29

România; total: 18 057 028

Populaţia urbană*: 3 **decembrie 1930**

Extras din: *Anuarul statistic al României, 1937 şi 1938,* Bucureşti, 1939, p. 47.

* Inclusiv comunele suburbane.

e) **Populaţia României după naţionalitatea** declarată la 29 decembrie 1930

România; total: 18 057 028

Naţionalitatea	Cifre absolute	Procente
Români	12 981 324	71,9
Unguri	1 425 507	7,9
Germani	745 421	4,1
Ruşi	409 150	2,3
Ruteni, ucrainieni	582 115	2,0
Sârbi, croaţi, sloveni	51 062	0,3
Bulgari	366 062	2,0
Cehi, slovaci	51842	0,3
Polonezi	48 310	0,3
Huţani	12 456	•
Evrei	728 115	4,0
Greci	26 495	0,1
Albanezi	4 670	•
Armeni	15 544	•
Turci	154 772	0,9
Tătari	22 141	0,1

Naţionalitatea	Cifre absolute	Procente
Găgăuzi	105 750	0,6
Ţigani	262 501	1,5
Alte neamuri**	56 355	0,3
Nedeclaraţi	7 114	•

• Sub 0,1.
** în statistică în loc de *naţionalitate* se scrie *neam.*

Anuarul statistic al României, 1937 şi 1938, Bucureşti, 1939, p. 58—59.

f) Populaţia României după religie, la 29 decembrie 1930

România, total: 18 057 028

Religia	Cifra absolută	Procente
Ortodoxă	13108 277	72,6
Greco-catolică	1 427 391	7,9
Romano-catolică	1 234 151	6,8
Reformată, calvină	710 706	3,9
Evanghelică, luterană	398 759	2,2
Unitariană	69 257	0,4
Armeano-georgiană	10 005	*
Armeano-catolică	1440	•
Lipoveană	57 288	0,3
Adventistă	16 102	*
Baptistă	756 930	0,3
Mozaică	60 562	4,2
Mahomedană	185 486	1,0
Alte religii şi secte	7 434	•
Fără religie, liberi cugetători	6 604	•
Nedeclarată	6 686	•

’ Sub 0,1.

Anuarul statistic al României, 1937 şi 1938, Bucureşti, 1939, p. 74—75.

to Oi

g) Ştiutori de carte şi gradul de instrucţie, la 29 decembrie 1930

Totalul populaţiei României de la 7 ani în sus	Total ştiutori de carte	Ştiutori de carte după gradul de instrucţie						Neştiutori de carte	Ştiinţa de carte ne-declarată
		Extra-şcolară	Primară	Secun-dară	Profe-sională	Univer-sitară	Şcoli speciale		
T. 14 524 878	8 250 183	126 078	7 018 263	708 581	283 579	91 139	42 543	6 200 568	74 127
M. 7 105 163	4 893 497	73 059	4 172 988	369 945	170 749	69 844	37 362	2177 130	34 086
F. 7 419 715	3 356 236 :	53 019	2 845 275	338 636	92 830	21 295	5 181	4 023 438	40 041

Anuarul statistic al României. 1937 şi 1938,
Bucureşti, 1939, p. 78.

11. EVOLUŢIA VIEŢII ECONOMICE ŞI SOCIALE

25. Articolul „Reorganizarea economiei naţionale. Mai multă metodă”

(5/8 decembrie 1918)

Nimeni nu poate tăgădui greutatea operei de reorganizare a economiei naţionale, adânc zdruncinată de înrâurirea inevitabilă a războiului. Greutatea acestei opere apare cu atât mai mare cu cât, deodată cu reorganizarea economiei vechiului Regat, trebuie să ne gândim şi să lucrăm şi la legarea acestei economii de acelea ale ţinuturilor româneşti liberate. Concomitent cu această grea problemă se ridică şi alte chestiuni care, deşi mai mărunte, sunt totuşi, prin actualitatea lor, tot aşa de importante pentru moment. Acestea sunt, pentru cei ce se aşteaptă şi speră că cel puţin de astă dată se va face o temeinică alcătuire a economiei româneşti, piatra de încercare pentru a judeca pe cei chemaţi a pregăti şi rezolva cele două mari probleme expuse mai sus.

Pierderea pentru stat e şi mai mare.* Suntem siguri că nici până azi nu se cunoaşte ce avem şi cât avem. Şi în acest timp zece funcţionari în loc de unul pierd timpul, depozitele se micşorează şi nu ne-am mira ca să înceapă chiar a lua foc şi bănuim că în această procedare se amestecă şi oarecari interese de birouri, fiecare vrând să administreze, spre binele ţării, aceste depozite, zel foarte lăudabil, dar oricum credem că cea dintâi cauză e lipsa de metodă în lucru, care se manifestă prin călcarea atribuţiilor speciale fiecărei autorităţi şi prin luarea de măsuri „au jour le jour“.

Primejdia acestei lipse de metodă e înfricoşător de mare. Ea poate să ne pună într-o zi în faţa foametei sau poate să împiedice refacerea necesară.

Cu măsuri grăbite luate fără o cunoaştere amănunţită a tuturor elementelor chestiunei şi numai pentru a arăta publicului că se lucrează nu se poate alcătui nimic temeinic.

De aceea în activitatea care a început trebuie să cerem mereu mai multă metodă.

Argus, din 5/18 decembrie 1918.

* Din cauza lipsei de metodă.

26. Documente privind evenimentele din 13/26 decembrie 1918

a) Comunicatul oficial

De câtva timp o organizare bolşevică, care stă în legătură cu anarhiştii din Rusia şi cu revoluţionarii din Pesta, caută să provoace răscoale, aţâţând muncitorimea.

Azi după amiază grupuri conduse de aceste elemente bolşeviste au încercat să provoace o gravă agitaţiune.

împiedicaţi de armată să treacă pe strada Câmpineanu ei au tras asupra trupei fără nici o provocare, rănind grav mai mulţi soldaţi. în legitimă apărare, trupa a trebuit să facă uz de arme şi să restabilească ordinea.

Sunt 6 morţi şi 15 răniţi.§§§§§§§§

S-au arestat şi pus sub urmărire toţi vinovăţii.

„Viitorul”, din 15/28 decembrie 1918

b) Manifestul „S-a tras cu mitraliera în muncitori********* (13 decembrie 1918)

Muncitori!

O crimă nemaipomenită a săvârşit stăpânirea împotriva muncitorimii bucureştene. Străzile Bucureştiului au fost stropite cu sânge muncitoresc şi acoperite cu cadavrele tovarăşilor noştri.

Doi ani de război şi de mizerie ne-au adus pe noi, poporul muncitor, la disperare. Ameninţaţi să murim de foame, am ieşit din fabrici şi ateliere cerând pâine şi libertate. Şi ieri, pe când muncitorii manifestau, ei au fost întâmpinaţi de armata echipată ca de război, cu preotul în frunte.

La strigătul nostru de „pâine” şi „libertate”, „stăpânii”, care ne-au trimis cu miile ca să murim în tranşee şi în Moldova, ne-au dat gloanţe. Ieri în stradă armata şi poliţia au tras cu mitralierele în muncitori. Sunt zeci de morţi şi răniţi.

Iar cei rămaşi în viaţă au fost schilodiţi şi înnebuniţi în bătăi. Izbiţi cu capetele de marginile trotuarului, împuşcaţi, cu baioneta în piept, însângeraţi, cu fâşii de carne atârnânde, tovarăşii noştri au fost rostogoliţi de brutele poliţiste şi slugile burgheziei la secţiile poliţieneşti şi la prefectură.

Tovarăşii noştri sunt fără îndoială şi acum chinuiţi cu

---

§§§§§§§§ În textele contemporane ori din primii ani ulteriori evenimentelor cifrele sunt foarte diferite între ele; atât cele foarte mici (cum este aceasta din text: 6), cât şi cele foarte mari (de 100 sau 102) nu sunt exacte; studiile mai riguroase, bunăoară cele întreprinse de Constantin Mocanu, s-au apropiat mai mult de adevărul istoric aproximând că numărul morţilor a fost în jur de 30; desigur, numărul ră-

*********niţilor şi numărul arestaţilor au fost mult mai mari.

sălbăticie acolo.

Tovarăşi! Crima aceasta nu trebuie să rămână neispăşită.

Sângele tovarăşilor noştri trebuie răzbunat.

Tovarăşii ucişi chiar cu gloanţele pe care ei le-au fabricat nu se vor mai scula, iar în schimb noi, cei rămaşi în viaţă, trebuie să ne ridicăm ca un singur om.

Stăpânirea, în frunte cu regele Ferdinand, uită soarta lui Nicolaie al II-lea, a kaizerului şi a clicilor ce-i înconjurau.

Brătianu, ucigaşul celor 11 000 de ţărani de la 1907, provocatorul masacrului din Galaţi de la 1916, autorul măcelului de ieri, să ştie că şi-a iscălit singur sentinţa de moarte. Iar slugile sale, care i-au executat ordinul, să ştie că vine curând ziua răfuielii. .

Nimeni nu mai intră în lucru până când ucigaşii nu vor fi daţi pe mâna poporului să-i judece. Nimeni nu mai dă pic de muncă burgheziei ucigaşe până ce tovarăşii noştri nu ne sunt redaţi. De astăzi înainte, fiecare ne vom întâmpina cu vorbele:

„Jos ucigaşii!" — şi ne vom răspunde unul celuilalt:

„Trăiască răzbunarea poporului!"

„Trăiască greva generală!"

„Trăiască Republica Socialistă România!"

„Trăiască Federaţia Socialistă Europeană!"

Fraţii celor ucişi.

Citiţi-l, povestiţi-l, daţi-l mai departe!.

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921, Editura Politică, Bucureşti, 1966, p. 137—138.

27. Articolul „Economia naţională a României Mari" publicat de Vintilă Brătianu în mai 1919

România veche era din punct de vedere economic un stat în condiţii tot atât de anormale pe cât era din acel politic şi militar. Jumătate din neamul românesc trăia în afară de hotarele sale şi deci mare parte din energia lui nu putea contribui la propăşirea statului. Fâşia strâmtă ce se întinde între Dunăre, Prut şi Carpaţi îşi găsea viaţa ei înăbuşită prin împiedicarea ce-i făceau hotarele ei artificiale: pe de o parte munţii care din cetatea de rezistenţă a neamului se transformase prin urgia vremurilor într-un zid ce se ridica între fraţi, iar pe de altă parte Prutul care devenise prin regimul rusesc o barieră de tot felul mai greu de trecut decât chiar acei munţi.

Numai bogăţia extraordinară a pământului, destoiniciei şi rezistenţei poporului român, situaţiei la gurile Dunării datorăm putinţa de a trăi a statului român în ultimii 70 de ani, şi propăşirea pe care el 6 arată a avut-o.

După cum a arătat-o limpede acest război, la prima mare zguduire ce se produce, statul român trebuia sau să-şi piarză

neatârnarea sau să-şi dobândească condiţiile unui trai normal.

Azi în România Mare el devine o entitate nu numai politică, care prin participarea întregului său neam are viitorul său asigurat, dar şi economică, cuprinzând în hotarele acestui stat hinterlandul direct influenţat de gurile Dunării. Astfel România va fi mâine un stat economi- ceşte complet, prin folosirea întregului neam la propăşirea lui ‘economică, prin bogăţiile naturale deosebite pe care teritoriile dobândite le aduc în ţara exclusiv agricolă de până ieri, prin transformarea munţilor din hotar în rezervor viitor de energie economică de tot felul, dar mai cu seamă fiindcă cuprinde în statul stăpânitor al gurilor Dunării toate regiunile bogate dintre Nistru şi Tisa care au scurgerea lor normală către aceste guri.

Afirmam mai sus că statul mărit este o entitate economică, adică un stat economiceşte desăvârşit, putând trăi în limitele hotarelor sale viaţa economică modernă. Condiţiile sale naturale îi îngăduie dezvoltarea unei agriculturi, în toate ramurile sale, crearea tuturor industriilor de bază care dau unui stat caracterul său industrial, dezvoltarea unui comerţ nu numai pentru desfacerea lesnicioasă a produselor agriculturii şi industriei sale în interior, şi deci pentru satisfacerea nevoilor sale prin propriile sale mijloace, dar şi pentru a aduce pe fluvii şi pe mare bogăţiile sale sau produsele venite din ţările depărtate.

Câmpia bogată a Dunării şi a Tisei, podişurile Moldovei şi Basarabiei, care formează cel puţin două treimi din suprafaţa Regatului, învă- luesc România Mare cu un teren bogat care îmbinat cu o climă favorabilă a făcut şi face din ce în ce mai mult din statul român unul din cei mai importanţi producători de cereale ai Europei.

Produsele culturii pământului şi ale animalelor, lemnele vor fi materiale prime pe care o industrie bine îndrumată le poate folosi pentru a satisface nevoile noastre prin noi înşine sau pentru a le exporta sub valoarea lor cea mai perfectă. Ele nu vor da însă ţării noastre un caracter complet industrial. Acest caracter nu poate fi dat decât prin dispunerea de energie în cantitate suficientă şi lesne de pus în valoare şi dacă bogăţiile noastre vor permite înfiinţarea unor industrii de bază.

în ceea ce priveşte energia, România Mare va fi o ţară binecuvântată. Ea, pe lângă petrolul şi lignitul care serveau până azi exclusiv ca producători de forţă, va găsi în minele de cărbuni din Banat şi Petroşani-Lu- peni o rezervă suficientă pentru a mişca multă vreme încă industria ei, iar gazele naturale subterane din Ardeal un alt izvor de care putem dispune.

în sfârşit, lanţul Munţilor Carpaţi şi Apuseni formează prin căderile lor de apă o rezervă de energie care nu se poate istovi şi care prin situaţia lor va permite să ducă în spre cele două povârnişuri, spre câmpie, toată forţa nefolosită încă a acestor căderi de apă. [. . .]

Punerea în valoare însă a bogăţiilor moarte de care am vorbit mai sus, a rezervelor de energie şi capital disponibil, a unor însuşiri care fac din neamul nostru unul dintre cele mai apte ale Europei pentru a beneficia de descoperirile moderne, nu se poate face fără un învăţământ profesional cât mai temeinic organizat pentru a recâştiga atâta timp pierdut. El trebuie să fie fermentul care va da viaţă tuturor condiţiilor favorabile de care am vorbit mai sus şi care face din România Mare una din unităţile economice cele mai complete din ţările civilizate.

Democraţia, din 4—5 mai 1919.

28. Lege pentru organizarea Ministerului Muncii şi Ocrotirii Sociale†††††††† din 30 martie 1920 (cu modificările din 12 iunie 1920)

Capitolul I

Compunerea administraţiei Ministerului Muncii şi Ocrotirilor Sociale

1.

Art. 1. Ministerul Muncii şi Ocrotirii Sociale înfiinţat prin decre- tul-lege nr. 1 327 din 29 martie 1920, publicat în *Monitorul oficial* nr. 272 din 30 martie 1920, are ca scop pregătirea, aplicarea şi supravegherea aplicării tuturor legilor şi regulamentelor privitoare la: asigurări sociale şi mutualitatea liberă; ocrotirea şi organizarea muncii, cooperaţia orăşenească; asistenţa socială, precum şi a oricăror legi şi regulamente de prevedere şi ocrotire socială care îi vor fi date în atribuţiune.

Art. 2. Acest minister cuprinde:

---

†††††††† La 13 martie 1920 la cârma ţării a fost adus guvernul prezidat de generalul Alexandru Averescu. Una din măsurile luate de guvern pentru a asigura un mai bun „echilibru social[11] a fost înfiinţarea Ministerului Muncii şi Ocrotirilor Sociale. Conform decretului, în atribuţiile noului minister intra „pregătirea, aplicarea şi supravegherea aplicării tuturor legilor şi regulamentelor privitoare la asigurările sociale[11], ocrotirea şi organizarea muncii, asistenţa socială şi ocrotirea socială.

Referindu-se la cauzele care au stat la baza creării noului minister, titularul acestuia, Grigore Trancu-Iaşi, afirma, în lucrarea sa *Legislaţia muncitorească şi cooperatistă,* Bucureşti, 1928, că în acea perioadă, „grevele nu conteneau, în fiecare zi pe sitrăzi se vedeau cortegii, în frunte cu drapelele roşii, nu ştia nimeni dacă a doua zi va avea lumină sau pâine”.

Această măsură a avut o semnificaţie politică deosebită, ea a însemnat, în fond, recunoaşterea clasei muncitoare ca o clasă de sine stătătoare cu obiective social-politice distincte, cu o forţă deosebită în societatea românească.

1. Casa centrală a asigurărilor sociale;
2. Direcţia generală a muncii;
3. Direcţia cooperaţiei orăşeneşti;
4. Muzeul social;
5. Direcţia generală a asistenţei sociale;
6. Contenciosul‡‡‡‡‡‡‡‡;
7. Direcţia contabilităţii, personalului şi materialului ministerului.

Casa centrală a asigurărilor sociale, direcţiile generale şi direcţiile menţionate sunt puse sub conducerea unitară şi autoritatea ministrului muncii şi ocrotirilor sociale, potrivit dispoziţiilor prezentului decret-legel

Ministrul este asistat în conducerea întregii administraţiuni de un secretar general.

2

Casa centrală a asigurărilor sociale

Art. 4. Casa centrală a asigurărilor sociale este condusă de un director general, care este administratorul caselor de asigurare, şi anume: casa de boală, casa de invaliditate din boală şi bătrâneţe, precum şi al diverselor fonduri speciale afectate acestor case potrivit legii susmenţionate.

Art. 6. Casa centrală a asigurărilor sociale cuprinde următoarele direcţii şi servicii:

I. Direcţia asigurărilor de boală, de invaliditate de boală şi bătrâneţe;

II. Direcţia asigurării accidentelor de muncă;

III. Direcţia medicinei asigurării şi igienei industriale;

IV. Direcţia contabilităţii, personalului şi materialului caselor de asigurare;

V. Inspectorii asigurărilor.

Art. 7. I. Direcţia asigurărilor de boală, de invaliditate din boală şi bătrâneţe va aplica dispoziţiunile din legea pentru organizarea meseriilor, creditului şi asigurărilor muncitoreşti, în ceea ce priveşte asigurarea de boală, de invaliditate din boala şi bătrâneţe; va controla şi eventual lichida societăţile libere de ajutor mutual; va organiza casele de boală locale şi regionale; va pregăti lucrările pentru fixarea şi lichidarea pensiilor de invaliditate şi bătrâneţe; va aviza la măsurile de prevenirea şi combaterea invalidităţii din boală; va pregăti lucrările pentru bugetul casei de boală şi pentru bugetul casei de invaliditate din boală şi bătrâneţe; va controla cheltuielile acestor case şi va îngriji de încasarea veniturilor; va face lucrările tehnice de

---

‡‡‡‡‡‡‡‡„ *Contencios:* serviciu al unei instituţii publice sau particulare, care se ocupă de problemele juridice ale instituţiei respective.

actuariat§§§§§§§§§, statistică şi de bilanţ.

Art. 9. II. Direcţia asigurării accidentelor de muncă va conduce şi supraveghea aplicarea dispoziţiunilor din legea pentru organizarea meseriilor, creditului şi asigurărilor muncitoreşti, în ceea ce priveşte asigurarea în contra accidentelor de muncă; va aplica toate dispoziţiunile legii şi regulamentului pentru siguranţa cazanelor, precum şi orice măsuri se vor lua pentru prevenirea accidentelor; va pregăti lucrările pentru fixarea şi lichidarea drepturilor ce decurg de la lege pentru victimele accidentelor de muncă; va face lucrările tehnice de actuariat şi statistică; va alcătui tabele de capitaluri constitutive, de salariile lucrătorilor majori ■fără pregătire de meşteşug.

Art. 12. III. Direcţia medicinei asigurărilor şi higienei industriale se ocupă cu organizarea şi controlul serviciului medical de la casele medicale,

de la infirmerii, de la spitale, sanatorii şi *de la toate organizaţiile medicale ale caselor de asigurare. [1]

Se ocupă cu recrutarea şi instruirea personalului medical al caselor de asigurare. Ia măsurile trebuitoare pentru organizarea medicală a pre* venirii invalidităţii din boală, precum şi a reeducării profesionale. Face toate expertizele medicale pentru casele de asigurare. Aplică dispoziţiile cu privire la higiena industrială. Studiază şi avizează la măsurile pentru combaterea boalelor profesionale.

Art. 16. V. *Inspectorii asigurărilor.* Casa centrală a asigurărilor sociale va avea un număr de inspectori a căror însărcinare este de a controla şi supraveghea aplicarea tuturor dispoziţiilor referitoare la asigurările sociale şi mutualitatea liberă.

Inspectorii vor controla gestiunea bănească a contabililor corporaţiilor; vor controla şi urmări aplicarea dispoziţiilor legii privitoare la plata cotizaţiilor şi a tuturor veniturilor caselor de asigurare; vor controla funcţionarea organizării medicale, îngrijirile date bolnavilor, întrebuinţarea materialului sanitar şi aplicarea dispoziţiilor privitoare la măsurile de higienă industrială; vor supraveghea şi urmări de aproape aplicarea măsurilor pentru prevenirea accidentelor de muncă.

Inspectorii asigurărilor vor fi de trei categorii:

a) Inspectori tehnici (ingineri);
b) Inspectori medici;
c) Inspectori administrativi.

---

§§§§§§§§§ *Actuariat:* redactarea proceselor-verbale şi a altor acte de acest gen implicate de munca de secretariat; în antichitate, la romani, *actuar:* scrib care întocmea procesele-verbale; *actuar* în timpurile mai recente, moderne, înseamnă şi: specialist în calcule statistice de asigurări şi, în general, financiare.

3

Direcţia generală a muncii

Art. 17. Direcţia generală a muncii are următoarele atribuţii:

a) Serveşte ca organ de informaţiune şi de pregătire a legislaţiei muncii, întocmind statistici, făcând cercetări şi studii referitoare la condiţiile de muncă, la raporturile acesteia cu capitalul, precum şi în general la toate problemele în legătură cu condiţiile de viaţă ale salariaţilor;

b) Aplică şi supraveghează aplicarea tuturor legilor şi regulamentelor privitoare la încheierea, executarea şi ruperea sau desfiinţarea contractelor de muncă; ocrotirea muncii copiilor, femeilor şi adulţilor; ocrotirea muncii în industria la domiciliu; organizarea pieţei muncii şi a unui serviciu public pentru găsire de lucru şi de lucrători; învăţământul de completare, continuare şi perfecţionare tehnică; repaosul săptămânal, organizarea jurisdicţiei profesionale, diverse alte chestiuni în legătură cii prestarea muncii salariate sub orice formă, în industrie şi comerţ.

4.

Direcţia cooperaţiei orăşeneşti

Art. 20. Direcţia cooperaţiei orăşeneşti are următoarele atribuţiuni:

a) Aplică dispoziţiunile prevăzute în legea din 19 decembrie 1909 relativă la înfiinţarea cooperativelor de meseriaşi şi muncitori, precum şi dispoziţiunile decretului-lege nr. 614 din 10 februarie 1919 relativ la înfiinţarea cooperativelor populare orăşeneşti de credit şi consum;

b) Sprijină iniţiativele pentru înfiinţarea cooperativelor de credit şi economie, consum, producţie, desfacere în comun etc.;

c) Supraveghează şi controlează întreaga gestiune şi activitate a cooperativelor şi federalelor înfiinţate sau care se vor mai înfiinţa, fie pe baza legii din 19 decembrie 1909, fie pe baza decretului-lege nr, 614 din 10/2 1919, ambele amintite mai sus;

d) înlesneşte cooperativelor şi federalelor orăşeneşti, după natura nevoilor lor, procurarea de mărfuri, materii prime, unelte, maşini şi altele;

e) Acordă, cu aprobarea consiliului, împrumuturi cooperativelor şi federalelor orăşeneşti;

f) Primeşte spre fructificare sume de bani de la cooperativele şi federalele orăşeneşti;

g) Poate sconta********** şi resconta††††††††††, în caz de nevoie, efectele aflate în portofoliul său, la orice bancă, de preferinţă însă la Banca Naţională, cu autorizaţia şi în condiţiunile fixate de consiliul cooperaţiei orăşeneşti;

h) întocmeşte darea de seamă anuală a mişcării cooperatiste orăşeneşti;

i) Execută dispoziţiunile şi hotărârile consiliului cooperaţiei orăşeneşti;

6.

Direcţia generală a asistenţei sociale

Art. 33. Direcţia generală a asistenţei sociale are următoarele atribuţiuni:

a) Serveşte ca organ de control al tuturor serviciilor, oficiilor şi societăţilor care se ocupă cu ajutorarea celor nevoiaşi;

b) Aplică şi supraveghează aplicarea tuturor legilor, regulamentelor, ordonanţelor şi deciziilor ministeriale privitoare la existenţa şi funcţionarea operelor cu caracter de asistenţă publică.

Ministrul Muncii şi Ocrotirilor Sociale va indica pe cale de regulament modalităţile sub care toate serviciile şi organele cu caracter de asistenţă publică, astăzi existente, vor trece sub controlul acelui departament de care vor depinde pe viitor;

c) Va crea noi organe pentru îngrijirea copiilor vagabonzi şi orfani cu scopul de a face din ei elemente utile societăţii, prin educare şi învăţare a unui meşteşug;

d) Va lua măsuri pentru a crea condiţii noi de viaţă a bătrânilor, invalizilor şi infirmilor, alţii decât cei din câmpul muncii, de care se îngrijesc casele de asigurare, prin ajutoare, reeducare profesională şi plasarea lor;

e) Va colabora cu instituţiunile similare de stat sau

********** *Sconta:* a cumpăra sau a vinde poliţe înainte de scadenţă; a efectua un scont. *Scont:* operaţie bancară prin care se plăteşte cuiva anticipat valoarea unei poliţe, reţinându-se un anumit procent care reprezintă dobânda până la scadenţă.

†††††††††† Vezi nota de mai sus; deci: a efectua o scontare la o bancă a unei poliţe deja scontate.

particulare pentru reeducarea invalizilor de război;

f) Va crea orice organe, servicii sau oficii necesare pentru ajutorarea celor care se află în mizerie.

Art. 38. Toate fondurile actualelor societăţi cu caracter de asistenţă publică trec sub controlul Direcţiei generale a asistenţei sociale.

Pe viitor nici o taxă sau orice alt apel la caritatea publică nu se va mai putea face fără aprobarea Ministerului Muncii şi Ocrotirilor Sociale.

Art. 39. Pentru atingerea scopurilor arătate în art. 33 şi 34, Direcţia generală a asistenţei sociale va avea un fond special numit „Fondul asistenţei sociale“, care se va alimenta din următoarele venituri:

a) Din cota care se va stabili de acord cu Ministerul de Culte şi Instrucţiune Publică asupra taxei pe spectacole pe care o încasează Direcţia generală a teatrelor.

b) Din donaţiunile şi legatele ce se vor face Direcţiunii generale a asistenţei sociale pentru asistenţa socială.

Imobilele donate ce se vor putea vinde prin licitaţie publică cu aprobarea ministrului muncii şi ocrotirilor sociale după avizul conform al Consiliului de Miniştri.

c) Din timbrul de asistenţă socială care va înlocui actualul timbru de ajutor al Familiei Luptătorilor.

Din momentul punerii în vigoare a prezentei legi, timbrul Familiei Luptătorilor se va numi timbrul asistenţei sociale şi se va percepe în aceleaşi condiţiuni pentru Direcţia generală a asistenţei sociale.

Valoarea timbrului de asistenţă socială va putea fi sporită de la 5, 10, 20, 50 bani la 10, 25, 50 bani şi la 1 leu şi va putea fi înlocuit prin percepere de taxe echivalente.

d) Din venitul fructificării fondurilor asistenţei sociale;

e) Din fondurile societăţilor de binefacere rămase de pe urma lichidării lor.

C. Hamangiu, *Codul general al României,*
voi. IX—X, 1919—1922, p. 323—332.

29. Legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă‡‡‡‡‡‡‡‡‡

(5 septembrie 1920)

Capitolul I

‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Prin această lege se interziceau grevele în întreprinderile statului şi în cele de interes public: întreprinderile de transport, petrolifere, gaze naturale, electricitate, apă, panificaţie, spitale etc. Adoptarea acestei legi a provocat mari manifestaţii şi întruniri de protest ale muncitorilor din întreaga ţară. în pofida acestei legi, mişcările sociale s-au intensificat, culminând cu greva generală din octombrie 1920.

Libertatea muncii

Art. 1. Se garantează oricui, în limitele legilor şi regulamentelor existente, precum şi ale legii de faţă, dreptul de a munci după voie.

Art. 2. Oricine prin ameninţări grave, imediate şi directe, ori prin violenţe de fapt, va împiedica sau sili ori va încerca să împiedice sau să

silească pe cineva de a munci, în timpul sau cu ocazia unei încetări colective de lucru, se va pedepsi după cum se arată mai jos.

Art. 3. Acei care s-au făcut vinovaţi de ameninţările calificate mai sus, sau de violenţe de fapt, se vor pedepsi cu o amendă de la 10—200 lei şi cu închisoare de la 15 zile până la şase luni, afară de cazurile când Codul penal prevede o pedeapsă mai gravă.

Capitolul II
încetarea colectivă a lucrului

Secţia I

Art. 4. Nici o încetare colectivă de lucru, pentru cauze referitoare la condiţiile de muncă, fie din iniţiativa patronului, fie din iniţiativa sala- riaţilor, nu va putea avea loc în vreunul din stabilimentele industriale şi comerciale arătate mai jos, înainte de a se fi îndeplinit procedura de împăciuire.

Orice încetare colectivă de lucru, pentru cauze străine celor arătate mai sus, este interzisă prin legea de faţă.

Art. 5. Prin încetarea colectivă de lucru, în sensul legii de faţă, se înţelege încetarea lucrului a cel puţin 1/3 din numărul total al salariaţilor stabilimentului industrial sau comercial, ori din numărul salariaţilor ocupaţi în una sau mai multe secţiuni din acel stabiliment.

Art. 6. Cad sub prevederile legii de faţă:

Stabilimentele industriale şi comerciale, de orice natură, care întrebuinţează în mod obişnuit un număr de cel puţin 10 salariaţi.

Secţia II
împăciuirea

Art. 7. Când în una din întreprinderile prevăzute la art. 6 se iveşte un litigiu referitor la condiţiile de muncă, susceptibil de a provoca o încetare colectivă de lucru, salariaţii vor alege o delegaţie de 2—5 persoane, care, împreună cu patronul întreprinderii ori reprezentantul său şi în prezenţa unui delegat al Ministerului Muncii, vor cerceta modalităţile pentru aplanarea prin bună învoială a conflictului.

în mod excepţional, când natura întreprinderii o cere, delegatul Ministerului Muncii va putea fixa şi admite la discuţiune, din partea salariaţilor, un număr mai mare de reprezentanţi decât cel prevăzut la primul alineat.

Delegaţii salariaţi vor trebui să aibă împuternicire scrisă din partea cel puţin a majorităţii numărului de salariaţi prevăzut la art. 5.

(Când patronul este reprezentat la tratativele de împăciuire prin una sau mai multe persoane, acestea, pentru a putea lua parte la dezbateri, vor trebui să aibă împuternicire scrisă de la patron. În caz când întreprinderea aparţine statului, acesta va fi reprezentat prin direcţiunea întreprinderii sau delegatului ei.

Art. 8. Poate fi ales ca delegat orice persoană, indiferent de sex, care a împlinit vârsta de 25 ani, care nu a suferit vreo condamnare aducând după sine pierderea drepturilor civile şi politice sau vreo condamnare cu 106

închisoare pe baza legii de faţă şi care lucrează cel puţin de 6 luni în întreprinderea sau de la înfiinţarea ei, dacă întreprinderea nu are încă 6 luni de existenţă.

Art. 9. Obiectul litigiului şi alegerea delegaţilor vor fi comunicate în scris celeilalte părţi interesate.

Patronul sau şeful stabilimentului este obligat ca, în cel mult 24 ore de la primirea sau facerea comunicării, să înştiinţeze pe inspectorul regional al Ministerului Muncii, în circumscripţia căruia se află întreprinderea, fie direct, fie prin intermediul prefecturii de judeţ sau de poliţie, de ivirea conflictului.

înştiinţarea inspectorului regional al Ministerului Muncii poate fi făcută şi de către delegaţii salariaţilor.

Ministerul Muncii, prin organele sale, va putea chiar din oficiu să păşească la aplicarea procedurii de împăciuire.

Art. 10. în caz când litigiul se produce deodată, în mai multe întreprinderi similare, procedura de la art. 7 se va îndeplini pentru toate aceste întreprinderi.

Delegatul Ministerului Muncii va invita atât pe delegaţii salariaţilor cât şi pe ai patronilor, aleşi în fiecare întreprindere, conform dispoziţiu- nilor art. 7, să desemneze dintre dânşii împuterniciţi, care să participe în comun la tratativele de împăciuire.

Numărul împuterniciţilor astfel desemnaţi de către delegaţii salariaţi nu va putea trece de 10. Acest număr va putea fi totuşi depăşit în cazul prevăzut la art. 7, alin. II.

Numărul împuterniciţilor patroni nu va putea trece de trei.

Atât împuterniciţi! salariaţilor, cât şi ai patronilor, vor trebui să aibă mandat scris din partea delegaţilor respectivi.

Art. 11. Inspectorul regional al muncii sau delegatul său face cunoscut părţilor, în termen de cel mult 3 zile libere de la data sesizării sale, data şi locul împăciuirii.

Discuţiunile pot avea loc, după alegere, fie în localul celei mai apropiate corporaţii sau organizaţii similare pentru provinciile alipite, fie la sediul stabilimentului. Ele vor fi conduse de către delegatul Ministerului Muncii.

Art. 12. La data fixată, delegatul Ministerului Muncii va face verificarea titlurilor tuturor delegaţilor ori împuterniciţilor salariaţi şi patroni şi va încerca să împace părţile.

Art. 13. Rezultatul dezbaterilor se va consemna într-un proces-verbal, subscris de către reprezentanţii salariaţilor, de către patron, patroni sau reprezentanţii lor şi de către delegatul Ministerului Muncii.

Procesul-verbal se va face în trei exemplare, din care unul va rămâne delegaţiei salariaţilor, al doilea patronului, patronilor sau reprezentanţilor lor şi al treilea delegatului Ministerului Muncii.

Art. 14. în caz când s-a ajuns la un acord, hotărârea consemnată în procesul-verbal este obligatorie pe timpul pentru care a fost luată, în toate întreprinderile atinse de conflict, atât

faţă de patron sau patroni, cât şi faţă de toţi salariaţii din categoriile reprezentate în litigiu.

Dacă părţile nu au fixat vreun termen de valabilitate al acordului încheiat, acesta se va considera valabil cel puţin 6 luni de la data proce- sului-verbal. Convenţia rămâne în vigoare şi după expirarea acestui termen, dacă părţile nu hotărăsc denunţarea ei. în caz de denunţare procedura legii de faţă este obligatorie numai dacă părţile nu pot cădea de acord asupra noilor condiţiuni de muncă.

Acordul încheiat se va afişa în toate stabilimentele interesate.

Secţia III

Arbitrajul

Art. 15. în caz când prin tratativele de împăciuire nu se ajunge la înţelegere, se va dresa im proces-verbal de neîmpăcare, părţile putând deferi judecarea litigiului unei comisii de arbitraj.

Această comisie va fi alcătuită după procedura de mai jos, dacă părţile nu convin altfel.

Art. 16. Arbitrajul este obligatoriu şi orice încetare colectivă de lucru este interzisă în toate întreprinderile şi instituţiile statului, judeţului sau comunei, de orice natură ar fi ele, precum şi în întreprinderile mai jos notate, care funcţionează în interesul public şi a căror oprire pune în primejdie existenţa şi sănătatea populaţiei sau viaţa economică şi socială a ţării:

a) întreprinderile de transport pe uscat, pe apă şi aeriene, inclusiv personalul întrebuinţat la încărcare şi descărcare;

b) Sondele şi distileriile de petrol, minele de combustibil, precum şi întreprinderile de captare a gazelor naturale;

c) Uzinele de gaz şi electricitate;

d) întreprinderile de distribuţie de apă şi forţă motrice;

e) întreprinderile de mori, brutărie şi abatoare;

f) Stabilimentele ospitaliceşti;

g) întreprinderile pentru ridicarea gunoaielor şi curăţatul străzilor;

h) Serviciul de higienă publică.

Art. 17. Comisia de arbitraj se compune, indiferent de numărul întreprinderilor, din 4 membri activi şi 2 supleanţi, aleşi pentru fiecare caz de înseşi părţile interesate, şi anume: doi membri activi şi un supleant, din partea elementului patronal, doi membri activi şi un supleant din partea salariaţilor, precum şi dintr-un preşedinte.

Procedura desemnării membrilor, precum şi condiţiile pe care aceştia trebuie să le îndeplinească, pentru a fi aleşi în comisia de arbitraj, sunt acelea prevăzute la împăciuire.

Membrii desemnaţi în comisia de arbitraj pot fi aleşi şi dintre delegaţii sau împuterniciţi! care au participare la tratativele de împăciuire.

Art. 18. Preşedintele este desemnat de comun acord de către cei patru membri activi delegaţi în comisia de arbitraj.

Delegatul Ministerului Muncii va trimite preşedintelui, astfel desemnat, procesul-verbal împreună cu toate actele referitoare la tratativele de împăciuire care au avut loc.

Art. 22. în caz când toate punctele în litigiu, supuse arbitrajului, sau numai parte din ele, nu se pot soluţiona, după avizul unanim al celor patru membri delegaţi ai comisiei de arbitraj, decât dacă soluţiunea ce
urmează a fi dată trebuie aplicată la toate întreprinderile similare din aceeaşi regiune, atunci, pentru soluţionarea acelor puncte, preşedintele va dizolva prima comisie de arbitraj şi va invita părţile interesate din toate acele întreprinderi să desemneze delegaţi pentru o nouă comisie de arbitraj, conform dispoziţiunilor de la art. 17.

Art. 24. Hotărârea comisiei de arbitraj se ia prin majoritate de voturi, în completul membrilor comisiei.

În caz când nu se poate obţine un vot de majoritate, precum şi în cazul când ambele părţi, sau una din ele, refuză să trimită delegaţi în comisia de arbitraj, hotărârea va fi dată de preşedinte.

Art. 25. Hotărârea de arbitraj, pronunţată în conformitate cu dispoziţiunile legii de faţă, este obligatorie pe timpul pentru care a fost pronunţată, în toate întreprinderile părtase la conflict, sau chemate a fi reprezentate conform art. 22, atât faţă de patron sau patroni, cât şi faţă de toţi salariaţii din categoriile reprezentate sau interesate în litigiu.

Dacă hotărârea nu prevede vreun termen, se va considera valabilă cel puţin 6 luni de la data pronunţării. Hotărârea rămâne în vigoare şi după expirarea acestui termen, dacă părţile nu hotărăsc denunţarea ei. în caz de denunţare, procedura legii de faţă devine obligatorie numai dacă părţile nu pot cădea de acord asupra noilor condiţii de muncă.

Secţia IV

Sancţiuni

Art. 27. Orice patron ori salariat va fi provocat, prin mijloacele enumerate la art. 47, alin. I din Codul penal, o încetare colectivă de lucru, interzisă prin legea de faţă, chiar dacă această provocare a rămas fără urmări, se va pedepsi cu amendă de la 50—10 000 lei.

Dacă provocarea de mai sus va fi avut loc pentru una din întreprinderile prevăzute la art. 16, pe lângă amenda prevăzută la primul alineat, se va aplica şi pedeapsa închisorii de la o lună la un an.

Art. 28. în caz de încetare colectivă de lucru, interzisă prin legea de faţă, acela sau aceia care vor fi ordonat-o se vor pedepsi cu amendă de la 50—20 000 lei.

Dacă încetarea colectivă de lucru are loc într-o întreprindere de la art. 16, pe lângă amenda prevăzută la primul alineat, se va aplica şi pedeapsa închisorii de la 3 luni la un an.

Art. 29. Şeful stabilimentului ori conducătorul întreprinderii care nu va îndeplini în termenul fixat obligaţiunea prevăzută la art. 9 se va pedepsi cu amendă de la 500—10 000 lei.

Art. 30. Patronul care va împiedica, prin orice mijloc, pe

vreun delegat de la îndeplinirea funcţiunilor sale se va pedepsi cu amendă de la 100—5 000 lei, în afară de daune, interese la care, eventual, ar putea fi condamnat pentru rupere abuzivă a contractului de muncă.

Art. 31. Orice persoană chemată în regulă ca martor de către preşedintele comisiei de arbitraj, care nu se prezintă, fără să invoce o scuză valabilă, se va pedepsi de către acesta, conform art. 188 şi 189 din procedura civilă.

Art. 32. Neexecutarea celor stabilite prin procesul-verbal, de împăciuire, sau neexecutarea hotărârii de arbitraj, constituie un just motiv de rupere a contractului de muncă şi dă drept părţii lezate a cere daune de interese fără prejudiciul aplicării sancţiunilor penale din legea de faţă, dacă este cazul.

Capitolul III

Sabotajul i

Art. 33. Distrugerea, deteriorarea, sustragerea, falsificarea, fabricarea defectuoasă prin erori voite, manevrări sau manipulări frauduloase a maşinilor, instalaţiunilor, instrumentelor de lucru, materialelor, mărfurilor şi produselor, în total sau în parte, se consideră ca delicte de sabotaj, atunci când făptuitorul se găseşte legat printr-un contract de muncă cu persoana căreia îi aparţin obiectele enumerate mai sus.

Asemenea se consideră ca delict de sabotaj rezistenţa pasivă care paralizează producţiunea, împiedicând funcţionarea normală a întreprinderii, dacă făptuitorul se găseşte într-un raport juridic identic cu acela definit mai sus.

Art. 34. Faptele delictuoase enumerate de articolul de mai sus, prevăzute în codul penal, dacă întrunesc totodată şi elementele speciale ale delictului de sabotaj, se vor pedepsi cu maximum pedepsei prevăzute în articolele enumerate din acel cod.

Faptele delictuoase enumerate de articolul de mai sus, care nu sunt prevăzute de Codul penal, se vor pedepsi cu închisoare de la 3 luni la doi ani, după gravitate.

Art. 35. Săvârşirea sabotajului în timpul şi cu prilejul unei încetări colective de lucru, interzisă prin legea de faţă, constituie circumstanţă agravantă.

Monitorul oficial, nr. 122, din 5 septembrie 1920.

30. Ultimatumul muncitorimii către guvern (11 octombrie 1920)

Rezoluţia Consiliului general al Partidului Socialist şi a mişcării sindicale din întreaga ţară

Consiliul General al Partidului Socialist şi al organizaţiilor sindicale din întreaga ţară, ţinut în Bucureşti, a votat în şedinţa din 11 octombrie* următoarea rezoluţie:

Consiliul General al Partidului Socialist şi al mişcării sindicale, compus din delegaţi ai tuturor organizaţiilor politice şi sindicale din vechiul Regat, Ardeal, Banat şi Bucovina, întrunit la Bucureşti în ziua de 11 octombrie, în şedinţă plenară, luând în discuţiune regimul de teroare inaugurat de guvern şi prin care acesta tinde nu numai la tăgăduirea celor

mai esenţiale drepturi cetăţeneşti ale clasei muncitoare, ci chiar

1 ,
2 192
8 0

la desfiinţarea organizaţiunilor de apărare a muncitorilor în contra exploatării capitaliste, după discuţiunile urmate, constată că:

1. Promisiunile făcute de către şeful guvernului comitetelor centrale ale mişcării, cu ocazia reluării lucrului în întreprinderile statului, că nu se va ştirbi nimic din drepturile câştigate şi că se vor lua de aproape în cercetare revendicările formulate de muncitori nu au fost respectate; mai mult, consiliile muncitoreşti şi delegaţii muncitorilor, recunoscuţi până atunci de direcţiunile instituţiilor respective, au fost pur şi simplu înlăturaţi; muncitorii organizaţi în sindicate au fost persecutaţi şi con- cediaţi fără motive; armata a fost menţinută în fabrici şi pusă la dispoziţia elementelor turbulente, care, încurajate de direcţiunile respective, terorizează pe muncitori.

În speranţa că acest regim de teroare va intimida muncitorimea pentru a renunţa la dreptele ei cereri, comisiunile promise pentru cercetarea revendicărilor muncitoreşti în cele mai multe instituţii nici nu s-au constituit; iar pentru instituţiunile în care s-au constituit şi au funcţionat, hotărârile luate în favoarea muncitorilor nu au fost nici până astăzi aduse la îndeplinire. Din această cauză, o vie agitaţie a continuat şi continuă în rândurile muncitorilor, iar comitetele de conducere cu multă greutate au reuşit să înlăture deocamdată noi şi grave conflicte.

Consiliul mai constată:

2. Că această atitudine a guvernului, departe de a fi întâmplătoare, formează unul din punctele cardinale ale politicii sale faţă de clasa muncitoare. În adevăr, pentru tranşarea atât a conflictelor amintite cât şi a celor care s-ar naşte ulterior, guvernul a venit cu o lege monstru-, oasă, cum este legea reglementării conflictelor colective de muncă, prin care i se tăgăduieşte muncitorului cel mai elementar drept de apărare şi însuşi dreptul la muncă. Toate protestele făcute de clasa muncitoare, fie direct, fie prin reprezentanţii ei autorizaţi, au rămas fără ecou, guvernul înţelegând să consfinţească prin lege domnia teroarei instituită în mod arbitrar. Şi aceasta a provocat o nemulţumire şi mai mare, întrucât muncitorimea se vede despuiată de orice mijloc de apărare prin faptul că comitetele de conducere ale organizaţiilor profesionale, care de ani de zile, atât în Regat cât şi în teritoriile alipite, chiar sub regimurile anterioare, au avut o largă competenţă şi au fost recunoscute la tranşarea diferendelor dintre capital şi muncă, au fost înlăturate. Acest sistem arbitrar astăzi legiferat muncitorimea nu-l poate accepta sub nici o formă.

Consiliul mai constată că: . .

3. Deciziunea luată de guvern, în urma protestelor clasei muncitoare din toată ţara, de a desfiinţa starea de asediu şi cenzura nu s-a aplicat efectiv.

în primul rând, curţile marţiale continuă a judeca pe civili (pentru) delictele politice şi de presă, deşi Constituţia le interzice aceasta în mod formal, numai pentru ca guvernul să aibă un mijloc mai sigur de intimidare şi opresiune a clasei muncitoare. [...]

Luându-se în discuţiune situaţiunea creată clasei muncitoare prin desfiinţarea autonomiei caselor cercuale de asigurări sociale din Ardeal
şi Banat, precum şi prin sporirea cotelor impuse muncitorilor din vechiul Regat în proporţii exagerate;

considerând că autonomia caselor cercuale constituie unica garanţie a unei echitabile funcţionări a acestor instituţiuni de asigurare şi că este just ca cei care suportă sarcinile asigurărilor să aibă conducerea şi administrarea efectivă;

considerând că în vechiul Regat casa centrală a meseriilor, de sub conducerea directă a statului,, n-a corespuns nici un moment adevăratei ei meniri şi că fondurile strânse din cotele muncitorilor, în loc să servească la asigurarea lor pentru cazuri de boală, invaliditate şi accidente, au fost destinate unor întrebuinţări străine scopului pentru care au fost luate, iar muncitorii n-au avut niciodată posibilitatea să controleze gestiunea milioanelor adunate din salariile lor;

considerând că urcarea cotelor cu aproape 200 la sută este, faţă de rezultatele pe care le-a dat până în prezent casa centrală, o sfidare a răbdării cu care muncitorimea a suportat acest greu impozit;

considerând că numai autonomia caselor de asigurări este singurul mijloc ca aceste instituţii să fie de folos real pentru clasa muncitoare;

Consiliul General cere ca guvernul să redea autonomia caselor cercuale din Ardeal şi Banat, iar printr-o modificare a legii meseriilor din vechiul Regat, pe baza principiului de autonomie, să unifice legislaţia asigurărilor sociale în tot cuprinsul ţării. Şi, întrucât modificarea acestei legi nu este posibilă imediat, Consiliul General cere ca în consiliul de administraţie al casei centrale să fie numiţi reprezentanţi aleşi de lucrători în locul celor numiţi de guvern, notificând acestuia că lucrătorii sub nici un motiv nu înţeleg a mai plăti cotele ce li se impun.

Consiliul General, în urma acestor constatări, văzând că intervenţiu- nile împăciuitoare prin cereri, memorii, proteste etc. nu dau nici un rezultat, decide ca delegaţiunea compusă din: tov. I. Moscovici, Rudolph Gaidosch, losif Jumanca, losif Ciser şi Franz Geistlinger, să se prezinte guvernului în numele muncitorimii organizate din întreaga ţară spre a-i aduce la cunoştinţă, pentru cea din urmă oară că, dacă până la 20 octombrie 1920, nu se vor realiza în mod efectiv următoarele:

1. Respectarea dreptului de asociaţiune şi recunoaşterea delegaţiilor şi consiliilor muncitoreşti în toate întreprinderile.
2. Retragerea armatei din toate fabricile, uzinele şi atelierele.
3. Interzicerea strictă direcţiunilor din întreprinderile statului de a se amesteca sub orice formă în chestiunile referitoare la organizarea muncitorilor şi reintegrarea în serviciu a tuturor lucrătorilor concediaţi sau suspendaţi.
4. Acordarea revendicărilor formulate de muncitorii din instituţiu- nile statului, atât acolo unde au funcţionat comisiuni de arbitraj (C.F.R. şi Monitorul oficial), cât şi acolo unde asemenea comisiuni nu au fost încă instituite.

5. Suspendarea aplicării legii pentru reglementarea conflictelor colective de muncă până la întocmirea unei alte legi, care să respecte drepturile câştigate cu mari sacrificii de clasa muncitoare.

6. Desfiinţarea efectivă a stării de asediu şi a cenzurii prin:

a) recunoaşterea dreptului şi libertăţii complete de asociaţiune, întruniri şi presă;

b) desfiinţarea curţilor marţiale şi trecerea tuturor proceselor privitoare pe civili, a delictelor politice şi de presă în instanţele civile;

c) scoaterea armatei din administraţia civilă a teritoriilor alipite;

d) încetarea sistemului expulzărilor şi evacuărilor forţate.

7. Redarea autonomiei caselor cercuale din Ardeal şi Banat şi modificarea legii asigurărilor din vechiul Regat pe baza principiului de autonomie, cu consultarea clasei muncitoare prin reprezentanţii ei autorizaţi.

Muncitorimea organizată din toată ţara va fi chemată ca printr-o grevă generală să obţină toate aceste drepturi şi libertăţi de care sunt legate interesele ei cele mai vitale.*

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921 Bucureşti, Editura Politică, 1966, p. 509—513.

31. Legea asupra sindicatelor profesionale- * (26 mai 1921)

Capitolul I
Principii generale

Art. 1. Sindicatele profesionale au ca obiect studiul, apărarea şi dezvoltarea intereselor profesionale, fără a urmări însă împărţirea de beneficii.

Interesele profesionale sunt limitate prin însăşi natura lor la acele de ordin industrial, comercial, agricol, tehnic, economic şi cultural.

Numărul membrilor unui sindicat profesional nu poate fi mai mic de 10.

Art. 2. Se recunoaşte tuturor persoanelor fizice sau morale care exercită aceeaşi profesiune, profesiuni similare sau conexe dreptul de a se constitui în mod liber în sindicate profesionale, fără a avea nevoie de vreo prealabilă autorizare.

' Urmează semnăturile nominale ale membrilor Consiliului General.

** Legea asupra sindicatelor profesionale, cunoscută şi sub denumirea „Legea Trancu-Iaşi” — după numele ministrului muncii şi ocrotirilor sociale, care a elaborat-o —, a acordat sindicatelor dreptul de a-i reprezenta pe muncitori în faţa patronilor şi de a imprima publicaţii sindicatelor recunoscute ca persoane juridice.

Legea a avut meritul de a recunoaşte dreptul clasei muncitoare de

a se organiza în sindicate. însuşi Trancu-Iaşi declara că guvernul a urmărit „să dea sindicatelor profesionale o dezvoltare cât mai mare şi pe de altă parte să le abată din calea primejdioasă şi molipsitoare pe care s-au îndrumat unele din ele, adică aceea a sindicatelor care făceau totodată politică" (Gr. L. Trancu-Iaşi, *Legislaţia muncitorească şi cooperatistă,* Bucureşti, 1938).

Deşi iniţial s-au opus organizării în sindicate pe baza acesteii legi, militanţii socialişti şi comunişti (mai ales după eliberarea din închisoare a celor arestaţi în timpul Congresului din mai 1921) au înţeles că, în pofida tuturor lipsurilor ei, legea acorda unele drepturi importante clasei muncitoare, cum a fost cel al asocierii în cadrul unei măsuri cu caracter legislativ şi au conchis prin a accepta organizarea clasei muncitoare în sindicate pe baza legii Trancu-Iaşi.

Legea a rămas în vigoare până în decembrie 1938 când a fost abrogată şi înlocuită cu legea de constituire a breslelor.

Nimeni nu poate fi constrâns de a face parte, de a nu face parte sau de a înceta de a face parte dintr-un sindicat profesional în contra voinţei sale.

Art. 3. Acest drept se întinde şi asupra profesiunilor libere, precum şi asupra tuturor lucrătorilor, salariaţi ai statului, judeţelor, comunelor şi a altor servicii publice.

Condiţiile necesare pentru exerciţiul dreptului de asociere profesională a funcţionarilor publici se vor stabili prin statutul funcţionarilor.

O lege specială va fixa statutul.

Capitolul II

Despre dobândirea personalităţii juridice

Art. 5. Pentru ca sindicatul profesional să dobândească personalitate juridică trebuie să îndeplinească procedura de mai jos.

Art. 6. Administratorii sau un împuternicit special al membrilor fondatori, prevăzuţi în actul constitutiv, trebuie să adreseze cererea de înscriere judecătorului de ocol al circumscripţiei unde sindicatul şi-a fixat sediul.

Art. 7. La cererea de înscriere se vor anexa în triplu exemplar:

a) Originalul şi două copii de pe procesul-verbal de constituire şi de hotărâre a înscrierii. în caz când cererea de înscriere se face prin un împuternicit special, se va alătura în original actul care constată împuternicirea dată şi care va purta semnătura membrilor fondatori;

b) Originalul şi două copii de pe statut;

c) Tabele cu administratorii sau conducătorii sindicatului profesional, indicându-se pentru fiecare naţionalitatea, domiciliul şi profesiunea;

d) Tabele nominale de membrii fondatori ai sindicatului cu adresele şi profesiunea lor.

Acela sau aceia care fac cererea de înscriere au răspunderea sincerităţii actelor **depuse.**

Capitolul III

Despre statute

Art. 17. Modul de constituire, de organizare şi de funcţionare a sindicatului profesional se determină după libera voinţă a membrilor prin statute pentru tot ce nu se hotărăşte altfel prin legea de faţă.

Art. 18. Statutul trebuie să cuprindă:

a) Scopul sindicatului profesional;

b) Numele şi sediul său. Numele sindicatului trebuie să se deosebească de numele altor sindicate din aceeaşi localitate;

c) Modul de intrare, de ieşire de bună voie sau de excludere a membrilor;

d) Drepturile şi datoriile membrilor a căror libertate politică şi religioasă nu poate fi în nici un mod atinsă de dispoziţiile din statute;

e) Fixarea cotizaţiilor şi modul lor de percepere;

f) Modul de alegere, în conformitate cu art. 20—21, al administratorilor sau conducătorilor sindicatului profesional, precum şi termenul de valabilitate al acelei alegeri, care niciodată nu poate trece peste 4 ani;

g) Normele de constituire, de convocare şi de deliberare ale adunării generale;

h) Normele de constituire şi de deliberare ale administratorilor sau conducătorilor sindicatelor profesionale;

i) Condiţiunile şi normele de deliberare pentru modificarea statutelor, pentru lichidarea sindicatului şi, în cazul din urmă, pentru distribuirea patrimoniului social.

În nici un caz averea sindicatului profesional nu va putea fi împărţită între membrii săi şi nici nu va putea fi destinată unor interese străiine celor profesionale enumerate la art. 1 din prezenta lege.

Capitolul IV

Despre administratorii sau conducătorii sindicatului profesional şi despre adunarea generală

Art. 20. Orice sindicat profesional trebuie să fie pus sub conducerea unui comitet compus din 3 sau mai multe persoane, membri ai sindicatului.

Acest comitet reprezintă sindicatul profesional în justiţie, faţă de autorităţi şi faţă de terţi.

Comitetul poate delega pe unul sau mai mulţi membri din sânul său în acelaşi scop.

Art. 23. Administratorii sau conducătorii unui sindicat profesional sunt obligaţi de a ţine la curent registrele privitoare la numărul membrilor, la încasările şi cheltuielile de orice natură.

Ei vor ţine un registru cuprinzând procesele-verbale de deciziune luate. I

Administratorii sindicatului profesional sunt obligaţi de a înainta Ministerului Muncii la finele fiecărui an de gestiune o situaţie a membrilor şi a fondurilor, precum şi de a ţine la sediu, la dispoziţiunea organelor Ministerului Muncii, registrele sindicatului profesional.

Capitolul VI

Sindicatele profesionale de muncitori

Art. 31. Un sindicat profesional de muncitori trebuie să cuprindă cel puţin 25 de membri.

Art. 32. Sindicatele profesionale de muncitori recunoscute ca persoane juridice, în afară de avantajele acordate lor prin cap. V, se vor mai bucura şi de acelea de a încheia, fie cu patronii izolaţi, fie cu asociaţii de patroni, învoieli colective de muncă.

Art. 33. Ele sunt autorizate:

a) A face prin delegaţi, numiţi de sindicat dintre membri săi, împreună cu patronul interesat sau reprezentantul acestuia şi împreună cu
organele Ministerului Muncii, inspecţia muncii pentru tot ce priveşte aplicarea legilor şi regulamentelor de protecţiune sau de organizare a muncii, a convenţiilor colective sau a regulamentelor de atelier.

Refuzul patronului de a participa personal sau, prin reprezentantul său nu va împiedica pe ceilalţi delegaţi, specificaţi mai sus, de a proceda la facerea inspecţiei;

b) A participa împreună cu organele statului şi cu delegaţii organi- zaţiunilor patronale la aplicarea legilor şi regulamentelor referitoare la şcolile profesionale şi de perfecţionare tehnică ale Ministerului Muncii;

c) A participa împreună cu organele statului, judeţelor sau comunelor şi cu delegaţii organizaţiunilor patronale la funcţionarea unui serviciu public şi gratuit de plasare;

d) A face controlul aplicării asigurărilor sociale prin delegaţi din sânul lor, acreditaţi de Ministerul Muncii;

e) A întreprinde, în sfârşit, în limitele legilor, orice fel de acţiune pentru apărarea şi garantarea intereselor profesionale ale membrilor lor.

Capitolul IX

Dizolvarea judiciară

Art. 44. Sindicatele profesionale nerecunoscute şi întemeiate pe o cauză ori în vederea unui obiect ilicit, contrar legilor ţării, bunelor moravuri sau ordinei publice, se consideră inexistente.

Tribunalul civil al sediului sindicatului, constituit ca minister public, constată prin hotărâre motivată inexistenţa pe care o pronunţă contradictoriu cu conducătorii de fapt ai sindicatului profesional, la cererea Ministerului Public, a Ministerului Muncii sau a părţii interesate, cu drept de apel şi de recurs în termenul prevăzut de art. 9 şi 10 ale acestei legi.

Art. 45. Sindicatul profesional, recunoscut ca persoană juridică, poate de asemenea fi dizolvat dacă introduce în statute, în mod ascuns, scopuri ilicite, contrare legilor ţării, ordinei publice sau bunelor moravuri, sau dacă se constată că înfăptuieşte asemenea scopuri.

Dizolvarea se pronunţă de tribunalul civil al sediului sindicatului, la cererea Ministerului Public, a Ministerului Muncii sau a părţii interesate.

Hotărârea se dă în şedinţă publică, contradictoriu cu ministerul public şi cu sindicatul profesional.

Executarea hotărârii de dizolvare a tribunalului se suspendă pentru timp de o lună de la comunicare, în caz când sindicatul profesional interesat declară că modifică statutele şi se conformă

legii.

în caz de recidivă, hotărârea de dizolvare a primei instanţe devine imediat executorie.

Capitolul XI

Uniuni, federaţii sau grupări de sindicate profesionale

Art. 60. Sindicatele profesionale se pot grupa între ele pe profesiuni, industrii, circumscripţii teritoriale sau altfel. Sindicatele au caracter local, uniunile şi federaţiile pot cuprinde sindicate în localităţi diferite.

C. Hamangiu, *Codul general al României, 1919—1922,* voi. IX—X, p. 603—611.

32. Legea privitoare la comercializarea şi controlul întreprinderilor economice ale statului. (7 iunie 1924)

Capitolul I
Felul întreprinderilor publice cu caracter economic

Art. 1. întreprinderile statului cu caracter economic, care se vor comercializa, vor funcţiona după regulile mai jos stabilite.

Art. 2. întreprinderile statului cu caracter economic se împart în două categorii:

A) întreprinderi de interes general, chemate a îndeplini servicii publice importante de care depinde mersul economiei naţionale, sau acele întreprinderi care formează obiectul unui monopol al statului, precum şi cele ce interesează exclusiv apărarea naţională.

În această categorie intră: C.F.R., P.T.T., R.M.S., atelierele speciale ale armatei, Pirotehnia şi Pulberăria armatei, împreună cu atelierele şi întreprinderile lor anexe, menite să asigure funcţionarea acestor întreprinderi de stat.

Organizaţiile R.M.S. privitoare la producţiunea şi fabricaţiunea tunurilor, chibriturilor şi sării destinate exportului pot fi trecute în categoria întreprinderilor menţionate mai jos sub lit. B.

B) întreprinderi cu caracter pur comercial, al căror obiect este proprietatea statului, dar care nu constituiesc un monopol exclusiv al său.

În această categorie intră:

a) Exploatările bunurilor miniere şi metalurgice ale staţiunilor balneare ale statului şi în general industriile de orice natură;

b) Atelierele de orice fel ale statului care nu sunt legate de exploatarea întreprinderilor din categoria A;

c) Navigaţiunea Fluvială Română (N.F.R.) şi Serviciul Maritim Român (S.M.R.);

d) Exploatarea pădurilor, pescăriilor, abatoarelor şi

frigoriferelor statului;

e) Exploatarea generatorilor de energie: cărbuni, petrol, gaz metan şi căderi de apă. Aceste exploatări se vor face numai cu respectarea legii minelor şi a energiei şi sub un regim adaptat interesului general ce este în joc;

f) Valorificările oricăror drepturi ale statului, cum ar fi distribuţia produselor petrolului etc.

Orice alte întreprinderi comerciale ale statului care pot fi asimilate celor din clasificarea de mai sus, vor fi clasate în una din aceste categorii prin un jurnal al Consiliului de Miniştri, pe baza avizului conform al Consiliului Superior de Control şi îndrumare.

întreprinderile cu caracter special ce nu pot fi asimilate cu cele menţionate la art. 2 vor fi trecute în categoria A sau B printr-o lege specială.

Capitolul II

Dispoziţiuni privitoare la administrarea şi controlul întreprinderilor publice cu caracter economic

a) *Despre administrarea întreprinderilor.*

Art. 3. întreprinderile comerciale de stat, în regie directă, menţionate la art. 2 alin. A, vor avea capitalul exclusiv vărsat de stat şi vor fi administrate pe baza dispoziţiunilor unor legi speciale.

Art. 4. Bunurile şi întreprinderile statului cu caracter economic menţionate la art. 2, alin. *B,* se pot exploata şi administra în asociaţiune cu capital privat, de preferinţă format prin cooperaţiune, în conformitate cu dispoziţiunile prezentei legi.

Fiecare întreprindere va fi administrată de un consiliu de administraţie, compus din cel mult 12 membri, din care o treime numiţi de guvern, iar restul aleşi de adunarea generală a acţionarilor.

Unul din membrii numiţi de guvern va reprezenta interesele muncii, conform legislaţiei muncii; după înfiinţarea Consiliului Superior al Muncii, acesta va desemna un al doilea membru în consiliu, reprezentând interesele muncii.

Consiliul de administraţie alege din sânul său o delegaţiune compusă din 2 membri, din care unul dintre cei desemnaţi de guvern, care, împreună cu directorul întreprinderii, constituiesc comitetul de direcţie al societăţii.

Gestiunea administratorilor va fi controlată de un comitet de 3—5 cen- sori, numiţi în majoritate de guvern, după propunerea ministrului de finanţe, pe baza avizului Consiliului Superior de Control şi îndrumare. Restul censorilor vor fi aleşi de adunarea generală a acţionarilor.

Membrii consiliului de administraţie care reprezintă statul vor fi numiţi prin decret regal, pe termen de 4 ani, după propunerea Consiliului de Miniştri, pe baza raportului ministerului respectiv de care depinde întreprinderea. După primii doi ani, jumătate din membrii aleşi se înlocuiesc prin tragere la sorţi; membrii care înlocuiesc pe cei ieşiţi la sorţi vor funcţiona tot 4 ani.

Membrii Parlamentului în tot timpul cât deţin mandatul nu pot fi numiţi de guvern în consiliul de administraţie sau al censorilor în întreprinderile comercializate.

Preşedintele consiliului de administraţie va fi desemnat de guvern dintre membrii consiliului.

în caz de paritate, votul preşedintelui hotărăşte.

Directorul va fi numit de consiliul de administraţie al întreprinderii în asociaţie cu statul.

Un comisar al guvernului va putea fi numit pe lângă întreprinderile în asociaţie cu statul.

Numirea comisarului se va face de Consiliul de Miniştri după propunerea departamentelor economice interesate în unire cu Ministerul de Finanţe. El poate fi înlocuit pe baza unui raport făcut către Consiliul de Miniştri de aceleaşi departamente care au propus numirea.

Comisarul guvernului va asista la şedinţele consiliului de administraţie, având vot consultativ.

În cazurile când o deciziune a consiliului va fi socotită contrară legii de faţă sau statutelor, ori intereselor superioare ale statului, comisarul va putea cere guvernului să suspende executiunea deciziunii consiliului. Guvernul, prin departamentul respectiv, luând şi avizul Consiliului Superior de Control şi îndrumare, se va pronunţa în termen de 15 zile asupra acestei chestiuni, admiţând sau respingând deciziunea luată de consiliu. Dacă ministerul respectiv, de la data anunţării consiliului respectiv, nu se pronunţă în acest' termen de 15 zile, deciziunea consiliului devine executorie.

b) *Controlul întreprinderilor comercializate ale statului. Consiliul Superior de Control şi îndrumare*

Art. 5. Pentru controlul întreprinderilor comercializate şi pentru îndrumarea exploatărilor se instituie pe lângă Ministerul de Industrie şi Comerţ un Consiliu Superior compus din:

Un senator ales de Senat şi

Un deputat ales de Adunarea Deputaţilor. Ambii vor funcţiona pe durata întregii legislaturi.

Capitolul III

Constituirea, capitalul şi gestiunea întreprinderilor economice ale statului

1. *Constituirea întreprinderilor*

Art. 10. Comercializarea unei întreprinderi de stat se va face din iniţiativa şi după propunerea departamentului de care depinde întreprinderea.

Acest departament întocmeşte statutele întreprinderii de comercializat pe baza avizului conform al Consiliului Superior de Control şi îndrumare.

Statutele vor prevedea obiectul şi organizarea întreprinderii, aportul statului, determinat în prealabil conform art. 14 şi 15; colaborările cu capital privat, naţional sau străin, în numerar sau sub formă de aport în natură.

Art. 11. în afară de dispoziţiunile menţionate mai sus, statutele fiecărei întreprinderi vor prevede neapărat:

a) Că acţiunile vor fi nominative şi că ele nu vor putea fi transferate decât cu încuviinţarea consiliului de administraţie, afară de cazul când întreprinderea are caracterul cooperativ;

b) Că numărul maxim al voturilor unui acţionar va fi limitat;

c) Că două treimi din membrii consiliului de administraţie şi comitetului de direcţie vor fi români şi că preşedintele şi directorul general vor fi de asemenea români;

d) Că, după ce dividendele cuvenite acţionarilor vor atinge 15% din capitalul social, participarea statului la beneficii va fi progresivă, fixân- du-se şi scara acestei progresivităţi;

e) Că, după cel mult 7 ani, proporţia personalului român din fiecare categorie va trebui să atingă 75o/₀ în număr, salarii, indemnizaţii etc.

Art. 12. În adunările generale ale întreprinderilor comercializate cu participare privată numărul voturilor statului va fi limitat la maximum 1/3 din numărul total al voturilor şi la minimum 1/4 din acel număr.

Voturile statului în adunarea generală sunt reprezentate prin un delegat al guvernului.

Statul nu ia parte la alegerea membrilor consiliilor de administraţie şi a cenzorilor.

2. *Formarea capitalului*

Art. 14. în general, capitalul întreprinderilor publice comercializate, prevăzute la art. 2, alin. *B,* îl formează folosinţa bunurilor imobiliare, proprietatea sau folosinţa imobilelor prin destinaţie, a fondului comercial şi industrial şi a mobilelor destinate întreprinderii inventariate şi evaluate înainte de publicarea în *Monitorul oficial* în care se vor publica şi rapoartele experţilor. în caz când va participa şi capital privat, se va adăuga şi acest din urmă capital.

Inventarierea şi evaluarea aporturilor statului sau particularilor se vor face de Consiliul Superior de Control şi îndrumare.

Evaluarea este definitivă numai după aprobarea Consiliului de Miniştri şi după trecerea ei în statutele întreprinderii.

Aportul statului la constituire este scutit de taxe.

Art. 15. Capitalul întreprinderii poate fi mărit prin noi aporturi aduse de stat sau de particulari. Evaluarea acestor aporturi se va face după aceleaşi norme ca şi cele prevăzute la art. 14.

Art. 16. Dacă, după raportul Consiliului Superior de Control şi îndrumare, o evaluare a aportului statului este imposibilă fie din cauza naturii aportului, fie din cauza situaţiunii valutare sau din orice alte cauze, atunci beneficiile se vor împărţi în modul următor:

a) Când beneficiul net realizat e astfel încât repartizat numai capitalului privat nu va trece 5% tot acest beneficiu va fi distribuit capitalului privat;

b) Când beneficiul net repartizat asupra capitalului privat trece de 5%, însă rămâne mai mic ca 10%, sporul de beneficiu peste 5% se va împărţi în mod egal între stat şi acţionarii particulari;

c) Când beneficiul net realizat trece de 10%, însă rămâne mai mic ca 20%, statul va lua două treimi din sporul peste beneficiul maxim cuvenit acţionarilor particulari, în cazul menţionat sub lit. b;

d) Când beneficiul la capitalul privat trece de 20%, statul va

lua trei pătrimi din sporul peste beneficiul maxim cuvenit acţionarilor particulari, în cazul menţionat sub lit. c.

Această repartiţiune este minimală pentru stat.

În nici un caz capitalului privat nu i se va distribui un dividend mai mare de 35%; tot ce eventual va trece peste acest dividend va fi atribuit statului. Jumătate din această sumă va putea fi destinată dezvoltării întreprinderii.

Art. 17. în caz de necesitate, consiliul de administraţie al întreprinderii poate hotărî mărirea capitalului social. Statul în acest caz va putea subscrie partea proporţională ce i se cuvine în raport cu capitalul ce are deja în întreprindere; capitalul particular va avea şi el partea proporţională.

Acţionarii vechi însă nu vor avea preferinţă decât cel mult asupra jumătăţii din noile acţiuni emise; pentru cealaltă jumătate se va da preferinţă la noii acţionari prin subscripţiune publică.

Repartizarea acţiunilor se va face începând cu micii subscriitori.

Art. 18. Când consiliul de administraţie va găsi necesară o mărire de Capital şi prin participarea capitalului străin, ministerul de care depinde întreprinderea, cu avizul Consiliului Superior de Control, va face Consiliului de Miniştri propunerea cuvenită. Acesta va hotărî prin jurnal participarea capitalului străin până la maximum 4Oo/₀ din capitalul total al întreprinderii, aşa încât capitalul naţional, de stat şi privat, în asemenea cazuri va fi de 6O»/₀ din capitalul social.

Capitolul IV

Dispoziţiuni diverse

Art. 22. Durata întreprinderilor comercializate va fi de maximum 50 ani; acest termen va putea fi reînnoit. Reînnoirea se va face prin decret regal, după propunerea Consiliului de Miniştri, pe baza raportului ministerului de care depinde întreprinderea şi cu avizul conform al Consiliului Superior.

Art. 23. La expirarea termenului fixat pentru durata întreprinderii şi dacă nu se prelungeşte cointeresarea, ceea ce se mai găseşte în natură din imobilele prin destinaţie a căror proprietate a fost adusă ca aport de stat, precum şi din aportul său mobiliar, de asemenea şi din inventarul dobândit în cursul funcţionării întreprinderii, vor putea fi răscumpărate de stat pe preţul de cost, după deducerea amortizărilor şi fără prejudi- ţiul dreptului creditorilor.

Investiţiunile şi imobilizările făcute în ultimii 10 ani ai duratei întreprinderii comercializate şi neamortizabile în acest interval se vor putea face numai cu aprobarea Consiliului de Miniştri, după avizul prealabil al Consiliului Superior de Control şi îndrumare.

Art. 24. Administraţiunea întreprinderii publice comercializate va putea participa la constituirea de noi întreprinderi cu aprobarea Consiliului de Miniştri, dată pe baza avizului Consiliului Superior.

În afară de aceste participări, acţiunile statului sunt inalienabile.

Art. 25. Bunurile statului ca: minele, pădurile, pescăriile, care prin natura, situaţiunea şi mărimea valorii lor nu pot face obiectul unei singure întreprinderi, vor fi comercializate, avându-se în vedere următoarele dispoziţiuni:

a) Fiecare întreprindere minieră se va constitui pe baza concesiunilor miniere stabilite conform legii minelor;

b) La formarea întreprinderilor de exploatare de păduri ale statului şi de pescuit în apele şi domeniile lui, Ministerul de Agricultură şi **Do**menii, pe baza avizului conform al Consiliului Superior de Control şi îndrumare, va determina suprafeţe de exploatat, ţinînd seamă de **nece-**
sitatea asigurării unei exploatări raţionale, de investiţiunile ce trebuiesc făcute, de participarea muncii locale prin cooperativele de muncă şi de organizarea desfacerii produselor.

Vor fi preferate la condiţiuni egale cooperativele săteşti şi orăşeneşti, chiar dacă oferta lor va fi mai mică cu 5% decât cea mai favorabilă, fără a putea ceda dreptul lor.

Art. 26. Recrutarea şi salarizarea funcţionarilor şi lucrătorilor se va face de comitetul de direcţie al întreprinderii, cu aprobarea consiliului de administraţie, preferându-se personalul românesc.

Funcţionarii şi lucrătorii se vor asigura pentru cazul de boală, invaliditate, bătrâneţe, moarte, după normele asigurărilor sociale, societatea îngrijind ca depunerile cuvenite să se facă în mod regulat.

Funcţionarii tehnici ai statului care vor fi servit în întreprinderea de stat ce se va comercializa vor fi menţinuţi în acea întreprindere cu toate drepturile câştigate. Reţinerile la pensie făcute lor se vor vărsa la Casa de pensiuni a întreprinderii, direct de stat.

Art. 27. De asemenea, funcţionarii şi lucrătorii vor participa la beneficiile întreprinderii, conform prevederilor din statute. în orice caz, cota participării la beneficii a funcţionarilor şi lucrătorilor nu va fi mai mică de 15o/$_o$ din beneficiul net al întreprinderii; cota se va distribui sub forma şi în condiţiunile fixate prin statutele fiecărei întreprinderi.

Art. 28. Comunele, judeţele şi instituţiunile puse sub controlul statului pot comercializa întreprinderile lor cu caracter economic după normele legii de faţă. întreprinderile existente se pot adapta acestei legi după decizia adunărilor lor generale.

Art. 29. Toate dispoziţiunile legilor şi regulamentelor anterioare, contrare legii de faţă, sunt şi rămân abrogate.

Art. 30. Un regulament decretat va dezvolta principiile prevăzute în această lege şi va stabili în detaliu modul de punere a ei în aplicare.

Monitorul oficial, nr. 121, din 7 iunie 1924.

33. Legea minelor§§§§§§§§§§, din 4 iulie 1924

Partea întâia

Titlul preliminar

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Sunt şi rămân ale statului în toată dezvoltarea lor, de la suprafaţă până la orice adâncime, zăcămintele substanţelor minerale din care se pot extrage metale, metaloide sau combinaţiuni ale acestora, precum şi zăcămintele combustibililor minerali, bituminele, apele minerali-

zate în genere şi gaze naturale de orice fel, precum şi bogăţiile de orice natură ale subsolului.

Rămân la dispoziţiunea proprietarului suprafeţei: masele de rocă comune, carierele de materiale de construcţie şi depozitele de turbă, fără prejudiciul drepturilor dobândite de stat în baza legilor anterioare.

Izvoarele minerale şi apele subterane mineralizate, sau apele curative în genere, urmează regimul special prevăzut în această lege.

Art. 2. Din punct de vedere al drepturilor şi al condiţiunilor în care aceste drepturi vor fi acordate şi exercitate, substanţele care formează obiectul prezentei legi se grupează în următoarele clase naturale:

I. *Combustibili minerali:*

a) Cărbuni: antracit, huilă, cărbune brun, lignit;

§§§§§§§§§§ Legea minelor este o expresie a politicii burgheziei naţionale de întărire a poziţiilor sale economice şi politice. înţelegând importanţa economică, politică şi naţională a petrolului, ca şi perspectiva preluării lui într-o mare măsură de către capitalul străin, burghezia liberală, care deţinea importante poziţii în această ramură, a preconizat naţionalizarea subsolului minier, spre a asigura stăpînirea lui de către capitalul autohton. Analizând principalele articole ale legii minelor constatăm că principiul care a stat la baza ei a fost ca statul să-şi mărească drepturile asupra terenurilor miniere pe care apoi să le concesioneze societăţilor particulare cu capital şi administraţie în majoritate românească, precum şi acelor societăţi străine care acceptau condiţiile puse de lege. Întrucât legea prevedea unele avantaje pentru capitaliştii autohtoni, aceasta a stârnit nemulţumirea capitaliştilor străini, care voiau să acapareze petrolul românesc fără nici un fel de îngrădire. Monopolurile occidentale au trecut la o puternică acţiune de protest împotriva legii minelor determinând guvernul liberal să modifice, la 6 decembrie 1925, legea minelor. Modificările aduse nu mai favorizau net capitalul românesc, întrucât nu se mai cerea ca 60% din capital şi ^{2}/s din membrii consiliului de administraţie să fie cetăţeni români, ci era de ajuns o proporţie de numai 50,1%. Cu toată această modificare, capitaliştii străini continuau să fie nemulţumiţi.

b) Bitume:

1. Solide: substanţe asfaltoase naturale, ozocherită, şişturi bituminoase de orice fel;

2. Lichide: petrol brut (ţiţei) cu gazele sale de zăcământ şi derivatele sale naturale, precum şi orice alt bitum lichid;

3. Gazeiforme: hidrocarburi gazoase care formează zăcăminte proprii.

II. *Minereuri metalifere şi alte minerale şi roci, cât şi apele lor de cimentare,* conţinând:

a) Platină, aur, argint, uran(iu), radium şi elementele radioactive în genere, molibden şi elementele lor conexe;

b) Plumb, zinc, cupru, bismut, antimoniu, nikel, cobalt, staniu, titan, selen, telur, cadmiu, sulf, tungsten, mercur şi metalele lor înrudite;

c) Fier, mangan, crom.

III. *Minereuri de aluminiu şi în genere silicaţi aluminoşi, magneziu şi cu alte baze, minerale florifere, minerale cu bariu şi stronţiu,* ca:

Bauxit, alunite, corindon comun, mica, feldspaţi, caolin, magnezit, talc, asbest, fluorină, baritină.

IV. *Grafit şi roci grafitoase.*

V. *Fosfaţi* în genere;

Fosforite, apatite.

VI. *Minerale cu toriu şi pământuri rare:*

Monozita, torita, cerita şi alte minerale cu elemente rare.

VII. *Pietre preţioase şi seminobile,* ca:

Diamant, smaragd, corindoni mobili, beryll, topaz grenate, opal nobil, turmaline, agate, cristalul de rocă cu varietăţile sale colorate, succin (chihlimbar) şi alte răşine minerale.

VIII. *Săruri şi ape sărate:*

Sare gemă, săruri de potasiu şi alte săruri, fie asociate cu sarea gemă în acelaşi zăcământ, fie formând zăcăminte distincte; izvoare sărate şi ape sărate de zăcământ cu iod şi brom;

Sarea de mare, de lacuri şi lagune;

Nitraţii, horaţii şi sărurile asociate.

IX. *Gazele naturale, altele decât hidrocarburi gazoase,* ca:

Bioxidul de carbon, gazele nobile şi orice gaze şi emanaţiuni.

X. *Izvoarele minerale şi ape subterane mineralizate sau ape curative în genere; lacuri şi lagune mineralizate, nămoluri.*

XI. *Turba*

XII. *Mase de roce comune compacte sau formând depozite nobile,* precum:

Calcare, gips, gresii, conglomerate, nisipuri, pietrişuri, marne, argile şi orice materiale utilizate la construcţii sau ca ornament, precum şi la fabricarea materialelor industriale comune.

Dacă în cuprinsul ţării se va constata existenţa unor substanţe minerale necitate în clasificarea de mai sus, ele vor fi repartizate printr-o decizie a ministrului industriei şi comerţului în clasa de zăcăminte cărora aparţin sau care s-ar înrudi. Această deciziune va fi luată în baza avizului conform al consiliului superior de mine şi va fi publicată în *Monitorul oficial.*

Asupra determinării substanţelor lăsate la dispoziţiunea proprietarului suprafeţei decide ministrul, cu avizul conform al consiliului superior de mine.

Art. 3. Punerea în valoare a suprafeţelor miniere se va face după normele prevăzute în legea de faţă.

în acest scop se deosebesc două regimuri:

Regimul substanţelor care aparţin statului.

Regimul substanţelor rămase la dispoziţia proprietarului suprafeţei.

Titlul I
Regimul de punere în valoare a substanţelor minerale care aparţin statului

Capitolul I

Art. 4. Dreptul de a valorifica substanţele minerale care aparţin statului se exercită de el, fie direct, fie transmiţându-l particularilor după normele şi în condiţiunile prezentei legi.

Concesiunile se acordă numai în regiuni declarate în prealabil proprietate minieră concesionabilă, pe baza prospecţiunilor urmate de lucrări de explorare, prin care s-a dovedit neîndoios existenţa unui zăcământ exploatabil.

Regiunile petrolifere şi gazeifere, aflate în vecinătatea imediată a regiunilor în exploatare şi în care continuitatea zăcământului poate fi con- 124

siderată ca suficient dovedită, vor putea fi declarate proprietate minieră concesionabilă, după normele legii de faţă, fără a se mai face lucrări de exploatare.

Limitele acestor regiuni vor fi fixate pe baza rezultatelor căpătate prin lucrările de exploatare învecinate.

în regiuni necunoscute, lucrările premergătoare declarării proprietăţii miniere concesionabile şi instituirii concesiunii constau în:

a) Prospecţiuni;

b) Explorări prin permis exclusiv în limitele unui perimetru rezervat.

Capitolul III

Concesiunea

Descrierea proprietăţii miniere concesionabile

Art. 21. O regiune va fi declarată proprietate minieră concesionabilă numai după ce prin lucrările de exploatare efectuate prin permis exclusiv, sau prin lucrările de exploatare vecine, s-a dovedit, neîndoios, existenţa unui zăcământ exploatabil.

Declararea unei regiuni ca proprietate minieră concesionabilă se va face prin un jurnal al Consiliului de Miniştri, după propunerea ministrului industriei şi comerţului, cu avizul conform al consiliului superior de mine, şi după distincţiunile arătate în această lege.

Din momentul declarării unei regiuni ca proprietate minieră concesionabilă, încetează valabilitatea permisului exclusiv pentru porţiunile de perimetru cuprinse în limitele regiunii declarate cunoscute, aşa cum se arată la art. 23, alin. II.

Decret pentru declarare

Art. 26. Jurnalul pentru declararea proprietăţii miniere concesionabile va cuprinde:

a) Limitele şi suprafaţa regiunii declarate cunoscute; lucrările de explorare efectuate şi rezultatele lor;

b) Clasa substanţelor minerale care vor face obiectul concesiunii;

c) La zăcămintele de petrol se va arăta împărţirea regiunii în perimetre, numărul lor, suprafaţa fiecărui perimetru, reunirea lor în grupe în vederea concesionării, precum şi grupa de perimetre care formează rezerva statului.

Jurnalul va fi publicat în *Monitorul oficial*. El va fi afişat la autoritatea minieră respectivă şi la primăriile pe al căror teritoriu se întinde regiunea declarată proprietatea minieră concesionabilă.

în acelaşi timp vor fi depuse la Ministerul Industriei şi Comerţului şi la autoritatea minieră regională, spre consultare:

a) Planul regiunii;

b) Condiţiunile generale de concesiune, care vor fi stabilite

de Ministerul Industriei şi Comerţului, cu avizul conform al consiliului superior de mine, şi care vor servi de bază pentru întocmirea unui caiet de sarcini.

Capitolul IV

Instituirea concesiunilor de exploatare

Art. 28. Instituirea concesiunilor de exploatare este supusă regimului fixat în dispoziţiunile generale de mai jos, aplicabile la toate clasele de zăcăminte, precum şi regimului special prevăzut la fiecare clasă de zăcăminte.

Dispoziţiunile acestei legi se aplică şi statului, dacă singur şi-ar pune în valoare bogăţiile sale miniere.

Art. 31. Durata concesiunii se va stabili în raport cu întinderea perimetrului în limitele prevăzute la fiecare clasă de zăcământ, precum şi cele de exploatare.

Termenul de valabilitate va fi calculat cu începere de la 1 ianuarie al anului care urmează publicării în *Monitorul oficial a* decretului regal de instituire a concesiunii.

Art. 32. Concesiunile se acordă numai întreprinderilor constituite ca societăţi anonime miniere române, după prevederile codului comercial şi care satisfac în acelaşi timp dispoziţiunile prevăzute în legea de faţă, precum şi cooperativelor miniere.

Societăţile anonime române care îndeplinesc condiţiunile prevăzute în legea de faţă şi în ale căror statute se prevede de a face şi exploatări miniere se vor bucura de aceleaşi drepturi la acordarea concesitmilor ca şi societăţile anonime miniere române.

Când exploratorul este nu o întreprindere, ci o persoană, i se va acorda un termen de un an pentru a constitui o societate în condiţiunile legii.

Dacă în acest termen exploratorul nu va putea constitui o asemenea societate, statul va rămâne liber a acorda concesiunea unei societăţi mi- niere, rezervând exploratorului drepturile prevăzute de lege.

Concesiunile vor fi acordate şi persoanelor morale de drept public.

Capitalul societăţii va trebui să fie suficient pentru exploatarea concesiunii, iar personalul tehnic va trebui să aibă experienţa necesară în organizarea şi conducerea exploatărilor miniere şi în valorificarea produselor din clasa respectivă de zăcăminte.

Art. 33. La constituirea societăţilor anonime miniere române, statutele vor trebui să respecte următoarele principii:

a) Acţiunile vor fi nominative şi de valoarea nominală maximă de 500 lei; ele nu vor putea fi transmise decât cu autorizaţia consiliului de administraţie. între români această autorizare nu e necesară;

b) Numărul voturilor fiecărui acţionar va fi limitat;

c) La sporiri de capital, numai 707b din spor se va da vechilor acţionari; echivalentul salariului pe un an, însă cel mult până la 10%, se va rezerva funcţionarilor şi lucrătorilor întreprinderii în aceleaşi condiţiuni ca şi vechilor acţionari; restul va fi distribuit la acţionarii noi, dându-se preferinţă

subscriitorilor cu sume mici. Subscripţiunile vor fi publice;

d) Capitalul deţinut de cetăţenii români în societate trebuie să reprezinte cel puţin 60% din capitalul social. Pentru întreprinderile existente, care în decurs de 10 ani de la promulgarea legii se obligă a se naţionaliza, procentul capitalului românesc se reduce la 55%;

e) Două treimi dintre membrii consiliului de administraţie, ai comitetului de direcţie şi dintre censori, precum şi preşedintele consiliului de administraţie, vor fi cetăţeni români.

Societăţile anonime actuale care nu îndeplinesc aceste condiţiuni vor putea beneficia de avantajele societăţilor anonime miniere române, dacă în primii zece ani de la promulgarea legii de faţă se tranformă după normele arătate mai sus şi cu condiţiunea ca de la început majoritatea membrilor consiliului de administraţie, comitetului de direcţie, precum şi preşedintele să fie român. în caz de neconformare din vina societăţii, în acest termen, concesiunea va fi retrasă.

Art. 34. întreprinderea din care face parte exploratorul are drept asupra unui perimetru format în jurul punctelor explorate cu rezultat favorabil, în condiţiunile legii.

Art. 35. *Regimul concesiunilor*. Concesiunea minieră se va institui şi acorda de stat prin una din următoarele forme:

a) Pe bază de redevenţă către stat;

b) Sub forma unei asociaţiuni între stat şi întreprinderea concesionară;

c) Sub forma unei combinaţiuni a sistemelor de mai sus.

Art. 39. *Participarea proprietarilor suprafeţei la capitalul întreprinderii şi la redevenţă.* Oricare ar fi regimul concesiunilor, participarea la redevenţă a proprietarilor suprafeţei cuprinsă în perimetrul concesionat, când o atare participare este prevăzută, se regulează după regimul fixat în partea a doua a legii de faţă.

Acest drept la redevenţă se recunoaşte numai pentru zăcămintele care după legile în vigoare la promulgarea Constituţiei erau lăsate la libera şi exclusiva dispoziţie a proprietarilor suprafeţei.

Redevenţă atribuită proprietarilor suprafeţei prin această lege va fi stabilită după cota prevăzută la clasa respectivă de zăcăminte. Această redevenţă se va împărţi între toţi proprietarii, proporţional cu suprafaţa fiecărei proprietăţi cuprinse în perimetru.

Statul poate lua această redevenţă în natură, achitând-o proprietarilor suprafeţei cu preţ de învoială.

Constatarea şi fixarea preţului redevenţei se face după regulele prevăzute la art. 128 pînă la 131.

Art. 40. La instituirea concesiunii de exploatare pe un perimetru, statul atribuie proprietarului suprafeţei dreptul de a participa, în anume condiţiuni, la capitalul întreprinderii concesionare.

Acţiunile liberate proprietarilor suprafeţei vor fi nominative şi pot fi transmise numai cetăţenilor români.

Când proprietarii suprafeţei nu-şi exercită dreptul acordat

de stat la participarea capitalului sau îl exercită parţial, ministerul, cu avizul conform al consiliului superior de mine, este în drept a dispune asupra sumei rămase disponibile.

Capitolul V

Drepturi şi obligaţii în legătură cu concesiunea minieră

Secţiunea II

Art. 86. *Obligaţia de aprovizionare a ţării.* Atât întreprinderile miniere, cât şi organizaţiile pentru desfacerea produselor miniere brute sau transformate, sunt obligate ca în limitele producţiunii să asigure regulata şi normala aprovizionare a ţării, neputând-o restrânge sau suspenda, fără motive legitime şi fără învoirea expresă a Ministerului Industriei şi Comerţului.

Ele vor fi obligate, la cererea ministerului, de a crea pentru nevoile apărării naţionale, o rezervă care va fi fixată după normele înscrise în regulament.

Art. 87. Exploratorii de platină şi aur sunt obligaţi să predea statului, prin oficiul respectiv de cumpărare, tot metalul obţinut.

Nimeni, în afară de stat, n-are drept să cumpere sau să-şi apropieze în nici un mod aceste metale nobile obţinute din exploatare.

Preţul de cumpărare este preţul mondial corespunzător calităţii aurului.

În categoria acestor metale vor putea fi înscrise prin deciziunea ministerială şi alte metale cu avizul conform al consiliului superior de mine.

Capitolul VI

încetarea concesiunii

Art. 97. Dreptul de exploatare încetează:

A) Prin trecerea timpului pentru care a fost acordată concesiunea sau pentru care este recunoscut valabil actul de concesiune după normele prevăzute de această lege, precum şi prin istovirea zăcământului;

B) Prin renunţare;

C) Prin retragerea concesiunii.

Art. 98. La expirarea termenului de concesiuni, mina cu toate dependinţele şi anexele ei trece în proprietatea statului fără vreo despăgubire şi liberă de orice sarcini sau obligaţiuni

de orice natură.

La încetarea concesiunii din orice cauze, concesionarul este obligat să predea statului toate planurile minei împreună cu carnetele de măsuri geodezice, registrele de producţiune şi de personal, fondurile casei de ajutor şi registrele pentru veniturile ei, precum şi orice alte registre, acte sau documente în legătură cu exploatarea şi valorificarea produselor miniere.

Titlul II

Regimul de punere în valoare a substanţelor minerale lăsate la dispoziţiunea proprietarului suprafeţei

Art. 110. Substanţele minerale lăsate proprietarului suprafeţei pot fi exploatate de el însuşi sau de alţii.

Orice exploatare de asemenea substanţe trebuie precedată de o cerere introdusă la autoritatea minieră regională. Ea va fi însoţită de un plan în care să se arate poziţia terenului faţă cu locurile învecinate, instala- ţiunile ce urmează a fi executate, precum şi acele ce ar exista în apropiere.

Exploatarea se poate începe numai pe baza unei autorizări care se va da de autoritatea minieră, dacă sunt îndeplinite prescripţiunile de poliţie minieră prevăzute de legi şi în regulamente. Această exploatare este supusă prevederilor legii de faţă şi rămâne sub controlul superior al autorităţii miniere în ce priveşte:

a) Conservarea şi exploatarea economică a maselor de asemenea substanţe;

b) Protecţiunea suprafeţei şi a instalaţiunilor, clădirilor aflate pe ea;

c) Siguranţa personalului şi a lucrărilor;

d) Asigurarea nevoilor consumaţiei interne.

Titlul III

Capitolul I

Comasarea şi ţinuturi miniere

Art. 113. în interesul protecţiunii zăcământului şi al exploatării sale raţionale, în orice regiune minieră unde există proprietăţi de întindere mică concesionate sau nu, se va stabili o suprafaţă minimă sub care o exploatare nu poate fi începută şi efectuată.

în acest scop, proprietăţile de întindere mică, spre a putea fi exploatate, pot fi reunite din iniţiativa statului sau după cererea unuia din cei interesaţi într-un perimetru de comasare care să aibă suprafaţa minimă stabilită pentru clasa respectivă de zăcăminte.

Capitolul III

Taxe, impozite şî redevenţe

Art. 129. Exploatatorii sunt datori să declare în scris autorităţii miniere regionale, la termenele ce se vor fixa prin regulament, cuantumul producţiunei extrase.

Autoritatea minieră va controla şi stabili la fiecare exploatare producţia şi redevenţa datorată.

Când statul ia redevenţa în natură, ridicarea se va face, trimestrial sau la alte termene, în modul prevăzut în caietul de sarcini. Ea va fi con-

statată, în mod provizoriu, şi luată în primire de un delegat al serviciului de control al drepturilor miniere din Ministerul Industriei, în prezenţa autorităţilor miniere.

Capitolul IV

Sancţiuni

Art. 138. *Femei şi copii în mine.* întrebuinţarea copiilor sub 18 ani, precum şi a femeilor, ca lucrători la lucrările miniere subterane, atrage după sine sancţiunile următoare:

La prima abatere se va aplica o amendă de 5 000—10 000 lei pentru întreprindere şi de 1 000—5 000 lei pentru conducătorul tehnic sau persoana responsabilă. în caz de repetare, amenda se poate îndoi.

Prin regulament special se vor hotărî toate dispoziţiunile cu privire la ocrotirea muncii.

Partea doua

1. *Combustibili minerali*

Cărbuni

Art. 172. Concesiunea se acordă pe bază de redevenţă la exploatări mici cu caracter local. Ea se poate institui sub forma unei asociaţiuni, între stat şi întreprinderea respectivă, conform normelor din partea I a legii de faţă, în cazul exploatărilor mari sau la cărbunii ce vor fi industrializaţi sub formă de brichete, cocs sau altfel.

La concesiunile redevenţiare, concesionarul este obligat la o redevenţă către stat de 5Vo pe toată durata concesiunii.

Redevenţă se va achita în natură sau în numerar, după cererea Ministerului Industriei şi Comerţului. Valoarea redevenţei se va socoti pe preţul mediu de vânzare la mină, la depozitul de încărcare sau la uzină.

Statul cedează din redevenţă ce i se cuvine:

15Vo proprietarilor suprafeţei înglobate în perimetru potrivit dispo- ziţiunilor art. 40. Această redevenţă se va împărţi între proprietari proporţional cu suprafaţa fiecărei parcele;

lO’/o exploratorului.

Partea treia

Recunoaşterea şi validarea drepturilor câştigate

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

Art. 235. Drepturile de orice natură, care intră în prevederile acestei legi şi care sunt dobândite în diferitele ţinuturi ale României înainte de promulgarea Constituţiunii din 28 martie 1923, în orice mod şi prin orice

act cu dată certă, vor fi recunoscute şi validate după normele legii de faţă şi sub următoarele condiţiuni:

a) Drepturile să fie dobândite cu respectul legilor, decretelor-legi, regulamentelor şi oricăror altor dispoziţiuni de acest fel care erau în vigoare la data dobândirii lor;

b) Drepturile reclamate să nu vatăme drepturile pe care statul le are prin legea pentru lichidarea bunurilor supuşilor străini, foşti inamici, din 13 iunie 1923, precum şi prin alte legi, decrete-legi, regulamente, ordonanţe sau prin acte internaţionale;

c) Să corespundă unei valorificări a subsolului după distincţiunile de mai jos.

Toate drepturile care nu vor fi validate rămân desfiinţate.

Sunt scutite de obligaţiunea recunoaşterii şi validării drepturilor asupra terenurilor petrolifere care îndeplinesc condiţiunile de sub b) şi care sunt consolidate sau în curs de consolidare conform legii de consolidare până la promulgarea acestei legi.

Monitorul oficial, nr. 143, din 4 iulie 1924.

34. Legea pentru reglementarea repausului duminical şi a sărbătorilor legale

(18 iunie 1925)

Art. 1. Stabilimentele industriale şi comerciale de orice natură, cu toate secţiunile, sucursalele, dependinţele sau anexele lor şi orice alte întreprinderi în care se întrebuinţează munca salariată, sunt obligate, sub rezerva excepţiunilor prevăzute mai jos, de a acorda salariaţilor, în fiecare zi de duminică, un repaus continuu de 24 ore, în care timp stabilimentele vor fi închise.

Acest repaus se va acorda cel mai tîrziu cu începere de la ora 6 dimineaţa şi va continua pînă a doua zi la aceeaşi oră, cu excepţia pentru tipografiile de ziare, pentru care repausul va începe la ora 10 dimineaţa.

Art. 2. în afară de duminică, întreprinderile industriale şi comerciale, prevăzute la articolul precedent, sunt obligate de a mai acorda salariaţilor un repaus continuu de 24 ore în următoarele zile decretate ca sărbători legale şi în care timp stabilimentele vor fi închise.

Art. 3. În afară de duminici şi de sărbătorile legale de sub art. 2, considerate ca repausuri obligatorii pentru toate categoriile de salariaţi, convenţiunile colective sau particulare vor putea stabili în favoarea salariaţilor de alte confesiuni, din cele recunoscute de stat, repausuri suplimentare pentru respectul sărbătorilor confesionale mai importante.

Nici într-un caz convenţiunile colective sau particulare nu vor putea deroga de la dispoziţiile art. 1 şi 2.

Art. 7. Duminica şi în zilele de sărbători legale vor putea rămâne deschise toată ziua sau pentru anumite ore următoarele categorii de întreprinderi :

a) Măcelăriile, mezelăriile, lăptăriile, brutăriile şi franzelăriile, pescăriile, prăvăliile de zarzavat, fructe, vânzările de ouă şi păsări;

b) Instalaţiunile de băi publice;

c) Hotelurile, hanurile, cafenelele, cofetăriile, plăcintăriile, ceainăriile;

d) Restaurantele, berăriile, bodegile şi cârciumile; bodegile vor fi închise numai pînă la ora 12, iar cârciumile vor fi închise până la ora 12 şi după ora 19;

e) Chioşcurile de jurnale, debitele de tutun care nu desfac alte mărfuri decît acelea specificate la art. 60 din legea monopolului tutunurilor;

f) Spitalele, sanatoriile, clinicile, ospiciile, azilurile, stabilimentele balneare şi termale, farmaciile;

g) întreprinderile de pompe funebre;

h) Grădinile publice, muzeele şi expoziţiile;

i) Teatrele, spectacolele, cinematografele şi în general întreprinderile care servesc pentru recreaţia publicului; [...]

j) întreprinderile de iluminat, de distribuirea apei, gaz sau forţă motrice, de transporturi pe apă şi pe uscat, încărcările şi descărcările de mărfuri care nu pot suferi întârzieri;

k) Industriile în care materiile prime ce servesc fabricării sunt supuse stricăciunii şi s-ar altera în cazul când s-ar întrerupe fabricaţiunea timp de 24 ore;

l) Stabilimentele fotografice, magazinele pentru desfacerea florilor naturale;

m) Depozitele de desfacerea în detaliu a benzinei şi uleiului pentru automobile;

n) Lustrageriile.

întreprinderile prevăzute la alin, a nu vor putea fi deschise decât cel mult până la ora 10 a.m.; cele prevăzute la alin, b până la ora 12, iar cele de la lit. e, adică chioşcurile de ziare care n-au alte mărfuri de vânzare şi anticăriile de cărţi servite numai de patronii lor, toată ziua.

în nici un caz derogările de la lit. a şi b nu se admit în sărbătorile prevăzute la art. 2 No. 1, 2, 5, 6, 7, 9, 10.

Grădinile publice nu pot fi sustrase folosinţei gratuite a publicului în zilele de repaus legal prevăzut în legea de faţă.

Art. 9. în toate cazurile de derogări statornicite conform art. 6 şi 7 din prezenta lege, personalul salariat al acelor stabilimente, împărţit în serii, se va bucura în cursul săptămânii

de o altă zi de repaus, sau în cazurile prevăzute de art. 7, lit. a, b şi e, numai de o jumătate de zi.

întreprinzătorii, de acord cu salariaţii, vor întocmi tablouri de serii ale personalului, de zilele de repaus şi de ordinea lor.

Aceste tablouri vor fi în permanenţă afişate în localul întreprinderii şi vor fi supuse la cerere la dispoziţia organelor de control ale Ministerului Muncii.

Salariaţii nemulţumiţi de repartiţie au drept de apel la Camera de Muncă, care va decide.

Art. 11. În fabricile care lucrează cu foc continuu, cum şi în acele întreprinderi sau stabilimente în care repausul acordat întregului personal, fie duminica, fie în zilele de sărbători arătate la art. 2, ar stânjeni funcţionarea normală a stabilimentului, repausul, pentru întreg anul sau numai pentru anume epocă, va putea fi dat ori în o altă zi a săptămânii ori de la ora 12 dintr-o zi până la ora 12 din ziua următoare, pentru personalul întrebuinţat în zilele de repaus.

Cei care vor voi să se folosească de una din aceste două excepţiuni vor trebui să obţină autorizarea de la Camera de Muncă în circumscripţia căreia se găseşte.

Art. 12. Pentru executarea lucrărilor urgente în vederea apărării naţionale, a organizării măsurilor de salvare pe uscat şi pe apă, de prevenirea accidentelor sau de repararea urmărilor lor, repausul se va suspenda pentru personalul necesar executării acelor lucrări.

Suspendarea se poate aplica şi lucrătorilor aparţinând unei alte întreprinderi, în cazul când concursul acestora este indispensabil pentru executarea lucrărilor amintite la alineatul precedent.

Personalul întrebuinţat, conform alin. II din prezentul articol, se va bucura de un repaus compensator în cursul săptămânii ce urmează.

Orice suspendare a repausului legal, în cazurile prevăzute de prezentul articol, se va aduce de urgenţă la cunoştinţa Camerei de Muncă;.

Art. 13. Orice salariat, cuprins în vreuna din derogările prevăzute la art. 7—11 va trebui să se bucure cel puţin de o duminică întreagă de repaus în cursul unei luni.

Art. 25. Contravenţiunile la prezenta lege, la regulamentul de aplicare, ca şi la deciziile şi ordonanţele date în baza ei, se vor constata de organele de inspecţie şi control ale ministerelor: Muncii, de Comerţ şi Industrie, şi de Interne, de prefecţii de judeţ şi de poliţie, de preşedinţii şi secretarii Camerelor de Muncă şi de industrie şi comerţ, de procurori, de judecătorii de ocol, de şefii de poliţie şi comisari, primari, notari, jandarmi şi administratori de plasă.

Art. 26. Contravenienţii la dispoziţiile din prezenta lege, patroni sau salariaţi, se vor pedepsi cu o amendă de la 500 la 5 000 lei fără a se putea acorda circumstanţe atenuante.

În caz că numărul salariaţilor întrebuinţaţi contrar legii depăşeşte 10, amenda va putea fi de la 1 000 la 10 000 lei, fără a

se putea acorda circumstanţe atenuante.

Aceleaşi pedepse se vor aplica acelora care se vor opune organelor specificate la art. 25 în îndeplinirea atribuţiunilor date lor prin legea de faţă, independent de alte sancţiuni penale la care poate da loc acest fapt.

Amenda se pronunţă de către judele de ocol cu aplicarea art. 28 c.p.

În fiecare caz de recidivă, în cursul unui an, amenda va fi maximum celor prevăzute mai sus, fără a se putea acorda circumstanţe atenuante.

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XI—XII, pp. 983—987.

35. Legea pentru înfiinţarea şi organizarea Camerelor de Muncă şi a Consiliului Superior al Muncii

(14 aprilie 1927)

Capitolul I

Camerele de Muncă

Art. 1. Camerele de Muncă sunt organe de reprezentare şi ocrotire a muncii industriale şi comerciale.

Ele sunt persoane juridice, puse sub supravegherea şi controlul Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale.

I

Atribuţiile Camerelor de Muncă

Art. 3. Camerele de Muncă au următoarele atribuţiuni:

a) să colaboreze cu Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale, prin organe anume delegate şi în limitele fixate prin legi, regulamente şi deciziuni ministeriale, la aplicarea legislaţiei muncitoreşti:

b) să contribuie la întreţinerea unor bune raporturi între factorii producţiei;

c) să contribuie la o temeinică organizare şi pregătire profesională a salariaţilor din industrie şi comerţ;

d) să cunoască piaţa muncii şi să organizeze sau să contribuie la organizarea birourilor de plasare, luând ori semnalând autorităţilor în drept măsurile necesare pentru înlăturarea sau reducerea crizelor de şomaj; membrii comitetelor de plasare vor fi aleşi după înfiinţarea Camerelor de Muncă de către secţiunile Camerelor de Muncă, lucrând fiecare separat;

e) să patroneze, să ajute sau să înfiinţeze instituţiuni de cultură şi de ridicarea economică şi socială a salariaţilor din industrie şi comerţ;

f) să-şi dea avizul asupra proiectelor de legi sau

regulamente şi, în general, asupra tuturor chestiunilor interesând munca din industrie şi comerţ;

g) să colaboreze la întocmirea statisticilor sau anchetelor cerute de Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale, sau să întocmească asemenea statistici şi anchete din proprie iniţiativă;

h) să apere şi să susţină drepturile salariaţilor din industrie şi comerţ pentru neplata salariilor sau pentru concedii intempestive, putând valorifica în justiţie, în locul celor în drept, dar în numele acestora, drepturile derivând fie din contractele individuale, fie din convenţiile colective de muncă;

i) pe lângă fiecare Cameră de Muncă vor funcţiona comisiuni de arbitraj pentru aplanarea conflictelor individuale de muncă ivite între patroni şi salariaţi;

Modul de constituire şi atribuţiunile acestor comisiuni se vor stabili pe cale de regulament şi ele vor funcţiona până la votarea legii care va crea jurisdicţia profesională;

j) să prezinte Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale un raport anual privitor la rezultatele aplicării legislaţiei muncitoreşti, însoţit de observaţiuni cu privire la lipsurile sau modificările impuse de experienţă;

k) să colaboreze cu consiliile judeţene sau comunale şi cu celelalte Camere profesionale la buna organizare şi propăşire a muncii;

l) să delege, conform legii administrative, reprezentanţi la consiliile judeţene şi în consiliile comunale din circumscripţie şi să aleagă, potrivit legii electorale, numărul de senatori fixat pentru Camerele de Muncă.

La alegerile de senatori, cât şi la desemnarea delegaţilor, conform celor specificate mai sus, nu vor participa decât alegătorii salariaţi ai Camerelor de Muncă, cei aleşi sau delegaţi trebuind să fie tot din sânul lor.

II

Organizarea şi funcţionarea Camerelor de Muncă

Art. 4. Fiecare Cameră de Muncă se compune din membri de drept şi membri aleşi.

Art. 5. Sunt membri de drept ai Camerelor de Muncă:

a) delegatul consiliului comunal la sediul Camerei de Muncă;

b) medicul-primar al comunei în care Camera de Muncă îşi are sediul;

c) medicul asigurărilor muncitoreşti din circumscripţia Camerei de Muncă;

d) delegatul organizaţiilor cooperative din regiunea Camerei de Muncă ales de consiliul de administraţie al federalei de la sediul respectiv;

e) delegatul tehnicienilor din regiune, ales de către Camera de Muncă respectivă confirmat prin deciziune ministerială.

Delegatul de sub c) va fi desemnat de Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale.

Toţi membrii de drept vor fi confirmaţi prin decizie ministerială de către Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi

Asigurărilor Sociale.

Art. 6. Numărul membrilor aleşi ce compune o Cameră de Muncă se va fixa prin decretul regal de înfiinţare. Acest număr va fi în raport cu importanţa industrială şi comercială a localităţii sau regiunii unde va funcţiona Camera de Muncă, neputând fi mai mic de 30 şi depăşi cifra de 60.

Din totalul locurilor destinate membrilor aleşi, jumătate vor fi rezervate reprezentanţilor elementului patronal şi cealaltă jumătate reprezentanţilor elementului salariat.

Art. 9. Orice Cameră de Muncă se va împărţi în două secţiuni:

a) industrială, şi

b) comercială.

Fiecare din aceste secţiuni se va putea împărţi în subsecţiuni stabilite de comun acord între Ministerul de Industrie şi Comerţ şi Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale după importanţa industrială şi comercială a regiunii.

Secţiunile şi subsecţiunile vor fi alcătuite dintr-un număr egal de patroni şi salariaţi din ramura profesională corespunzătoare.

Numărul total al membrilor fiecărei subsecţiuni nu poate fi mai mic de 6, nici mai mare de 12.

Normele de repartiţie a mandatelor se vor determina prin regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Art. 13. Camera de Muncă, îndată după constituire, va proceda prin vot secret şi cu majoritatea absolută a membrilor la alegerea unui preşedinte şi a doi vice-preşedinţi.

Vice-preşedinţii vor fi aleşi neapărat unul din gruparea patronală şi celălalt din gruparea salariată şi vor prezida alternativ, în lipsa preşedintelui.

în cazul când preşedintele ales este patron, ambii vice-preşedinţi se vor alege dintre salariaţi.

Fiecare secţiune îşi va alege în acelaşi mod câte un preşedinte şi doi vice-preşedinţi.

Art. 18. Hotărârile Camerei se iau cu majoritate de voturi.

Atât membrii de drept, cât ,şi membrii aleşi au vot deliberativ.

Aceste hotărâri pot fi atacate în apel la comitetul permanent al consiliului superior al muncii în termen de 15 zile de la pronunţare.

Art. 21. Conducerea afacerilor curente, cum şi executarea deciziunii Camerei de Muncă sau a secţiunilor sunt încredinţate unui comitet de direcţie, compus din preşedintele Camerei, cei doi vice-preşedinţi şi unul dintre membrii de drept, prevăzuţi la art. 5, ales dintre aceştia de către completul Camerei de Muncă.

III

Despre alegeri

Art. 24. Sunt alegători ai Camerelor de Muncă toţi patronii şi sala- riaţii întreprinderilor industriale şi comerciale, publice sau particulare din circimscripţia Camerei, care îndeplinesc următoarele condiţiuni:

a) sunt cetăţeni români;

b) au vârsta de 21 ani împliniţi;

c) au exercitat efectiv şi neîntrerupt profesiunea cel puţin un an în circumscripţia Camerei de Muncă unde votează.

Nimeni nu poate fi înscris în acelaşi timp în liste electorale a 2 sau mai multe Camere de Muncă.

Art. 26. Toţi alegătorii Camerelor de Muncă se vor împărţi în două categorii: 1) a patronilor şi 2) a salariaţilor, care, la rândul lor, se vor sub- diviza în cele două categorii corespunzătoare secţiunilor prevăzute la art. 9 din prezenta lege.

în caz când secţiunile Camerelor de Muncă se vor diviza în subsecţiuni se va ţine seamă de această împărţire şi la întocmirea listelor electorale.

Art. 30. Votul este obligatoriu şi secret.

Mandatele se atribuie pe baza majorităţii relative persoanelor care au obţinut cel mai mare număr de voturi.

Odată cu proclamarea celor aleşi, preşedintele tribunalului va hotărî şi pe supleanţii acestora, dintre persoanele care urmează imediat în ordinea descrescândă a voturilor.

Art. 31. Dintre alegătorii Camerelor de Muncă nu pot fi eligibili decât acei ce îndeplinesc următoarele condiţiuni:

a) Au vârsta de 25 ani împliniţi;

b) Sunt înscrişi în listele electorale în secţiunea pentru care candidează;

c) Au exercitat cel puţin 3 ani efectiv una din profesiunile cuprinse în categoria sau subcategoria ce urmează a reprezenta;

d) Au locuit neîntreupt cel puţin un an în circumscripţia Camerei de Muncă.

IV

Bugetul

Art. 36. întreţinerea Camerelor de Muncă se va asigura prin:

a) Un impozit adiţional pe lângă impozitul pe venituri din salariu şi exercitări profesionale, conform dispoziţiunilor şi în limita prevăzută de legea pentru unificarea contribuţiunilor directe şi pentru înfiinţarea impozitului pe venitul global din 1923.

Cota impozitului adiţional se stabileşte de plenul Camerei de Muncă şi se supune aprobării Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale, odată cu bugetul.

Ea se va comunica cel mai târziu până la finele lunii ianuarie a anului de impunere administraţiilor financiare din circumscripţia Camerei de Muncă, care se va îngriji de încasarea

acestui impozit;
b) Amenzile în folosul Camerei de Muncă;
c) Subvenţii legale, donaţii;
d) Contribuţia eventuală a statului, judeţelor, comunelor;
e) Cota-parte fixată de minister din fondul căminelor de ucenici.

Art. 37. Comunele sunt obligate să pună la dispoziţia Camerelor de Muncă localurile necesare funcţionării lor.

V

Delegatul Ministerului Muncii

Art. 38. în vederea stabilirii unui contact permanent între Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale şi Camerele de Muncă, cel dintâi va numi, prin decizie ministerială, pe lângă fiecare Cameră de Muncă câte un delegat desemnat de funcţionarii superiori ai ministerului sau dintre persoanele de specialitate, cu domiciliul în localitatea respectivă.

Art. 39. Delegatul Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale va trebui să vegheze la aplicarea strictă a legii şi regulamentului Camerelor de Muncă având obligaţia de a asista la şedinţele Camerei de Muncă, secţiunilor şi ale comitetului, cu vot consultativ, şi de a-şi face observaţiile necesare, care vor fi înserate în procesul-verbal al şedinţei.

în cazul când o hotărâre va contraveni legilor ţării, delegatul Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale va cere acestuia din urmă suspendarea executării ei.

Delegatul va trimite trimestrial Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale un raport amănunţit asupra activităţii Camerei de Muncă pe lângă care este ataşat.

VI

Dizolvare

Art. 41. Camera de Muncă poate fi dizolvată în total sau pe secţiuni în caz când se constată că lucrează în contra ordinei publice, a legilor sau a siguranţei statului.

Dizolvarea se hotărăşte prin decret regal, pe baza unui jurnal al Consiliului de Miniştri, după propunerea motivată a Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale, luându-se în prealabil avizul conform al Comitetului permanent al muncii.

Capitolul II

Consiliul Superior al Muncii

I

Atribuţiuni şi compunere

Art. 43. Se înfiinţează pe lângă direcţia generală a muncii

din Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale un Consiliu Superior al Muncii, ale cărui atribuţiuni sunt următoarele:

a) Să-şi dea avizul asupra tuturor chestiunilor privind organizarea, reglementarea şi ocrotirea muncii, fie la cererea Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale, fie din oficiu;

b) Să propună studii, cercetări şi anchete în domeniul problemelor muncitoreşti avizând şi asupra mijloacelor pentru realizarea lor.

c) Să propună măsuri de ordin legal sau regulamentar pentru propăşirea muncii;

d) Să îndeplinească orice alte atribuţiuni date în căderea sa prin legi, regulamente sau decizii ministeriale.

Art. 44. Consiliul Superior al Muncii se compune din reprezentanţii următoarelor grupuri:

1. Grupul delegaţilor statului.
2. Grupul delegaţilor patroni.
3. Grupul delegaţilor salariaţi.
4. Grupul specialiştilor.

Art. 45. Grupul delegaţilor statului se compune din:

a) Directorul general al Centralei cooperatiste;
b) Directorul general al Centralei băncilor populare;
c) Directorul general al asigurărilor sociale;
d) Directorul general al asistenţei sociale;
e) Un delegat al Ministerului de Instrucţie;
f) Un delegat al Ministerului de Industrie şi Comerţ;
g) Un delegat al direcţiunii generale P.T.T.;
h) Un delegat al direcţiunii generale C.F.R.;
i) Un delegat al direcţiunii generale S.M.R.;
j) Un delegat al direcţiunii generale R.M.S.;
k) Un delegat al întreprinderilor dependinţe de Ministerul de Răsboi;
l) Un delegat al Ministerului Sănătăţii Publice;
m) Directorul general al muncii;
n) Directorul meseriilor şi învăţământului muncitoresc;
o) Un delegat al Uniunii Camerelor agricole.

Art. 46. Grupul delegaţilor patroni se compune din 26 membri, repartizaţi astfel:

a) 8 patroni reprezentând comerţul;
b) 12 patroni reprezentând industria mare;
c) 6 patroni reprezentând industria mică.

Repartizarea acestora se face prin regulament.

Art. 47. Alegerea delegaţilor prevăzuţi în articolul precedent se va face de către membrii patroni din toate Camerele de Muncă, împărţiţi pe categorii profesionale şi pe circumscripţii electorale, după normele ce se vor fixa de regulamentul de aplicare a prezentei legi.

Art. 48. Grupul delegaţilor salariaţi se compune din 26 membri repartizaţi şi aleşi după aceleaşi norme ca şi delegaţii patroni.

Art. 49. Grupul delegaţilor salariaţi se va completa cu câte un delegat al salariaţilor din următoarele întreprinderi

industriale ale statului:

a) R.M.S.;
b) C.F.R.;
c) P.T.T.;
d) S.M.R.;
e) întreprinderile dependinţe de Ministerul de Răsboi;
f) întreprinderi miniere.

Regulamentul de punere în aplicare a legii va determina modul după care aceştia vor fi aleşi.

Art. 50. Grupul specialiştilor se compune din:

1. Foştii miniştri ai muncii, care au ocupat această funcţiune cel puţin 2 ani.

2. Preşedintele Institutului Social Român.

3. Un profesor de legislaţie industrială de la una din facultăţile juridice.

4. Un profesor de la una din academiile de înalte studii industriale şi comerciale.

5. Un profesor de igienă de la una din facultăţile de medicină.

6. Un inginer făcând parte din A.G.I.R.

7. Trei specialişti desemnaţi de Ministrul Muncii, dintre persoanele recunoscute drept cunoscătoare a chestiunilor muncitoreşti.

Persoanele de la numerele 1 şi 2 sunt membri de drept; celelalte vor fi numite de Ministrul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale.

II

Funcţionarea

Art. 56. Preşedinte de drept al Consiliului Superior al Muncii este ministrul muncii, cooperaţiei şi asigurărilor sociale sau, în lipsa sa, vicepreşedintele ales de consiliu din sânul său.

Art. 57. Consiliul Superior al Muncii se întruneşte în şedinţă ordinară de 2 ori pe an, iar în sesiune extraordinară ori de câte ori nevoia o

va cere, convocat fiind de preşedinte, fie la cererea reprezentanţilor unei grupări, fie din oficiu.

Art. 59. Toate încheierile Consiliului Superior al Muncii au caracterul de avize şi nu pot fi executate decât în urma aprobării Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale.

III

Comitetul permanent al muncii

Art. 63. Un Comitet permanent al muncii, format din delegaţi aleşi de către membrii Consiliului superior al muncii din sânul său, va funcţiona pe lângă direcţia generală a muncii. Comitetul permanent, pe lângă atribuţiunile speciale ce-i sunt date prin legi, îndeplineşte atribuţiunile Consiliului superior al muncii în limitele delegaţiunii primite de la acesta.

Art. 64. Comitetul permanent al muncii se compune din:

a) câte 3 delegaţi patroni şi 3 delegaţi salariaţi din grupa industrială; unul din cei trei delegaţi patroni va trebui să fie mic industriaş;

b) cîte un delegat patron şi un delegat salariat din grupa comercială;

c) 2 delegaţi ai grupului specialiştilor.

Toţi aceşti delegaţi vor fi aleşi de membrii întregului consiliu.

Directorul general al muncii face parte de drept din Comitetul permanent al muncii.

Capitolul III

Dispoziţiuni finale şi tranzitorii

Art. 70. Circumscripţia unei Camere de Muncă poate cuprinde la început mai multe judeţe, având secţiuni în judeţele în afară de sediul Camerei de Muncă

Pe măsură ce interesele o vor cere şi alocaţiile bugetare o vor permite, aceste secţiuni vor fi transformate în Camere de Muncă.

Monitorul oficial, nr. 83, din 14 aprilie 1927.

36. Legea pentru stabilizarea monetară (7 februarie 1929)

Art. 1. Unitatea monetară română este leul cântărind zece miligrame de aur de 9/10.

Art. 2. Se confirmă privilegiul de emisiune acordat Băncii Naţionale prin legea organică din 17 aprilie 1880 şi prorogat prin legile din 7 martie 1886, 26 ianuarie şi 23 iunie 1901 şi 19 iunie 1925.

Biletele Băncii Naţionale continuă a avea curs legal.

Art. 3. Biletele Băncii Naţionale sunt convertibile la purtător şi la vedere, la sediul central al Băncii şi la alegerea acesteia, fie în monede 140

de aur având curs legal, fie în aur, fie în devize străine convertibile în aur. În acest din urmă caz, cesiunea devizelor se va efectua pe un preţ care nu va putea depăşi paritatea teoretică, majorată cu cheltuielile de expediţie ale aurului.

Banca asigură convertibilitatea biletelor fără a limita cantitatea. Totuşi nimeni nu-i poate prezenta spre rambursare mai puţin de 100 000 lei deodată.

Art. 4. Banca Naţională este ţinută să aibă acoperire în aur sau în devize libere în monede convertibile în mod legal şi practic în aur exportabil, egală cu cel puţin 35o/$_0$ din suma totală a angajamentelor la vedere.

Cel puţin 25% din angajamentele sale la vedere trebuie să fie acoperite cu aur în Casă sau în depozit liber în străinătate.

Art. 5. Guvernul este autorizat să emită monede divizionare de 1, 2, 5, 10, 20 lei făcute din aliaj de aluminiu sau nichel.

Totalul tuturor monedelor divizionare în circulaţie nu trebuie să treacă de 3 miliarde de lei.

Art. 6. Se adoptă programul stabilit de guvern în vederea stabilizării monetare şi a dezvoltării economice a ţării, reprodus în anexa prezentei legi (Anexa A).

Guvernul va depune în termenele prevăzută de acest program toate proiectele de legi necesare pentru punerea lui în vigoare.

Guvernul este autorizat să ia toate măsurile de executare şi să încheie toate convenţiile cerute de punerea în aplicare a acestui program.

Art. 7. Ministerul de Finanţe este autorizat a încheia cu Banca Naţională convenţia al cărui proiect este anexat la prezenta lege (Anexa *B).*

Art. 8. Toate dispoziţiunile contrare prezentei legi sunt şi rămân abrogate.

Monitorul oficial, nr. 30 bis, din 7 februarie 1929.

37. Legea pentru modificarea legii minelor din 4 iulie 1924

(28 martie 1929)

Partea I

Titlul preliminar

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Sunt şi rămân ale statului în toată dezvoltarea lor, de la suprafaţă până la orice adâncime, zăcămintele substanţelor

minerale din care se pot extrage metale, metaloide sau combinaţiuni ale acestora, precum şi zăcămintele combustibililor minerali, bituminele, altele mineralizate în genere şi gazele naturale de orice fel, precum şi bogăţiile de orice natură ale subsolului.

Rămân la dispoziţiunea proprietarului suprafeţei: masele de roci comune, carierele de materiale de construcţie şi depozitele de turbă, fără prejudiciul drepturilor dobândite de stat în baza legilor anterioare.

Izvoarele minerale şi apele subterane mineralizate sau apele curative în genere urmează regimul special prevăzut în această lege.

Titlul I

Regimul de punere în valoare a substanţelor miniere care aparţin statului

Capitolul I

Art. 4. Dreptul de a valorifica substanţele minerale care aparţin statului se exercită de el, fie direct, fie transmiţându-l particularilor după normele şi condiţiunile prezentei legi.

Concesiunile se acordă numai în regiuni declarate în prealabil proprietate minieră concesionabilă, pe baza prospecţiunilor urmate de lucrări de explorare, prin care s-a dovedit neîndoios existenţa unui zăcământ exploatabil.

Regiunile petrolifere, gazeifere şi carbonifere, aflate în vecinătatea imediată a regiunilor în exploatare şi în care continuitatea zăcământului poate fi considerată ca suficient dovedită, vor putea fi declarate proprietate minieră concesionabilă, după normele legii de faţă fără a se mai face lucrări de explorare.

Limitele acestor regiuni vor fi fixate pe baza rezultatelor căpătate prin lucrările de exploatare învecinate.

În regiuni necunoscute lucrările premergătoare declarării proprietăţii miniere concesionabile şi instituirii concesiunii constau în explorări prin permis exclusiv în limitele unui perimetru rezervat.

Capitolul III

Concesiunea

Declararea proprietăţii miniere concesionabile

Art. 21. O regiune va fi declarată proprietate minieră concesionabilă numai după ce prin lucrări de explorare efectuate

prin permis exclusiv sau prin lucrările de exploatare învecinate s-a dovedit existenţa unui zăcământ exploatabil. [...]

Art. 22. Pentru a declara proprietate minieră concesionabilă, o parte din întreaga suprafaţă a perimetrului rezervei trebuie ca zăcământul să fie explorat cu rezultat favorabil, astfel cum se prevede în partea a doua a legii, la fiecare grupă de zăcăminte.

Punctele explorate trebuie să fie cuprinse în interiorul perimetrului rezervat şi să fie situate potrivit cu extensiunea zăcământului.

Suprafaţa declarată proprietate minieră concesionabilă va fi cuprinsă în limitele unui perimetru de formă pătrată sau dreptunghiulară, cu laturile orientate nord-sud şi est-vest şi având întinderea prevăzută în partea a doua a legii, la grupa respectivă de zăcământ.

Un punct explorat, cu rezultat favorabil, presupune că zăcământul a fost atins în acel punct şi urmărit, fie în direcţiune, fie în adâncime, pe distanţe suficiente spre a constata puterea sau dezvoltarea sa, natura şi calitatea substanţelor minerale. Aceste elemente vor fi luate în considerare spre a se aprecia dacă, faţă cu progresele tehnice sau metalurgice la acea epocă, un atare zăcământ poate fi considerat exploatabil, presupunând că îşi conservă în direcţiune şi în adâncime dezvoltarea constatată în punctul explorat.

Art. 23. Odată cu determinarea regiunii considerată ca proprietate minieră concesionabilă, ministerul va atribui exploratorului perimetrul de exploatare şi va determina rezerva statului după normele şi distincţiu- nile arătate în partea a doua a legii.

Jurnal pentru declarare

Art. 24. Jurnalul pentru declararea proprietăţii miniere concesiona- bile va cuprinde:

a) Limitele şi suprafaţa regiunii declarată cunoscută, lucrările de exploatare efectuate şi rezultatele lor;

b) Substanţele minerale care vor face obiectul concesiunii;

c) Perimetrul de concesiune cuvenit exploratorului, suprafaţa care va constitui rezerva statului sau a exploratorului devenit concesionar şi restul din suprafaţa perimetrului de explorare care urmează să fie explorată mai departe de acelaşi explorator;

d) Condiţiunile generale de concesionare pentru perimetrul cuvenit exploratorului, stabilite de acord cu aceasta, de către Ministerul Industriei şi Comerţului, cu avizul Consiliului superior de mine.

Jurnalul va fi publicat în *Monitorul oficial* şi totodată va fi afişat împreună cu planul suprafeţelor specificate sub punctul c, pe care se va însemna poziţiunea lucrărilor de explorare şi rezultatele obţinute, la următoarele autorităţi:

Direcţiunea generală a minelor;

Autoritatea minieră regională şi

Primăriile comunelor pe al căror teritoriu sunt situate

suprafeţele respective.

Perimetrul de concesiune cuvenit exploratorului şi rezervele vor fi individualizate pe plan prin litere sau numere, precum şi prin puncte topografice, localităţi, văi, râuri sau orice alte semne distinctive.

Pentru concesionarea rezervelor statului, pe lângă normele prevăzute în partea a doua a legii, la fiecare clasă, grupă de zăcământ sau substanţă minerală, publicaţiunile premergătoare se vor face în acelaşi mod şi vor cuprinde, în afară de datele de mâi sus, data ţinerii şi condiţiunile lici- taţiunii.

Izvoare minerale

Art. 25. Substanţele grupate în clasa X, izvoare minerale şi ape sub**terane** mineralizate sau ape curative în genere, lacuri şi lagune minera**lizate,** nămoluri, sunt şi rămân ale statului.

Exploatarea lor se poate face sub două regimuri:

a) Regimul simplei autorizări;

b) Regimul declarării de utilitate publică.

Perimetrele de protecţiune care se instituiesc în jurul exploatărilor de substanţe din această grupă impun servituţi proprietăţilor pe care le înglobează.

Capitolul IV
Instituirea concesiunilor de exploatare

Dispoziţiuni generale

Art. 26. Instituirea concesiunilor de exploatare este supusă regimului fixat în dispoziţiunile generale de mai jos, aplicabile la toate clasele de zăcăminte, precum şi regimului special prevăzut la fiecare clasă de zăcăminte.

Dispoziţiunile acestei legi se aplică şi statului, dacă singur şi-ar pune în valoare bogăţiile sale miniere.

Regimul concesiunilor

Art. 32. Concesiunea minieră se va institui şi acorda de stat prin una din următoarele forme:

a) Pe bază de redevenţă către stat;

b) Sub forma unei asociaţiuni între stat şi întreprinderea concesionară, conform legii pentru organizarea şi administrarea pe baze comerciale a întreprinderilor şi avuţiilor publice.

Regimul concesiunilor revedenţiare

Art. 33. Când concesiunea este instituită pe bază de redevenţă către stat, această redevenţă va fi luată din procesul extracţiunii dacă este negociabil sau dacă poate fi predat uzinelor, fără a fi transformat.

Ea va fi luată numai din produsul concentrat prin operaţiuni consecutive şi anexe exploatării, dacă produsul brut urmează a fi supus la operaţiuni de concentrare, spre a putea fi negociabil ori predat uzinelor metalurgice.

Redevenţă cuvenită statului va fi percepută după normele

prevăzute de legea pentru fiecare clasă de zăcăminte.

Regimul concesiunilor prin asociaţiune cu statul

Art. 34. Asociaţiunea între stat şi capitalul particular va fi constituită atât pentru exploatare, cât şi, dacă va fi cazul, pentru operaţiunile industriale şi comerciale consecutive şi anexe exploatării.

Monitorul oficial, nr. 71, din 28 martie 1929.

38. Legea pentru organizarea cooperaţiei (28 martie 1929)

Partea I

Despre societăţi cooperative şi federale

Titlul I

Despre societăţi cooperative

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Cooperativele sunt societăţi care se constituie şi funcţionează potrivit prevederilor legii de faţă.

Art. 2. Societăţilor cooperative li se aplică prevederile codului de comerţ în vigoare, întrucât legea de faţă nu cuprinde dispoziţiuni deosebite.

Cooperativele pentru cumpărare de pământ (obştile de cumpărare) îşi păstrează caracterul de societăţi civile atâta timp cât fac numai operaţiuni în vederea distribuirii pământului.

Art. 3. Numai societăţile constituite şi funcţionând în conformitate cu prezenta lege pot adopta calificativul de „cooperativă" şi se pot bucura de avantajele acordate prin legi şi regulamente societăţilor cooperative.

Art. 4. Societăţile cooperative pot avea ca obiect orice activitate în legătură cu nevoile economice şi culturale comune ale asociaţilor lor.

Astfel se vor putea constitui cooperative pentru înlesnirea creditului necesar asociaţilor şi fructificarea economiilor populare (bănci populare); pentru cumpărarea şi arendarea de pământ (obşti săteşti); pentru efectuarea în comun a lucrărilor de îmbunătăţiri funciare; pentru organizarea lucrului în comun; pentru utilizarea în comun de maşini şi insta- laţiuni; pentru aprovizionarea asociaţilor cu cele trebuitoare exercitării profesiunii, precum şi valorificarea produselor muncii; pentru procurarea articolelor de primă necesitate (magazine de consum); pentru înlesnirea de condiţiuni ieftine şi sănătoase de locuit etc.

Se vor putea constitui cooperative care să aibă ca obiect satisfacerea în acelaşi timp a mai multor nevoi ale asociaţilor lor.

Art. 5. Statul va determina condiţiunile speciale pentru admiterea asociaţilor în cooperativă.

Nu vor putea fi în nici un caz asociaţi acei care prin ocupaţia lor au interese contrarii celor ale cooperativei respective.

În cooperativele de cumpărare de pământ rural nu pot fi admişi ca asociaţi decât locuitorii satelor cultivatori de pământ, care îndeplinesc condiţiunile legii şi statutului.

Art. 7. Statutul fiecărei cooperative va trebui să prevadă numărul minim de asociaţi cu care ea se poate constitui, număr ce nu poate fi în nici un caz mai mic de 15.

Pentru cooperativele de credit cu răspundere mărginită numărul minim de asociaţi se stabileşte la 50; pentru cooperativele de credit cu

răspundere nemărginită, la 20; pentru cooperativele de consum cu sediul în comunele urbane, la 100; pentru cooperativele agricole, la 25. Art. 8. Capitalul societăţii cooperative este format din părţi sociale de egală valoare.

Statutele cooperativei trebuie să determine:

I. Mărimea părţii sociale care nu poate fi mai mică de 500 lei.

II. Numărul de părţi sociale pe care un asociat îl poate subscrie. Nimeni nu poate avea mai mult de 100 părţi sociale.

Capitolul III

Despre constituirea societăţilor cooperative

Art. 28. Societăţile cooperative se constituiesc prin act scris, care va fi autentificat de judecătoria de ocol în a cărei circumscripţie societatea îşi stabileşte sediul.

Judecătoria va autentifica actul constitutiv şi statutul şi va dispune înscrierea societăţii în registrul de cooperative, numai dacă în prealabil ele au fost vizate de Oficiul Naţional al Cooperaţiei Române sau de o Uniune de Cooperative, ca îndeplinind cerinţele şi corespunzând scopurilor prezentei legi.

în acest scop se va proceda în modul următor:

Actul constitutiv şi statutul se vor depune în 4 exemplare, sub dare de dovadă, înainte de autentificarea lor, la Uniunea de Cooperative respectivă sau, în lipsă, la Oficiul Naţional al Cooperaţiei Române, împreună cu recipisa doveditoare că s-a consemnat cel puţin o zecime a capitalului subscris, la o bancă populară, federală, la Banca Centrală Cooperativă ori la Casa de Depuneri', Consemnaţiuni şi Economie.

Uniunea sau Oficiul va examina dacă actul constitutiv şi statutul îndeplinesc cerinţele legii de faţă şi este obligat să se pronunţe în termen de 30 zile libere de la depunerea documentelor. Nepronunţarea în acest termen se va considera ca o aprobare.

Exemplarele aprobate vor fi prezentate judecătoriei spre autentificarea lor prin delegaţii împuterniciţi şi înscrierea în registrul de cooperative.

CAPITOLUL IV

Despre administraţia şi gestiunea societăţilor cooperative

1. Consiliul de Administraţie

Art. 34. Administraţia societăţii este încredinţată consiliului de administraţie.

Statutul va fixa numărul membrilor acestui consiliu, care nu va putea însă fi mai mic de 5 şi nici mai mare de 12.

Consiliul de administraţie se alege dintre asociaţii cooperativei, pe termen de trei ani, de către adunarea generală. Primii administratori sunt numiţi de către fondatori prin chiar actul constitutiv.

Membrii consiliului vor forma trei serii, desemnate prin

tragere la sorţi, care vor funcţiona fiecare câte trei ani, cu excepţia primului con- 146

siliu, în care o serie va ieşi după un an de funcţionare şi a doua după doi ani.

în acelaşi mod se va urma şi în cazul când în cursul funcţionării cooperativei va fi înlocuit integral consiliul de administraţie.

Membrii al căror mandat a expirat pot fi realeşi.

Art. 36. Statutul poate prevedea desemnarea din sânul consiliului de administraţie a unui comitet de direcţie, format din cel mult trei persoane, care va conduce operaţiunile curente ale întreprinderii.

Consiliul de administraţie sau comitetul de direcţie, unde există, va reprezenta societatea.

El poate da mandat pentru reprezentarea în justiţie.

Toate actele angajând societatea, altele decât gestiunea zilnică, vor fi semnate de doi membri din consiliul de administraţie împuterniciţi de consiliu sau de un membru şi o altă persoană împuternicită de consiliu. Aceştia vor răspunde faţă de societate de cele ce vor fi semnat fără a fi împuterniciţi de consiliu.

Preşedintele, vicepreşedintele, membrii comitetului de direcţie şi contabilii nu pot îndeplini funcţiunea de casier în cooperativă.

2. Cenzori

Art. 43. Adunarea generală alege în fiecare an dintre asociaţi trei cenzori titulari şi trei supleanţi.

Numirea, îndatoririle şi răspunderea cenzorilor se regulează după codul de comerţ.

3. Adunarea generală

Art. 44. Adunările generale sunt ordinare şi extraordinare.

Art. 45. Adunarea generală ordinară se va convoca cel puţin o dată pe an, cu formele şi de către persoanele prevăzute în statut, cel mai târziu până la data de 15 aprilie; în caz de lipsă a acestor dispoziţiuni, ea va fi convocată de către preşedinte, vicepreşedinte sau de comitetul de direcţie.

Adunarea generală extraordinară se convoacă de către cei desemnaţi mai sus, fie din propria iniţiativă, fie la cererea cenzorilor ori la cererea unui număr de cel puţin 1/10 din numărul total al asociaţilor.

Art. 48. Adunarea generală nu poate lua hotărâri valabile decât fiind prezenţi cel puţin 1/3 din numărul asociaţilor cu drept de vot, dacă statutul nu prevede un număr mai mare.

în caz că nu se întruneşte numărul cerut, adunarea se va ţine

de drept într-un termen ce se va stabili de statut şi care nu va fi mai mare de 15 zile, putând lua hotărâri valabile cu oricare ar fi numărul asociaţilor prezenţi, însă numai asupra chestiunilor care au fost înscrise în ordinea de zi de la prima convocare.

Art. 51. Atribuţiunile adunării generale sunt următoarele:

a) Să examineze şi să aprobe sau modifice, după ce va fi ascultat raportul cenzorilor, bilanţul, bugetul de venituri şi cheltuieli şi proiectul de repartiţie a excedentului ori pagubei rezultate.

b) Să fixeze suma maximă până la care cooperativa se poate angaja în cursul anului;

c) Să stabilească limita maximă până la care se pot acorda împrumuturi unui asociat ori unei persoane străine de societate, dacă statutul permite astfel de operaţiuni;

d) Să hotărască asupra ieşirii în orice mod a asociaţilor din cooperativă şi asupra apelurilor celor cărora li s-a refuzat înscrierea;

e) Să aleagă pe membrii consiliului de administraţie şi pe cenzori;

f) Să delibereze asupra rapoartelor de control;

g) Să hotărască intentarea acţiunii de daune împotriva administratorilor;

h) Să hotărască asupra fuziunii cu alte cooperative;

i) Să hotărască asupra modificării sau completării statutului;

j) Să hotărască asupra dizolvării societăţii sau schimbării obiectului întreprinderii;

k) Să hotărască asupra tuturor chestiunilor rezervate adunării generale de către lege şi statut.

Titlul II
Despre federale

Art. 62. Societăţile cooperative se pot asocia la federale, care vor face numai operaţiuni în vederea satisfacerii nevoilor cooperativelor asociate.

Art. 63. Federalele sunt societăţi cooperative şi toate dispoziţiile prezentei legi pentru societăţile cooperative, referitoare la constituire, administrare şi dizolvare, precum şi la procedură, înlesniri, control, penalităţi etc., se aplică şi federalelor, cu modificările arătate în lege.

Art. 65. Falimentul federalei nu atrage după sine falimentul societăţilor cooperative asociate.

Partea II

Despre instituţiile de îndrumare şi control

Titlul I
Despre Uniunile de Cooperativă

Art. 66. Societăţile cooperative funcţionând în baza dispoziţiunilor legii de faţă se vor asocia în uniuni, în scopul organizării autocontrolului.

Art. 67. Uniunile se constituiesc şi funcţionează după aceleaşi norme ca şi societăţile cooperative, însă fără capital social.

Art. 69. Uniunea are următoarele atribuţiuni:

a)Să examineze şi eventual să vizeze statutele şi actele constitutive ale societăţilor cooperative, precum şi procesele verbale ale adunărilor generale referitoare la modificarea acestor statute;

b)Să organizeze controlul legal al societăţilor cooperative afiliate şi să ia măsurile prevăzute în legea de faţă împotriva administratorilor, cenzorilor, lichidatorilor, funcţionarilor şi prepuşilor acestora;

c)Să rezolve, pe cale amicală sau în conformitate cu dispoziţiile legale şi statutare, diferendele ivite între societăţile cooperative afiliate sau între organele unei cooperative şi asociaţii săi;

d)Cu aprobarea Oficiului Naţional al Cooperaţiei Române să hotărască dizolvarea societăţilor cooperative în cazurile prevăzute la art. 55 de mai sus, precum şi atunci când se constată că societatea este în imposibilitate de a realiza scopul pentru care s-a constituit ori s-a abătut de la normele legale şi statutare; [. . .]

Titlul II
Oficiul Naţional al Cooperaţiei Române

Art. 79. Ca aşezământ superior pentru îndrumarea şi controlul societăţilor cooperative se instituie Oficiul Naţional al Cooperaţiei Române, care va funcţiona ca instituţie autonomă investită cu personalitate juridică de drept public, pe lângă Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale.

Uniunile de Cooperative pot să alcătuiască o Centrală a Uniunilor de Cooperative, care va avea atribuţiunile prevăzute în prezenta lege pentru Oficiul Naţional al Cooperaţiei Române.

Constituirea Centralei Uniunilor de Cooperative se va face potrivit cu dispoziţiunile prevăzute în legea de faţă pentru constituirea Uniunilor de Cooperative, autorizaţiunea fiind dată de către Consiliul de Miniştri.

Art. 80. Oficiul Naţional al Cooperaţiei Române are următoarele atribuţiuni :

a)Aprobă constituirea şi vizează statutele uniunilor şi ale

federalelor de cooperative, precum şi ale societăţilor cooperative, acolo unde nu există uniune;

b) Indrumează şi controlează activitatea Uniunilor de Cooperative;

c) Exercită controlul legal asupra federalelor, aplicând măsurile prevăzute în legea de faţă şi având dreptul a le reprezenta în justiţie^ pon- form art. 69, litera g;

d) Exercită controlul prevăzut în prezenta lege asupra societăţilor cooperative neasociate în Uniuni, precum şi acolo unde acestea nu-şi îndeplinesc atribuţiunile, având drepturile acordate Uniunilor de Cooperative prin art. 69, lit. g;

e) Alcătuieşte regulamentul şi dă instrucţiuni pentru efectuarea controlului societăţilor cooperative; regulamentul alcătuit va fi sancţionat prin decret regal;

f) Alcătuieşte statute-tip, norme şi instrucţiuni pentru funcţionarea societăţilor cooperative de orice categorie;

g) Serveşte ca instanţă de apel cu privire la hotărârile luate de Uniunile de Cooperative;

h) Organizează statistica generală a mişcării cooperative, publicând Anuarul Cooperaţiei Române;

i) Organizează îndrumarea şi asistenţa judiciară (contencios) şi tehnică (agricolă, forestieră, industrială etc.) a societăţilor cooperative;

j) Organizează, îndrumează şi controlează învăţământul cooperatist;

k) Organizează şi îndrumează cercurile cooperatiste, precum şi întreaga acţiune de propagandă cooperatistă, prin toate mijloacele nimerite;

l) Publică „Buletinul Cooperaţiei Române”;

m) Reprezintă, la cererea lor, interesele societăţilor cooperative faţă de autorităţile publice şi ori unde va fi nevoie;

n) Organizează un oficiu de studii al problemelor cooperative şi menţine legătura cu instituţiile şi organizaţiile cooperative centrale din alte ţări, precum şi cu cele internaţionale;

Partea III
Banca Centrală Cooperativă

Art. 87. Pentru sprijinirea financiară a societăţilor cooperative se înfiinţează, sub denumirea de Banca Centrală Cooperativă, un institut de credit, funcţionând potrivit unui statut alcătuit pe baza dispoziţiunilor de mai jos, aprobat de Consiliul de Miniştri şi sancţionat prin decret regal[1].

Banca Centrală Cooperativă are sediul în Bucureşti, este persoană juridică şi are durată nelimitată.

Art. 88. Capitalul Băncii Centrale Cooperative este astfel format:

1. Din suma de 500 000 000 lei şi anume:

a) 200 milioane lei fondul pus la dispoziţie de Banca Naţională a României pentru creditul popular, conform convenţiunii pentru prelungirea privilegiului Băncii Naţionale

din 1925;

b) 25 milioane lei reprezentând capitalul de participare a statului la Centrala Băncilor Populare;

c) 25 milioane lei reprezentând participarea statului la Centrala Cooperativelor;

d) Din suma de 250 milioane lei pe care statul o destinează completării capitalului acestei instituţiuni.

2. Capitalul social se va completa până la suma de un miliard lei prin subscrierile societăţilor cooperativelor şi federalelor lor.

Capitalul de participare a cooperativelor este format din părţi sociale de câte 10 000 lei fiecare.

O societate cooperativă asociată trebuie să posede cel puţin o parte socială.

Prin statut se vor stabili normele după care se vor face subscrierile şi vărsămintele de părţi.

Art. 89. Banca Centrală Cooperativă poate face următoarele operaţiuni :

a) Să acorde credite sub orice formă federalelor şi societăţilor cooperative asociate;

b) Să facă orice operaţiuni de bancă în folosul societăţilor cooperative asociate;

c) Să cumpere pentru contul său propriu efecte publice sau garantate de stat până la cel mult 10% din capitalul social;

d) Să plaseze eventualele disponibilităţi de casă sub formă de depuneri la vedere sau în cont curent la instituţiunile de stat sau -controlate de stat, sau în instituţiunile financiare de primul rang, aprobate de Ministerul de Finanţe.

e) Să întreţină disponibilităţi de devize la băncile de primul rang de pe pieţele străine, alese de comun acord cu Ministerul de Finanţe;

f) Să primească depuneri spre fructificare, atât de la societăţile cooperative asociate cât şi de la cele neasociate, de la instituţii publice, precum şi de la particulari;

g) Să se împrumute sub orice formă de la Banca Naţională a României, precum şi de la oricare altă instituţie publică sau particulară;

h) Să aducă la îndeplinire fie direct, fie prin federalele şi societăţile cooperative asociate, anumite operaţiuni financiare cu care ar fi însărcinată de stat; , . .

i) Să facă orice operaţiuni de comision pentru societăţile cooperative asociate.

Art. 92. Banca Centrală Cooperativă este administrată de un consiliu compus din 9 membri, şi anume:

Un delegat al Ministerului Finanţelor;

Un delegat al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor;

Un delegat al Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale;

Un delegat al Băncii Naţionale a României.

Delegaţii ministerelor se confirmă pentru o perioadă de trei ani, prin decret regal, după propunerea Ministerului Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale.

Cinci membri aleşi de societăţile cooperative şi federale asociate, potrivit normelor prevăzute în statut. Odată cu alegerea membrilor se va alege şi un număr egal de supleanţi.

Membrii aleşi vor funcţiona şase ani, după procedeul prevăzut în legea de faţă pentru societăţile cooperative.

Consiliul va delega din sânul său trei membri care vor forma comitetul de direcţie, putând lucra şi lua hotărâri cu majoritate de doi, în limita delegaţiei date. Hotărârile comitetului de direcţie vor trebui să fie supuse ratificării ulterioare a consiliului în prima sa şedinţă.

Consiliul poate desemna şi alte comitete, precizându-le atribuţiunile.

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XVII, 1929, p. 354—372.

39. Lege asupra contractelor de muncă (5 aprilie 1929)

Titlul I
Contractul de ucenicie

Capitolul I
Natura şi forma lui

Art. 1. Contractul de ucenicie este convenţia prin care o persoană fizică sau juridică, din ramura industrială sau comercială, denumit patron, se obligă să dea în chip metodic unei alte persoane, denumită ucenic, (ucenicul propriu-zis din industrie, elevul sau practicianul din comerţ), o pregătire profesională practică şi pe cât cu putinţă teoretică, în schimbul muncii ce acesta din urmă este obligat să presteze în timpul şi condiţiile convenite.

1. Condiţiile de validitate

Art. 2. Patronul nu poate ţine ucenici dacă nu posedă un titlu de capacitate profesională prevăzut de legea pentru organizarea meseriilor sau a profesiunilor în general (brevet de meşter, diplomă de inginer, arhitect, expert contabil etc.) şi aceasta în cazul când ucenicii sunt puşi sub directa sa conducere, supraveghere şi instruire, sau dacă persoana din stabilimentul său, însărcinată cu pregătirea profesională a ucenicilor, nu posedă asemenea titluri.

Art. 3. Sunt incapabili de a ţine ucenici:

a) cei condamnaţi definitiv pentru crime sau pentru vreuna din faptele prevăzute de art. 262 până la 267 din Codul penal sau de articolele similare din celelalte legiuiri în fiinţă;

b) cei condamnaţi la pedepse infamante;

c) cei decăzuţi din drepturile de a fi tutori;

d) cei care din cauza unor purtări vicioase sunt improprii de a asigura educaţia morală şi profesională a ucenicului;

e) patronul bărbat, văduv, necăsătorit, divorţat sau care nu locuieşte împreună cu soţia sa nu poate angaja ucenice sub vârsta de 18 ani;

f) cei care n-au împlinit încă vârsta de 21 ani.

Incapacitatea se va pronunţa de către jurisdicţia profesională în circumscripţia căreia domiciliază patronul.

Art. 4. Dreptul de a ţine ucenici poate fi ridicat de jurisdicţia profesională în circumscripţia căreia domiciliază patronul, în chip vremelnic, ori pentru totdeauna, dacă se constată că patronul s-a făcut vinovat de abateri grave de la obligaţiile sale legale sau contractuale.

111. Durata contractului

Art. 8. Durata maximă a contractului de ucenic este de 4 ani.

În lipsa stipulaţiunii duratei sau în caz când s-a stipulat o durată mai mare de 4 ani, contractul se va considera încheiat pentru durata maximă prevăzută mai sus, părţile neputând cere în acest caz desfiinţarea contractului.

Art. 9. Contractul de ucenic se socoteşte definitiv încheiat numai după trecerea unui termen de încercare de maximum 4 luni, socotite de la data înregistrării contractului, părţile având facultatea de a stipula termene mai scurte. în acest timp, fiecare parte poate denunţa contractul de ucenicie, comunicând aceasta celeilalte părţi şi Camerei de Muncă, în scris şi recomandat.

Termenul de încercare se va socoti totdeauna în durata uceniciei.

Art. 10. Contractul de ucenicie se prelungeşte de drept cu o durată egală cu îndoitul timpului de absentare nejustificată de la serviciu a ucenicului, când acesta a lipsit cel puţin o lună de zile pe an şi când lipsa este constatată în urma reclamaţiunii făcută la timp de patron către Camera de Muncă din circumscripţia sa.

Capitolul II

Efectele contractului de ucenicie

A. Obligaţiile patronului

Art. 11. Patronul este obligat să-l înveţe pe ucenic, fie el însuşi, fie prin personalul anume desemnat al stabilimentului său, profesiunea prevăzută în contract. De asemenea, este obligat să se poarte faţă de ucenic ca un bun părinte de familie, îngrijindu-se de educaţia sa, supraveghindu-i neîntrerupt purtarea, atât în stabiliment cât şi, în măsura posibilului, în afară, şi să-l apere de maltratările salariaţilor întreprinderii sau ale membrilor familiei sale.

Art. 12. Ucenicul nu poate fi pus să execute decât acele munci sau servicii care sunt în directă legătură cu profesiunea şi care trebuie să fie proporţionate cu puterea sa fizică sau intelectuală. Munca sau serviciile nu vor putea fi prestate decât în timpul orelor legale de muncă.

Ucenicul nu va putea fi întrebuinţat la munci casnice în folosul patronului sau al familiei acestuia.

Art. 13. Patronul este obligat să acorde ucenicului, în vederea completării instrucţiei şi a cunoştinţelor teoretice ale profesiunii, timpul necesar urmării cursurilor unei şcoli de adulţi, de ucenici sau de pregătire profesională autorizată de stat. Acest timp va fi socotit în numărul orelor de muncă zilnică pe care ucenicul este obligat să le presteze.

Art. 14. Patronul este obligat să acorde ucenicului un concediu anual de odihnă de cel puţin 15 zile în afară de sărbătorile legale.

Art. 15. Salariul stipulat în contractul de ucenic se va plăti ucenicului, dacă acesta este mai mare de 18 ani, la fiecare 15 zile.

Salariul ucenicului sub această vârstă se va plăti asemenea la fiecare 15 zile, conform art. 64 de mai jos.

Capitolul IV

Controlul executării contractului de ucenicie şi sancţiuni

Art. 26. Organele de inspecţie şi de control sunt în drept să facă inspecţiuni asupra modului cum se execută contractul şi să indice în scris îndreptările ce trebuiesc făcute.

Dacă organele de inspecţie şi control vor constata abateri de la dispoziţiile prezentei legi, vor încheia procese-verbale de contravenţie, pe care le vor înainta jurisdicţiei profesionale competente de pe lângă Camera de Muncă.

Art. 28. La expirarea contractului de ucenic, patronul va elibera ucenicului un certificat de practică profesională, pe un formular-tip, fixat de Ministerul Muncii şi va cere Camerei de Muncă constatarea încetării uceniciei şi confirmarea certificatului.

Titlul II

Contractul individual de muncă

Capitolul I

Natura şi formarea lui

Art. 37. Contractul individual de muncă este convenţiunea prin care una din părţi, denumită salariat, se obligă să presteze munca sau serviciile sale pentru un timp determinat, sau pentru o lucrare determinată, unei alte părţi denumită patron, care, la rândul său se obligă să remunerezi pe cel dintâi.

Art. 40. Femeia măritată nu are nevoie de consimţământul

sau autorizaţia soţului în încheierea convenţiunilor de muncă şi în exercitarea acţiunilor ce decurg din ele, oricare ar fi regimul rezultând din contractul de căsătorie.

Art. 42. Contractul individual de muncă este considerat definitiv încheiat, afară de cazul când părţile au convenit la un termen de încercare a cărui durată nu poate depăşi 8 zile pentru salariatul plătit cu ziua şi 15 zile pentru orice altă categorie de salariaţi.

Art. 43. Contractul individual de muncă poate fi făcut verbal sau scris.

La cererea uneia sau a ambelor părţi, contractul scris va fi înregistrat la Camera de Muncă respectivă.

Contractele individuale de muncă, până la valoarea de 10 000 lei lunar, sunt scutite de orice taxe de timbru şi înregistrare.

În lipsa unui act scris, proba cu martori pentru dovedirea contractului individual de muncă este totdeauna admisă, oricare ar fi valoarea litigiului.

Capitolul II
Efectele contractului individual de muncă

A. Obligaţiile patronului

Art. 45. Patronul este obligat la plata remuneraţiei stipulate.

El este obligat, de asemenea, să pună la dispoziţia salariatului, în lipsa unor convenţipni sau obiceiuri contrare, mijloacele necesare pentru prestarea muncii sau serviciilor angajate, asigurându-i putinţa de a lucra în mod normal.

Art. 48. Patronul este obligat să îngrijească ca executarea muncii să nu aducă vreo vătămare sănătăţii, siguranţei sau moralităţii salariatului.

Aceeaşi obligaţiune o are patronul şi în cazul când s-a obligat să procure salariatului locuinţă şi hrană.

În ambele cazuri, patronul este obligat să se conformeze prescripţiilor de siguranţă şi de igienă.

Art. 49. Patronul este obligat să acorde salariatului un concediu anual de odihnă după normele ce urmează:

Salariatul cu o vechime neîntreruptă la aceeaşi întreprindere de la 1—3 ani va beneficia de un concediu de 7 zile.

Cu o vechime de 3—5 ani, de un concediu de 10 zile.

Cu o vechime de 5—10 ani, de un concediu de 14 zile.

Peste această vechime pentru fiecare an în plus, concediul va fi sporit cu o zi, el neputând depăşi, totuşi, în nici un caz, 30 de zile.

Concediile fixate mai sus nu vor putea fi reduse sau suprimate prin acordul părţilor.

Aceste termene de concedii sunt socotite minimale.

Concediile se vor acorda de întreprinderile industriale sau

comerciale care întrebuinţează cel puţin 10 salariaţi, pe serii, în aşa fel ca funcţionarea normală a întreprinderii să nu sufere.

Pe tot timpul concediului salariatul va primi o indemnizaţie egală cu salariul mediu încasat pe ultimele 3 luni, cu toate accesoriile raportate la zilele de concediu.

Art. 50. Patronul care nu va acorda salariatului concediu legal prevăzut mai sus va fi obligat să plătească acestuia o despăgubire egală cu dublul sumei ce i s-ar fi cuvenit pe tot timpul concediului.

Salariatul care în timpul concediului legal se va angaja la alt întreprinzător. se va considera căzut din drepturile sale, fiind obligat a restitui patronului sumele primite pe tot timpul concediului; el va pierde dreptul la concediu şi pentru anul următor.

B. Obligaţiile salariatului

Art. 51. Salariatul este obligat:

a) de a executa cu îngrijire lucrul ce i-a fost încredinţat, conformân- du-se contractului, dispoziţiunilor şi instrucţiunilor patronului sau ale reprezentanţilor acestuia;

b) de a se conforma dispoziţiilor de ordine şi de disciplină stabilite de întreprindere;

c) de a nu face nimic din ceea ce ar putea pune în primejdie Siguranţa întreprinderii, a personalului şi a materialului şi de a păstra secretul de fabricaţie, de aprovizionare sau de clientelă a întreprinzătorului.

C. Remunerarea muncii

Art. 58. Oricine prestează muncă sau serviciile sale în baza unui contract individual de muncă are dreptul la o remunerare.

Aceasta poate fi determinată pe unitatea de timp sau în raport cu lucrarea, calitatea sau cantitatea lucrului efectuat, sau alt mod cuvenit intre părţi.

Art. 59. Remunerarea muncii exclusiv în natură este interzisă.

înlesnirile în natură trebuiesc să fie deosebit stipulate şi specificate. Ele nu pot fi înglobate în salariul nominal, care va fi întotdeauna plătit în monedă metalică sau fiduciară, având curs legal.

Se pot prevedea în contractul individual de muncă şi eventuale participări la beneficii.

Capitolul III

Desfiinţarea contractului individual de muncă

Art. 74. Contractul individual de muncă se desfiinţează pentru una din următoarele cauze:

a) Expirarea termenului convenit sau terminarea lucrării;

b) Voinţa ambelor părţi sau a uneia dintre ele, în acest din urmă caz, cu respectarea celor prevăzute mai jos Ia art. 78;

c) Culpa uneia din părţi în executarea obligaţiunilor legale

sau contractuale;

d) Injurii grave, acte imorale, calomnii, violenţe, maltratări comise de una din părţile contractante sau de cei însărcinaţi de ei cu conducerea întreprinderii;

e) Forţă majoră;

f) Decesul salariatului.

Lipsa salariatului în zilele de votare la alegerile pentru care neparti- ciparea atrage o sancţiune legală nu constituie un motiv de rupere a contractului de muncă.

Art. 77. Timp de 3 luni de la data decesului salariatului, urmaşii săi. văduva şi copiii, ascendenţi sau membrii familiei care locuiau obişnuit cu salariatul, vor beneficia gratuit de locuinţa ce fusese dată de întreprindere, în folosinţa acestuia.

Deosebit de aceasta, urmaşii salariatului decedat, văduva sau copiii minori sub vârsta de 18 ani, au dreptul împreună la o indemnizaţie egală cu salariul pe o lună, dacă salariatul avea o vechime de cel puţin un an în întreprindere, de două luni pentru acel cu o vechime variind între 1—3 ani şi pe trei luni pentru acel cu o vechime mai mare.

Art. 78. Contractul individual de muncă cu durată nedeterminată poate fi denunţat prin voinţa oricăreia dintre părţi, cu îndatorirea de a preveni pe cealaltă de data încetării obligaţiunilor contractului.

Această denunţare se face în scris sau verbal, cu cel puţin 14 zile înainte de data fixată pentru încetarea obligaţiunilor contractuale, excep- tându-se cazurile când legea de faţă dispune altfel.

Art. 80. în cursul termenelor de preaviz, salariaţii, în vederea plasării lor, vor beneficia, în afară de orele de repaus, de cel puţin patru ore libere în zilele de lucru.

Totalul acestor ore nu va putea depăşi 2 zile de lucru.

Art. 84. Greva sau lockoutul nu constituie un just motiv de desfiinţare a contractului individual de muncă, el e însă suspendat în toate efectele lui pe tot timpul cât durează greva sau lockoutul, în afară de avantajele în natură pe care le are în mod curent salariatul.

Refuzul uneia din părţi de a se referi în caz de conflict colectiv de muncă la procedura de conciliaţiune sau de arbitraj, în cazurile când acesta din urmă e obligatoriu, prevăzută în legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă, constituie un just motiv de desfiinţare a contractului individual de muncă.

Capitolul IV

Dispoziţii speciale privind contractele individuale de muncă ale funcţionarilor din industrie şi comerţ

Art. 93. în cazul când contractul de muncă este încheiat pentru o durată nedeterminată, fiecare din părţi are dreptul de

a-l denunţa prin- tr-un preaviz.

Acest preaviz va fi:

a) de o lună, când salariatul are o vechime în serviciu de 6 luni până la un an;

b) de 3 luni, când salariatul are o vechime în serviciu de 1 an până la 5 ani;

c) de 4 luni, când salariatul are o vechime în serviciu de 5 ani până la 10 ani;

d) de 6 luni, când salariatul are o vechime în serviciu de 10 până la 15 ani

e) pentru fiecare an în plus peste 15 ani, preavizul se va spori cu o lună.

Tot termenul de preaviz nu va putea depăşi însă 12 luni.

Termenele de preaviz prevăzute mai sus sunt obligatorii. Ele nu pot fi reduse prin convenţia părţilor.

Art. 94. În cursul termenului de preaviz salariatul va avea dreptul la repausul prevăzut de art. 80. Totalul acestor ore nu va putea trece de 4 zile libere.

Art. 95. în caz de rupere a contractului de muncă fără preaviz sau cu un preaviz mai scurt decât cel fixat de lege, partea care rupe contractul va plăti celeilalte o indemnizaţie egală cu salariul şi toate accesoriile cuvenite pe tot timpul până la împlinirea termenului de preaviz fixat de lege.

TITLUL III

Contractul de echipă

Art. 97. Contractul de echipă este convenţia de muncă care se încheie în acelaşi timp între mai mulţi salariaţi şi un singur întreprinzător.

Acesta poate încheia contractul de echipă fie direct cu salariaţii, fie cu reprezentanţii acestora.

Contractul de echipă stabileşte raporturi juridice între întreprinzători şi fiecare salariat în parte.

În afară de dispoziţiile de sub acest titlu contractul de echipă este în total supus dispoziţiilor contractului individual de muncă.

Art. 98. Plata salariilor se poate face de întreprinzător direct salaria- ţilor sau şefului de echipă.

În cazul din urmă întreprinzătorul rămâne totuşi răspunzător faţă de salariaţi pentru plata salariilor.

Numai în caz când salariaţii au delegat în mod special în scris, în faţa unei autorităţi publice, pe şeful de echipă de a primi şi împărţi salariile cuvenite, plata astfel făcută descarcă pe întreprinzător de orice răspundere faţă de salariaţi.

Art. 99. Şeful de echipă, care primind de la întreprinzător drepturile cuvenite salariaţilor, în baza unui contract de echipă, refuză de a le achita

acestora, se va pedepsi cu închisoare de la 15 zile la 3 luni şi cu amendă de la 10 000—50 000 lei în folosul Camerelor de Muncă, fără aplicarea dispoziţiilor art. 60 aliniatul ultim din Codul penal.

TITLUL IV

Contractul colectiv de muncă

Capitolul I

Natura şi formarea lui

Art. 101. Contractul colectiv de muncă este acordul scris privitor la condiţiile de muncă şi salarizare, încheiat, pe de o parte, de unul sau mai mulţi întreprinzători, de grupări sau asociaţii ale acestora, şi, pe de altă parte, de asociaţiile profesionale sau grupările de salariaţi.

Art. 103. Contractele colective de muncă ce se vor încheia de grupări fără personalitate juridică vor trebui să fie semnate individual de fiecare membru al grupării sau de mandatarul sau mandatarii grupării.

Art. 104. Mandatul trebuie să fie legalizat de jurisdicţia profesională competentă şi să fie subscris:

a) de către membrii comitetului de direcţie sau de cei împuterniciţi pentru aceasta în baza statutelor, în cazul unei asociaţiuni profesionale cu personalitate juridică;

b) de către fiecare din membri, în cazul unei grupări fără personalitate juridică.

Art. 105. Contractul colectiv de muncă va cuprinde în orice caz:

a) drepturile şi obligaţiile reciproce dintre părţi;

b) stipulaţiunea expresă dacă contractul leagă părţile contractante şi faţă de terţi;

c) termenul contractului;

d) întinderea aplicaţiunii sale;

e) orice alte condiţii speciale privitoare la executarea muncii sau la clauzele din contractele individuale.

Capitolul III

încetarea sau denunţarea contractului colectiv de muncă

Art. 113. Contractul colectiv de muncă cu durată determinată sau pentru durata unei lucrări determinate încetează la expirarea termenului sau la terminarea lucrării.

În primul caz, contractul colectiv de muncă poate fi prelungit prin notificare cu cel puţin 30 zile libere înainte de expirare.

Notificarea se va face prin Camera de Muncă unde s-a înregistrat contractul.

Art. 115. Contractul colectiv de muncă încheiat pentru o durată nedeterminată poate fi denunţat oricând de asociaţiile profesionale sau părţile contractante.

Denunţarea trebuie să fie notificată în scris tuturor părţilor contractante prin Camera de Muncă care a înregistrat contractul

colectiv de muncă în termen de cel puţin 20 zile libere înainte de data la care denunţătorii înţeleg să considere contractul desfiinţat.

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XVII, 1929, p. 400—415.

40. Legea pentru construcţia de locomotive şi vagoane în ţară (2 august 1929)

Art. 1. Se autorizâ Regia Autonomă a C.F.R. de a contracta cu fabricile de locomotive:

a) Uzinele de Fier şi Domeniile din Reşiţa, S.A.

b) Fabrica de locomotive N. Malaxa, societate anonimă română, precum şi cu fabricile de vagoane:

c) Astra, prima fabrică română de vagoane şi motoare, S.A.

d) Unio, fabrică de vagoane, S.A.

e) Romlac, fabrică românească de locomotive şi vagoane, S.A., contracte pentru construcţia în ţară de locomotive, respectiv vagoane, în condiţiunile specificate în alăturatele contacte tip, care fac parte integrantă din această lege.

Art. 2. Contractele ce urmează a se încheia vor avea o valabilitate de 6 ani, cu începere de la 1 ianuarie 1929.

Art. 3. Suma anuală totală afectată de către Regia Autonomă a C.F.R. pentru furniturile specificate în contractele tip este de 1 150 000 000 lei anual, sumă care se repartizează în modul următor: 550 000 000 lei pentru fabricarea de locomotive, de o parte, şi 600 000 000 lei pentru fabricarea de vagoane, de altă parte.

Art. 4. Pe tot timpul de valabilitate al contractelor Regia Autonomă a C.F.R. este obligată a nu mai încheia nici un contract analog cu vreo altă fabrică din ţară. Asemenea, Regia Autonomă a C.F.R. este obligată ca din totalul comenzilor de locomotive sau vagoane, ce eventual ar face peste suma alocată anual fabricilor, prin contractele tip, să rezerve şi să comande acestora 33% din totalul comenzilor suplimentare ce ar face, comenzile de locomotive fiind independente de comenzile de vagoane.

Art. 5. Prezenta lege abrogă toate dispoziţiunile legii promulgată cu înaltul decret regal nr. 739 din 13 martie 1927.

Contractele noi ce urmează a se încheia, conform prezentei legi, cu cele 5 fabrici arătate la art. 1, vor înlocui atât contractele pentru con- strucţiuni de material rulant nou, încheiate de administraţia C.F.R. cu numitele fabrici, pe baza legii abrogate, cât şi pe cele de reparaţiuni de material rulant vechi, încheiate pe baza jurnalului Consiliului de Miniştri cu nr. 1 352 din 13 iunie 1921.

Monitorul oficial, nr. 169, din 2 august 1929.

41. Documente privind evenimentele sângeroase de la Lupeni din 6 august 1929

a) Comunicate oficiale

Direcţia presei şi informaţiilor comunică:

La Lupeni au fost înmormântate ieri 21 de victime[**********] ale incidentelor de la Lupeni, în prezenţa rudelor morţilor.

În spital se găsesc în prezent 23 grav răniţi. Mai sunt 30 uşor răniţi.

Forţele militare sunt menţinute în regiune.

Din raportul jandarmeriei rezultă că au fost răniţi 12 jandarmi dintre care unul grav. Unul dintre ei a fost împuns cu un cuţit în gât»

Cu privire la conflictul de la minele din Lupeni ministrul muncii precizează următoarele:

încă de la începutul actualei guvernări Ministerul Muncii a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a preveni situaţiuni anormale în regiunea minieră din Valea Jiului.

E de-ajuns să amintim ajutorarea şomerilor în cursul iernii trecute prin construirea de drumuri publice, prin distribuirea de alimente sau organizarea de cantine şi ceainării.

În conflictul ivit cu prilejul reînnoirii contractului colectiv în luna ianuarie a.c.[††††††††††] Ministerul Muncii a încercat, conform legei pentru reglementarea conflictelor colective de muncă, reconcilierea între muncitori şi întreprinzători.

Nereuşind să aplaneze conflictul pe această cale, el a fost deferit, conform aceleiaşi legi pentru arbitraj, justiţiei.

Hotărârea tribunalului Deva a fost atacată de muncitori cu recurs şi urmează să fie judecată de înalta Curte de Casaţie.

Ministerul Muncii nu are cădere să intervină pentru accelerarea pro- cedurei justiţiei. El a făcut totuşi toate demersurile necesare şi a reuşit ca întreprinderile să nu aplice încă hotărârea de arbitraj a tribunalului până la pronunţarea Casaţiei.

Ancheta în curs va stabili răspunderile pe baza cărora se vor da sancţiunile cuvenite.

D. ministru Răducanu va pleca la Lupeni

D-l I. Răducanu, ministrul muncii, a plecat ieri la Lupeni pentru a cerceta personal situaţia de acolo şi a lua măsurile de rigoare.

Dreptatea, din 10 august 1929.

b) Apelul „Pentru ajutorarea victimelor măcelului de la Lupeni“, publicat în „Viaţa muncitoare” din 18 august 1929

Tovarăşi muncitori şi muncitoare,

********** Şi în cazul acestor evenimente sângeroase cifrele, din diferite documente, nu concordă.

†††††††††† „ 1929.

Aţi aflat, chiar din ziarele burgheze, despre marele măcel săvârşit de guvernul naţional-ţărănesc în complicitate cu şefii social-democraţi asupra muncitorilor mineri din Lupeni. Peste 30 de morţi şi aproape 200 de răniţi, acesta e bilanţul sângeros al crimelor săvârşite de către burghezie.

De pe urma acestui sângeros măcel, sute de familii au rămas muritoare, de foame, sute de copii au rămas orfani, fără nici un sprijin. Şi cei rămaşi infirmi în urma măcelului nu vor fi în stare să mai muncească.

Toţi aceştia au căzut victime pe câmpul luptei de clasă, luptând pentru cucerirea unui trai mai bun, pentru dărâmarea regimului burghez.

Datoria muncitorilor din întreaga ţară e de a vâni în ajutorul material al acestor victime şi aceasta cât mai neîntârziat.

De urgenţă formaţi comitete pentru strângere de bani pentru a veni cât mai grabnic în ajutorul familiilor şi copiilor eroicilor luptători mineri de la Lupeni.

Daţi salariul pe o zi pentru ajutorarea acestor familii.

Lansaţi liste de subscripţii printre toţi muncitorii şi ţăranii exploataţi.

Banii strânşi trimiteţi-i pe adresa: D. Grofu, str. Ziduri, nr. 17, Bucureşti 4. Orice sume de bani adunate trebuiesc de urgenţă trimise la/ destinaţie.

Formaţi pretutindeni comitete de ajutorarea victimelor celor căzuţi în lupta din Lupeni.

Afirmaţi-vă prin aceasta solidaritatea cu lupta dusă de aceşti muncitori.

Executiva C.G.S.U. din România

Viaţa muncitoare, din 18 august 1929,

42. Legea pentru reglementarea circulaţiei pământurilor dobândite prin legile de împroprietărire

(20 august 1929)

1. Pământul dobândit prin legea rurală din 1864, prin legile de înstrăinare a bunurilor statului din ,13 februarie 1879, 3 aprilie 1882, 7 aprilie 1889, 10 aprilie 1910, 18 martie 1912, 23 aprilie 1916, 3 mai 1916, prin legea din 2 aprilie 1903 pentru acordarea de pământuri luptătorilor din războiul 1877—1878, prin legea pentru împroprietărirea în Dobrogea a subofiţerilor cu 12 ani neîntrerupţi în serviciu din 9 ianuarie 1888 şi prin legile din 5 martie 1906 şi 21 aprilie 1913, pentru reangajarea gradelotr inferioare în armată, ori prin cumpărarea de la Casa Rurală, precum şi pământul dobândit în întreaga ţară pe baza legilor pentru reforma agrară, poate fi înstrăinat, fără nici o formalitate, cu respectarea următoarelor condiţiuni:

. a) Dobânditorii trebuie să fie cetăţeni români (bărbaţi sau femei), muncitori manuali de pământ, sau absolvenţi ai unei şcoli de agricultură de orice grad.

Se asimilează cu muncitorii manuali de pământ: preoţii, învăţătorii şi slujitorii bisericeşti.

înstrăinările cu titlul de dotă sunt permise, chiar dacă înzestraţii nu intră în categoriile mai sus menţionate;

,b) înstrăinările sunt permise numai pentru terenurile pe

care îndreptăţiţi! au fost puşi în posesie şi numai dacă se face dovada achitării **inte**grale a preţului către stat;

c) Dobânditorii nu vor putea stăpâni la data cumpărării, împreună cu terenul achiziţionat, mai mult de 25 ha (14 iugăre) pământ cultivabil **de**

familie. Se consideră cuprinşi în familie, în înţelesul acestei legi, soţii şi copiii minori necăsătoriţi.

Dovada îndeplinirii sus-menţionatelor condiţiuni se va face cu un certificat eliberat de primăria respectivă, completat cu referatul percepţiei, atunci când nu există titlul de împroprietărire.

2. În scopul creării sau dezvoltării de industrii sau aşezăminte de interes general (spitale, sanatorii), se pot înstrăina, fără respectarea condi- ţiunilor din art. precedent, până la 5 ha, cu obligaţiunea pentru dobânditori de a investi în termen de trei ani un minimum de 500 000 lei de hectar.

La autentificarea actului se va prezenta şi devizul lucrărilor ce urmează a se efectua, din care un exemplar va rămâne la dosarul, de acte autentice.

Neîndeplinirea condiţiunilor în termenul stipulat atrage de plin drept trecerea terenului în proprietatea statului, fără nici un drept de restituire.

Nulitatea se poate cere după iniţiativa Ministerului Public şi a Ministerului de Agricultură, prin serviciul contencios al statului.

Acţiunea se prescrie în termen de 3 ani.

3. Terenurile plantate cu vii, livezi, cu pomi fructiferi sau pepiniere, indiferent de întindere, precum şi locurile de casă până la cel mult 1 ha pot fi înstrăinate şi ipotecate fără îndeplinirea nici unei condiţiuni..

4. Toate înstrăinările prevăzute în articolele precedente sunt valabile numai dacă vor fi făcute prin acte autentice în vechiul Regat şi Basarabia, iar în Ardeal şi Bucovina dacă vor fi făcute prin acte proprii, pentru a fi intabulate în cărţile funduare.

5. Pământul pînă la 25 ha cultivabile, dobândit prin legile prevăzute în art. 1 al prezentei legi, cum şi cel dobândit în temeiul dispoziţiunilor înscrise în această lege, nu va putea fi ipotecat decât la societăţile de credit agricol, funcţionând în baza legii speciale de organizare a creditului funciar rural şi a creditului agricol.

Aceste instituţiuni pot cumpăra la licitaţie publică imobilele asupra cărora au ipotecă. Ajunse proprietare, prin adjudecare la licitaţie, vor trebui să le vândă în conformitate cu dispoziţiile art. 1 din prezenta lege. Când loturile dobândite prin împroprietărire scoase în vânzare prin licitaţie publică nu se adjudecă la prima licitaţie, pentru motivul că preţul oferit nu acoperă creanţa ipotecară, la licitaţiile următoare ele vor putea fi adjudecate asupra oricărui cetăţean român.

Loturile pe care se înfiinţează industrii potrivit art. 2 din această lege, precum şi locurile de casă dobândite potrivit legii din 3 mai 1916, se pot ipoteca şi vinde fără nici o restricţie.

6. Orice înstrăinări făcute fără respectarea dispoziţiunilor de mai sus, precum şi orice sarcini sau ipoteci de orice natură, constituite în afară de prevederile acestei legi, sunt nule de plin drept.

Nulitatea lor este de ordine publică şi se poate cere de orice parte interesată, precum şi după iniţiativa Ministerului Public sau a Ministerului de Agricultură, de serviciul contencios al

statului.

În aceste două cazuri din urmă procedura este gratuită.

Acţiunea în nulitate se prescrie în termen de 5 ani.

7. Schimbul terenurilor prevăzute în legea de faţă, precum şi al terenurilor dobândite prin legea din 12 mai 1927, este permis atât între ele, precum şi cu alte terenuri de aceeaşi întindere şi calitate; în acest din urmă caz pământul primit în schimb de împroprietărit îşi dobândeşte calitatea decurgând din legile de împroprietărire.

8. Cei care n-au fost înscrişi pe tablourile de împroprietărire ale comunei respective, dar care au primit loturi în baza dispoziţiunilor art. 84 al legii agrare pentru vechiul Regat, şi n-au satisfăcut condiţiunile prevăzute în acel articol până la data depunerii acestei legi pe biroul Adu-< nării Deputaţilor (1 mai 1929) se deposedează de loturile lor.

Pot fi scutiţi de deposedare aceia care au făcut investiţiuni importante, după constatarea ce se va face de organele* Ministerului Agriculturii şi Domeniilor.

Cei deposedaţi vor primi de la stat preţul lotului.

Celor deposedaţi în virtutea dispoziţiunilor de mai sus li şe pot da în schimb loturi de aceeaşi întindere în regiunile cu cereri de împroprietărire satisfăcute, fără ca să existe mai mult de un împroprietărit din această categorie, de fiecare sat.

Toţi cei ce posedă loturi în virtutea art. 84 al legii agrare pentru vechiul Regat sau le vor obţine în virtutea prezentei legi sunt obligaţi a-l pune singuri în valoare, sub sancţiunea deposedării.

înstrăinarea acestor loturi nu se va putea face decât cu respectarea dispoziţiunilor art. 32 al legii agrare pentru vechiul Regat. '

Monitorul oficial, nr. 183, din 20 august 1929.

43. Lege pentru organizarea creditului funciar rural * şi a creditului agricol (20 august 1929)

Art. 1. Se pot constitui în condiţiile prevăzute de această lege:

a) Societăţi civile de credit funciar rural;

b) Societăţi de credit agricol.

Aceste societăţi vor putea înfiinţa sucursale, agenţii, şi reprezentanţe conformându-se regulilor prevăzute de legile comerciale şi de legea de faţă.

Art. 2. Societăţile civile de credit funciar rural şi-de credit agricol vor avea de scop să acorde credite pentru satisfacerea necesităţilor agriculturii şi ale industriilor agricole; pentru înlesnirea dezvoltării acestora, pentru îmbunătăţirea fondului şi intensificarea culturii şi pentru finanţarea cumpărării de imobile rurale.

Partea I

Societăţile civile de credit funciar rural

Capitolul I

Constituirea

Art. 3. Societăţile civile de credit funciar rural se vor constitui cu un număr de cel puţin 100 proprietari rurali, ale căror proprietăţi vor reprezenta o valoare de cel puţin 50 000 000 lei, după rolurile de impozit

funciar; prin proprietari rurali se înţeleg şi proprietarii de terenuri agricole (terenuri cultivabile, vii, livezi, păduri etc.) situate în raza comunelor urbane şi a municipiilor.

Art. 4. Capitalul subscris nu va putea fi mai mic de 20 000 000 lei, iar primul vărsământ va fi de cel puţin 30°/b din capitalul subscris şi va fi depus la Banca Naţională a României, la Casa de Depuneri şi Consem- naţiuni sau la orice casierie publică.

Art. 5. Aceste societăţi au caracter civil, însă răspunderea membrilor acţionari pentru datoriile societăţii este mărginită la partea lor de capital.

Capitolul II

Capitalul social

Art. 6. Capitalul societăţilor civile de credit funciar rural se compune:

a) din emisiuni de acţiuni nominative, la a căror subscriere vor participa numai proprietarii rurali, societăţile şi asociaţiunile agricole, cooperativele agricole şi de credit, în limitele capitalului social;

b) din vărsămintele de 2% făcute prin reţineri în numerar asupra tuturor împrumuturilor ipotecare acordate de societăţi; în schimbul lor se vor elibera acţiuni nominative.

Capitolul III

Despre operaţiuni

Secţia I

Despre natura operaţiunilor

Art. 7. Societăţile civile de credit funciar rural vor putea face următoarele operaţiuni:

1. Să acorde împrumuturi ipotecare asupra terenurilor rurale, în numerar sau prin emisiune de scrisuri funciare rurale, fie pe termen lung plătibile în anuităţi, fie pe termen scurt, cu sau fără amortizări;'
2. Să acorde agricultorilor împrumuturi pe gaj asupra produselor de orice natură ale solului şi derivatelor lor industriale, precum şi asupria vitelor şi a întregului material de exploatare al întreprinderilor agricole;
3. Să acorde împrumuturi Băncii Centrale Cooperative şi Cooperativelor de Credit, în scopul ca aceste instituţii să procure credite personale micilor agricultori;
4. Să finanţeze întreprinderile şi cooperativele pentru exploatarea de orice fel a solului şi industrializarea produselor lui;
5. Să facă toate operaţiunile de bancă cu membrii societăţii,

putând primi în gaj scrisurile funciare şi obligaţiunile emise de ele;

6. Să emită cu aprobarea adunării generale obligaţiuni pe baza împrumuturilor ipotecare făcute în numerar sau pe baza imobilelor societăţii.

Secţia II
împrumuturi ipotecare

Art. 8. Societăţile civile de credit funciar fac împrumuturi ipotecare numai în primul rang asupra imobilelor rurale.

Nu se admit împrumuturi pentru:

A) Mine şi cariere;

B) Imobile în indiviziune, dacă nu iau parte la împrpmut toţi coproprietarii;

C) Imobile al căror uzufruct şi nuda proprietate aparţin diferitelor persoane, afară de cazul când toţi cei în drept vor consimţi la ipotecă.

În nici un caz suma împrumutată nu va putea depăşi jumătate din valoarea fondului, iar la păduri şi vii o treime din valoarea fondului,.

împrumuturile ipotecare vor putea fi rambursabile şi prin anuităţi. Rambursarea prin anuităţi se va face în cel mult 50 ani.

Art. 10. Societăţile civile de credit funciar rural beneficiază pentru plata anuităţilor datorate şi de un privilegiu asupra veniturilor şi produselor de orice natură ale bunului ipotecat precum şi asupra întregului inventar al imobilului.

Secţia III
împrumuturi pe gaj

Art. 14*. împrumuturi pe gaj vor fi acordate numai în primul rang şi suma lor nu poate depăşi o treime din valoarea obiectelor gajate.

Gajurile în favoarea societăţii civile de credit funciar rural sunt valabil constituite prin act sub semnătură privată.

Gajul va fi valabil de la data transcrierii actului în registrul special ţinut în acest scop la comuna respectivă, fără a se lua amanetul din posesiunea constituentului, care este obligat a-l deţine şi conserva pentru Societate; în vechiul Regat şi Basarabia transcrierea se va face în registrul de gajuri, ţinut conform art. 480 alin. 7 din Codul comercial.

Contractele de gaj pot circula prin gir.

Art. 15. Actele de gaj transcrise se vor executa de instanţa locului unde se găseşte gajul şi potrivit competinţei după valoarea actului fără formalitatea investirii cu formula executorie.

16. Gajul subzistă oriunde s-ar transporta şi depozita bunurile gajate, chiar \ şi asupra derivatelor lor transformate numai cu consimţământul societăţii.

Când gajul are de obiect recolta prinsă de rădăcini sau

semănături făcute, el subzistă asupra acestora, chiar după strângerea lor, oriunde s-ar afla.

Societăţile vor avea, pentru conservarea şi realizarea gajului, toate drepturile prevăzute în folosul proprietarilor asupra lucrărilor arendaşului aflate pe moşie, putându-le sechestra oriunde s-ar afla, fără a fi obligate să intente acţiune în revendicare şi fără respectarea termenului de 15 zile.

Vitele, instrumentele şi maşinile care servesc pentru exploatarea fondului şi care sunt imobile prin destinaţiune se vor putea afecta ca gaj, şi în caz de neplata gajului se vor urmări conform dispoziţiunilor legii de faţă.

Gajul constituit astfel dă drept societăţii de a fi plătită cu preferinţă faţă de orice persoană interesată.

Acest privilegiu va avea rang după drepturile fiscului pentru impozitele funciare elementare, pe cel mult 3 ani, şi după privilegiul proprietarului pentru arenda anului în curs.

În aceeaşi ordine au privilegiile de mai sus şi asupra sumelor pe care societăţile de asigurare le-ar datora împrumutaţilor sinistraţi ai obiectelor amanetate. • ' [1]

* Capitolul IV

Despre acţiuni, cheltuieli de exploatare, rezerve, scrisuri şi obligaţiuni

Art. 19. Acţiunile societăţilor civile de credit funciar vor fi nominative şi de o valoare egală. Ele nu pot fi mai mici de 500 lei şi vor putea fi transmise numai persoanelor arătate la art. 6, alin, a, şi cu aprobarea consiliului de administraţie al societăţii.

Art. 23. Scrisurile funciare şi obligaţiunile emise de societate sunt la purtător şi vor avea cupoane. Ele vor purta dobânzi fixe, care vor fi plătite înfăţişătorului cuponului.

Ele se transmit prin simpla tradiţiune.

Societatea se descarcă valabil prin plata făcută în mâinile purtătorului.

Purtătorii de scrisuri funciare sau obligaţiuni nu au altă acţiune pentru plata capitalului şi dobânzilor exigibile decât aceia ce pot exercita de-a dreptul în contra societăţii.

Scrisurile funciare şi obligaţiunile vor fi primite drept garanţie la toate casele statului în aceleaşi condiţiuni în care sUnt primite efectele statului. Fondurile incapabililor, ale comunelor şi aşezămintelor publice sau de utilitate publică, pot fi întrebuinţate în cumpărări de scrisuri funciare.

Art. 24. Scrisurile funciare şi obligaţiunile se vor emite în

titluri de cel puţin 1 000 lei sau echivalentul în valută străină, cu sau fără primă. Ministerul de Finanţe va stabili un tip unic, în ce priveşte conţinutul, atât pentru scrisurile funciare cât şi pentru obligaţiuni.

Partea II

Societăţile de credit agricol

Capitolul I

Constituirea

Art. 37. Societăţile de Credit Agricol se vor constitui între stat, reprezentat prin Ministerele de Agricultură şi Domenii, şi de Finanţe, de o parte, aşezămintele publice sau de utilitate publică, bănci, instituţiuni financiare sau particulari, de altă parte, prin act autentic sau sub semnătură privată.

Statutele Societăţii de Credit Agricol se vor stabili de prima adunare generală a acţionarilor şi ele vor determina, în limitele legii de faţă, condiţiunile de organizare, funcţionare, administrare, control şi lichidare a societăţii.

în toate adunările generale statul va fi reprezentat printr-un împuternicit autorizat de cele două ministere arătate mai sus, împuternicit care va exercita toate drepturile conferite de actul constitutiv, statute şi lege, pe baza acţiunilor ce statul va poseda.

Adunarea generală va alege administratorii pe o perioadă de 4 ani şi cenzorii pe o perioadă de 3 ani.

Statutele şi orice modificări ale lor vor trebui aprobate de Consiliul de Miniştri.

Societăţile de Credit Agricol vor fi societăţi comerciale anonime pe acţiuni şi vor fi supuse dispoziţiunilor codurilor comerciale şi ale prezentei legi.

Ele se vor administra de către adunarea generală şi consiliul de administraţie, împreună cu un guvernator, numit pe timp de 10 ani, prin decret regal, după propunerea Consiliului de Miniştri, dintr-o listă de 3 persoane recomandate de consiliul de administraţie al societăţii, cu majoritate de voturi.

Guvernatorul va putea fi revocat în acelaşi mod numai cu aprobarea majorităţii membrilor acestui consiliu de administraţie sau dacă majoritatea membrilor o va cere. Onorariile guvernatorului se vor fixa de consiliul de administraţie al societăţii de acord cu Ministerele de Agricultură şi de Finanţe. -

Capitolul II

Capitalul

Art. 38. Capitalul Societăţii de Credit Agricol va fi cel puţin 500 000 000 lei, împărţit în acţiuni de cel puţin 1 000 lei fiecare.

Acţiunile reprezentând aportul statului vor fi nominative şi

inalienabile, iar acele reprezentând aportul particularilor, vor fi nominative sau la purtător.

Se vor putea crea fie prin actul constitutiv, fie prin statute, acţiuni de preferinţă sau părţi de fondatori.

Statul va avea facultatea să subscrie până la o jumătate din capitalul social.

Capitolul III

Despre operaţiuni

Art. 39. Societăţile de Credit Agricol vor avea dreptul să facă toate operaţiunile prevăzute de art. 7 pentru societăţile de credit funciar rural, afară de operaţiunile de bancă prevăzute de alin. 5 al acestui articol.

Ele vor putea acorda împrumuturi ipotecare asupra bunurilor rurale, cu sau fără clădiri dobândite pe baza diferitelor legi în împroprietărire; asemenea vor putea acorda împrumuturi ipotecare asupra terenurilor rurale aparţinând incapabililor şi femeilor dotale, în cazurile şi cu formţjlla prevăzută de dreptul comun.

Societăţile de Credit Agricol vor putea emite obligaţiuni pe baza unei hotărâri a consiliului de administraţie până la suma egală cu de 10 ori capitalul nominal, iar cu autorizaţia adunării generale până la de 15 ori acest capital.

Cotele de mai sus vor putea fi reduse prin actul constitutiv şi prin statutele societăţii.

Art. 40. Obligaţiunile vor putea fi emise numai în lei sau şi în lei şi monedă străină, bazată pe etalonul aur. Ele vor fi la purtător şi vor fi garantate complet în ipoteci dobândite în baza împrumuturilor acordate în condiţiunile legii de faţă, sau prin imobile ale societăţii.

Obligaţiunile nu vor putea fi emise decât pentru o valoare nomjnală egală cu valoarea ipotecilor ce le garantează. '

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XVII, 1929, p. 1125—1135.

44. Lege pentru organizarea Camerelor de Agricultură (1 iulie 1930)

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Camerele de Agricultură sunt instituţiuni publice, create în scop de a reprezenta, ocroti şi susţine interesele economiei rurale, precum şi de a contribui prin orice mijloace la sporirea producţiunii, agricole, cu toate ramurile ei.

Ele lucrează din iniţiativă şi cu mijloacele proprii, fiind în

acelaşi timp şi organe consultative, ajutătoare şi de execuţie ale Ministerului Agriculturii şi Domeniilor. ■

Activitatea Camerelor se desfăşoară în cadrul prezentei legi şi în acord cu organele de administraţie.

Art. 2. Organizarea Camerelor de Agricultură cuprinde:

a) Comitetele agricole locale;
b) Camerele de agricultură judeţene;
c) Camerele de agricultură regionale;
d) Uniunea camerelor de agricultură.

Art. 3. Camerele de Agricultură, judeţene şi regionale, cum şi Uniunea lor, sunt instituţiuni autonome, investite cu personalitate juridică. Ele vor funcţiona pe baza unui statut, întocmit în cadrul legii de faţă, pentru fiecare instituţie în parte şi aprobat de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor. Uniunea Camerelor de agricultură va elabora un statut tip, pentru Camerele judeţene şi regionale, care va fi aprobat de minister. Statutul tip va fi adoptat de fiecare instituţiune, cu modificările impuse de condiţiunile locale şi aprobat de Uniune. .

■ Art. 4. Toate autorităţile sunt obligate să dea concursul lor Comitetelor agricole locale, Camerelor de Agricultură şi Uniunii lor, pentru ca să-şi poată îndeplini atribuţiunile fixate prin legă.

Art. 5. Camerele de .Agricultură, împărţite în circumscripţii, conform legii electorale, vor alege din sânul lor senatorii, prevăzuţi de art. 70 din Constituţie. La alegere vor participa numai membrii adunărilor generale ai Camerelor judeţene, aleşi de colegiul agricol.

Capitolul II
Comitetele agricole locale

Art. 6. În fiecare sat se va constitui câte un comitet agricol local. De asemenea şi la oraşe pentru populaţiunea agricolă.

Comitetele agricole locale sunt organe de reprezentare a intereselor agricole în localitate, organe auxiliare ale consiliului administrativ local, pentru toate chestiunile agricole, organe de execuţie ale Camerei Agricole judeţene şi organe de aplicare a legilor de încurajare a agriculturii.

Art. 7. Comitetul agricol local se compune din primarul satului sau dintr-un delegat al său din consiliul administrativ local, înscris în colegiul electoral agricol, împreună cu un număr variabil de membri aleşi, şi anume: doi în localităţile care au până Ia 600 alegători inclusiv; trei în localităţile cu de la 600—3 000 alegători inclusiv; patru în localităţile cu mai mult de 3 000 alegători. Aceleaşi norme se vor urma şi la comunele urbane cu populaţiune agricolă.

Art. 12. Mandatul membrilor din Comitetul agricol local durează 5 ani şi este onorific. [...]

Capitolul III

Camerele de Agricultură
Atribuţiuni generale

Art. 13. Atribuţiunile fundamentale ale Camerelor de Agricultură şi ale Uniunii Camerelor de Agricultură sunt:

1. De a reprezenta şi apăra interesele agriculturii în circumscripţia respectivă.
2. De a contribui, din proprie iniţiativă şi prin toate mijloacele posibile, la îndrumarea şi ajutorarea agriculturii.
3. De a colabora, împreună cu statul, cu celelalte organe publice şi cu particularii, la aplicarea legilor ce interesează agricultura şi a servi conform dispoziţiunilor speciale din legi şi regulamente ca organe de execuţie ale măsurilor şi directivelor, date de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.
4. De a executa măsurile cu caracter agricol şi zootehnic, ce cad în atribuţiunile consiliului administrativ judeţean, conform legii administraţiei locale şi în măsura mijloacelor ce-i sunt puse la îndemână!.

Art. 14. Camerele Agricole judeţene sunt organizaţiuni mixte, bazate pe colaborarea colegiului agricol cu statul, cu consiliul judeţean, cu asociaţiile cu caracter agricol şi cu particularii, care contribuiesc cu subvenţii importante la bugetul Camerelor, potrivit dispoziţiilor stabilite prin statut.

Art. 15. Camera Agricolă judeţeană se compune din 40—60 membri, după cum se va stabili prin statut.

Art. 17. Sunt alegători în colegiul agricol judeţean toţi membrii aleşi ai comitetelor agricole locale. [.. .]

Art. 22. Mandatul membrilor Camerei durează 5 ani. Dacă prin de- misiune, moarte sau prin pierderea mandatului, devine vreun loc vacant, el se completează prin cooptare, de către adunarea generală a Camerei, dintre cei care îndeplinesc condiţiunile.

Art. 23. Sunt membri de drept, în Camera judeţeană:

Consilierul agricol judeţean, până la trecerea consilieratelor la Cameră.

Medicul veterinar primar al judeţului.

Inginerul silvic cel mai mare în grad din judeţ.

Directorii şcoalelor de agricultură şi de economie casnică din judeţ, de orice grad, cu drept de publicitate.

Şefii exploataţiunilor agricole şi zootehnice din judeţ.

Dacă numărul total al membrilor de drept întrece numărul rezervat de statut, atunci Ministerul Agriculturii şi Domeniilor va desemna membrii de drept, care au vot deliberativ, ceilalţi rămânând cu vot consule tativ.

Art. 25. Organele Camerei judeţene sunt:

a) Organe deliberative şi de supraveghere: adunarea generală, consiliul de administraţie, comisiunea de control;

b) Organul de execuţie: oficiul agricol judeţean.

Art. 26. Activitatea caracteristică a Camerelor Agricole judeţene se va exercit^ pe terenul educaţiei agricole.

în acest scop:

1. Vor organiza şi conduce învăţământul agricol ambulant, conform legii învăţământului agricol de gradul I şi II şi de popularizare, a căruii aplicare, în partea privitoare la propagandă, cade în seama 'Camerelor Agricole.

Astfel Camerele Agricole vor organiza propaganda cu viu grai prin:

Şcolile de iarnă;

Şcolile duminicale şi serale;

Cursuri de sezon;

Conferinţe şi şezători;

Sfaturi şi îndrumări etc.

2. Vor completa propaganda prin:

Studii şi experienţe demonstrative;

Propagandă scrisă: broşuri, instrucţiuni, reviste etc.;

Muzee, biblioteci, săli de lectură;

Expoziţii, concursuri, excursiuni;

Premii de încurajare.

3. Vor exercita patronajul asupra şcolilor de gradul I, precum şi asupra instituţiunilor agricole, indicate de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.

4. Vor propaga şi ajuta organizarea agricultorilor în cooperative agricole şi în sindicate, pe specialităţi.

5. Vor strânge date statistice, referitoare la agricultura din judeţ, în conformitate cu legile speciale şi cu dispoziţiunile Ministerului Agriculturii.

6. Vor îndruma şi conduce acţiunea zootehnică din judeţ în care se va încadra şi activitatea zootehnică a medicilor veterinari.

7. În măsura posibilităţilor:

a) Vor înfiinţa oficii de contabilitate agricolă şi vor conduce contabilitatea agricultorilor, care se vor adresa în acest scop;

b) Vor înlesni facerea expertizelor agricole, zootehnice, silvice etc., prin recomandarea de persoane competente. în acest scop Camerele Agricole judeţene întocmesc listele de experţi autorizaţi pentru diferitele specialităţi. Aceste liste se comunică tuturor autorităţilor judecătoreşti din circumscripţia Camerei, care sunt obligate a numi experţi numai din aceste liste. Aceste liste se vor revizui şi completa, în fiecare an, în primele două luni;

c) Vor întocmi proiecte de lucrări tehnice agricole, silvice, de organizare a întreprinderilor agricole, zootehnice etc.;

d) Vor ţine registrele genealogice pentru rasele de animale din judeţ, direct sau prin asociaţii de crescători.

Art. 27. Pentru completarea activităţii culturale, Camerele de Agricultură vor putea să înfiinţeze instituţiuni economice, spre a servi de demonstraţie şi de model, sau spre a procura mijloace materiale pentru acţiunea de îndrumare. în acest scop Camerele de Agricultură vor putea:

a) Să înfiinţeze, în colaborare cu Ministerul de Agricultură,

cu judeţele şi comunele, sau şi singure, însă numai cu aprobarea ministerului, ferme, crescătorii de reproducători, pepiniere, puncte agronomice, centre de curăţat seminţe şi de tratat contra boalelor criptogamice, centre de decuscutare, staţiuni de montă;

b) Să înlesnească agricultorilor aprovizionarea cu seminţe selecţionate, cu maşini, cu unelte, prin ţinerea unei colecţii de mostre, precum şi cu reproducători etc. stabilind legătura între producătorii şi agricultorii care au nevoie, prin înfiinţarea de oficii de informaţiuni, publicaţiuni etc. Camerele de Agricultură vor putea să procure asemenea mărfuri în comision pe baza mandatelor ce vor primi;

c) Să subvenţioneze cumpărări de maşini agricole, unelte, seminţe, reproducători etc., pe baza fondurilor speciale, prevăzute în buget în acest scop şi pe baza hotărârilor adunării generale.

Operaţiunile de cumpărare se vor face de către cei interesaţi direct sau prin asociaţiuni speciale (cooperative).

Camerele vor putea să cumpere astfel de materiale şi pe cont propriu, însă numai pentru trebuinţele proprii: staţiuni de maşini, staţiuni de montă, exploatarea fermelor şi pepinierelor, ce le aparţin etc., sau pentru înfiinţarea de puncte de închiriere;

d) Să participe, pe baza legii din 16 martie 1929, la întreprinderi cu interes local sau general, precum şi la clasarea şi întrepozitarea cerealelor în conformitate cu legile pentru înfiinţarea unor asemenea instituţiuni, sau după aprobarea ministerului, dată pe baza avizului Uniunii, fiindu-le interzis să facă acte de comerţ pe cont propriu.

Art. 28. Ca organe reprezentative ale intereselor agricole, Camerele de Agricultură judeţene vor putea:

a) Să dea, din proprie iniţiativă, ori la cererea ministerului sau a altor organe, direct sau prin Uniunea Camerelor de agricultură după cazuri, avize motivate asupra proiectelor de legi şi de regulamente, relative la agricultură, asupra politicii vamale şi a politicii de transport, asupra proiectelor tehnice obşteşti,. în legătură cu agricultura şi cu ramurile ei, asupra oportunităţii de a se înfiinţa instituţiuni agricole, cum şi asupra oricăror măsuri în legătură cu îndrumarea şi cu progresul agriculturii. Să iniţieze şi să secondeze astfel de întreprinderi;

b) Să colaboreze cu Camerele de Muncă în ceea ce priveşte organizarea muncii agricole şi silvice, cum şi în ceea ce priveşte asistenţele şi asigurarea muncitorilor agricoli şi silvici; de asemenea, cu Camerele de Comerţ şi de Industrie, în ceea ce priveşte înfiinţarea şi administrarea târgurilor de vite şi a oboarelor de cereale, precum şi în orice alte chestiuni de interes comun cu aceste două instituţiuni. Modalitatea acestei colaborări se va stabili prin legi, prin regulamente sau prin dispoziţiuni ale Consiliului de Miniştri;

c) Să elibereze certificate de origină pentru mărfurile şi pentru produsele agricole şi animale, în conformitate cu legile de poliţie sanitară, precum şi cu convenţiile vamale.

De asemenea, să elibereze certificate asupra exploataţiunilor agricole din regiune, relativ, la materialele produse: seminţe, vite etc., în legătură cu înlesnirile şi cu avantajele ce asemenea certificate ar putea crea, potrivit dispoziţiunilor legii de încurajare a agriculturii.

Art. 29'. Camerele Agricole judeţene sunt însărcinate cu aplicarea legilor Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, conform dispoziţiunilor speciale din legi, din regulamente şi din deciziuni ministeriale.

Ministerul Agriculturii va putea desăvârşi aplicarea legilor agrare privitoare la împroprietăriri şi la organizarea loturilor şi izlazurilor, prin Camerele de Agricultură judeţene.

Camerele Agricole sunt organe de execuţie ale consiliilor judeţene în ceea ce priveşte atribuţiunile agricole.

Art. 30. în afară de operaţiunile prevăzute la articolele precedente, Camerele de Agricultură vor putea:

a) Să cumpere, să vândă, să schimbe, să se împrumute pe credit personal, sau pe ipotecă, sau să facă orice fel de operaţiuni şi tranzadţiuni, însă numai în limitele atribuţiunilor lor şi fără scop comercial;

b) Să îndeplinească orice atribuţiuni li s-ar mai da prin legi, prin regulamente şi prin deciziuni ministeriale, punându-li-se la dispoziţie şi fondurile necesare.

Capitolul IV

Camerele Agricole regionale
Atribuţiuni

Art. 57. Vor putea să se înfiinţeze, din iniţiativă proprie a Camerelor judeţene, cu aprobarea ministerului, Camere de Agricultură regionale, câte, una sau mai multe înlăuntrul unui directorat.

Ele se constituiesc de către Camerele judeţene singure sau împreună cu asociaţiile judeţene şi cu alte asociaţiuni sau cooperative agricole regionale.

Art. 58. Atribuţiunile Camerelor regionale, pe lângă cele prevăzute în art. 13, sunt:

a) Să coordoneze, să îndrumeze şi să întocmească programul de activitate al Camerelor de Agricultură afiliate, în toate chestiunile de interes comun. Camerele judeţene, care au aderat, sunt obligate să se conformeze programului întocmit de Camera regională;

b) Să-şi dea avizul asupra bugetelor Camerelor de Agricultură judeţene;

c) Să exercite supravegherea şi controlul asupra Camerelor de Agricultură judeţene;

d) Să aducă la îndeplinire din programul de activitate al Camerelor de Agricultură acele chestiuni care depăşesc competenţa şi mijloacele unei Camere judeţene (organizări de ferme, şcoli, laboratoare, câmpuri de experienţă, depozite de creştere de vite etc.).

Statutul fiecărei Camere regionale va preciza atribuţiunile acesteia; astfel ca activitatea ei să se armonizeze cu activitatea .Camerelor judeţene afiliate, economisindu-şe mijloacele materiale şi evitându-se încălcările de atribuţiuni.

Art. 59. Organele Camerei regionale sunt:

a) Adunarea generală;
b) Consiliul de administraţie;
c) Comisiunea de control.

Capitolul V

Uniunea Camerelor de agricultură

Art. 68. Uniunea Camerelor de agricultură este emanaţiunea Camerelor de Agricultură judeţene, a Camerelor regionale şi eventual a altor organizaţiuni care contribuiesc cu subvenţiuni la bugetul ei.

În organizarea ei se pot afilia şi diferitele uniuni şi asociaţiuni generale cu caracter agricol, care subvenţionează. Statutul Uniunii va reglementa constituirea şi organizarea ei.

Art. 69. Atribuţiunile Uniunii Camerelor de agricultură, în afară de cele prevăzute la art. 13, sunt:

a) Să reprezinte în mod permanent interesele agriculturii;

b) Să coordoneze şi să îndrume activitatea Camerelor de Agricultură judeţene şi a celor regionale;

c) Să se pronunţe asupra bugetelor Camerelor de Agricultură judeţene şi regionale, când asupra acestor bugete s-au ivit contestajţiuni;

d) Să exercite controlul asupra Camerelor de Agricultură regionale şi judeţene;

e) Să dea Camerelor judeţene şi regionale consultaţiunile nece(şarte;

f) Să stăruiască la organele competente ca dezideratele Camerelor să fie aduse la îndeplinire;

g) Să dea avizul asupra tuturor proiectelor de legi şi de regulamente, privitoare la agricultură cu ramurile ei. Aceste avize trebuie să fie cerute, în mod obligatoriu, de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.

Art. 71. Organele Uniunii Camerelor de Agricultură sunt:
a) Adunarea generală;
b) Consiliul de administraţie;
c) Comisiunea de control.

Monitorul oficial, nr. 143, din 1 iulie 1930.

45. Legea pentru valorificarea produselor agricole (8 aprilie 1931)

Titlul I

Regimul taxării

Art. 1. Se desfiinţează taxa de export pentru cereale şi derivatele lor, pentru leguminoase şi seminţe oleaginoase.

Art. 2. Vânzările de cereale (grâu, ovăz, porumb, orz, mei, secară), de leguminoase şi oleaginoase, sunt scutite de taxa de timbru şi înregistrare, prevăzută de art. 14, paragraful 17 din legea timbrului.

Art. 3. Vânzările la export a cerealelor şi derivatelor lor, a leguminoaselor şi oleaginoaselor sunt scutite de impozitul pe cifra de afaceri.

' Art. 4. Pentru mărfurile negociate în oboare şi în târgurile organizate se va putea percepe, în folosul instituţiunilor însărcinate cu organizarea şi supravegherea oboarelor şi târgurilor, o taxă al cărui cuantum se va aproba de către Ministerul de Agricultură, fără a trece de 4‰ (patru la mie) din valoarea vânzării. '

Art. 5. Pentru mărfurile aduse spre vânzare la târg, cu căruţa sau alte vehicule mecanice, comunele pot fi autorizate de către Ministerele de Interne şi de Agricultură şi Domenii să perceapă o taxă al cărui cuantum se va stabili de către comune, cu aprobarea celor două ministere.

Art. 6. Mărfurile sosite direct în porturi şi negociate acolo, sau numai în tranzit, nu sunt supuse taxelor prevăzute la art. 4 şi

5.

>

Art. 7. în afară de taxele menţionate în articolele precedente şi acelea percepute de administraţia C.F.R., de Regia Porturilor şi Casa Autonomă a Drumurilor, nici o altă taxă nu se poate înfiinţa şi nici o altă sumă nu se poate percepe sub nici o formă.

Titlul II

Capitolul I

Regimul morilor şi brutăriilor

Art. 8. Măcinişul, precum şi desfacerea fainei de grâu şi secară, sunt supuse în tot cuprinsul ţării dispoziţiunilor legii de faţă. ’

Art. 9. Grâul şi secara nu se pot măcina decât în morile autorizate în acest scop.

Aceste mori se împart în 3 categorii:

Mori sistematice comerciale;

Mori ţărăneşti;

Mori sistematice mixte.

Art. 10. Sunt mori sistematice comerciale acele mori complet automate, care sunt instalate pentru producerea mai multor feluri de făină, -având un întreg sistem separat de curăţit şi sortat grâu şi care macină făină pentru comerţ. •

Sunt mori ţărăneşti acele mori care sunt instalate cu pietre sau chiar dacă mai posedă şi alte maşini de morărit nu corespund cerinţelor unei mori sistematice automate şi macină contra uium.

Simt mori sistematice mixte acele mori care au capacitate maximă de 3 vagoane pe zi şi corespund cerinţelor unei mori sistematice comerciale, însă macină atât făină pentru comerţ, cât şi cu uium.

a) *Regimul morilor sistematice comerciale*

Art. 13. Morile sistematice comerciale nu vor putea măcina decât numai grâu şi secară cumpărate de ele şi numai pe cont propriu. Ele nu vor putea măcina grâu şi secară aparţinând altor persoane, nici contra plată în bani, nici în natură (uium), decât cu autorizaţia specială a O.C.M.‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ conform prevederilor art. 34.

Pentru morile care în ultimul an au măcinat grâul şi secara aparţinând altor persoane ca brutari, comercianţi de făină şi oricare alţi industriaşi sau comercianţi şi care dovedesc că au plătit taxa pentru cifra de afaceri, această autorizare specială se va da de O.C.M. în mod obligatoriu şi pentru viitor.

Art. 15. Nici o moară nouă sistematică comercială, pentru măcinatul grâului sau secarei, nu se mai poate înfiinţa.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Oficiul de control al morilor, brutăriilor şi al comerţului cu făina de grâu şi secară.

Morile sistematice comerciale existente nu-şi pot mări capacitatea de producţie, cu excepţia morilor ce au început lucrările pentru mărireja capacităţii de producţie.

Ele nu pot obţine introducerea de maşini noi, decât numai pentru înlocuirea celor uzate, pentru perfecţionarea utilajului.

în cazuri bine justificate, Ministerul de Justiţie de acord cu Ministerul de Agricultură, pe baza raportului O.C.M. şi luând avizul sindicatelor morilor, va putea acorda autorizare de înfiinţare de mori noi sau măriri de instalaţiuni.

, b) *Regimul morilor ţărăneşti*

Art. 18. Morile ţărăneşti pot măcina, pe lângă porumb, şi grâu şi secară, însă numai contra plată în bani sau în dijmă (uium). Uiumul primit de morar se va vinde numai ca boabe. El se va putea transforma în făină numai pentru uzul gospodăriei proprietarului sau arendaşului morii.

Art. 19. Morile ţărăneşti sunt oprite de a pune făină de grâu şi secară sub orice formă în comerţ. Ele nu pot măcina decât pentru producătorii de grâu şi secară şi pentru orice locuitor din sate şi aceasta numai pentru necesităţile proprii ale gospodăriei lor. Aceştia, la rândul lor, nu pot pune sub nici un motiv făina în comerţ.

Morile ţărăneşti pot fi autorizate de către O.C.M. să vândă făină, provenită din uium şi să macine grâul negustorilor domiciliaţi în sate, plătind taxa pentru agricultură în folosul comunei respective şi în acelaşi mod ca şi morile comerciale.

Art. 21. Nici o moară nouă ţărănească nu se poate înfiinţa decât numai cu autorizaţia O.C.M.

c) *Regimul morilor sistematice mixte*

Art. 22. Morile existente mixte pot măcina grâu şi secară atât pe cont propriu cât şi contra uium. Ele sunt obligate însă a măcina grâul sau secara, provenite din uium, fiindu-le interzis a le vinde sub forma de boabe.

Capitolul II
Sindicatele morilor

Art. 25. în scopul înlesnirii aplicării prezentei legi se înfiinţează în baza legii persoanelor juridice:

a) Sindicatul morilor sistematice comerciale din România, cu sediul **în** Bucureşti, ca organ central al morilor sistematice comerciale.

b) Sindicatul morilor sistematice mixte din România, cu sediul în Bucureşti, ca organ central al morilor sistematice mixte.

Aceste două sindicate vor putea fuziona cu adeziunea majorităţii.

Art. 28. Funcţiunile sindicatelor sunt: ‘

2
1
2

Reprezentarea morilor sindicalizate.

Controlul şi supravegherea, prin membrii săi, a plăţii taxei pentru agricultură, atât înăuntrul fiecărui sindicat cât şi de ambele sindicate între ele. .

Repartizarea contingentelor de fabricaţie pentru morile sindicalizate, după normele indicate de O.C.M.;

Transmiterea cotelor de contingente în vederea raţionalizării industriei ;

Ţinerea evidenţei sumelor încasate din taxa pentru agricultură; .

Colaborarea la realizarea acţiunii de standardizare a făinii, atât pentru consumul intern cât şi pentru export.

Art. 31. Fondurile sindicatelor se compun din cotizaţiile morilor ce se vor fixa de consiliul de administraţie, proporţional cu contingentul fixat de sindicate fiecărei mori.

în scopul unei cât mai bune funcţionări, ambele sindicate vor putea avea secţiuni regionale.

, Capitolul III

Regimul fainei

a) *Făina destinată consumului intern*

Art. 33. Desfacerea en gros pe piaţa internă a tuturor cantităţilor de făină de grâu şi secară se face de către toţi morarii, numai după normele stabilite de sindicate işi aprobate de O.C.M.

Art. 34. Făina de grâu şi de secară, destinată atât comerţului interior, cât şi exportului, se va produce numai de morile sistematice comerciale şi morile sistematice .«mixte.

Se înţelege prin făină destinată comerţului interior toate calităţile de făină întrebuinţate de brutării, patiserii, paste făinoase şi orice altă industrie, precum şi orice fel de făină care circulă în comerţ.

în mod excepţional, producătorii de grâu şi secară, brutarii, comer- cianţii de făină şi oricare alţi industriaşi sau comercianţi, precum şi autorităţile publice, în cazuri de necesitate publică, vor putea măcina grâu şi secară pentru făina necesară industriei sau comerţului lor. Grâul şi secara astfel măcinate vor intra în cota de contingent a morii respective.

Art. 35. O.C.M. va reglementa numărul tipurilor de făină şi secară, care urmează a fi măcinată de toate morile, determinând pentru fiecare din ele un tip minimal.

Aceasta atât pentru făina destinată consumului intern, cât şi pentru export.

La stabilirea tipurilor de făină Oficiul de control al morilor va cere avizul sindicatelor morilor.

De asemenea, Oficiul de control al morilor va stabili şi preţul de vânzare pe regiuni al fiecărui tip de făină. Aceste preţuri vor servi de bază la stabilirea preţului de vânzare al pâinii.

Art. 36. Circulaţia făinii în interiorul ţării este liberă.

b) *Făina de export*

Art. 37. Nu pot exporta făină de grâu şi secară decât numai morile sistematice comerciale şi morile sistematice mixte, care produc făină co- – respunzătoare condiţiunilor minimale impuse tipului de export stabilit de O.C.M.

în cazul unui export de făină de grâu sau secară care ar trece peste cuantumul hotărât la începutul anului, cantitatea de făină în plus ce a fost exportată se va socoti în afară de cota de producţie stabilită morii respective prin contingentare.

Art. 38. Pentru făina exportată se va restitui de către Ministerul de Finanţe, pe cale de refacţie, taxa pentru agricultură, pe baza declara- ţiunilor vamale de export şi vizei

O.C.M.

Făina exportată este scutită de taxele vamale de export.

Capitolul IV

Taxe pentru agricultură

Art. 39. Se instituie o taxă de 0,40 lei pe fiecare kilogram de făină produsă de morile sistematice comerciale şi sistematice mixte, denumită taxa pentru agricultură.

Pentru morile sindicalizate această taxă se va aplica asupra contingentelor de făină atribuite morilor potrivit legii.

Vărsarea la tezaur se va face trimestrial, şi se va plăti la sfârşitul fiecărui trimestru.

Impunerea pe această ,bază se va face de O.C.M.

Pentru plata acestei taxe nu se pot admite nici un fel de păsuire sau amânări.

- Făina de export este scutită de taxa pentru agricultură. Restituirea taxei se va face de către Ministerul de Finanţe, pe baza intervenţiei O.C.M., făcută pe temeiul datelor, dovedind exportul.

Dacă încasările totale anuale ale taxei pentru agricultură vor întrece suma de 320 000 000 lei, pentru prisos se vor deschide credite extraordinare la dispoziţia Ministerului de Agricultură, care prin intermediul Societăţii naţionale pentru valorificarea produselor agricole, le va întrebuinţa în vederea încurajării exportului acestor produse.

Art. 40. Morile sistematice comerciale sau sistematice mixte, care nu vor face parte din sindicate, vor plăti „taxa de agricultură", calculată asupra capacităţii integrale de producţie. Cifra impunerii va fi stabilită în fiecare an, de o comisie compusă din: un delegat al O.C.M., un delegat al sindicatului morilor din categoria morii, de impus, perceptorul respectiv şi un delegat al Carperei de Agricultură locală.

Asupra acestei impuneri se va putea face apel, în termen de 15 zile de la comunicarea procesului-verbal de impunere la O.C.M., a cărui decizie este definitivă şi executorie. Suma impusă se va plăti în 4 rate trimestriale egale, anticipate.

Neplata taxei atrage urmărirea fiscală şi închiderea morii până la completa achitare. închiderea morii se va pronunţa de către O.C.M. pe temeiul comunicării administraţiei financiare, arătând neplata taxei.

Făina ieşită din aceste mori va urma regimul făinii morilor sindicalizate stabilite de O.C.M. pentru morile sindicalizate.

Capitolul V

Oficiu] de control al morilor, brutăriilor şi al comerţului cu făină de grâu şi secară

Art. 43. Se instituie pe lângă Ministerul de Industrie şi Comerţ, Direcţia industriei, Oficiul de control al morilor, brutăriilor şi al comerţului cu făina de grâu şi secară, prescurtat O.C.M., format dintr-un consilier al Curţii de apel din Bucureşti,

delegat de Ministerul de Justiţie ca preşedinte, un delegat al Ministerului de Industrie şi Comerţ, un delegat al Ministerului de Agricultură, un delegat al Ministerului de Finanţe, doi delegaţi ai sindicatului morilor sistematice comerciale, cu doi supleanţi, doi delegaţi ai sindicatului morilor sistematice mixte, cu doi supleanţi, un delegat al Asociaţiei Generale a Micilor Morari din România, cu un supleant, toţi numiţi de Ministerul de Industrie, după tablouri de câte opt persoane recomandate de sindicatele morilor respective, şeful laboratorului de panificaţie de pe lângă Institutul de cercetări agronomice, un reprezentant al brutarilor numit de Ministerul de Interne, după un tablou de 6 brutari, trimis de Uniunea Camarelor de Comerţ şi Industrie, şi patru reprezentanţi ai agriculturii desemnaţi de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, după un tablou de 13" recomandaţi de Uniunea Camerelor de Agricultură.

Art. 44. Conducerea oficiului o va avea un comitet de direcţie ales de membrii oficiului, compus din 6 membri, din care unul va fi delegatul Ministerului Industriei, unul delegatul Ministerului de Agricultură, doi delegaţi ai sindicatelor morarilor şi doi delegaţi ai agriculturii.

Ministerul de Industrie şi Comerţ va numi un director şi funcţionarii necesari. ■

Titlul III
Societatea naţională pentru comerţul de produse agricole

Art. 57. Statul, prin Ministerele de Agricultură şi Domenii, Industrie şi Comerţ şi Finanţe, este autorizat să înfiinţeze, împreună cu Banca Centrală Cooperativă, cu Centrala Cooperativă de Import-Export şi orice alte unităţi cooperative, recomandate de Oficiul Naţional al Cooperaţiei şi cu Uniunea Sindicatelor Agricole, în condiţiunile stabilite de codul comercial, o societate anonimă română, cu o durată nelimitată, denumită Societatea naţională pentru comerţul de produse agricole, S.A.

Art. 58. Scopul acestei societăţi este:

a) Aprovizionarea cu cereale, derivate şi alte produse agricole a armatei şi a oricăror instituţiuni publice;

b) Crearea unei rezerve naţionale de cereale;

c) Acorduri de credite pe gaj de cereale;

d) Orice fel de operaţiuni în legătură cu comerţul de cereale şi alte produse agricole; .

e) Colaborarea la organizarea manipulării şi depozitării cerealelor în magazii şi silozuri.

Pentru operaţiunea de la punctul b, societatea trebuie să obţină autorizaţiunea Consiliului de Miniştri, care va fixa şi limita superioară a operaţiunii;

f) Instituţiunile publice prevăzute la art. 1 din legea contabilităţii publice se vor aproviziona cu cereale şi alte produse agricole imediat ce acesta va comunica autorităţilor superioare

că este gata a se însărcina cu aceste operaţiuni.

Art. 59. Capitalul societăţii va fi de lei 100 000 000, din care Banca Centrală Cooperativă, Centrala Cooperativelor Import-Export, Uniunea Sindicatelor Agricole, şi celelalte societăţi cooperatiste, vor vărsa 5 la sută, iar restul se va vărsa de stat.

Art. 60. Consiliul de Miniştri va aproba printr-un jurnal statutele noii societăţi.

Art. 61. în afară de capitalul subscris de stat la Societatea naţională pentru comerţul de cereale, Ministerul de Finanţe — fie din disponibilităţile tezaurului, fie din credite — va pune la dispoziţia societăţii un fond de rulment de 400 000 000 lei.

Art. 64. Beneficiul net realizat de Societate va fi repartizat în modul următor:

Se va aloca 50 la sută pentru fondul de rezervă, iar restul va fi pus la dispoziţiunea Ministerului de Agricultură şi Domenii, pentru acţiunea de ameliorarea culturii grâului.

Art. 65. La cererea Societăţii naţionale pentru comerţul de produse agricole — printr-un jurnal al Consiliului de Miniştri — se va hotări ca morile comerciale şi mixte să se aprovizioneze cu grâu exclusiv de la Societatea naţională pentru comerţul de cereale şi pe un preţ fixat de aceasta, cu aprobarea Consiliului de Miniştri, astfel ca cultura grâului şă fie rentabilă. .

în nici un caz acest preţ nu va putea fi mai mic decât preţul mondial.

Oficiul de control al morilor va stabili preţul făinii şi normele de stabilire a preţului pâinii, în raport cu preţul grâului astfel cumpărat.

Art. 66. Conducerea societăţii este încredinţată unui consiliu de administraţie compus din:

2 agricultori delegaţi ai Ministerului de Agricultură
1 delegat al Uniunii Camerelor de Agricultură
1 delegat al Ministerului de Industrie'
1 delegat al Ministerului de Finanţe
1 delegat al Băncii Centrale Cooperative
1 delegat al Centralei de Import-Export
Directorul General al societăţii.

Consilierij delegaţi ai statului nu pot fi funcţionari publici.

Numirea consilierilor se face printr-un jurnal al Consiliului de Miniştri, pe termen de 2 ani. Consilierii pot fi revocaţi pentru rea administraţie sau lipsă de la consilii, pe baza raportului Comisarului guvernului, cu avizul Consiliului superior al avuţiilor publice. Ministerul de Agricultură desemnează pe preşedinte dintre membrii consiliului, pe termen de un an.

Membrii consiliului sunt dispensaţi de depunerea vreunei garanţii.

C. Hamangiu, *Codul general al României,*
voi. XIX, 1931, p. 336—351.

46. Legea pentru suspendarea exerciţiilor silite (18 decembrie 1931)

Art. 1. Sunt suspendate până la 15 februarie 1932 toate actele de urmărire şi de executare, de orice natură ar fi, din orice titlu ar decurge şi în orice stadiu s-ar afla, îndreptate asupra bunurilor rurale, ca: terenuri de cultură, fâneaţă, păduri, vii, grădini de zarzavat, livezi, terenuri pentru cultivarea pomilor fructiferi, locurile de casă, obiectele casnice, con- strucţiunile şi instalaţiunile aferente lor, inventarul viu şi mort, terenurile agricole situate în raza oraşelor, pentru care se plăteşte impozit agricol, precum şi recoltele provenite din exploatarea acestor bunuri.

Beneficiile legii de faţă se aplică în mod excepţional şi co-debitorilor solidari în cazul când unul din debitori intră în prevederile acestei legi.

Pe tot timpul acestei supendări dobânda de orice fel a creanţelor care beneficiază de dispoziţiile legii de faţă va fi dobânda Băncii Naţionale.

Cambiile pe care figurează debitorii ce pot invoca beneficiile acestei legi şi a căror scadenţă are loc până la 15 februarie 1932 se consideră că au de drept scadenţa la data de 15 februarie 1932 cu dobânda Băncii Naţionale pe tot acest interval. §§§§§§§§§§

---

§§§§§§§§§§ Una din cele mai discutate şi frământate probleme ale vieţii economice şi social-politice, care a preocupat toate clasele şi categoriile sociale din perioada crizei economice, au fost datoriile agricole. În jurul lor, în toţi aceşti ani s-au purtat ample şi vii discuţii între reprezentanţii vieţii politice, atât în parlament cât şi în presă. Adoptarea unor măsuri care să ducă la reglementarea datoriilor era absolut necesară,
deoarece nu puteau fi executaţi silit toţi ţăranii care încetaseră plăţile către bănci şi cămătari.

Căutând să slăbească tensiunea la sate, autorii legii din aprilie 1932 şi-au propus să atenueze şi să oprească pentru moment procesul deposedării de pământ a proprietarilor, declarând asanabile datoriile către creditorii particulari. În funcţie de mărirpea proprietăţilor, de condiţiile şi modalităţile de plată, legiuitorul a prevăzut mai multe sisteme de conversiune a datoriilor. Această lege a fost abrogată în octombrie 1932 prin intrarea în vigoare a uneia noi.

Legea conversiunii datoriilor agricole din 26 octombrie 1932, adoptată în timpul (guvernului naţional-ţărănesc prezidat de luliu Maniu, stipula că în timp de 18 luni debitorii trebuiau să se înţeleagă cu creditorii asupra sumelor ce urmau să le plătească. Dacă în termenul stabilit nu se reuşea să se realizeze înţelegerea, instanţele judecătoreşti hotărau suma şi termenul de plată. Nici această lege nu a fost aplicată şi a fost înlocuită cu legea pentru reglementarea datoriilor agricole şi urbane, din 14 aprilie 1933. Această lege, votată în timpul guvernului naţional-ţărănesc prezidat de Alexandru Vaida-Voevod, înlocuia conversiunea printr-un „moratoriu“ de cinci ani pentru ţăranii datornici. în cazul în care creditorul nu accepta moratoriul, debitorul era obligat

Nu intră în prevederile prezentei legi urmăririle şi executările începute de proprietarii agricoli pentru încasarea arenzilor neplătite, precum şi pensiile alimentare.
• Măsurile asigurătoare sau cu caracter de conservare nu intră în dispoziţiile legii de faţă. Sunt interzise sechestrele cu ridicata.

Sunt exceptate urmăririle şi măsurile de executare ce se iau pentru apărarea şi realizarea drepturilor fiscului.

Art. 2. Orice constituiri de drepturi reale şi privilegiile de orice natură, ca şi orice acte de înstrăinare, asupra bunurilor rurale imobiliare, ce s-au specificat mai sus şi care se găsesc supuse vreunui act de urmărire sau executare al creditorilor, sunt nule de drept.

De asemenea, vor fi nule constituirile de drepturi reale sau privilegii făcute asupra aceloraşi bunuri rurale imobiliare pentru a preîntâmpina urmărirea şi executarea datoriilor scăzute şi care scad de la data publicării legii de faţă pînă la 15 februarie 1932.

Art. 3. Orice dispoziţiuni contrare legii de faţă sunt şi rămân abrogate.

Art. 4. Prezenta lege intră în vigoare pe data publicării ei în *Monitorul oficial.*

Monitorul oficial, nr. 296, din 18 decembrie 1931.

47. Legea pentru asanarea datoriilor agricole* (19 aprilie 1932)

Titlul I

Obiectul legii

Art. 1. Pentru a veni în ajutorul cetăţenilor români, proprietari de bunuri rurale şi de terenuri destinate agriculturii, oricare ar fi aşezarea lor, se declară asanabile, în condiţiile legii de faţă, datoriile acestora către orice creditor particular, bănci şi instituţii de credit.

Art. 2. Sunt considerate ca datorii agricole datoriile proprietarilor de terenuri agricole, vii, livezi, grădini de pomi fructiferi, flori sau legume, păduri, pepiniere de tot felul, ce-şi cultivă în dijmă, regie sau asociaţie pământul, precum şi acelea pentru a căror plată au fost afectate drepturi reale asupra imobilelor arătate mai sus, sau a inventarului viu şi mort.

Intră în prevederile prezentei legi şi datoriile debitorilor ale căror bunuri au fost arendate de reprezentanţii sau administratorii lor legali, precum şi acei ale căror datorii au fost contractate prin acte cu dată certă, înainte de a-şi arenda proprietatea.

---

să înceapă să plătească imediat datoria în rate trimestriale. .

Titlul II

Asanarea proprietăţii mici

Conversiunea de drept

Art. 3. Datoriile agricultorilor, proprietari de 10 ha (20 jugăre) sau mai puţin, ale căror terenuri agricole şi bunuri rurale reprezintă cel puţin 30% din valoarea totală a patrimoniului lor, după ce au fost reduse cu 50 la sută, procent socotit de lege derivând din scăderea dobânzilor acumulate, sunt convertite, de plin drept, din momentul publicării legii de faţă, într-o creanţă amortizabilă pe termen de 30 de ani, cu o dobândă de 4 la sută pe an.

Termenul este obligator pentru creditori şi facultativ pentru debitori, care se pot libera cu anticipaţie în total sau în parte.

Datoriile izvorâte din cumpărări de pământ se vor reduce la nivelul preţurilor mijlocii de vânzare din 1931, dacă, după reducerea cu 50 la sută specificată la alineatul 1, datoria ar întrece valoarea actuală a pământului.

Datoriile agricultorilor cu o proprietate de 5—10 ha inclusiv şi ale proprietarilor de grădini şi flori sau legume cultivate sub geam sau în

seră de la 1—10 ha inclusiv, către Cooperativele de credit precum şi către orice instituţie de credit — cu un plasament agricol de 70%, care nu au perceput dobândă, comision şi spese mai mult decît 18% pe an, şi ale căror depozite spre fructificare, la data de 1 ianuarie 1931, reprezentau un total cel puţin egal cu capitalul şi proveneau în proporţie de cel puţin 50% de la sătenii cultivatori de pământ, fundaţiuni şcolare şi bisericeşti sau orice alte asociaţiuni fără scop lucrativ — vor fi reduse numai cu 25% capital şi dobânzi.

Creditorii, indiferent de natura creanţelor, titlu şi rang, nu pot cere executarea decât pentru rata aferentă a anului în curs.

Anuităţile şi dobânzile datorate de debitorii convertiţi se vor încasa pe baza legii de urmărire a veniturilor statului, dacă debitorul nu a plătit cota direct creditorului.

Plata ratei anuale se va face în cursul lunii octombrie a fiecărui an. Neplata ratelor anuale se execută asupra veniturilor proprietăţii agricole. Neplata integrală a trei rate anuale consecutive dă drept creditorilor să execute însăşi proprietatea agricolă. [. ..]

Debitorul convertit este obligat să-şi cultive lotul după normele fixate de Ministerul Agriculturii.

Nu vor beneficia de conversiune debitorii ale căror datorii nu depăşesc în total 300 lei de hectar (2 jugăre), sau 600 lei de hectar (2 jugăre), la debitorii cooperativelor de credit. •

Vor beneficia de asanarea proprietăţii mici (conversiunea de drept), sătenii împroprietăriţi cu drepturi stabilite, dar fără titluri definitive de împroprietărire, toţi coloniştii, indiferent de

întinderea loturilor care, la promulgarea legii de faţă, nu au titluri de proprietate, dar sunt aprobaţi şi aşezaţi la loturi.

Intră, de asemenea, la dispoziţiunile alineatului 1:

a) Proprietarii anteriori datei de 15 august 1916, dăunaţii de război şi moştenitorii lor, din regiunile frontului de război, indiferent de natura şi întinderea bunurilor lor agricole; se socotesc regiuni de front numai acele determinate în decretul regal nr. 2 011 din 4 mai 1920, publicat în *Monitorul oficial* nr. 28 din 9 mai 1920, cu excepţiunea, în ceea ce priveşte judeţul Râmnicu-Sărat, unde ca zonă de război va mai fi socotită şi regiunea cuprinsă la nord de o linie trasă la 2 kilometri la sud de şoseaua Brăila—Boldu—Râmnicu-Sărat, mergând până la frontiera judeţului Buzău, iar în ceea ce priveşte judeţul Tecuci, va fi socotită ca zonă de război şi regiunea comunelor: Poiana şi Buciumeni, şi cu restricţiu- nea, în ceea ce priveşte judeţele din Dobrogea, prevăzute în acest decret, numai acele comune în care s-au plătit, fie total, fie parţial, şi sub orice formă, despăgubiri de război;

b) Datoriile până la 25 hectare (50 jugăre) din regiunile muntoase, cu o altitudine de cel puţin 600 metri deasupra nivelului mării;

c) Datoriile agricultorilor proprietari până la 50 ha (100 jugăre), în majoritate fâneţe şi păşuni, din regiunile muntoase ale Bucovinei, cu o altitudine de cel puţin 600 metri deasupra mării;

d) Datoriile obştilor de moşneni (răzeşi) proprietari de păduri, poieni şi goluri de munte, constituite conform codului silvic, indiferent de întinderea şi natura proprietăţilor lor.

Titlul III

Asanarea proprietăţii mijlocii şi mari

Capitolul I

Condiţiuni generale

Art. 8. Pot fi asanate, în condiţiunile mai jos prevăzute, datoriile agricultorilor specificaţi în art. 2 al legii de faţă, care posedă mai mult de 10 ha (20 jugăre), dacă cel puţin 60% din datoriile lor, în care figurează ca debitor principal, au fost făcute în vederea dobândirii de pământ, înfiinţării şi sporirii inventarului viu şi mort, pentru construcţii agricole, plantaţiuni şi îmbunătăţiri funciare, irigaţiuni, îndiguiri şi drenaje, acoperiri de pagube, rezultate din exploatarea agricolă, asigurarea unui minimum de existenţă, cheltuieli pricinuite de forţă majoră, precum şi pentru cheltuieli de exploatare, capital şi procente, până la data de 13 decembrie 1931.

Pot fi de asemenea asanate, după normele mai jos prevăzute şi datoriile agricultorilor cu bunuri rurale sub 10 ha, care n-au intrat sau n-au voit să intre în conversiunea de drept prevăzută de art. 3 al legii, dacă îndeplinesc condiţiile de mai sus.

Datoriile pentru a căror plată au fost afectate drepturi reale asupra bunurilor prevăzute la art. 2, precum şi asupra recoltelor sau inventarului viu şi mort, intră în categoria de mai sus.

Exploatatorii de păduri, în vederea comercializării sau industrializării, nu intră în prevederile acestei legi, chiar dacă au cumpărat şi solul.

Capitolul II

Asanarea prin reducerea dobânzilor acumulate

Art. 9. Debitorii prevăzuţi la art. 8, care vor să se libereze oferind creditorilor lor plata creanţelor prevăzute în prezenta lege, în condiţiile arătate în art. 10, vor beneficia de reducerea sumelor datorate prin scăderea dobânzilor acumulate, care se vor calcula după următoarele norme: 10% pentru datoriile contractate în cursul anului 1931, capital, dobânzi şi accesorii.

20% pentru datoriile contractate în cursul anului 1930, capital, dobânzi şi accesorii.

■ 30% pentru datoriile contractate în cursul anului 1929, capital, dobânzi şi accesorii.

40% pentru datoriile contractate în cursul anului 1928, capital, dobânzi şi accesorii.

5O»/₀ pentru datoriile contractate în cursul anului 1927 sau anterior acestei date, capital, dobânzi şi accesorii.

Art. 10. în acest scop, în termen de cel mult 60 zile de la publicarea prezentei legi, ei vor introduce cererea înaintea tribunalului în circumscripţia căruia se află situate bunurile agricole supuse asanării, alăturând toate actele de care se servesc în cauză.

în cazurile când debitorul ar avea imobile situate în circumscripţia mai multor tribunale, tribunalul competent este cel al situaţiunii proprietăţii celei mai întinse sau a domiciliului său.

Cererea va cuprinde situaţia amănunţită a creanţelor pentru care se cere asanarea, însoţită de duplicate pentru fiecare creditor, cu indicarea domiciliului acestora, precum şi declaraţiunea debitorului că se obligă **a** plăti, în termen de 6 luni de la data hotărârii ce se va da în cauză, cel puţin 10 la sută din totalul creanţelor reduse, iar restul în termen de doi ani de la data exigibilităţii.

Capitolul III

Asanarea juridică

Art. 14. Vor putea cere asanarea juridică proprietarii bunurilor prevăzute în prezenta lege, pentru datoriile lor definite de art. 2 şi 8, oferind o cotă de minimum 60% din totalul creanţelor lor, capital, dobânzi şi accesorii, plătibilă într-un termen ce se va fixa de tribunal, în concordanţă cu capacitatea de plată a debitorului şi cu o anuitate ce va reprezenta cel mult 50% din veniturile nete ale bunurilor debitorului.

La calcularea veniturilor agricole vor servi de normă veniturile din rolurile fiscale, pentru terenurile arabile, şi de,

patru ori veniturile rolurilor fiscale, pentru vii. ■

Debitorul va putea oferi atât venitul său integral, precum şi orice alte garanţii ale altor persoane.

Art. 15. Cererea de asanare judiciară va trebui să fie introdusă în termen de 2 luni de la publicarea prezentei legi.

Ea va cuprinde un tablou al tuturor debitorilor şi creditorilor cu indicaţia domiciliului acestora, a naturii creanţelor, titlului şi rangului, pre-, cum şi a tuturor drepturilor de privilegiu sau de preferinţă, care ar fi conservate asupra bunurilor şi de care se va ţine seamă U repartiţia cotei globale între creditorii prevăzuţi în hotărârea de asanare.

Debitorul este obligat, de asemenea, a înfăţişa un plan de lichidare, prin amortizare, a datoriilor, într-un termen ce nu va depăşi în nici un caz 30 de ani şi cu specificarea cotelor ce oferă, precum şi arătarea activului şi pasivului său şi a veniturilor de care dispune.

Capitolul IV

Asanarea prin amânarea executărilor

Art. 34. Proprietarii de bunuri mai mari de 10 ha, ale căror datorii îndeplinesc condiţiunile prevăzute la art. 2 şi 8 şi care nu ar putea sau nu ar voi să beneficieze de dispoziţiunile referitoare la asanarea prin redu- eere sau asanarea judiciară, vor putea să ceară tribunalului domiciliului lor, conform procedurii prevăzute la asanarea judiciară, amânarea executării silite, cu condiţiunea de a se obliga să lichideze datoriile în termen de 3 ani, cu o dobândă egală cu scontul Băncii Naţionale, plătibilă anual.

Neplata dobânzii atrage pierderea beneficiilor ce decurg din acest articol. Această decădere se va decide de către tribunal la cererea creditorilor.

Dispoziţiunile art. 25 sunt aplicabile şi în acest caz.

Art. 35. De la data introducerii cererii de asanare prin reducere, prin amânarea executărilor sau prin asanare judiciară, nici un creditor pentru

vreo cauză sau un titlu anterior cererii de asanare judiciară, nu poate înfiinţa sau continua măsuri de urmărire şi executare asupra averii debitorului, asupra accesoriilor sau produselor aferente, precum şi asupra sumelor de bani, reprezentând valoarea recoltei obţinută de' pe imobilul agricol.

De asemenea, sunt suspendate orice măsuri de urmărire şi executare de orice natură, pentru debitorii care intră în asanare, de la publicarea legii de faţă şi până la expirarea termenelor înlăuntrul cărora se poate face cererea de asanare.

Art. 36. Prin efectul aplicaţiunii art. 8, 9 şi 14 din prezenta lege, dacă debitorul face dovada că 60% din datoriile sale au fost făcute în condiţiunile prevăzute art. 8 şi. beneficiază de asanarea prin reducerea dobânzilor acumulate sau de asanarea judiciară, toate celelalte datorii ale sale vor urma regimul de asanare, la care a fost supus debitorul.

în cazul acesta, întregul patrimoniu al debitorului garantează

plata cotelor de asanare, iar veniturile bunurilor sale intră fără nici o excepţie în calculul capacităţii sale de plată.

Pentru împrumuturile cu garanţii reale ce grevează bunurile urbane, sarcina probei privitoare la cauzele împrumutului conform art. 8, alin. 1, incumbă debitorul.

Capitolul IV .

Dispoziţiimi tranzitorii

Art. 51. Debitorul care a obţinut reducerea sau asanarea judiciară este obligat a primi normele prevăzute în programul de exploatare ce i se va fixa de Ministerul Agriculturii.

Art. 52. Nu intră în prevederile legii de faţă, şi rămân supuse regimului de drept comun, toate datoriile către stat, judeţ şi comună, de orice natură ar fi, precum şi datoriile către societăţi, ori persoane fizice de naţionalitate străină, dacă aceste societăţi, ori persoane fizice străine, sunt creditorii nemijlociţi ai debitorului agricol, sau dacă au devenit posesori ai creanţei prin gir sau cesiune, cu dată certă înainte de 18 septembrie 1931.

Creanţele rezultând din vânzări de pământ, făcute către agricultori, intră în prevederile legii de faţă şi sunt supuse regimului de asanare, indiferent de naţionalitatea creditorului.

Art. 53. Se amnistiază infracţiunile de sustragere de sub sechestru ale debitorilor agricoli menţionaţi în prezenta lege prevăzute şi penate de articolele 330, alin. I, şi 200, alin. II din Codul penal român, şi de articolele corespunzătoare din Codul penal transilvănean şi bucovinean, încercate sau săvârşite până la data de 1 martie 1932 de persoanele şi cu ocazia urmăririlor pentru datoriile prevăzute de legea nr. 213, publicată în *Monitorul oficial* nr. 286 din 18 decembrie 1931, şi prelungită prin legile publicate în *Monitorul oficial* nr. 37 din 13 februarie 1932 şi nr. 61 din 12 martie 1932, fie că faptul a rămas nedescoperit, fie că se găseşte în curs de cercetare, instrucţiune sau judecată, fără a fi intervenit o hotărâre definitivă şi irevocabilă.

Amnistia de faţă nu stinge consecinţele civile ale infracţiunii. Instanţa penală, valabil sesizată, va continua, la cererea părţii, judecarea acţiunii civile în aceleaşi condiţiuni.

Monitorul oficial, nr. 93, din 19 aprilie 1932.

48. Acordul de cooperare tehnică-consultativă cu Societatea Naţiunilor („Planul de la Geneva**********)††††††††††

**********„ Ion Lugoşianu.

†††††††††† Semnat după îndelungi şi grele negocieri, „Planul de la

(28 ianuarie 1933)

Considerând că guvernul român, după ce a repus, prin legea din 7 februarie 1929, moneda sa pe bază de aur şi după ce a introdus diferite îmbunătăţiri în organizarea sa financiară, căutând să adapteze organizarea administrativă a României condiţiunilor economice actuale, doreşte să obţină colaborarea tehnică a Societăţii Naţiunilor în vederea refacerii generale economice a ţării.

Considerând că Consiliul a aprobat dispoziţiunile prezentului acord,

Subsemnatul,** valabil autorizat în acest scop, accept, în numele guvernului regal al României, următoarele dispoziţiuni:

Articolul 1. Guvernul român va lua toate măsurile posibile pentru a restaura echilibrul bugetar şi a efectua o reformă financiară întinsă care să comporte de asemeni un plan pentru reglementarea arieratelor.

Articolul 2. Consiliul Societăţii Naţiunilor va organiza, prin Comitetul său financiar, o colaborare tehnică consultativă cu guvernul român în vederea stabilirii unui program de restaurare economică şi financiară şi de aplicare a acestui program. în scopul acesta, Consiliul Societăţii Naţiunilor va recomanda şi guvernul român va numi, pentru o perioadă acoperind 4 bugete anuale votate şi executate, sub rezerva art. 3, exper- ţii ale căror funcţiuni sunt definite în anexa II.

Guvernul român îi va ajuta în toate chipurile pentru executarea atribuţiilor lor. .

Pentru aceeaşi perioadă, Consiliul Societăţii Naţiunilor, de acord cu guvernul român, va numi un consilier financiar, care va coordona lucrările experţilor şi care va asigura colaborarea tehnică între Societatea Naţiunilor şi guvernul român.

Guvernul român va pregăti, în colaborare cu el, programul de reforme prevăzut în articolul 1 şi anexa I. .

Guvernul român va avea dreptul să desemneze un reprezentant care va discuta cu Comitetul financiar chestiunile româneşti.

Articolul 3. Consiliul Societăţii Naţiunilor, statuând cu majoritate de voturi, va putea să recheme pe consilierul financiar sau pe unul din experţi, dacă]a un moment dat după consultarea

---

Geneva** a suscitat vii discuţii, inclusiv în parlament, unde a fost adoptat la 12 aprilie 1933 cu 155 voturi pentru şi 66 contra. Sub presiunea opiniei publice, inclusiv a multor fruntaşi al Partidului Naţional-Ţărănesc, guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod nu a depus instrumentele de ratificare la Geneva în termenul stabilit. În ziua de 12 octombrie 1933, delegatul României la Societatea Naţiunilor a făcut cunoscut că circumstanţele de ordin intern nu-i permit să dea curs dorinţei de a fi numit un nou consilier financiar în conformitate cu acordul semnat la 28 ianuarie. Câteva luni mai târziu, la 18 mai 1934, guvernul român, prezidat de Gheorghe Tătărescu, a declarat oficial că renunţă la Acordul de cooperare tehnică consultativă cu Societatea Naţiunilor. Astfel, mult comentatul „Plan de la Geneva** nu s-a aplicat niciodată.

Comitetului financiar, va considera că menţinerea lor nu mai este utilă.

Articolul 4. Acordul acesta, ale cărui texte franţuzeşti şi englezeşti sunt ambele valabile, va intra în vigoare în momentul ratificării sale de către România. Instrumentul de ratificare va fi depus la Secretariatul Societăţii Naţiunilor, cât mai curând posibil.

Pentru ca prezentul acord să' poată intra în vigoare, instrumentul de ratificare va trebui să fie depus cel mai târziu la 30 aprilie 1933.

Pentru care subsemnatul, valabil autorizat la aceasta, am semnat prezentul acord.

Făcut la Geneva, la 28 ianuarie 1933, într-un singur exemplar, care va fi depus la Secretariatul Societăţii Naţiunilor şi înregistrat la intrarea sa în vigoare.

Monitorul oficial, nr. 101, din 4 mai 1933.

49. Documente privind grevele muncitoreşti din ianuarie—februarie 1933 şi evenimentele sângeroase de la Atelierele C.F.R. „Griviţa“ din Bucureşti

a) Articolul „Grave tulburări la Ploieşti” publicat în ziarul „Dimineaţa” din 3 februarie 1933

Nemulţumirea muncitorilor izbucneşte

Muncitorii, după ce au luat cunoştinţă de hotărârea comisiunii de arbitraj, s-au arătat nemulţumiţi. Ei au cerut inspectoratului muncii să se înceapă noi tratative.

Direcţiunea rafinăriei, în posesia sentinţei Casaţiei, a pus-o în aplicare şi, ieri fiind sfârşitul lunii ianuarie, a vrut să achite salariile muncitorilor, în conformitate cu ea.

Lucrătorii au refuzat însă să primească banii.

Astăzi dimineaţă muncitorii au intrat în fabrică.

După ce au lucrat puţin timp, au părăsit atelierele şi au venit în faţa biroului direcţiunii.

La ora 9 se adunaseră aci cam vreo 600 de inşi.

Cei rămaşi încă la lucru au început să dea semnale de alarmă; sirenele rafinăriei fluierau prelung.

Inspectorul muncii, d, Petre Stegărescu, sosit imediat în fabrică, a luat contact cu manifestanţii şi a început tratative.

Muncitorii cereau să li se recunoască toate revendicările exprimate în primul memoriu, înaintat direcţiunii acum câteva luni. Direcţiunea rafinăriei să le dea o declaraţie scrisă în care să se arate că recunoaşte drepte cererile muncitorilor şi că le satisface.

Intre timp, anunţaţi de semnalele neîntrerupte care se dădeau de la „Româno-Americană“, un număr de câteva sute de muncitori de la „Astra Română[11], care tocmai părăseau lucrul,

fiind ora schimbului, s-a îndreptat spre „Româno-Americană“.

Ajuns aici, grupul, găsind porţile închise, le-a forţat, a rupt cordonul de grăniceri care făcea de pază la rafinărie, au pătruns înăuntru şi s-au alăturat muncitorilor care se aflau în faţa clădirii direcţiunii.

Cu muncitorii sosiţi din afară şi cei care au lăsat lucrai mai târziu se găseau adunaţi aici peste 2 500 de lucrători ce continuau să manifeste ostil.

în acelaşi timp, la tumultul infernal făcut de muncitori, se alătură alarma care continua neîncetat prin semnalele fabricii.

Tratativele, care se duceau de către inspectoratul muncii, între mulţimea de afară şi direcţiune, nu înaintau deloc. '

Muncitorii nu vroiau să cedeze nimic din cererile lor.

Se stabilise la un moment dat ca d. Schmeider, directorul rafinăriei, ' să plece imediat la Bucureşti, să ia contact cu direcţiunea generală a societăţii „Româno-Americană“, spre a expune pretenţiile lucrătorilor. În acelaşi timp, până la întoarcerea d-lui Schmeider manifestanţii să aştepte, în linişte, la fabrică rezultatul.

Se făcuse ora 12.

Măsurile autorităţilor

Ciocnirile între muncitori şi armată

în fruntea acestor manifestanţi se aflau patru inşi cu armele confiscate de la jandarmi.

Un cordon yde jandarmi şi poliţişti, la care s-au alăturat şi pompierii chemaţi în grabă, a împiedicat înaintarea manifestanţilor în curtea chesturii.

Numărul muncitorilor creşte

Câteva încercări ale muncitorilor de a pătrunde la chestură au fost respinse de trupe.

S-au produs învălmăşeli, s-au tras salve de armă în aer şi manifestanţii au fost daţi înapoi spre str. Gh. Lazăr, în faţa cinematografului „Griviţa“.

La ora 5, când se crede că lucrurile se liniştiseră, peste o mie de muncitori, din cei care fuseseră evacuaţi din fabrică, au venit în faţa chesturii de poliţie, unde au început să manifesteze, cerând eliberarea lucrătorilor arestaţi.

La ora 6, după încetarea lucrului la celelalte rafinării, sute şi sute de muncitori veniţi în oraş s-au alăturat manifestanţilor.

Au fost aduse noi trape, care au întărit poziţiile celor existente.

O şarje de cavalerie

La ora 7, muncitorii au fost din nou şarjaţi de cavalerie şi respinşi până în dreptul brutăriei „Sănătatea".

Pentru potolirea spiritelor, autorităţile au hotărât să elibereze pe cei arestaţi peste zi la „Româno-Americană", ceea ce s-a pus în aplicare imediat.

Răniţii

în toiul încăierărilor care s-au produs în câteva rânduri între armată şi manifestanţi a fost rănit jandarmul Nicolae Enescu, din legiunea • mobilă, de asemeni au fost răniţi mai mulţi muncitori, dintre care unul mai grav.

Iată lista răniţilor:

Alţi câţiva muncitori şi soldaţi au fost răniţi mai uşor, pansaţi la diferite farmacii şi apoi lăsaţi liberi.

în oraş se svoneşte că o femeie ar fi căzut sau a fost aruncată jos de la etajul birourilor fabricii „Româno-Americană". Ştirea nu se confirmă însă de către autorităţi. ■

După ce s-a anunţat eliberarea celor arestaţi, muncitorii s-au îndreptat spre Piaţa Unirii, pe care au ocupat-o aşteptând sosirea celor cărora li s-a dat drumul din arestul poliţiei şi legiunii de jandarmi. Peste 5 000 de muncitori, la care s-au alăturat alte câteva mii de curioşi, se aflau în ■' jurul Statuii Libertăţii din mijlocul pieţei.

Mai mulţi muncitori s-au urcat pe statuie şi au vorbit manifestan- ţilor, care erau înconjuraţi de trupe.

împrăştierea mulţimii

Au urmat apoi noi parlamentări, muncitorii cerând ca întâi să se retragă trupele şi în urmă se vor împrăştia ei, .cerere care n-a fost acceptată de autorităţi.

De abia la ora 9, în urma unui nou asalt al armatei, mulţimea a fost împrăştiată pe străzile din jurul pieţei, iar la ora 10, trupele s-au retras, rămânând de pază numai câteva patrule de jandarmi.

Dimineaţa, din 3 februarie 1933.

b) Extrase din „Dezbaterile Adunării Deputaţilor" privind introducerea stării de asediu la 3 februarie 1933‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: Discuţia generală este deschisă.

E. deputat Brătianu are cuvântul.

F. G. I. Brătianu: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, Partidul Naţio- nal-Liberal nu-şi ascunde extrema gravitate a legii propusă de guvern. El totuşi nu refuză măsurile menite să asigure ideea

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ După vii discuţii, proiectul de lege privind introducerea stării de asediu a fost adoptat în aceeaşi zi, cu 202 voturi pentru şi 43 contra.

de ordine şi de autoritate în stat.

Consecvent principiului de a apăra independenţa statului naţional împotriva oricărei ştirbiri a suveranităţii sale, cu atât mai puţin el nu va putea tolera ca elemente tulburătoare să urmeze în manifestări anarhice îndemnul instigaţiunilor străine.

Faţă de desfăşurarea evenimentelor, el socoteşte însă că guvernul păstrează întreaga şi marea răspundere, pe care o împărtăşesc şi guvernele precedente ale acestei legislaturi, atât pentru neaducerea la timp a măsurilor menite să satisfacă nevoile şi revendicările legitime ale muncitorimii, cât şi pentru excesele de demagogie din perioadele trecute de opoziţie.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D. deputat Leon are cuvântul. .

D. I. M. Leon: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, prezentarea acestui proiect de lege, prin care se cere instituirea stării de asediu, proiect prezentat de către guvernul exponent al unui partid democratic, Partidul Naţional-Ţărănesc, este o surpriză dureroasă pentru noi toţi.

Este inadmisibil ca un partid ca cel naţional-ţărănesc, care a luptat timp de nouă ani de zile să înlăture starea de asediu, acel Partid Naţio- nal-Ţărănesc care a avut de suferit atât de mult de pe urma acestei stări excepţionale, tocmai el să fie partidul carp să prezinte, să susţină şi să voteze un asemenea proiect de lege.

D-lor deputaţi, d. prim-ministru, adineauri, în comisie, spunea: la vremuri excepţionale, legislaţie excepţională.

Care sunt motivele, d-lor deputaţi, care pot să justifice luarea unei măsuri atât de grave, ca acea a suprimării libertăţilor cetăţeneşti?

După Constituţie, art. 120, mi se pare....

. D. G. G. Miro-nescu, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de interne: Art. 128.

D. I. M. Leon: ... nu permite instituirea stării de asediu decât în două cazuri: în caz de război, sau în cazul când ar fi împrejurări de fapt, de aşa natură, încât să ameninţe existenţa statului.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice , şi al comunicaţiilor: Este textul vechi.

D. I. M. Leon: Dar a rămas acelaşi principiu.

D. C. Algiu: Nu este acelaşi text.

D. I. M. Leon: D-lor deputaţi, vă întreb, nedumerit, şi sunt sigur că se întreabă foarte mulţi, chiar din rândurile majorităţii — fiindcă am văzut în comisie că s-au ridicat glasuri de protest, care m-au impresionat, în special glasul d-lui Pompiliu loniţescu — ce a intervenit atât de grav, astăzi, ca să îndrituiască a se aduce un asemenea proiect de lege? Stare de război, slavă Domnului, nu avem.

Au intervenit fapte de asemenea natură ca să ameninţe existenţa statutui? *

. D-lor, pentru numele lui Dumnezeu, nu ştim nimic, sau cel puţin din reportagiile din gazete, sau • din explicaţiile date în comisie, nimeni din noi nu a rămas o singură clipită cu credinţa că ar putea fi vorba de ameninţarea ordinei în statul nostru.

D-lor, explicaţiile date de d. Mirto, cu greva de la căile ferate, sau cu acea pornire, care la un moment dat poate să ia nişte

aspecte amenințătoare, la Ploiești, nu sunt de natură, socotesc, că ar putea să îndrituiască luarea unei măsuri atât de grave.

Dar, d. Mirto singur recunoaște că toate cererile făcute de lucrătorii de la căile ferate au fost satisfăcute, 90 și ceva la sută, și numai pentru

motivul că ar fi vorba de unele cererei de natură politică, datorite — spunea d-sa, şi d. prim-ministru — unor instigatori. Ele ar, fi de natură să îndrituiască guvernul să vină să vă ceară d-voastră şi d-voastră să vă daţi adeziunea la o lege atât de gravă.

D-lor deputaţi, dar întrebarea pe care mi-o pun eu este următoarea: în starea actuală, sub guvernarea actualelor legi, oare nu există texte prin care s-ar putea lua măsuri în contra oricăruia ar încerca să turbure ordinea publică?

Desigur că da. D-voastră ştiţi că există în vigoare legea Mârzescu, care a fost făcuţă expres ca să înlăture orice turburare a ordinei publice. De ce nu se aplică această lege?

D. Vaida spunea că vrem să luăm măsuri preventive, ca nu cumva mai târziu să punem mitralierele în mişcare. Socoteşte d-sa că sub legea stării de asediu, dacă într-adevăr vor fi mişcări, nu se vor putea pune mitralierele în funcţiune? Sub actualele legi, sub legea Mârzescu, nu se pot pune mitralierele în mişcare, dacă cineva ar căuta să turbure ordinea în stat şi ar încerca să se împotrivească măsurilor legale? Desigur că da.

Şi atunci, nu văd nici o justificare a măsurilor grave care ni se cer nouă astăzi.

D-lor deputaţi, se spunea că prin această lege se cere o delegaţiune din partea puterii legislative pentru puterea executivă. Evident că lucrurile acestea se pot întâmpla şi că sunt justificate din punct de vedere legal; adică o asemenea delegaţiune se poate da.

Dar, d-lor deputaţi, în fapt ce se întâmplă? Nu este o delegaţiune care se dă guvernului, ci este o delegaţiune ce se dă autorităţii militare, care va aplica legea şi va lua măsurile aşa cum va socoti ea.

Evident că dispoziţiunile legii sunt foarte largi. închipuiţi-vă d-voastră la ce ne putem aştepta. Legea stării de asediu este atât de gravă încât sugrumă orice libertate cetăţenească. D-voastră nu vă daţi seama că se va institui cenzura? D-voastră nu vă daţi seama că vor fi interzise orice adunări? Şi aceasta, d-lor deputaţi, mai cu osebire în situaţia actuală, când — aşa cum spunea d. dr. Nicolae Lupu, în discursul său de acum câteva zile — maşina infernală lucrează.

D-lor deputaţi, să ne ferească Dumnezeu să ne trezim, nu ştiu care dintre noi, cu ceea ce era pe vremuri „lettres de cachet“. Ne vom pomeni, atunci, când îşi vor închipui oportun acele persoane, care manevrează maşina infernală, că orice gest şi orice cuvânt va fi de ajuns ca să ne trezim, în foarte scurtă vreme, acolo de unde Dumnezeu ştie cum vom mai putea ieşi. Nu va fi nici un impediment pentru ca acest fapt să se întâmple.

Vă rog să nu vă surprindă pe d-voastră lucrul acesta. El se poate întâmpla şi am credinţa că se va întâmpla.

Dar ce, domnilor deputati, astăzi, în sistemul actualei legiuiri, nu avem organe de represiune? Nu avem încredere în justiţia civilă? Cum spuneam adineauri, legea Mârzescu nu prevede căi îndestulătoare pentru a putea jugula de la început orice mişcare? Nu există judecata aceia sumară? Este nevoie de instanţe militare?

D. I. Rang: Sumară nu există, d-le Leon.

D. I. M. Leon: D-le Rang, sunt prevăzute termene care

scurtează judecata şi dau posibilitatea să se ia măsuri imediate.

D-lor deputaţi, nu putem să avem noi încredere în judecătorii civili? Trebue să ne adresăm judecătorilor militari? Numai din acest lucru se 192

poate vedea abzicerea, din partea guvernului, a puterii pe care o are astăzi şi o poate exercita. Nu ştiu care sunt motivele, nu ştiu dacă se simte atât de slab încât nu mai poate să exercite autoritatea în stat şi are nevoie de autorităţile militare ca să facă linişte.

D-lor deputaţi, am credinţa, şi cred că nu voiu putea fi desminţit, că acest lucru se aranjează de multă vreme, fiindcă în dosul acestei legi se ascunde dictatura, ce va să vie. Da, d-lor, să nu râdeţi, fiindcă am să vă dau un fapt semnificativ din care d-voastră să trageţi anumite concluzii.

Acum câteva zile, un ofiţer a scris o carte, în care destăinuia fapte care ar fi făcut ca imediat să zboare cineva din marile comandamente. Acest lucru l-a ştiut acea persoană, care s-a strecurat în fruntea comandamentului, fără ştirea d-lui prim-ministru. Când a fost numit d. Maniu prim-ministru, s-a trezit cu dânsul la gară — aşa spunea d. dr. Lupu — spre surprinderea d-sale, fără să ştie că i se dase însărcinarea acelui comandament.

Şi atunci această persoană a trimis vorbă ofiţerului — nu un ofiţer activ — să nu publice încă acea carte, măcar să-i conceadă atâta lucru, ca să ţină cele scrise, în manuscris, încă 20 de zile.

Ce înseamnă asemenea lucruri, d-lor deputaţi? Pentru mine este foarte semnificativ acest lucru şi astăzi găsesc explicaţia acestui termen pe care îl cerea acel general comandant.

D-lor, eu, care, la un moment dat, aveam foaia calificativă, fiindcă auzise d. general comandant că aveam de gând să vin la tribuna Parlamentului şi să cer să fie scos în 24 de ore din rândurile oştirii, mi-a trimis emisari, în fiecare zi, să amân, să am răbdare, că ce am cu dânsul ...

Voci de pe băncile majorităţii: De ce aţi amânat?

D. *I. M. Leon:* Nu am amânat. Parlamentul s-a deschis de 4—5 zile şi nu am avut vreme să vin la această tribună.

D-lor deputaţi, vedeţi încă şi acest fapt mă face pe mine să cred că într-adevăr se punea la cale instituirea stării de asediu. Ca să se întindă **o** cursă guvernului, s-au pus la cale manifestaţii de stradă. Da, d-lor, este exact aceasta, s-au pus la cale manifestaţii de stradă de către anumite organizaţii care s-au dedat la fapte anarhice şi, ceea ce este mai curios, lucrurile s-au petrecut în mijlocul Capitalei, iar poliţia n-a intervenit niciodată la vreme.

D. Octavian Goga: Am fost şi sunt de convingerea că supremul atribut al liniştei cetăţeneşti este ideea de autoritate, care planează asupra conştiinţei publice.

Aceasta este convingerea mea şi, la adăpostul acestei convingeri, cu adâncă îndurerare am văzut în cursul vremii fenomene de destrămare în viaţa noastră publică. De ani de zile necontenit slăbesc atributele ideii de autoritate în stat. Spiritul public este năvălit de fermente dizolvante. Ideea naţională, care era supremul cheag care ţinea conştiinţa publică în această ţară,

este zguduită.

Un criticism acerb, înăcrit, alungă idealismul care era odinioară la baza îndrumărilor noastre publice.

Mentalitatea acestui popor şi a societăţii conducătoare, de pe urma acestor fermente dizolvante, a devenit oarecum o mentalitate de popor

învins. Criza cea mare în această ţară — îndrăsnesc să o spun — nu este criza economică, în primul rând, ea este emanaţiunea crizei de autoritate în stat, a crizei de credinţă în misiunea acestui popor.

Cu profundă durere în sufletul meu, având dreptul la această durere, fiindcă sunt dintre aceia — şi foarte rar accentuez acest lucru — care s-au zbuciumat şi ei, pentru ca să vibreze cu marile adevăruri, cerând împlinirea lor, cu adâncă durere în sufletul meu am lansat un strigăt înainte cu doi ani, spunând: d-lor, trăim vremuri prerevoluţionare! Vă puteţi închipui cât zbucium sufletesc m-a costat pe mine ca să lansez aceste cuvinte, ca o definiţie a stărilor generale prin care trece ţara.

D-le,§§§§§§§§§§§§ te rog, sunt vremuri importante şi grele în care d-ta n-ai dreptul să tragi la îndoială sinceritatea cuvintelor mele şi te rog să mă asculţi.

S-a mers, d-nii mei, de la rău la mai rău şi astăzi am ajuns acolo, încât de pe banca ministerială, cu toate consecinţele gravităţii pe care o implică oficialitatea, s-a declarat că stăm în pragul unor fenomene de disoluţie în stat. Legitimitatea cu care veniţi d-voastră se sprijineşte şi în sensul constituţional, tocmai pe faptul că suntem în pragul unor pericole de stat. Şi atunci, d-lor, d-voastră ne mai afirmaţi că mâini străine sunt care de-alungul acestei ţări ţes fire pentru dizolvarea ideii noastre de stat.

D-le prim-ministru şi d-le ministru de interne, v-am ascultat la întrunirea din secţie; d-voastră aţi justificat cererea cu care veniţi aici înaintea noastră, cu primejdiile care ameninţă statul, ca venind din partea unor mâini străine. Ei bine, faţă de aceste mâini străine, asupra cărora d-voastră sunteţi mai informaţi decât noi, eu nu pot opri conştiinţa mea ca să protesteze, pentru că vreau să se ştie că, la vremuri în care existenţa noastră, ca neam şi ca stat, poate fi primejduită, poporul nostru se uneşte din toate părţile pe deasupra considerentelor de partid, ca să ne apărăm nevoile, sărăcia şi neamul.

îmi dau seama că acest proiect de lege poate are să alarmeze şi ţara, şi străinătatea. Când se votează o lege a stării de asediu, în mod normal se zice: în acel colţ de pământ nu este liniste. Eu, însă, d-lor, nu pot, conştiinţa mea îmi spune că nu pot să-mi fac reproşul de a fi oprit cu votul meu ca ideea de autoritate în stat să se reinstaleze cu o clipă mai curând; de aceea, d-nii mei, votez acest proiect de lege.

Permiteţi-mi însă, în mod cinstit, să fac câteva obiecţiuni.

Prima obiecţiune este: revendicările maselor care suferă trebuie să fie examinate în mod serios. Informaţiunile pe care le am îmi arată că în foarte multe puncte şi în foarte multe ramuri cererile acestor mase sunt îndreptăţite. Este un prea mare dezechilibru între retribuţia muncii pe seama celui sărac şi obijduit şi între marile câştiguri nemuncite care se pun la dispoziţia elementelor exploatatoare.

Iată de ce îmi dau seama că în masele populare trebuie să

§§§§§§§§§§§§ Replică faţă de o voce din sală.

treacă ideea că ele sunt guvernate în mod cinstit, în mod onest, ţinându-se seamă de revendicările lor.

A doua şi ultima obiecţiune. Cu aceeaşi sinceritate vă spun impre- siunea pe care o am că această lege nu va aduce toate roadele sale, pentrucă, d-nii mei, dacă am ajuns acolo unde suntem, nu am ajuns din
pricina lipsei de legi; au fost atâtea şi atâtea legi. Dincolo de legi însă autoritatea este un fluid de emanaţiune individuală. S-ar părea că d-voastră, actualul guvern, nu aveţi învestitura acestei autorităţi.

D-nii mei, v-am văzut, această majoritate chiar, în faţa legii actuale, în disensiune neîmpăcându-vă, pătrunşi de foarte multe curente de gândire, plini de ezitări.

O *voce de pe băncile majorităţii:* Aceasta este bine câteodată; este viaţă.

D. Octavian Goga: D-nii mei, am impresiunea că nu din pricina legilor am ajuns unde suntem, ci din pricina lipsei de autoritate.

Eu, ca să-mi descarc conştiinţa, votez acest proiect de lege.

D. dr. N. Lupu: Să nu ţi-o încarci.

D. Octavian Goga: Însă, d-le Alexandru Vaida, ca vechi adversar — adversarii se respectă unul pe altul — vă spun: priviţi în jurul d-voastră, coborâţi-vă în conştiinţa d-voastră în aceste clipe grele şi veţi constata, cu o vedere clară şi obiectivă, că este şubredă temelia pe care staţi în actuala d-voastră guvernare. Cedaţi deci locul d-voastră altuia şi lăsaţi să se conducă ţara într-un spirit de autoritate, care nu se va degaja numai din legi, ci din personalitatea acelora care vor fi puşi în fruntea ţării.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D-lor deputaţi, aş ruga ca toate partidele politice să-şi trimită câte un delegat de al lor, deoarece fiind foarte mulţi înscrişi, să nu rămână niciun partid fără a nu-şi fi rostit cuvântul.

D. dr. N. Lupu: D-le preşedinte, din moment ce majorităţile au discutat acest proiect de lege timp de cinci ceasuri, să vă aşteptaţi ca şi noi, la rându-ne, să-l discutăm încă vreo cinci ceasuri. Noi nu putem delega numai câte un reprezentant să-şi spună cuvântul, ci vom vorbi fiecare cum ne spune cugetul, pentru că ne găsim acum la o cotitură grozavă a istoriei politice a ţării şi nu putem lăsa ca numai un singur reprezentant să-şi spună cuvântul.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D-lor deputaţi, eu nu aş vrea ca un partid politic să rămână fără să-şi spună cuvântul.

D. I. G. Duca: D-le preşedinte, cer cuvântul.

D. St. Cicio-Pop preşedinte: D. deputat Duca are cuvântul.

D. I. G. Duca: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, dacă guvernul socoteşte că situaţia este atât de serioasă, încât nu poate fi stăpânită decât pe cale de măsuri excepţionale, să le ia, pentru că, evident, interesul ordinei şi al salvării statului trebue să treacă deasupra oricăror alte consideraţii, dar să ia aceste măsuri pe răspunderea lui, fiindcă întrebarea, care, fireşte, se pune în momentul de faţă minţii oricărora dintre noi este: de ce am ajuns în situaţia actuală? Care sunt cazurile care au determinat gravele împrejurări de astăzi?

D-le prim-ministru, sunt ani de zile de când noi, în parlament

şi în presă, am denunţat în mod constant pericolul comunist. Am arătat că o organizaţiune foarte tenace, subvenţionată din străinătate, duce o acţiune de subminare sistematică a statului nostru.

De câte ori am denunţat acest pericol, am fost întâmpinaţi de d-voastră — şi vedeţi ce curios, şi aş putea să spun mai mult, ce răzbunare şi ce pedeapsă a soartei — de d-voastră personal, care veniţi azi să ne propuneţi o lege a stării de asediu, că inventăm aceste pericole, că ele sunt imaginare.

Plecând de la această nenorocită mentalitate, d-voastră aţi lăsat ca răul să se adâncească şi azi ce descoperim? Comunişti la poştă, comu-
nişti la serviciile publice importante, pe care le cunoaşteţi, comunişti la căile ferate, comunişti şi nuclee comuniste în toate uzinele noastre, şi probabil nuclee comuniste, nu vreau să spui unde, dar ştiţi şi d-voastră, la ce fac aluzie.

Prin urmare, în asemenea condiţiuni, răspunderea este întreagă a d-voastră şi să o purtaţi întreagă.

Dar este ceva mai mult: ordinea se menţine cu măsuri legale, dar se menţine şi cu autoritatea guvernului.

Sunt agitaţiuni comuniste; dar sunt şi legitime revendicări. Este şi o stare de nemulţumire generală a ţării, care este rezultatul celor patru ani de guvernare a d-voastră.

În asemenea condiţiuni, noi nu avem credinţa că puteţi, cu legea sau fără legea stării de asediu, să aveţi autoritatea necesară, pentru a stăpâni chestiunea ordinei publice, precum credem că nu aveţi autoritatea necesară să stăpâniţi nici una din celelalte greutăţi, care stau în faţa statului nostru.

Când noi avem această credinţă şi când, după noi, singurul mijloc, care ar putea să restabilească cu adevărat ordinea în spiritele acestei ţări, este plecarea d-voastră de la guvern...

Voci *de pe băncile majorităţii:* Şi venirea liberalilor!

D. Richard Franasovici: Aţi scăpat frânele din mână!

D. I. G. Duca: ... când aceasta este credinţa noastră, noi nu putem face altceva decât să vă lăsăm întreaga răspundere a tuturor actelor d-voastră.

D. Şt. Cicio-Pop preşedinte: D. deputat lunian are cuvântul.

D. Gr. N. lunian: D-lor deputaţi, nu este, desigur, fără oarecare savoare, declaraţia pe care d. Duca, şeful Partidului Naţional-Liberal, a făcut-o de la această tribună, încunoştiinţând Partidul Naţional-Ţără- nesc cum se menţine ordinea în stat. Pentru aceasta, trebuie autoritate, spunea d. Duca, şi are dreptate, iar măsurile excepţionale, dacă autoritatea lipseşte, nu pot fi de nici un folos, şi are dreptate. Şi Partidul Naţional-Ţărănesc a făcut doar în trecut experienţa acestui lucru. Am trăit sub starea de asediu nenumăraţi ani...

D. dr. N. Lupu: Vreo opt ani şi ceva.

D. Gr. N. lunian: ... şi la toate cererile noastre — atunci eram împreună cu d-voastră — pentru ridicarea stării de asediu ni se invoca necesitatea superioară de a apăra existenţa statului. Vorbeam atunci, vorbeaţi d-voastră, cum vorbea d. Duca azi...

E. Victor lamandi: Mai grav.

F. Gr. N. lunian:... şi îi răspundeţi că nu se păstrează liniştea cu asemenea măsuri. Şi v-aţi încercat şi ne-am încercat şi am

reuşit să învederăm că dreptatea era de partea celor care astfel glăsuiau.

La 1928, când s-a schimbat regimul, când a venit la putere Partidul Naţional-Ţărănesc, printre primele măsuri care s-au luat a fost ridicarea stării de asediu. Şi ţara a mers şi şi-a continuat existenţa, ba a avut o perioadă de înflorire, în orice caz, de linişte absolută. Ceea ce înseamnă că această linişte nu se garantează prin măsurile excepţionale şi nu era tulburată prin agenţi, aşa cum se pretindea atunci şi cum se pretinde astăzi; era tulburată prin acea atmosferă lăţită de neîncredere în partidul care guvernează. Şi a fost deajuns să vină la guvern un partid în care masele aveau încredere, pentru ca toate nemulţumirile să fie înfundate în suflete, pentru ca liniştea să se stabilească, nu prin măsuri de constrângere, ci prin porunca şi conştiinţa fiecărui cetăţean al acestei ţări. Şi am făcut această strălucită dovadă că, imediat după venirea noastră la guvern, s-a stabilit, în afară de orice măsuri de constrângere, cea mai desăvârşită linişte.

Şi atunci, mă întreb: care sunt împrejurările care vă pun pe dvoastră în situaţia de a fi uitat întreg trecutul şi de-a primi lecţii de conducere politică, în ce priveşte mijloacele de întrebuinţat, de la preşedintele Partidului Naţional-Liberal?

Aţi spus că există frământări, pe care nu le cunoaşteţi; ne-aţi citat două: mişcarea muncitorească de la atelierele Griviţa şi mişcarea de la Ploieşti.

Am auzit pe un reprezentant al acestei majorităţi, în comisiune, pe Cămărăşescu, cerând, cu drept cuvânt, să se aducă mulţumiri guvernului şi autorităţilor militare şi civile pentru tactul pe care l-au desfăşurat în lichidarea acestor conflicte. Şi avea dreptate şi am subscris pe de-a întregul acestei propuneri. Dar am adăugat ceva: acelaşi omagiu trebuie adus şi lucrătorilor, pentru că numai înţelepciunea guvernului, dacă ar fi lipsit înţelepciunea muncitorilor, nu ar fi fost deajuns, ca să se împiedice manifestările sângeroase.

Prin urmare, în chiar cele ce s-au întâmplat ieri şi alaltăieri, s-a dovedit, nu spirite care erau agitate de către agenţi răzvrătitori şi vrăjmaşi, ci s-au manifestat oarecare nemulţumiri de ordin profesional, dintre care cea mai mare parte au fost recunoscute ca juste de către d-voastră.

Mi s-a spus că erau mai dinainte recunoscute. Probabil că atunci vina a stat numai în aceea că nu s-au adus încă la cunoştinţa muncitorilor, sau că ei nu au avut încredere în cuvântul dat. Fapt este că aceste revendicări au fost recunoscute ca întemeiate şi atunci şi acţiunea de protestare ca legitimă. Dar este un fapt incontestabil că această manifestare a muncitorilor a păstrat caracterul paşnic şi că s-au găsit mii de muncitori în faţa armatei, chemată să reprime o acţiune, care ar fi putut să degenereze şi au stat faţă în faţă, fără să fie nevoie să se recurgă la măsuri grave de înfrânare.

Şi, atunci, pe aceste date, singurele pe care le avem noi la îndemână, nu puteţi să justificaţi nevoia unei asemenea legi. Pretindeţi că există unele manifestări. în ce constau ele? Sunt cazuri izolate? Aveţi atunci suficiente mijloace pentru ca să le preveniţi, pentru ca să le reprimaţi. Aveţi instituţiuni care sunt

chemate să prevină. Ce fac ele? Sunt destul de însemnate capitolele bugetare care întreţin aceste instituţiuni, şi noi avem dreptul să le întrebăm: ce fac ele, care este acţiunea lor de prevenire? Aveţi destule legi, şi cu dispoziţiuni severe şi cu dispoziţiuni procedurale rapide, cu care să puteţi să înfrânaţi. Pentru ce nu le utilizaţi?

Nu sunt cazuri izolate? Este o nemulţumire generalizată? Din două una: sau nu este temeinică şi atunci nu poate să fie ceva prea răspândit, şi dacă nu este temeinică şi dacă d-voastră păstraţi autoritatea necesară pentru ca să stăpâniţi situaţiunea, veţi găsi la spatele d-voastră tot ce este conştiinţă şi tot ce este înţelepciune a poporului pentru ca să vă ajute să înfrânaţi asemenea porniri nesănătoase, sau este o nemulţumire generalizată şi temeinică şi atunci sunteţi datori să vă întrebaţi care sunt cauzele ei şi să le căutaţi în criza aceasta grozavă pe care o străbate ţara noastră.

Acolo trebue să căutaţi leacurile. Cine vrea pâine nu se mulţumeşte cu gloanţe. D-voastră trebue să căutaţi leacurile acolo unde sunt şi unde este adevărata cauză a nemulţumirii.

Dar, d-lor, veniţi cu legea stării de asediu la adăpostul căreia veţi putea să realizaţi o politică care se anunţă cu totul potrivnică intereselor acestei ţări şi care este de natură să ducă la nemulţumiri. Credeţi d-voastră că prin asemenea măsuri puteţi să înrâuriţi asemenea manifestări de nemulţumire? Pe ce contaţi d-voastră? Contaţi pe spiritul de laşitate al poporului? Pentru că dacă nemulţumirile sunt reale, atunci numai acest spirit de laşitate ar putea să ducă la oarecare supunere faţă de măsura d-voastră. Dar această supunere este trecătoare, pentru că nu s-a văzut până acum un regim politic care să-şi poată asigura existenţa la adăpostul baionetelor. Şi-o poate prelungi, slăbănog, pentru o durată oarecare, dar precipitând în acelaşi timp acele convulsiuni finale pe care, desigur, nici d-voastră nici noi nu le dorim.

Prin urmare, nu aveţi nici un fel de justificare în aducerea acestei măsuri. Ea nu poate să facă decât rău. Ea face rău ştirbind creditul nostru în afară. în vremea aceasta, în care d-voastră trataţi unele îmbunătăţiri ale situaţiunii, în aceeaşi clipă veniţi cu această măsură care va zăgăzui orice fel de încercare în acest domeniu. Şi răspândiţi şi în afară şi înăuntru o impresiune care nu este în conformitate cu realitatea faptelor, cel puţin în măsura în care aţi găsit de cuviinţă să ni le aduceţi la cunoştinţă. Dar faceţi un rău mult mai mare;' d-voastră degajaţi răspunderea, pe care trebue să o păstraţi întreagă, pe care sunteţi datori să o păstraţi întreagă asupra singurei instituţii, sau asupra uneia din cele două instituţii, care stau la temelia organizării statului nostru şi care trebue să rămână la adăpost de orice critică. Asvârliţi răspunderea asupra armatei. După ce aţi încercat deja prin oarecare declaraţii să stabiliţi o oarecare adversitate între armată pe de o parte şi alte categorii de contribuabili pe de altă parte, veniţi acum cu această măsură prin care să aruncaţi răspunderea tuturor actelor, care se vor face, asupra armatei, instituţie pe care d-voastră sunteţi datori să o păstraţi intactă la adăpost de orice critică, dacă vreţi cu adevărat să mai aveţi un

singur reazim, un singur zăgaz împotriva nemulţumirilor, care S-ar putea cu adevărat, în mod serios, manifesta mai târziu.

Aceasta este o gravă greşală, pe care o comiteţi şi nu o puteţi comite decât sau din o slăbiciune manifestă sau din dorinţa de a vă apăra pe d-voastră.

Această lege, pe care o prezentaţi, reprezintă o recunoaştere a incapacităţii d-voastră de a stăpâni situaţia.

Dacă aveţi conştiinţa acestui lucru, faceţi aşa încât să puteţi găsi prin orice mijloace, prin unirea tuturor, prin orice mijloace veţi găsi mai potrivite, ca să se constituie acea forţă politică, care să fie capabilă să înfăţişeze autoritate suficientă ca să stăpânească situaţia, dar nu vă este îngăduit ca, pentru a ascunde slăbiciunea d-voastră, să veniţi cu o asemenea măsură, care nu poate decât să păgubească adânc interesele generale ale ţării.

Pentru aceste motive declar că votăm contra proiectului de lege.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D. deputat Teodorescu are cuvântul.

D. Anibal Teodorescu: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, spre surprinderea noastră, cred că a tuturor, onorabilul guvern ne-a solicitat astăzi la începutul şedinţei — sunt atâtea ceasuri de atunci — votarea unui proiect de lege prin care să fie autorizat a declara starea de asediu pe termen de şase luni. ,

M-am întrebat, ce s-a petrecut în ţară de natură ca să determine guvernul să alerge la o măsură atât de gravă şi de excepţională?

îmi aduc aminte că acum câtva timp în urmă un ministru de interne declara că nu există primejdie comunistă în Ţara Românească şi, dacă nu mă înşel, acelaşi ministru de interne, astăzi prim-ministru al ţării, mărturiseşte că s-a înşelat şi că, din pricina pericolului comunist, este nevoit să ceară legea stării de asediu. ,

D-lor, această lege ne scoate din cadrul normal al Constituţiei, chiaţ al acelei Constituţii pe care d. prim-ministru, acum câteva zile, a repudiat-o, ca fiind o Constituţie retrogradă, uitând că pe baza ei se află pe banca ministerială.

Prin acest proiect de lege se mărturisesc două lucruri:

întâiu, că există o primejdie atât de mare încât guvernul nu poate să-şi ia răspunderea menţinerii ordinei fără declararea stării de asediul

Se poate, d-lor. Nu avem nici o informaţie precisă şi suntem nevoiţi să vă credem pe cuvânt.

Dar acest proiect de lege mai conţine o mărturisire: conţine mărturisirea onoratului guvern că nu mai este în stare să domine situaţia actuală cu instrumentele normale de guvernare, adică cu posibilităţile de menţinere a ordinei pe care i-o pune la dispoziţie legislaţia noastră ordinară.

Regret că am ajuns cu toţii în această situaţie, care era de prevăzut.

Regret că la greşelile guvernelor trecute s-au adăugat greşelile guvernului actual şi că d. prim-ministru este nevoit să facă mărturisirile pe care le face prin solicitarea proiectului de lege.

Regret şi slăbiciunea guvernului.

D-lor, eu nu ştiu dacă starea de asediu, care este o armă foarte tăioasă şi foarte primejdioasă, va fi în stare să întărească mai mult guvernul care este slab şi dacă va fi în stare să-i dea acea autoritate de care are nevoie şi pe care mărturiseşte că astăzi nu o mai posedă. .

Fac parte însă dintr-un partid de ordine, care înţelege aă atunci când se strigă de pe banca guvernamentală că ţara este în primejdie trebue să fie foarte atent la actele lui.

Fac parte dintr-un partid pentru care „Salus reipublicae, suprema lex“.

De aceea, declar că, în această împrejurare, sunt alături cu guvernul şi voi vota proiectul de lege, însă partidul meu lasă întreaga răspundere a situaţiei să apese asupra guvernului şi îmi iau libertatea să întreb pe d. prim-ministru:

S-a aprins ceva în ţară? A început furtuna? D-le prim-ministru, nu cumva şi partidul d-voastră cândva aţi semănat vânt?

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D. deputat Lotar Rădăceanu, are cuvântul.

Voci de pe băncile majorităţii: Numai să fie scurt!

D. Lotar Rădăceanu: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, dacă d-voastră doriţi ca cuvântarea mea să fie scurtă, cu atât mai mult doresc ca guver-

narea d-voastră, care vine cu asemenea legi, să fie şi mai scurtă şi să se termine chiar azi.

Eu însă nu pot să urmez acest apel, pe care mi-l adresează unii colegi, într-un moment când nu văd din nici un punct de vedere necesitatea şi rostul măsurii excepţionale, cu care guvernul vine acum în faţa noastră, crezând că va putea salva o situaţie, care, în realitate, nu este prin nimic ameninţată; când, dimpotrivă, văd ameninţat şi restul de libertate ce a mai rămas acestui popor prin instituirea proiectată a dictaturii militare.

Ce s-a întâmplat în ţară aşa de grav, ce evenimente de mare anvergură s-au produs pentru ca guvernul să facă uz de articolul constituţional, care prevede instituirea stării de asediu numai în caz de pericol de stat?

Ce s-a întâmplat? Repet: care sunt evenimentele de mare anvergură care au determinat şi determină această măsură atât de gravă? Este o grevă la căile ferate, o grevă care este mai importantă numai din cauza numărului mai mare de participanţi, dar care în fondul ei nu este decât o grevă aşa cum s-au petrecut de multe ori în Ţara Românească, cum se petrec aproape în fiecare an, cum s-au petrecut de multe ori chiar în aceeaşi proporţie, fără ca nimeni să fi venit şi să ceară măsuri excepţionale. Şi s-a mai întâmplat o mişcare a muncitorilor petrolişti din Ploieşti, care, evident, că a avut un caracter mai violent şi a dus la manifestări puternice, dar care, în definitiv, nici ea nu a provocat Vreo turburare reală a ordinei.

S-a constatat, adineauri, de diferiţi oratori şi s-a constatat în comisia specială a Camerei că deplină linişte domneşte la Ploieşti, că deplină linişte domneşte la căile ferate.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: Mi s-a comunicat, la ora 5, că la Iaşi este grevă şi mi s-a comunicat, la ora 6, că la Constanţa este grevă.

D. Lotar Rădăceanu: Dacă s-ar mai produce mişcări, aşa cum spune d. ministru al comunicaţiilor, eu nu văd nici un motiv pentru care guvernul nu le-ar putea trata şi soluţiona întocmai aşa cum a tratat şi soluţionat cele două conflicte mult mai mari care au agitat ţara, în aceste câteva zile din urmă. Dacă s-a putut ajunge la o soluţionare, fără brutalităţi, fără vărsări de sânge, a conflictului de la atelierele Griviţa, dacă s-a ajuns la o soluţionare fără vărsare de sânge şi fără mitraliere a conflictului de la Ploieşti, de ce nu s-ar putea aplica şi în viitor, d-lor deputaţi, metode de aplanare şi soluţionare, fără brutalităţi, fără vărsări de sânge, fără măsuri de forţă şi mai ales fără această stare de asediu. Starea de asediu înseamnă că se trece o parte importantă a puterii executive şi judecătoreşti asupra organelor militare, care nu procedează cu tactul şi cu înţelegerea problemelor sociale, care singure trebue să conducă în asemenea conflicte. Starea de asediu înseamnă întronarea dictaturii militare.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: Sub stare de asediu atelierele nu vor rămâne tot sub tactul meu?

D. Lotar Rădăceanu: Din punct de vedere al administraţiei, probabil, dar din punct de vedere al păstrării ordinei, al

măsurilor poliţieneşti, puterea guvernului este trecută asupra organelor militare. Acesta este punctul esenţial pe care noi trebuie să-l reţinem.

Dar, d-lor deputaţi, eu nu voi tăgădui că s-au petrecut grave turbu- rări ale ordinei publice. Eu nu voiu tăgădui că s-au petrecut evenimente, care într-adevăr trebuie să îngrijoreze. Dar aceste turburări nu sunt provocate de clasa muncitoare, aceste turburări sunt provocate de unele curente extremiste de dreapta, care au avut până acum libertatea să opereze în voie pe străzile Capitaliei şi pe străzile oraşelor din provincie. Case devastate, trecători atacaţi, manifestaţii turbulente, iată ce s-a întâmplat mereu! Guvernul încă nu ia ca motiv, pentru măsurile excepţio- nale pe care le plănuieşte, aceste turburări, ci ia tocmai turburările pe care afirmă că le-au produs muncitorii în îndreptăţitele lor nemulţumiri faţă de starea lor actuală.

D. Marcel Adam: Acolo este mâna d-voastră.

D. P. T. Preliceanu: l-aţi pregătit şi acum i-aţi scăpat de sub mână.

D. Lotar Rădăceanu: Aceste turburări, produse de curentele fasciste şi antisemite, pot avea loc numai cu complicitatea vinovată a poliţiei şi a organelor de stat. Acest lucru s-a dovedit foarte clar şi aseară, când a avut loc un atac contra localului Partidului Ţărănesc, când poliţia a fost absentă, acest lucru s-a învederat în toate ocaziunile.

Dacă ar fi să se ia măsuri în contra acestui fel de anarhie, care este reală şi existentă, nici în acest caz nu este nevoie de o stare de asediu, de măsuri excepţionale, ci numai de o aplicare cinstită a legilor de către organele existente astăzi în stat.

D-le preşedinte, d-lor deputaţi, dar dacă se constată că s-a ajuns în ultimul timp la mişcări muncitoreşti, care au impresionat prin intensitatea lor neobişnuită, care credeţi d-voastră că a fost cauza? Instigaţiu- nile despre care au vorbit toţi oratorii aici? Manoperele agenţilor comunişti sau de altă natură, care au intervenit în sânul muncitorimii şi care au aţâţat această muncitorime la acte, pe care altfel ea nu le-ar fi făcut?

D-lor, trebuie să se constate odată că nu aceasta este cauza nelinişte! care a cuprins muncitorimea acestei ţări. Cauza este cu totul alta. De ani de zile această muncitorime îşi cere cu hotărâre, în cadrul legal şi paşnic, drepturile ei la viaţă. De ani de zile această muncitorime îşi cere în mod legal şi paşnic pâinea de toate zilele, pe care nu o are asigurată nici astăzi şi pe care cu atât mai puţin legea stării de asediu i-o va putea asigura.

Ce s-a făcut pentru această clasă muncitoare în tot decursul acestor ani de luptă? Să răspundă guvernul la această întrebare, să răspundă atât acest guvern, care este astăzi pe banca ministerială, cât şi toate celelalte guverne formate din alte partide, care au guvernat ţara de la război încoace.

Să vă spun eu ce s-a făcut: din partea patronatului o tendinţă de exploatare sălbatică, care a coborât nivelul de viaţă al muncitorilor sub minimum de existenţă; din partea Ministerului Muncii şi a organelor sale, o totală neglijenţă în aplicarea legilor muncitoreşti. Există legi muncitoreşti, legi de ocrotire a muncii,

din care însă nici una nu este aplicată în mod real, sunt toate numai opere de faţadă. Legea asupra duratei muncii, care fixează durata muncii la 8 ore maximum pe zi, legea repausului duminical şi altele, toate sunt pure decoraţiuni de faţadă şi Ministerul Muncii şi organele sale n-au făcut nimic pentru aplicarea lor, iar autorităţile poliţieneşti şi jandarmeria de sub autoritatea Ministerului de Interne au primit totdeauna cu ostilitate, cu bănuială, orice miş-

care muncitorească şi totdeauna au întâmpinat-o cu persecuţiuni sau cu reprimarea brutală.

Ce credeţi d-voastră că în toţi aceşti ani nu s-au acumulat nemulţumiri justificate? S-a vorbit aci de agenţi instigatori. Da, au fost agenţi instigatori, dar aceşti agenţi au fost, în primul rând, foamea, mizeria şi nedreptăţirea clasei muncitoare din România.

Şă luăm numai exemplul lucrătorilor de la atelierele C.F.R. Cine ar putea tăgădui că această muncitorime, dacă a obţinut o mare parte din revendicările ei, n-a avut dreptate, în lupta pe care a dus-o până acum, pentru realizarea acestor revendicări? Da, d-le preşedinte şi d-lor deputaţi, să ne punem întrebarea, de când duce muncitorimea ceferistă această luptă, fără ca să fi obţinut vreun rezultat, fără ca administraţia C.F.R. şi Ministerul Comunicaţiilor să fi luat măsuri pentru satisfacerea cererilor drepte ale acestei muncitorimi?

Din anul 1929, deci de 4 ani de zile, s-a înaintat un memoriu, cuprinzând toate doleanţele muncitorilor ceferişti — din care o parte au fost satisfăcute abia acum —, şi timp de patru ani nu li s-a acordat altceva decât curbe de sacrificiu, concedieri, şi reduceri de salarii, mereu repetate. Acesta este adevărul. Şi când acum doi ani au ieşit pe stradă pentru ca să manifesteze, cerând satisfacerea dreptelor lor cereri, li s-au dat gloanţe, după vechea reţetă a burgheziei.

Ei bine, credeţi d-voastră că această clasă muncitoare poate suporta soarta în care este adusă de exploatarea capitalistă şi nedreptatea cu care este tratată de autorităţi?

Dar clasa muncitoare n-ar merita să trăiască, dacă n-ar avea ea puterea să se ridice, când e nevoie şi cu violenţă!...

. *D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte;* D-le deputat, violenţa nu este admisă într-un stat ordonat. Şi nu o vom admite niciodată.

D. Lotar Rădăceanu: Dacă spuneţi că violenţa nu este admisă, trebuie să adăugaţi numai decât că nu este admisă nici exploatarea, nici nedreptatea. Oamenii sunt aduşi până la limita răbdării lor. Trebue să înţelegem starea lor de spirit; trebue să ne dăm seama că această stare de spirit, de turburare şi de agitaţie, are motive reale, că în dosul acestei stări de spirit există nemulţumiri şi cereri îndreptăţile şi dacă ani de zile clasa muncitoare a fost tratată astfel, dacă ea se tratează şi astăzi şi va fi tratată şi în viitor la fel, cum vă puteţi închipui d-voastră că prin măsuri de reprimare, că prin o lege a stării de asediu veţi putea să soluţionaţi problema?

, *D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor:* Dar cum vă explicaţi faptul că după ce li s-a acordat ceea ce au cerut totuşi au continuat şi continuă să fie în grevă?

D. Lotar Rădăceanu: Fără îndoială că sunt elemente a căror acţiune a mers mai departe, şi care vor să profite de această stare de nemulţumire, pe care exploatarea capitalistă şi complicitatea guvernelor burgheze de până acum a creiat-o. Dar, ce înseamnă aceasta? înseamnă, oare, d-lor deputaţi, că nemulţumirile acestea nu sunt reale? înseamnă că muncitorimea ca atare trebue să fie aceea care să sufere? Şi apoi, ce primejdie poate să prezinte acest curent comunist? De ce vă speriaţi atât de mult de el?

D. *Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor:* Nu m-am speriat eu, ci d-voastră.

D. Lotar Rădăceanu: De ce v-aţi speriat atât de mult, dacă ici, colo răsare o mişcare comunistă, dacă ici, colo se dovedeşte că muncitorimea a fost câştigată, vremelnic, desigur, şi numai parţial, în unele localităţi, de mişcarea comunistă?

D-le ministru, nu v-aţi speriat d-voastră? Atunci de ce veniţi cu acest proiect de lege? Noi, desigur, nu ne speriem.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: D-le Rădăceanu, eu nu mă sperii; ştiţi bine, fiindcă aţi luat des contact cu mine în acest timp, că nu eu mă sperii. Dar, situaţia este alta. D-voastră aţi reprezentat în modul cel mai corect interesele muncitorimii şi, nu mă sfiesc s-o spun de la această tribună, aţi formulat revendicări, care aveau cu adevărat caracterul revendicărilor muncitoreşti. V-am făcut dovada că, la maximum de sacrificii bugetare, răspund acestor revendicări, aşa cum le-aţi indicat, juste şi întârziate în rezolvare.

D. Lotar Rădăceanu: De patru ani de zile.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: A plecat delegaţia, înţelegând pentru ce nu pot să admit în totul revendicările şi de ce am admis numai 90 la sută din ele şi mi-a mulţumit, declarând că este convinsă că peste aceste sacrificii, deocamdată, nu se; pot face altele. Deşi aţi comunicat răspunsul meu muncitorilor, totuşi muncitorii au continuat să fie în grevă. Adevăraţii reprezentanţi ai muncitorimii, cu drag de ei şi cu sfaturi bune, nu au fost ascultaţi. Au fost intimidaţi şi prietenii d-voastră au suferit.

în faţa unor frământări, pe care cu toţii le-am avut, când muncitorii au găsit ecou în sufletul nostru, pentru toate aceste revendicări, cum vă explicaţi d-voastră, totuşi, că starea de agitaţie a continuat şi când eu vă informez, în momentul de faţă, continuă, iar mie mi s-a comunicat că, deşi sunt mulţumiţi cu tot ceea ce le-am acordat, deşi mi s-au trimis telegrame de mulţumire, totuşi nu au primit încă ordinul de a înceta greva? Aceasta vă rog să-mi lămuriţi. .

D. *Lotar Rădăceanu:* D-le preşedinte, d-lor deputaţi, există, fără îndoială, situaţiuni de agitare supremă a spiritului muncitoresc, în care se întâmplă lucruri pe care nu le putem prevedea şi nu le putem dori;[1] există, fără îndoială, astfel de situaţiuni, când pot să prindă curente, pe care noi, social-democraţii, nu le aprobăm. Dar, noi suntem atât de convinşi că principiile pe care noi le manifestăm sunt cele sănătoase şi singurele care pot duce clasa muncitorească pe drumul progresului şi al emancipării, încât noi cerem pentru toate

curentele din sânul muncitorimii libertate deplină de opinii şi activitate, pentru ca din libertatea de opinii să se poată cristaliza adevărul, care este de partea noastră, a socialiştilor-democraţi, a socialiştilor-marxişti.

D. *Dan Zaharia:* Aveţi principii, dar nu dominaţi situaţiile.

D. Lotar Rădăceanu: Noi nu ne speriem de acest fapt, despre care d-voastră vorbiţi că muncitorii, dintr-o parte sau din alta, sunt acum sub conducerea mişcării comuniste, deşi prin aceasta se loveşte direct în noi. Pentru ce, însă, vă speriaţi d-voastră? Nu există asemenea mişcări libere în Franţa, în Belgia, în Germania, în Anglia, în majoritatea ţărilor europene?

D. N. Polizu-Micşuneşti: Franţa nu este lângă Nistru.

D. Lotar Rădăceanu: Şi cu toate acestea am impresia că aceste state stau, incomparabil, mai bine din toate punctele de vedere decât statul român, aşa cum este condus astăzi.

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 32, şedinţa din 3 februarie 1933, p. 939—945.

c) Relatarea lui Armând Călinescu, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, asupra evenimentelor din 15—16 februarie 1933

15 februarie. Astă noapte am dispus arestarea tuturor instigatorilor din ţară. Operaţiunea s-a executat bine. Am ridicat 1 600 indivizi. La Bucureşti ziua a trecut calmă în masele muncitoreşti. însă lucrătorii de la atelierele Griviţa (5 000) au făcut grevă demonstrativă. S-a dispus închiderea atelierelor. Muncitorii s-au baricadat, însă, înăuntru. Am decis să-i lăsăm până mâine, spre a-i reduce prin oboseală.

în cursul serii, muncitorii au atacat trupa cu revolvere. A fost omorât un gardian şi răniţi mai mulţi soldaţi. Pe străzi, bande din tineretul comunist şi haimanale au trecut la devastări, au tras cu armele în autobuzele care transportau trupe şi mâncare la soldaţi. Am fost pe la ora 6,30; lumea (femei, copii, bătrâni) era revărsată pe străzi. Nu se putea reprima fără numeroase victime.

Am stat la Prefectura Poliţiei până la ora 3 şi 30 noaptea. în 3 rânduri mi-a telefonat Puiu D(umitrescu)* să reprimăm energic. Am răspuns că trebuie să fim calmi. Pentru împuşcare este vreme oricând. A venit la Prefectură şi general Samsonovici**********, era cu mine general Uică††††††††††. Mi-au făcut impresia că nu sunt decişi, sau când se decideau erau brutali. De pildă, la un moment, general Uică se enervează şi dă ordin prin telefon colonelului care era la ateliere: „Prima mitralieră să mătură puţin strada. Să nu mai mişte unul!“.

. La ateliere muncitorii au stins lumina, încât şi strada — alimentată de acolo — era în întuneric. Toate manifestaţiile aveau vizibil

********** Ministrul apărării naţionale.

†††††††††††† Şeful Marelui Stat Major.

caracterul unei revoluţii. Halippa îmi spune la telefon că el a mers în mijlocul lor să-i liniştească, dar abia a scăpat. în cele din urmă evacuăm strada şi rămânem de pază la ateliere peste noapte, rămânând ca evacuarea să se facă a doua zi, la 6 dimineaţa.

Operaţia s-a executat. Somaţii, goarne, muncitorii trag focuri, mitralierele răspund îndelung (mai mult în sus), apoi trupele avansează. Cad 3 morţi şi 40 de răniţi de la muncitori‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡; nimeni de la armată. Trecându-se la baionete, muncitorii se predau.

' Secretarul personal al regelui Carol al II-lea.

Am sosit acolo la 6,30.§§§§§§§§§§§§ Totul era terminat. 1 200 muncitori trântiţi la pământ pe burtă, rezemaţi în coate şi mâinile în sus, ca prizonierii. Sunt duşi la Malmaison. Liniştea se restabileşte.

Armând Călinescu, *Însemnări politice. 1916—1939.* Ediţie îngrijită şi prefaţată de Al. Gh. Savu, Bucureşti, Editura Humanitas, 1990, pp. 147—148.

d) Articol privind luptele muncitorilor ceferişti publicat în „Scânteia[11] din 5—28 februarie 1933

Eroica luptă a ceferiştilor din Bucureşti

Muncitorii de la C.F.R. — cetăţuia cea mai înaintată a proletariatului din România — au dat istoriei de clasă din această ţară zile de neasemuit eroism revoluţionar şi de înfiorătoare jertfe. Atelierele Griviţa din Bucureşti au fost teatrul celor mai înverşunate şi sângeroase lupte de până azi dintre clasa muncitoare şi burghezia şi moşierii din România. Neînfricaţi au înfruntat muncitorii ceferişti potopul gloanţelor de mitralieră, baionetele şi paturile de puşti timp de o zi şi o noapte. Sute de vieţi au fost secerate, râuri de sânge au curs, unii sunt aruncaţi în beciurile de poliţie şi cazărmi şi schingiuiţi de către guvernul asasin Vaida şi de către bestialii înfăptuitori ai stării de asediu, ai teroarei fasciste sălbatece.

Pentru apărarea cuceririlor, împotriva stării de asediu

Crâncena luptă din 15 şi 16 februarie a ceferiştilor de la Griviţa a fost continuarea luptei lor hotărâte, în care izbutiseră să smulgă direcţiei şi guvernului cuceriri importante, cuceriri care mergeau de la impunerea de revendicări economice, ca: mărirea salariului cu 20%, alocaţie de chirie de 15%, garantarea unui minimum de 40 ore de lucru săptămânal etc., până la impunerea revendicării politice a comitetului de fabrică. Muncitorii ştiau însă că burghezia nu va întârzia să-i lovească pentru a le răpi

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡„„ Referitor şi la victimele din timpul acestor evenimente documentele de atunci dau cifre foarte diferite între ele; unele dau cifre de câteva sute, ceea ce este foarte mult.

§§§§§§§§§§§§§ În ziua de 16 februarie.

cuceririle şi că numai prin lupta neînduplecată vor putea să şi le apere şi să le lărgească. Au înţeles mai ales când guvernul a declarat starea de asediu, a introdus gărzile militare în atelierele lor şi a început pregătirea pentru militarizarea C.F.R. Cu o limpezime de vedere proletară şi-au dat seama că apărarea cuceririlor lor înseamnă lupta fără zăbavă şi fără şovăire împotriva stării de asediu. în chiar ziua următoare a introducerii stării de asediu în rândurile muncitorilor ceferişti începu o fierbere grozavă, prevestitoare de noi acţiuni, de un nou val de lupte. Muncitorii erau hotărâţi să răspundă cu îndârjire la prima încercare de a-i lovi. Şi momentul de a-şi traduce hotărârea în fapt veni curând.

Direcţia şi guvernul încep loviturile

Marţi, 14 februarie. Direcţia atelierelor concedie pe un muncitor de la turnătorie. Imediat tovarăşii săi de lucru din întreaga secţie de turnătorie se solidarizează cu el şi lăsară lucrul cerând imediata anulare a concedierii. Comitetul de fabrică al atelierelor Griviţa, înştiinţat de cele

petrecute, se duse la direcţie spre a protesta împotriva concedierii şi spre a pretinde — în numele tuturor muncitorilor din ateliere — imediata reprimire la lucru a celui concediat. Direcţia refuză să primească Comitetul de fabrică, pe care ea însăşi, sub presiunea luptei muncitorilor, îl recunoscuse cu vreo săptămână înainte şi cu care chiar tratase.

Răspunsul direcţiei îndârji şi mai mult pe muncitori. Spiritele erau agitate, pornirea la luptă neînduplecată. Miercuri dimineaţa, 15 februarie, în momentul intrării la lucru a ceferiştilor, o muncitoare — soţia unui ceferist — veni să-i înştiinţeze că soţul ei şi alţi muncitori ceferişti fuseseră arestaţi peste noapte de către Siguranţă. într-o chemare înflăcărată ea ceru muncitorilor să întreprindă o acţiune de eliberare a tovarăşilor lor, care în timpul luptei pentru revendicări se aflaseră în primele rânduri ale lor şi a căror arestare înseamnă o lovitură dată tuturor. Cuvintele tovarăşei fură acoperite de o adevărată furtună de indignare, într-un singur avânt, ca un singur om, muncitorii hotărâră să nu piardă nici o clipă şi să înceapă lupta.

La luptă hotărâtă pentru revendicările politice

Cei 2 000 de muncitori, care formau întregul schimb, declarară greva şi ocupară atelierele. Comitetul de grevă ceru — în numele tuturor muncitorilor — îndeplinirea următoarelor revendicări: 1) eliberarea imediată a celor arestaţi; 2) recunoaşterea Comitetului de fabrică; 3) redeschiderea sindicatului ce fusese dizolvat prin starea de asediu; 4) ridicarea stării de asediu. Toate ameninţările şi apelurile la linişte ale direcţiei, toate încercările şefilor social-democraţi de a opri deslănţuirea luptei se sfărâmară în îndârjirea muncitorilor.

în faţa neînduplecării greviştilor, direcţia ceru intervenţia imediată a armatei şi poliţiei.

Asediul

în goană sosiră autocamioanele cu soldaţi, jandarmi,

sergenţi. Un adevărat puhoi de armată şi poliţie se revărsară asupra atelierelor. Armata în ţinută şi cu echipament de război, sergenţii din oraş cu carabine. Străzile din jurul atelierelor, prefăcute într-un lagăr de război. Comisari regali, prefectul de poliţie, procurorii, miniştrii veniseră imediat la faţa locului. Cu ameninţări că vor fi curăţaţi până la unul, muncitorii fură somaţi să evacueze atelierele şi curtea. Muncitorii răspunseră că nici unul din ei nu va părăsi atelierele până nu vor fi retrase armata şi poliţia şi nu li se vor satisface revendicările. Atunci trupele şi poliţia fură puse în ordine de bătaie, mitralierele îşi îndreptară ţevile asupra atelierelor. Muncitorii se baricadară în ateliere. Poarta şi gardul de fier al atelierelor fură electrizate de muncitori. Două cisterne cu apă fură pregătite pentru a stropi pe asaltatori.

Sirena cheamă, muncitorii răspund

în timpul acestor pregătiri, sirena atelierelor începu să şuiere. Vibraţiile glasului său de metal, avântate deasupra capetelor impresurătorilor, năvăliră în cartierul Grand, în fabricile din acest cartier, în locuinţele muncitorilor, răscoliră toată populaţia muncitorească din împrejurimile atelierelor. Muncitorii înţeleseră semnalul de alarmă, înţeleseră chemarea de luptă a ceferiştilor. Răspunsul nu întârzie să vină. Hotărât şi măreţ, aşa cum proletariatul îşi manifestă solidaritatea sa de luptă. Valuri, valuri

se năpustiră masele de muncitori, femei şi copii ai muncitorilor spre ateliere. Muncitoarele şi muncitorii de la R.M.S. lăsară imediat lucrul şi în masă compactă se îndreptară spre ateliere. Toată ziua, pe măsură ce lăsau lucrul, mase de muncitori de la alte fabrici, şomeri, se revărsau înspre atelierele Griviţa C.F.R. Spre seară, o masă de peste 10 000 de muncitori, femei, copii se aflau în jurul atelierelor, în primul rând muncitorii ceferişti din celălalt schimb, care nu mai fuseseră lăsaţi să intre în ateliere. Asediatorii erau, la rândul lor, împresuraţi. Alte unităţi militare fură aduse. în repetate rânduri, armata şi poliţia cu baionete la armă încercară să risipească masele din stradă. în zadar. Masele rezistară cu înverşunare şi nu au putut fi clintite din loc. Toată ziua şi toată noaptea, şi în dimineaţa următoare masele rămaseră în jurul atelierelor. Ofiţerii, comisarii, reprezentanţi ai autorităţilor au fost bătuţi de masă. Automobilele în care aceştia veneau au fost oprite, sfărâmate, iar ei scoşi afară şi bătuţi.

înăuntrul şi în afara zidurilor atelierului o singură armată proletară

Muncitorii asediaţi în ateliere simţeau puterea şi avântul lor de luptă crescută cu fiecare sută, cu fiecare mie de tovarăşi ai lor, ce se adăugau masei de afară. Un cor vorbitor de 200 de muncitori fu organizat în curtea atelierelor. Parole de luptă fură aruncate în masă, la care răspunse corul bubuitor de mii de muncitori de afară. Pe tribune improvizate din umerii şi spinările tovarăşilor lor, muncitorii de afară vorbiră către greviştii. Un uragan de însufleţire, o voinţă de luptă fără seamăn electriza masele.

Doi tineri muncitori de afară, suiţi pe umerii altor muncitori, vorbiră soldaţilor, cerându-le să nu tragă în fraţii lor, să se înfrăţească cu muncitorii în luptă. Poliţia se aruncă asupra lor, îi rupse dintre tovarăşii lor şi-i azvârli într-o camionetă. Masa asaltă camioneta, liberă pe cei arestaţi şi sfărâmă camioneta în ţăndări.

în timpul nopţii, muncitorii de afară rupseră gardurile, luară cu forţa lemne dintr-un depozit şi aprinseră un rug uriaş ale cărui flăcări vii luminau toată împrejurimea atelierelor, pentru ca să împiedice mişcări de trupe în întuneric şi furişarea neobservată a acestora înspre ateliere.

Măcelul

în zorii zilei de joi, 16 februarie, fu hotărât atacul. Trupele nu puteau fi desfăşurate din cauza maselor din jurul atelierelor, care blocau străzile şi opreau această desfăşurare. Fără să stea mult la gânduri, fiarele ofiţereşti şi poliţiste, din ordinul asasin, au decis să „cureţe" mai întâi strada. Ca să fie siguri că de astă dată dezlănţuirea atacului nu va mai fi primejduită de atitudinea şovăielnică sau rebelă a soldaţilor, în primele rânduri au fost puşi ofiţeri şi comisari îmbrăcaţi în uniforme soldăţeşti. Fără nici o somaţie, mitralierele fură îndreptate înspre masele din jurul atelierului. Ţăcănitul lor de moarte se auzi de câteva ori. Ţipete sfâşietoare urmară. Zeci de trupuri omeneşti zăceau la pământ: bărbaţi, femei, copii, unii morţi, alţii luptându-se cu moartea. Peste trupurile celor căzuţi fură năpustite coloanele de asalt cu baioneta la armă, spintecând, zdrobind, călcând în picioare tot ce întâlneau în cale. La detunăturile salvelor de mitraliere şi la ţipetele celor loviţi, muncitorii din

ateliere năvăliră în curte. Câţiva, suiţi pe acoperişul atelierelor, strigau parole de luptă către masele muncitoare, strigau către soldaţi să nu tragă, să se înfrăţească cu masele.

Apelul lor nu răsună în gol. O companie întreagă refuză să tragă în muncitori. Soldaţii din această companie fură înconjuraţi, dezarmaţi şi întemniţaţi în Jilava.

După ce masele din stradă fură date puţin înapoi, începu asaltul asupra atelierelor. Zidul din jurul atelierelor fu spart şi prin spărturi se revarsă un potop de gloanţe de mitraliere asupra muncitorilor din curte.

Ţăcănitul retezat al mitralierelor se amestecă cu strigătele celor loviţi, cu huiduielile şi parolele de luptă ale muncitorilor. Sirena şuiera fără întrerupere. Goluri fioroase se căscau în masa din curte, cei ciu- ruiţi de gloanţe se zvârcoleau pe pământ(ul) înroşit de sângele lor. în răstimpul când tăceau mitralierele, trupele erau aruncate asupra atelierelor. Sfârtecaţi de gloanţe, cu rândurile rărite de secerişul de moarte al mitralierelor, muncitorii se strângeau iar în bloc. Cu apă clocotită, cu tot ce le cădea sub mână au respins trei asalturi ale armatei. De trei ori, timp de 20 de minute, au fost bătuţi de grindina de gloanţe. Şi în tot acest timp, sirena şuiera fără contenire. Cu un dispreţ de moarte neasemuit, muncitorii au dat pilde de eroism revoluţionar fără margini. în timpul primei salve de mitraliere, doi muncitori vorbeau tovarăşilor din curte. Ei au căzut primii ucişi. Pe

acoperiş, 25 de ucenici şi tineri lucrători strigau lozinci. Au căzut până la unul, ciuruiţi de zeci de gloanţe.

Când soldaţii, covârşind cu numărul şi cu armele pe muncitorii ce terminaseră apa fiartă şi celelalte mijloace de luptă, izbutiseră de acum să pătrundă în curte, pe când pământul era o baltă de sânge, în care se zvârcoleau sute de trupuri de muncitori — sirena continua să zvârle în văzduh strigătul său de alarmă şi de luptă. La sirenă s-a dat o luptă pe viaţă şi pe moarte cu cei ce-o apărau. Unul după altul au fost ucişi. Ute- cistul ce trăgea semnalul a fost împuşcat cu mâna încleştată pe sirenă. Sirena a tăcut numai când braţul celui ce-i dădea glas a încremenit în moarte.

Muncitorii au fost covârşiţi de armată, dar avântul lor de luptă n-a putut fi înfrânt. în timp ce erau înconjuraţi de soldaţi, Străpunşi cu baionete, izbiţi cu patul puştilor, târâţi spre poartă şi aruncaţi în camionete dinainte pregătite, ei continuau să strige Iqzinci de luptă: „Jos asasinii muncitorimii “ — era strigătul ce se rostogolea din sute de piepturi peste mormanele de cadavre, peste bălţile de sânge, peste suferinţele celor ce se zbăteau în chinurile morţii.

„Jos asasinii muncitorimii” — era strigătul de ură şi de revoltă al maselor ce se strângeau din nou ameninţătoare în jurul camioanelor cu arestaţi, ce alergau cu sutele după aceste camioane.

Scânteia, din 15—28 februarie 1933.

e) Extrase din „Dezbaterile Adunării Deputaţilor“ privind evenimentele sângeroase de la Atelierele „Griviţa”

(16 februarie 1933)

D. G. G. Mironescu, vicepreşedinte dl Consiliului de Miniştri, ministru de interne şi ad-interim la Externe: Conştiinţa mea mă obligă să adaug încă un lucru. Aceste ateliere au avut nefericirea de a fi fost în

trecut nu numai rău administrate, dar şi incorect administrate. Multe persoane socotesc că incorectitudinea în administraţie se rezumă la acest lucru: unii se îmbogăţesc peste noapte în dauna statului; pierde statul şi se îmbogăţesc câţiva particulari.

Din nenorocire, nu este numai atât. în afară de această tristă imoralitate, rezultă o serie de alte consecinţe. Administratorul incorect, ocu- pându-se numai de interesele lui particulare, neglijează şi uneori primejduieşte interesele instituţiei sau ale statului şi creează acolo o racilă, care este mai adâncă şi se răsbună câteodată foarte târziu. Pe de altă parte, incorectitudinea administrativă creează o atmosferă grea, în care apare ca o mare nedreptate împrejurarea ca unii să muncească cinstit, să-şi poată agonisi cu greutate cele necesare existenţei, iar alţii, în detrimentul statului sau al întreprinderii respective, să ise îmbogăţească repede. Această atmosferă devine uneori un ferment de dezordine.

D. Victor lamandi: Vă rog să precizaţi: cine este răspunzător de această administraţie a atelierelor?

De o lună de zile căile ferate stau fără director.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D-lor deputaţi, veţi avea ocaziunea fiecare să vă spuneţi cuvântul.

Cred că în momentele acestea grave nu se cuvine să întrerupeţi pe d. ministru, care face înaintea d-voastră expunerea faptelor.

(D. deputat dr. N. Lupu întrerupe).

D-le doctor Lupu veţi avea cuvântul.

D. dr. N. Lupu: D-le preşedinte, ştiu că voiu avea cuvântul. Vreau să spun că d. ministru a fost ascultat cu destulă răbdare în această Cameră. Dar când vine singur şi spune că administraţia este ticăloasă şi venală de ce mai vrea să dea vina în comunişti?

D. G. G. Mironescu, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, ministru de interne şi ad-interim la Externe: De aceia, este o chestie de conştiinţă, pentru mine să constat — şi voiu avea alături de mine pe toţi oamenii de bine din această ţară — că problema asigurării unei administraţii bune şi corecte este esenţială şi din punctul de vedere al ordinei în stat.

D. Octavian Goga: De ce nu aţi făcut-o până acum?

D. C. Argetoianu: întâi să restabilim ordinea.

D. G. G. Mironescu, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, ministru de interne şi ad-interim la Externe: Trebue pe de altă parte să împiedecăm orice neorânduieli şi dezordini şi să surpăm cu tenacitate orice încercare de destrămare a ţării.

Oamenii de ordine şi oamenii de bine, partidele care luptă pentru asigurarea existenţei şi prosperităţii ţării acesteia, au datoria sfântă în faţa acestei primejdii să se gândească, dacă nu este momentul ultim să facă să înceteze orice învrăjbiri şi să se unească cu toţii, spre a înlătura primejdia, care ameninţă patria şi neamul nostru.

Afirmând deci datoria guvernului de a menţine ordinea, datorie pe care şi-a îndeplinit-o şi va continua a o îndeplini, iar, pe de altă parte, aducând aci laudele noastre tuturor elementelor ce au participat la menţinerea ordinei, în special bravei noastre armate, care a dovedit şi cu această ocazie însuşirile ei excepţionale, eu sper din adâncul inimei că toţi oamenii de bine

se vor uni împreună ca să pună zăgaz primejdiei mari care ne ameninţă.

D. Şt. Cicio-Pop, preşedinte: D. deputat dr. Lupu are cuvântul.

D. dr. N. Lupu: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, cu inima strânsă de durere pentru victimile căzute, şi din partea armatei, şi a poliţiei, şi a muncitorilor, iau cuvântul în acest tragic moment de durere al populaţiei Capitalei, şi al ţării. Nici un gând de politică sau de opoziţie guvernului nu mă animă şi în ceea ce voiu spune voiu fi perfect obiectiv şi vă rog să vă dezbrăcaţi şi d-voastră, cu toţii, ca şi mine, de orice patimă politică şi să vă daţi seama că toate aceste momente sunt începutul numai al altora mai tragice şi că, dacă noi ne vom pierde cumpătul din primul moment, cine ştie ce prăpastie se poate deschide înaintea ţării, mâine.

Am ascultat cu atenţia încordată raportul d-lui ministru de interne, făcut, desigur, după ceea ce i s-a raportat şi d-sale, pentru că nu poate să pretindă, desigur, că d-sa a fost la faţa locului. Dar, pe când ascultam expunerea d-sale, în ochii mei erau prezenţi doi oameni, care astăzi, la ora 10, s-au prezentat la mine, tremurând de durere şi cu lacrimi în ochi, şi, povestindu-mi şi ei, cum ei ştiu, decursul şi mersul evenimentelor, povestite de d. ministru de interne, în faţa Camerei. Unul din ei este un negustor cinstit, om de dreapta; celălalt, un muncitor, din partidul d-voastră. Mi-au spus că pot să le citez şi numele, însă, le-am răspuns că nu este prudent.

Iată cum mi-au povestit, muncitorul şi negustorul, că s-au petrecut lucrurile la atelierele Griviţa:

în urma grevei de rândul trecut, li s-a acordat muncitorilor tot ce au cerut, li s-au satisfăcut doleanţele de natură economică, adică 15 la sută spor la chirie şi 20 la sută un alt spor dintr-un capitol, pe care ei nu au ştiut să mi-l spună. Lucrătorii s-au liniştit şi au reluat lucrul în ateliere, după cum se ştie.

Alaltăieri, trebuia să se prezinte, pentru ziua de 15 februarie, situaţia de plată. Li s-a afirmat că sporul de 20 la sută nu mai era trecut. Şi atunci, pentru a se preveni oarecari mişcări de protestare din partea muncitorilor — protestări legitime, din moment ce li s-a acordat o dată — pentru că un guvern nu trebuie să-şi calce cuvântul — s-a procedat...

D. Cezar Simionescu: Dar revolverele ce căutau acolo?

D. dr. N. Lupu: D-le Simionescu, eu am ascultat foarte atent tot ceea ce a spus aici d. ministru. Nu este ocazia acum să ne războim între noi, d-ta nu eşti mai bine informat decât mine sau el.

D. V. Georgescu-Bârlad: Ce „el“, d-le doctor?

D. dr. N. Lupu: „El“ cu e mare, dacă eşti aşa de pretenţios.

Pentru a se preveni, de alaltăieri seară autorităţile militare, în paza cărora d-voastră aţi trecut apărarea ordinei publice, prin starea de asediu, au procedat la arestarea, nu a capilor comunişti, ci a tuturor acelor muncitori, care, cu ocazia grevei precedente, au stat de vorbă cu d. ministru al comunicaţiilor, în numele muncitorilor. Primul care a fost arestat a fost un lucrător conducător al lor — îmi scapă numele — care locuieşte în comuna

Militari.

Alaltăieri, în toiul nopţii, s-a dus la locuinţa lui un locotenent, cu 35 de soldaţi şi, fără nicio somaţiune, au început să tragă focuri de armă în jurul casei, l-au ridicat din pat şi l-au arestat. Aşa s-a făcut cu alţi cinci din aceşti lucrători, care nu sunt alţii decât capii lucrătorilor de acolo, care au pertractat cu guvernul. Ieri dimineaţă, familiile lor, femei şi copii, s-au dus la ateliere şi s-au plâns masei muncitorilor, amintindu-le că aceşti oameni i-au apărat, au fost exponenţii lor şi i-au îndemnat să ceară să fie liberaţi.

De aci a plecat întreaga chestiune. Aceasta a 'fost cerinţa lor, liberarea celor arestaţi. Am întrebat pe lucrători, să-mi spună precis, dacă au vreo cerinţă scrisă, dacă au cerut acele lucruri pe care le pretinde d. ministru, adică suprimarea stării de asediu, reînfiinţarea organizaţiilor comuniste şi controlul direcţiunii. Nu. Lucrătorii au cerut pur şi simplu liberarea celor arestaţi, care în cursul pertractărilor grevei trecute i-au reprezentat.

(D. Ionel Pop, vicepreşedinte, ocupă fotoliul prezidenţial).

D-le ministru de interne, pentru ca să-ţi dai d-ta seama că acest lucru a fost pus la cale mai dinainte, am să-ţi spun că, acum trei zile, tribuna de pe care muncitorii vorbeau la ateliere şi care era în curtea atelierelor a fost dată jos.

Voci *de pe băncile majorităţii:* Foarte bine.

Stan Ghiţescu: D-le doctor, îmi dai voie?

D. dr. N. Lupu: Nu-ţi dau voie. Ce noutate poţi să aduci d-ta aici. Eşti muncitor la calea ferată?

D. C. Argetoianu: Are dreptate doctorul Lupu, să facă un rechizitoriu, fiindcă de pe banca ministerială s-a făcut o pledoarie. Noi trebue să auzim de acolo acte de autoritate, nu pledoarii. Ţara vrea să fie guvernată, iar dacă d-voastră nu ştiţi să o guvernaţi, faceţi loc altora.

D. dr. N. Lupu: D-lor deputaţi, cu toate că d. Argetoianu mi-a dat dreptate, eu refuz dreptatea d-sale, pentru că, după părerea mea, guvernul a uzat de prea multă autoritate.

Şi atunci, d-lor, lucrătorii s-au închis cu toţii la ateliere şi au protestat; au fost somaţi să părăsească atelierele; nu le-au părăsit. Au avut loc incidentele de care aţi vorbit.

D-le ministru, aceste incidente de pe Calea Griviţei au fost provocate timp de 10 ore de o bandă nu mai numeroasă decât de 200 de derbedei, care nu erau muncitori la calea ferată şi care au devastat toată Calea Griviţei. Iar negustorul român, care a venit la mine, mi-a spus: au venit şi la mine cu intenţia să devasteze, dar s-au răsgândit, căci eu sunt negustor român.

D-lor, eu nu fac aici decât o expunere precisă a celor ce mi s-au relatat. Şi voiu trage pe urmă concluziile mele. Credeţi d-voastră că, cu toată masarea de forţe armate şi poliţieneşti în jurul atelierelor, nu se dispunea la Poliţia Capitalei de suficienţi oameni pentru ca aceşti 200 de derbedei să fie împiedecaţi ca, timp de 10 ore, să spargă geamurile la toate automobilele militare şi civile? Aceasta puteţi să o credeţi d-voas- tră! Iar dacă forţa poliţienească este atât de incapabilă, atunci trebue să o demiteţi imediat.

Natural, au fost între dânşii şi aţâţări de o parte şi de alta. Până la ora 12, doi funcţionari emeriţi din Ministerul Muncii au

împiedecat de a se face cu forţa evacuarea atelierelor. La ora 12 aceşti doi oameni, care, graţie sprijinului pe care l-au dat până acum masei muncitoare, au în mijlocul acestei mase destulă trecere, au fost îndepărtaţi şi puterea întreagă s-a trecut armatei.

La ora 6 şi un sfert, vedeţi, d-le ministru de interne, că sunt mai precis informat decât d-ta ...

Voci de pe băncile majorităţii: Nu se vede.

D. *dr. N. Lupu:* La ora 6 şi un sfert, muncitorii obosiţi au fost somaţi ca în timp de cinci minute să părăsească atelierele. Cine cunoaşte atelierele Griviţa — şi d-ta le cunoşti, d-le ministru loaniţescu — ştie că nu se poate ca în cinci minute să fie avizată lumea împrăştiată în cei patru kilometri pătraţi de suprafaţă a acestor ateliere. Muncitorii au cerut zece minute, cinci în plus.

D-lor deputaţi, eu v-am rugat să vă dezbrăcaţi de orice pasiune, să fiţi obiectivi cum sunt şi eu. Băgaţi de seamă, 'eu nu vă spun că ceea ce afirm este exacta realitate, după cum nici d. ministru de interne nu poate să afirme acest lucru, pentru că nici d-sa nu a fost la faţa locului.

Dacă cinci minute se mai întârzia, dezastrul era evitat. După aceste cinci minute, fără somaţiune, s-a intrat în masa nearmată a muncitorilor, s-a tras cu mitraliera şi s-a ucis.

Lucrătorul îmi spunea: am făcut război de ani de zile şi n-au trecut niciodată pe la urechile mele atâtea gloanţe câte au trecut în curtea atelierelor în care lucram.

V-am spus de la început, îmi expun punctul meu de vedere nu al d-voastră şi acesta documentat.

E. *M. Stelescu:* Să-l întrebaţi pe d. Madgearu care până la ora 4 dansa la Athenee Palace îmbrăcat în frac, în timp ce lucrătorii erau ucişi.

D. dr. N. Lupu: După această şarjă în mulţimea nearmată — pentru că sergentul împuşcat a fost împuşcat de către un individ din stradă, iar nu dinăuntru, şi pentru că ne-a arătat câţi morţi au fost în partea aceea, dintre muncitori, nu dintre soldaţi, pare să spună că probabil ei au avut mitraliere — mitraliere la muncitori fără victime la soldaţi!

După aceasta, trupele au intrat şi au luat pe cei 2 000 de lucrători care, zic ei, că s-au predat, parcă am fi fost la război şi cu mâinile ridicate în sus i-au plimbat pe toată Calea Griviţei între baionete.

Voci de pe băncile majorităţii: Foarte bine!

F. *Adonis B. Gr. Popov:* Ruşine! Aveţi răspundere faţă de muncitori.

G. *dr. N. Lupu:* D-lor deputaţi, dacă am avut şi am toate îndoielile asupra mobilelor acestei acţiuni, asupra tezei cum a prezentat-o d. ministru de interne Mironescu, care de altfel în partea finală s-a dezis complet, când spune că acolo de zece ani este o administraţie venală şi jăcaşă, încât e de mirare că au izbucnit tulburările aşa de târziu, apoi am îndoieli şi mai mari asupra numărului victimilor.

Mi s-a raportat că pe calea Griviţei la ora 8 ...

Voci de pe băncile majorităţii: Cine a raportat?

H. *dr. N. Lupu:* Cum ţi s-a raportat d-tale, ieri, aşa îţi raportez şi eu d-tale.

I. .. automobilele fabricei Schmidt, automobile închise, au

transportat multe cadavre. D-lor deputaţi, daţi-mi voie, la 1907 în actele stării civile figurează 470 de morţi, dar ei au fost 11 000.

D. Octavian Goga: N-au fost.

E. dr. N. Lupu: Pe vremea aceea, d-ta erai la Sibiu, iar eu eram aici. Nu cred că o fi disproporţia aceasta, azi, din fericire, aşa de mare.

F. Octavian Goga: Am fost în raporturi directe cu cel care a făcut represiunea. în mod postum simt nevoia să-l apăr.

G. dr. N. Lupu: D-ta îţi pierzi singurul apărător, atunci când vei vorbi, prin această atitudine a d-tale.

Să nu vă închipuiţi d-voastră că viaţa este aşa de simplă şi logica politică este ca logica matematică. Să nu socotiţi că este suficient să spui cuvântul: stare de asediu, şi că eşti mână de fier, cum spunea această mână de fier care a plecat acum, d. Argetoianu, ca să poţi stăpâni o situaţie.

D-lor deputaţi, sunt împrejurări în viaţa politică, sunt conjuncturi, când, din cauza situaţiei generale de aci şi a celei mondiale, o măsură ca aceasta, care în aparenţă trebue ,să aducă linişte, ea singură poate provoca şi revoluţia şi comunismul.

Să-mi daţi voie să vă spun din experienţa mea, un lucru: în 1907 era ministru de interne tot un om blajin şi îl chema tot conu lorgu ■— lorgu Cantacuzino.

Ei bine, d-lor deputaţi, în 1907 — eu vă spun aci cu convingerea adâncă —• nu se întâmplau răscoalele dacă nu se făcea o simplă greşală de administraţie.

A început răscoala în Moldova, prin aceleeaşi cuvinte ca şi acum, moarte jidanilor.

Şi guvernul ce a făcut? A mobilizat forţe de rezervă din judeţele din josul ţării, unde nu era nimic şi unde nu se ştia nimic — pe atunci ţăranul nu citea gazetele cum le citeşte astăzi — şi le-a trimis în nordul Moldovei. Apoi a constatat că acolo sunt prea mulţi mobilizaţi şi i-a trimis acasă, la Huşi din Dorohoi. Când au venit acasă, ei au spus: S-a răsculat lumea pentru pământ. Să ne răsculăm şi noi.

Şi în două săptămâni s-a întins răscoala pretutindeni.

Nu vă luaţi după această temă simplistă, cu nimic dovedită, că numai decât aci trebue să fie complot comunist. Eu nu spun — se poate să fie. Este imposibil să nu fie. Nu se poate. Această vecinătate a noastră cu Rusia, care ne-a adus toate păcatele ţarilor şi iarna ne aduce crivăţul, desigur că ne aduce şi o influenţă bolşevică. Dar am această convingere şi sunt mai optimist decât d-voastră, că masa mare a poporului, ţărani şi muncitori, este refractară comunismului.

Dar dacă d-voastră, prin acte de felul acesta, îi veţi supune la o vărsare de sânge în fiecare săptămână, nimeni nu va putea garanta că oamenii cei mai paşnici nu se vor face comunişti.

Pentru aceea, d-lor deputaţi, pentru aceea numai, şi nu pentru alt motiv, blestemat să fie acel fiu al ţării acelea, care în asemenea momente, când îl aşteaptă asemenea lucruri, poate şi mai grave, înăuntru şi în afară, luptă doar cu pasiune politică. Blestemat să fie!

Pentru aceasta v-am spus şi rândul trecut, când v-am vorbit împotriva stării de asediu şi vă spun şi astăzi: suprimaţi starea de asediu.

Aţi avut turburări similare la Cluj. La Cluj sunt minoritari şi nu este curentul românesc curat de aci. Şi nu aţi avut nevoie să întrebuinţaţi mitralierele, pentru că nu a fost stare de asediu.

în 1907 eu eram prefect la Fălciu. Mi-au trimis şi mie două regimente de infanterie din Dolj, cu ordinul să tragă în ţărani. Ştiţi ce am făcut? Am chemat pe colonelul Băltăgescu — care a murit acum — şi i-am spus: ce nevoie ai d-ta pentru armată?

— Mâncare pentru soldaţi, fân şi ovăz pentru cai.

— Atunci, te rog retrage toată armata din satele acestea la oraş. Nu am nevoie de ea, pentru că ea îmi va provoca ţăranii, cum s-au provocat în toate părţile, îi va bate, îi va schingiui degeaba.

Colonelul a spus: este nebun prefectul. Şi şi-a făcut cruce.

El a tras armata în dosul unei păduri, şi a aşteptat o zi, două, trei. Nu s-a întâmplat nimic. Judeţul meu este singurul în care nimeni nu a fost ucis. Şi şi-a retras armata la oraş.

De aceea, eu mă adresez d-lui Vaida-Voevod, ministru-preşedinte al ţării, frate al nostru de dincolo de munţi, unde la fiecare alegere cădeau ca brazii fruntaşii noştri români, pentru el şi îi spun: liberat odată prin voinţa Celui de Sus şi ajuns, tot prin voinţa lui şi a acestei ţări, în fruntea ei, nu-ţi păta viaţa şi nu-ţi mânji mâinile cu sângele fraţilor muncitori români din această ţară.

Să nu ne pierdem cumpătul o clipă. Sunt convins că ceasul este tragic, că este poate primul act care a început. Nu cu metodele acestea vom împiedica mişcarea, dacă este să fie. Nu. Prin înţelepciune şi prin tact, din vreme pornit.

Eu nu spun că alţii vor fi mai capabili decât d-voastră, dar vă rog să ascultaţi măcar sfaturile noastre. în împrejurarea de la Griviţa se cuvine, ca primă măsură, să înlocuiţi pe prefectul de poliţie, care este un om foarte capabil ca militar, care a organizat ca prefect Corpul de sergenţi cu maşini, cu uniforme, cu tot ce trebue, aşa încât ai impresia că eşti într-o ţară civilizată, dar pentru un prefect de poliţie al unei Capitale, ca aceasta, mai trebue ceva, il faut avoir du doigte, trebue tact, şi tactul eu nu-l văd.

Voci de pe băncile majorităţii: îl are.

D. dr. N. Lupu: Nu-l are, pentru că dacă laşi d-ta Calea Griviţei să fie timp de 10 ore devastată de 200 de derbedei nu ai tact. Puneţi-vă d-voastră din numerosul d-voastră partid un prefect de poliţie civil, un om care să aibă o compasiune, un tact, şi asemenea întâmplări nu se vor mai întâmpla.

Al doilea lucru. Desfiinţaţi, abrogaţi prin lege imediat starea de asediu.

O veţi putea reînfiinţa, când veţi dori, eu vă spun că în starea de acum, chiar dacă nu am avea alt argument, decât argumentul băbesc al comunismului. La Chişinău, bolşevicii sunt aproape, influenţă revoluţionară ai câtă vrei, nu este însă stare de asediu, şi nu ai mişcări; la Cluj, bolşevici câţi vrei, nu ai stare de asediu, iar dacă este o mişcare, se potoleşte fără vărsare de sânge.

Atunci, pentru ce d-le Vaida-Voevod să ne faceţi nouă insulta acestui Regat de valahi, ca să socotiţi d-voastră că toată lumea din această ţară, din provinciile alipite este la înălţime, afară de

această blestemată de Moldovă şi Muntenie, care au suferit destul în cursul veacurilor, ca acum să le pui sub stare de asediu.

Prin urmare, concluziile mele sunt acestea: pentru a potoli spiritele, revocaţi pe prefectul de poliţie, desfiinţaţi starea de asediu. Dacă aş fi politician, şi dacă aş fi animat de alt sentiment decât acesta, aşi spune ca domnul care a plecat de aci: să plece guvernul, să venim noi. Nu spun aceasta. Eu vă spun: cercetaţi în conştiinţa sufletului d-voastră, daţi-vă seama că momentul de azi este un moment de foarte grave răspunderi, şi în afară şi înăuntru, şi nu procedaţi cu uşurinţă simplistă, să scoateţi în stradă pe un căpitan sau maior, care crede că, vârând pumnul în gât, poate asigura liniştea, când, din contră, el poate provoca revoluţia şi prăpădenia acestei ţări. Am zis.

D. *Ionel Pop, vicepreşedinte:* D. deputat Mirescu are cuvântul.

D. I. 1. Mirescu: D-le preşedinte, d-lor deputati, faptele narate de **d.** dr. Lupu sunt riguros exacte. Aşa cum a povestit d. dr. Lupu, s-au întâmplat lucrurile de ieri până azi dimineaţă.

D-lor deputaţi, eu mă voi ocupa astăzi aci de o chestiune, pe care **n-a** atins-o nici d. ministru de interne şi nici d. dr. Lupu, în chestiunea gravă a împuşcării muncitorilor ceferişti. în completare, 'vreau să vorbesc despre cauzele care au dus sau au facilitat provocarea şi agitaţiile din ultimul timp, şi apoi despre chestiunea agenţilor provocatori în sine, care sunt factorul cel mai principal, care a dus la această situaţie de la căile ferate.

D-lor deputaţi, în anul 1929, când s-a întâmplat represiunea în contra muncitorilor pe Calea Griviţei, am semnalat de la această tribună, pe banca ministerială fiind, mi se pare, tot d. Armând Călinescu, subsecretar de stat, am semnalat, în fruntea acestor mişcări de la calea ferată, pe câţiva agenţi provocatori, care, sub titulatura de comunişti, îşi făceau opera de agenţi provocatori în slujba Siguranţei statului. V-am semnalat pe acel Bogăţoiu Panait, care este cel care a provocat, acum doi ani, conflictul, şi apoi ciocnirea cu armata. A fost prins cu manifeste, prin care lucrătorii au fost scoşi afară de la lucru şi puşi în faţa armatei. Acest Bogăţoiu este acel care a fost arestat ieri noapte, apoi eliberat şi trimes înapoi în mijlocul lucrătorilor, unde tot timpul a agitat, iar seara împingea muncitorimea de pe acoperişul atelierelor la luptă cu armata.

Voci de pe băncile opoziţiei: Foarte grav.

D. I. I. Mirescu: D-lor deputaţi, în afară de acest Bogăţoiu, mai este un anume Doncea, care a fost închis timp de trei săptămâni şi eliberat în ajunul primei greve de la căile ferate. Contrar regulamentului căilor ferate, care spune că, pentru orice lipsă de cinci zile, un lucrător este concediat fără nici un fel de preaviz, acesta, printr-un ordin confidenţial, a fost primit înapoi la lucru în ajunul primei greve de la căile ferate.

D. C. Radovici: Cine a dat ordinul confidenţial?

D. I. I. Mirescu: Siguranţa.

D. Eftimie Gherman: Aceasta este administraţia noastră!

D. Pompiliu Ioniţescu: Nu l-a dat Siguranţa!

D. I. I. Mirescu: D-le Ioniţescu, vin de la d-voastră acum.

Un al treilea agent de siguranţă, care face pe comunistul

printre lucrătorii de la căile ferate, este Tudor Alexandru, pe care îl ştiu d. Armând Călinescu şi d. Eduard Mirto, cu care au tratat la prima grevă a lucrătorilor de la căile ferate.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: Eu am tratat cu oricine s-a prezentat.

D. I. 1. Mirescu: Acest Tudor Alexandru, d-le ministru al comunicaţiilor, a fost prins cu manifeste clandestine, arestat şi eliberat şi el înainte de prima grevă şi invitat prin Siguranţa generală să se prezinte la serviciu. Pentru acest Tudor Alexandru chiar şi d. Pompiliu loniţescu a intervenit.

D. Pompiliu loniţescu: D-le Mirescu, acesta a fost la mine prin martie, nu l-am mai văzut de atunci niciodată. Eu sunt contra acestor agenţi provocatori, aduc o nenorocire, iau bani de la toţi.

D. I. I. Mirescu: Eu ştiu că v-a indus în eroare şi pe d-voastră. Nu cred ca d-voastră să fi fost de conivenţă cu aceşti agenţi provocatori, dar ei s-au folosit de influenţa d-voastră politică şi au exploatat buna d-voastră credinţă, atât Tudor Alexandru, cât şi o serie întreagă de alţi indivizi.

Dar eu v-aş ruga să faceţi discernământul, să trageţi concluzia, cum se explică că un anume lucrător Lungu Mihalache de la Galaţi — şi acesta un agent provocator — tot sub titulatura de comunist, a plecat la Viena, acum câteva luni, ca să-şi caute sănătatea şi a obţinut un concediu de trei luni de la căile ferate. Acesta, la Viena, înarmat cu un paşaport rusesc, al centrului comunist, a plecat la Moscova, unde a urmat şcoala două luni, de agitatori comunişti, a venit înapoi şi a fost reangajat la căile ferate, tot cu dispoziţia specială a Siguranţei!

D. Octavian Goga: Bravo, Mirescu! Bine faci că le spui.

D. I. Mitache: Deocamdată sunt numai afirmaţii, nu sunt dovezi.

D. I. I. Mirescu: D-lor deputaţi, fac aceste afirmaţii în deplină responsabilitate şi desfid să mi se aducă dovezi contrarii, căci pentru acest Lungu eu am dovezi precise şi voiu ajunge la sfârşitul cuvântării să cer desvoltarea unei interpelări, ca să produc toate aceste documente.

Un altul, Gheorghiu, a fost, până mai acum câteva luni de zile, lucrător la căile ferate, la Galaţi, apoi trimes sau mutat confidenţial la Dej. Imediat după ce a ajuns la Dej, a început agitaţia printre lucrătorii de acolo, agitaţie care a dus la un conflict, apoi la arestări şi în urmă la desfiinţarea atelierelor de la Dej. Era probabil un interes pentru căile ferate, putea să o facă, însă fără să se servească de aceste procedee şi instrumente ca Gheorghiu, care a provocat acea grevă, şi care a dus apoi, după cum am spus, la desfiinţarea atelierelor.

D. I. Rang: De ce n-ai denunţat din timp aceasta?

D. I. Mirescu: D-le Rang, eu v-am ascultat pe d-voastră întotdeauna, vă rog să mă ascultaţi şi pe mine până la sfârşit. Şi apoi, ţin să-ţi adaug că d. ministru Mirto a fost pus în cunoştinţă }a timp.

D-lor deputaţi, imediat după închiderea atelierelor de la Dej acest Gheorghiu a umblat în toată ţara, pe la toate atelierele, cu ştirea Direcţiunii generale a C. F. R., cu ştirea ei, pentrucă a fost ţinut prezent şi nu a fost în concediu. Şi la fiecare atelier a agitat populaţia muncitorească, pregătind astfel această grevă, care s-a

întâmplat la Bucureşti şi în alte părţi.

Prin urmare, în concluzia pe care o trag, este că Siguranţa şi C.F.R. au lucrat de comun acord, ca să ajungă la evenimentele de astăzi.

D-lor, iată ce se spune în comunicatul Direcţiunii generale a C.F.R., comunicat care a apărut astăzi:

„Având în vedere că, cu toate sacrificiile făcute, actele de violenţă şi nelinişte în ateliere nu încetează, şi, ceeace este mai grav, ele continuă la adăpostul unor cereri cu caracter politic, întreţinute fiind de persoane ce nu fac parte din lucrătorii C. F. R.“.

Vasăzică, Direcţiunea generală C. F. R. ştie că aceste agitaţii sunt întreţinute de persoane care nu fac parte din această administraţie. Şi cu toate acestea, încontinuu, în fiecare zi, şi mai cu seamă în timpul acestor conflicte, o serie întreagă de persoane, care nu fac parte din personalul atelierelor C. F. R., erau tolerate de către administraţia atelierelor şi de către Direcţiunea generală a C. F. R., ca să producă aceste conflicte.

D-lor deputaţi, am de făcut următoarea remarcă: conducătorii sindicatului nostru, care sunt cunoscuţi în acţiunea lor de toate zilele ca oameni cu simţ de legalitate, au fost totdeauna suspectaţi şi persecutaţi de către toţi şefii de ateliere, au fost puşi la index, au fost puşi agenţi după ei, în timp ce comuniştii şi agenţii provocatori aveau toată libertatea în atelierele C. F. R.

Dar, în afară de toate acestea, să admitem că agenţii provocatori sunt puţini; atunci, cum se explică faptul că muncitorimea conştientă s-a lăsat totuşi condusă şi influenţată de ei?

D-lor, pentru ca acest fapt să se poată produce au trebuit să treacă cei patru ani de continue persecuţiuni din partea Direcţiunii generale a C. F.R., când lucrătorii se duceau, prin delegaţiunile lor, să-şi plângă durerile, fie la Direcţiunea generală C.F.R., fie la Ministerul Comunicaţiilor, unde nici nu erau primiţi, erau daţi afară pur şi simplu, sau a doua zi concediaţi ori trimişi acasă pentru luni de zile. Chiar inspectorul Ministerului Muncii, atunci când s-a dus la Direcţiunea generală ca să ceară aplicarea legii duratei de muncă a fost, pur şi simplu, dat afară, spunându-i-se: aici eu sunt stat, eu sunt patron, eu sunt lege! Aşa au fost trataţi lucrătorii de la C.F.R.

D-lor, în patru ani de zile a fost destul timp ca să se creeze această atmosferă, această stare de nemulţumire: era o atmosferă minată şi a fost de ajuns un singur chibrit al agenţilor provocatori ca să se deslăn- ţuiască acest conflict, care a dus la situaţia de astăzi. Aceasta este realitatea.

Pentru aceasta, d-lor, vă citesc, în numele Partidului Social-Demo- crat, o declaraţiune, care arată exact situaţia de la C. F. R., conţinând, în acelaşi timp, şi punctul nostru de vedere în această chestiune:

„D-le preşedinte, ţin să fac, în numele Partidului Social-Democrat, declaraţia că ceea ce noi, social-democraţii, am prevăzut de atâta vreme şi am afirmat de atâtea ori, de la această tribună, s-a întâmplat astăzi în Calea Griviţei, la atelierele C.F.R., s-a vărsat din nou sânge muncitoresc. De data aceasta sângele s-a vărsat cu multă, cu foarte multă dărnicie. După relaţiunile

oficiale, care, cu siguranţă, sunt mai prejos de realitate, au fost ucişi şapte muncitori, au fost răniţi câteva zeci şi toate închisorile din Bucureşti au fost umplute cu muncitori. Din nou vom avea văduve şi orfani, care vor plânge şi vor blestema, din nou vom avea fierbere şi jale în rândurile muncitorilor, care vor deplânge pe ai lor.

Cine este vinovat de acest nou sânge muncitoresc vărsat? De ani de zile, atragem atenţia tuturor guvernelor asupra politicii anti-muncito- reşti, pe care o duc, asupra dispreţului pe care îl au conducătorii acestei ţări pentru existenţa şi viaţa muncitorilor noştri.

La căile ferate, lucrătorii au fost în permanenţă supuşi unui regim de batjocură, revendicările lor juste au fost într-una amânate, nemulţumirile şi strigătele lor de disperare nu au fost ascultate.

De abia acum câteva săptămâni, când muncitorii au fost din nou pro- vocaţi, printr-o nouă şi nedreaptă reducere a salariilor, şi când au început mişcările de astăzi, aţi recunoscut dreptatea muncitorilor şi aţi satisfăcut revendicările lor principale.

Cu aceasta însă lucrurile nu s-au terminat.

Agenţii provocatori, de toate nuanţele, s-au folosit însă de suferinţele muncitorilor şi i-au împins mai departe — chiar după satisfacerea revendicărilor — la mişcări nejustificate şi necugetate.

La aceste noi mişcări au lucrat mână în mână agenţii comunişti — pe care nu-i interesează suferinţele şi revendicările muncitorilor, ci numai scopurile lor politice străine de interesele muncitorimii —, ajutaţi de agenţii celor interesaţi în proclamarea dictaturii, ajutaţi direct de organele de Siguranţă.

O serie de comunişti, arestaţi pentru activitate clandestină, au fost special eliberaţi şi aduşi înapoi în ateliere — contrar regulamentelor — pentru a continua, în mod liber, agitaţia în rândurile lucrătorilor. Chiar ieri, în timp ce lucrătorii erau blocaţi în curtea atelierelor, înconjuraţi cu patru cordoane de armată, s-a dat drumul din închisoare unui agent provocator, care se dă drept comunist, şi a fost lăsat liber să intre în curtea atelierelor, să înflăcăreze pe muncitori, care nu mai voiau să continuie greva.

Cu ajutorul agenţilor provocatori, eliberaţi special şi trimişi în mijlocul greviştilor, lucrătorii au fost terorizaţi să stea în grevă, au fost împiedicaţi să se ducă acasă şi au fost împinşi în faţa baionetelor şi a gloanţelor.

Cu ajutorul agenţilor provocatori s-a vărsat iarăşi sânge muncitoresc; mult sânge muncitoresc nevinovat.

Guvernul şi autorităţile nu au făcut nimic pentru evitarea acestei vărsări de sânge. Dimpotrivă, autorităţile, de toate nuanţele, au făcut totul ca să se ajungă la această vărsare de sânge muncitoresc, ca să motiveze şi să justifice apoi introducerea şi agravarea stării de asediu. Autorităţile au lăsat mână liberă şi au împins pe agenţii provocatori; autorităţile nu au lăsat pe lucrători să se desolidarizeze de aceşti agenţi, n-au lăsat pe lucrători să părăsească atelierele, ca să nu se ajungă la vărsarea de sânge de astăzi.

De sângele muncitoresc nevinovat, vărsat astăzi cu atâta

dărnicie, sunt vinovate şi autorităţile, cu agenţii lor provocatori, şi agenţii comunişti inconştienţi.

Întreb pe d. prim-ministru: cine a avut interesul să introducă starea de asediu şi cine are interesul ca această stare de asediu să se înăsprească şi să se permanentizeze?

Pentru ce s-a lăsat mână liberă agenţilor provocatori şi în prima grevă şi în greva de astăzi, care a dus la groaznica vărsare de sânge?

Pentru ce, pentru interese ascunse, pentru interese politicianiste, pentru a avea o diversiune în opinia publică, pentru a face pe funcţionari, pe învăţători, profesori, negustori să uite de suferinţele lor, aţi lăsat cu atâta uşurinţă să se ajungă la vărsarea de sânge de astăzi?

Pentru ce totdeauna vărsaţi cu uşurinţă sângele muncitoresc?

Noi, Partidul Social-Democrat, nu admitem mişcările violente şi ne opunem totdeauna acestor mişcări. Noi suntem convinşi că interesele muncitoreşti nu se apără decât pe căile legale, prin organizaţii legale de masă. Dar noi v-am atras atenţia de atâtea ori, şi chiar zilele acestea, asupra provocărilor pe care le faceţi, prin dizolvarea organizaţiilor comuniste, prin împingerea lor la activitate clandestină, unde poate creşte, se poate dezvolta, fără răspundere directă, orice acţiune criminală de provocare a muncitorilor.

Partidul Social-Democrat protestează împotriva vărsărilor de sânge de astăzi, împotriva mijloacelor prin care aţi ajuns la această vărsare de sânge, împotriva teroarei pe care o instauraţi acum în contra unor oameni nevinovaţi, care au fost înşelaţi şi împinşi la acţiuni necugetate de agenţii provocatori, încurajaţi de autorităţile d-voastră.

Partidul Social-Democrat cere o anchetă parlamentară, care să lumineze tot întunericul care este îndărătul mişcărilor muncitoreşti şi să constate, ceea ce afirmăm sus şi tare, că măcelul de astăzi a fost pregătit şi provocat.”

D. Ionel Pop, vicepreşedinte: D. deputat Franasovici are cuvântul.

D. Richard Franasovici: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, Partidul Na- ţional-Liberal deplânge, desigur, alături de d-voastră toţi, trista, dar absolut necesara măsură pe care organele forţei publice au fost nevoite să o ia azi de dimineaţă, pentru ca să poată să apere, să salvgardeze ordinea publică, în contra elementelor comuniste, unele în solda Internaţionalei roşii de la Moscova, cel mai periculos şi cel mai dârz duşman al organizaţiei noastre sociale şi al vieţii însăşi a statului nostru.

De aceea, d-lor deputaţi, considerând că organele forţei publice s-au găsit în legitimă apărare, atunci când au fost nevoite să tragă, noi socotim că ele nu au nici o răspundere şi nici o vină.

Nu acelaşi lucru însă putem să-l spunem despre d-voastră, d-lor miniştri.

în adevăr, ani de zile de-a rândul, în opoziţie ca şi în guvern, nu aţi încetat de a tăgădui existenţa însăşi a comunismului la noi şi a acestui grav pericol pe care azi, după trecerea de atâţia ani, îl recunoaşteţi în sfârşit.

îmi pare bine că în capul băncii ministeriale se găseşte astăzi d. prim-ministru Vaida-Voevod, care nu o dată cu bonomia d-sale

caracteristică şi cu spiritul care căuta să fie caustic, nu o dată a contestat existenţa oricărui curent şi oricărui pericol comunist.

îmi aduc aminte că chiar la discuţia legii poliţiilor a avut această atitudine, atât de uşoară şi atât de naivă.

Este o răzbunare a soartei că chiar d-sa să prezideze astăzi la instaurarea stării de asediu şi la sângeroasele evenimente de azi de dimineaţă.

D. Ionel Pop, vicepreşedinte: D. deputat Goga are cuvântul.

D. Octavian Goga: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, daţi-mi voie să vă mărturisesc de la început că starea sufletească de extremă seriozitate cu care vin la această tribună din primul moment mă face să vă declar că, în toată judecata mea, nu voiu avea umbră de impuls ori de con^idera- ţiuni de politică de partid; că tot ceea ce determină judecata mea, în aceste momente grave — socot eu — pentru ţară, nu este altceva decât grija de a păstra liniştea în momentele grele, în care România, după judecata mea, a intrat în faza unor grave convulsiuni.

D. Emanoil Socor: Stare prerevoluţionară.

E. Octavian Goga: D-le Socor, d-voastră aveţi aerul — nici nu ştiu cum să definesc mentalitatea d-voastră — că vă bucuraţi sau că mă găsiţi pe mine, nu ştiu cum, într-un fel de contrazicere cu realitatea.

F. Emanoil Socor: Se bucură cei care vor extinderea stării de asediu.

G. V. T. Prelipceanu: Stai jos, trădătorule.

D. Octavian Goga: Nu vreau să vedeţi în mine pe omul care vrea extinderea stării de asediu. Nu simt răspunzător de starea de asediu din ţară. Am votat-o din anumite consideraţiuni, dar răspunderea stării de asediu cade asupra guvernului şi nu găsesc că este oportun din partea d-voastră să faceţi această transmisiune de răspundere asupra mea.

D-lor deputaţi, eu vă spun de la început că vorbesc cu un sentiment de mare îngrijorare pentru frământările grave în care se găseşte ţara. Nu vreau să pun această stare în legătură cu consideraţiunile pe care le-am exprimat de ani de zile necontenit, de când am văzut că ideea de autoritate în această ţară descreşte zi cu zi, aproape ceas cu ceas; de

atunci, de când am văzut că această ţară nu mai este guvernată, că nu mai există forţa centrală, care să strângă într-un mănunchi toate ifirele.

D. Ernest Ene: D-ta ai compromis autoritatea guvernului cu tifosul exantematic şi cu barierele în alegeri.

D. Octavian Goga: Ni s-a cerut votarea stării de asediu. D. prim-imi- nistru, înainte cu câteva zile, a chemat pe şefii opoziţiei şi le-a spus că consideraţiuni grave, în legătură cu ordinea în stat, cer introducerea acestei măsuri excepţionale. Noi, d-le prim-ministru, nu am examinat mai de aproape situaţiunea; nu eram în măsură. Am avut o conversaţie de 10 minute, în care d-voastră ne-aţi declarat, în măsura răspunderii, care vă priveşte pe d-voastră personal şi guvernul pe care îl prezidaţi, că este nevoie de această măsură excepţională.

D-nii mei, eu am făcut un proces de conştiinţă, întrucât mă priveşte. Fiecare partid şi fiecare conducător din opoziţie a judecat, potrivit cu starea sa proprie sufletească şi cu principiile care îl călăuzesc, dacă este just să se introducă această stare excepţională, da sau ba.

D. dr. N. Lupu: D-le Goga, toată pasărea pe limba ei piere. Şi mie mi-au spus-o, dar eu am votat contra.

D. Octavian Goga: întrucât mă priveşte, mi-am zis: nu am posibilitatea să verific această situaţiune.

D. M. Văgăonescu: Nici acum, d-le Goga?

D. Octavian Goga: D-lor parlamentari, vă atrag atenţia că eu vă spun aci ce este în credinţa mea. Dacă şi în aceste momente grave, prin întreruperi şi prin tulburarea discuţiunii, credeţi că trebuie să vă prezentaţi, compromiteţi principiul parlamentarismului în această ţară. Da, da!

Masele tulburate ne cer o sancţiune pentru revendicările lor. Că sunt drepte, că nu sunt drepte, ele vor trebui examinate. însă, este complet nepotrivit ceea ce faceţi d-voastră de luni de zile în această incintă, în care discuţiuni asupra marilor probleme de stat sunt tulburate prin atitudini adesea scandaloase.

Prin urmare, să mă lăsaţi să termin ceea ce am de spus, iar d-voastră să veniţi apoi cu înţelepciunea d-voastră şi să continuaţi discuţiunea.

D. Pompiliu Ioniţescu: D-le Goga, trebuie să recunoaşteţi că majoritatea este absolut ascultătoare.

D. Octavian Goga: Prin urmare, întrucât mă priveşte, făcând o chestiune de conştiinţă, mi-am zis: patriotismul preşedintelui de Consiliu este destulă garanţie pentru noi ca, atunci când ne cere o măsură excepţională, noi s-o introducem. Şi mai era încă o judecată pentru mine, de ordin personal. Nu voiam, după ce am cerut necontenit reinstalarea ideii de autoritate în această ţară, ca să-mi fac reproşul că, prin votul meu, aş fi putut, la un moment dat, să opresc această reinstalare de autoritate. Deci, am votat starea de asediu.

D. Emanoil Socor: Aceasta este: dumnealor au votat-o cu durere, d-ta ai votat-o cu plăcere.

D. Octavian Goga: D-le Socor, mă bucur că îmi faci această întrerupere. Eu n-am votat-o cu plăcere; ar fi un sadism ca eu ...

D. Emanoil Socor: Atunci de ce le reproşezi dumnealor că au votat-o cu durere?

D. V. T. Prelipceanu: Trădătorule, la Jilava, nu aici.

D. Octavian Goga: Dacă vă liniştiţi, sunt gata să răspund la întreruperea cu care am fost onorat.

D-le Socor, mi-aţi spus că dumnealor au votat starea de asediu cu părere de rău, iar eu cu plăcere.

N-am votat-o cu plăcere, am votat-o cu părere de rău, dar am votat-o în conformitate cu ideile pe care le-am profesat întotdeauna şi anume că în această ţară ideea de autoritate trebuie să domine.

D. Ilie Lazăr: Guvern Goga-Cuza!

E. profesor A. C. Cuza: Când vom fi chemaţi la guvern, ne vom face datoria.

F. Octavian Goga: Şi atunci d-lor, am votat cu părere de rău. Sunt convins însă că starea de asediu este expresiunea unei slăbiciuni şi sunt convins că un guvern de autoritate n-are nevoie de stare de asediu în această ţară.

Ideea de autoritate la noi s-a prăvălit. Din rău în mai rău am mers, şi dacă am ajuns astăzi să votăm starea de asediu noi, care ştim ce însemnează acest lucru, atunci înseamnă, d-lor, că stările din această ţară nu sunt într-o linişte perfectă şi oricare guvern care va veni după d-voastră, pentru a salva ideea de autoritate, primul act care va trebui să-l facă va fi abolirea stării de asediu, pentru a da ţării liniştea şi credinţa în misiunea ei, iar străinătăţii încrederea în această ţară.

G. profesor A. C. Cuza: D-lor, în această privinţă cred că d. deputat Goga este profund greşit, când spune că nu avem nevoe de stare de asediu .. .

H. Octavian Goga: Nu am spus că nu avem nevoie; am spus că numai un guvern slab are nevoe.

Şi atunci, d-lor, eu rezum cele ce am avut de spus:

Evident, nu examinez cele ce s-au petrecut la căile ferate. Desigur, nu pot să le examinez pentru că cele ce mi se spun din partea guvernului trebue să le primesc aşa cum sunt şi, faţă de cele ce mi se spun din partea guvernului, că ideea de ordine a fost primejduită şi că trupa a apărat ideea de ordine, eu trebue să mă plec, d-nii mei, în faţa ideii de ordine. Vreau însă să vă spun, d-lor, următoarele: o asemenea măsură excepţională nu poate să trăiască decât: întâi, fiind susţinută în mod ferm de cei care o practică. Dacă practicaţi starea de asediu, trebue să credeţi în ea şi să vă luaţi răspunderea în faţa ţării pentru actele care se degajează din starea de asediu.

Al doilea: o stare de asediu, d-lor, trebue să aibă la bază, în conştiinţa publică, ideea că se întemeiază pe un spirit de echitate şi de dreptate. Puteţi să împuşcaţi oricât de mulţi oameni, dacă mulţimea nu va avea impresia că ţara este condusă într-un spirit de dreptate lucrurile vor merge înainte aşa cum sunt. Nenorocirea este că daţi impresia că prin starea de asediu apăraţi un regim nefast.

De aceea, în conştiinţa mea şi în conştiinţa ţării, cred că se pune problema dacă nu este cazul să examinaţi necesitatea de a trece altora răspunderea pentru liniştea în această ţară, altora care neavând nevoie de măsuri excepţionale, prin autoritatea lor să poată salva principiul de autoritate în această ţară.

I. Ionel Pop, vicepreşedinte: D. deputat Brătianu are cuvântul.

J. G. I. Brătianu: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, din declaraţiunile d-lui ministru de interne voi desprinde întâi o concluzie, pe care dealtfel constat că am desprins-o cu toţii. Am regăsit-o şi în declaraţiunea Partidului Social-Democrat, pe care ne-a citit-o adineaori d. Mirescu.

De câtva timp asistăm în ţara noastră la o desfăşurare sistematică a marilor manevre a unei armate comuniste, perfect instruită şi organizată, care urmăreşte, prin toate manifestările la care asistăm, pregătirea loviturii menită să pună stăpânire pe naţiunea noastră şi să prăbuşească întreaga noastră organizaţiune de stat.

Desigur, în astfel de împrejurări nu este îngăduit nimănui să se lase dominat de pasiunile obicinuite ale luptelor politice. Este mai mult ca oricând de datoria noastră a tuturor să ne ridicăm deasupra lor.

Ţara, în clipa aceasta, aşteaptă de la d-voastră, de la noi, de la oricine, două lucruri: aşteaptă înţelegere pentru năzuinţele şi revendicările profesionale ale muncitorimii, şi faptele foarte grave, pe care le-a semnalat d. ministru de interne, în ce priveşte administraţia C.F.R., ne inspiră adâncul regret că nu s-au luat din vreme, din punct de vedere material şi moral, toate măsurile menite să prevină şi să înlăture nenorocitele tulburări de ieri şi de azi dimineaţă.

Dar ţara mai cere şi hotărâre, hotărâre împotriva uneltirilor care pri- mejduiesc existenţa statului naţional şi în ceasul acesta aşteptăm, mai ales, hotărâri repezi. Dacă aceste hotărâri s-ar fi luat cu repeziciune, am convingerea că se produceau mai puţine pierderi în regretabilele incidente de astă-noapte şi în rândurile muncitorimii, şi în rândurile armatei, care a fost expusă la atât de grele încercări şi pentru care este un nou prilej de a ne exprima întreaga admiraţie pentru felul în care îşi îndeplineşte datoria.

D-lor, în faţa primejdiei, se cer fapte. De aceea, observaţiunile mele sunt scurte.

Ca încheiere, vă declar, în numele Partidului Naţional-Liberal, că atitudinea noastră de astăzi nu este alta decât aceea din ziua de 3 februarie, când am votat starea de asediu, recunoscând de atunci necesitatea ei.

D-le preşedinte al Consiliului, v-am declarat atunci că nu mă îndoiam de patriotismul d-voastră, şi nici astăzi nu mă îndoiesc de el. Dar am de adaos la această declaraţiune dorinţa ca să inspiraţi, cel puţin acum, colaboratorilor d-voastră, pe orice treaptă s-ar afla, spiritul de solidaritate, de unitate şi mai ales de disciplină sufletească şi morală, fără de care măsurile excepţionale cele mai severe sunt zadarnice.

Şi îngăduiţi-mi, în sfârşit, să ating şi de la această tribună o chestiune la care ne gândim cu toţii, care apasă pe sufletul tuturor şi care trebue să-şi capete expresiune şi în parlamentul ţării.

Departe de mine gândul să vin la tribuna Camerei ca să fac xenofobie, dar, este un trist adevăr, se află în organe esenţiale ale aparatului de stat rău voitori, nu numai străini, dar de-a dreptul potrivnici intereselor permanente ale ţării noastre.

Va veni vremea, d-lor, să stabilim răspunderile acelora care i-au aşezat acolo.

Astăzi însă vă cerem un singur lucru, vă cerem să luaţi din timp măsurile necesare, ca să se garanteze cu o clipă mai devreme securitatea naţională în administraţiile statului.

K. I. I. Mirescu: Dar nu cu generali.

L. G. I. Brătianu: Faţă de întorsătura pe care o iau

împrejurările externe şi care vă este prea bine cunoscută, este poate ultima clipă în care o puteţi face.

M. Ionel Pop, vicepreşedinte: D. deputat lunian, are cuvântul.

N. Gr. N. lunian: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, atât d. prim-mi- nistru, cât şi d. ministru de interne, au făcut apel la toate partidele de 222

ordine să dea concursul pentru apărarea ţării în clipele de primejdie în care ea se află.

Este de la sine înţeles că nu va exista nici un om politic conştient de îndatoririle lui care să refuze guvernului sprijinul său pentru apărarea integrităţii ţării şi pentru apărarea regimului sub care ne desfăşurăm viaţa.

Este însă o altă problemă, aceea de a se şti dacă cele ce s-au întâmplat justifică acest apel al d-lui preşedinte al Consiliului şi ne obligă în momentul de faţă la acest concurs.

Voi cădea de la început de acord cu d. ministru de interne că, faţă cu relatările făcute şi care nu au suferit asupra acestui punct nici o contrazicere, organele care au executat ordinele nu s-au făcut răspunzătoare de nici o vină. Impresia generală este dimpotrivă, că au lucrat cu prudenţă şi cu un mare simţ de omenie.

O. ministru de interne a căutat, în cuvântarea pe care a făcut-o aici, să justifice prin cele întâmplate ieri şi azi dimineaţă măsura stării de asediu, pe care aţi încuviinţat-o d-voastră.

Socotesc că este un act de impietate faţă de cei jertfiţi. în faţa mormintelor proaspăt deschise şi a familiilor îndoliate trebuie să ne aplecăm smeriţi fruntea şi să ne facem un serios examen de conştiinţă, pentru a vedea în ce măsură, de o parte şi de alta, există vină în cele întâmplate ieri şi azi de dimineaţă.

Cele întâmplate nu pot justifica măsura stării de asediu, pentru că incidente de exact aceeaşi natură s-au întâmplat la Cluj, unde nu exista starea de asediu şi ele au fost reprimate, fără ca acolo măcar să se înregistreze victime, aşa cum s-au înregistrat la Bucureşti.

Nu voi face injuria d-lui prim-ministru să presupunem că are un simţământ de mai largă îngăduinţă faţă de provincia căreia îi aparţine, cum s-a spus.

P. dr. Al. Vaida-Voevod, preşedintele Consiliului de Miniştri: Voi răspunde la astfel de insinuări.

Q. Gr. N. lunian: D-le prim-ministru, v-am spus că nu vă voi face injuria să vă presupun un mod deosebit de a trata acest sentiment.

R. dr. Al. Vaida-Voevod, preşedintele Consiliului de Miniştri: „Faţon de parler“.

S. Gr. N. lunian: D-le prim-ministru, vă rog să credeţi în sinceritatea declaraţiunilor pe care le fac. Nu am nici-o intenţie de insinuare.

Dar de aci, de la această tribună, doi oratori, dacă nu mă înşel, au declarat că măsura a fost luată diferit faţă de vechiul Regat şi faţă de Ardeal.

Vreau să protestez contra acestei insinuări. Am arătat că nu cred că d. prim-ministru a putut o clipă măcar, în această deosebire de măsuri, să fie determinat de un alt sentiment decât de convingerea d-sale, în felul de a concepe lucrurile, că aci la Bucureşti măsura este reclamată, iar la Cluj nu este reclamată.

Nu văd ce poate să vă nemulţumească pe d-voastră în această declaraţie sinceră pe care o fac.

Dar tocmai ceea ce s-a întâmplat la Cluj, unde incidentul nu a avut urmări, fără ca starea de asediu să fi fost proclamată,

dovedeşte inutilitatea acestei măsuri pentru a se face faţă împrejurărilor care au avut loc.

D-voastră faceţi o regretabilă confuzie, căci aveţi aerul să spuneţi că, în lipsa unui regim de stare de asediu, armata nu poate să stea la dispoziţia autorităţilor civile. Starea de asediu nu are drept consecinţă decât să
treacă unele atribuţiuni de poliţie şi de judecată de la autoritatea civilă asupra armatei; atât şi nimic mai mult. Mijloacele de prevenire rămân cele mai dinainte hotărâte; iar mijloacele de reprimare pot să fie exercitate de armată şi sub un regim şi sub celălalt.

Pentru a lămuri mai bine cele întâmplate să-mi daţi voie să citez o declaraţie a d-lui ministru al comunicaţiilor, cuprinsă într-un comunicat dat, intitulat „aviz“, prin care aseară se reclama de la muncitorii căilor ferate linişte, şi în care Direcţiunea căilor ferate, cu aprobarea Ministerului de Comunicaţii, arată că „având în vedere cererea marei majorităţi a lucrătorilor, care sunt liniştiţi şi dornici de a lucra pentru câştigarea existenţei lor şi a familiei lor, mulţumiţi cu ultimele îmbunătăţiri acordate situaţiei lor materiale, de a li se garanta persoana lor în timpul lucrului în ateliere ...“;

Prin urmare, recunoaşteţi că marea majoritate a lucrătorilor sunt paşnici, sunt dornici de muncă, dar sunt împiedicaţi de o mână de oameni, de anume agenţi provocatori.

Mă întreb: v-a împiedicat pe d-voastră în trecut lipsa stării de asediu să luaţi din timp măsuri împotriva agenţilor provocatori, pentru ca să împiedicaţi ca asemenea dezordine şi grave incidente să se poată întâmpla?

D. Iosif Willer: între aceia nu era nici un singur minoritar. ,

D. Gr. N. Iunian: împotriva tuturor uneltirilor vrăşmaşe, care ameninţă siguranţa statului nostru, vom fi alături de d-voastră, în măsurile pe care le veţi lua. Pentru aceasta aveţi la îndemână instituţiuni şi legi, în afară de starea de asediu.

Dar de aci de la tribună s-au făcut unele declaraţii care completează informaţiile pe care ni le-a dat d. ministru al comunicaţiilor.

S-au arătat, de reprezentantul Partidului Social-Democrat, într-o cuvântare plină de obiectivitate şi în care se simţea un sincer patriotism, o sinceră iubire de ţară — vi s-au arătat câteva cazuri, în care agenţii provocatori erau îndrumaţi chiar de către Siguranţă, pentru a fi reprimiţi în atelierele căilor ferate.

Şi atunci vă întreb: cine este răspunzător că nu s-au luat din timp măsuri, pentru ca opera aceasta, a agenţilor provocatori, să nu-şi ia curs şi să nu-şi producă efecte?

Dar s-au făcut aci şi alte deda raţiuni foarte grave: s-a arătat, de către d. ministru de interne, unele din cauzele care determină o anume stare de spirit. înainte de a examina aceste declaraţii, să-mi daţi voie să examinez o serie întreagă de greşeli făcute de guvern şi care au lăsat impresia unei totale slăbiciuni.

Este suficient să vă reamintesc d-voastră cele ce s-au petrecut cu prima grevă, când anume revendicări ale muncitorilor au fost pe de-a întregul satisfăcute, însă numai după ce greva s-a declarat. Avem dreptul să ne întrebăm: pentru ce autoritatea superioară, chemată să privegheze la ordine şi să

asculte dreptele revendicări, nu a luat din timp măsurile de cercetarea şi de satisfacerea lor şi de ce s-a pus în situaţiunea de a fi nevoită să cedeze numai în faţa unei manifestări de forţă?

Dar nu-i numai atât. S-au mai întâmplat şi ulterior unele lucruri destul de grave. S-a spus aici că mai mulţi dintre delegaţii muncitorilor, care au tratat cu Ministerul Comunicaţiilor, au fost arestaţi.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor:

D-le lunian, îmi daţi voie? Am auzit că în lipsa mea s-a afirmat acest lucru. Ei bine, să ştiţi că delegaţii, care s-au prezentat la Ministe-
rul Comunicaţiilor, îşi contestau unii altora dreptul de a reprezenta muncitorimea. Eu n-am găsit nici regulat, şi chiar dacă a-şi fi găsit regulat, nu aveam la dispoziţie posibilitatea de a le verifica titlurile şi i-am socotit pur şi simplu muncitori, veniţi în audienţă şi am ascultat de la ei nevoile muncitorilor, fără să ţin seama de justificarea calităţii lor.

Acei delegaţi au fost în număr de 26—27. Am verificat şi mi se pare că din 26—27, câţi s-au prezentat la mine, doi sau trei au fost arestaţi. Aşa că adevărul în afirmaţia care s-a făcut de către dl. deputat, care a spus că această delegaţie a fost arestată, este adevărată numai în această proporţie de doi sau trei din 26 sau 27.

D-le Mirescu, eu apelez la d-voastră să-mi spuneţi dacă delegaţia aceea, compusă din 14—15 muncitori, care s-a prezentat la mine şi căreia i-am admis revendicările, este sau nu arestată?

D. I. M. Leon: Dar li s-au satisfăcut revendicările?

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: Tot ce a fost publicat la atelierele căilor ferate s-a respectat cu sfinţenie. Există un ordin, pe care vă rog să-l controlaţi, prin care am declarat răspunzători pe inginerii inspectori de la ateliere asupra respectării acestui ordin.

D. projesor A. C. Cuza: D-le preşedinte, este natural ca d. ministru să asculte declaraţiile care se fac de către şefii de partide şi pe urmă să ia cuvântul, dacă vrea, dar să nu taie discursul d-lui lunian.

D. I. I. Mirescu: D-le lunian, îmi daţi voe? Este adevărat că au fost arestaţi trei din aceşti muncitori, care au fost în delegaţie la d. ministru. Dar aceştia au fost arestaţi cu un plan anumit, să provoace o nouă grevă, erau agenţii provocatori, cărora li s-a dat drumul imediat, în momentul când s-a declarat greva. Erau Bogăţoiu şi ceilalţi.

D. Gr. N. lunian: Nu am adus această imputare d-lui ministru al comunicaţiilor cu privire la persoanele pe care le-a primit drept delegaţi ai muncitorilor. Altceva am întrebat eu: până acum nu ştim cum s-au întâmplat lucrurile. Am făcut o cerere de anchetă parlamentară, sperăm că ea va fi admisă, ancheta se va face şi realitatea se va constata. Până atunci, din relatarea gazetelor — care până acum nu a fost contestată — aflu că reprezentanţii muncitorilor au fost arestaţi sub învinuirea că au îndemnat la prima grevă. Şi dacă lucrul este adevărat, atunci mă întreb: nu v-aţi dat d-voastră seama de gravitatea acestei măsuri

şi de consecinţele ei inevitabile? Arestaţi pe instigatorii de la prima grevă, după ce aţi recunoscut îndreptăţite revendicările pe care le-au făcut.

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: Greva continua şi după satisfacerea revendicărilor.

D. Gr. N. lunian: Era de prevăzut că măsura aceasta pe care aţi luat-o d-voastră, de a aresta pe chiar reprezentanţii muncitorilor pentru că i-au îndemnat să facă o grevă, a cărei legitimitate aţi recunoscut-o, prin faptul că aţi dat îndreptăţire majorităţii pretenţiilor formulate de muncitori, va duce în mod neapărat la o solidarizare a lucrătorilor cu aceia care fuseseră purtătorii lor de cuvânt şi care lăsau impresiunea că sunt arestaţi pentru acest lucru.

D. I. I. Mirescu: Nu este de vină pentru aceste arestări nici d. ministru Mirto, nici d. subsecretar de stat Călinescu. Autorităţile militare sunt de vină.

D. Gr. N. lunian: Dar mai departe. Dacă faptul este exact că după ce a fost arestat cel mai periculos agent provocator, recunoscut comunist,

a fost liberat în urma mişcării muncitorilor, nu aţi dat d-voastră prin aceasta dovadă de slăbiciune? Iar prin faptul că, cunoscându-l, şi ştiind că va face o nouă agitaţie, l-aţi liberat, nu aţi făcut o greşală şi mai mare?

Dar, d-lor, un nou act de slăbiciune: în dorinţa de a linişti spiritele, aţi dat o dispoziţie comunicată lucrătorilor, şi care cuprinde următoarele:

„Dispunem închiderea atelierelor căilor ferate Griviţa (locomotive şi vagoane) cu începere de astăzi, 15 februarie, până duminică 23 februarie, care zile vor fi plătite, dacă lucrătorii se vor conforma următoarele condiţiuni :

a) Vor face declaraţiune scrisă în faţa inspectoratului de atelier că nu aderă la mişcarea comunistă şi că nu vor manifesta sub nici o formă în viitor;

b) Că vor primi controlul activităţii lor, liniştit şi respectuos în atelier, din partea delegaţilor desemnaţi de inginerii de ateliere în proporţie de 1 la 20 de lucrători".

Daţi-mi voe să mă întreb: lucrătorii aceştia, când s-au angajat întâia oară la atelierele căilor ferate, nu aveau un contract, nu era de presupus că ei şi-au luat această obligaţiune?

D. Eduard Mirto, ministrul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor: Pe baza contractului puteam să-i concediez pe toţi.

D. Gr. N. lunian: Aveaţi nevoie d-voastră, ca pentru acele manifestări care pot fi socotite delicte şi pot fi pedepsite, să aveţi o recunoaştere din partea muncitorilor a dreptului d-voastră de a-i urmări? Nu aveaţi la dispoziţia d-voastră mijloacele de a pedepsi asemenea abateri de la lege şi trebuia să mărturisiţi această slăbiciune, ca să obţineţi de la lucrători o recunoaştere, faţă de care condiţionaţi d-voastră plata pentru zilele în care vor fi închise atelierele?

Iată un nou act de slăbiciune faţă de mişcarea muncitorească care vă scade prestigiul.

Dar, d-lor, nu numai atât. Se petrec lucruri mult mai grave. Am auzit adineauri pe cineva spunând că măsura luată faţă de muncitori nu a fost destul de severă. Nu pot să subscriu la o asemenea declaraţiune. Trebuie să protestez contra ei. Dacă măsuri severe trebuiesc luate, ele trebuiesc luate faţă de aceia care sunt adevăraţii agenţi provocatori. Pe unii i-a desemnat d. ministru de interne când a făcut acea declaraţiune gravă că, la un serviciu al căilor ferate, se înregistrează de ani de zile o administraţie vinovată, mai mult decât atât, o administraţie venală.

D. ministru de interne recunoaşte că asemenea constatare determină la muncitori o stare de spirit prielnică unor mişcări, asemenea constatări justifică sentimentul de revoltă şi pot duce la incidente atât de profund regretabile ca acelea care s-au întâmplat deunăzi.

Mă întreb: d-voastră care veniţi şi faceţi aceste declaraţiuni, ce măsuri aţi luat acum, sau ce măsuri aţi luat de-a lungul anilor cât aţi stat în capul Departamentului Comunicaţiilor, pentru ca să înlăturaţi şi incapacitatea şi venalitatea de la acele servicii? Când recunoaşteţi că această incapacitate administrativă şi această venalitate a conducătorilor a determinat starea de spirit şi starea de nemulţumire în rândurile muncitorilor aţi recunoscut deopotrivă că aceasta poate să explice dacă nu să justifice acea revoltă la care am asistat cu toţii.

D. Octavian Goga: D-le ministru de interne, toate gazetele din străinătate se vor anina de declaraţia d-voastră.

D. Gr. N. lunian: D-lor, se petrec lucruri şi mai grave, care ne dau impresia că trăim zilele de descompunere a societăţii noastre. Astă- noapte, când fiecare din noi era cutremurat de şuerul lugubru al sirenelor, când moartea pândea fiinţe nevinovate, în clipa aceea s-au găsit fruntaşi ai vieţei noastre publice — am fost informat, chiar membri ai guvernului — care se desfătau şi dansau în localuri publice.

Voci de pe băncile opoziţiei. Ruşine.

E. Gr. N. lunian: . .. dovedind o totală lipsă de solidarizare cu simţămintele şi durerile acestei ţări.

F. Octavian Goga: Charlestonişti.

G. Gr. N. lunian: Aceste manifestări morbide de inconştienţă şi de imoralitate creează starea de spirit anarhică, care face posibil ca diferitele încercări de agitaţii să prindă.

Creaţi acea atmosferă sănătoasă, care să facă posibilă rezistenţa tuturor elementelor moral sănătoase în această ţară şi atunci veţi avea dreptul să veniţi, la nevoie, cu măsuri de represiune.

Câtă vreme nu numai că nu faceţi nimic pentru a reprima această imoralitate, dar daţi exemplul ei şi când membri ai guvernului dovedesc prin purtarea lor o totală inconştienţă şi o totală lipsă de solidaritate cu durerile acestei ţări nu aveţi autoritatea morală să veniţi să reclamaţi sprijinul nostru în măsurile pe care le pretindeţi.

H. Ionel Pop, vicepreşedinte: D. deputat Corneliu Codreanu are cuvântul.

I. Corneliu I. Zelea-Codreanu: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, în numele grupării din care fac parte cer ca alături de ancheta pe care este normal să o facă autorităţile în drept să se facă şi o anchetă parlamentară, compusă din reprezentanţi ai diferitelor grupări politice din acest parlament. Cer acest lucru, pentru că mă îndoiesc de exactitatea afirmaţiilor făcute de d. ministru de interne; mă îndoiesc pentru un motiv bine determinat. La 24 ianuarie, atunci când studenţimea română, naţionalistă şi creştină, mergea să depună o cruce la Mormântul eroului necunoscut, Siguranţa statului a dat informaţia, într-o foaie din Capitală, că acea acţiune a fost pusă la cale şi subvenţionată de Moscova.

Dacă tot aşa de verosimilă este şi informaţia pe care d-voastră o aveţi şi în afacerea de la Griviţa, atunci înţeleg foarte bine câtă dreptate aveţi ca să luaţi măsuri de asemenea natură, ca cele pe care le-aţi luat ieri şi azi.

în al doilea rând, ţin să afirm că mie, ca şi tuturor oamenilor de bun simţ din această ţară, nu ne este frică de comunism sau de bolşevism. Nouă ne este frică de altceva, de faptul că oamenii de la acele ateliere nu au ce mânca; le este foame.

Unii din acei muncitori au 1 100 lei pe lună şi au 5, 6, 7 copii.

J. dr. N. Lupu: Aşa este.

K. Corneliu I. Zelea-Codreanu: Având cinci, şase, şapte copii, acea leafă nu le ajunge nici măcar pentru pâinea de toate zilele.

Mie, în al doilea rând, mi-e frică şi de altceva: de setea de dreptate.

L. dr. N. Lupu: Foarte bine.

M. Corneliu I. Zelea-Codreanu: Atunci, d-voastră veţi trebui

să satis- faceţi aceste două: foamea şi setea de dreptate, şi va fi ordine deplină în această ţară.

N. Ionel Pop, vicepreşedinte: D. deputat Gheorghiu are cuvântul.

O. M. I. Gheorghiu: D-le preşedinte, d-lor deputaţi, dacă în adevăr guvernul are obligaţiunea ca să ia măsuri de represiune atunci când se ivesc mişcări în ţară, chiar izolate, prin care se tinde la răsturnarea ordinei în stat, noi credem că are o şi mai mare obligaţie ca, din timp, să ia măsuri de prevenire a acestor mişcări.

Pentru prevenirea acestor mişcări, cred că — după cum am mai spus-o şi altădată — nu era nevoie ca să se instituie starea de asediu. Starea de asediu nu poate să fie folosită decât de guvernele a căror autoritate este slăbită.

Astăzi am auzit, în expunerea făcută de d. ministru de interne, că în administrarea ţării s-au introdus incorectitudinea şi venalitatea. Nu suntem surprinşi. Faptul acesta am avut onoarea să-l aduc la cunoştinţa d-voastră cu mult timp înainte, de la această tribună.

D-lor deputaţi, un guvern — încă o dată repet — n-are nevoie de stare de asediu, pentru ca să prevină o anumită stare de lucruri în ţară, care ar periclita ordinea în stat, ci poate să facă aşa încât să uzeze numai de mijloace legale, consfinţite de Constituţia ţării.

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 41 şedinţa din 16 februarie 1933, p. 1120—1230.

50. Legea pentru unificarea asigurărilor sociale (8 aprilie 1933)

Titlul I
Asigurarea obligatorie

Capitolul I
Persoane asigurate

Art. 1. Salariaţii din întreprinderile industriale şi comerciale publice sau particulare, ale căror salarii anuale nu depăşesc limita stabilită de adunarea generală a Casei Centrale a Asigurărilor Sociale, sunt supuşi în mod obligatoriu la asigurarea pentru caz de boală, maternitate, deces, accidente şi invaliditate.

Ucenicii şi practicanţii din întreprinderile prevăzute în alineatul precedent, chiar dacă nu primesc salarii, precum şi membrii familiei patronului, care îndeplinesc în mod obişnuit în întreprindere un serviciu fără salariu, sunt consideraţi ca asiguraţi obligatoriu.

De asemenea, sunt supuşi asigurării prevăzute în alin. 1, fără a se ţine seama de câştig: meseriaşii patroni şi funcţionarii organizaţiilor profesionale de salariaţi, recunoscute persoane juridice, înscrişi ca alegători în colegiul respectiv al Camerelor de

Muncă, cei ce lucrează la domiciliul lor, singuri sau ajutaţi, pentru unul sau mai mulţi patroni (lucrători la domiciliu), precum şi cei care lucrează pe contul lor, la domiciliul clientului (lucrători independenţi).

Servitorii vor fi cuprinşi în asigurarea obligatorie după 6 luni de la punerea în aplicare a legii, până când se vor face lucrările tehnice pregătitoare.

Art. 2. Se exceptează de la dispoziţiile articolului precedent:

a) Salariaţii supuşi legii generale de pensiuni;

b) Salariaţii întreprinderilor publice care se găsesc asiguraţi la case speciale funcţionând pe temeiul unor legi.

Art. 3. Salariaţii străini care lucrează în România sunt supuşi aceloraşi obligaţii şi vor beneficia de aceleaşi drepturi ca şi salariaţii români, pentru toate riscurile asigurate prin această lege;

Salariaţii unei întreprinderi din România, întrebuinţaţi temporar în străinătate, vor continua asigurarea în ţară, dacă nu vor fi asiguraţi în baza legilor statului în care au fost trimişi.

Capitolul II
Drepturile asiguraţilor

Art. 5. Asiguraţii au următoarele drepturi:

a) îngrijire medicală, medicamente, pansamente şi accesorii medi**cale;**

b) Ajutoare băneşti de boală, accidente, maternitate şi deces;

c) Pensii de invaliditate din boală sau accident;

d) Pensii pentru urmaşi.

1. *îngrijirea medicală*

Art. 6. Asiguraţii au drept, din prima zi de îmbolnăvire sau accident şi până la vindecare, la îngrijire medicală la dispensar, la domiciliul medicului asigurărilor sau la domiciliul asiguratului, când boala sau accidentul nu-i îngăduie a părăsi casa.

Drepturile la îngrijirea medicală se extind şi asupra membrilor din familie, dacă trăiesc în aceeaşi casă cu asiguraţii, şi anume: soţia, copiii minori până la 18 ani, sau copiii infirmi, chiar dacă au depăşit vârsta de 18 ani, cum şi părinţii în neputinţă de muncă.

Art. 7. Asiguratul bolnav poate fi internat în spital sau sanatoriu, în baza ordonanţelor medicilor Casei de asigurare, având dreptul la plata transportului de la domiciliu la spital şi înapoi.

Durata internării în spital, în contul Casei de asigurare, poate fi până la 26 săptămâni pentru asiguraţi. Consiliul Casei de asigurare poate hotărî pentru asiguraţii acelei Case ca durata pentru internare să fie prelungită până la un an dacă situaţia financiară a Casei o permite.

Art. 8. Pentru a fi îngrijit în spital nu este nevoie de consimţământul asiguratului dacă:

a) Felul boalei necesită o îngrijire deosebită care nu este posibilă în familie;

b) Boala este molipsitoare;

c) Bolnavul a călcat în mod repetat prescripţiunile medicului şi întârzie prin aceasta vindecarea sa.

Dacă bolnavul refuză internarea în spital, în cazurile enumerate în prezentul articol, pierde dreptul la ajutorul bănesc prevăzut la art. 11. Totuşi, se va acorda familiei întreţinută de el un ajutor bănesc de 50% din dreptul asiguratului.

2. *Medicamente şi accesorii medicale*

Art. 10. Asiguraţii au drept la medicamente şi pansamente după pre- scripţiunile medicului Casei de asigurare.

În caz de urgenţă dovedită asiguratul are drept la restituirea cheltuielilor făcute de el cu procurarea medicamentelor sau pansamentelor.

Casa de asigurare va acorda membrilor săi, în cazuri de absolută nevoie, tratament balnear, cură de aer sau de ape. minerale, în limita sumelor alocate în buget.

De asemenea, va acorda asiguraţilor: proteze dentare, bandaje, centuri, cârje, precum şi alte accesorii prescrise de medicii specialişti ai Casei, ca absolut necesare.

Membrii familiei prevăzuţi la art. 6 au dreptul la medicamente, cum şi la internarea în spital pentru cel mult patru săptămâni. în spitalele proprietatea asigurărilor membrii de familie vor putea fi îngrijiţi timp de cel mult douăsprezece săptămâni, asiguraţii contribuind cu 25% din costul de internare ce se percepe Caselor de asigurare.

3. *Ajutoare băneşti*

Art. 11. Asiguratul are drept pe timpul cât este bolnav şi în neputinţă de a munci la un ajutor bănesc egal cu 50% din salariul mijlociu asigurat, cu începere din a 8-a zi de boală.

Pentru primele 7 zile salariatul are drept la salariul în întregime din partea patronului şi, în cazul în care acesta nu-şi respectă obligaţia, Casa de asigurare va urmări pe patron pentru încasare, cu formele prescrise în prezenta lege pentru cotizaţii.

Ajutorul bănesc de boală se va plăti săptămânal, la sfârşitul fiecărei săptămâni, socotindu-se pe 7 zile, inclusiv sărbătorile.

Ajutoarele se vor acorda pe baza certificatelor medicale pe cel mult – 26 săptămâni pentru aceeaşi boală şi 36 săptămâni pentru boli diferite, în cursul a 12 luni. în caz de accident ajutoarele se vor acorda până la vindecarea sau consolidarea leziunii.

Casa poate hotărî, dacă situaţia financiară permite, cu aprobarea consiliului Casei Centrale, prelungirea ajutorului bănesc pentru aceeaşi boală, de la 26 la 52 săptămâni, dacă asiguratul nu are drept la pensia de invaliditate.

Pe timpul cât asiguratul este internat în sanatoriu sau spital,

sau trimis într-o staţiune balneară sau climaterică, cu întreţinerea în cursul a 12 luni. în caz de accident ajutoarele se vor acorda până la vindecarea sau consolidarea leziunii.

Pentru timpul cât asiguratul este internat în sanatoriu sau spital, sau trimis într-o staţiune balneară sau climaterică cu întreţinerea întreagă în contul Casei de asigurare, nu se poate acorda ajutorul bănesc.

Art. 13. Asiguratul are drept la un ajutor bănesc dublu în cazul când Casa de asigurare nu ar putea să-i acorde tratamentul medical şi medicamentele trebuitoare.

4. *Ajutoare în caz de maternitate*

Art. 14. Asigurata care a contribuit cel puţin 26 săptămâni în ultimele 12 luni, înainte de facere, are drept la:

a) îngrijire de medic, moaşă, medicamente şi pansamente, după trebuinţă;

b) Ajutor bănesc timp de 12 săptămâni, din care cel puţin 6 după facere, potrivit clasei mijlocii de cotizare din ultimul an şi în cuantumul prevăzut la art. 11.

c) Asigurata care îşi alăptează singură copilul are drept, după încetarea ajutorului de lăuzie, la un ajutor bănesc pentru alăptare pe o durată de încă 6 săptămâni, cu obligaţiunea ca asigurata să urmeze prescrip- ţiunile date de medicul Casei de asigurare;

Art. 16. Soţia unui asigurat beneficiază în caz de lăuzie de îngrijirea cu medic, moaşă, medicamente şi pansamente, dacă soţul asigurat a contribuit cel puţin 52 săptămâni în ultimii doi ani.

Dacă situaţia financiară a Casei de asigurare permite, consiliul de administraţie poate acorda, în cazul prevăzut la aliniatul precedent, un ajutor bănesc pe cel mult 6 săptămâni egal cu 50 la sută din ajutorul ce s-ar cuveni asiguratului în caz de boală.

5. *Ajutoare în caz de deces*

Art. 17. Dreptul pentru ajutor de înmormântare se acordă după o cotizaţie de cel puţin 26 săptămâni în ultimii doi ani.

în cazul în care asiguratul a contribuit la mai multe clase de cotizare, ajutorul se va stabili după clasa care va corespunde mijlociei cotizaţiilor.

în caz de deces, ca urmare a unui accident, ajutorul de înmormântare se acordă fără a se ţine seamă de vechimea în asigurare.

Ajutorul de înmormântare se va calcula de la 40 până la 60 ori salariu mijlociu al clasei de cotizare, potrivit cu situaţia financiară a fiecărei Case de asigurare.

6. *Pensia pentru invaliditate*

Art. 18. Dreptul la pensia de invaliditate se obţine în urma unei boli; după ce s-a terminat îngrijirea medicală şi s-a stabilit o incapacitate de muncă.

Se consideră ca invalid acel care în urma unei infirmităţi rămâne cu o incapacitate generală de muncă mai mare de două treimi.

Pensia de invaliditate se compune dintr-o sumă fixă, potrivit clasei corespunzătoare, la care se adaugă câte 2 lei pentru fiecare săptămână cotizată peste primele 200 săptămâni.

Dreptul la pensia de invaliditate se poate obţine numai după o contribuţie de cel puţin 200 (două sute) săptămâni, cu obligaţia ca asiguratul să fi cotizat cel puţin 16 săptămâni în cursul fiecărui an.

Art. 21. Pensionarii Caselor de asigurări vor beneficia gratuit de asistenţă medicală la dispensarele Caselor de asigurare, cum şi de medicamente din depozitele şi farmaciile proprii ale Caselor.

Urmaşii pensionarilor, în caz de deces al unui pensionar, au drept la ajutor de înmormântare, socotindu-se de 4 ori cuantumul pensiunii lunare ce se acordă pensionarului decedat.

Art. 22. După moartea unui asigurat pensionar, care avea pensia din fondul de asigurare, urmaşii au drept la pensie, după cum urmează:

a) Soţia sau soţul legitim al unui pensionar are drept la 5O«/₀. din pensia decedatului, când se constată că se găseşte în neputinţă de a munci şi când dovedeşte starea de sărăcie cu un act de pauperitate eliberat de administraţia financiară respectivă;

b) Copiii legitimi, recunoscuţi sau adoptivi, mai mici de 18 ani şi până la împlinirea acestei vârste, au drept la o treime din pensia părintelui decedat, urmând a face dovada, prin act de pauperitate, că sunt lipsiţi de mijloace;

c) Pensiile copiilor orfani nu pot să depăşească 2/3 din pensia părintelui decedat, iar cuantumul pensiilor pentru soţie şi copii nu poate depăşi pensia asiguratului decedat.

Când situaţia materială a urmaşilor sau soţului supravieţuitor s-a îmbunătăţit sau când neputinţa de lucru a dispărut, Casa Centrală poate dispune suspendarea pensiei.

7. *Pensia de accident*

Art. 23. în caz de accident, orice asigurat are drept, pe lângă asistenţă medicală şi ajutoarele băneşti, şi la o pensie de accident, dacă a rămas cu o incapacitate de muncă la data vindecării leziunii.

Art. 24. Pensia de accident va fi de 2/3 din salariul asigurat, pentru incapacitate totală, iar pentru incapacitate parţială se va reduce în proporţie.

Pensionarul cu o incapacitate totală, care are nevoie de îngrijirea permanentă a unei alte persoane, va primi drept pensie întregul salariu asigurat.

Art. 30. Copilul asiguratului decedat în urma unui accident poate beneficia de dreptul la pensie, cu aprobarea consiliului de administraţie al Casei Centrale, chiar după împlinirea vârstei de 18 ani, dacă are o infirmitate fizică sau morală, care-l fac

incapabil să-şi câştige existenţa.

Copilul care a obţinut dreptul la pensie şi urmează la învăţătură în condiţiuni bune, poate, cu autorizaţia consiliului de administraţie al Casei Centrale, să obţină, cel mult până la 21 ani, prelungirea pensiei pentru continuarea studiilor.

Art. 31. Părinţii unui asigurat care a murit din accident, dacă au fost întreţinuţi de victimă, au drept fiecare la 20 la sută din salariul asigurat.

De asemenea fraţii sau nepoţii victimei, care fac dovada că au fost întreţinuţi de accidentat, au dreptul la pensia de 20 la sută până la împlinirea vârstei de 18 ani.

Capitolul III

Organizarea financiară

Art. 40. Sarcinile asigurărilor sociale se vor acoperi din:

a) Cotizaţii;
b) Contribuţii suplimentare;
c) Contribuţia statului;
d) Diverse venituri.

1. *Cotizaţii. încasarea lor*

Art. 42. Asiguraţii din diferitele clase vor contribui la Casa de asigurare, împreună cu patronii lor, în părţi egale, cu o cotizaţie egală cu un procent care nu va fi mai mare de 6 la sută din salariul mijlociu al clasei de cotizare respective.

Pentru ucenicii şi practicanţii care nu primesc un salariu în bani, ca şi pentru oricare alt asigurat nesalariat, cotizaţia cade în întregime în sarcina patronului.

Patronii — meseriaşi asiguraţi, lucrătorii la domiciliu şi lucrătorii independenţi vor plăti în întregime cotizaţia.

Cotizaţiile prevăzute în alin. 1, se vor plăti de asiguraţi numai până la vârsta de 65 ani. [.. .]

Art. 44. Perceperea cotizaţiilor se va face, pentru întreprinderile mici, prin lipire de timbre de asigurare în cărţi-chitanţe, iar pentru celelalte întreprinderi, prin reţineri asupra listelor de plata salariilor.

Art. 45. Cotizaţia se achită pe săptămâni întregi, chiar dacă asiguratul n-a lucrat întreaga săptămână.

Patronul este în drept să reţie din salariul angajaţilor săi partea de cotizaţie care cade în sarcina acestora. Această reţinere se va face din salariul din luna corespunzătoare sau cel mult din luna următoare.

3. *Sarcina statului*

Art. 49. Statul va contribui pentru acoperirea sarcinilor cu plata pensiei de invaliditate şi bătrâneţe, în primul an, cu o sumă globală de 15 milioane, iar în anii următori cu o sumă îndoită

decât cea prevăzută în art. 6 din legea din 28 mai 1932. Această contribuţie se va înscrie în bugetul Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale şi se va achita lunar Casei Centrale.

Titlul III
Organizarea administrativă

Capitolul I
Casele de asigurări sociale

Art. 63. Casele de asigurări sociale sunt mutualităţi autonome cu cel puţin 10 000 (zece mii) membri asiguraţi. Ele funcţionează ca instituţii publice.

Scopul Caselor de asigurare este de a administra asigurarea în caz de boală, maternitate şi deces, în conformitate cu dispoziţiunile legii de faţă.

Ele sunt în acelaşi timp organele locale ale Casei Centrale a Asigurărilor Sociale pentru ramurile de asigurări şi fondurile administrate de aceasta.

Casele de asigurări sociale sunt învestite cu personalitate juridică, având toate drepturile ce decurg din această calitate.

Capitolul II
Casa Centrală a Asigurărilor Sociale

Art. 77. Casa Centrală a Asigurărilor Sociale funcţionează pe lângă Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, ca instituţie publică autonomă, având personalitate juridică.

Sediul Casei Centrale este în capitala ţării.

Casa Centrală este organul superior al asigurărilor sociale. Ea administrează fondurile ce-i revin, potrivit legii de faţă, şi îndrumează şi controlează casele şi oficiile de asigurări.

întreaga gestiune a asigurărilor se va administra separat cu buget şi bilanţ anual.

Art. 78. Atribuţiile Casei Centrale sunt următoarele:

a) Organizează şi supraveghează Casele de asigurări sociale;

b) Administrează fondurile de asigurări sociale, cum şi orice altă avere ce ar reveni Casei Centrale, potrivit prevederilor legii de faţă;

c) Supraveghează, organizează şi controlează activitatea oricărui aşezământ de asigurări sociale;

d) Organizează, în colaborare cu instituţiile publice sau particulare, combaterea bolilor sociale sau profesionale;

e) Controlează şi supraveghează societăţile de ajutor mutual;

f) Organizează serviciul pentru prevenirea accidentelor de muncă;

g) întocmeşte tabela bolilor profesionale, potrivit convenţiilor internaţionale ratificate de statul român;

h) Colaborează la controlul şi realizările necesare, în domeniul igienii industriale cu Direcţia sănătăţii şi Direcţia muncii;

i) Acordă, prin hotărârea consiliului de administraţie în cursul anului, din fondul de 7 la sută de reasigurare şi ajutoare şi în limitele acestui fond, sumele necesare acelor Case care, datorită unor împrejurări speciale, nu pot realiza echilibrul financiar şi satisface în întregime obligaţiile legale sau pentru completarea înzestrărilor necesare la aceste Case.

Art. 80. Organele de administrare şi conducere ale Casei Centrale sunt:

a) Adunarea generală;
b) Consiliul de administraţie;
c) Direcţiunea generală;

Iar ca organe de control:

a) Comisiunea superioară de control;
b) Comisarul guvernului.

C. Hamangiu, *Codul general al României,*
voi. XXI, 1933, pp. 129—146.

51. Legea pentru lichidarea datoriilor agricole şi urbane**********

(7 aprilie 1934)

Capitolul I
Reglementarea datoriilor debitorilor agricoli

Secţiunea I
Determinarea şi lichidarea datoriilor agricole

Art. 1. A. Sunt consideraţi debitori agricoli debitorii cetăţeni români, persoane fizice, obştile de cumpărare, persoanele juridice de drept privat, care nu au scop lucrativ, fundaţiunile de orice fel şi comunităţile de avere ale fostelor regimente grănicereşti din Caransebeş şi Năsăud, dacă sunt proprietari, fie chiar aparenţi, încă de la data de 18 decembrie 1931 şi până azi de vreunul din bunurile prevăzute mai jos:

********** După venirea liberalilor la putere, în ziua de 14 noiembrie 1933, s-a pus din nou în discuţie problema datoriilor agricole. Deoarece se apropia termenul de plată a ratelor şi dobânzilor fixate prin legea din 14 aprilie 1933 şi nu exista posibilitatea achitării lor de către debitori, la 29 noiembrie 1933 se publică un decret regal prin care se prelungeşte plata obligaţiilor debitorilor ce beneficiau de prevederile ultimei legi până la 1 martie 1934. întrucât liberalii încă nu reuşiseră să definitiveze şi să aducă în discuţie o nouă lege a conversiunii care să exprime punctul lor de vedere, iar termenul de plată a ratelor şi dobânzilor prevăzute prin decretul regal se apropia de scadenţă, la sfârşitul lunii februarie 1934 se trece prin Adunarea Deputaţilor şi Senat *Legea pentru modificarea unor dispoziţiuni din legea pentru reglementarea datoriilor agricole ţi urbane,* din 14 aprilie 1933, şi pentru ratificarea decretului nr. 3 048/1933, prin care se amâna plata acestor obligaţii până la 1 iunie 1934.

Ţinând cont de nemulţumirile existente la sate şi de faptul că majoritatea datornicilor deveniseră insolvabili, la scurt timp după prelungirea termenului de plată al creanţelor, liberalii votează la 7 aprilie 1934 *Legea pentru lichidarea datoriilor agricole ţi urbane.*

O nouă lege care să reglementeze raporturile dintre creditori şi debitori era absolut necesară, întrucât legiuirile anterioare se dovediseră ineficace.

De prevederile legii din 7 aprilie 1934 se bucurau în egală măsură toţi debitorii agricoli, indiferent de mărimea proprietăţii, fără a se mai face nici un fel de distincţie şi împărţire în categorii, aşa cum se făcuse în legiuirile anterioare, în ansamblul ei, legea era pozitivă, şi a încheiat un capitol dureros din istoria ţărănimii române, care a fost scoasă de sub povara datoriilor.

a) De imobile susceptibile de a fi supuse impozitului agricol, prevăzut de art. 3 al legii contribuţiunilor directe, chiar dacă ar fi scutite prin vreuna din dispoziţiunile legale în vigoare.

b) De case de locuit, oricare ar fi situaţia lor, dacă proprietarii lor sunt muncitori manuali de pământ.

îndeplinirea condiţiunilor de mai sus se poate dovedi cu toate mijloacele de probă din dreptul comun, însă în cazul când s-ar invoca acte scrise, acestea nu vor fi opozabile decât dacă vor avea dată certă, iar în Ardeal şi Bucovina dacă vor avea putere probatorie, conform cu legiuirile locale.

În vederea aplicaţiunii acestei legi se consideră bunurile moştenite după 18 decembrie 1931 de către debitorii cu vocaţiune legală la succesiune ca fiind proprietatea lor din momentul achiziţiunii acestor bunuri de către defunct.

B. Debitorii agricoli menţionaţi sub alin, *a)* de mâi sus beneficiază de dispoziţiunile acestui capitol dacă vor îndeplini una din condiţiile de mai jos:

a) Să locuiască în mod efectiv şi continuu, ei, unul din soţi sau vreunul din părinţii sau copiii lor, sau unul din comoştenitorii indivizi, într-o comună rurală cel mai târziu cu începere de la data de 18 decembrie 1931;

b) Ca veniturile lor personale agricole, conform matricolelor fiscale, să reprezinte cel puţin 3Oo/& din cuantumul total al veniturilor lor elementare personale, ce au servit la calcularea impozitului lor global pe anul 1933.

Din acest cuantum total de venituri se va scădea venitul locuinţei personale a debitorului, precum şi o sumă de lei 80 000 din totalul veniturilor sale, provenind din lefuri, pensii, indemnizaţii de orice natură sau profesiuni libere.

În calculul veniturilor anuale ale pădurilor, plantaţiilor de pomi roditori şi viilor, scutite de impozit, se va socoti pentru păduri jumătate din venitul pământului agricol din regiunea respectivă, iar pentru vii şi plantaţii de pomi roditori se va socoti venitul ca şi când ar fi în plină producţie.

Art. 2. Cad sub aplicaţiunea acestui capitol toate datoriile debitorilor, intrând în prevederile art. 1, născute până la data de 18 decembrie 1931, afară de acelea exceptate de această lege.

Datoriile cu scadenţe posterioare promulgării legii se vor considera ajunse la scadenţă pe data promulgării ei.

Art. 3. Cuantumul fiecărei creanţe va fi cel existent la data promulgării acestei legi, inclusiv procentele încă datorite, calculate până la data de 18 decembrie 1931, pe baza legii sau a conveniţiunilor, cu respectarea legiuirilor asupra cametei şi, de la această dată, pe baza unui procent simplu de 2% pe an.

Art. 4. Datoriile debitorilor prevăzuţi la art. 1 se reduc cu 50% din cuantumul lor stabilit conform art. 3 din lege.

Datoriile astfel reduse se vor plăti în 34 rate semestriale, care vor cuprinde şi o dobândă de 3o/o pe an, plătibile la 15 mai şi 15 noiembrie ale fiecărui an, scadenţa primei rate fiind la 15 noiembrie 1934.

Fiecare din primele două rate vor fi de câte 2,5%, iar fiecare din celelalte două următoare de câte 3% din creanţa redusă conform alin. I.

Celelalte treizeci de rate vor fi egale şi vor cuprinde tot restul datoriei neamortizate prin cele patru rate de mai sus.

Regulamentul de aplicare al acestei legi va cuprinde şi un tablou de amortisment pentru calcularea ratelor.

Art. 5. Debitorii vor beneficia pentru orice rată plătită anticipat de o reducere de 6% pe an, calculată din ziua plăţii până la scadenţa respectivă.

Art. 6. Debitorii care vor plăti integral, chiar numai o singură creanţă anticipat, în primii doi ani de la promulgarea legii, vor beneficia asupra creanţei plătite de o reducere totală de 70%, cu condiţia să se achite în primul an cel puţin 15%, plus dobânzile aferente la acest procent, din cuantumul ei total, aşa cum a fost stabilit prin art. 3 sub sancţiunea pierderii beneficiului acestei reduceri.

De asemenea, debitorii care vor achita chiar numai o singură creanţă în primii 5 ani de la promulgarea legii vor beneficia de o reducere totală de 60% asupra cuantumului acestei creanţe, fixat prin art. 3, cu condiţia ca să plătească în fiecare an cel puţin 8o/₀ din acest cuantum, plus dobânzile aferente la acest procent, sub sancţiunea pierderii beneficiului acestei reduceri.

Art. 7. Pentru aplicarea acestei legi se consideră ca definitive declaraţiile de asanare făcute de debitori sub regimul legilor din 19 aprilie 1932, 26 octombrie 1932 şi 14 aprilie 1933, ele nemaiputând fi adăugite sau modificate în nici un fel, cu excepţiunea rectificărilor de calcul, devenite necesare pe baza acestei legi. Debitorul va putea opune creditorului orice plată sau stingere ulterioară a datoriei.

Art. 8. Debitorii agricoli proprietari de mai mult de 10 hectare, cât şi debitorii agricoli, proprietari de mai puţin de 10 hectare, care însă ar poseda şi proprietăţi urbane sau suburbane, susceptibile de a fi supuse impozitului pe clădiri, care nu au făcut declaraţii de asanare, vor trebui să facă asemenea declaraţii în termen de o lună de la publicarea legii. Declaraţiile proprietarilor de mai mult de 10 hectare se vor face la tribunalul domiciliului debitorului, iar cele ale proprietarilor de mai puţin de 10 hectare la judecătoria domiciliului debitorului. Ele vor cuprinde o arătare exactă a tuturor datoriilor debitorului, a activului său şi a tuturor veniturilor pe care le are, precum şi arătarea domiciliului actual al debitorului şi domiciliilor creditorilor arătaţi în declaraţie.

Art. 9. Declaraţiile făcute conform art 8 vor fi trimise de debitori tuturor creditorilor arătaţi în ele, în termen de o lună de la promulgarea legii, prin scrisori recomandate.

Art. 10. Debitorii prevăzuţi în art. 8, care n-au făcut declaraţii de asanare cel mai târziu până la expirarea termenului prevăzut în acel articol, precum şi toţi aceia care în declaraţiile lor făcute conform art. 7 şi 8 au omis cu rea credinţă o parte din activul lor sau au arătat datorii fictive, vor pierde beneficiul legii de faţă.

Decăderile pronunţate după cererea oricărei părţi interesate îşi vor produce efectele faţă de toţi creditorii.

Art. 11. Creditorii vor comunica debitorilor, la cererea acestora, suma totală a datoriei rămasă de plată, conform legii cât şi rata ce debitorul urmează să plătească, conform art. 4.

Această comunicare nu echivalează cu o recunoaştere a

creditorului în ce priveşte dreptul debitorului de a beneficia de lege.

Capitolul II

Reglementarea datoriilor urbane

Art. 30. A. Sunt consideraţi debitori urbani debitorii cetăţeni români, persoane fizice, persoane juridice de drept privat care nu au scop lucrativ şi fundaţiunile de orice fel dacă îndeplinesc ambele condiţiuni de mai jos:

a) Să fie proprietari, chiar şi aparenţi, încă de la data de 18 decembrie 1931 şi până azi, de imobile susceptibile de a fi impuse la impozitul pe clădiri, prevăzute de art. 13 din legea contribuţiunilor directe, chiar dacă ar fi scutite prin vreuna din dispoziţiile legale în vigoare.

îndeplinirea acestei condiţiuni se poate dovedi cu toate mijloacele de probă din dreptul comun, însă în cazul când s-ar invoca acte scrise, acestea nu vor fi opozabile decât dacă vor avea dată certă, iar în Ardeal şi Bucovina, putere probatorie, conform cu legiuirile locale.

În vederea aplicaţiunii acestei legi, se consideră bunurile moştenite după 18 decembrie 1931 de către debitorii cu vocaţiune legală la succesiune ca fiind proprietatea lor din momentul achiziţionării acestor bunuri de către defunct;

b) Să nu poată fi consideraţi debitori agricoli prin aplicarea art. 1.

B. Debitorii urbani menţionaţi sub litera A beneficiază de dispoziţiunile acestui capitol, dacă îndeplinesc una din condiţiunile de mai jos:

a) Ca veniturile lor brute imobiliare după matricolele fiscale să nu întreacă cifra de 60 000 lei pentru Bucureşti, 48 000 lei pentru municipii şi 24 000 lei pentru celelalte comune urbane;

b) Ca veniturile lor personale imobiliare, conform matricolelor fiscale, să reprezinte cel puţin 30% din cuantumul total al veniturilor lor elementare personale, ce au servit la calcularea impozitului lor global pe anul 1933.

Din acest cuantum total de venituri se va scădea venitul locuinţei personale a debitorului, precum şi o sumă de lei 80 000 din totalul veniturilor sale, provenind din lefuri, pensii, indemnizaţii de orice natură, sau profesiuni libere.

Art. 31. Cad sub aplicaţiunea acestui articol toate datoriile debitorilor intrând în prevederile art. 30, născute până la data de 18 decembrie 1931, afară de cele exceptate de această lege.

Datoriile cu scadenţe posterioare promulgării legii se vor considera ajunse la scadenţă pe data promulgării ei.

Art. 32. Cuantumul datoriilor supuse acestui capitol va fi cel existent la data promulgării legii, inclusiv procentele convenţionale sau legate, datorite încă până la această dată, calculate cu respectarea legiuirilor asupra cametei.

Art. 33. Debitorii prevăzuţi de acest articol vor beneficia de o reducere de 20% din datoriile lor, calculate conform articolului 32, restul fiind plătibile în 10 ani în rate semestriale egale, în care se. va include şi o dobândă de 6% pe an. Aceste rate vor fi plătibile la 15 mai şi 15 noiembrie ale fiecărui an, prima scadenţă

fiind la 15 noiembrie 1934.

Regulamentul de aplicare al legii va cuprinde şi un tablou de amortisment pentru calcularea ratelor.

Art. 34. Debitorii vor beneficia pentru orice rată plătită anticipat de o reducere de 8% pe an, calculată din ziua plăţii până la scadenţa respectivă. •

Art. 35. Debitorii care vor plăti integral, chiar numai o singură creanţă în primii doi ani de la promulgarea legii, vor beneficia de o reducere totală de 35% cu condiţia ca să achite în primul an cel puţin 32% din cuantumul ei total, aşa cum a fost stabilit prin art. 32, plus interesele aferente acestui procent, sub sancţiunea pierderii beneficiului acestei reduceri.

De asemenea, debitorii care au plătit integral chiar numai o creanţă anticipat în primii 5 ani de la promulgarea legii vor beneficia de o reducere totală de 30% din cuantumul ei total fixat prin art. 32, cu condiţia ca să plătească cel puţin 14% din acest cuantum în fiecare an, plus interesele aferente acestui procent, sub sancţiunea pierderii beneficiului acestei reduceri.

Art. 36. Debitorii intrând în prevederile acestui articol sunt obligaţi să facă declaraţii în termen, la instanţa şi cu cuprinsul declaraţiilor arătate în art. 8 din prezenta lege. Aceste declaraţii vor fi comunicate în modul şi în termenele arătate la art. 9.

Nefacerea acestor declaraţii în modul arătat mai sus atrage după sine decăderile şi sancţiunile prevăzute de art. 10 din lege.

Art. 37. Creditorii debitelor prevăzuţi de acest articol vor putea cere facerea menţiunilor prevăzute de art. 26 al acestei legi, în modul arătat de acel articol, menţiuni care vor avea aceleaşi efecte ca cele arătate în zisul text.

Art. 38. înstrăinările şi constituirile de drepturi reale asupra bunurilor, pentru care s-au făcut menţiunile de mai sus, nu se vor putea face decât în formele şi sub sancţiunile prevăzute de art. 27.

Art. 39. Dispoziţiunile articolelor: 12, 13, 14, alin. 1, 2, 4 şi 6, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 26, 27, 28 şi 29 se vor aplica şi debitorilor intrând în prevederile acestui articol.

Capitolul III
Reglementarea datoriilor faţă de creditorii care nu ar accepta dispoziţiunile capitolelor precedente

Art. 40. Creditorii care nu ar accepta modul de lichidare prevăzut în capitolele I şi II ale prezentei legi pentru creanţele lor vor trebui să facă declaraţii în acest sens, la tribunalul domiciliului debitorului, în termen de 40 zile de la promulgarea prezentei legi.

Această declaraţie va conţine:

a) Numele şi domiciliul creditorului:

b) Numele şi domiciliul debitorului;

c) Cifra creanţei, cu indicarea capitolului iniţial, a dobânzilor percepute şi a dobânzilor încă datorite;

d) Natura creanţei, titlul din care izvorăşte şi garanţiile ei de orice fel.

Declaraţiile sunt irevocabile şi nu pot cuprinde nici un fel de rezerve sau restricţii.

Art. 41. Nefacerea acestor declaraţii aşa cum se arată în articolul 40, în termenul fixat de lege, echivalează cu o acceptare irevocabilă din partea creditorului a dispoziţiunilor capitolelor I şi II ale legii de faţă.

Capitolul IV

Secţiunea II

Art. 65. Creanţele Creditului Ipotecar Transitoriu pentru care nu s-au încheiat înţelegeri conform legilor din 19 aprilie 1932 şi 14 aprilie 1933 sunt supuse în totul dispoziţiilor prezentei legi.

Statul va despăgubi Creditul Ipotecar Transitoriu de toate pagubele suferite prin reducerile cauzate prin această lege.

Secţiunea III

Dispoziţiuni generale şi tranzitorii

Art. 84. Debitorii proprietari agricoli intrând în prevederile art. 1, ale căror imobile sunt situate în cuprinsul Bucovinei, vor beneficia de o reducere de 70% asupra cuantumului datoriilor lor fixate prin art. 3.

Datoriile astfel reduse se vor plăti în condiţiunile prevăzute în art. 4, alin. 2.

Monitorul oficial, nr. 83, din 7 aprilie 1934.

52. Legea privitoare la organizarea şi încurajarea agriculturii (19 martie 1937)

Titlul I

Transmiterea şi ipotecarea proprietăţii agricole rurale provenite de la stat şi prin stat

Art. 1. Transmiterea şi ipotecarea proprietăţii agricole rurale, provenită de la stat şi prin stat, se vor face potrivit dispoziţiunilor legii de faţă, înţelegându-se prin această proprietate:

a) Pământul dobândit prin legea rurală din 1864;

b) Pământul vândut de stat — în loturi mici până la 10 ha în Do- brogea şi până la 5 ha în restul ţării — în virtutea legii din 7 aprilie 1889 pentru înstrăinarea bunurilor statului, cu modificările ei ulterioare, inclusiv cele aduse prin legea din 3 mai 1916; a legii din 3 aprilie 1882 pentru regularea proprietăţii imobiliare în Dobrogea, cu modificările ei ulterioare, inclusiv cele aduse prin legea publicată în *Monitorul oficial* nr. 9 din 10 aprilie 1910; şi a legii din 18 martie 1912 pentru trecerea în proprietatea statului a bunurilor de mână moartă;

c) Pământul dobândit prin legea din 2 aprile 1903, pentru

acordarea de pământuri luptătorilor din războiul de la 1877—1878;

d) Pământul dobândit prin legea de la 9 ianuarie 1888 pentru împroprietărirea în Dobrogea a subofiţerilor cu 12 ani neîntrerupţi în ser- 240

viciu şi prin legile din 5 martie 1906 şi 21 aprilie 1913, pentru reangajarea gradelor inferioare în armată;

e) Loturile în întindere de până la 5 ha, dobândite prin cumpărare de la Casa Rurală;

f) Pământul dobândit pe baza legilor de reformă agrară pentru Basarabia, pentru vechiul Regat, pentru Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş şi pentru Bucovina.

Art. 2. Proprietatea agricolă rurală arătată la articolul precedent va putea fi vândută sau donată numai cu respectarea următoarelor dispozi- ţiuni:

1. Vânzarea sau donaţiunea să fie autorizată în prealabil de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.

2. Cumpărătorul sau donatorul să fie cetăţean român (bărbat sau femeie) şi să întrunească una din următoarele condiţiuni:

a) Să fie trecut pe tabloul de împroprietărire, întocmit pe baza legilor de reformă agrară şi să nu-şi fi pierdut acest drept;

b) Să fie absolvent al unei şcoale de agricultură, silvicultură ori medicină veterinară, de orice grad sau specializare;

c) Să fie sătean cultivator de pământ, înţelegându-se prin aceasta locuitorul care are drept singură îndeletnicire agricultura şi-şi cultivă el însuşi pământul. Fiii minori ai sătenilor din această categorie simt consideraţi că îndeplinesc această condiţiune. Sunt asimilaţi cu sătenii cultivatori de pământ: preoţii, învăţătorii şi funcţionarii ecleziastici, domiciliaţi în comunele rurale; micii meseriaşi domiciliaţi în comunele rurale şi având ca ocupaţie principală agricultura, precum şi muncitorii manuali de pământ, cu domiciliul în comunele suburbane sau urbane, în- ţelegându-se prin muncitori manuali de pământ cel ce posedă pământ, îl munceşte personal şi are ca singura lui ocupaţie agricultura sau crescătoria de animale.

Dobânditorul să nu stăpânească la data cumpărării, împreună cu terenul achiziţionat, mai mult de 50 ha pământ cultivabil de familie. Se consideră cuprinşi în familie, în înţelesul acestei legi, soţii şi copiii minori necăsătoriţi.

Achiziţionările întrecând suprafaţa de 25 ha, făcute sub imperiul legii din august 1929 pentru circulaţia pământurilor dobândite prin legile de împroprietărire, se ratifică de plin drept, sub condiţionarea de a nu se întrece astfel suprafaţa de 50 ha prevăzută la alineatul precedent şi ca dobânditorul să îndeplinească condiţiunea prevăzută la punctul 2 de mai sus.

4. Să nu-şi fi exercitat statul — prin Ministerul Agriculturii şi Do- m<eniilor — dreptul său de preempţiune, în termen de 60 zile de la notificarea ce-i va fi adresată de către cel ce voieşte să vândă sau să doneze.

5. Proprietatea agricolă rurală ce se vinde sau se donează să fie complet achitată la stat sau Casa Rurală, iar vânzătorul sau donatorul ei să fi fost definitiv în posesiune. Aceasta trebuiesc să

fie dovedită prin titlul de împroprietărire, sau prin certificatul percepţiei şi al primăriei respective, ori al Casei Rurale.

Autorizarea cerută la punctul 1 de mai sus va fi dată de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor direct sau prin serviciul agricol judeţean respectiv.

Ministerul va refuza autorizaţia sa, când nu sunt îndeplinite condiţiunile legii de faţă.

Art. 3. Toate înstrăinările şi constituirile de sarcini, de care se ocupă dispoziţiunile acestui titlu din legea de faţă, sunt valabile numai dacă vor fi făcute în vechiul Regat şi Basarabia prin acte autentice. în Transilvania, Banat, Maramureş şi Bucovina înstrăinările sunt valabile numai dacă vor fi intabulate în cărţile funduare, această dispoziţiune urmând a fi aplicată şi în vechiul Regat şi Basarabia, pe măsură ce se vor executa lucrările de cadastru funciar şi de înfiinţarea cărţii funduare prevăzute de legea respectivă promulgată prin I.D.R.†††††††††††† Nr. 1 110 din 1933 şi publicate în *Monitorul oficial* din 20 aprilie 1933.

Art. 9. Proprietăţile agricole rurale nu se pot divide prin vânzare, nici pe cale de succesiune, decât până la întinderea minimă de 2 ha, care este declarată indivizibilă în puterea prezentei legi.

În calculul acestei suprafeţe nu intră locurile de casă.

Titlul II

îndrumarea şi raţionalizarea producţiei agricole

Art. 12. În vederea îndrumării şi raţionalizării producţiunii agricole, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor va întocmi:

a) Un program general de lungă durată, şi

b) Un plan de lucru anual, pentru aplicarea programului general.

Partea I

îndrumarea tehnică a lucrărilor privitoare la sol şi plantele agricole

Capitolul I

Raţionalizarea producţiunii plantelor agricole

Art. 13. În scopul de a raţionaliza producţiunea plantelor agricole, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor va face următoarele lucrări tehnice pregătitoare:

a) Studiul şi analiza solurilor cultivabile;

b) Studiul condiţiunilor economice şi al condiţiunilor de mediu ce pot înrâuri producţia şi rentabilitatea plantelor cultivate;

c) Studiul rentabilităţii şi producţiunii vegetale pe regiuni în raport cu fiecare dintre plantele agricole şi cu cerinţele pieţelor de desfacere.

Pe baza acestui material, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, luând avizul Consiliului Superior al Agriculturii, va determina regiunile naturale de cultivare, cu cea mai mare

†††††††††††††† Înalt decret regal.

rentabilitate, pentru fiecare specie de plante agricole, întocmind Harta fitotehnică a ţării, pe care o va supune spre aprobare Consiliului de Miniştri.

Harta fitotehnică va servi ca bază în operaţiunea de raţionalizare a producţiunii plantelor agricole.

Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, Centrala cooperativă de valorificare agricole şi unităţile sale, Uniunea Camerelor de agricultură şi Camerele de agricultură vor stimula, prin acţiunea lor de îndrumare şi încurajare, numai răspândirea şi extinderea plantelor agricole ce corespund programului şi planului de lucru prevăzut la art. 12 şi intrând în cadrul stabilit prin Harta fitotehnică a ţării.

Art. 14. Ministerul Agriculturii şi Domeniilor va întocmi planul său de lucru în raport cu zonele naturale de cultivarea plantelor determinate de Harta fitotehnică, luând — prin regulamentul legii de faţă — măsurile de aplicare necesare.

Capitolul II

Lucrări de tehnică agricolă obligatorii

Art. 15. Sunt lucrări de tehnică agricolă obligatorii pentru toţi proprietarii şi deţinătorii cu orice titlu, cultivatori de pământ, precum şi pentru toate instituţiunile publice sau particulare, care deţin ori administrează terenuri sau căi de comunicaţie de orice fel:

a) Delimitarea — prin semne de hotar vizibile, durabile şi bine întreţinute — a proprietăţilor agricole;

b) Tratarea seminţelor împotriva boalelor criptogamice;

c) Curăţirea de buruieni a semănăturilor, grădinilor, livezilor, păşunilor, curţilor, locurilor virane, a drumurilor de exploatare şi a hotarelor, prin buruiană înţelegându-se şi secara din culturile proprii de grâu;

d) Distrugerea vetrelor de cuscută şi a paraziţilor vegetali şi animali, vătămători culturilor agricole, viticole sau horticole;

e) Combaterea animalelor, păsărilor, omizilor şi insectelor vătămătoare agriculturii.

Regulamentul prezentei legi va determina cât mai explicit noţiunea de buruiană şi va indica animalele şi păsările vătămătoare agriculturii;

f) Distrugerea focarelor de boale vegetale declarate primejdioase în baza legii de faţă.

Art. 16. Pe baza instrucţiunilor date de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, şeful Circumscripţiei agricole va lua măsuri pentru:

a) Aplicarea unei rotaţii a semănăturilor, potrivită cu împrejurările locale.

În acest scop va întocmi, în fiecare comună sau cătun din circumscripţia sa, planuri de cultură cât mai apropiate de condiţiile locale.

În caz când 66o/o din cultivatorii de pământ dintr-o comună

sau cătun consimt a se face un singur plan de cultură, pentru toată comuna sau cătunul, — în vederea unei rotaţiuni a semănăturilor pe tarlalele mari — acest plan devine obligator pentru toţi cei din comuna sau cătunul respectiv;

b) Fixarea, în fiecare an, a datei la care se poate începe în fiecare comună din circumscripţia sa recoltarea porumbului.

Capitolul III

Răspândirea cunoştinţelor şi metodelor de tehnică agricolă printre agricultori

Art. 21. în scopul de a înlesni răspândirea cunoştinţelor şi metodelor de tehnică agricolă printre agricultori, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor va defalca, din disponibilităţile rămase de la expropriere sau rezervele de stat existente la data publicării legii de faţă, întinderea de teren necesară pentru crearea unei reţele de centre agricole în tot cuprinsul ţării, în condiţiunile ce se vor fixa prin regulamentul acestei legi.

Pentru înfiinţarea acestor centre, ministerul e autorizat ca, pe baza acestui text şi fără altă lege specială, să schimbe terenul proprietatea statului cu orice alt teren particular — cu consimţământul proprietarului respectiv — în scopul de a avea suprafeţele trebuitoare în localitatea unde el ar putea fi mai bine şi mai raţional utilizate, luând — după caz — şi avizul consiliilor tehnice respective din minister.

Terenurile astfel destinate rămân proprietatea statului.

Ele vor putea fi puse gratuit la dispoziţia Camerelor de agricultură, pentru înfiinţarea de centre agricole, neputându-li-se da altă destinaţie în viitor decât pe bază de lege.

Partea VI

Protecţia plantelor cultivate

Capitolul I

Cadrul şi mijloacele de acţionare

Art. 64. Pentru îmbunătăţirea calitativă şi sporirea cantitativă a producţiunii agricole de orice fel, se instituie un regim de protecţia plantelor cultivate, care se va exercita de către Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, prin serviciul de protecţia plantelor din acest minister.

Capitolul II

Poliţia fito-sanitară internă

Art. 65. Toţi cei ce produc, deţin sau pun în vânzare — sub orice titlu — seminţe, fructe, plante sau părţi de plante, sunt

supuşi controlului Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, care e în drept ca — prin delegaţii săi autorizaţi — să inspecteze culturile, localurile de desfacere, depozitele, staţiunile şi porturile de încărcarea şi descărcarea unor asemenea produse, pentru a se asigura de starea lor sanitară.

Monitorul oficial, nr. 67, din 22 martie 1937.

53. Decret-lege privind recunoaşterea şi funcţionarea breslelor de lucrători, funcţionari particulari şi meseriaşi‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

(12 octombrie 1938)

Capitolul I

Constituirea şi scopul breslelor

Art. 1. Breslele au ca obiect studiul, apărarea şi dezvoltarea intereselor profesionale, fără a urmări însă împărţirea de beneficii.

Interesele profesionale sunt limitate prin însăşi natura lor la acelea de ordin industrial, comercial, agricol, tehnic, economic, cultural şi social.

Breslele îşi exercită activitatea numai pe planul naţional, cu respectarea intereselor superioare ale naţiunii. Ele nu vor putea fi afiliate orga- nizaţiunilor cu caracter internaţional sau să fie

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Prin decretul-lege din 12 octombrie 1938 s-a hotărât constituirea breslelor de lucrători, funcţionari particulari şi meseriaşi, având ca scop declarat „apărarea şi dezvoltarea intereselor profesionale, fără a urmări însă împărţirea de beneficii”. Decretul, care anula legea sindicatelor din 26 mai 1921, preciza că interesele profesionale „sunt limitate prin însăşi natura lor la acela de ordin industrial, comercial, agricol, tehnic, cultural şi social” excluzându-se activităţile politice. Conform decretului, breslele urmau să-şi exercite activitatea „numai pe plan naţional”, ele nu puteau fi afiliate „organizaţiunilor cu caracter internaţional sau să fie reprezentate la manifestaţiuni sau congrese internaţionale, fără autorizaţia expresă a Ministerului Muncii”.

Concepute ca organizaţii profesionale cu caracter guvernamental, ele nu puteau activa fără a declara că vor respecta Constituţia şi legile ţării, precum şi că vor renunţa la orice activitate internă şi externă „contra intereselor statului”. Breslele urmau să constituie „un factor de cooperare activă cu toţi ceilalţi factori ai economiei naţionale”.

Abrogarea legii sindicatelor din 26 mai 1921 şi adoptarea decretului de constituire a breslelor s-a încadrat în suita de măsuri luate de autorităţi în perioada anilor 1938—1940 în vederea restrângerii drepturilor şi libertăţilor democratice.

reprezentate la manifes- taţiuni sau congrese internaţionale, fără autorizaţia expresă a Ministerului Muncii.

Art. 2. Se recunosc următoarelor categorii de persoane fizice care exercită aceeaşi profesiune, profesiuni similare sau profesiuni conexe, dreptul de a se constitui în bresle, în condiţiunile prevăzute de această lege:

a) Lucrătorilor;

b) Funcţionarilor particulari;

c) Meseriaşilor.

Nimeni nu poate fi constrâns de a face parte, de a nu face parte sau de a înceta de a mai face parte dintr-o breaslă, în contra voinţei sale.

Art. 3. Acest drept se întinde şi asupra tuturor lucrătorilor salariaţi ai statului, judeţelor, comunelor, caselor şi regiilor autonome, altor servicii publice sau de utilitate publică.

Capitolul II

Despre recunoaşerea personalităţii juridice

Art. 4. Recunoaşterea personalităţii juridice a breslei se face printr-un decret regal dat în urma propunerii Ministerului Muncii, în baza avizului Comitetului muncii.

Art. 5. Breslele sunt unitare.

Nu se pot constitui bresle mixte.

Art. 6. Circumscripţia teritorială a fiecărei bresle, recunoscută în conformitate cu prezenta lege, este ţinutul.

Nu se poate recunoaşte personalitate juridică decât unei singure bresle pentru fiecare categorie de profesii în cuprinsul aceluiaşi ţinut.

Breasla poate avea însă secţiuni în centrele mai importante din ţinut.

Aceste secţiuni vor putea exercita drepturi de reprezentare şi, în genere, toate celelalte drepturi conferite prin prezenta lege, prin delegaţie dată pe breaslă.

Art. 7. Pentru a putea dobândi personalitatea juridică, breasla trebuie să îndeplinească următoarele condiţiuni:

a) Breslele de salariaţi vor trebui să cuprindă, prin aderare voluntară, cel puţin 1/10 din salariaţii ocupaţi în circumscripţie în categoria de profesie respectivă;

b) Breslele de meseriaşi vor trebui să cuprindă, prin aderare voluntară, cel puţin 1/10 din totalul meseriaşilor de aceeaşi categorie de profesie din circumscripţia respectivă. în nici un caz numărul membrilor fondatori ai unei bresle de lucrări, funcţionari particulari sau meseriaşi, nu va putea fi sub 30.

I. Dacă în circumscripţia respectivă nu există, pentru o anumită categorie de profesiuni, numărul suficient cerut de lege pentru constituirea unei bresle, persoanele aparţinând acelei categorii se vor putea afilia unei bresle care prezintă cea mai mare analogie cu profesiunea respectivă. Ele vor putea constitui grupuri separate, supuse însă în toate privinţele autorităţilor breslei. în acest caz, breasla va adăuga la titulatura sa expresiunea „profesiuni conexe”.

II. în afară de apărarea intereselor profesionale, breslele se

ocupă a urmări educarea profesională, morală şi patriotică a membrilor lor.

III. Conducătorii breslelor vor trebui să fie cetăţeni români, bucu- rându-se de plenitudinea drepturilor civile şi politice, ale căror onorabilitate, capacitate şi sentimente naţionale constituie o chezăşie pentru îndrumarea şi propăşirea activităţii breslei.

Art. 8. Conducătorii sau un împuternicit special al membrilor fondatori, prevăzuţi în actul constitutiv, trebuie să adreseze Ministerului Muncii cererea de recunoaştere a personalităţii juridice.

Art. 9. Ministerul Muncii primind cererea, o va trimite Comitetului muncii spre a-şi da avizul.

Comitetul muncii va proceda la cercetările necesare, putând invita, pentru lămuriri sau completări de acte, pe membrii fondatori, sau pe împuternicitul lor, putând cere avizul celorlalte ministere, camerelor profesionale, Uniunilor lor sau altor autorităţi.

Comitetul muncii va putea cere modificarea statutelor şi actului constitutiv când acestea nu sunt în cadrul legii. Comitetul va aviza nu numai asupra îndeplinirii condiţiunilor cerute de legea de faţă, ci şi asupra oportunităţii şi utilităţii recunoaşterii personalităţii juridice a breslei în constituire, pentru consideraţiuni de ordin politic, economic sau social.

Art. 10. Decretul regal prin care se recunoaşte personalitate juridică breslei va fi publicat de Ministerul Muncii în *Monitorul oficial,* împreună cu actul constitutiv şi statutele.

Capitolul III

Despre efectele recunoaşterii personalităţii juridice

Art. 11. Breasla care se bucură de personalitate juridică:

a) Are dreptul exclusiv de a sta în justiţie, fie ca parte principală, fie ca parte alăturată, nu numai pentru atingerile aduse personalităţii sau patrimoniului său, dar şi pentru fapte care, deşi sunt considerate ca leziuni cauzate unor drepturi individuale ale membrilor săi, rezultate din legi, regulamente, convenţiuni colective de muncă sau altfel, sunt totuşi în legătură cu exerciţiul profesiunii şi cu interesele colectivităţii membrilor;

b) Are dreptul exclusiv de a desemna reprezentanţi, aleşi dintre membrii săi, în Camerele de muncă, Case şi Oficii de asigurări, delegaţiuni, comisiuni consultative sau deliberative, instanţe jurisdicţionale, precum şi în orice alte instituţiuni publice sau private, în care interesele profesionale trebuie să fie reprezentate;

c) Are dreptul exclusiv de a încheia convenţii colective de muncă;

d) Va desemna delegaţi în comisiunile de conciliaţiune sau de arbitraj în ori şi ce conflict colectiv de muncă ivit în circumscripţia sa teritorială, în una sau mai multe întreprinderi din categoria profesională căreia îi aparţine, cu condiţia ca cel puţin jumătate din numărul lor să fie salariaţi ai întreprinderii

sau întreprinderilor respective;

e) Are dreptul exclusiv de a exercita, în numele şi în folosul membrilor săi, individual sau colectiv, acţiunile ce nasc din convenţia colectivă de muncă sau dintr-un contract individual de muncă;

f) Are dreptul să desemneze delegaţi care pot să însoţească organele de inspecţie ale Ministerului Muncii cu ocazia inspecţiilor muncii, pentru tot ce priveşte aplicarea legilor şi regulamentelor de protecţiune sau de organizare a muncii, convenţiilor colective sau a regulamentelor de atelier, însă numai în cazurile când la aceste inspecţii iau parte şi delegaţii patronilor. în cazul însă când delegaţii patronilor nu iau parte, inspecţia se va putea face şi numai în asistenţa delegaţilor salariaţi.

Atribuţiile de la punctele d şi e aparţin numai breslelor de salariaţi;

g) Are dreptul ca, singură, sau în colaborare cu alte bresle, camere profesionale sau cu Ministerul Muncii, să înfiinţeze instituţii de îndrumare, pregătire, perfecţionare profesională şi ocrotire a muncii naţionale.

Capitolul VIII
Dizolvarea breslei

Art. 33. Breasla îşi pierde personalitatea juridică:

a) Prin retragerea recunoaşterii.

b) Prin deciziunea adunării generale.

c) De plin drept, în cazurile determinate de prezenta lege.

Art. 34. În cazurile când s-ar constata că o breaslă îşi desfăşoară activitatea împotriva Constituţiunii şi legilor ţării, împotriva statutelor, Consiliul de Miniştri, în urma raportului Ministerului Muncii, întocmit pe baza avizului Comitetului muncii, va putea hotărî retragerea recunoaşterii personalităţii juridice a breslei respective, dispunând totodată lichidarea sa patrimonială.

Această retragere precum şi hotărârea de lichidare se fac prin decret regal, pe temeiul jurnalului Consiliului de Miniştri.

Capitolul IX
Uniuni

Art. 38. Două sau mai multe bresle, cărora li s-au recunoscut personalitatea juridică în baza prezentei legi, se pot grupa între ele pe categorii de profesiuni, în uniuni.

Capitolul X

Penalităţi

Art. 42. Se vor pedepsi cu amendă de 1 000—10 000 lei conducătorii sau mandatarul special al unei bresle, sau al unei uniuni, care au călcat una din dispoziţiunile prohibitive ale legii de faţă, precum şi aceia care au făcut în mod nesincer arătările cerute de art. 8 şi anume cele privitoare la conţinutul statutelor şi al actului constitutiv, precum şi cele privitoare la numele, calitatea, cetăţenia persoanelor însărcinate cu conducerea şi administrarea breslei.

Se vor pedepsi cu aceeaşi pedeapsă acei care nu se vor conforma obligaţiunii de a cere înscrierea şi publicarea actelor prevăzute la art. 52, în registrul breslelor şi uniunilor.

Art. 43. Oricine se va dovedi că, prin violenţe, ameninţări, refuz de primire în lucru sau concedieri, daruri sau promisiuni, a adus o vătămare exerciţiului dreptului de liberă asociere profesională, pentru scopurile şi limitele prevăzute de această lege, împiedicând sau obligând pe una sau mai multe persoane de a face parte sau de a ieşi dintr-o breaslă, se va pedepsi cu amendă de la 5 000—20 000 lei şi cu închisoare de la 15 zile la 3 luni, sau cu una din acestea, fără prejudiciul dreptului de daune-interese pe care cel vătămat este în drept a-l reclama.

Capitolul XI
Dispoziţii tranzitorii

Art. 52. Se înfiinţează la Ministerul Muncii un registru denumit „Registrul breslelor şi al uniunilor”, în care se vor înscrie toate breslele şi uniunile profesionale de lucrători, funcţionari particulari şi meseriaşi,

cărora li s-a recunoscut personalitatea juridică, în conformitate cu prevederile prezentei legi.

Tot în acest registru se vor trece cuprinsul actului constitutiv şi al statutului, toate actele privind viaţa socială a breslelor şi uniunilor, orice modificare relativă la compunerea, atribuţiunile, numirea şi înlocuirea organelor de direcţie, de control şi lichidare.

Preşedintele breslei sau uniunii este obligat a face declaraţii de înscrierea actelor de mai sus, anexând documentele justificative în termen de cel mult 15 zile de la data când s-a produs actul a cărui menţionare se cere.

Toate actele supuse înscrierii vor fi publicate în *Monitorul oficial.*

Orice act supus înscrierii şi neînscris sau nepublicat în *Monitorul oficial* nu va fi opozabil terţilor. Asemenea act rămâne opozabil terţilor dacă se constată că ei l-au cunoscut pe altă cale.

54. Decret-lege pentru desfiinţarea breslelor de lucrători, funcţionari şi meseriaşi (20 noiembrie 1940)

Art. 1. Toate breslele de lucrători, funcţionari particulari şi meseriaşi, constituite şi recunoscute în baza legii pentru recunoaşterea şi funcţionarea breslelor de lucrători, funcţionari particulari şi meseriaşi, publicată în *Monitorul oficial* nr. 237 din 12 octombrie 1938, cu modificările ulterioare, precum şi uniunile lor, sunt şi rămân desfiinţate, pe data publicării prezentului decret-lege.

Art. 2. Dreptul de organizare profesională al acestor categorii va fi reglementat printr-un decret-lege ulterior.

Art. 3. întreaga avere mobilă şi imobilă a breslelor şi uniunilor desfiinţate va fi preluată de comisiunea prevăzută de art. 4 şi încredinţată pentru administrarea şi conservarea Camerei de muncă respective.

Camerele de muncă nu vor putea face însă un amestec între acest patrimoniu şi orice altă avere încredinţată lor spre administrare.

Membrii Comitetului de direcţie al Camerei de muncă sunt personal şi solidar responsabili pentru orice înstrăinare sau rea administrare a patrimoniului încredinţat lor, numai până la o nouă reglementare a dreptului de organizare profesională.

Art. 4. O comisiune compusă din: inspectorul-şef al regiunii respective de inspecţie a muncii, preşedintele Camerei de muncă locale sau un delegat al său şi administratorul financiar respectiv de încasări şi plăţi, sau un delegat al acestuia va prelua întreaga avere a organizaţiilor profesionale desfiinţate prin decretul-lege de faţă.

Art. 5. Actualele organe de conducere ale acestor organizaţiuni profesionale sunt obligate să ia toate măsurile ce se impun, pentru conservarea întregii averi a registrelor şi scriptelor, până la data predării către comisiunea prevăzută de articolul precedent.

Orice abatere sau neglijenţă constatată în aplicarea dispoziţiei alineatului precedent se va pedepsi cu închisoare de la 6 luni la 2 ani, afară

de cazul când dispoziţiile Codului penal, în care faptul s-ar încadra, ar prevede o pedeapsă mai mare.

Art. 6. Organizaţiile profesionale mai sus vizate nu vor mai putea activa sub nici o formă, după data publicării prezentului decret-lege.

Membrii acestor organizaţii profesionale care ar contraveni dispoziţiei alineatului precedent vor fi pedepsiţi cu închisoare de la 6 luni la 2 ani.

Art. 7. Orice dispoziţiuni contrarii celor de mai sus sunt şi

rămân abrogate.

Monitorul oficial, nr. 298, din 18 decembrie 1940.

55. Decret-lege privitor la militarizarea instituţiilor şi întreprinderilor de stat şi particulare (18 februarie 1941)

Art. 1. Orice instituţie sau întreprindere de stat sau particulară poate fi militarizată, oricând interesele superioare ale statului ar cere.

Instituţiile şi întreprinderile de stat sau particulare, vizate de lege, sunt în primul rând acelea care lucrează pentru apărarea naţională şi în al doilea rând acelea prevăzute în planul de mobilizarea teritoriului, putând fi însă militarizate şi altele, atunci când nevoia va cere.

Art. 2. Instituţiile sau întreprinderile de stat şi particulare de orice natură pot fi militarizate la propunerea departamentului interesat, singurul în măsură să aprecieze necesitatea militarizării în scopul de a asigura funcţionarea lor, în interesul superior al statului.

Propunerile de militarizare se adresează Ministerului Apărării Naţionale (Marelui Stat Major) care, dacă şi le însuşeşte, dispune militarizarea, conform legii.

.....• a z s s a

Organele de conducere şi control ale oricărei instituţii sau întreprinderi sunt datoare să sesizeze, de îndată şi pe orice cale, când este cazul, departamentul respectiv şi Ministerul Apărării Naţionale (Marele Stat Major), arătând cazurile şi temeiurile care ar impune militarizarea instituţiilor sau întreprinderilor respective.

Această obligaţiune incumbă organelor de conducere şi control, în cazurile când, din pricina agitaţiunilor din interior sau din afară, a mişcărilor, dezordinelor sau altor cauze asemănătoare, instituţia sau întreprinderea ar fi în pericol de a-şi reduce randamentul, sau de a-şi înceta activitatea.

Neîndeplinirea la timp a acestei obligaţiuni atrage după sine răspunderea organelor respective, ea fiind considerată crimă de sabotaj şi pedepsită, conform articolului 4 din decretul-lege pentru reprimarea sabotajului nr. 3 674 din 1940.

Art. 3. Prin militarizare se înţelege punerea sub regim de control, disciplină şi jurisdicţie militară a instituţiilor şi întreprinderilor de stat sau particulare, precum şi a întregului personal al acestora, care va fi socotit rechiziţionat.

Prin controlul instituţiilor sau întreprinderilor se înţelege supravegherea lor din punct de vedere al pazei şi al funcţionării, pentru a se înlătura toate cauzele menite să le turbure activitatea.

în acest scop se vor întocmi instrucţiunile necesare de către Ministerul Apărării Naţionale (Marele Stat Major) în colaborare cu Subsecretariatul de stat al înzestrării şi administraţiei

armatei.

Art. 4. întregul personal mobilizabil ori nemobilizabil, al instituţiilor sau întreprinderilor militarizate este socotit rechiziţionat şi deci, în conformitate cu art. 18 din decretul-lege asupra rechiziţiilor nr. 583 din 1940, supus disciplinei şi jurisdicţiei militare.

Controlul disciplinii acestui personal se exercită numai în ceea ce priveşte abaterile de natură a turbura funcţionarea instituţiei sau întreprinderii, prilejudiciindu-i astfel activitatea normală.

Personalul instituţiilor sau întreprinderilor militarizate nu poate părăsi serviciul şi nici nu poate fi concediat decât cu aprobarea organului militar de control, care va ţine seama şi de părerea sau propunerea organelor de conducere şi control respective.

Monitorul oficial, nr. 41, din 18 februarie 1941.

56. Decret-lege pentru mobilizarea agricolă (13 martie 1941)

Art. 1. Pentru a asigura aprovizionarea armatelor de operaţiuni şi a populaţiei civile, pentru a se asigura aprovizionarea industriei cu materii prime şi a se realiza stocurile de produse pentru export şi rezerve pentru anii agricoli de slabă producţie, Ministerele Agriculturii şi Apărării Naţionale (Marele Stat Major) şi Ministerul Coordonării şi Statului Major Economic sunt autorizate să găsească mijloacele cele mai potrivite de organizarea agriculturii în vremuri excepţionale, în condiţiile decretului-lege de faţă.

Art. 2. Pentru înfăptuirea planului schiţat în art. 1 Ministerul Agriculturii are îndatorirea să întocmească cu avizul Comisiunii Consultative prevăzută la art. 6, până la 1 august a fiecărui an, pentru anul agricol următor, planul general de organizare a agriculturii în vremuri excepţionale, care va cuprinde:

a) Planul de cultură pentru fiecare regiune şi pentru toată ţara, cu specificarea plantelor şi a întinderilor fixate.

Planul de cultură va ţine seama de condiţiunile locale (sol, climat, mijloace de producţie, culturi obişnuite în regiune);

b) Planul de aprovizionare cu seminţe, maşini şi unelte, şi reproducători, necesare exploatărilor agricole;

Planul se va ocupa şi de înzestrarea cu vitele de muncă şi de rentă necesare exploatărilor agricole;

c) Norme pentru scutirile de rechiziţii a animalelor de muncă, vehiculelor, harnaşamentelor (hamuri), maşinilor şi uneltelor agricole, tractoarelor, seminţelor şi animalelor de prăsilă;

d) Norme pentru dezvoltarea pomiculturii, viticulturii şi a celorlalte ramuri ale agriculturii, precum şi pentru prelucrarea produselor agricole brute (legume şi fructe, preparate diferite etc.);

e) Norme privind mobilizarea pentru lucru a personalului

strict necesar încadrării Ministerului Agriculturii şi a instituţiilor pendinte, precum şi a celui necesar în exploatările agricole;

f) Rechiziţionarea braţelor de muncă pentru exploatările agricole, precum şi a personalului nemobilizabil şi a pensionarilor necesari pentru instituţiile publice.

Rechiziţionarea braţelor de muncă se va face pe baza art. 15 din legea rechiziţiilor, prin Cercurile de recrutare, la cererea Camerelor agricole.

Pentru accelerarea formalităţilor, Cercurile de recrutare pot delega dreptul de a face rechiziţii de braţe de muncă şefilor secţiilor de jandarmi, la cererea şefilor de ocoale agricole.

Art. 3. Pentru întocmirea şi realizarea planului general agricol, Ministerul Agriculturii poate fixa culturile şi lucrările ce se vor executa în orice exploatare agricolă şi poate obliga sub sancţiuni pe proprietarii respectivi sau pe deţinătorii sub orice titlu de terenuri cultivabile, ca să satisfacă aceste prevederi.

Art. 4. Ministerul Agriculturii, din proprie iniţiativă sau după propunerea Marelui Stat Major, poate declara indisponibile în mâinile deţinătorilor toate produsele agricole, animalele, maşinile, uneltele şi materialele necesare exploatărilor agricole.

Monitorul oficial, nr. 61, din 13 martie 1941.

111. VIAŢA POLITICA INTERNA

57. Actul de constituire a Ligii Poporului§§§§§§§§§§§§§§ (3/16 aprilie 1918)

Subsemnaţii, având în vedere situaţia de astăzi a ţării, care necesită o nouă îndrumare a naţiunii, declarăm a ne constitui într-o organizare de acţiune cu numele de Liga Poporului, sub preşedinţia d-lui general Alexandru Averescu, pentru realizarea următoarelor puncte:

1. Intrarea de fapt în viaţa constituţională, prin aplicarea nefăţarnică a art. 31 din Constituţie, care glăsuieşte: „Toate puterile statului emană de la naţiune, care nu se pot exercita decât numai prin delega- ţiune şi după principiile şi regulile aşezate în Constituţia de faţă“.

2. Stabilirea răspunderilor pentru abuzurile şi greşelile comise în conducerea intereselor ţării şi care au fost cauza nenorocirilor actuale.

3. Reforma agrară, cu trecerea pământurilor expropriate astăzi numai în principiu în stăpânirea efectivă şi imediată a sătenilor prin mijlocirea obştilor săteşti; reforma electorală, prin

§§§§§§§§§§§§§§ Liga Poporului s-a constituit la Iaşi, sub preşedinţia generalului Alexandru Averescu. Spre deosebire de celelalte partide politice, ea se considera a fi o organizaţie de acţiune cu caracter temporar, pentru îndrumarea vieţii politice în conformitate cu interesele ţării; Liga a acţionat de fapt ca un adevărat partid, de sine stătător, care în aprilie 1920 s-a şi transformat în Partidul Poporului.

Liga Poporului a fost creată de un grup de politicieni desprinşi din Partidul Conservator, de ofiţeri superiori şi reprezentanţi ai altor partide care au înţeles să pună bazele unui nou organism politic care prin titulatură atrăgătoare şi program promiţător să aducă sub influenţa sa masele populare.

Prin actul de constituire din aprilie 1918 se făgăduia instaurarea unui „nou regim” de cinste şi dreptate socială, de respectare a regimului constituţional, de tragere la răspundere a celor vinovaţi de situaţia gravă în care fusese adusă ţara, de înfăptuire a reformelor agrară, electorală şi administrativă. Cu astfel de promisiuni, ca şi prin prestigiul şi popularitatea generalului Al. Averescu şi buna credinţă a unor membri, a reuşit în scurt timp să-şi asigure o largă influenţă în rândurile diferitelor categorii sociale. Activitatea guvernamentală din perioada martie 1920 — decembrie 1921 a dus la spulberarea „mitului Averescu”.

vot universal, direct, secret şi obligatoriu, cu reprezentarea minorităţilor, întrucât aceasta nu va stânjeni manifestarea liberă a individualităţilor politice; descentralizarea administrativă.

Legându-ne pentru realizarea acestor puncte nu înţelegem a mărgini libertatea de acţiune a grupărilor politice care alcătuiesc Liga.

îndreptarea, din 14 aprilie 1918.

58. Procesul-verbal de constituire a Partidului Ţărănesc (5/18 decembrie 1918)

1. Declarăm că, faţă de începuturile făcute în unele judeţe din ţară, ne constituim în Partid Ţărănesc.

înţelegem prin Partid Ţărănesc un partid nou, cu structură socială ţărănească — ţărănimea organizată politiceşte.

Cu program care să fie expresia nevoilor ei văzute în lumina timpului şi potrivit cerinţelor neamului românesc unit. Partid nou, cu moravuri noi politice — care nu exclude, ci din contra solicită colaborarea cu muncitorii oraşelor şi cheamă la conducere pe intelectualii neînregimentaţi în vechile partide oligarhice.

Numele definitiv al partidului se va da de congresul alcătuit din toate aceste elemente.

2. Partidul Ţărănesc îl socotim necesar şi la timp:

a) Ca singurul instrument politic care garantează ţărănimii împlinirea întreagă şi nefăţarnică a tuturor nevoilor ei materiale şi sufleteşti, participând direct şi activ la rezolvarea acestor nevoi obşteşti.

b) Ca mijloc de a o feri, pe de o parte, de bolşevism, pe de alta, de soarta de zestre guvernamentală ce vor să-i păstreze partidele boiereşti.

c) Ca mijloc de a întări încrederea ţărănimii române din ţările surori unite în România, în care văd pericolul domniei boiereşti.

d) Ca o garanţie a grabnicei şi sigurei curăţiri a moravurilor rele adânc înrădăcinate în partidele politice.

3. Programul partidului va cuprinde în mod firesc realizarea integrală a aspiraţiunilor şi nevoilor ţărănimii române:

1. Intrarea tuturor moşiilor în mâinile ţăranilor care le muncesc, pe preţuri care să le înlesnească, iar nu să le îngreuieze înstrăinarea lor.

2. Restabilirea vechilor drepturi ale ţăranilor la păduri şi izlazuri.

3. Subsolul proprietatea statului: adică toate minele de orice fel, cărbuni, sare, păcură, să fie ale statului.

4. Reforma administrativă plecând de la autonomia comunei rurale cu buget suficient şi neciuntit de stat şi continuând cu plasa, judeţul şi provincia ca unităţi administrative autonome.

5. Intensificarea mijloacelor de pătrundere a culturii în

*

1918

.

popor, prin crearea de aşezăminte culturale şi de petrecere conduse de elemente bine alese şi bine plătite.

6. Reforma impozitelor cu aşezarea dărilor potrivit cu averea fiecăruia.

7. Descentralizarea cooperativă. (Cooperaţie liberă, cu controlul de stat).

8. Autonomia bisericii.

9. înlocuirea jandarmeriei.

10. Reforma serviciului sanitar.

11. Lege pentru justificarea averii funcţionarilor publici şi a acelora făcute în timpul războiului.

Ţara nouă, din 4/17 august 1919.

59. Manifestul Partidului Conservator-Progresist (3/16 decembrie 1918)

Lupta pentru salvarea dinastiei şi a armatei

Guvernul format la 6 martie 1918 a avut o linie de purtare constantă şi pe care cu extremă greutate a putut-o impune învingătorului: menţinerea cu orice chip a dinastiei şi a armatei spre a conserva statului român forma lui legal completă. Acest principiu director şi-a dat imediat roadele lui, căci numai atunci Republica Moldovenească a Basarabiei a putut căuta un adăpost în sânul patriei mume, care rămăsese astfel cu armata şi cu făptura ei constituţională neclintită.

Lupta pentru ocrotirea populaţiei

Dar orgoliul militar german n-a acceptat niciodată definitiv menţinerea dinastiei noastre şi nimic nu a fost mai istovitor şi mai dureros decât lupta de toate zilele pe care guvernul a trebuit s-o ducă împotriva acestei porniri. Presa pangermanistă nu a încetat o clipă să excite opinia publică în contra guvernului Marghiloman, pentru această atitudine a lui şi însuşi ministrul de externe de Hintze l-a ameninţat în plin Reichstag. Nu mai puţin istovitoare şi dureroasă a fost lupta în contra exac- ţiunilor ruinătoare practicate asupra populaţiunii.

A trebuit în aceste condiţii o răbdare de fier, o încordare a tuturor facultăţilor, punerea în bătaie, la fiecare moment, a creditului guvernului pentru a menţine până la urmă, în aşteptarea altor perspective visate, o situaţie intactă.

Simţul realităţii în slujba idealului naţional

Pericolul rus de ieri

Este exact că Partidul Conservator de sub direcţia d-lui Marghiloman, în condiţiunile interne şi externe din anul 1916, a fost în contra războiului. Dar este absolut inexact că el a fost vreodată pentru o acţiune alături de Puterile Centrale. în această privinţă el s-a rostit limpede în primul Consiliu de Coroană convocat la Sinaia de regele Carol.

Fidel tradiţiunei ţării, luminat de învăţămintele istoriei, partidul a crezut că, oricât de vii ar fi fost pentru viitor năzuinţele legitime ale neamului, era la acea oră un pericol capital să te lipseşti de Rusia ale cărei pretenţiuni de a pune stăpânire pe Constantinopol erau mărturisite şi admise. Pe acest temei — şi singurul — în care noi vedeam agonia economică a României, premergătoare a surpării politice, ne-am motivat în Consiliul de la 14 august 1916 opunerea noastră la război.

Unirea Basarabiei şi a Bucovinei

Prăbuşirea neaşteptată a Rusiei, desigur neprevăzută de nimeni, a schimbat cu totul faţa lucrurilor. Ne-am reluat libertatea de evoluţiune, care ne-a permis să facem o politică de realităţi. N-am avut astfel nici o greutate, nici o piedică morală, ca noi conservatorii, care la 27 martie* am prezidat la unirea Basarabiei cu Regatul, să trimitem la 22 octombrie

armata română să ocupe nordul Basarabiei şi Hotinul asupra armatei austriece, şi ca tot noi, conservatorii, să intrăm la 23 octombrie în Bucovina, provincie de 150 de ani încorporată la Austria.

Pregătirea întregirii complete a neamului

Patima politică, tot atât de odios dezlănţuită azi ca şi înainte de război, nu poate umbri lumina faptelor şi Partidul Conservator se mândreşte că a ferecat veriga indispensabilă, fără de care viaţa noastră de stat nu s-ar fi putut prinde de strălucirea zilei de azi.

Suntem uniţi cu toţii în acelaşi gând, avem aceleaşi aspiraţii, afirmăm aceleaşi drepturi ale neamului şi putem sărbători cu aceeaşi căldură victoria mântuitoare a Aliaţilor.

Reformele democratice

Partidul Conservator n-a aşteptat momentul acesta când patria română se încheagă din toate bucăţile odată frânte de vitregia vremurilor, pentru a admite reformele democratice, care singure pot face o realitate constituţională din ficţiunea că toate puterile emană de la naţiune.

Împroprietărirea şi ridicarea ţăranului

în problema agrară, suntem singurul partid care de la Cuza Vodă până azi a făcut un pas hotărâtor. Prin legea arendărilor forţate am dat fiinţă promisiunilor de atâtea ori repetate. Am deschis cafea pe care se poate de îndată pune ţărănimea în stăpânirea pământului, până să se efectueze dobândirea lui definitivă.

S-a promis ţărănimii că se vor desprinde pentru dânsa 2 milioane hectare din proprietatea mare. Nu precupeţim o clipă măcar această cifră pentru că nu asupra întinderii avem rezerve de făcut, ci asupra utilizării ei cea mai nimerită. De aceea, voim

* 1918.

ca prin formaţia de loturi mici, nu sub 5 ha, şi mijlocii, de la 25—100 ha, să ajungem a constitui o ţărănime cuprinsă şi rezistentă. Deci cerem comasarea proprietăţii mici ţărăneşti, indivizibilitatea prin moştenire a lotului mic; libera circulaţiune a pământurilor; un credit funciar ţărănesc, credit ieftin sustras de la înrâurirea politicii; organizarea de Camere agricole; dezvoltarea învăţământului tehnic agricol.

în aceeaşi direcţie Partidul Conservator a realizat deja o reformă esenţială, creând un învăţământ superior la sate şi dând comunelor o autonomie serioasă pentru înflorirea şcolilor rurale prin înfiinţarea eforiilor şcolare.

Muncitorimea industrială

Paralel cu ţărănimea trebuie să îmbunătăţim serios soarta şi educa- ţiunea muncitorimii industriale. Partidul Conservator a introdus cel dintâi măsuri de prevedere socială, dând muncitorimii legea asigurărilor muncitoreşti, revizuită cu îngrijire încă odată de noi în timpul din urmă.

Credem că trebuie acum ca statul să îndrumeze economia industrială către participarea muncitorilor la beneficii, pe bază de convenţii încurajate de dânsul, şi să o doteze cu o justiţie arbitrală expeditivă şi nepărtinitoare în judecarea conflictelor dintre patron şi lucrător.

Votul universal

Pentru a asocia toate clasele la conducerea ţării, ultimul guvern conservator s-a legat prin cea dintâi a lui declaraţie publică să înfăptuiască sufragiul universal, fără alt temperament decât acordarea unui vot îndoit acelui alegător, ţăran ori orăşean, care are sarcina de familie de cel puţin doi copii.

Drepturi politice pentru femei

Neparticiparea, până în prezent, a femeilor la viaţa politică nu este un motiv suficient ca să le excludem şi de astădată. Ele au arătat în ceasurile grele, pe lângă caldul lor patriotism, atâta simţ de organizare că este drept să le concedem deocamdată electoratul deplin pentru comună şi consiliul judeţean.

O nouă aşezare a impozitelor şi crearea de monopoluri de stat

Pentru stat, reforma sistemului nostru de impozite, cel mai rudimentar din Europa, stabilirea impozitului progresiv pe venit, cu desărcinarea claselor sărace sau împovărate de familie, introducerea progresivităţii în taxele de succesiune în raport şi cu suma şi cu gradul de rudenie, monopolul de vânzare al alcoolului, zahărului şi petrolului, îi vor da mijloace îndestulătoare pentru a ajuta el comunele dezmoştenite în loc de a trage el ceva dintr-însele.

Reforma constituţională

Reforma constituţională vine la ordinea zilei prin însăşi reforma electorală.

Garantarea independenţei Corpului legiuitor

Aşezând puterea legiuitoare pe o bază largă, trebuie să-i dăm şi tăria întocmirilor ei, ferindu-le de improvizaţia curentului momentan şi asi- gurându-le stabilitatea necesară pentru o serioasă experimentare.

Esenţa democratică a unei Camere ieşite din sufragiul universal exclude posibilitatea dizolvării după simpla găsire cu cale a puterii executive.

Camera nu trebuie să poată fi dizolvată decât cu consimţământul Senatului.

Tot asemenea proiecte de lege din iniţiativa parlamentară, odată votate de un Corp legiuitor, trebuie de plin drept şi fără mijlocirea **pu**terii executive să meargă direct la celălalt Corp legiuitor.

Ca întărire a acestei independenţe a Corpului legiuitor, trebuie clar specificat prin Constituţiune că tribunalele nu au dreptul de a judeca constituţionalitatea legilor promulgate.

Compunerea Senatului

în toate ţările constituţionale rolul Senatului creşte proporţional cu democratizarea instituţiunilor. Senatul este chemat să sistematizeze evolu- ţiunea legislativă, să ferească economia naţională de inovaţiunile brusce şi nepregătite, să servească de moderator în caz de conflicte între Cameră şi puterea executivă şi să colaboreze la stabilirea bugetului.

Pentru aceasta se impune ca Senatul să nu fie o palidă copie a Camerei, ci să se deosebească de dânsa prin esenţa şi prin extracţiunea lui. Compunerea lui trebuie să fie mixtă: pe de o parte, aleşii sufragiului universal, de altă parte, delegaţii diferitelor bresle şi cercuri economice sau culturale, la care se adaugă, ca element fix, un număr proporţional de senatori numiţi de Coroană dintre servitorii statului, notabilităţi ale magistraturii, armatei, ştiinţei, ai comerţului şi industriei efectiv practicate; dintre foştii miniştri de stat sau plenipotenţiari şi dintre parlamentari aleşi în cel puţin trei legislaţiuni.

Un Senat ca acesta nu poate fi dizolvat.

Guverne parlamentare

O putere legislativă astfel solid constituită ar da guverne adevărat parlamentare şi ar avea tăria să doteze statul cu aşezăminte durabile, iar nu cu legi care se schimbă de la sesiune la sesiune.

Alegerile

Cu toate imperfecţiunile decretului electoral care s-a promulgat şi cu toate obiecţiunile ce am putea ridica în contra lui din punct de vedere constituţional, în dorinţa vie ce avem ca masele să iasă la lumina vieţii politice vom merge la alegeri cu acest program dacă ni se dă putinţa întreagă de întrunire, de vorbire şi de comunicare.

În slujba progresului obştesc

Reformele şi îmbunătăţirile în viaţa statului român, pe care Partidul Conservator le-a înscris în programul său, corespund ideii de dreptate şi de solidaritate socială, care azi formează bazele ideii de stat modern. Dar aceste reforme însemnând în acelaşi timp şi un progres simţitor în evoluţia instituţiunilor noastre de stat de până acum, partidul Conservator, ca o chezăşie a hotărârii cu care va lupta pentru realizarea programului său, adoptă pentru viitor numele de Partidul Conservator-Pro- gresist.

Steagul, din 3/16 decembrie 1918

60. Proiect de program al Partidului Socialist. Declaraţie de principii (9/22 decembrie 1918)

Partidul Socialist din România este un partid de clasă, care, inspi- rându-se de la ideile socialismului ştiinţific, urmăreşte desfiinţarea exploatării muncii sub orice formă, prin trecerea mijloacelor de producţie

şi de schimb în stăpânirea societăţii. El este deci partidul clasei muncitoare, care are istoriceşte chemarea de a înfăptui această socializare a pământului, a fabricilor şi a uneltelor de muncă.

Partidul Socialist din România se găseşte — prin firea lui — în opoziţie completă cu toate partidele politice burgheze, fie ele oricât de înaintate, a căror activitate nu poate trece de marginile societăţii actuale. Luptând pentru schimbarea totală a organizaţiei sociale burgheze, Partidul Socialist este un partid revoluţionar, pe când toate celelalte partide existente, cele reacţionare cât şi cele „democratice[11], întrucât vor menţinerea proprietăţii private, deci a claselor şi a robiei de clasă, sunt şi rămân partide de conservare a societăţii de azi.

Născut prin dezvoltarea societăţii burgheze capitaliste şi ca o necesitate a luptei de clasă dintre proletariat şi burghezie, Partidul Socialist din toate ţările reprezintă şi apără interesele generale şi permanente ale proletariatului manual şi intelectual de la oraşe şi de la sate, din industrie, agricultură, comerţ, transport şi din întreprinderile particulare, cât şi din cele ale statului, făcând abstracţie de deosebirile profesionale, de neam, religie sau sex ale diferitelor categorii de proletari.

În România, ca şi în toate ţările moderne, mişcarea muncitoare este un rezultat firesc al dezvoltării economice, în cursul căreia capitalul, sub toate formele sale: de capital cămătăresc, industrial, comercial sau agricol, zdrobeşte, prin legea neînlăturabilă a concurenţei, mica producţie, expropriază pe meseriaşi şi pe ţăranii proprietari, mărind astfel necontenit rândurile proletariatului.

Dezvoltarea capitalismului, operând această expropriere, tinde a împărţi tot mai mult întreaga societate în două mari clase: exploatatori şi exploataţi. împingând în rândurile exploataţilor elemente din mica burghezie de la sate şi de la oraşe, ea măreşte armata celor care n-au nimic, deci a celor care nu au nimic de pierdut din desfiinţarea proprietăţii capitaliste. Adunând în aceste ateliere şi fabrici sute şi mii de muncitori la un loc, capitalismul dezvoltă în ei sentimentul de solidaritate, îi obişnuieşte cu munca asociată şi crează astfel una din condiţiile necesare pentru organizarea unei producţii socialiste.

Regimul capitalist a dus dezvoltarea forţelor de producţie la un grad care nici nu se bănuia în trecut. El a creat astfel condiţiile pentru înfăptuirea societăţii socialiste. Pe zi ce trece, capitalismul îşi tăgăduieşte propria lui necesitate. Dacă el a dus dezvoltarea industriei, comerţului şi agriculturii la progresele uriaşe ale ştiinţei şi tehnicii din ziua de azi, dacă a sfărâmat cadrele economice şi politice ale feudalismului, dacă a revoluţionat toată viaţa socială şi intelectuală a popoarelor, el se

arată în acelaşi timp tot mai incapabil să înlăture urmările modului său de producţie, cum sunt crizele economice de supraproducţie, risipa nebună a muncii şi a produselor ei, mizeria maselor cu tot cortegiul ei de crime, boli şi sinucideri, luptele dintre clase cu toate urmările lor şi, în sfârşit, antagonismul dintre statele capitaliste cu militarismul şi războaiele ce decurg din el.

Războiul mondial, dezlănţuit de burghezia internaţională şi pregătit de ea timp de decenii, pentru a-şi satisface poftele imperialiste şi de câştig, a pus în evidenţă în modul cel mai clar toată contradicţia ce există la baza organizării societăţii şi dovedeşte nu numai că burghezia a încetat de a fi o necesitate socială, ci a devenit chiar un pericol pentru dezvoltarea mai departe a societăţii.

Acest măcel dintre popoare, care a adus distrugerea a aproape 20 000 000 de vieţi omeneşti, peste 2 000 miliarde bani cheltuiţi în zadar şi muncă omenească risipită, care a nimicit sute de oraşe în care era acumulată civilizaţie şi muncă omenească de secole, dovedeşte completa incapacitate a burgheziei de a mai conduce destinele omenirii.

Astfel capitalismul apare neputincios de a stăpâni forţele economice şi sociale pe care el însuşi le-a dlezlănţuit, aşa că, dintr-un factor de progres economic şi social, cum a fost odată, deveni însăşi piedica lui cea mai mare. Forţele producătoare, care prin comerţ şi industrie au scos capitalismul din scutecele evului mediu, se răzvrătesc acum împotriva lui, arătând că numai organizarea socialistă a producţiei este singura formă socială care va asigura dezvoltarea lor armonică în folosul întregii omeniri.

Devenită clasă parazitară prin încetarea de a fi un factor de progres în producţie, burghezia, având în mână puterea politică, caută, servin- du-se de ea, să-şi consolideze stăpânirea ei de clasă.

Falimentul politic la care a dus-o războiul a zdruncinat însă autoritatea ce-o avea faţă de masele pe care le stăpâneşte, slăbindu-i puterea politică. Momentul prăbuşirii ei totale, deci triumful proletariatului se apropie.

Revoluţia rusă a fost primul semnal. Pornită la început pentru doborârea ţarismului, revoluţia rusă a creat condiţiile favorabile pentru ca proletariatul să pună mâna pe puterea politică şi să înfăptuiască republica socialistă. Rolul hotărâtor pe care proletariatul l-a avut în prima şi în a doua revoluţie rusă, precum şi conştiinţa pe care o avea de puterea şi misiunea sa istorică, l-au făcut să refuze de a servi pentru introducerea unui regim burghez, oricât de înaintat, şi să pornească la realizarea idealului socialist.

Această victorie a proletariatului nu este întâmplătoare, întrucât societatea capitalistă a creat în sânul său condiţiile obiective pentru transformarea ei. Proletariatul rus a putut realiza această transformare datorită unui complex de împrejurări favorabile şi conştiinţei de puterea sa economică şi politică, de misiunea sa istorică, pe care a căpătat-o graţie propagandei ideilor socialiste.

în ţările din apus de asemenea există condiţii obiective şi mai

dezvoltate (dezvoltarea forţelor productive), şi dacă revoluţia a întârziat la unele şi încă nu s-a înfăptuit la altele este că proletariatul din aceste ţări nu a ajuns încă la conştiinţa puterii sale. Tactica reformistă, oportunistă, a partidelor socialiste, lupta permanentă pentru reforme — paliative sociale —, credinţa că transformarea socialistă se va înfăptui prin etape succesive, fără zguduiri şi revoluţie, colaborarea cu partidele democrate burgheze, ideologia naţionalistă au împiedicat şi au întârziat dezvoltarea conştiinţei de clasă a proletariatului în vederea ţelului final, deci revoluţionarea maselor.

Sub influenţa războiului european, în care ideile burgheze de democraţie şi civilizaţie au dat faliment, sub presiunea marilor probleme — economice şi politice — pe care războiul le ridică în faţa popoarelor, sub presiunea marilor nemulţumiri provocate în masele adânci ale poporului din cauza lipsurilor şi a mizeriei crescânde şi sub influenţa şi pilda dată de proletariatul rus, proletariatul european nu va întârzia să ajungă la conştiinţa necesară realizării idealului său de dezrobire totală. Spre această cale el este astăzi condus de minorităţile socialiste, care de la
declararea războiului n-au încetat un moment de a reprezenta şi a apăra adevăratele interese ale clasei proletare, ridicându-se împotriva colaborării de clasă, (a păcii civile, a păcii burgheze şi a unirii sacre)**********. Aceste minorităţi, căutând încă de la început (să utilizeze nemulţumirile provocate de război pentru) a grăbi căderea societăţii capitaliste, sunt astăzi portcuvântul idealului proletariatului şi pornesc lupta (pentru revoluţia) socialistă. Ţinta lor imediată, ca, de pildă, în Germania, este cucerirea puterii politice, întronarea dictaturii proletariatului, pentru a putea realiza socializarea tuturor mijloacelor de producţie, care va aduce cu sine desfiinţarea claselor, deci şi a domniei de clasă, pentru a realiza deci în fiecare ţară republica socialistă în federaţia republicilor socialiste.

Partidul Socialist din România, pornind de la aceste constatări şi solidar cu Partidul comunist rus şi cu toate partidele socialiste revoluţionare din lumea întreagă, declară:

Că lupta pentru cucerirea (prin orice mijloc a) puterii politice din mâinile burgheziei (române şi întronarea dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist formează unicul său scop).

Că pentru atingerea acestui scop, Partidul Socialist din România se va folosi de toate libertăţile politice (şi-şi va cuceri altele noi).

Că se va folosi de parlament, comună şi judeţ pentru a duce şi acolo critica, (opoziţia şi dezorganizarea) statului burghez.

într-un cuvânt, va depune toate sforţările pentru trezirea, educarea şi organizarea muncitorimii de la sate şi din oraşe, pentru ca, făcând-o conştientă asupra idealului comunist — idealul ei de clasă —, s-o pregătească pentru momentul decisiv al realizării societăţii socialiste.

Acest proiect de program a fost însuşit de Comitetul Executiv al Partidului Socialist şi primit de secţia Bucureşti.

********** Textul marcat prin ( ) a fost cenzurat.

Restul secţiilor din ţară urmează să ia cunoştinţă de dânsul şi să-l discute în vederea congresului din ianuarie al partidului.

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921, Bucureşti, Editura Politică, 1966, p. 123—128.

61. Programul Partidului Socialist††††††††††††††
(mai 1919)

Partidul Socialist este un partid de clasă, care, călăuzindu-se de ideile socialismului ştiinţific, urmăreşte desfiinţarea exploatării muncii sub orice formă, prin trecerea mijloacelor de producere — uzine, fabrici,

†††††††††††††† în zilele de 23—26 mai 1919, la Bucureşti s-a desfăşurat Conferinţa mişcării socialiste din vechiul Regat, cu invitaţi reprezentând partidele social-democrate din Transilvania, Banat, Bucovina şi Basarabia. întrunirea a avut o deosebită importanţă, întrucât pentru prima oară după formarea statului naţional unitar se aflau într-o reuniune oficială reprezentanţi ai organizaţiilor socialiste de pe întregul cuprins al ţării.

Alături de programul partidului, Conferinţa din mai 1919 a adoptat şi programul electoral unic. Aceste programe obligatorii pentru mişcarea socialistă clin întreaga Românie au fost momente importante pe linia unificării la nivel naţional a organizaţiilor socialiste regionale.

mine, pământ etc. — din proprietatea particulară în proprietatea întregii societăţi. El este partidul clasei muncitoare, care, prin situaţia ei de clasă salariată şi exploatată, lipsită de proprietatea mijloacelor de producere, are istoriceşte chemarea de a înfăptui o nouă formă de organizare socială, prin socializarea tuturor mijloacelor de producere şi de schimb.

Justificarea acestui rol istoric al clasei producătoare se găseşte în însăşi dezvoltarea economică a regimului capitalist, în accentuarea antagonismului care există în sânul societăţii între forţele producătoare şi forma de producere şi de însuşire a produselor muncii. Pe când munca se socializează tot mai mult, necesitând cooperarea colectivităţii oamenilor pentru producere, apropierea produselor muncii, forma de proprietate rămâne individuală. Acest antagonism între forţele productive şi forma de producere a dat naştere la luptele de clasă dintre burghezie şi proletariat, lupte care pe zi ce trece se înăspresc tot mai mult. Mişcarea muncitorească apare deci ca un rezultat firesc al dezvoltării economice a societăţii burghezo-capitaliste, care, în evoluţia ei, adânceşte prăpastia dintre producătorii şi deţinătorii mijloacelor de producere, dintre capitalişti şi proletari şi creează astfel condiţiile materiale pentru o nouă formă de organizare a societăţii.

Capitalul, sub toate formele sale de capital cămătăresc, industrial, comercial sau agricol, zdrobeşte prin legea neînlăturabilă a concurenţei dintre capitalişti mica producţie medievală, expropriază pe micii meseriaşi, pe ţăranii proprietari şi măreşte astfel necontenit rândurile proletariatului.

Prin concentrarea forţelor productive şi exproprierea micilor producători, capitalismul tinde a împărţi tot mai mult întreaga societate în două clase distincte: exploatatori şi exploataţi. împingând în rândurile exploataţilor elemente din mica burghezie de la sate şi de la oraşe, capitalismul măreşte armata celor fără proprietate, deci a celor care nu au nimic de pierdut din desfiinţarea proprietăţii capitaliste.

Regimul capitalist a dus dezvoltarea forţelor productive la un grad care nici nu se bănuia în trecut. în locul producţiei pentru trebuinţele casnice şi locale, făcute în micile ateliere din evul mediu, el a introdus producerea de mărfuri făcute în vastele ateliere şi fabrici.

Adunând sute şi mii de muncitori la un loc, capitalismul dezvoltă în ei sentimente de forţă şi solidaritate de clasă, îi obişnuieşte cu munca asociată şi creează astfel una din condiţiile necesare pentru organizarea producţiei socialiste.

Dacă capitalismul a sfărâmat cadrele economice şi politice ale feudalismului, dacă prin cuceririle ştiinţei şi tehnicii a dus la dezvoltarea forţelor productive (industrie, comerţ etc.), la progresele uriaşe din ziua de azi, dacă a revoluţionat toată viaţa socială şi intelectuală a popoarelor, el se arată tot mai neputincios de a înlătura urmările modului său de producere.

Anarhia în producţie, crizele economice de supraproducţie, risipa nebună a muncii şi a produselor ei, mizeria maselor producătoare, cu tot cortegiul ei de crime, boli etc., luptele de clasă dintre proletariat şi burghezie cu toate urmările lor şi, în sfârşit, conflictele dintre popoare cu militarismul şi războaiele ce decurg din ele fac dovada acestei neputinţe.

Astăzi capitalismul îşi tăgăduieşte propria lui necesitate şi se dovedeşte incapabil de a stăpâni forţele economice şi sociale pe care însuşi 262

le-a dezlănţuit, încât, dintr-un factor de progres economic şi social cum a fost odată, devine însuşi piedica lui cea mai mare. Forţele producătoare, care prin comerţ şi industrie au scos capitalismul din scutecele evului mediu, se răzvrătesc acum împotriva lui, arătând că organizarea socialistă a producţiei este singura formă socială care mai poate asigura dezvoltarea lor armonică în folosul întregii omeniri.

Războiul mondial, rezultat inevitabil al dezvoltării capitaliste, a evidenţiat prin urmările lui nu numai că burghezia a încetat de a fi o necesitate socială, dar că a devenit o piedică pentru dezvoltarea mai departe a societăţii.

Falimentul politic al burgheziei este astăzi un fapt dovedit.

Războiul, ultima carte pe care a jucat-o imperialismul printr-o dialectică imperioasă a istoriei, a distrus o bună parte a civilizaţiei, dar s-a distrus şi pe sine, şi din negaţiunea pe care a săvârşit-o a ieşit un pozitiv mare şi nestrămutat. Pe ruinele civilizaţiei distruse se clădeşte azi civilizaţia nouă şi nepieritoare.

Războiul în sine, precum şi urmările sale dezastruoase, a zdruncinat autoritatea claselor stăpânitoare faţă de masele pe care le stăpâneau, slă- bindu-le puterea de dominaţie, rupând astfel echilibrul în folosul claselor stăpânite. .

Am ajuns pe treapta culminantă a evoluţiei capitaliste pe care se altoieşte nemulţumirea provocată de urmările încăierării, în preajma uriaşelor probleme ridicate de război, şi s-a deschis o epocă de aprigă luptă de clasă între proletariat şi burghezie, luptă care, cu succese alternative, nu se poate sfârşi decât cu victoria deplină a proletariatului.

Cu alte cuvinte, societatea omenească a intrat într-o nouă fază istorică, aceea a revoluţiei sociale.

Faza acută în care au intrat luptele de clasă, cucerirea puterii politice în unele ţări şi sforţările pe care le face proletariatul din altele dovedesc că în sânul societăţii capitaliste s-au creat şi se consolidează tot mai mult atât elementele şi condiţiunile materiale, cât şi cele sufleteşti, necesare pentru realizarea societăţii socialiste.

*

România, ţară înapoiată sub toate raporturile, a fost târâtă în angrenajul statelor capitaliste şi silită să-şi creeze şi dezvolte formele de producere şi organizaţie capitaliste în alte condiţii decît ţările din apus. Fiind în dependenţă şi stând sub influenţa ţărilor înaintate, România a trebuit să introducă raporturile sociale şi formele politice de organizare burgheze nu ca o necesitate izvorâtă din raporturile interne de producere, ci cerute de relaţiunile ei cu ţările capitaliste.

Toată organizaţia politică şi de stat, toate relaţiile de clasă din ţările capitaliste au fost introduse şi adoptate unei realităţi sociale, alta decât cea din apus, unui fond social feudal.

Odată introduse instituţiile şi raporturile capitaliste, clasele conducătoare din România, oligarhia politică a ţării, în nevoia de a găsi resurse pentru întreţinerea statului, birocraţiei şi armatei, a menţinut o bază economică învechită în producţia agricolă, care constituie aproape singurul izvor de bogăţie al ţării.

Rezultatul acestui regim economic a fost, pe lângă sistemul de exploatare prădalnic atât al solului cât şi al clasei ţărăneşti, şi o piedică în dezvoltarea economică generală a României.

Astfel în România continuă încă a convieţui vestigii de iobăgie şi re- laţiuni şi instituţiuni burghezo-capitaliste, convieţuire care a dat naştere
la multe şi monstruoase contradicţii şi care a creat acel regim neoiobag specific ţării.

Industria din România este încă la începutul dezvoltării ei şi în mare parte se menţine prin protecţiuni vamale şi încurajare din partea statului, în detrimentul populaţiei consumatoare.

Odată cu dezvoltarea industriei s-a creat şi în România un proletariat industrial, care, ca şi proletariatul din ţările înaintate, este o clasă revoluţionară, chemată a-şi îndeplini misiunea istorică în evoluţia societăţii româneşti.

Ţărănimea neoiobagă nu a putut să-şi apere singură interesele de clasă, şi lipsa ei de pregătire a făcut-o să se manifeste într-un mod anarhic şi sângeros, fără a-şi putea îmbunătăţi soarta.

Prin aşa-zisa expropriere a marii proprietăţi se îndeplineşte la ţară — profitându-se de setea tradiţională de pământ a ţărănimii — răscumpărarea unui titlu gol juridic de proprietate cu preţul unei exploatări înăsprite încă. Această aşa-zisă împroprietărire nu rezolvă chestia socială în domeniul agrar; ea nu poate măcar să ridice marile mase ţărăneşti din starea de groaznic pauperism în care se zbat.

Meseriaşii şi micii patroni, aserviţi de marele capital băştinaş şi străin, ameninţaţi în existenţa lor, preconizează mijloace de îndreptare reacţionare, contrare intereselor de dezvoltare ale procesului de producere.

Clasele conducătoare, interesate în menţinerea vechii stări de lucruri, care le asigură exploatarea neîngrădită a claselor producătoare, nu puteau tinde decât spre menţinerea acestei stări de lucruri.

Singură, minoritatea proletară, împinsă de interesul ei de clasă, a luptat pentru o prefacere socială, care corespunde progresului şi interesului general al ţării.

Războiul cu urmările lui a slăbit şi mai mult baza şubredă a edificiului economic din România. Secătuirea avuţiei naţionale, enorma datorie publică a pus clasele conducătoare în faţa unor probleme economice- politice pe care nu le mai poate rezolva cu sistemul de guvernare de până acum. Noi pături sociale, acele care duc tot greul producţiei — muncitorii de la oraşe şi ţărămimea •—■ trebuie să ia conducerea ţării. Astfel lupta de clasă se intensifică şi în România tot mai mult prin întărirea conştiinţei de clasă a proletariatului.

Cu toată starea economică-politică-culturală înapoiată a României, întărirea marilor prefaceri din afară, precum şi influenţa noilor regiuni alipite fac ca luptele de clasă de la noi să capete aceeaşi tărie ca şi cele de pretutindeni şi urmările lor fatale să devină o necesitate imediată.

Acestei necesităţi a luptei de clasă a proletariatului îi răspunde Partidul Socialist din România, care prin firea lui se găseşte în opoziţie completă cu toate partidele politice burgheze,

fie ele oricât de înaintate, a căror activitate nu poate trece de marginile societăţii actuale. Luptând pentru schimbarea totală a organizaţiei sociale burgheze, Partidul Socialist este un partid revoluţionar, pe când toate celelalte partide existente, atât cele reacţionare, cât şi cele progresiste, întrucât vor menţinerea proprietăţii private, deci a claselor şi a robiei de clasă, sunt şi rămân partide de conservare a societăţii de azi.

Partidul Socialist din România, pornind de la aceste constatări şi solidar cu proletariatul din toate ţările, declară că urmăreşte desfiinţarea exploatării sub orice formă îndreptată împotriva unui neam, sex sau unei clase.

îndeplinirea acestui ţel nu se poate desăvârşi decît prin cucerirea puterii politice.. .‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ pentru ca prin socializarea mijloacelor de producere să ajungem la transformarea societăţii capitaliste în societate socialistă.

Partidul Socialist va reclama deci — aşteptând întronarea ordinii socialiste — ca această ordine să se desemneze şi să se precizeze în însăşi societatea burgheză, printr-o înnoire adâncă a cadrelor şi aşezămintelor sale. Muncitorii pretind ca după război lumea socială să nu li se mai în-' făţişeze asemănătoare celei din ajun. Ei nu îngăduie ca măsurile indispensabile pentru buna lor stare imediată şi pentru orânduirea producţiei să continue a fi smulse, fâşie cu fâşie, rezistenţei egoiste a intereselor şi încetinelei fricoase a guvernelor.

Ei nu vor îngădui ca starea instituţiilor să continue a rămâne într-o întârziere crescândă faţă de cele ale altor ţări şi faţă de însăşi starea generală a societăţii.

Spiritul politic trebuie înnoit până la adâncurile sale. Mersul reformelor trebuie să se iuţească pentru a ajunge pe treapta evoluţiei sociale.

Dezvoltarea instituţiilor economice ale clasei muncitoare trebuie să se poată petrece în toată libertatea, ba mai mult, cu ajutorul puterilor întregului popor.

Partidul Socialist din România, pentru a grăbi aceasta, se va folosi de toate mijloacele politice şi economice (Parlament, comună, acţiune sindicală .. .§§§§§§§§§§§§§§ etc.), îşi va depune toate sforţările pentru trezirea, organizarea şi educarea politică a muncitorimii de la sate şi oraşe, spre a o face conştientă de interesele sale de clasă şi a o îndruma astfel în lupta ei de emancipare totală.

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921, Bucureşti, Editura Politică, 1966, p. 199—205.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Cenzurat. Partea scoasă de cenzură se referă la necesitatea instaurării dictaturii proletariatului.

§§§§§§§§§§§§§§§ Cenzurat.

62. Manifestul Partidului Naţionalist-Democrat (25 septembrie 1919)

Ca şi în alegerile de mai înainte, din România neîntreagă, Partidul Naţionalist-Democrat se înfăţişează înaintea alegătorilor, întrebându-i nu interesele materiale, pe care sunt destui ca să le scormonească şi să le îndestuleze, ci numai conştiinţele, simţul lor despre lucrurile şi oamenii noi care trebuiesc să fie în ţara nouă.

Şi numele de naţionalist şi numele de democrat au încăput astăzi pe gura multora, şi ne credem datori să lămurim de ce le purtăm.

Am întemeiat un cinstit partid de luptă pentru *ideea naţională,* din care alţii au făcut, la vremea potrivită, un „ideal naţional" pentru cine
nu se gândise până atunci niciodată la dânsul, într-o vreme când pentru politicienii noştri, mari şi mici, era o copilărie să se rostească măcar acest nume de naţionalist. Partidul Liberal păstra numai din obişnuinţă, în firma lui cea mare, numele de naţional pe care i-l dăduseră oamenii de la 1848, iar amintirea partidului „naţional" moldovenesc al lui Mihail Kogălniceanu rămăsese în cărţile de istorie. în Camere, când se discuta politica României, nu cuteza nimeni să vorbească de alte legături decât acelea cu Austria şi Germania. Nimeni decât vre-un nemulţumit cu conducerea partidului său, care căuta în felul acesta să facă greutăţi guvernului şi să tragă astfel mai greu la cumpănă. în astfel de împrejurări am avut curajul, ieşit dintr-o conştiinţă adevărată şi dintr-o convingere adâncă, de a spune că după *interesele neamului, mai mult decât după interesele statului, trebuie să se îndrepte politica României. [.* ..] Iar democraţia, atunci răsărită, a d-lui Take Ionescu avea ca sprijinitori mari proprietari cu ideile cele mai înapoiate de vânători de slujbe în stare să primească, pe rând, toate ideile. Şeful înţelegea democraţia mai mult ca dreptul pentru cineva care nu e boier de a sta în fruntea boierilor. După ce a vorbit ani întregi de democraţie, partidul acesta s-a contopit din nou cu conservatorii, din care sufleteşte nu se despărţise niciodată, iar azi aceiaşi oameni scot, din saltar, din nou panglica democraţiei, punând lângă dânsa cocarda tricoloră a unui naţionalism de împrumut.

Noi înţelegem şi azi ca şi mai înainte naţionalismul ca o datorie de a lucra din răsputeri pentru ca *în ţara lui românul să-şi aibă tot dreptul lui fără a nedreptăţi pe nimeni, dar fără a se lăsa nedreptăţit de nimeni.* îl înţelegem *ca un sprijin dat românilor celor mai harnici, şi mai trecuţi cu vederea, ţăranii care au fost pentru întregirea României neîntrecuţii noştri ostaşi ai marelui război.* Noi înţelegem şi azi, ca şi mai înainte, democraţia *nu numai ca dreptul poporului de a lua parte la cârmuirea ţării sale, dar şi ca datoria celor chemaţi de a-l pregăti pentru această sarcină, de a-l lumina pentru el, în loc de a-l*

întuneca pentru ei.

Apărători de mult ai reformelor înfăptuite azi de *regele suferinţelor şi biruinţei noastre, după sfatul oamenilor buni care nu se laudă cu fapta lor, noi înţelegem a face din aceste reforme altceva decât un teren de exploatat pentru cei care au fost siliţi să le legifereze.*

Prin aceasta ne deosebim de ceilalţi: ne deosebim însă, tot aşa de mult prin *credinţa adâncă despre nevoia, sub pedeapsă de moarte pentru ţară şi neamul însuşi, că politica în loc să fie, prin căpătuială şi furt, cel mai necinstit din lucrurile necinstite trebuie să fie, dimpotrivă, cel mai cinstit din lucrurile cinstite.*

Ne înfăţişăm singuri. Nu înţelegem a da, ca d. general Averescu, cu meritele ce putem avea, un sprijin cauzei pierdute a conservatorilor. *Dacă suntem singuri însă, avem cu noi înşuşi viitorul acestei ţări care se pregăteşte încet, dar sigur, în sufletele şi minţile dumneavoastră. Alegând pe candidaţii noştri, îl veţi grăbi.*

N. IORGA

Neamul românesc, din 25 septembrie 1919

63. Programul Partidului Conservator-Democrat**********

(22 octombrie 1919)

********** Partidul Conservator-Democrat, ca şi Partidul Conservator-Progresist, intrase intr-un acut proces de destrămare. Forţa Partidului Conservator-Democrat era considerabil redusă şi menţinerea sa în viaţa politică se datora mai ales prestigiului şefului său — cunoscutul om politic Take Ionescu. De aceea, în preajma primelor alegeri parlamentare de după 1918, conducerea partidului a hotărât adoptarea unui nou program (22 octombrie 1919) prin care se adresa diferitelor categorii sociale cu promisiunea înfăptuirii reformei agrare, dar „prin plata dreaptă a celor expropriaţi“, votului universal, impozitului progresiv pe venit. Arătându-se preocupat de problemele muncitoreşti, ce deveniseră foarte importante la ordinea zilei, programul prevedea ziua de lucru de opt ore, protecţia muncii femeilor şi copiilor, precum şi participarea muncitorilor la beneficiile întreprinderilor. Pentru a capta interesul maselor, programul, în partea introductivă, acorda un interes deosebit politicii externe în cadrul căreia Take Ionescu şi-a adus o contribuţie valoroasă, atât la înfăptuirea statului naţional unitar român, cât şi la consolidarea lui. Programul înscria, ca obiectiv principal al politicii externe, păstrarea şi consolidarea alianţelor cu Anglia şi Franţa, chezăşie a apărării integrităţii teritoriale, în care scop arăta totodată necesitatea de a se acţiona pentru realizarea unei alianţe regionale, cunoscută mai târziu sub numele de Mica înţelegere. Adoptarea acestui program, cu toate promisiunile făcute, nu a reuşit să refacă influenţa partidului în mase pentru a ajunge la guvernare. Rezultatele alegerilor au marcat criza prin care trecea acest partid ce va dispare din viaţa politică. Curând după moartea lui Take Ionescu (iulie 1922), Partidul Conservator-Democrat a fuzionat cu Partidul Naţional.

Trecutul Partidului Conservator

Partidul Conservator a jucat un rol însemnat în întemeierea României moderne.

Atât la Unire††††††††††††††, cât şi la aducerea dinastiei străine, Partidul Conservator a fost factor determinant.

Dacă la împroprietărirea din 1864, Partidul Conservator, ca şi Partidul Liberal, n-a luat parte, el a dat ţării cele două mari reforme agrare dinainte de 1917.

în 1890, a hotărât ca moşiile statului, care până atunci se vindeau în corpuri întregi la favoriţi, să fie vândute numai la ţărani în loturi.

În 1911, a dat ţăranilor moşiile persoanelor morale. Mai mult de un milion de hectare au trecut astfel din proprietatea mare la ţărănime, prin fapta Partidului Conservator.

Partidul Conservator se poate mândri cu scăparea dinastiei în 1871 şi cu aşezarea finanţelor statului, căci în două rânduri, între 1871—1876 şi între 1899—1900, el a luat greaua sarcină de a crea mijloacele care trebuia să stabilească echilibrul bugetar. Mijloacele create de el sunt şi azi în fiinţă.

în ordinea externă, Partidului Conservator i se datoreşte gloria României de la 1913, când Bucureştii au devenit Capitala sufletească a Peninsulei Balcanice şi când, rupându-se de fapt legăturile noastre cu Austria,
s-a pus temelia politicii naţionale, care avea să triumfe în chip aşa de strălucit în războiul mondial.

De la 1914 august şi până la intrarea României în război, precum şi după încheierea păcii separate cu Germania, pacea pe care el a combătut-o, Partidul Conservator a stat în fruntea politicii naţionaliste.

În vara anului 1917, Partidul Conservator, conlucrând cu celălalt partid istoric, la expropriere şi la reforma electorală, a dat cea mai strălucită dovadă a dezinteresării lui, dezinteresare care i-a fost caracteristică în viaţa politică a României moderne de mai bine de o jumătate de veac.

Necesitatea revizuirii partidelor politice

înfăptuirea unităţii naţionale, întrunirea într-un trup a celor patru Românii, care duseseră vieţi de stat deosebite, impun o revizuire nu numai a tuturor organizaţiunilor statului, dar şi a partidelor politice.

Ca să poată sluji România întregită, partidele noastre trebuiesc să se adapteze României celei noi, tot aşa de pătrunsă de spiritul democratic ca şi de nevoia ordinei.

Din lumea românească, strânsă pentru întâia oară în jurul aceluiaşi steag, este indispensabil să se alcătuiască noi organisme politice.

†††††††††††††† Unirea din 1859.

Partidul Democrat.
Apel către românii din România Mare

Fără a renega nimic din trecutul lui glorios, Partidul Conservator pune temelia Partidului Democrat şi invită Ia muncă comună pe toţi românii din toată întinderea României Mari, care vreau ca România să fie şi România Nouă.

Dacă pentru românii din vechiul Regat tradiţia era un cheag îndestulător, pentru românii de peste Prut şi de peste Carpaţi legătura nu se poate aşeza decât pe nevoile prezentului şi aspiraţiile viitorului.

Politica externă

Alianţa cu democraţiile din apus. Blocul celor cinci state

România Nouă a ieşft din marele cataclism mondial, în care s-a scufundat împărăţia habsburgică.

România Nouă a ieşit, nu numai din veci binecuvântatele şi fără de asemănare admirabilele jertfe ale poporului român, dar şi din jertfele aliaţilor noştri, care au cîştigat victoria finală atunci când României sabia îi căzuse din mână. Această obârşie a României Noi îi indică linia ei de conduită în politica din afară.

Nimic nu dăinuieşte care este în contra firii. De aceea alianţa Regatului român cu Germania şi Austria, deşi avea o vechime de peste 30 de ani, a murit tocmai în ceasul în care ar fi trebuit să fie adusă la îndeplinire. Orice încercare, conştientă sau nu, de a scoate România din aşezământul ei firesc, de a o despărţi pentru o epocă, de alţii cu care ea s-a înfăptuit, este osândită la neputinţă.

Partidul Democrat înscrie un prim punct al crezului lui politic, alianţa României cu democraţiile din apus, alianţă sinceră fără subînţelesuri, fără reticenţe, singura care poate inspira încredere.

Evident că întemeierea Ligii Naţiunilor este şi mai ales va fi o garanţie solidă pentru libertatea şi integritatea tuturor.

În cadrul însă al Ligii Naţiunilor alianţele sunt permise cu condiţia să fie defensive şi publice.

Partidul Democrat este convins că numai o astfel de alianţă, între cele cinci state, care de la Baltică până la Marea Egee, despart Germania de Rusia, poate să garanteze pacea răsăritului şi prin aceasta a lumii.

Partidul Democrat pune, deci, ca o a doua mărturisire a crezului lui politic, necesitatea acestor legături, cât mai strânse între Polonia, Cehia, România, Iugoslavia şi Grecia, la care dacă ar voi să se alipească **şi** alţii dintre vecinii noştri, atât mai bine. Chiar fără aceştia din urmă, statele aliate ar forma un bloc de peste 75 milioane de locuitori, ar constitui o mare putere şi atât în Liga Naţiunilor cât şi în toate celelalte legături internaţionale, ar pretinde şi ar obţine drepturile unei mari puteri.

Dispoziţiunile Tratatului de pace care jignesc susceptibilitatea noastră lesne se vor putea modifica când blocul se va realiza, după cum suntem siguri că ele nu s-ar fi născut dacă blocul se închega înainte de Conferinţa de pace sau în primele ei ceasuri.

Un sistem de coordonare a acţiunii diplomatice şi o uniformitate de organizare militară vor fi primele consecinţe ale alianţei dintre statele victorioase din răsărit.

Politica internă

Tratamentul minorităţilor

Partidul Democrat anunţă hotărârea lui sinceră de a respecta **în** România Nouă fiinţa minorităţilor etnice, precum şi de a face o politică de absolută egalitate între diferitele confesiuni religioase.

Afirmă că noii noştri concetăţeni trebuiesc să găsească în patria în care le-a deschis braţele un tratament astfel încât să-i facă să se simtă români, nu numai constituţionaliceşte, dar şi sufleteşte.

Unificarea vieţii de stat

În cele dinăuntru, cea dintâi operă este aceea a unificării vieţii **de** stat a celor patru Românii. Muncă grea de reuşita căreia atârnă existenţa şi viitorul României. O astfel de muncă nu se poate întreprinde decât într-un spirit sincer democratic.

Sufragiul universal. Senatul. Descentralizarea administrativă. Inamovibilitate administrativă

În ordinea constituţională, menţinerea sufragiului universal, cu votul direct şi secret şi cu reprezentarea proporţională şi alcătuirea unui Senat, care să Lesă tot din votul universal, dar consultat în alt chip, sunt principiile esenţiale ale Partidului Democrat.

În reforma administrativă cerem o adevărată descentralizare. în acelaşi timp este absolută nevoie ca organele administrative să fie scutite

de fluctuaţiunile vieţii de partid. O inamovibilitate generală, cu măsuri pentru excluderea favoritismului la numiri şi înaintări, se impune.

Revizuirea impozitelor. Impozitul progresiv pe venit. Impozitul pe cîştiguri de război. Despăgubirea celor care au suferit din război

Sistemul de impozite va fi revizuit. Impozitul progresiv pe venit este un act de dreptate pe care Partidul Democrat se obligă să-l înfăptuiască.

Acelaşi principiu de progresivitate trebuie introdus în impozitul pe moşteniri. Moştenirile dincolo de gradul al patrulea

trebuiesc suprimate, lăsându-se însă libertatea de a testa.

Cu deosebire de toate celelalte ţări beligerante, România nu a avut impozite pe câştigurile de război. Greutatea practică a acestei taxări posterior încasării beneficiilor nu trebuie să fie o piedică pentru ducerea la îndeplinire a unei măsuri pe care o reclamă cunoştiinţa publică. Este inadmisibil ca din suferinţele generale unii să fi tras numai foloase, fără ca comunitatea să ia partea ei. Şi aceasta este cu atât mai imperios cu cât este de datoria statului să despăgubească pe cei care au suferit din război.

Reforma agrară. Proprietatea individuală. Justa despăgubire

Reforma agrară trebuie dusă la capăt prin efectiva distribuire a pământului expropriat între cei împroprietăriţi şi prin plata dreaptă a celor expropriaţi.

în această materie, principiile esenţiale sunt: proprietatea individuală şi justa despăgubire.

Chestia muncitorească. Ziua de 8 ore. Protecţia muncii. Participarea la beneficii. Arbitrajul

în chestia muncitorilor, chestie care devine aşa de importantă, trebuiesc făcute la vreme toate acele îmbunătăţiri, care tind să aducă mai multă dreptate pentru toţi. Ziua de opt ore, protecţia femeilor şi copiilor, participarea la beneficii şi organizarea unui arbitraj obligator în greve sunt numai unele din măsurile care se impun, dacă vrem să asigurăm pacea socială în libertate.

în afară de aceste măsuri de ordin general, sunt altele pe care împrejurările le impun.

Revizuirea statutului Băncii Naţionale

Statutul Băncii Naţionale, regulatoarea creditului, o dată cu întinderea privilegiului asupra României Noi, care nu intrase în prevederile legiuitorului când a fost acordat, trebuie revizuit în îndoitul scop de a da statului o mai dreaptă participare la nişte beneficii care sunt fructul privilegiului acordat şi de a împiedica ca viaţa noastră economică să fie la discreţia unui partid politic.

Ieftinirea traiului. îmbunătăţirea comunicaţiilor. Valuta

Scumpetea traiului, care este o consecinţă a nemaipomenitei zdruncinări pe care a provocat-o războiul mondial, trebuie combătută prin toate mijloacele.

În prima linie, trebuiesc îmbunătăţite comunicaţiunile, căci criza transporturilor alimentează scumpetea traiului.

Valuta trebuie îndreptată prin reducerea circulaţiunii fiduciare şi prin contractarea unui mare împrumut extern, care

să dea putinţă României să-şi restabilească balanţa.

Vrem cinste!

Stârpirea abuzurilor. Cercetarea averilor strânse în război de funcţionarii publici

Dar mai înainte de toate şi mai presus de orice, se impune o măsură, care în alte vremuri nu ar fi fost firesc să-şi găsească locul într-un manifest politic. Destrăbălarea, abuzurile de tot felul, şi mai ales nemaipomenita impunitate, turpitudini care au mers sporind de la 1914 încoace, fac ca ţara întreagă să aibă un singur cuvânt de ordine: Vrem cinste!

Partidul Democrat este hotărât ca, fără nici o şovăire, şi fără nici o cruţare, să lovească toate necinstele, toate abuzurile care s-au comis în trecut şi să împiedice pe cele care s-ar cerca să se comită în viitor. Aceeaşi necesitate de ordine morală impune cercetarea averilor strânse în vreme de război de către funcţionarii publici.

Partidul Democrat este convins că fără o implacabilă urmărire a necinstei, societatea românească este în primejdie.

El cheamă la această operă pe toţi cei drepţi.

în numele Partidului
Democrat: **Take Ionescu**

Românimea, din 22 octombrie 1919.

64. Circulară privind declararea zilei de 1 Decembrie ca sărbătoare naţională‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

(7 noiembrie 1919)

La 1 Decembrie st.n. (18 noiembrie st.v.) se împlineşte un an de la Marea Adunare Naţională din Alba Iulia.

Cel mai potrivit prilej pentru a infiltra această concepţie socială fundamentală a României întregite în conştiinţa populară este aniversarea unirii naţionale înfăptuite la Alba Iulia.

Drept aceea, ziua de 1 Decembrie st. n. se decretează sărbătoare şcolară obligată pentru şcoalele de toate gradele şi toate categoriile (de stat, confesionale, comunale şi particulare) din teritoriul supus Consiliului Dirigent. Lecţii nu se vor ţine în această zi. Direcţiunile şcolare vor lua măsuri pentru întocmirea programului, corespunzător cu însemnătatea istorică a zilei. [...] în cuvântarea festivă, după un rezumat al suferinţelor poporului

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ A se observa că hotărârea de a se declara ziua de 1 Decembrie ca sărbătoare naţională a fost luată înaintea ratificării actului Unirii Transilvaniei cu România de către Conferinţa păcii. Deşi circulara se referea numai la şcolile din Transilvania, în practică, ziua de 1 Decembrie a fost sărbătorită, în fiecare an, pe întreg teritoriul ţării.

românesc, în care se va sublinia unirea de la 1600 îndeplinită de Mihai Viteazul, tot la Alba Iulia, se va stărui asupra actului **de** la Alba Iulia din 1918, care culminează în realizarea unităţii noastre politice şi a libertăţii naţionale pentru popoarele conlocuitoare.

Circulara nr. 24 438 din 7 noiembrie 1919, trimisă de Onisifor Ghibu în numele şefului Resortului Culte şi Instrucţiune publică, din cadrul Consiliului Dirigent, în Arhiva Istorică Centrală, Arhiva Onisifor Ghibu.

65. Programul de muncă al Partidului Naţional Român§§§§§§§§§§§§§§§§

(29 aprilie 1920)

Partidul Naţional Român îşi întinde organizaţia politică asupra întregului teritoriu al României Mari. Având de bază hotărârile de la Alba Iulia şi ca întâiu postulat politic desăvârşirea unirii, partidul va lupta pentru realizarea ei printr-o legiferare, care va avea la temelie principiile democratice, naţionale şi sociale, cuprinse în capitolele ce urmează.

Capitolul I

În politica externă

În politica externă Partidul Naţional Român crede şi e convins că diferendele între popoare trebuiesc rezolvate numai pe cale paşnică, prin supunerea lor judecăţii Societăţii Naţiunilor, a cărei misiune o va răspândi şi întări tot mai mult în conştiinţa poporului român, aşa cum a pornit din aspiraţiile pacifiste ale întregii umanităţi.

Ca partid democrat, care înţelege să armonizeze politica ţării româneşti cu politica marilor democraţii occidentale, va năzui să susţină, să adâncească şi să promoveze bunele raporturi cu marii noştri aliaţi.

Fără a renunţa la înfăptuirea integrală a unităţii noastre politice, partidul va căuta să o realizeze prin bună înţelegere cu statele interesate

§§§§§§§§§§§§§§§§ Documentul a fost adoptat de Congresul Partidului Naţional Român întrunit la Alba Iulia după desfiinţarea Consiliului Dirigent şi în condiţiile efectuării unor noi alegeri parlamentare. Programul Partidului Naţional enunţă preocuparea pentru consolidarea unităţii naţionale, extinderea organizaţiilor sale pe întreg teritoriul României. Principalul deziderat în politica internă era acela al revizuirii Constituţiei, cerută de transformările produse în societatea românească, precum şi unificarea legislativă. Programul înscrie reforma agrară, care trebuia să ţină „seama de nevoile reale ale ţărănimii”, precum şi reforma electorală, prin care pretinde „ca dreptul de vot să se acorde în măsură egală şi femeilor”.

şi cu concursul Ligii Naţiunilor, admiţând războiul numai pentru cazul de legitimă apărare a integrităţii naţionale şi a hotarelor ţării.

Partidul va năzui să cultive bunele raporturi de prietenie cu popoarele învecinate.

Capitolul II

Politica internă

Pornind de la principiul suveranităţii naţionale, fixat în Constituţia statului român, în înţelesul căruia toate puterile emană de la naţiune, Partidul Naţional Român pretinde revizuirea Constituţiei în conformitate cu stările de fapt şi în special cu principiile adevăratului parlamentarism.

Partidul cere unificarea treptată şi sistematică a întregii legislaţii de pe teritoriul României Mari, ţinând seama de dezvoltarea istorică din diferitele provincii. în vederea realizării acestei probleme partidul pretinde înfiinţarea unei comisii speciale juridice ataşată pe lîngă guvernul central.

Partidul Naţional Român doreşte o primenire a corpului nostru diplomatic, intrarea în raporturi directe prin reprezentanţi destoinici români, cu toate acele state europene şi de peste ocean în care statul român are interese de apărat şi de la care aşteaptă sprijin pentru promovarea intereselor sale politice şi economice.

Urmărind organizarea instituţiei noastre de reprezentare a statului în străinătate, Partidul Naţional Român cere îndeosebi să se aibă în vedere înfiinţarea de consulate conduse de bărbaţi pregătiţi pentru aceasta, supuşi români, care să aibă ca primă însărcinare strângerea legăturilor noastre comerciale cu străinătatea. Iar prin angajarea la aceste consulate a unor specialişti în materie comercială şi economică, statul să aibă putinţa de a-şi achiziţiona informaţiile şi indicaţiile necesare pentru promovarea propriilor interese.

în privinţa minorităţilor din ţară Partidul Naţional Român pretinde respectarea angajamentelor internaţionale, depuse dealtfel şi în programul de la Alba lulia.

Capitolul III

Reforma agrară

Partidul Naţional Român, pornind de la principiul ca pământul să ajungă în mâna celor care-l cultivă, cu excluderea oricărei rente fără muncă, şi ţinând seama de cerinţele unei sănătoase nivelări sociale, ca şi de promovarea producţiei naţionale, va veghea ca legea agrară pentru Basarabia, votată de Corpurile legiuitoare, precum şi decretul-lege pentru reforma agrară din Ardeal şi Bucovina să fie executate în mod legal şi drept.

La revizuirea reformei agrare pentru Ardeal şi Bucovina de către Corpurile legiuitoare, partidul nu admite schimbări în dezavantajul ţărănimii, nici în ceea ce priveşte extinderea exproprierii, nici în ceea ce priveşte preţul.

Pentru teritoriul vechiului Regat, Partidul Naţional Român pretinde alcătuirea unei noi legi de expropriere şi împroprietărire, ţinându-se

seama de nevoile reale ale ţărănimii şi de principiile fundamentale democratice, care au determinat legiferarea chestiunii agrare în provinciile dezrobite.

Partidul pretinde (de)asemenea înfiinţarea necondiţionată şi urgentă de izlazuri şi păduri comunale.

Capitolul IV

Reforma electorală

Partidul Naţional Român cere o lege unitară de reformă electorală pe baza votului obştesc, egal, secret, obligatoriu cu reprezentarea proporţională.

Conform principiilor fixate în programul de la Alba lulia, Partidul Naţional Român pretinde ca dreptul de vot să se acorde în măsură egală şi femeilor.

Partidul pretinde ca reforma electorală să fie rezolvată nu numai pe cale legislativă şi odată cu reforma administrativă, urmând ca ea să fie executată după legiferarea reformei administrative şi după o nouă arondare sau transformare a judeţelor de azi.

Capitolul V

Reforma administrativă

P.N.R., proclamând unificarea administraţiei, afirmă principiul descentralizării administrative, pretinzând realizarea lui până la cea mai inferioară organizaţie administrativă din stat şi cu participarea activă a cetăţenilor.

P.N.R. cere organizarea serviciilor de pază a cetăţenilor şi a averii lor, asemenea a serviciilor de siguranţă a statului, punându-le la dispoziţia organelor administrative şi judiciare din stat şi subordonându-le acestora.

Partidul pretinde introducerea stabilităţii funcţionarilor publici din toate serviciile şi legiferarea unei pragmatice de serviciu.

Reducerea funcţionarilor publici la minimum necesar şi retribuirea lor în măsură a le asigura un trai mulţumitor.

Capitolul VI

Refacerea economică

P.N.R. pretinde întreg concursul statului la refacerea consolidării economice a ţării, cere intervenţia statului pentru reconstituirea regiunilor distruse de război şi recunoaşte păgubiţilor de război dreptul de a pretinde de la stat rebonificarea daunelor cauzate de război.

P.N.R. cere libertatea comerţului, este pentru naţionalizarea industriei, pretinzând concursul statului la exploatarea cât mai intensă a bogăţiilor ţării, aşa ca necesităţile locuitorilor să poată fi satisfăcute din producţia internă.

P.N.R. cere ca statul să protejeze iniţiativa particulară, să

ajute şi să promoveze industria de casă şi în general să consolideze mica indus- 274

trie; este pentru înfiinţarea de ferme model, cere încurajarea şi concursul statului pentru dezvoltarea şi întărirea culturii********** de vite; va năzui ca să obţie concursul statului şi creditul necesar pentru înfiinţarea şi ajutorarea unui puternic sistem de cooperative la sate şi la oraşe.

Capitolul VII

Reforma financiară

P.N.R. pretinde unificarea monedei, ţinându-se seamă la unificare de principiul echităţii, care nu poate admite păgubirea unei părţi a cetăţenilor în favoarea altora.

Pretinde (de)asemenea nivelarea cât mai urgentă a valutei noastre.

P.N.R. pretinde unificarea sistemului de impozite. Impozitul progresiv pe venit, scutirea de dare a articolelor de primă necesitate. Scutirea minimumului de existenţă. Sporirea dărilor asupra articolelor de lux. Stabilirea unei dări pe averi ridicate, odată pentru totdeauna, care să atingă progresiv averile. Revizuirea averilor făcute în război. Urmărirea şi confiscarea averilor făcute prin fraudă şi abuz. Revizuirea din timp în timp a averilor funcţionarilor publici, participarea statului la câştigurile importului şi exportului, întinderea impozitului pe succesiuni şi aşezarea lui pe bază progresivă. Restrângerea dreptului de moştenire în favoarea statului. Reforma Băncii Naţionale şi a legislaţiei privitoare la bănci, unificarea patentei.

Capitolul VIII

Reforma în justiţie

P.N.R. cere unificarea codurilor şi a procedurii, eliminarea spiritului birocratic din justiţie, asigurând astfel repeziciunea în procedură justiţiară, înfiinţarea de judecătorii ambulante şi de judecătorii tehnice potrivite trebuinţelor actuale sociale. Desfiinţarea jurisdicţiunei militare pentru civili, aceştia urmând să fie judecaţi de judecătoriile civile. Reforma şi unificarea legii pentru brevete etc.

P.N.R. este pentru o radicală reformă a codului penal ţinând seamă de evoluţia timpului în calificarea delictelor şi aplicarea pedepselor. Introducerea instituţiei cărţilor funduare pe întreg teritoriul român o dată cu pregătirea cadastrului este o principală preocupare a P.N.R.

Capitolul IX

********** Mai bine zis: creşterii.

Ocrotirea socială

P.N.R. pretinde întreg concursul statului pentru crearea, organizarea şi consolidarea unor astfel de instituţii sociale, care să asigure dezvoltarea şi prosperarea tuturor păturilor sociale alcătuitoare de stat. în special pretinde organizarea reglementară a muncii, ţinând seamă de actuala

evoluţie socială şi de principiile fundamentale democratice, care au determinat reglementarea ei în ţările democratic-occidentale.

Reglementarea chestiunii dreptului de grevă şi a raportului dintre patron şi muncitor, introducerea arbitrajului ca singur mijloc de judecare a diferendelor ivite între patroni şi muncitori sunt preocupările esenţiale ale partidului în ce priveşte reforma muncii.

P.N.R. este pentru echilibrarea justă între capital şi muncă şi pentru participarea muncitorului la beneficii în conformitate cu munca ce o depune şi cu priceperea de care dă dovadă.

P.N.R. cere o largă protecţie a copiilor, introducerea unei reforme sanitare după modelul cel mai avansat al Apusului, îngrijirea şi ajutorarea invalizilor şi orfanilor de război, ca şi văduvelor celor căzuţi în război. încurajarea sportului, imitând pe alte popoare civilizate, combaterea boalelor infecţioase, a alcoolului, cere înfiinţarea unui minister separat al sănătăţii publice etc. .

Capitolul X

Reforma şcolară

Urmărind unificarea învăţământului de pe întreg teritoriul României Mari. P.N.R. este pentru o radicală reformă a tuturor ramurilor de învăţământ de azi, ţinându-se seama în reglementare şi de normele evolutive ale timpului şi mai ales de principiul ca, de o parte, să se formeze cât de mulţi specialişti în ramurile practice, iar, de altă parte, instrucţia şcolară să se termine timpuriu, ca tinerimea să poată fonda familie cel mai târziu începând de la vârsta de 24 de ani.

P.N.R. se preocupă de crearea unui astfel de corp didactic care asigurat fiind şi materialiceşte să corespundă înaltei sale misiuni.

Dezvoltarea şcolii poporale în acel înţeles ca ea să fie adevărata şcoală pentru plugari, înfiinţând şcoli de repetiţie bine organizate. P.N.R. pretinde înfiinţarea îndeosebi de şcoli comerciale şi industriale luând ca bază planurile de învăţământ din ţările occidentale pentru a se crea o clasă puternică de comercianţi şi industriaşi şi pentru a întemeia şi a da astfel avânt industriei şi comerţului nostru naţional.

Având în vedere marile noastre bogăţii şi mai ales cele de subsol şi necesitatea mijloacelor de exploatare şi transportare a acestor bogăţii, P.N.R. cere înfiinţarea de şcoli tehnice, agronomice, silvice şi montaniste pentru a crea cât mai repede un număr corespunzător de tehnicieni şi experţi capabili de a fi

întrebuinţaţi în orice direcţie.

Capitolul XI

Reforma bisericească

P.N.R. pretinde ca statul să recunoască fiecărui cetăţean deplina libertate de conştiinţă. în raportul dintre stat şi confesiuni, partidul cere o deplină autonomie a acestora în tot ce priveşte organizarea internă, cultul, administrarea, rezervându-şi statul dreptul de supraveghere şi exercitân- du-şi dreptul de confirmare a organelor conducătoare bisericeşti.

Capitolul XII

Reorganizarea mijloacelor de comunicaţie

P.N.R. cere statificarea şi naţionalizarea tuturor liniilor ferate de comunicaţie şi a mijloacelor de comunicaţie pe apele interne, completarea acestor linii pentru satisfacerea nevoilor economice a tuturor regiunilor de pe teritoriul României Mari şi punerea în legătură a acestor linii cu liniile de comunicaţie principale din ţările învecinate şi îndepărtate pentru închegarea legăturilor comerciale peste ţări. Serviciul de poştă şi telegraf trebuie să se înfiinţeze în fiecare comună mare.

P.N.R. cere ca râurile mari ale ţării să fie făcute navigabile, legate unele de altele prin canaluri, chestiunea Dunării şi Strâmtorilor.

P.N.R. pretinde refacerea urgentă a şoselelor, podurilor şi ţinerea lor în bună stare. Fiecare comună să fie traversată de cel puţin o şosea principală.

Capitolul XIII

Propaganda în ţară şi străinătate

P.N.R. cere concursul statului la organizarea unei propagande sistematice şi intense pentru îndrumarea şi luminarea maselor populare, universităţi populare, cărţi, broşuri, publicaţiuni periodice etc.

Partidul cere organizarea unei propagande şi în străinătate pentru a face cunoscută în statele europene şi de peste ocean structura, fiinţa şi întreaga viaţă de stat a ţării româneşti şi pentru a nutri raporturile cu acele state precum şi adevăratele şi legitimile aspiraţii ale noului stat român.

Patria, Cluj, din 29 aprilie 1920.

66. Condiţiile ultimative puse de Comintern delegaţiei Partidului Socialist din România pentru afilierea la Internaţionala a III-a (5 decembrie 1920)

1. Declaraţi în numele Comitetului Central al dv. că sunteţi de acord cu cele 21 de condiţii.

2. Aceste teze şi condiţii trebuie adoptate fără rezerve de către următorul dv. Congres.

3. Declaraţi că, imediat după întoarcerea dv. în România, Grigoro- vici, Jumanca, Flueraş şi consorţii vor fi excluşi din partid.

* La 5 decembrie 1920, delegaţia română a răspuns afirmativ la cele şase întrebări. în numele Partidului Socialist din România documentul a fost semnat de Gheorghe Cristescu, Constantin Popovici, Eugen Rozvan şi Alexandru Dobrogea- nu-Gherea.

4. Declaraţi că vă supuneţi tuturor hotărârilor Federaţiei Comuniste Balcanice şi că-i asiguraţi cea mai fierbinte participare şi înţelegere din partea voastră.

5. Sunteţi de acord ca, împreună cu partea comunistă a delegaţiei române, cu participarea Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste să elaboraţi o listă a noului Comitet Central al partidului român, compusă din comunişti de încredere.

6. Puteţi garanta că, imediat după întoarcerea dv. în România, organul central îşi va schimba poziţia şi va scrie în mod comunist.

Arhiva Istorică Centrală, Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dos 4, f 17.

67. Moţiunile, rezoluţia şi hotărârile Consiliului General al Partidului Socialist şi ale Comisiei Generale Sindicale††††††††††††††††

(30 ianuarie — 3 februarie 1921)

Sunt prezentate la vot următoarele moţiuni:

în numele stângii:

Moţiune

Consiliul General al Partidului Socialist şi al sindicatelor din România, întrunit în zilele de 30, 31 ianuarie, 1 şi 2 februarie 1921, pentru a examina situaţia partidului şi a sindicatelor creată în urma grevei generale din octombrie anul trecut şi pentru a asculta raportul delegaţiei întoarse din Rusia asupra conferinţelor avute cu Internaţionala Comunistă, constată:

Că în sânul mişcării muncitoare din România se manifestează actualmente trei curente: curentul social-democrat, care porneşte de la concepţia că actuala situaţie mondială nu este şi nu poate fi punctul de sprijin al revoluţiei mondiale; curentul comunist, care, dimpotrivă, socoteşte că situaţia actuală mondială sileşte proletariatul de pretutindeni să ia în mâinile sale destinul popoarelor ruinate; şi curentul centrist, care urmăreşte zadarnic să concilieze ceea ce e inconciliabil;

Mai constată că între curentul social-democrat şi cel comunist este o prăpastie de netrecut, care face imposibilă continuarea convieţuirii acestor curente în cadrul aceluiaşi partid, şi declară:

Că partidul rămâne pe terenul indicat de primul articol al Statutului votat la Consiliul General, din octombrie 1920, care

†††††††††††††††† în cadrul Consiliului General al Partidului Socialist şi al sindicatelor din 10—11 octombrie 1920 s-a adoptat Statutul Partidului Socialist din România şi hotărârea ca mişcarea muncitorească să fie considerată unificată începând cu data de 1 ianuarie 1921.

Situaţia creată după greva generală din octombrie 1920 şi după întoarcerea de la Moscova a delegaţiei socialiştilor români a impus convocarea unei noi şedinţe a Consiliului General pentru a discuta situaţia partidului, chestiunile de tactică.

Din discuţii s-a desprins ideea existenţei în cadrul partidului a trei orientări faţă de afilierea la Internaţionala a III-a. Comuniştii doreau afilierea imediată, reprezentanţii social-democraţiei respingeau această idee şi cereau afilierea mişcării sindicale la Internaţionala de la Amsterdam. Gruparea centristă, dorind menţinerea unităţii de acţiune a Partidului Socialist, a propus reluarea discutării chestiunii afilierii şi alegerea unui Consiliu General format în mod egal din reprezentanţii tuturor celor trei puncte de vedere.

Suferind o înfrângere clară (8 voturi din 38) reprezentanţii elementelor social- democrate s-au retras din Consiliul General.

Congresul din mai 1921 a fost pregătit de un Consiliu General ales cu acest prilej din rândul elementelor comuniste; centriştii-unitarişti, deşi au rămas în partid, au refuzat să facă parte din Consiliul General.

spune: „Partidul Socialist din România urmăreşte organizarea proletariatului din România pe terenul luptei de clasă şi al solidarităţii internaţionale a muncitorilor pentru cucerirea puterii politice şi aplicarea dictaturii proletariatului prin regimul sfaturilor, în vederea socializării mijloacelor de producţiune, adică transformarea societăţii capitaliste, bazată pe exploatarea muncii, într-o societate în care munca este organizată după un plan general cu sforţările tuturor”.

Mai declară că în cadrul concepţiei concretizate în acest articol intră tezele, rezoluţiile şi condiţiile de admitere ale Internaţionalei Comuniste, şi însărcinează Comitetele Centrale a stărui prin presă şi prin grai ca aceste teze, rezoluţii şi condiţiuni de admitere să fie adoptate de apropiatul congres.

în numele centrului:

Moţiune

Consiliul General al Partidului Socialist din România, examinând situaţia şi după ascultarea rapoartelor delegaţiunii din Moscova,

Hotărăşte:

1. Partidul Socialist activează pe baza declaraţiunii din mai 1919.
2. Se reiau în secţiuni şi presă discuţiunile libere asupra chestiunilor de tactică şi afiliere.
3. Comitetul Executiv Provizoriu, până la congres, se alcătuieşte din 9 membri, aleşi în număr egal din curentele manifestate în acest Consiliu.
4. Rolul principal al acestui Comitet Provizoriu este ca Partidul Socialist şi mişcarea sindicală să fie repuse în starea de legalitate în care se află toate celelalte partide.

în numele dreptei:

Moţiune

Consiliul General, adunat în Bucureşti în zilele de 30 şi 31 ianuarie 1921, luând în dezbatere situaţiunea generală a mişcării, considerând că singura bază de acţiune comună atât pentru partidele socialiste din vechiul Regat, Transilvania şi Banat, cât şi pentru Partidul Social-De- mocrat din Bucovina o alcătuieşte programul provizoriu adoptat la conferinţa din mai 1919, menit să garanteze unitatea mişcării proletare din România;

Considerând că acest program nu a fost respectat în trecut şi că atât acţiunea cât şi propaganda prin viu grai, ziar şi broşurile editate au avut un pronunţat caracter comunist;

Considerând că actuala grea situaţie cere imperios o deplină clarificare, spre a se putea purcede la o acţiune hotărâtă a cărei bază nu o poate alcătui decât tocmai acest program din mai 1919, hotărăşte:

Până la viitorul congres, care singur poate să schimbe atitudinea Partidului Socialist, acesta va lucra în marginile

stricte ale programului din mai 1919.

Pentru a se chezăşui cel puţin pentru viitor respectarea programului din mai 1919, Consiliul General hotărăşte:

Comitetul Provizoriu, care are menirea să pregătească viitorul congres, se va menţine strict în cadrul programului din mai 1919 şi, în consecinţă, va fi alcătuit exclusiv din membri ai partidului care au stat şi până azi numai pe baza acestui program şi care nu s-au pronunţat pentru adoptarea tezelor statutelor şi condiţiunilor de afiliere ale Internaţionalei Comuniste;

Ziarul „Socialismul", organ oficial al Partidului Socialist şi al Uniunii sindicale, se va menţine strict în cadrul programului din mai 1919, şi, în consecinţă, redactorii vor fi aleşi exclusiv din membri ai partidului care au stat şi până azi pe baza acestui program şi care nu s-au pronunţat pentru adoptarea tezelor statutelor şi condiţiunilor de afiliere ale Internaţionalei Comuniste.

Considerând că mişcarea sindicală din România este lipsită de relaţiile indispensabile de reciprocitate cu sindicatele mondiale şi că, pe de altă parte, greaua situaţie lăuntrică de azi a clasei muncitoare din România, datorită represiunii sălbatice din partea guvernului, este şi o urmare a izolării internaţionale complete în care ne aflăm,

Considerăm că singura organizaţie internaţională în stare să ne ajute în mod efectiv este Internaţionala sindicală cunoscută sub numele „din Amsterdam", care cuprinde peste 27 000 000 de membri organizaţi.

Consiliul General însărcinează Comitetul provizoriu să ia imediat măsurile necesare pentru a afilia organizaţiile sindicale din România la Internaţionala sindicală din Amsterdam. Consiliul General împuterniceşte comitetele provizorii să ia măsurile necesare pentru a asigura din partea tuturor respectarea programului din mai 1919, considerând că orice încălcare a acestui program fie de către membrii izolaţi, fie de către grupări pune pe aceştia în afara organizaţiei Partidului Socialist.

Votarea moţiunilor.

Votul este următorul: 8 pentru dreapta, 12 pentru centru şi 18 pentru stânga.

Moţiunea tov. Cristescu.

în urma votului dat, tov. Cristescu citeşte următoarea moţiune:

Consiliul General al Partidului Socialist şi Comisiunea Generală a sindicatelor, adunate în ziua de 30 ianuarie 1921 pentru a examina situaţia partidului şi a sindicatelor din România, găseşte de prima sa datorie să adreseze salutul său de solidaritate şi de încurajare tuturor tovarăşilor condamnaţi, arestaţi şi loviţi pe orice cale de prigoana bur- ghezimii române.

Consiliul General încredinţează‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ ca tovarăşii arestaţi să recapete li-

bertatea şi în cel mai scurt timp să-şi poată relua locul în primele rânduri de avangardă ale mişcării muncitoreşti din ţară.

Consiliul mai salută memoria bunului tovarăş dr. Aroneanu,

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Corect: luptă.

care a fost omorât de burghezime în temniţă pentru cauza proletariatului cu ocazia grevei generale, iar familiei sale îi trimite salutul nostru de îmbărbătare în greaua lovitură ce a primit-o.

Trăiască toţi martirii noştri!

Trăiască solidaritatea internaţională a proletariatului revoluţionar!

Moţiunea este primită cu unanimitate.

Rezoluţie.§§§§§§§§§§§§§§§§§

Consiliul General, luând în discuţie chestiunea congresului şi considerând că este nevoie de lămuriri complimentare în chestiunea afilierii după rapoartele delegaţiei din Rusia,

Hotărăşte:

1. Anularea hotărârilor luate până acum de secţiunile partidului în chestiunea afilierii.

2. În chestiunea aceasta hotărârea se va lua cu referendum.

3. În ce priveşte discuţiunile propagandei curentelor cu privire la Internaţională, Comitetul Executiv va da deplină libertate.

Prin votare se fixează data congresului la 8 mai. Se trece apoi la completarea Comitetului Executiv şi a Comisiei Generale.

Tov. Cristescu citeşte lista propusă.

Tov. Iordăchescu, în numele centrului, declară că centrul se abţine de la votarea Comitetului provizoriu.

Moţiune

Consiliul General al Partidului Socialist şi al Uniunii sindicale, întrunite la Bucureşti în zilele de 30 şi 31 ianuarie şi 1, 2 şi 3 februarie 1921, protestează împotriva stării de asediu şi a cenzurii, aplicate pentru a putea gâtui libertăţile publice şi răpi muncitorimii dreptul de asociaţie, de întrunire şi de liberă exprimare. Starea de asediu şi cenzura sunt********** cu atât mai mult a fi ridicate, cu cât ele au fost introduse din pricina şi pentru durata grevei generale din octombrie.

Pretextul instituirii cenzurii şi stării de asediu nu mai există deci de mult şi de aceea menţinerea şi mai departe a acestor măsuri excepţionale nu poate fi altfel interpretată decât în sensul că guvernul a căutat numai un pretext pentru a putea lipsi pentru un timp nedeterminat şi fără motiv constituţional clasa muncitoare de drepturile pe care însăşi starea legală i le garantează.

Clasa muncitoare din România, prin Consiliul General al Partidului Socialist şi al Uniunii sindicale, cere ridicarea stării excepţionale, reintrarea în normal, redeschiderea localurilor etc., pentru ca interesele sale economice, politice şi sociale să poată găsi apărare. Iar menţinerea mai departe a acestei stări ilegale va arăta în chip concret că legile în societatea de astăzi sunt numai un paravan pentru exercitarea de fapt a dictaturii de clasă a burgheziei.

Documente din istoria mişcării

§§§§§§§§§§§§§§§§§ Propusă de gruparea centristă.

********** Corect: trebuie.

muncitoreşti din România, 1916—1921 Bucureşti, Editura Politică, 1966, p. 566—571.

68. Documente privind Congresul din mai 1921 de făurire a Partidului Comunist din România

a. Ordinea de zi a Congresului din mai 1921

În Consiliul comun, întrunit marţi seara 17 martie, s-a fixat ordinea de zi definitivă a congreselor din mai.

Ordinea de zi a Congresului partidului

1. Darea de seamă morală şi materială, rap(ortor) Gh. Cristescu.
2. Raportul delegaţiei în Rusia, rap(ortor) Gh. Cristescu.
3. Afilierea şi programul, rap(ortor) Gh. Cristescu şi D. Fabian.
4. Problema agrară, rap(ortor) Al. Dobrogeanu.
5. Cooperativele, rap(ortor) L. Negru şi D. Stoiculescu.
6. Presa şi propaganda, rap(ortor) P. Constantinescu.
7. Modificarea statutelor, rap(ortor) Margulius.
8. Chestiunea naţionalităţilor, rap(ortor) dr. Rozvan şi Tiron-Albani.
9. a. mişcarea tineretului, rap(ortor) I. Roşianu.
   b. mişcarea feminină, rap(ortor) Nina Neuvirt.
10. Alegerea comitetelor.
11. Diverse.

Ordinea de zi a Congresului sindical

1. Darea de seamă morală şi materială, rap(ortor) C. Popovici.
2. Afilierea, rap(ortor) C. Popovici.
3. Organizarea, rap(ortor) I. Elena şi Bebrici.
4. Modificarea statutelor, rap(ortor) N. Marian, C. Barta.
5. Raporturile dintre sindicate şi partid, rap(ortor) E. Rozvan şi C. Mănescu.
6. Alegerea comitetelor.
7. Diverse.

*

Congresul partidului va avea loc în zilele de 8, 9, 10 şi 11 mai, iar în zilele de 12, 13 şi 14 mai Congresul sindicatelor.

Punctele comune se vor discuta în ultima zi.

Sistemul de reprezentare pentru partid:

a. 1 delegat la 25 membri;
b. 2 delegaţi la 100 membri; iar peste acest număr pentru fiecare sută de membri 1 delegat;
c. Comitetul Executiv complet;
d. 1 delegat al Federaţiei socialiste a Prahovei;
e. 2 delegaţi ai Comitetului Central al tineretului;
f. 1 delegat al grupului parlamentar;
g. 1 delegat al Comitetului Central feminin;

h. 1 delegat al Casei poporului;
i. 1 delegat al ziarului „Socialismul”;
j. 1 delegat al Cercului de editură;
k. Comisia centrală de control completă;
l. Comisiunea generală completă;

Sistemul de reprezentare la Congresul sindical:

a. 1 delegat până la 100 membri;
b. 1 delegat pentru fiecare sută de membri;
c. 3 delegaţi pentru fiecare Uniune;
d. Comitetul Executiv complet;
e. Comisiunea generală completă;
f. Comisiunea centrală de control completă;
g. 1 delegat al ziarului „Socialismul”.

La acest congres participă delegaţii mişcării sindicale şi politice din Ardeal, Banat şi Bucovina.

Votarea se face pe numărul de mandate.

Organizaţiile ce nu pot trimite numărul de delegaţi la care au dreptul, delegaţii ce-i vor trimite vor reprezenta atâtea voturi câte mandate au dreptul.

Delegaţii vor veni cu rapoartele materiale şi morale la congres, după care se vor controla mandatele fiecărei organizaţiuni.

Organizaţiile care din cauza teroarei nu s-au putut reface vor avea dreptul la delegaţii ce le-o dă situaţia avută la 1 noiembrie 1920.

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921, Bucureşti, Editura Politică, 1966, p. 619—621.

b. Moţiune pentru afilierea cu rezerve la Internaţionala a IlI-a propusă de fracţiunea socialist-unitară††††††††††††††††

Consideraţiuni principale

Războiul mondial — Revoluţia socială

Desfăşurarea, de-a lungul anilor, a procesului de concentrare capitalistă şi de proletarizare a maselor, pe de o parte, desfăşurarea luptei de clasă, corespunzătoare acestui proces, cu

†††††††††††††††† Gruparea socialist-unitară, analizând tezele şi cele 21 de condiţii de afiliere Ia Internaţionala Comunistă, a publicat în „Socialismul* din 15 aprilie 1921 rezervele sale privind aderarea în forul internaţional sus numit.

La Congresul de făurire a Partidului Comunist din România, la 11 mai 1921 reprezentanţii acestei grupări, care deţineau 111 mandate, au votat pentru afilierea cu rezerve la Internaţionala Comunistă.

Documentul prezent sintetizează obiecţiile acestei grupări. Deşi exprimau un punct de vedere real, soluţia preconizată nu era posibilă, întrucât admiterea în Internaţionala a IlI-a depindea de acceptarea tuturor celor 21 de condiţii.

succes crescând pentru proletariat, pe de alta, au silit diversele burghezii naţionale să-şi caute atât împuternicirea poziţiunii lor în faţa conducerii reciproce, cum şi compensaţia pierderilor momentane ce sufereau (prin satisfacerea unor revendicări muncitoreşti) în debuşeuri externe, în extinderea exploatării asupra coloniilor şi în subordonarea ţărilor înapoiate.

în ultimul timp, această evoluţie capitalistă ajunge şi din punct de vedere obiectiv (al concentrării capitaliste şi proletarizării maselor) şi din punct de vedere subiectiv (al luptei de clasă) la un punct culminant.

Concentrarea şi, prin aceasta, puterea capitalistă — reprezentată prin statele cele mai de seamă — ating cea mai înaltă treaptă a dezvoltării lor. în acelaşi timp însă (conform legilor evoluţiei societăţii capitaliste) concurenţa, motorul acestei concentrări, a aruncat în atârnare şi mizerie sute de mii de inşi. Se nasc crize sociale zguduitoare. Cu toată aparenţa de tărie, regimul capitalist se simte serios ameninţat de nemulţumirea răzvrătitoare a maselor, şi cu atât în mai mare pericol de a fi răsturnat cu cât nu se mai găsesc nici debuşeuri, colonii sau ţări înapoiate noi pentru ca din exploatarea lor să se mai poată satisface revendicările maselor, iar în cele vechi nemulţumirile ating aceeaşi gravitate.

între anii 1912—1914 regimul capitalist se trezeşte net în faţa acestui impas: ori revolta maselor flămânzite, ori un război, pentru ca, supunân- du-şi capitalul advers, tabăra cealaltă să mai zvârle câteva fărâmituri maselor, să le mai potolească nemulţumirea şi astfel regimul capitalist să-şi mai ţină zilele.

în acel moment, evoluţia ordinei sociale capitaliste era, de fapt, terminată. Din acest moment, epoca de năruire a regimului burghezo-capi- talist şi de înfiripare a celui socialist începe. Epoca revoluţiei sociale este deschisă.

Internaţionala a Il-a

Din nenorocire, majoritatea conducătorilor socialişti n-au înţeles momentul acesta istoric şi datoria sa. Neînţelegând deajuns caracterul mondial al procesului dezvoltării capitaliste, aceşti conducători au crezut că sunt în faţa unor crize trecătoare naţionale, locale şi, că, prin urmare, ca şi pe cele din trecut, cu ajutorul burgheziei, le vor înlătura şi pe acestea, care totuşi se manifestau cu un pronunţat caracter internaţional. Voinţei impulsive a maselor de a li se da o ieşire din situaţia de nesuferit în care ele se zbăteau, majoritatea conducătorilor acestor mase, rupţi de mult din mijlocul lor revoluţionar şi neposedând îndeajuns nici adevărata doctrină socială a proletariatului, marxismul, nu le-au îndrumat spre ieşirea ce marea criză capitalistă le-o deschidea: cucerirea puterii.

Internaţionala a Il-a nu a fost, aşadar, la înălţimea chemării unei internaţionale proletare şi socialiste.

Asigurată astfel de partea aceasta, burghezia a împins proletariatul spre cealaltă ieşire, care pentru dânsa era mai convenabilă: războiul.

Salvarea regimului capitalist, cerând neapărat ca una din taberele capitaliste să cadă sclavă celeilalte şi nici una din

tabere nevoind să accepte această soartă de bunăvoie, a făcut ca din această contrazicere să iasă un război crâncen şi lung, atât de lung încât a sleit toate izvoarele de viaţă ale societăţii, a dezorganizat iremediabil producţia şi a compromis tot atât de iremediabil politica burgheză.

Aceste consecinţe materiale, morale şi politice ale războiului mondial au avut un răsunet binefăcător în mase. E adevărat că, în dorinţa lor de a-şi crea o ieşire din mizerie şi trădate de majoritatea conducătorilor lor, aceste mase s-au lăsat la început târâte de făgăduielile patriotice ale burgheziei. Când au văzut însă că aceste făgăduieli le-a înrăutăţit mizeria, s-au desmeticit şi au început să priceapă care e adevărata ieşire: doborârea regimului capitalist şi instaurarea dictaturii proletare. La înlesnirea acestei desmeticiri a contribuit în primul rând eroica acţiune revoluţionară din timpul războiului a proletariatelor italian, german şi rus.

de sub conducerea partidelor, respectiv socialist, independent şi social-de- mocrat majoritar (bolşevic). Partidul Social-Democrat Român a fost, de la înfiinţarea sa, la stânga Internaţionalei a Il-a.

Revoluţia rusă

Astăzi masele proletare sunt complet desmeticite şi avangardele lor au pornit la înfăptuirea menirii istorice a clasei muncitoare.

Dar desăvârşirea acestei desmeticiri se datoreşte în primul rând unui act de adâncă conştiinţă socialistă şi revoluţionară. Acest act este intervenţia revoluţionară, în plin război mondial, a Partidului Social-Democrat majoritar rus (bolşevic).

Punându-se hotărât în fruntea poporului rus dornic de pace şi libertate şi înlăturând improvizatele guverne burghezo-social-patriotice, care — urmărind păstrarea exploatării capitaliste, nemulţumeau masele, iar încheind pacea nemulţumeau pe Antanta, aşa că preparau prin incapacitatea lor reîntronarea ţarismului, pentru răsturnarea căruia poporul rus dăduse atâtea jertfe — partidul bolşevic instaurează în noiembrie 1917, pentru prima oară în istorie, dictatura proletară prin regimul sfaturilor.

Oportunitatea acestui act şi caracterizarea lui adânc socialistă a fost imediat demonstrată de evenimente prin întinderea revoluţiei în Europa centrală, provocând scurtarea războiului şi cruţând astfel popoarelor noi victime şi omenirii noi pierderi. Dar consecinţa cea mai de seamă a actului din noiembrie 1917 al partidului majoritar rus este redeşteptarea încrederii proletariatului mondial în puterile sale şi în idealul său, încredere care, după Internaţionala I, aţipise sub descântecele reformismului burghez.

Toate acestea le-au putut face sau determina partidul bolşevic rus fiindcă nici un moment nu s-a abătut de la adevărata tactică socialistă: lupta de clasă; fiindcă doctrina sa teoretică a fost marxismul, fiindcă şi-a verificat această doctrină şi această tactică luând parte în toate luptele politice, economice, culturale etc. şi fiindcă a găsit modalităţi care să-şi garanteze existenţa şi să-i dezvolte activitatea sub cel mai imposibil regim: ţarismul.

Internaţionala Comunistă

Doctrina Internaţionalei Comuniste, exprimată în tezele şi rezoluţiile celui de-al II-lea Congres al său, este doctrina Revoluţiei sociale, aşa cum, în mod teoretic, aceasta reiese din evenimente şi cum pe fiecare zi aceste evenimente confirmă. O altă Internaţională fără doctrină n-ar fi o Internaţională corespunzătoare nevoilor vremii de acum, n-ar fi adevărata Internaţională.

Această doctrină fracţiunea socialist-unitară o acceptă în întregime.

În practica sa însă prescrisă de statutele şi condiţiunile sale şi aplicată până acum, Internaţionala Comunistă nu ţine îndeajuns seamă de deosebirea dintre situaţia revoluţionară din Rusia, în care partidul bolşevic a activat, şi situaţia revoluţionară din Europa în care Internaţionala Comunistă‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ e chemată să activeze. Această deosebire constă în aceea că, pe cînd situaţia revoluţionară din Rusia era perfect omogenă, aceeaşi în toată ţara, situaţia revoluţionară internaţională de acum diferă şi din punct de vedere obiectiv aproape de la ţară la ţară, şi în special de la ţările industrializate la cele agrare, dar diferă, mai cu seamă, din punct de vedere subiectiv, al pregătirii revoluţionare conştiente a proletariatului şi a cadrelor sale.

într-o asemenea situaţie revoluţionară inegală, a face din Internaţionala proletară un Partid internaţional revoluţionar, centralizat până la subordonarea partidelor afiliate (cum au fost secţiunile partidului bolşevic din Rusia), aşa cum cer acum Statutele, unele din condiţiunile Internaţionalei Comuniste şi cum se vede din ceea ce încearcă să practice Comitetul Executiv al Internaţionalei Comuniste în acest sens, este o imposibilitate. Imposibilitatea aceasta se mai vădeşte şi prin faptul că lupta de clasă, putând ajunge astăzi până la război civil, face ca legăturile permanente cu Internaţionala Comunistă cerute de subordonarea desăvârşită, să sufere foarte mult şi adesea să fie de-a binelea întrerupte. în acest caz, un partid subordonat se găseşte dezorientat şi pus în neputinţă de a face altă acţiune decât aceea determinată de condiţiunile speciale în care trăieşte. Or, dacă se ajunge astfel, prin forţa lucrurilor, la fixarea modalităţilor de acţiune de către organele locale ale unui partid, recunoaşterea formală a acestui fapt de către Internaţionala Comunistă se impune cu atât mai mult.

Stăruinţa Internaţionalei Comuniste de a nu recunoaşte acest fapt a dus până acum la rămânerea deoparte nu numai a încercaţi militanţi socialişti, dar şi a mase întregi de muncitori. în locul acestui centralism absolut, împrejurările impun centralismul democratic.

Situaţia României

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ în foarte multe locuri din acest document cuvintele „Internaţionala Comunistă” sunt prescurtate prin iniţialele lor; noi ţe-am dat întregite.

în faţa unei asemenea situaţiuni schimbătoare de la moment la moment, se cere o politică socialistă care, fără a dezice un singur cuvânt din intransigenţa sa teoretică, să fie tot şi destul de mlădioasă, pentru ca din toate aceste lupte variate ce viitorul rezervă ţării noastre, Partidul Socialist să iasă întărit şi gata, când criza socială va lua formele unei re- voluţiuni politice, să ia asupră-şi răspunderea situaţiei. Dar o asemenea politică — care, căutând să aducă creşterea forţelor mişcării muncitoreşti, şi în special ale Partidului Socialist, spre a le pune în stare să ducă la bun sfârşit revoluţia socială — este o politică de oportunism revoluţionar, este nepotrivită cu subordonarea pe care o pretinde Internaţionala Comunistă în condiţiuni atât de imperfecte şi defavorabile ca cele arătate mai sus.

Rezerva generală

În consecinţă:

Fracţiunea socialist-unitară, acceptând tezele, rezoluţiunile şi majoritatea condiţiunilor Internaţionalei Comuniste, înţelege ca Partidul Socialist să-şi rezerve dreptul de a hotărî, prin organele sale responsabile, mo-

dalităţile de adaptare a acestor teze, rezoluţiuni şi condiţiuni la situaţia ţării. [...].

„Socialismul.“, din 15 aprilie 1921

c. Document privind rezultatul votului de afiliere a Partidului Socialist-Comunist din România la Internaţionala a IlI-a Comunistă (11 mai 1921)

Se trece la vot.

Rezultatul:

432§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ voturi pentru afiliere, 111********** voturi cu rezerve, 2 voturi informative.

Partidul Socialist-Comunist din România e afiliat la Internaţionala **a** IlI-a!

După votare.

După votarea afilierii, într-un entuziasm indescriptibil, s-a cântat de toţi congresiştii „Internaţionala” în limba română şi maghiară.

Se reia şedinţa, dându-se cuvântul tov. Cristescu: Voturile voastre injectează în corpul revoluţiei sociale serul dătător de viaţă, care să-i regenereze forţele, făcând-o rezistentă în lupta sa

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Cifra reală este 428 reprezentând 45 086 membri.

********** Cele 111 voturi de afiliere cu rezerve exprimate de gruparea socialist- unitaristă, nu exprimă ţi atitudinea lor faţă de făurirea Partidului Comunist din România.

pentru dezrobirea proletariatului.

Tov. Rozvani vorbeşte în acelaşi sens, spunând că, din moment ce centriştii au votat contra Internaţionalei a IlI-a, ei nu mai pot fi primiţi în partid şi deci trebuie să plece.

Tov. Bartha (din) Braşov spune că este o crimă ce se face aici, când ni se spune că trebuie să plecăm din partid. Noi nu vom pleca, vom sta aici şi vom lupta. Daţi-ne afară dacă credeţi că veţi face bine.

Tov. T. lordăchescu spune: Eu personal rămân în partid, convins că sunt marxist şi apăr cu sinceritate comunismul. Deosebirea de vederi, deşi e importantă, nu atacă principiile. Eu vreau să nu se mai facă greşeli şi voi beneficia de libertatea de discuţie şi critică în acest scop.

Tov. I. Neagu Negulescu cere să lăsăm intransigenţa faţă de aceia care reprezintă curentul unitar. Prin urmare, vor sta în mijlocul nostru şi se vor convinge cât de curând de ceea ce acum nu s-au putut convinge.

Deosebirea nu este mare. Ne apropiem şi deci să ne întindem cu toţii mâna, pentru ca, cu forţe unite, să luptăm pentru binele proletariatului român.

Tov. Niculescu-Mizil spune că ne-am hotărât să luăm drumul către Moscova cu maturitatea caracteristică celor chemaţi să lupte pentru izbânda proletariatului.

Tov. C. Mănescu (din) Ploieşti spune că ne-am afiliat la a IlI-a Internaţională, şi faptul că vă gândiţi să daţi afară (pe unitari) constituie o crimă pentru că, după ce este frântă din mijlocul nostru o parte din muncitori care au urmat pe social-democraţi, mai voim acum să ne mai micşorăm rândurile prin izgonirea unitarilor. Or, ei declară că sunt pentru afilierea cu rezerve la a IlI-a Internaţională, demonstrând că este o mică deosebire, pe care şi noi am recunoscut-o. Atunci, conform tezelor, trebuie să le dăm timp să se convingă şi probabil că vor veni în mijlocul nostru. Citeşte acel pasaj, dându-1.. .†††††††††††††††† reală şi conchide că să nu fie excluşi, dar probabil nu vor putea să ia parte la conducerea mişcării şi astfel că afilierea la a IlI-a Internaţională a partidului nostru nu va suferi nimic.

Să strigăm cu toţii trăiască a IlI-a Internaţională Comunistă de la Moscova!

Tov. Alfbldi (din) Cluj vorbeşte în acelaşi sens, adică să nu fie excluşi centriştii.

Tov. Berger (din) Cluj spune că nu se poate îngădui existenţa în partid a unitarilor, cere excluderea lor.

Tov. Cristescu se declară pentru a fi toleraţi în partid pentru că se declară în principiu pentru a IlI-a Internaţională, dar ei nu mai pot lua parte la dezbaterile Congresului partidului în punctele ce urmează a se discuta în Congres. în Congresul sindical vor putea lua parte, fiind în drepturile lor. Vor fi toleraţi în partid până cînd delegaţii ce vor merge la Moscova în vara aceasta vor aduce la cunoştinţă rezervele lor; dacă vor fi admise, atunci cu toţii vom duce înainte lupta.

Tov. lordăchescu spune că s-a pierdut aici timpul pentru o chestiune elementară: nu poate fi membru al unui partid decât

†††††††††††††††††† Originalul deteriorat.

acela care-i primeşte doctrina.

Rămân deci membru mai departe şi, chiar dacă condiţiile I(nternaţio- nalei) C(omuniste) nu mi-ar interzice, însumi n-aş primi să fac parte din conducere, tocmai spre a-mi păstra libertatea de discuţie şi critică.

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921, Bucureşti, Editura Politică, 1974, p. 724—726.

d. Scrisoare de protest adresată Adunării Deputaţilor de către delegaţii secţiunilor la Congresul I al Partidului Comunist din România împotriva arestării lor‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

(mai 1921)

Domnule preşedinte,
Domnilor deputaţi,

Subsemnaţii, delegaţi ai secţiunilor Partidului Socialist-Comunist din întreaga ţară, adunaţi în Congresul nostru în localul Clubului socialist din str. Sf. Ionică, în momentul când deliberam asupra chestiunilor la or-

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Toţi delegaţii care au votat pentru afilierea necondiţionată la Internaţionala a III-a au fost arestaţi în ziua de 12 mai 1921. în rândurile lor se aflau 5 deputaţi în parlamentul României.

dinea zilei, în ziua de 12 mai a.c., am fost arestaţi de către autoritatea militară şi apoi conduşi la închisoarea Văcăreşti, unde ne aflăm deţinuţi şi acum.

Această arestare, făcută din ordinul guvernului, nu poate avea nici un motiv legal, deoarece ţinerea Congresului, deşi făcută sub stare de asediu, a fost anunţată cu luni de zile înainte de data fixată, a fost încuviinţată de Ministerul de Interne şi de Comandamentul militar şi, mai mult, chiar ordinea de zi nu numai că a fost publicată pretutindeni, dar a şi fost explicată la cererea abuzivă a guvernului, care ne-a pus sala partidului la dispoziţie.

Dezbaterile Congresului au avut loc în mod public, în faţa reprezentanţilor presei, care au făcut zilnic dări de seamă despre ideile şi rezolu- ţiunile dezbătute şi admise, ca şi în faţa agenţilor guvernului, neîmpiedicaţi de a asista.

Deci nu această ordine de fapte pot constitui vreun delict care să motiveze arestarea noastră.

Cum însă, după pătrunderea în sală a forţei militare, am fost întrebaţi cu insistenţă dacă noi cei prezenţi am hotărât afilierea partidului la Internaţionala a IlI-a şi cum răspunzând afirmativ am fost puşi să semnăm un proces-verbal în acest sens se vede limpede că motivul arestării noastre este această declaraţie de idei, care nu priveşte decât organizarea politică a partidului nostru. Această dispoziţiune nemaipomenită ca un guvern să aresteze un întreg Congres politic pe motiv că nu-i plac ideile ce acesta le adoptă constituie cel mai calificat abuz de putere şi un atentat la libertatea omenească individuală şi de cugetare care nu ar fi putut avea loc nici în ţările cele mai reacţionare ca Franţa, unde s-a înfăptuit aceeaşi afiliere sau alte ţări ca Italia, Bulgaria, Serbia, Germania, Suedia, Danemarca etc.

în faţa opiniei publice, guvernul, care nu e în stare să aducă nici un motiv altul pentru arestare decât cel de mai sus, pentru a scăpa de învinuirea unui abuz, recurge la acuzări calomnioase, punând în sarcina noastră fapte inexistente, răspândite prin toate organele oficioase şi oculte ce-i stau la dispoziţie, ca: găsire de scrisori compromiţătoare, comploturi, instrucţiuni şoviniste străine etc. etc.

Şi ca dovadă că toate aceste false versiuni sunt menite a acoperi arbi- trariul guvernului, în scop de a ne împiedica să ne afiliem la Internaţionala a IlI-a, e că arestările s-au făcut după declaraţiile nominale de afiliere, fără alt criteriu, iar în urmă s-au făcut propuneri celorlalţi congre- sişti rămaşi liberi: de a continua Congresul cu intenţia de a respinge afilierea votată, ceea ce a fost refuzat.

Faţă de împrejurările în care s-a deschis Congresul nostru, faţă de arestarea congresiştilor de către guvern şi faţă de insultele şi calomniile ce s-au răspândit asupra Partidului Socialist-Comunist, precum şi faţă de menţinerea noastră în închisoarea Văcăreşti, noi, membrii delegaţi a 45 000 muncitori organizaţi şi reprezentanţii reali ai aspiraţiunilor întregii clase muncitoare din România, protestăm şi facem răspunzător guvernul de clasă al generalului Averescu de a fi căutat să ne întindă o

cursă nedemnă şi de a fi întrebuinţat toată puterea publică pentru a se răzbuna contra unui partid politic adversar.

Adresând acest protest prin dv. Adunării Deputaţilor, aşteptăm să vedem dacă Adunarea are de făcut vreo obiecţiune guvernului, ca şi pe această cale opinia publică şi clasa muncitoare de pretutindeni să tragă toate învăţămintele politice.

Primiţi asigurările noastre.§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921, Bucureşti, Editura Politică, 1966, p. 735—736.

e. Dezbaterile Adunării Deputaţilor în legătură cu arestarea deputaţilor comunişti (17 mai 1921)

D. Duiliu Zamfirescu, preşedinte: D. Dunăreanu are cuvântul la sumar:

D. Al. Dunăreanu: D-lor deputaţi, cu surprindere am văzut că la sumar nu sunt trecute motivele pentru care cinci colegi ai noştri au fost arestaţi.

D. A. C. Cuza: Cum putea să se introducă la sumar, dacă n-a intervenit nimeni?!

D. Al. Dunăreanu: După regulamentul Camerei, urma ca guvernul **în** prima zi de deschidere să aducă la cunoştinţa Adunării prin d. preşedinte motivele pentru care au fost arestaţi, cel puţin aşa prevede regulamentul. La art. 146 din regulament se vorbeşte următoarele: „Membrii Adunării nu pot fi arestaţi sau urmăriţi în materie de represiune, în timpul sesiunii, decât cu autorizarea Adunării. Cererea de autorizare se adresează de guvern preşedintelui Adunării, care o comunică în şedinţă publică. Cererea se trimite de îndată şi fără discuţiune la comisiunea de imunitate care examinează dacă este motiv de a se încuviinţa urmărirea.

Guvernul va comunica comisiunii toate documentele ce se vor cere; **în** caz de refuz, comisiunea va apela Adunării.

Raportul comisiunii în această chestiune se supune în timpul fixat Adunării, care va decide".

Prin urmare, guvernul are datoria după acest articol ca să aducă la cunoştinţa Camerei motivele pentru care au fost arestaţi cei cinci colegi ai noştri. Posibil ca guvernul să vină să spună că, conform art. 152 din Constituţiune, pentru cei arestaţi că aii fost găsiţi. ..

D. A. C. Cuza: Cu vină vădită.

D. Al. Dunăreanu: ... cu vină vădită, nu avea obligaţiunea ca să aducă la cunoştinţa Camerei. Art. 147, alin. II din regulament în această chestiune glăsueşte în modul următor: „Adunarea hotăreşte dacă trebuie a se înceta sau menţine arestarea în timpul sesiunii. Tot astfel se procede în privinţa arestării unui

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Urmează semnăturile.

deputat în caz de vină vădită în timpul sesiunii".

Prin urmare, este destul de clar că, şi în acest caz, guvernul trebuie să aducă la cunoştinţa Camerei motivele pentru care au fost arestaţi.

Deocamdată eu cer ca să se rectifice sumarul în sensul următor: „Au fost arestaţi în timpul sesiunii deputăţii Gh. Cristescu, Al. Dobrogeanu,, Stanef, Stoeff şi Dumitru Stoiculescu, fără ca guvernul să fi adus la cunoştinţa Camerei în prima zi de deschidere după vacanţă[4]*. în sensul acesta cer să se rectifice sumarul şi de aceia am cerut cuvântul la sumar.

D. Duiliu Zamfirescu, preşedinte: D-lor deputaţi, incumbă mie să dau un cuvânt de răspuns.

Este adevărat că art. 147 cere să se comunice Adunării în ziua deschiderii sale dosarul arestării. Am atras atenţiunea guvernului şi d. ministru de interne mi-a dat asigurări că, azi fiind reţinut la Senat, o să vină astă seară, când este ziua rezervată pentru interpelări şi întrebări, să dea toate lămuririle necesare parlamentului, pentru ce s-a procedat la arestări.

Voci pe băncile opoziţiei: Trebuia ieri.

D. Duiliu Zamfirescu, preşedinte: D-lor, ieri a fost prima şedinţă, nu s-a ridicat nimeni; d. deputat care a vorbit acum, a vorbit în mod; intempestiv la sumar. Sumarul trebuie să fie imaginea fidelă a celor petrecute; or el este imagina fidelă. Nimeni n-a ridicat chestiunea şi prin urmare n-a putut să fie trecută în sumar. În materie de regulament trebuia să se ceară cuvântul, iar nu la sumar. Prin urmare răspund: că la această chestiune, astă seară d. ministru de interne va da toate lămuririle necesare.

Intrăm în ordinea de zi.

D. N. D. Cocea: Am cerut cuvântul la sumar, la chestie de regula.- ment.

D. Duiliu Zamfirescu, preşedinte: Sumar sau regulament?

D. N. D. Cocea: La sumar.

D-lor deputaţi, d. preşedinte face o confuziune voită. Nu este vorba că s-a cerut sau nu s-a cerut ieri la Cameră de către un deputat din opoziţie clarificarea situaţiunii celor arestaţi. Nicăieri în regulament nu se spune acest lucru, cetiţi-l vă rog, şi veţi vedea că guvernul este dator ca din propria lui inţiativă să aducă la cunoştinţa Camerei motivele pentru care deputăţii au fost arestaţi.

D. Gr. Iunian: Articolul presupune un guvern cu răspunderea legalităţii.

D. N. D. Cocea: Nu numai cu răspunderea legalităţii, dar în acelaş timp şi cu convingerea când a făcut o crimă sau un delict este nevoit să păşească din delict în delict, ca să acopere delictele trecute. D-voastre aţi făcut o greşeală arestând pe deputaţi, şi aţi făcut o altă greşeală acum, căci ceeace ne reproşaţi nouă, de ce n-am venit ieri, ca să aducem la cunoştinţa Camerei arestarea acelor deputaţi, este că voiam ca guvernul să fie în culpă faţă de noi şi să fie a doua oară în culpă când calcă în picioare regulamentul Camerei. Aşteptăm în privinţa aceasta lămuriri nu din partea d-lui preşedinte, ci din partea onoratului guvern.

D. General Al. Averescu, preşedintele Consiliului: Declar încă odată că de ieri de dimineaţă am dispus să se trimeată actele aci la Cameră. Eu personal am vorbit la telefon cu d. ministru de justiţie în acest scop; d-lor, v-am spus, şi vă repet, că cu întreruperi şi strigăte nu ne vom înţelege.

Am vorbit la telefon cu d. ministru de justiţie şi mi-a spus că chestiunea este pendinte de Ministerul de Război, fiindcă arestarea s-a făcut de Curţile marţiale. Atunci m-am adresat Ministerului de Război, care a luat numaidecât măsurile necesare, ca să se execute dispoziţiunile cerute de regulament. Dar eu, din textul regulamentului, nu deduc că guvernul sau preşedintele Camerei trebuia să aducă chestiunea. Iată în adevăr cum sună textul respectiv din regulament, care, în treacăt fie zis, pentru mine nu este bine lămurit, şi trebuie să fac constatarea că ne izbim astăzi, pentru prima oară, de această chestiune, şi deci trebuie să stabilim un precedent, care să fie urmat de aci înainte. Iată ce spune regulamentul: „Când un deputat este arestat în intervalul dintre sesiuni, dosarul se comunică Adunării în ziua deschiderii sale“, prin urmare „se comunică dosarul[11], lucru pe care l-am făcut. „în urmă Adunarea hotărăşte dacă trebuie ... etc“.

Cine sesizează Adunarea nu este spus în regulament. Văd pe d. Ră'r ducanu foarte scandalizat. Regret că D-zeu nu m-a înzestrat cu darul d-voastră de pricepere ...

D. N. D- Cocea: Noi vorbim de art. 146 nu de art. 147.

D. General Al. Averescu, preşedintele Consiliului: Am luat toate măsurile.

Ministrul de interne era ieri aici anume pentru această chestiune, care credea că va fi ridicată. N-a fost ridicată, şi n-am voit noi să o ridicăm, pentru că este penibilă şi pentru d-voastră şi pentru ţara întreagă. Dacă d-voastră credeţi că este o chestiune frumoasă şi care merită să fie discutată şi încă în modul acesta în care voiţi d-voastră să o discutaţi, regret să vă spun, că părerea noastră este cu totul opusă. Noi credem că este o chestiune penibilă şi, să vă spun drept, am avut un sentiment de bucurie şi de satisfacţiune când am văzut că nu se relevează acest lucru. 11 relevaţi, îl vom discuta.

D. Duiliu Zamfirescu, preşedinte: D-lor deputaţi, am de adăugat un ultim cuvânt, art. 16 zice: „Atribuţiunile preşedintelui sunt a veghea la siguranţa interioară şi exterioară a Adunării, a păstra rânduiala în Adunare, a priveghea asupra strictei aplicări a regulamentului, a ţine rândul între deputăţii ce au cerut cuvântul, a interveni în dezbateri spre a aproba regulamentul şi spre a aduce pe orator în marginele discuţiunii, etc“.

Am onoarea a vă declara că am fost ieri la d. prim-ministru şi că am avut o întâlnire cu d-sa, căruia i-am zis: D-le prim-ministru, art. 147 din regulamentul Camerei cere să se prezinte în ziua deschiderii parlamentului dosarele arestării deputaţilor.

D. prim-ministru a zis: S-au luat dispoziţii, ca să se trimeată dosarele parlamentului. Am vorbit cu d. ministru de interne care mi-a spus că d. ministru de justiţie trebuia să aducă dosarele. însă, fiindcă aci a intervenit Curtea marţială, a rămas ca d.

ministru de război să trimeată actele. D-voastră vreţi să vidaţi până în fund toate incidentele care nu fac onoare Camerei**********

D. Dr. N. Lupu: D-lor deputaţi, este necontestat că chestiunea carie face în mod incidental obiectul dezbaterilor noastre nu poate fi restrânsă în cele 11 minute ale d-lui preşedinte şi îmi rezerv dreptul de a veni în fondul chestiunii când se va discuta pe larg. Până atunci mă voi limita la următoarele observaţiuni: Guvernul a făcut prin arestarea şi mai ales prin condiţiunile arestării comuniştilor şi a colegilor noştri un act de

nemaipomenită samavolnicie în analele parlamentare, nu numai ale României, dar chiar ale omenirii. Şi atuncea guvernul era obligat că dacă, în faţa unor necesităţi de stat vitale, în caz de vină vădită, aşa cum susţin dumnealor, era obligat la acest pas, primul act pentru a justifica această samavolnicie era ca ieri, la şedinţă, să vină, nu ministrul de interne, pentrucă noi avem destulă experienţă despre incapacitatea de le- galism a ministrului de interne pentru ca să ne mai putem aştepta la o explicaţiune din partea d-sale, ci primul-ministru, să dea explicaţiile necesare.

Acest act comportă întreaga răspundere a guvernului. Cel care era dator să ne dea răspunsul, şi de la d-sa aşteptăm, nu va fi d. ministru de interne, ci d. general Averescu, preşedintele Consiliului. Or, lucrul este vădit că atuncea când dumnealor au păşit la arestare, în condiţiunile spuse, asupra cărora nu voi insista acuma, faptul de vină vădită exista şi nu aveaţi nevoie de documente. Documentele erau anterioare hotărârii d-voastre şi era o datorie de onoare, faţă de parlament şi faţă de legislaţiunea acestei ţări, ca primul cuvânt să-l ceri d-ta, d-le prim-ministru, şi să dai explicaţiuni Camerei şi Camera să dea un vot. Nu ai făcut-o. Trebuia să o faci astăzi. Astăzi rămâne pe diseară.

D-le preşedinte, noi avem cu totul altă concepţie despre legalitate decât fostul şef al Ligei Poporului, actualmente preşedinte al Partidului Poporului.

D. General Al. Averescu, preşedintele Consiliului: Din fericire!

D. Dr. N. Lupu: Vă somăm pentru onoarea d-voastră în viitor, pentrucă nu mai aveţi, probabil, mult de trăit, să veniţi acum aici şi să răspundeţi!

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Ştiu foarte bine că s-a invocat aici — şi după cât mi s-a spus în jurul acestei teme[1] s-a învârtit întreaga discuţiune — articolul 146 din regulamentul Adunării. Ce spune acest articol:

„Membrii Adunării nu pot fi arestaţi sau urmăriţi în materie de represiune în timpul sesiunii decât cu autorizarea Adunării. Cererea de autorizare se adresează de guvern preşedintelui Adunării care o comunică în şedinţă publică. Cererea se trimite

********** Se pune la vot sumarul şedinţei şi se aprobă în formularea existentă.

îndată şi fără discuţiune la comisiunea de imunitate, care examinează dacă este motiv de a se încuviinţa urmărirea.

Guvernul va comunica comisiunii toate documentele ce i se vor cere; în caz de refuz comisiunea va apela Adunării.

Raportul comisiunii în această chestiune se supune în timpul fixat Adunării care va decide".

Prima frază a acestui articol este o copie a articolului 52 al Constituţiei. Dar o copie trunchiată.

Se suprimă într-adevăr în articolul 146 al regulamentului excepţiu- nea din Constituţie, „afară de cazul de vină vădită". Se lasă de o parte. Articolul 146 nu vorbeşte de vină vădită. Iar articolul 147 din regulament, în continuare, spune:

„Când un deputat este arestat în intervalele dintre sesiuni, dosarul se comunică Adunării în ziua deschiderii sale. Adunarea hotărăşte dacă trebuie a se înceta sau menţine arestarea în timpul sesiunii. Tot a*stfel se procede în privinţa arestării unui deputat în caz de vină vădită în timpul sesiunii".

Vedeţi, aici reapare vina vădită, care în articolul 146 dispăruse. Pe baza acestor două articole din regulamentul Camerei sau mai precis pe baza art. 147 s-a făcut o vină guvernului că n-a adus în ziua deschiderii parlamentului, adică ieri, dosarul afacerii, pentru ca Adunarea să judece. Or, d-lor, aici, daţi-mi voie să fac o mică paranteză. Mie îmi este indiferentă chestiunea, pentru că nu este teza pe care o voi susţine, dar nu puteţi d-voastre să cereţi aplicarea art. 147 şi aducerea dosarului, căci nu este vorba de arestarea unor deputaţi „în timpul vacanţei dintre sesiuni". Numai atunci când deputatul — • spune articolul — este arestat în intervalul dintre sesiuni dosarul se comunică Adunării în ziua deschiderii. Arestarea aceasta nu s-a făcut în intervalul dintre sesiuni; vacanţa aceasta de Paşte a fost o continuare a sesiunii, prin urmare este aplicabil art. 146, care spune că un deputat nu se poate aresta în timpul sesiunii decât cu autorizarea Camerei. După art. 146, deputatul nu poate fi arestat fără autorizarea Adunării în nici un caz, nici în caz de vină vădită, căci el singur art. 146 vorbeşte de timpul sesiunii; art. 147 se ocupă numai de ceeace se poate întâmpla între sesiuni şi face o excepţiune pentru vina vădită. Astfel sună regulamentul d-voastre, în contrazicere cu textul Constituţiei.

Dar, d-lor, să-mi daţi voie, ce este acest regulament?

D. Dr. N. Lupu: Un petec de hârtie.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Regulamentul este un petec de hârtie, cum zice d. Lupu, care serveşte de normă dezbaterilor noastre, aici în parlament. Regulamentul „nu este o lege", el nu a fost votat de Cameră, votat de Senat şi promulgat prin decret regal. Regulamentul în sine nu este o lege, cu atât mai vârtos, prin urmare, el nu poate veni şi călca o dispoziţiune constituţională.

D-lor, eu nu vreau să spun că ideea separaţiunii puterilor în stat este la noi o idee foarte înrădăcinată, căci la noi nu sunt înrădăcinate idei, la noi ceea ce este înrădăcinat sunt patimile mici politice, sunt antipatiile şi simpatiile personale, ideile nu.

D. Dr. N. Lupu: Este înrădăcinat abuzul pe care îl practici d-ta cu un cinism nemaipomenit.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Ideea aceasta, a separaţiunii puterilor în stat, este foarte înrădăcinată însă în ţara de unde am copiat noi Costituţiunea, în Belgia, şi este atât de înrădăcinată acolo, încât nu s-a admis în Constituţia belgiană şi în legile belgiene pe care le-am copiat nici umbra unui amestec al puterilor legiuitoare în puterea judecătorească. [. ..]

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Era bine d-lor, dacă regulamentul era făcut în limitele prevăzute de Constituţie şi cred că ar fi de dorit ca la prima ocazie să se modifice regulamentul încât să fie în toate dispoziţiunile sale în concordanţă cu legile fundamentale ale ţării. Până atunci noi nu am vedea nici un inconvenient, în limitele posibilului, să ne supunem şi prescripţiilor regulamentului, şi d. prim-ministru a şi dat instrucţiuni miniştrilor competenţi ca să roage justiţia să trimită aci dosarele deputaţilor arestaţi şi nu ştiu dacă dosarele nu sunt deja sosite.

O voce: Nu au sosit.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Dacă nu sunt sosite, nu este vina noastră, căci guvernul a rugat încă de ieri justiţia să trimită aci 294 ’

dosarele. Dar ce trebuinţă aveţi de dosare, când d-voastră puteţi să cereţi şi fără ele ca arestaţii să fie puşi în libertate. De ce cereţi dosarele? Nu ştiţi pentru ce au fost arestaţi? O să vă spun eu îndată.

Prin urmare, şi mă rezum, din punct de vedere teoretic şi în drepţi strict singura noastră lege este Constituţia, nu am fi obligaţi în sensul strict legal decât să ne ţinem de litera ei. Din condescendenţă pentru Cameră însă şi pentru un fel de „mea culpa" care o facem, căci am Jcst părtaşi la redactarea acestui regulament, nu ne-am dat înlături ca să urmăm şi prescripţiunile sale. Veţi avea dosarele, le veţi examina şi veţi hotărî dacă este cazul să se menţină sau nu aceste arestări. Noi am crezut că a trebuit să arestăm pe aceşti deputaţi, căci am crezut că i-am găsit în caz de vină vădită.

Faptele

Şi acum sosesc la fapte, şi veţi judeca şi d-voastre dacă am avut dreptate, dacă în adevăr se pot considera faptele, care şe impută lor, ca o vină vădită, sau dacă nu, o veţi spune limpede, căci aci nu încape nici supărare, nici conflict între noi şi majoritate. Evident că d-voastre, majoritatea acestei Camere, nu sunteţi obligaţi să gândiţi cum gândim noi, noi am gândit că este vină vădită.

Dacă d-voastre gândiţi că nu este vină vădită, o veţi spune. ,

O *voce:* Justiţia are căderea.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Evident că noi suntem ex- presiunea d-voastre. îndată ce nu vom gândi la fel, nu o să plecaţi d-voastre, am să plec eu.

D-lor, să vorbim acum de fapte. S-au arestat 5 deputaţi, zişi membri ai Partidului Socialist. Dumnealor care aici se intitulau socialişti, îndată ce ieşeau din această incintă nu mai aveau decât cuvinte de injurii şi de dispreţ faţă de Partidul Socialist. Dumnealor erau „comunişti", să nu se confunde. Voi ceti expresiunile pe care le întrebuinţează la adresa ade- văraţilor socialişti.

S-au arestat cinci deputaţi comunişti pentru cauză, am zis noi, de vină vădită, pentru atentat împotriva siguranţei statului.

Să-mi daţi voie întâi să vă cetesc câteva texte. Să vă citesc mai întâi art. 67 din Codul penal, care sună astfel: „Orice român va fi uneltit machinaţiuni, sau se va fi pus în înţelegere cu guverne străine, sau cu agenţii lor, spre a provoca război în contra patriei sale, spre a înlesni şi a aduce o ocupaţiune străină, spre a răsturna prin orice mijloc guvernul ţării, se va pedepsi cu munca silnică pe toată viaţa". Iată ce spune art. 67 din Codul penal. Ce au făcut aceşti domni ca să cadă după părerea noastră sub prescripţiunile acestui articol?

D-lor, n-au făcut lucruri mari, au îmbrăţişat pur şi simplu teorii care astăzi au curs la Moscova, teorii care s-au dezvoltat în cursul ultimilor 50 de ani şi care de la Marx teoreticianul au ajuns la practicii Lenin, şi Trotzki.

D-lor, înainte de a ajunge la litera programului de război la care dumnealor s-au afiliat, voiţi să ascultaţi câteva citate, ca să

vedeţi atmosfera în care aceşti domni trăiesc şi pe care vor să o împrăştie asupra întregii noastre ţări.

Sunt interesante şi acestea, căci aduc lumină asupra modului de a gândi şi de a proceda. Traduc, d-lor, căci sunt scrise în franţuzeşte: „fără revoluţie, sovietele nu sunt posibile. Fără revoluţie proletară, sovietele

degenerează în parodie". Iată, d-lor, punctul de plecare al întregii activităţi comuniste; se prepară masele pentru revoluţia proletară spre a se ajunge astfel la constituţiunea sovietică. Continui: „Orice deputat comunist trebuie după hotărârile Comitetului Central să împreune lucrarea nelegală cu lucrarea legală. în ţările în care deputăţii comunişti mai beneficiază după legile burgheze de imunitate parlamentară, această imunitate trebuie să servească la organizaţiunea şi la propaganda nelegală a partidului".

D. Dr. N. Lupu: Din ce broşură citaţi, d-le ministru de interne?

D. Colonel Krupenski: Din operele d-tale.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Acestea sunt comandamentele pe care comuniştii de la Moscova le transmit la toţi afiliaţii.

Sunt statutele, tezele şi condiţiunile Internaţionalei Comuniste.

D. Dr. N. Lupu: De când sunt? Ce dată?

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Din decembrie 1920.

O voce: Cam veche!

Altă voce: D-ta, d-le Lupu, ai evoluat de atunci?

Altă voce: Ai o ediţie mai recentă?

D. Dr. N. Lupu: Iată de ce am întrebat, pentru că d. ministru de interne a permis să meargă la Moscova şi ştia atunci despre aceste lucruri.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Aceasta este deosebirea între noi, d-le Lupu, noi permitem tot ce este legal. Să mergi la Mosicova nu este nelegal şi am permis-o, să te întorci însă de la Moscova şi să organizezi aci asociaţiuni nelegale, pentru ca acei din Moscova să vie peste Nistru, aceasta nu o tolerăm.

D. Dr. N. Lupu: Aceasta e o afirmaţiune pe care dumneata trebuie să o dovedeşti pe fapte.

D. G. Berea: Eşti convins de dânsul dumneata.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Citesc mai departe: „Toate deciziunile congresului internaţional comunist şi cele ale Comitetului Executiv sunt obligatorii pentru toate partidele afiliate Internaţionalei Comuniste. Lucrând în timpuri de război civil înverşunat, Internaţionala IlI-a trebuie să fie mult mai centralizată decât era Internaţionala II-a".

Va să zică, de aci reţinem declaraţiunea că trăim în stare de război civil îndârjit.

S-a scris şi pe româneşte, până acum v-am citit din franţuzeşte. Avem în româneşte cărticele frumoase de propagandă. Iată una din ele, are o copertă colorată unde se vede un muncitor care sfarmă... nu se ştie ce sfarmă, dar sfarmă.

Ascultaţi ce se spune aci: „Sarcina noastră este să generalizăm speranţa revoluţionară a clasei muncitoreşti, să

curăţim mişcarea de amestecul” — şi aci este ceva pentru domnii socialişti — „necurat al oportunismului şi social-patriotismului, să unim forţele tuturor partidelor adevărat revoluţionare ale proletariatului din toată lumea şi prin aceasta să uşurăm şi să grăbim victoria revoluţiei comuniste în lumea întreagă“i

Mai departe:

„în toate ţările unde masele muncitoreşti trăiesc o viaţă conştientă se alcătuiesc şi se vor alcătui soviete de deputaţi ai muncitorilor, solda- ţilor şi ţăranilor. Să întărească sovietele, să ridice autoritatea lor, să le opună maşinii guvernamentale a burgheziei, iată care este acum scopul de căpetenie al muncitorilor conştienţi şi sinceri din toate ţările”.

Şi mai ascultaţi şi aceasta, d-lor: „Cucerirea puterii politice de proletariat însemnează nimicirea puterii politice a burgheziei. Aparatul guvernamental cu armata sa capitalistă pusă sub comanda unui corp de ofiţeri burghezi sau boieri, cu poliţia şi jandarmeria sa, cu temnicerii şi judecătorii săi, cu popii şi funcţionarii săi, sunt în mâinile burgheziei cel mai puternic instrument de guvernare. Cucerirea puterii guvernamentale nu se poate reduce la o schimbare de persoane în alcătuirea ministerelor, ci trebuie să însemne nimicirea unui aparat de stat străin, luarea în mână a puterii adevărate, dezarmarea burgheziei, a corpului de ofiţeri contrarevoluţionari, a gărzilor albe, înarmarea proletariatului, a sol- daţilor revoluţionari şi a gărzii roşii muncitoreşti, scoaterea din funcţiune a tuturor judecătorilor burghezi şi organizarea tribunalelor proletare. Victoria proletară este asigurată prin dezorganizarea puterii duşmane şi organizarea puterii proletare, ea trebuie să însemneze ruina aparatului de stat burghez şi făurirea aparatului de stat proletar.

D. Aurel Dobrescu: Dar le-am citit şi noi acestea, nu mai e nevoie|.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Vedeţi, d-lor, aci toate teoriile comuniste în atmosfera cărora creşteau aceste flori ale democraţiei româneşti. Deşi aceste lucruri au apărut în România de mai mult timp, noi n-am intervenit fiindcă era vorba numai de teorie, nu era încă înfăptuire. Se polemiza în jurul unei concepţiuni de guvernământ, greşită după noi, bună după alţii, dar nu se ieşea încă din domeniul teoriei şi al propagandei de idei, şi totuşi această propagandă de idei era deja un lucru foarte periculos. Se vărsau astfel acele picături de otravă, care căDeau în conştiinţele de multe ori neluminate, în conştiinţele obidite de toate nevoile şi suferinţele vieţii şi care luau drept bune toate aceste fantasmagorii pe care agenţii de peste Nistru şi adepţii lor le arătau ca fiind realitatea în Rusia sovietică şi pe care le vedeau sub culorile trandafirii care le zugrăveau d. Cristescu şi tovarăşii săi. Era poate cazul să intervenim deja atunci cu mai puţină severitate ca azi, dar să intervenim; n-am făcut-o, iar adepţii comunismului au făcut un pas mai departe şi au trecut de la teorii la practică, căci, d-lor afilierea la programa Internaţionalei a IlI-a nu este altceva decât punerea în practică a acestor teorii.

Iată ce spune programa Internaţionalei a IlI-a în art. I:

„întreaga propagandă şi agitaţiune trebuie să poarte un

caracter cu adevărat comunist şi să corespundă programului şi hotărârii Internaţionalei a III-a.“

Şi ce trebuie să facă afiliaţii la acest program? Mai întâi activitate nelegală:

„Aproape în toate ţările Europei şi Americii lupta de clasă intră în faza războiului civil. în astfel de împrejurări comuniştii nu pot avea încredere în legalitatea burgheză, sunt obligaţi să creeze singuri un aparat paralel ilegal de organizare, care în momentul hotărâtor va ajuta partidul să-şi împlinească datoria faţă de revoluţie. în toate ţările în care comuniştii n-au putinţa din pricina stării de asediu şi a legilor excepţionale să ducă în mod legal întreaga lor activitate este absolut necesară combinarea activităţii legale cu cea ilegală”.

C. Argetoianu, ministru de interne: E curioasă simpatia care se vede în acea parte a Adunării faţă de comunişti. Eu nu văd între dumnealor şi comunişti decât o singură legătură posibilă: „neputinţa”.

D. I. Mihalache: E revolta împotriva abuzului şi ilegalităţii!

D. Dr. N. Lupu: E sentimentul de libertate al unor oameni liberi, dar nu al unor sclavi.

D. I. Mihalache: Să nu vorbiţi de neputinţă d-voastre, care sunteţi neputincioşi să-i combateţi prin mijloace intelectuale.

O voce: Combate-i dumneata!

D. I. Mihalache: Nu vă ajută puterile intelectuale.

D. A. C. Cuza: Sunteţi plin de inteligenţă!

D. C. Argetoianu, ministru de interne: V-am arătat care sunt punctele din programul pe care comuniştii, care s-au aflat la Internaţionala a treia, sunt obligaţi să-l execute în România. Cum au început să-l execute? Prin filiale, prin corespondenţe între Moscova şi comitetele de aici, prin legături nu numai de idei, ci o afirm înaintea d-voastre, şi băneşti. Nu pot intra în amănunte cu privire la aceste chestiuni, fiindcă aparţin instrucţiei şi sunt încă un secret al ei, vor veni însă la lumina zilei, şi veţi judeca cu banii cui, în numele cui şi în ce direcţie s-a lucrat. Parte din aceşti oameni au lucrat conştient în contra intereselor ţării şi parte au lucrat inconştient, antrenaţi poate printr-o generozitate excesivă, a caracterului lor. întrucât priveşte pe cei conştienţi daţi-mi voie, fără să divulg secretul instrucţiunii, să ating un punct de o importanţă capitală: relaţiunile comuniştilor noştri cu Budapesta.

Dacă în relaţiunile dintre Moscova şi ţara românească prin grupurile comuniste este vorba exclusiv de propaganda comunistă, dinspre vest lucrurile nu sunt tot astfel, aci propaganda iredentistă unguresc a luat masca comunistă.

Şi au venit ordine politice de la Budapesta ca toţi maghiarii ireden- tişti să se înscrie în rândurile comuniste, şi sub pretext de comunism, fără să spună niciodată, înainte de ideea maghiară, să caute să zdruncine, să se răstoarne statul român.

Aş dori să vă citesc, fiindcă sunt lucruri mai puţin secrete, două în- formaţiuni. D-nii din opoziţie fac pe generoşii dar nu cunosc lucrurile. Am convingerea că cea mai mare parte din d-voastre . ..

D. Dr. N. Lupu: Complicitatea guvernului din Budapesta, în

ceea ce priveşte subminarea şi chiar distrugerea statului român, vi s-a comunicat şi e dovedită de mult, să-mi daţi voie să vă întreb care au fost paşii care i-aţi făcut?

Voci pe băncile majorităţii: Aceştia sunt.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Nu vă puteţi da seama de forţa propagandei actuale împotriva statului nostru, care porneşte de la Budapesta. Ungurii nu pot să mistuie situaţia creată lor prin tratatul de la Trianon, ei nu se pot convinge s-o primească şi lucrează cu disperare întrebuinţând ultimile lor resurse. Lupta împotriva tratatului se duce pe trei căi: mai întâi, întărirea armatei. Avem informaţii pozitive în această privinţă. Apoi se caută să se organizeze în ţările care au moştenit din teritoriul unguresc revoluţiuni şi sabotagii. în fine, se caută sub diferite pretexte aliaţi în Occident.

Iată un raport primit de curând de la Budapesta, din care se vede cum e organizată propaganda lor. Au un fel de minister, căruia îi zice acum Ministerul Propagandei, şi care se compune din trei mari secţiuni, Jugo-Slavia, România şi Ceho-Slovacia.

Secţiunea pentru România are 40 de funcţionari şi este împărţită în 8 subsecţiuni, corespunzătoare celor 8 sectoare teritoriale în care este
împărţit tot Ardealul. Pe lângă şeful secţiei România se află un comitet compus dintr-un delegat al Marelui Stat Major, un delegat al Ministerului de Finanţe şi un delegat al Ministerului de Culte. Aceşti delegaţi ţin legătura între secţia pentru România şi ministerele ai căror reprezentanţi sunt. Aceşti delegaţi lucrează însă şi direct cu subsecţiile şi birourile, completându-le zilnic informaţiunile şi dându-le, când au, anumite elemente pentru lucru.

Subsecţiunea are un singur funcţionar, pe şeful ei, se împarte în modul următor:

a) Biroul cadastrului, cu un funcţionar care ţine la curent în registre situaţia numerică a populaţiei maghiare şi a celei maghiaro-file din sectorul respectiv, precum şi în mod nominal elementele propagandiste şi care fac legătură între sectorul respectiv şi minister;

b) Biroul propagandei culturale, cu un funcţionar, se ocupă cu strângerea de cărţi pentru bibliotecile maghiare ce urmează a fi înfiinţate în sectorul respectiv; ţine registre cu numărul clericilor şi conferenţiarilor din sector, execută orice chestiune în legătură cu propaganda, pentru cultura maghiară şi primeşte filme cinematografice de la birou.

Sistemul filmelor a şi fost pus în aplicare, trimiţându-se în diferite centre din Ardeal filme cu caracter cultural_maghiar;

c) Biroul iredentist cu doi funcţionari, ţine la curent registrul curierilor, care fac săptămânal legătura între birou şi sectorul respectiv. Biroul se ocupă cu redactarea scriptelor şi manifestelor iredentiste, inspiră articole şi tendinţe ziarelor din Budapesta, Ungaria şi Ardeal; execută orice lucrare iredentistă ordonată de superiori.

D-lor, pe aceşti curieri îi arestăm zilnic, mi se pare chiar că ieri s-a făcut aci o arestare senzaţională. Ce fac aceşti curieri? Vin cu instrucţiuni de la Budapesta, şi toate instrucţiunile care le-am putut prinde sunt identice. Niciodată nu se pune înainte

ideia maghiară, care trebuie să rămână ascunsă, ci se lucrează sub masca comunismului. Iată ultima depeşe sosită astăzi de la Cluj:

„Cercetările asupra complotului iredentist descoperit în Petroşani sunt conduse de către organele Inspectoratului de siguranţă împreună cu procurorul general din Cluj şi procurorul general din Deva, şi au dat rezultate importante. S-au arestat câţiva dintre capii complotişti, iar restul urmează a fi arestaţi. S-au găsit peste 40 kg dinamită, fitiluri şi sticle cu cele mai puternice otrăvuri. Cu ocaziunea arestărilor făcute, doi agenţi au fost răniţi[14].

Acum vă rog să mai ascultaţi, dacă mai aveţi vreo îndoială, numele delegaţilor care reprezintă la congres românimea ardeleană comunistă:

Bergber Aladâr, Rusiulics G., Ferentz Izlan, Alfoldi G., Alfred Rusch, Kbblbs, Rosenberg Şandor, Rosvan Eugen, Dascal Gyula.

Iată, d-lor, reprezentanţii comunişti din Ardeal.

D-voastre credeţi că era necesar să mai aşteptăm ca să intervenim? Constatăm existenţa unui grup de oameni care se afiliază la o asociaţiune străină, care, prin urmare, în înţelegere cu străinul formează şi la noi o subasociaţiune, pentru ca să submineze şi să cate să distrugă statul român; asociaţiunea cu Moscova se face pe faţă, se primesc bani şi subsidii de acolo, se primesc instrucţiuni, pe de altă parte se dă mâna cu tovarăşii şi cu iredentiştii de la Budapesta, inconştient fie, dar se dă mâna şi se primesc instrucţiuni şi de acolo. N-am putut încă prinde firele şi constata dacă se primesc bani şi de la Budapesta; lucrul este probabil, dar nu vreau să afirm nimic fără să pot controla. Şi d-voastre veniţi şi
ne întrebaţi, ce acte au săvârşit? Ei, d-lor, ce vreţi, întâi să răstoarne statul român, şi după aceia să intervenim?

D. doctor Lupu e medic, dumnealui ştie că o epidemie se combate mai ales prin profilaxie. Nu trebuie să aşteptăm să vină ciuma şi după aceea să luăm măsuri.

D. N. D. Cocea: O avem deja.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Ai adus-o d-ta.

D-lor, avem de altfel un exemplu istoric. Ţin minte când a izbucnit revoluţiunea rusească şi a fost acea perioadă zisă a lui Kerenski. Venise Lenin în Rusia şi fusese arestat, apoi pus în libertate. Şi îmi spuneau acei care au fost atunci la Petrograd că Kerenski zicea zâmbind: nu mă încurc eu cu Lenin, nu are omul acesta nici o importanţă. N-a avut nici o importanţă până când a făcut ce a făcut şi s-a întâmplat cu Kerenski şl cu regimul lui ce s-a întâmplat. Noi nu voim să jucăm rolul lui Kerenski. Noi voim pe Lenin să-l omorâm în ou, la noi.

Evident, d-lor, că nu există astăzi — am spus-o aci de la tribuna aceasta, la o chestiune a d-lui Kogălniceanu — nu există astăzi pericolul de bolşevism în ţara românească, dar, ca să mai putem afirma acest lucru şi mai departe să ne daţi voie ca de câte ori vedem o încercare de îndrumare în această direcţiune să o curmăm de la început.

O *voce din majoritate:* Toată ţara conştientă este alături cu d-ta.

D. C. Argetoianu, ministru de interne: Şi cu atât mai rău că sunt unii, foarte convinşi, care lucrează cu iluzia că pot ajunge în această ţară sănătoasă la rezultatele la care a putut să se ajungă în bolnăvicioasa şi alcoolizata Rusie. Şi dacă alături de ei s-au încurcat unii fantezişti, unii amatori de efecte cu cravată roşie, cu atât mai rău pentru ei. De altminteri, „est modus în rebus", este o gradaţiune în justiţie, se va ţine seamă şi de unii şi de alţii şi de culpabilităţi. Nu vor primi toţi, evident, aceeaşi pedeapsă, însă este un fapt şi aci vreau să ajung, pot să fie mai multe concepţiuni sociale, pot să fie printre d-voastre pşrsoane care să creadă că fericirea este la Moscova, că sistemul politic care de doi ani domneşte acolo este cel mai bun. Fie. Dacă în această incintă majoritatea crede astfel va hotărî punerea în libertate şi scoaterea din urmărire a acestor oameni, dar dacă majoritatea în această Cameră crede că cu toate relele ei, care se pot corecta, societatea trebuie să continue pe calea pe care păşeşte astăzi, pe calea evolutivă, naturală, atunci să daţi voie acestei societăţi să se apere. Pricep bine, ca comuniştii să fie împotriva măsurilor noastre de represiune, să se apere, dar ca acei care dezaprobă ideile comuniste să vină să ne facă război pentrucă urmărim pe comunişti şi nu le dăm întreagă libertate ca să transforme ţara după visul lor, aceasta nu mai pot să concep, fiindcă este absurd.

Pentru noi, d-lor, să ştiţi un lucru, că a fost un moment cât se poate de neplăcut, acela în care am fost obligaţi să cerem justiţiei să aresteze 5 deputaţi din parlamentul român. Este o grea răspundere pe care am luat-o. De altmintrelea, de un an şi mai bine suntem obişnuiţi să scoatem toate castanele din foc. Am făcut şi acest pas, ştiind că multă lume ne va dezaproba, că măsurile noastre pot să nu fie populare, dar am făcut-o în conştiinţa că apărăm acest stat, ai cărui păzitori suntem şl că ne facem datoria astfel cum s-a aşteptat ţara să ne-o facem în ziua în care opinia publică întreagă a încredinţat apărarea ordinei d-lui general Averescu.

V-am arătat din punct de vedere şi de drept şi din punct de vedere şi de fapt care era părerea noastră, care au fost mobilele care ne-au împins să facem gestul pe care l-am făcut. Ţara întreagă şi pot să afirm că şi muncitorimea întreagă prin aprobarea generală pe care ne-a dat-o şi-a spus părerea ei, rămâne ca şi Camera să-şi dea verdictul şi să spună dacă am făcut bine sau rău.

D. Duiliu Zamţirescu, preşedinte: D. Sică Georgescu are cuvântul.

E. I. Zelea Codreanu: Dacă vei îndrăzni să îi aperi pe comunişti, vei zbura de acolo.

F. Dr. N. Lupu: Apăraţi libertatea discuţiunii, d-le preşedinte. Vă rog să atrageţi atenţiunea d-lui deputat Zelea Codreanu că nu-i este permis unui deputat să ameninţe pe un coleg că-l va zbura de la tribună. Apăraţi libertatea discuţiunii...

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 92, şi nr. 93, şedinţa din 17 mai 1921, p. 2 103— 2 104; p. 2 200—2 204.

69. Programul de acţiune al Federaţiei Partidelor Socialiste din România††††††††††††††††††

(3 iulie 1921)

Războiul mondial, la care a dus imperialismul capitalist, nu a distrus numai imperii seculare, ci, ruinând continentul european, a zdruncinat din temelii însuşi regimul capitalist. Aceasta se învederează: *economiceşte* prin neputinţa obiectivă a burgheziei de a reorganiza producţia mondială pe baza sistemului capitalist de producere, din pricina concurenţei, a setei de profit şi a anomaliilor ce decurg din aceasta; *socialmente* prin aspiraţiile crescânde ale maselor adânci trezite de război şi de consecinţele sale, iar *politiceşte* prin neputinţa claselor stăpânitoare de a pune capăt imenselor cheltuieli improductive.

Soluţionarea problemelor puse de război nu este astăzi cu putinţă fără a se atinge însuşi fundamentul societăţii capitaliste. Revoluţia socială apare — în ţările capitaliste înaintate, unde sunt date condiţiile obiective — ca un rezultat necesar al evoluţiei istorice. Ţările semicapitaliste a căror viaţă, dezvoltare şi mişcare socială e determinată întreagă de epoca istorică în care trăiesc sunt atrase şi ele în perioada revoluţiei sociale mondiale.

F.P.S.R. nu aşteaptă realizarea socialismului la noi de la sleirea economică, de la degradarea forţelor productive, de la scoborârea nivelului

de trai al muncitorimii sau de la simpla zdrobire a mecanismului statului de clasă, ci de la influenţarea şi modificarea proceselor noastre de viaţă prin Apusul înaintat, considerând revoluţia socială nu ca un act, ci ca un proces complex şi îndelungat, al cărui purtător este clasa muncitoare şi ale cărui forme diferă de la o ţară şi de la (o) epocă la alta.

Revoluţia politică — cucerirea puterii politice de către proletariat — este un moment de neînlăturat al acestui proces. F.P.S.R. nu uită însă că pentru proletariatul ţărilor semicapitaliste elementul esenţial al transformării socialiste nu este atât *puterea,* care depinde şi de situaţia internaţională, cât *maturitatea,* care nu ne poate veni de aiurea şi în lipsa căreia posesiunea puterii politice nu poate fi păstrată şi folosită de proletariat, în vederea realizării practice a socialismului.

Concentrarea puterii politice în mâna proletariatului — dictatura sa de clasă — nu poate fi îndreptată împotriva claselor muncitoare, căci participarea lor activă e un element

†††††††††††††††††††† Intre 19—20 iunie 1922, la Ploieşti a avut loc Congresul reprezentanţilor social- democraţîei româneşti, a acelei grupări care părăsise Partidul Socialist în urma lucrărilor Consiliului General şi al sindicatelor din ianuarie-februarie 1921. Cu această ocazie s-a creat Federaţia Partidelor Socialiste din România, în componenţa căreia intrau Partidul Social-Democratic din Bucovina, Partidul Social-Democratic din Banat, Partidul Socialist din Transilvania şi alte organizaţii social-democrate.

Programul de acţiune al Federaţiei a fost publicat în „Vremea nouă“, din 3 iulie 1921.

indispensabil pentru asigurarea rezolvării imensei probleme a organizării societăţii socialiste.

Revoluţia socială, a cărei dezvoltare s-a oprit pentru un moment, în răsăritul şi centrul Europei, din cauza dependenţei de ţările învingătoare militaricește şi a rezistenţei ţărănimii, iar în apus din pricina maselor îmbătate de victoria imperialismului lor naţional, aduce cu sine o creştere inevitabilă a reacţiunii, corespunzând înăspririi luptelor de clasă.

Fără a-şi face iluzii asupra democraţiei politice, dar cu hotărârea de a o folosi până la maximum cu putinţă în cadrul regimului capitalist şi a o apăra prin toate mijloacele împotriva oricărui atac al oligarhiei, fără a împărtăşi iluzia unei treceri imperceptibile spre socialism şi a colaborării de clasă, dar nici pe aceea a mişcărilor spontane izbăvitoare, a pu- ciurilor, Federaţia P.S.R., stând neclintită pe terenul socialismului revoluţionar, îşi propune să lupte, alături de sindicate, prin toate mijloacele care-i stau la îndemână pentru a reface frontul muncitoresc unic, întărind organizaţiile şi conştiinţa de clasă a proletariatului, făcându-l să reziste cu cât mai mult succes reacţiunii, sporindu-i înrâurirea în politica internă şi externă şi pregătindu-l astfel pentru misiunea sa istorică, transformarea societăţii capitaliste în societate socialistă.

În faza actuală a luptei de clasă, acţiunea de masă (demonstraţii,, grevă politică, boicot) păşeşte pe primul plan. Educarea maselor pentru educarea internaţională, scoaterea în evidenţă în mod practic a antagonismului politic şi ideologic faţă de propria burghezie în orice situaţiune, combaterea imperialismului în propria ţară, ca şi educarea maselor pentru priceperea tendinţelor economice şi legilor evoluţiei societăţii sunt datorii însemnate ale F.P.S.R.

Lupta parlamentară şi sindicală trebuie să se acomodeze acestei noi faze.

Ele păstrează în lupta pentru emanciparea proletariatului o mare însemnătate pentru trezirea, educaţiunea şi ridicarea clasei muncitoare.

De aceea, F.P.S.R. enunţă pentru lupta parlamentară de moment următoarele revendicări, urmând ca să fie completate potrivit situaţiu- nilor ce s-ar ivi:

Drepturi politice

Votul universal pentru toate adunările reprezentative şi administrative, pentru toţi locuitorii fără deosebire de religie, neam sau sex, care au împlinit 20 de ani.

Cetăţean român devine oricare locuitor stabil, care se declară ca atare.

Reprezentarea proporţională. Pentru parlament numărul aleşilor în proporţie cu numărul voturilor exprimate şi totalizarea resturilor din întreaga ţară. Nici un reprezentant de drept sau numit. Votare pe comune. Ziua exprimării votului să fie zi de repaus legal.

Consultarea directă a poporului prin dreptul de a propune legi şi **de** a respinge legile votate de parlament.

Mandatele pentru adunările reprezentative să nu fie decât

pentru o perioadă de doi ani. Indemnizaţii suficiente şi pe toată durata mandatului pentru aleşi.

Legea pentru garantarea libertăţii alegerilor.

Respectarea imunităţii parlamentare.

Dreptul Camerei de a se întruni din proprie iniţiativă.

Alegerea miniştrilor, miniştrilor plenipotenţiari şi înalţilor demnitari să se facă de către parlament.

Desfiinţarea Senatului.

Completa egalizare politică a femeii cu bărbatul.

Drepturi individuale

Libertatea presei, a întrunirii, a adunării sub cerul liber, a organizării, dreptul de asociaţie al funcţionarilor publici, respectarea libertăţii individuale — justiţia civilă să aibă singură dreptul de cercetare şi urmărire —, sancţiuni pentru arestări arbitrare şi despăgubiri materiale din partea statului.

Desfiinţarea bătăii şi pedepse severe pentru cei care practică sau ordonă acest sistem barbar.

Desfiinţarea şi pedepsirea celor care execută sau ordonă „trimiterile la urmă".

Libertatea cultului.

Libertatea învăţământului.

Justiţia

Asigurarea independenţei justiţiei; gratuitatea asistenţei judiciare, alegerea juraţilor pe baza votului universal, egal, direct şi secret; subordonarea tuturor cetăţenilor legilor şi justiţiei ordinare, mai ales prin desfiinţarea justiţiei şi codurilor militare.

Regim special pentru deţinuţii politici.

Distribuirea justiţiei să se facă la toate instanţele prin arbitri din sânul poporului. Egala îndreptăţire a copiilor nelegitimi cu cei legitimi.

Pedeapsa nu cu scopul de răzbunare, ci de îndreptare. Proceduri şi pedepse speciale educative pentru minori. Restrângerea prevenţiei.

Desfiinţarea actualei instituţii a Siguranţei generale şi înlocuirea jandarmeriei prin poliţie comunală [...]

învăţământul

învăţământul primar obligator, gratuit şi laic, cu durata de opt ani, corespunzând necesităţilor şi dezvoltării tuturor naţionalităţilor. Comunele vor întreţine pe elevi cu hrană, îmbrăcăminte, cărţi.

înfiinţarea de grădini de copii pentru copiii care nu au încă vârsta de şcoală, precum şi colonii şcolare pentru ceilalţi.

întreţinerea de către comună şi stat a elevilor fără mijloace, chiar după cei opt ani obligatorii, pentru acei care au dovedit talent deosebit.

Universităţi în toate limbile naţionalităţilor din ţară.

Trecerea la stat sau comună a şcolilor confesionale.

Desfiinţarea obligativităţii învăţământului religios din şcoală.
Remuneraţie suficientă pentru învăţători.

Armata

înlocuirea armatei permanente prin miliţia naţională cu caracter defensiv organizată pe baze democratice; suprimarea militarizărilor; subordonarea efectivă a puterii militare, puterii civile; interzicerea oricărui amestec al armatei în luptele interne; hotărârea asupra războiului şi păcii prin referendum.

Reducerea serviciului militar la minimum posibil.

Politica externă

Lupta împotriva imperialismului.

Dezvoltarea raporturilor internaţionale dintre state pe tărâmul economic, politic şi cultural.

Revizuirea tratatelor de pace.

Desfiinţarea diplomaţiei secrete.

Trecerea de teritorii de la un stat la altul să nu se poată face decât prin plebiscitul populaţiei din teritoriile respective, ţinându-se seama şi de interesele generale.

Finanţe

Confiscarea tuturor averilor care nu pot fi justificate.

Impunerea în primul rând a rentei parazitare a capitalului. Cruţarea forţelor productive creatoare ale naţiunii.

Instituirea unui impozit pe venit după criterii sociale, ţinându-se seama de capacitatea economică a celor impuşi. înlocuirea impozitului cedular printr-o dare generală proporţională şi progresivă pe avere, după scăderea datoriilor cu impunerea mai grea a capitalului constant (investit în maşini, clădiri, instalaţii).

O dare progresivă pe creşterile de avere, completată printr-o impunere grea a acelora a căror cheltuieli trec peste o anumită limită a venitului lor.

Statul să fie părtaş de drept la moştenirile care depăşesc o sumă minimă stabilită.' Cota parte a statului să crească progresiv în raport cu scăderea numărului urmaşilor moştenitori, mergând până la dreptul integral de moştenire al statului când lipsesc moştenitorii direcţi. Impozitele asupra consumaţiunii şi traficului ca şi dările vamale nu sunt îndreptăţite decât când impun averea şi sunt destinate să servească economiei naţionale şi vor fi combătute atunci când au tendinţa să sacrifice interesele generale unei minorităţi privilegiate.

Sănătatea publică

Extinderea profilaxiei bolilor specifice ţării noastre: pelagra şi palu- dismul, precum şi a tuberculozei, sifilisului şi alcoolismului.

Crearea de organe sanitare suficiente în fiecare oraş şi sat, precum şi a unui personal sanitar ştiinţific pregătit şi bine retribuit.

Chestiunea locuinţelor

Reglementarea de către stat şi comune a problemei locuinţelor. Combaterea lipsei de locuinţe prin clădirea de case igienice în jurul oraşelor mari şi crearea mijloacelor de transport repezi şi ieftine.

Socializarea clădirilor locative şi a locurilor proprii pentru clădit prin trecerea lor în proprietatea şi administrarea comunei.

Legislaţia muncii

Recunoaşterea sindicatelor libere.

Ziua maximală de lucru de 8 ore, fără clauze şi excepţiuni.

Interzicerea lucrului de noapte, cu excepţia exploatărilor care nu îngăduie tehniceşte întreruperi; lucrul de noapte interzis fără excepţie pentru femei şi copii.

Repaus duminical cu o durată de minimum 36 ore.

Acestea se aplică tuturor întreprinderilor, indiferent de natura sau mărimea lor.

Crearea inspectoratelor industriale; participarea organizaţiilor muncitoreşti la controlul aplicării ocrotirii muncii, prin inspectori şi inspectoare aleşi de ele.

Aplicarea de pedepse severe patronilor care calcă legile de ocrotire a muncii, pedepse netransformabile în bani.

Asigurarea tuturor salariaţilor de la sate şi oraşe şi ajutorarea lor, precum şi a văduvelor şi orfanilor, în caz de boală, accidente, lipsă de lucru, invaliditate şi bătrâneţe, cu contribuţia exclusivă a patronilor şi statului.

Autonomia completă a caselor de asigurare muncitoreşti.

Statut pentru funcţionari.

Imigrarea liberă pentru lucrători, cu toate drepturile economice ale băştinaşilor.

Neînţelegerile dintre muncitori şi patroni să fie judecate de co- misiuni permanente compuse în număr egal din muncitori şi patroni sub preşedinţia unui magistrat acceptat de ambele părţi. Ca apărători ai muncitorilor să poată figura reprezentanţi ai sindicatelor.

Abrogarea tuturor legilor care desfiinţează sau restrâng dreptul de coaliţie şi de grevă.

Muncitorii locuind casele statului sau ale patronilor particulari să nu poată fi evacuaţi decât prin sentinţă judecătorească şi numai pentru motivele prevăzute în legislaţia generală privitoare la chirii.

Cooperativele

Scutirea cooperativelor muncitoreşti, care produc şi distribuie produse numai pentru membri, de orice dări şi de toate îngrădirile stânjenitoare.

Socializări

Socializarea industriilor particulare coapte pentru socializare, ca şi a mijloacelor de transport şi a societăţilor de asigurare.

Diverse

Despărţirea bisericii de stat.
Naţionalizarea tuturor averilor bisericeşti exploatabile.
Desfiinţarea tuturor legilor restrictive.
Funcţionarii să fie răspunzători pentru actele şi originea averilor lor.

Vremea nouă, din 3 iulie 1921.

70. Proiectul de program al Partidului Ţărănesc (noiembrie 1921)

Idei generale

Războiul mondial, care a dărâmat vechea ordine internaţională, care a clătinat din temelie structura economică a lumii civilizate şi a impus revizuirea tuturor valorilor, apare numai ca o manifestare violentă a unei adânci crize, pregătită de evoluţia fatală a relaţiunilor economice şi politice mondiale în cursul veacului din urmă.

Prin încetarea conflictului armat criza n-a luat însă sfârşit. Pentru rezolvarea ei Istoria pune astăzi în faţa tuturor popoarelor două mari probleme, care cer o soluţiune grabnică, sub primejdia prăbuşirii civili- zaţiunii.

În primul rând, se impune, ca o necesitate imperioasă, crearea unei noi ordine internaţionale, întemeiate pe principii de drept şi de dreptate, care ar face cu neputinţă abuzul de putere în raporturile dintre state şi naţiuni ar asigura aplanarea conflictelor de drepturi şi interese, fără recurs la *ultima ratio* a războiului, şi ar pune astfel statele şi naţiunile mici la adăpostul dominaţiunii sau exploataţiunii de către cele mari.

în cea mai strânsă legătură cu noua ordine internaţională se ridică, în al doilea rând, pentru toate statele lumii, problema reconstruirii organismului lor economic, atât în vederea unei producţiuni mai intense, cât şi pentru a asigura în viaţa economică supremaţia interesului general al societăţii, faţă de interesele egoiste ale minorităţii dominante.

Aceste probleme cheamă însă la avanscena istoriei noi clase sociale.

Imperialismul capitalist, ajuns în ultimele decenii la dominaţiunea universală, s-a dovedit incapabil de a asigura omenirii o muncă paşnică şi de a feri societatea de o năpraznică risipă de vieţi şi de avuţii.

Astfel, se prăbuşeşte însăşi justificarea istorică a dominaţiunii capitaliste, care a putut pune lumea civilizată în faţa unui monstruos conflict de interese: niciodată în cursul istoriei din ruina obştească mai desăvârşită nu s-au ridicat atâţia

arhimilionari, şi miliardari, care îşi asumă conducerea intereselor generale ale societăţii.

Când din însăşi prăbuşirea prod ’cţiunei mondiale, din distrugerea avuţiilor acumulate de veacuri, când din mizeria maselor şi din măcelul 306

milioanelor se nasc condiţii prielnice pentru concentrarea de capitaluri fabuloase — tocmai în mâinile unei minorităţi infime de potenţaţi, care hotărăsc destinele lumii — evident nu aceştia pot avea misiunea istorică de a clădi o nouă ordine mondială şi socială.

Această sarcină incumbă claselor muncitoare care, în faza istorică deschisă prin războiul mondial, întrupează interesele generale ale omenirii.

Trăim în ceasul de cumpănă.

în faţa lumii, însângerată încă de marele război, se ridică iarăşi spectacolul unui cataclism mondial şi mai groaznic.

Cumpăna istoriei va hotărî între noua orânduială internaţională şi socială — şi prăbuşirea civilizaţiei.

Clasele muncitoare, care aduc cele mai multe jertfe Molohului războinic şi care sufăr mai greu de pe urma dezorganizării economice, sunt astfel chemate a mântui pentru viitorime rodul strădaniilor milenare ale omenirii întregi.

Destinul a voit ca tocmai în acest moment tragic al istoriei mondiale neamul românesc să fi putut, în sfârşit, afirma unitatea lui naţională şi să fie chemat să-şi clădească edificiul politic şi social.

Dar structura intimă a acestui edificiu e predependentă de condiţiunile de viaţă ale poporului ce-l zideşte: statul român nu poate fi decât un *stat ţărănesc,* pentru că poporul român este un popor de ţărani.

Suntem un popor de ţărani nu numai pentru că ţărănimea constituie majoritatea covârşitoare a neamului, şi nu numai pentru că ea formează substratul indestructibil al unităţii naţionale, deasupra căruia vitregia istoriei a putut arunca abia numai o pătură subţire de aluviuni superficiale şi trecătoare, dar şi pentru că munca ţărănească condiţionează toată viaţa noastră economică şi socială.

În actuala situaţie mondială, locul României în mijlocul altor naţii, rolul ei în istorie, şi chiar viitorul ei de stat şi de neam, vor atârna de măsura în care ea va şti să se organizeze ca *stat ţărănesc ideal.*

Aceste consideraţiuni indică firește şi calea pe care trebuie să o urmeze în acţiunea lor politică şi socială, şi celelalte categorii de muncitori din România.

în ce priveşte muncitorimea noastră orăşenească, este evident că prosperitatea ei, baza ei socială, ca şi puterea ei politică sunt în funcţiunea prosperităţii şi a puterii politice a ţărănimii, — fiind dată însemnătatea covârşitoare a acesteia în producţiunea naţională. Aşadar, muncitorii oraşelor nu pot fi decât fraţi de luptă ai ţăranilor.

Proiectul de program al Partidului Ţărănesc din România aprobat de Congresul general din 20—21

noiembrie 1921, Bucureşti, 1921, p. 3—5.

71. Programul Partidului Naţional-Liberal (ianuarie 1922) .....; ..... în temeiul acestui trecut şi al acestor programe înţelegem deci să urmăm o politică naţională de ordine şi înfrăţire socială.

Vom închina toate puterile noastre consolidării Unităţii Naţionale.

Vom da României întregite Constituţia aşteptată.

Vom face o politică de dreptate socială, asigurând astfel democraţiei sănătoase liniştea necesară pentru a dezvolta roadele dobândite prin sufragiul universal.

Vom desăvârşi pentru ţărani aplicarea reformei agrare şi vom veghea la îmbunătăţirea stării lor materiale, culturale şi morale.

Ne vom strădui să îmbunătăţim soarta muncitorimii de la oraşe şi să o înzestrăm cu legiuirile cerute de netăgăduitele ei nevoi.

Nu vom cruţa nimic pentru a reda ţării situaţia financiară la care are dreptul potrivit bogăţiilor şi tradiţiilor ei.

Vom pune capăt risipei banului public prin economii şi vom căuta să restabilim echilibrul bugetar prin revizuirea completă a impozitelor ce s-au pus acum în urmă.

Vom scădea şi desfiinţa impozitele ce nu erau cu adevărat cerute de nevoile statului.

Vom urma o politică economică care să îngăduiască sporirea producţiei şi să înlesnească exportul ei, aducând astfel propăşirea întregii economii naţionale şi prin aceasta ieftinirea traiului.

Toate silinţele noastre vor fi îndreptate spre o bună şi cinstită administraţie. Statul, judeţele şi comunele trebuiesc administrate cu grijă şi spre folosul obştesc.

Vom lua măsuri energice împotriva tuturor abuzurilor săvârşite care au adus ţării atâtea pagube de ordin material şi moral.

Vom asigura tuturor cetăţenilor României Mari, de orice rasă, limbă şi confesiune ar fi ei, drepturile culturale şi religioase ce li se cuvin.

În sfârşit, vom căuta, prin întărirea situaţiei interne şi printr-o politică externă de pace şi de demnitate, să restabilim prestigiul României în afară.

Ştim că nu este ceasul vorbelor, ci al faptelor.

De aceea, mergem la muncă cu încrederea că răspundem simţământului obştesc şi cu siguranţă că, ajutaţi de ţară, vom reda României locul ce i se cuvine în lume.

Universul, nr. 18, din 26 ianuarie 1922.

72. Manifestul Partidului Ţărănesc către ţară difuzat în preajma încoronării regelui Ferdinand la Alba Iulia‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

(13 octombrie 1922)

Partidul Ţărănesc, hotărând să nu ia parte la serbările încoronării, cărora li s-a dat un caracter de manifestare de partid, rămâne credincios liniei de purtare pe care şi-a trasat-o

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ O declaraţie similară a difuzat şi Partidul Naţional condus de Iuliu Maniu.

şi îşi îndeplineşte o imperioasă datorie faţă de naţiune şi faţă de Coroană.

Această atitudine este, în-adevăr, o urmare dureroasă, dar necesară, a situaţiunii ce a fost creată poporului nostru, şi în special ţărănimii şi

muncitorimii orăşeneşti, din Regat şi din provinciile unite, prin nenorocitul sistem de guvernare din ultimii ani.

în această credinţă, partidele de opoziţie n-au putut recunoaşte parlamentul născut din fraudă şi violenţă şi i-au tăgăduit dreptul de a impune ţării o Constituţie, vădit menită să consolideze şi să veşnicească regimul de silnicie şi nelegiuire.

În această atmosferă, încărcată de nori de furtună, ce altă semnificaţie pot avea serbările încoronării prezidate de un guvern care simbolizează prin sine însuşi toate păcatele acestui regim, decât o îndrăzneaţă încercare de a-şi vădi atotputernicia, spre a da sancţiune definitivă, cu ajutorul surogatului de „Constituantă", năzuinţelor sale de cotropire a statului prin arbitrar şi exploatare în numele „partidelor istorice"?

Partidul Ţărănesc — ca expresiune a conştiinţei politice a masei naţiunii — nu poate lua loc în alaiul de la Alba Iulia, al Partidului Liberal, fără a se face vinovat de complicitate cu un regim ce ameninţă cu distrugerea tuturor dobândirilor vieţii noastre publice şi naţionale.

în acelaşi timp, ca partid de credinţă către dinastia naţională, care în monarhia constituţională vede chezăşia unei guvernări parlamentare şi democratice, el nu-şi poate da adeziunea la aservirea Coroanei scopurilor de partid.

„Aurora", din 13 octombrie 1922.

73. Declaraţia Partidului Naţional şi Partidului Ţărănesc cu prilejul adoptării noii Constituţii a României (29 martie 1923)

Partidul Naţional şi Partidul Ţărănesc, luând act de încercarea Adunării, ieşită din lovitură de stat, furt şi fraudă, de a uzurpa drepturile fundamentale ale naţiunii, singura chemată să-şi dea pactul fundamental, declară:

Consideră acest act abuziv ca o emanaţiune a concepţiei absolutiste a puterii executive, fără consultarea voinţei naţionale.

Actualele Adunări, cu toate că întreaga opoziţie le-a contestat orice îndreptăţire legală de a da ţării Constituţia şi întreaga naţiune şi-a ridicat glasul de protest, excluzând samavolnic o mare parte din deputăţii adevărat reprezentanţi ai naţiunii, declarând starea de asediu şi suprimând libertăţile cetăţeneşti, au discutat şi votat un pretins pact fundamental sub protecţia forţei brutale a mitralierelor şi baionetelor.

Farsa discuţiilor din incinta Camerei a dovedit că astăzi guvernul, împreună cu Adunările numite de el, sunt complet

izolate de conştiinţa vie şi cinstită a naţiunii.

Pentru ca cinismul să nu mai aibă nici o limită, guvernul actual, călcându-şi jurământul său, se pune nu numai sub scutul baionetelor, ci sub scutul autorităţii legale.

Prin acest act al său, guvernul provoacă un conflict deschis între rege şi naţiune, menit să arunce ţara în lupte sfâşietoare, răsturnând ordinea de drept şi săpând temeliile consolidării naţionale.

Partidul Naţional şi Partidul Ţărănesc ridică din nou glasul lor de protest în faţa ţării şi pătrunse de misiunea încredinţată lor de ţară, de a apăra cu toată hotărârea drepturile naţiunii, consideră această Constituţie fără putere de a lega voinţa cetăţenilor, fără putere de lege şi de drept nulă!

Ceea ce s-a născut la adăpostul baionetelor nu va putea trăi decât prin baionete.

Dezbaterile Adunării Naţionale Constituante, nr. 61, şedinţa din 29 martie 1923, p. 1 772.

74. Legea pentru persoanele juridice (6 februarie 1924)

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

A. Personalitatea juridică

Art. 1. Persoanele juridice de drept public se creează numai prin lege.

Asociaţiunile şi fundaţiunile, fără scop lucrativ sau patrimonial, create şi organizate de particulari nu pot dobândi personalitatea juridică decât în condiţiunile legii de faţă.

Ele sunt considerate persoane juridice de drept privat.

Societăţile şi asociaţiunile prevăzute de codurile de comerţ şi alte legi vor avea acelaş caracter şi rămân supuse dispoziţiunilor acelor legi.

Art. 2. Persoanele juridice de drept privat existente la data promulgării legii de faţă vor continua să funcţioneze potrivit dispoziţiunilor legilor, hotărârilor sau actelor care le-au constituit şi care nu vor fi contrarii dispoziţiunilor de ordine publică ale acestei legi.

Ele sunt obligate însă, ca în termen de 6 luni de la promulgarea acestei legi, să comunice grefei tribunalului, în circumscripţia căreia funcţionează administraţiunea lor principală, titlurile pe temeiul cărora au dobândit personalitatea juridică, statutele sau actele constitutive, precum şi informaţiunile ce se vor cere prin regulamentul de aplicaţiune al acestei legi.

Grefa tribunalului este obligată să înscrie organizaţiunea sau aşezământul în registrul persoanelor juridice.

Contravenienţii la această dispoziţiune cad sub prevederile art. 9 din această lege.

Art. 3. Asociaţiunile şi aşezămintele fără scop lucrativ sau patrimonial nu pot dobândi personalitatea juridică decât pe temeiul unei deciziuni motivate a tribunalului civil în circumscripţia căruia s-a constituit.

Această deciziune nu se poate da decât la cererea celor interesaţi:

a) După ce s-a cerut avizul ministrului în competenţa căruia cade scopul asociaţiunii sau aşezământului;

b) După ce s-au ascultat concluziunile ministerului public şi s-a constatat că statutele sau actele constitutive, compunerea organelor de direcţiune şi administraţiune şi celelalte condiţiuni nu contravin la dispoziţiunile legii de faţă.

Părţile interesate, ministerul competent şi reprezentantul ministerului public au dreptul de apel potrivit art. 90.

Art. 4. Persoana juridică va avea fiinţă numai de la data înscrierii deriziunii de recunoaştere rămasă definitivă, în registrul special care va fi ţinut în acest scop la grefa fiecărui tribunal civil.

Art. 5. Personalitatea juridică nu se poate recunoaşte unei colectivităţi de asociaţiuni sau aşezăminte nerecunoscute ca persoane juridice. Personalitatea juridică este individuală şi efectul ei nu se poate întinde în afară de asociaţia sau aşezământul pentru care a fost acordată.

Un aşezământ creat de o persoană juridică nu poate avea o personalitate distinctă de aceea a persoanei juridice care a creat-o, decât dacă i se recunoaşte formal aceasta, în condiţiunile statornicite prin legea de faţă. •

Art. 6. Nu se poate recunoaşte personalitatea juridică a asociaţiuni- lor şi aşezămintelor care au un obiect ilicit, contrar ordinei publice sau bunelor moravuri, sau care sunt formate în vederea realizării acestui scop.

Art. 7. Persoanele juridice de drept privat, fără scop lucrativ sau patrimonial, care îşi au sediul în străinătate, pot să beneficieze de personalitatea juridică şi să funcţioneze pe teritoriul statului român în conformitate cu legile române, dacă sunt recunoscute după legile ţării lor şi dacă în prealabil au obţinut autorizarea guvernului român.

Autorizările acordate acestor persoane juridice se vor înscrie, la cererea lor, sub sancţiunea unei amenzi de 5 000—20 000 lei şi în caz de recidivă sub sancţiunea retragerii autorizaţiei, în registrul tribunalului civil al circumscripţiei în care se va stabili sediul administraţiunei, sucursala, sau domiciliul ales.

Când nu există sucursală, alegerea domiciliului este obligatorie. Ea se face prin act autentic care se publică în *Monitorul oficial* şi se afişează la primăria şi tribunalul domiciliului ales.

Art. 8. Fără distincţiune între persoanele juridice de drept privat existente şi acele ce se vor forma în viitor, de la data promulgării legii de faţă, nici o modificare de statute sau transformare a caracterului asociaţiunii sau aşezământului, nici o modificare a organelor de control şi administraţiune, nici o încetare sau dizolvare, operaţiune de lichidare şi de atribuire de bunuri, nu se va putea face decât conform acestei legi.

Aceste persoane sunt obligate a se supune tuturor dispoziţiunilor declarate de ordine publică în legea de faţă.

Modificările statutelor sau actelor constitutive sunt supuse verificării şi aprobării puterei judecătoreşti în condiţiunile art. 3.

Monitorul oficial, nr. 27, din 6 februarie 1924.

75. Ordonanţele Corpului II Armată§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§, din 5 aprilie şi 23 iulie 1924

a) Ordonanţa nr. 1

(5 aprilie 1924)

Noi, general Holban Ştefan, comandantul Corpului II armată,

Aducem la cunoştinţa generală că, cu începere de la data publicării ordonanţei de faţă, toţi cei care se vor face vinovaţi de îndemn la crime, la rebeliune sau aţâţare la război civil, fie prin grai, fie prin scris, cum şi acei care prin întruniri, atrupamente, manifestaţiuni, sau în orice alt mod vor călca legile, regulamentele şi ordonanţele menite să garanteze liniştea, ordinea şi siguranţa statului, vor cădea sub prevederile decretului nr. 4 209 din 21 octombrie 1920.

Dată în Bucureşti, 5 aprilie.

Adevărul, din 7 aprilie 1924.

b) Ordonanţa nr. 2
(23 iulie 1924)

Având în vedere dispoziţiunile înaltului decret nr. 4 209 din 21 octombrie 1920,

Având în vedere ordonanţa noastră nr. 1 din 5 aprilie 1924,

Pe teritoriul acestui comandament, pus sub stare de asediu, va intra în vigoare, de la data publicării în *Monitorul oficial,* ordonanţa de faţă.

Art. 1. Se vor pedepsi cu pedepsele prevăzute în art. 78 din Codul penal (recluziunea de la 5—10 ani şi cu circumstanţe uşurătoare minimum 1 an închisoare):

a) Oricine va propovădui prin viu grai sau prin scris schimbarea formei de guvernământ sau suprimarea sau schimbarea prin violenţă a legilor sau aşezămintelor statului.

b) Oricine se va asocia pentru a propovădui vreunul din actele enumerate mai sus. Asemenea asociaţii existente în

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Ordonanţe în temeiul cărora activitatea Partidului Comunist şi a Uniunii Tineretului Comunist a fost interzisă.

momentul aplicării ordonanţei vor fi dizolvate;

c) Oricine va lua parte la întruniri sau conferinţe care au de scop propovăduirea vreunui din aceste acte.

Adevărul, din 25 iulie 1924.

76. Legea pentru reprimarea unor infracţiuni contra liniştei publice**********

(19 decembrie 1924)

Art. 1. Simplul fapt al asocierii în scopul de a prepara sau de a executa crime în contra persoanelor sau proprietăţilor, oricare ar fi durata asociaţiei, sau numărul membrilor ei, precum şi orice înţelegere stabilită

în acelaşi scop, constituie un delict în contra liniştei publice şi se va pedepsi cu închisoare de la 5—10 ani, cu amendă de la 10 000—100 000 lei şi cu interdicţiunea corecţională.

Se va aplica maximumul acestei pedepse când asociaţia sau acei care stabiliseră înţelegerea aveau calitatea de funcţionari publici sau vor fi plătiţi sub orice formă de stat, judeţ sau comună, precum şi în cazul când formarea asociaţiei sau stabilirea înţelegerii s-a făcut într-un local consacrat cultului, învăţământului sau educaţiunii, sau într-o instituţiune de stat, judeţeană sau comunală, ori recunoscută de vreuna din aceste autorităţi.

Art. 2. Aceeaşi pedeapsă se va aplica şi acelora care se vor fi afiliat cu ştiinţă la o asociaţiune formată în scopul specificat în articolul precedent sau vor fi participat la o înţelegere stabilită în acelaşi scop.

Art. 3. Provocarea directă la infracţiunile de mai sus, prin daruri, promisiuni, instrucţiuni, ameninţări, abuz de autoritate sau de putere, se va pedepsi cu pedeapsa prevăzută la art. 1, când provocarea n-a fost urmată de efect.

Art. 4. Pedeapsa prevăzută la art. 1 se va aplica şi acelora care vor da instrucţiuni pentru fabricarea, mânuirea sau întrebuinţarea maşinilor, armelor, instrumentelor sau oricărui alt mijloc cu ştiinţă că scopul urmărit prin întrebuinţarea acestor mijloace era executarea unei crime în contra persoanelor sau proprietăţilor.

Art. 5. Se va pedepsi cu închisoare de la 5—10 ani, cu amendă de la 10 000—100 000 lei şi cu interdicţiunea corecţională oricine cu ştiinţă va înlesni pe autorii infracţiunii de la art. 1, procurându-le instrumente pentru comiterea crimelor, mijloacele de corespondenţă sau propagandă, locuinţa sau locul de întâlnire, loc de scăpare sau loc pentru dosirea materialelor destinate executării crimelor.

Art. 6. Persoanele care s-au făcut culpabile de infracţiunile menţionate în articolele precedente vor fi apărate de pedeapsă dacă înainte de orice urmărire vor fi încunoştiinţat autorităţile

********** Legea a constituit temeiul juridic al măsurii de ilegalizare a Partidului Comunist din România.

competente despre existenţa asociaţiei sau înţelegerii, sau care, chiar după ce s-au început urmăririle sau descoperirea culpabililor, vor fi înlesnit arestarea acelor autori sau complici.

Art. 7. Se va pedepsi cu închisoare de la 2—5 ani, cu amendă de la 2 000—10 000 lei şi cu interdicţiune corecţională toţi acei care prin discursuri, cuvântări, strigări, cântece sediţioase, sau ameninţări rostite în public, prin viu grai, vor fi provocat direct la comiterea unei fapte calificată crimă.

Provocarea directă la delicte prin aceleaşi mijloace se va pedepsi cu închisoare de la 6 luni la 2 ani, cu amendă de la 1 000—5 000 lei; iar dacă delictul la care s-a făcut provocarea este pedepsit de lege mai uşor, se va aplica acea pedeapsă.

În cazurile alineatelor precedente, dacă provocarea a fost urmată de execuţiune sau de o tentativă, provocatorii se vor pedepsi întocmai ca autorul.

Art. 8. Pedepsele prevăzute în articolul precedent şi după deosebirile stabilite acolo se vor aplica şi acelora care personal vor fi provocat direct la comiterea unei infracţiuni calificată crimă sau delict, prin răspândirea
în public sau prin expunerea vederii publice, de: scrieri de orice fel, ziare, corespondenţe, gravuri, desene, afişe, embleme, imprimate clandestine, filme, anunţuri luminoase sau alte asemenea.

Art. 9. Acei care prin mijloacele arătate în art. 7 şi 8 vor fi lăudat fapte calificate crime sau delicte, sau vor fi lăudat pe autori sau complici pentru crimele şi delictele ce le-au săvârşit, se vor pedepsi cu închisoare de la 6 luni la 2 ani, cu amendă de la 500—5 000 lei şi cu interdic- ţiunea corecţională.

În cazul când delictul prevăzut de acest articol a fost săvârşit prin mijloacele arătate de art. 8, precum şi în cazul delictului prevăzut de art. 8, dacă autorul nu este cunoscut, se va urmări şi pedepsi pentru publicaţiunile neperiodice: directorul sau în lipsă redactorul; iar pentru imprimatele clandestine: vânzătorul sau colportorul dacă nu vor arăta pe nici una din persoanele responsabile după lege sau pe cel de la care deţin acele imprimate.

Art. 10. Faptul de a expune sau purta în public embleme, insigne, steaguri sau pancarte, când prin aceasta se manifestă afilierea la asociaţiu- nile sau înţelegerile prevăzute la art. 1 sau se aduce aprobarea în mod neîndoios vreunui fapt prevăzut şi pedepsit de legea de faţă sau Codul penal, sau când după circumstanţe aceasta va constitui o aţâţare, stârnire sau încurajare la rebeliune sau la dezordine, se va pedepsi cu închisoare de la o lună pînă la 6 luni şi cu amendă de la 1 000—10 000 lei.

Art. 11. Se consideră ca delict şi se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 5—10 ani, cu amendă de la 10 000—100 000 lei şi cu inter- dicţiunea corecţională:

a) Faptul de a intra în legătură cu vreo persoană sau asociaţiune din străinătate în scopul de a primi instrucţiuni sau ajutoare de orice fel pentru pregătirea revoluţiunii comuniste;

b) Faptul de a lucra, prin mijloacele teroriste, la schimbarea ordinei sociale şi politice din România;

c) Faptul de a ajuta cu ştiinţă în orice mod o asociaţiune din străinătate care ar avea de scop să lupte prin mijloace de sub litera *b,* contra instituţiunilor şi ordinei de stat în România;

d) Faptul de a deveni cu ştiinţă membru al vreuneia din asociaţiu- nile prevăzute în alin, c de mai sus.

Art. 12. Orice provocaţiune directă prin mijloacele arătate de art. 3, 7 şi 8 adresată militarilor, în scopul de a-i îndepărta de la îndatoririle lor ostăşeşti sau de a introduce dezordine în armată sau celor de la vatră de a nu răspunde chemării lor, când provocarea a fost sau nu urmată de efect, se va pedepsi cu închisoare de la 3—6 ani, cu amendă de la 2 000 la 10 000 lei şi cu interdicţiunea corecţională.

Când provocarea a fost urmată de efect, ea se va judeca de tribunalele militare.

Când provocaţiunea prin mijloacele arătate mai sus va fi adresată personalului serviciilor civile indispensabile apărării naţionale sau ordinei publice urmată sau nu de efect pedeapsa va fi de la 1—2 ani şi amendă de la 1 000—5 000 lei.

Pedeapsa prevăzută în alin. 1 al acestui articol se va pronunţa şi în contra acelora care prin aceleaşi mijloace vor provoca direct la comiterea de acte cu scop de a micşora producţiunea necesară apărării naţionale, de
a împiedica repararea sau transportarea materialului necesar apărării naţionale sau la distrugerea acestui material, fie că provocarea a fost sau nu urmată de efect.

Art. 13. Oricine în mod clandestin va fabrica, sau strânge, va transporta, va păstra sau procura arme de foc sau muniţiuni de orice fel, maşini infernale, şi explozibile, omorâtoare sau incendiatoare, se va pedepsi cu închisoare de la 2—5 ani, cu amendă de la 2 000—10 000 lei şi cu inter- dicţiunea corecţională.

Armele, muniţiunile, maşinile şi explozibilele se vor confisca.

Art. 14. Autorii cunoscuţi răspund, potrivit dreptului comun, de infracţiunile, calificate crime sau delicte, săvârşite în mijlocul unei mulţimi tumultuoase.

Când autorii acestor infracţiuni nu pot fi descoperiţi se vor pedepsi în caz de crimă cu închisoare de la 7 luni la 2 ani şi în caz de delict cu închisoare de la 2 la 6 luni, oricare din aceia care se vor prinde la locul sau în apropierea locului unde s-a săvârşit infracţiunea şi care se vor dovedi că voluntar manifestau în mijlocul mulţimei tumultuoase.

Art. 15. în cazurile de sub art. 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 14 şi 15 de mai sus, dacă culpabilul este funcţionar public sau plătit sub orice formă de stat, judeţ sau comună, se va aplica maximum pedepselor stabilite în acele articole.

Art. 16. Se vor pedepsi cu amendă de la 500 la 5 000 lei:

Tatăl sau mama minorilor, precuni şi orice persoană însărcinată cu supravegherea şi educaţiunea acestora, când din cauza acţiunii, atitudinei sau toleranţei lor, minorul până la 15

ani se va găsi luând parte la ma- nifestaţiuni turburătoare ordinei publice şi aceasta independent de pedepsele cuvenite minorului pentru infracţiunile săvârşite şi stabilite după normele de responsabilitate ale dreptului comun. în caz de recidivă, pedeapsa se va îndoi.

Art. 17. Competenţa instanţei de judecată cu privire la infracţiunile din această lege se stabileşte conform dreptului comun şi Constituţiei.

Competenţa va aparţine instanţelor militare pentru toate infracţiunile de mai sus când vor fi fost comise pe un teritoriu pus sub stare de asediu.

în nici un caz, nu pot fi considerate ca infracţiuni politice delictele prevăzute de această lege care s-au executat, încercat sau pregătit a fi executate prin mijloace teroriste.

Art. 18. în toate cazurile prevăzute de articolele precedente, instanţele de judecată vor putea interzice, de la început sau în cursul dezbaterilor, în total sau în parte, reproducerea sau dările de seamă a dezbaterilor în măsura în care aceste dări de seamă ar putea constitui un pericol pentru ordinea publică.

Interdicţiunea va fi pronunţată de instanţe după cererea Ministerului Public.

Oricine va contraveni interdicţiunii va fi judecat de tribunalele ordinare şi se va pedepsi cu închisoare de la 2 pînă la 6 luni.

Monitorul oficial, nr. 279, din 19 decembrie 1924.

77. Legile votate de Adunarea Naţională Constituantă privitoare la renunţarea principelui Carol la succesiunea tronului şi instituirea Regenţei (4 ianuarie 1926)

a) *Legea privitoare la renunţare*

Art. unic. Adunările Naţionale Constituante primesc renunţarea A. S. principelui Carol la succesiunea tronului şi la toate drepturile, titlurile şi prerogativele de care, în virtutea Constituţiei şi a Statutului familiei regale, se bucura până astăzi ca principe moştenitor al României, şi membru al familiei domnitoare.

Pe temeiul art. 77 din Constituţie, ele constată că succesiunea tronului României revine astfel de drept A. S. R. principelui Mihai, coborâtorul direct şi legitim în ordinea de primogenitură bărbătească a regelui domnitor.

Monitorul oficial, nr. 4, din 5 ianuarie 1926.

b) *Legea privitoare la instituirea Regenţei*

Art. unic. Reprezentaţiunea Naţională Constituantă întrunită conform art. 79 din Constituţie primeşte Regenţa instituită de M. S. regele Ferdinand I, pe temeiul art. 83 din Constituţie pentru a exercita puterile regale şi tutela A. S. R. moştenitorul tronului în cazul când acesta ar fi chemat să domnească în timpul minorităţii sale.

Reprezentaţiunea Naţională primeşte numirea celor 3 persoane care compun această Regenţă: A. S. R. principele Nicolae, I. P. S. S. dr. Miron Cristea, patriarhul României, şi d-l Gheorghe Buzdugan, actualul prim- preşedinte al înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

Monitorul oficial, nr. 4, din 5 ianuarie 1926.

78. Manifest al Blocului Muncitoresc-Ţărănesc††††††††††††††††††††

(12 iunie 1926)

Muncitori, ţărani, meseriaşi, mici comercianţi, intelectuali salariaţi şi naţionalităţi asuprite!

Cetăţeni,

În alegerile generale pentru Cameră şi Senat oligarhia română a reuşit pe deplin. Ea a reuşit prin aplicarea legii reacţionare electorale.

prin extinderea şi înăsprirea stării de asediu, prin dictatura militară pe faţă, exercitată de ofiţeri puşi ca prefecţi şi pretori şi prin acordarea puterii nelimitate jandarmilor de toate gradele.

O serie de judecători au fost în mod arbitrar mutaţi, iar celor puşi să prezideze alegerile li s-a impus de a ajuta sau cel puţin de a lăsa mână liberă agenţilor guvernului: de a nu permite depunerea listelor de candidaţi, de a fura cărţile de alegători ale muncitorilor, ţăranilor şi minorităţilor; de a aresta şi stâlci în bătaie pe cei care vor îndrăzni să voteze altfel decât pentru candidaţii guvernului, cuziştilor sau liberalilor.

Urnele de votare au fost umplute de către agenţii electorali, înainte, în curs şi după votare, cu buletine pentru candidaţii guvernului.

Prin asemenea mijloace oligarhia a reuşit să învingă masele populare şi să-şi fabrice pentru Cameră şi Senat majorităţile parlamentare, supusele şi oarbele ei unelte.

De ce toate acestea? Pentru a putea da o formă legală noii

†††††††††††††††††††† După scoaterea sa în afara legii, P.C.R. a creat o seamă de organizaţii legale, cu un program apropiat de cel al comuniştilor.

Una din cele peste 60 de asemenea organizaţii a fost Blocul Muncitoresc- Ţărănesc, înfiinţat în anul 1925.

ofensive a marilor bancheri, a marilor proprietari, a fabricanţilor şi a speculanţilor.

Pentru ca pe baza legilor reacţionare de încătuşare a maselor muncitoare şi a minorităţilor naţionale, ca şi pe baza noilor legi pe care le va vota actualul parlament:

1. Să înlesnească acapararea şi a restului de bogăţii şi întreprinderi ale statului de către oligarhie.

2. Să înlesnească şi să asigure stăpânirea vieţii economice a ţării de către oligarhie prin mijlocirea Băncii Naţionale. Plătirea aşa zisei „datorii" de război a statului către Banca Naţională, cât şi privilegiile acestei bănci, pun statul şi toată economia ţării în directă dependenţă faţă de această citadelă bancară a oligarhiei.

3. Să înlesnească şi să asigure capitalului naţional şi celui străin câştiguri mari prin vânzarea pe preţ de nimic a bogăţiilor ţării, prin recunoaşterea şi plata datoriilor de război, prin toate măsurile aşa zise de „încurajare a industriei naţionale" (taxe la importul mărfurilor industriale, taxe la exportul produselor agricole ş.a.m.d.).

4. Să saboteze şi să falsifice şi mai departe reforma agrară, lăsând pădurile, izlazurile, ca şi, în general, cele mai bune pământuri cultivabile, în mâinile proprietarilor mari, înlesnindu-le acestora să stoarcă pe ţăran cât mai bine prin dijmă, clacă, angarale, ruşfeturi ş.a.m.d.

5. Să continue politica colonizărilor şi deznaţionalizărilor forţate şi să împiedice dezvoltarea economică, politică şi culturală a minorităţilor naţionale.

6. Să asigure şi să impună dominaţia oligarhiei pentru viitor prin mărirea şi mai mult a întregului aparat de opresiune al statului, prin înarmările şi pregătirile războinice. Toate aceste pregătiri şi înarmări se vor face însă numai pe spinarea maselor exploatate. Răpind poporului muncitor toate drepturile şi libertăţile, oligarhia îi va impune sarcini şi mai grele, va mări mizeria lui şi mai mult, îl va exploata şi mai sîngeros.

Muncitori, ţărani, meseriaşi, intelectuali şi naţionalităţi oprimate!

Lupta pentru apărarea vieţii voastre şi a familiilor voastre, pentru câştigarea unor condiţii mai omenoase de trai, pentru libertăţile şi drepturile voastre se va îngreuia şi mai mult în urma lipsei de apărători ho- tărîţi ai intereselor voastre în parlament.

înţelegerea conducătorilor Partidului Naţional cu guvernul şi cu liberalii va fi înlesnită. O bună parte din aleşii Partidului Ţărănesc vor trăda acum mai uşor interesele maselor muncitoare şi vor sprijini — cel puţin prin pasivitate — toate măsurile şi legile menite a impune maselor muncitoare o robie şi mai neagră.

Poporul muncitor de la oraşe şi de la sate n-are reprezentanţi ade- văraţi, n-are apărători hotărâţi în parlament! De aceea trebuie să ducă mai departe lupta pentru cerinţele şi drepturile lui cu sforţări dublate în afară de parlament. [...]

Victoria oligarhiei obţinută prin crime şi furturi, prin

trădarea şi renunţarea la lupte a opoziţiei ne dovedeşte şi mai clar ca până acum că numai prin strângerea cât mai grabnică a rândurilor noastre într-un front unic al tuturor celor ce muncesc, numai prin mobilizarea, organizarea şi lupta comună a tuturor celor ce sufăr exploatarea şi asuprirea ne vom putea apăra libertatea şi viaţa.

Faţă de frontul unic oligarhic din jurul liberalilor şi al guvernului Averescu, faţă de atacul oligarhiei împotriva tuturor păturilor exploatate, poporul muncitor trebuie să-şi creeze frontul unic al muncii şi să pornească la luptă hotărâtă pentru cerinţele lui.

Comitetul Central al Blocului Muncitoresc-Ţărănesc face din nou apel la partidele social-democrate, la Partidul Ţărănesc şi la toate organizaţiile democratice, culturale şi sportive ale maselor muncitoare şi ale minorităţilor asuprite, precum şi la toţi muncitorii, ţăranii, meseriaşii, micii comercianţi, funcţionarii, intelectualii neorganizaţi, chemându-i să încheiem şi să întărim.

Frontul unic al muncii!

Cu sforţări comune şi în mod organizat, să ducem lupta pentru următoarele cerinţe:

Programul Blocului Muncitoresc-Ţărănesc

1. Lupta contra teroarei, contra măsurilor şi legilor îndreptate împotriva muncitorimii, ţărănimii şi minorităţilor naţionale. Pentru desfiinţarea stării de asediu, a Curţilor marţiale, a Jandarmeriei şi Siguranţei, pentru acordarea amnistiei generale militară, politică, şi pentru delictele şi crimele săvârşite în legătură cu neaplicarea şi sabotarea reformei agrare de către autorităţi şi marii proprietari; pentru asigurarea libertăţii cuvântului, a presei, a întrunirilor şi a organizării maselor muncitoare de la oraşe şi de la sate, cât şi a minorităţilor naţionalei
2. Lupta pentru doborârea guvernului Averescu, pentru dizolvarea actualului parlament ales prin teroare, fals şi fraudă. Să impunem alegeri libere prin vot universal, direct, secret, pentru toţi cei care au 18 ani împliniţi, indiferent de origine, naţionalitate şi religie. Vot pentru femei şi militari. Sistem proporţional cu reprezentarea minorităţilor, ţara formând un singur colegiu.
3. Lupta pentru impunerea zilei de muncă de 8 ore, iar în mine de 6 ore; pentru desfiinţarea impozitului de 4 la sută asupra salariilor şi pentru scara mobilă a salariilor socotită în aur; pentru legislaţie socială, ca în ţările înaintate, legislaţie care să privească pe toţi muncitorii şi să fie pusă sub controlul lor. Ajutor suficient din partea statului pentru şomeri şi invalizi.
4. Lupta pentru confiscarea întregului pământ şi a inventarului agricol de la marii proprietari şi împărţirea lor fără plată ţăranilor; anularea tuturor datoriilor asupra pământurilor expropriate şi ajutorarea cu sămânţă şi inventar a ţăranilor sinistraţi şi săraci; desfiinţarea taxelor la exportul şi transportul

produselor agricole ţărăneşti şi la importul produselor industriale necesare gospodăriilor ţărăneşti şi muncitoreşti.

5. Lupta contra speculei. Naţionalizarea băncilor în frunte cu Banca Naţională şi punerea lor sub controlul organizaţiilor muncitoreşti, ţărăneşti, ale meseriaşilor şi funcţionarilor. Acordarea de credite ieftine de către stat muncitorilor, meseriaşilor, ţăranilor şi cooperativelor lor. Asigurarea deplinei independenţe a acestor cooperative faţă de stat. Acordarea de privilegii cooperativelor muncitoreşti şi ţărăneşti de a exploata: păduri, iazuri, pescuitul, curentele de apă ş.a.m.d., şi de a avea înlesniri fiscale de transport etc.

6. Lupta împotriva impozitului pe cifra de afaceri şi pentru aplicarea impozitului progresiv pe capital, venit şi moşteniri. Scutirea de orice dări a venitului anual pînă la 120 000 lei.

Muncitori, ţărani, meseriaşi, intelectuali şi minorităţi naţionale, membri ai Partidului Social-Democrat!

Impuneţi conducătorilor voştri ca să lupte pentru cerinţele vitale ale întregului popor muncitor, încheind frontul unic de luptă al celor ce muncesc.

Muncitori manuali şi intelectuali!

Formaţi în fiecare fabrică, în fiecare oraş comitete de Front Unic Muncitoresc.

Ţărani,

Formaţi în fiecare sat comitete de Front Unic Ţărănesc.

Cetăţeni,

Formaţi în fiecare oraş comitete ale Blocului Muncitoresc-Ţărănesc.

Trăiască Frontul Unic al Muncii!

Trăiască lupta de dezrobire a celor ce muncesc!

COMITETUL CENTRAL
AL BLOCULUI MUNCITORESC-Ţ A
RĂNESC *înainte,* din 12 iunie 1926.

79. Programul Partidului Naţional-Ţărănesc (octombrie 1926)

I. **Constituţia**

Constituţia României întregite trebuie să izvorască din consensul voinţei cetăţenilor, liber manifestat, şi să fie astfel întocmită, încât să reprezinte o chezăşie pentru dezvoltarea nestânjenită a forţelor vii ale naţiunii.

în acest scop, ea va trebui să cuprindă toate garanţiile drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti, precum şi mijloacele de apărare legală împotriva oricărui abuz de putere.

De asemenea, Constituţia trebuie să mai prevadă o reală

responsabilitate ministerială şi a funcţionarilor publici, organizarea unei justiţii independente, imparţiale şi inamovibile, precum şi normele de organizare ale administraţiei publice, pe baza autonomiei locale şi descentralizării.

II. **Administraţia publică**

Reforma administrativă va realiza principiul descentralizării şi autonomiei locale, prin consilii alese pe baza votului obştesc şi proporţional.

Organele centrale vor avea faţă de admnistraţia locală un drept de îndrumare şi control şi vor putea, în caz de abuz, să cheme pe agenţii administraţiilor locale în judecată în faţa unor tribunale administrative, care se vor înfiinţa.

III. **Funcţionarii publici**

Statutul funcţionarilor publici va garanta libertatea şi independenţa morală şi materială corespunzătoare misiunii acestui corp.

Salariile vor fi armonizate, asigurându-se minimum de existenţă, în raport cu sarcinile familiare.

Se va interzice funcţionarilor publici să facă parte din administraţia societăţilor anonime sub orice formă, ca: directori, consilieri tehnici, membri în consiliile de ad(ministra)ţie sau cenzori.

IV. **Justiţia**

Existenţa unui corp judecătoresc destoinic şi independent, scos cu desăvârşire de sub influenţa politică, se va asigura prin: 1. recrutarea lui pe baza unui examen de admitere şi prin înaintarea într-o funcţiune superioară sau înaintarea pe loc, făcute sub controlul unei comisii alese de magistraţi; 2. retribuirea cât mai bună a magistraţilor.

Pe lângă acestea, se impun: 1. unificarea legislativă cu neapărata simplificare a formelor de judecată, ţinând seama atât de evoluţia dreptului, cât şi a regimului legal şi de împrejurările specifice ale provinciilor istorice; 2. reorganizarea justiţiei militare; 3. reorganizarea contenciosului ad(ministra)tiv, astfel încât particularul lovit într-un drept al său să poată obţine urgenta reparare a actului abuziv de autoritate, săvârşit de puterea executivă; 4. înlăturarea grabnică a tuturor anomaliilor create prin ultimele legiuiri privitoare la procedura şi organizarea judecătorească.

V. **Armata**

Armata va fi astfel organizată, instruită şi echipată, încât să corespundă chemării sale de a apăra integritatea teritorială a statului.

Organizarea şi înzestrarea armatei se va face în aşa fel, încât să se poată introduce succesiv, cât mai repede, serviciul

militar de un an.

Se va organiza industria de război şi se va urmări standardizarea armamentului.

Solda şi retribuţia ofiţerilor trebuie să fie potrivite cu situaţia şi demnitatea lor.

Armata va fi scoasă de sub orice influenţe politice.

VI. **Instrucţiunea publică şi culte**

Se va organiza, prin toate mijloacele, lupta contra analfabetismului şi se va da o largă dezvoltare învăţământului primar, întregit cu învăţământul agriculturii şi meşteşugurilor, în legătură cu condiţiile naturale ale fiecărui ţinut.

În fiecare regiune se vor organiza şcoli practice agricole şi de meserii, iar în centrele mai mari se vor înfiinţa şi la ţară şcoli secundare (şcoli primare superioare, gimnazii şi licee) în măsura existenţei unui corp profesoral special pregătit.

învăţământul agricol va avea, în afară de şcoli practice, şi de meserii, iar în centrele cele mai mari se vor înfiinţa şi la ţară şcoli secundare (şcoli primare superioare, gimnazii şi licee) în măsura existenţei unui corp profesoral special pregătit, şcoli speciale de agricultură şi anexele lor în fiecare provincie, precum şi academii agricole.

învăţământul comercial va cuprinde, în afară de şcolile practice de cooperaţie şi comerţ, şcoli superioare şi academii comerciale.

învăţământul industrial, în afară de şcolile practice de meserii, va cuprinde şi şcoli superioare pentru pregătirea lucrătorilor specialişti şi şcoli politehnice pentru ingineri,

învăţământul universitar va fi astfel organizat, încât să producă oameni aplecaţi spre cercetări ştiinţifice, specialişti necesari administraţiilor economice şi administraţiilor publice şi profesionişti liberi, precum şi un corp profesoral cu o pregătire specială.

Universităţile se vor bucura de o largă autonomie.

întreaga operă de educaţie trebuie să fie îndrumată într-un spirit practic şi raţional.

VII. **Regimul minorităţilor**

Regimul minorităţilor etnice şi confesionale va fi călăuzit de hotărârile de la Alba lulia.

De asemenea, şi chestiunea cultelor va fi rezolvată în conformitate cu hotărârile de la Alba lulia.

Partidul Naţional-Ţărănesc, pătruns de importanţa bunei îndrumări a vieţii sufleteşti a poporului român, va avea toată solicitudinea pentru interesele bisericii sale.

Partidul Naţional-Ţărănesc va da cea mai întinsă solicitudine prin bisericile respective educaţiei preoţimii, nu numai aceleia aparţinătoare confesiunii româneşti, ci şi tuturor confesiunilor recunoscute de stat.

Va îngriji de soarta materială a preoţimii, pe care o socoteşte ajutor preţios pentru îndrumarea sănătoasă a vieţii naţionale, respectând şi desăvârşind autonomiile bisericeşti şi ferind bisericile de frământările politice.

Libertatea conştiinţei va fi garantată, asigurându-se culte(lor) recunoscute libertatea şi protecţiunea.

Se vor proteja aptitudinile specifice artistice ale poporului român, sprijinind dezvoltarea artelor naţionale şi acordând o largă protecţiune instituţiilor şi talentelor închinate artei.

VIII. **Programul economic**

Se va urmări sporirea producţiei ţării prin normalizarea condiţiilor de funcţionare a vieţii economice aşezate pe temeliile ei naturale.

Producţia principală a ţării fiind agricultura, interesele propăşirii acesteia nu vor fi subordonate intereselor unui industrialism forţat şi artificial.

Măsuri pentru agricultură:

Revizuirea momentană administrativă a modului de aplicare a legilor agrare, în mod individual, în scopul de a înlătura abuzurile săvârşite şi revizuirea legislativă a acestei legi la timpul oportun convenit împreună.

Revizuirea legislativă se va face în scopul:

1. De a înlătura dispoziţiile excepţionale cu caracter personal, care privesc mai ales moşiile arendate.
2. De a reduce proprietăţile nearendate:

a) dacă nu sunt ferme — la 100 ha;

b) dacă sunt ferme — la 250 ha, în regiunile cu cererile de împroprietărire nesatisfăcute şi pînă la 500 ha în regiunile cu cererile satisfăcute.

Prin ferme se înţeleg acele gospodării care exploatează moşia cu inventar propriu de vite şi unelte sau crescătorii de vite.

Fermele model vor fi favorizate.

Interesele producţiei naţionale pretind ca o supremă necesitate să se introducă linişte şi siguranţă în raporturile de proprietate. în consecinţă, se vor fixa fără amânare şi înregistra în cărţile funduare ardelene, bănăţene şi bucovinene titlurile de proprietate ale celor împroprietăriţi şi se vor termina fără întârziere lucrările de împroprietărire şi colonizare.

Se va începe cadastrarea şi întabularea proprietăţii şi în vechiul Regat.

Se va legifera „un cod sistematic”, în care vor [fi luate toate măsurile necesare pentru cea mai largă protecţiune a proprietăţii ţărăneşti şi, în general, pentru ridicarea producţiei agricole.

Prin această codificare agricolă se va asigura libertatea circulaţiei pământului ţărănesc — după o epocă de tranziţii şi protecţii — în scop de selecţionare naturală a cultivatorilor serioşi.

Se va împiedica, de o parte, pulverizarea, iar, de altă parte, acumularea din nou a proprietăţii rurale.

Se va organiza un credit rural care prin împrumuturi uşoare şi ieftine să facă posibil ţăranilor, de o parte, înzestrarea proprietăţilor cu vite şi instrumente agricole, iar, de altă parte, să cumpere pământ atât de la ţăranii care ar voi să vândă partea lor, cât şi de la proprietarii care intenţionează a înstrăina moşia

lor.

Se va organiza viaţa cooperativă atât în scopul valorificării produselor agricole, cât şi pentru procurarea maşinilor, instrumentelor şi tuturor uneltelor necesare gospodăriilor agricole, având la bază autonomia lor.

Se va organiza serviciul de stat menit să îngrijească prin ferme model şi alte stabilimente nobilitatea seminţelor şi îmbunătăţirea rasei vitelor.

Se vor reorganiza Camerele agricole, care vor îndruma şi organiza activitatea agricolă şi interesele comune ale tuturor agricultorilor.

Dreptul de preemţine al statului pe moşiile scoase de bunăvoie în vânzare trebuie să devină o realitate chiar cu ajutorul unui credit rural, îndestulat cu fonduri suficiente.

Reforme auxiliare:

Se vor realiza diferite reforme auxiliare şi anume:

Pentru regularea apelor, împiedicarea surpării malurilor etc. şi pentru stabilimente de irigare şi drenaje.

Se vor desfiinţa taxele vamale şi măsurile de prohibire sau de comprimare a preţurilor instituite cu vădit rezultat al reducerii producţiei agricole. Se va încuraja producţia agricolă şi îndeosebi cea a grâului, prin libertatea exportului.

Se vor lua măsuri educative, în special se vor înfiinţa cât mai multe ferme model, staţiuni agricole, crescătorii de vite şi se vor încuraja cele particulare; se vor înfiinţa cât mai multe şcoli practice şi teoretice de agricultură şi se vor organiza învăţământul ambulant şi excursiile agricole.

Asemenea se va încuraja sindicalizarea agricultorilor.

Se va reorganiza administrarea şi exploatarea pădurilor şi izlazurilor.

Se va reorganiza serviciul pescăriilor şi se va da o intensivă îngrijire clasei pescarilor, organizată pe baze cooperative.

Se va reorganiza Ministerul Agriculturii aşa ca să fie şi un organ de încurajare şi îndrumare a producţiei agricole.

Măsuri pentru industrie:

Pentru încurajarea bunei stări a satelor se va îndruma dezvoltarea industriei ţărăneşti, organizată sistematic, prin folosirea îndemânării tehnice şi artistice, a anotimpurilor de lipsă de lucru, a puterii motrice şi a cooperaţiei.

Se va încuraja dezvoltarea industriei mijlocii şi mici, îndeosebi a aceleia în legătură cu valorificarea produselor agricole, cu excluderea producţiei interesate a industriei, care nu are baze naturale de dezvoltare în ţară.

Organizarea producţiei izvoarelor de energie (cărbuni, gaz metan, căderi de apă etc.) se va face în formele corespunzătoare maximului de randament şi de utilitate economică naţională, încurajându-se iniţiativa şi capitalurile private.

Măsuri pentru comerţ:

Regimul comerţului intern va fi acela al libertăţii. Tendinţele de acaparare şi de speculă vor fi combătute în special prin înlesnirea circulaţiei normale a mărfurilor, prin răspândirea şi organizarea cooperativelor de consum şi prin organizarea pieţelor de desfacere cu concursul autorităţilor comunale şi

judeţene.

Exportul va fi liber.

Se va încuraja sindicalizarea producătorilor în vederea exportului direct.

Se vor reorganiza Camerele de comerţ şi industrie.

Se va alcătui un tarif vamal autonom, care va servi drept bază la încheierea convenţiilor comerciale.

Măsuri pentru cooperaţie:

Se va întocmi un cod al cooperaţiei pe baza principiului autonomiei, asigurându-se cooperaţiei cele mai mari înlesniri de credit din partea Băncii Naţionale.

Instituţiile cooperative vor fi folosite la exploatarea bogăţiilor statului.

IX. **Reforma financiară şi echilibrul bugetar**

Consolidarea financiară a ţării nu se poate realiza decât prin stabilizarea monetară şi prin echilibrul real al bugetului.

În afară de aplicarea programului de politică economică şi financiară, în vederea stabilizării monetare, Banca Naţională trebuie să înceapă a face o politică de devize pentru micşorarea fluctuaţiunilor schimbului şi finanţarea producţiei naţionale, în vederea intensificării ei.

în momentul când se va dovedi că există condiţiuni pentru o stabilizare definitivă a leului, la cursul constatat pe piaţa externă şi internă, se va reintroduce convertibilitatea biletelor, limitată la început la schimburile cu străinătatea.

Reorganizarea Băncii Naţionale:

Cu acest prilej, Banca Naţională va fi astfel reorganizată, încât să se asigure independenţa ei faţă de guverne, ca şi faţă de orice organizaţii politice sau grupări financiare private. în acest scop, la conducerea ei vor participa, în afară de reprezentanţii statului şi ai acţionarilor, reprezentanţi ai agriculturii, industriei, comerţului, finanţei şi cooperaţiei.

Bugetul trebuie să asigure nu numai întreţinerea, dar şi dezvoltarea normală a aparatului de stat. în acest scop, trebuie ca necesităţile vitale să afle o satisfacere reală în mijloacele bugetare.

Reorganizarea administraţiilor centrale, pe baza raţionalizării şi intensificării muncii, scoaterea serviciilor comerciale şi industriale ale statului din bugetul ordinar şi descongestionarea bugetului prin descentralizarea administrativă vor înlesni întocmirea unui buget real şi echilibrat, reducându-se cheltuielile la strictul necesar.

Taxele de export vor trebui să fie suprimate din sistemul veniturilor.

Legea contribuţiilor directe va fi revizuită, în special ca să asigure în aplicare o evaluare reală a veniturilor, o impunere adevărat progresivă, să se scutească minimumul de existenţă şi să se acorde degrevări pentru sarcini de familie.

Tariful vamal va fi revizuit, favorizându-se materiile prime, semifabricatele şi instrumentele de producţie şi asigurându-se

cote de producţie moderate, dar suficiente.

Monopolurile statului vor fi reorganizate pe baze comerciale, pentru a li se spori randamentul, printr-o organizare raţională a producţiei şi desfacerii fabricatelor.

Veniturile ordinare vor fi sporite prin valorificarea pe baze comerciale a bogăţiilor statului (bălţi, păduri, mine, gaz metan, căderi de apă etc.) în formele cele mai potrivite, în primul rând prin regia mixtă cooperativă, apoi prin asociaţii în participare cu statul şi chiar prin concesiuni.

X. **Comunicaţii şi transporturi**

Căile ferate vor fi refăcute şi normalizate prin organizarea lor ca întreprindere economică autonomă, ca persoană morală de sine stătătoare, condusă după normele comerciale: cu venituri proprii, cu o politică independentă de împrumuturi şi amortizări, asigurate prin capitalul şi veniturile lor normale, cu un statut propriu pentru personal şi norme comerciale de administraţie, fiind astfel scoase cu desăvârşire de sub influenţa răufăcătoare şi a formalismului birocratic al contabilităţii de stat şi a autocraţiei ministeriale.

Excepţional, în cazurile unde instituţia autonomă de căi ferate nu va fi în măsură a construi în timp util noi linii de comunicaţii, ’conţstruc- ţia şi exploatarea acestora va fi lăsată iniţiativei private, prevăzându->se în actul de concesiune dreptul şi normele de răscumpărare.

În acelaşi fel vor fi reorganizate şi modernizate poşta, telegraful şi telefonul, porturile, instituţiile lor anexe, docuri, silozuri, staţii de petrol, precum şi F.R.N.[‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡] şi S.M.R.[§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§].

La conducerea acestor instituţii economice autonome vor participa, în afară de reprezentanţii statului, acei ai organizaţiilor agricole, industriale şi comerciale, interesate la bunul lor mers.

Guvernul şi parlamentul vor avea dreptul de a fixa tarifele lor, precum şi dreptul de control asupra activităţii şi în special asupra gestiunii acestor întreprinderi.

XI. **Colaborarea capitalurilor străine**

Pentru refacerea utilajului economic, ca şi pentru punerea în valoare a unora din bogăţiile ţării, este nevoie de capital străin.

Pentru atragerea capitalurilor străine în scopul fecundării bogăţiei naţionale se cer anume condiţii, care au lipsit în perioada de după război, şi anume: stabilirea unei ordine interne constituţionale şi a unui regim de legalitate desăvârşit; egalitatea de tratament a capitalurilor străine ca şi a capitalurilor româneşti, în faţa legii şi administraţiei; statornicia regimului economic legal şi respectarea strictă a contractelor încheiate în marginile legale către stat şi particulari.

---

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Navigaţia Fluvială Română.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§•’ Serviciul Maritim Român.

XII. **Politica muncitorească**

Punctul de plecare al politicii muncitoreşti va fi recunoaşterea sinceră a asociaţiilor profesionale (sindicatelor), investirea lor cu personalitate juridică şi decretarea lor ca organe de mijlocire în raporturile dintre muncă şi capital. Instituţii de împăciuire şi arbitraj şi camere de muncă vor înlesni dezvoltarea raporturilor normale dintre muncă şi capital.

Realizarea unui sistem complet de măsuri de ocrotire a muncii, garantate prin organizarea inspecţiei muncii, cu colaborarea reprezentanţilor recunoscuţi ai muncitorilor.

Organizarea unui sistem complet de asigurări muncitoreşti împo-

triva bolilor, accidentelor, invalidităţii şi bătrâneţii, pe baza unor instituţii autonome şi cu colaborarea muncitorilor, patronilor şi statului.

Organizarea plasării şi asigurării împotriva lipsei de lucru.

Regularea colectivă a contractelor de muncă cu colaborarea sindicatelor muncitoreşti.

Introducerea minimului de salariu, în special pentru industria la domiciliu în care lucrătorii nu sunt organizaţi pe baze profesionale.

XIII. **Sănătatea publică**

Serviciul sănătăţii publice va trebui reorganizat ca serviciu tehnic independent, care să cuprindă toate problemele referitoare la menţinerea sănătăţii şi vigoare! generaţiilor actuale şi viitoare ale populaţiei.

Bazat pe principiul descentralizării, el va trebui să pătrundă în toate ramurile vieţii administrative, eventual până la comună.

Conform cu importanţa sa covârşitoare acest serviciu va trebui să se bucure atât din punct de vedere material, cât şi personal, de toată solicitudinea.

O educaţie raţională va trebui să garanteze armonia indispensabilă între fizic, intelectual şi caracter, ca fundament esenţial pentru validitatea naţiunii.

XIV. **Politica externă**

Politica externă a partidului se va întemeia în primul rând pe menţinerea şi consolidarea raporturilor celor mai strânse cu aliaţii alături de care am luptat în decursul războiului.

Partidul va năzui a realiza o politică a păcii întemeiată pe menţinerea şi executarea cinstită şi loială a tratatelor.

Păstrând cu fidelitate alianţele încheiate, ele vor fi completate în interesul ţării cu altele. Cu popoarele din jurul nostru se vor întreţine legături de bună vecinătate, iar cu popoarele foste inamice se vor relua raporturi normale.

Se vor face demersurile pentru a se relua raporturile normale cu Rusia, în primul rând pe temeiul recunoaşterii necondiţionate a Basarabiei.

Se va tinde ca Societatea Naţiunilor să devină o instituţie

prin care să se garanteze pacea şi respectul tratatelor încheiate.

Aurora, 13 octombrie 1926.

80. Programul de acţiune al Partidului Social-Democrat din România**********

(mai 1927)

Partidul Social-Democrat din România, solidar cu partidele muncitoreşti socialiste din toate ţările, cu care este unit în Internaţionala Muncitoare Socialistă şi condus de acelaşi ideal, reprezintă şi apără interesele

şi aspiraţiile clasei muncitoare de la oraşe şi sate, precum şi ale tuturor păturilor asuprite sociale sau naţionale din România. Bazat pe învăţăturile socialismului ştiinţific, el urmăreşte ca ultim scop desfiinţarea exploatării economice, a asupririi politice sau naţionale şi a înapoierii culturale sub orice formă, prin cucerirea puterii de stat, socializarea mijloacelor de producţie, transport şi schimb şi transformarea statului de clasă burghezo-capitalist în societatea democratică socialistă. Partidul Social-Democrat este condus de principiile luptei de clasă şi al solidarităţii organizate a muncitorilor. El combate toate privilegiile şi prejudecăţile naţionale, de rasă, religie sau sex şi declară că lupta împotriva exploatării trebuie să fie internaţională ca exploatarea însăşi.

Partidul Social-Democrat din România stă ferm pe platforma socialismului democratic, considerând că lupta de emancipare a clasei muncitoare se poate pregăti şi desfăşura în modul cel mai eficace şi sigur pe baza democraţiei. Partidul Social-Democrat declară că democraţia trebuie cucerită şi apărată cu toate mijloacele care corespund concepţiei de drept, conştiinţei, puterii şi scopurilor clasei muncitoare.

Consecvent cu aceste principii, Partidul Social-Democrat va lupta în înţelegere cu sindicatele muncitoreşti afiliate Federaţiei Sindicale Internaţionale — pentru organizarea proletariatului din România în organizaţii de clasă politice, sindicale şi cooperative, educându-l în spiritul socialismului ştiinţific, făcându-l conştient de tendinţele de evoluţie şi legile economice ale societăţii româneşti şi ale capitalismului în general, deşteptând, ţinând trează şi întărind conştiinţa lui revoluţionară de clasă prin continuă acţiune politică şi pregătindu-l astfel nu numai pentru luptele imediate politice şi economice, dar şi pentru marea lui misiune istorică de a transforma societatea capitalistă în societate socialistă.

Partidul Social-Democrat se va strădui să alăture proletariatului, în lupta sa pentru democraţie şi socialism, toate

---

********** Intre 7—9 mai 1927 la Bucureşti a avut loc Congresul Federaţiei Partidelor Socialiste din România care a adoptat hotărârea creării Partidului Social-Democrat din România, prin unificarea partidelor componente ale Federaţiei.

păturile sociale muncitoare de la oraşe şi sate care, deşi nu fac parte din proletariatul salariat, îşi bazează existenţa pe munca lor proprie şi suferă sub regimul de exploatare economică, asuprire politică şi înapoiere culturală a societăţii actuale.

El cheamă sub steagul său ţăranii muncitori, pe care îi va sprijini în lupta lor pentru dezrobirea deplină de sub jugul boieresc, pentru ocrotirea micilor gospodării ţărăneşti şi îndrumarea lor pe calea cooperaţiei.

El mai cheamă alături de clasa muncitoare toate minorităţile naţionale, care numai împreună cu Partidul Social-Democrat îşi pot cuceri drepturile legitime şi apelează la toţi intelectualii luminaţi să se solidarizeze cu mişcarea de emancipare a proletariatului şi cu marele ideal al socialismului.

I. Politica internă

Democratizarea desăvârşită a vieţii de stat este condiţiunea principală pentru desfăşurarea liberă a luptei de clasă şi pentru educaţie politică şi culturală a clasei muncitoare.

De aceea, Partidul Social-Democrat cere:

1. Alcătuirea Camerei şi în general a tuturor corpurilor elective, reprezentative sau administrative, numai prin votul universal, egal, direct şi secret, cu reprezentarea proporţională pe judeţe şi totalizarea resturilor de voturi din toată ţara.

Drept de vot pentru toţi cetăţenii de la 20 de ani în sus, fără deosebire de neam, religie sau sex.

Suportarea de către stat a tuturor cheltuielilor necesare pentru efectuarea alegerilor.

Efectuarea alegerilor într-o singură zi de repaus legal.

Desfiinţarea instituţiei de drept şi numiţi, precum şi a dreptului acordat Universităţilor, camerelor profesionale, consiliilor judeţene şi comunale şi altor corporaţiuni de a trimite membri în corpuri elective, legislative şi administrative.

Desfiinţarea Senatului.

Dreptul parlamentului de a se întruni din proprie iniţiativă.

Alegerea guvernului de către parlament.

Incompatibilitatea între mandatul de parlamentar şi calitatea de membru în consiliile de administraţie ale societăţilor anonime.

2. Libertatea deplină a presei, întrunirii şi asociaţiei.

Dreptul de asociaţie sindicală pentru funcţionarii publici.

Libertatea grevei pentru toate categoriile de salariaţi.

Abrogarea tuturor legilor excepţionale.

Scoaterea dispoziţiilor poliţieneşti şi restrictive din legea conflictelor colective de muncă şi legea asociaţiunilor profesionale, scoaterea sindicatelor de sub regimul legii persoanelor juridice.

Suprimarea sistemului bătăii, practicat de autorităţi, şi sancţiuni severe împotriva funcţionarilor bătăuşi.

Desfiinţarea instituţiei Siguranţei generale şi înlocuirea jandarmeriei cu o poliţie rurală.

Responsabilitatea personală, penală şi civilă a funcţionarilor care au comis, ordonat sau tolerat acte atingând libertăţile şi

drepturile cetăţeneşti.

Desfiinţarea stării de asediu şi a regimului excepţional în toată ţara.

Liberul exerciţiu al cultului pentru toate confesiunile şi credinţele religioase.

Dreptul pentru fiecare cetăţean de a ieşi dintr-o confesiune religioasă şi de a se declara liber cugetător.

Despărţirea bisericii de stat şi susţinerea ei de către credincioşi.

Aplicarea efectivă a dispoziţiilor constituţionale cu privire la egalitatea cetăţenilor, fără deosebire de neam, religie în faţa legii.

Dreptul tuturor cetăţenilor de a fi instruiţi, judecaţi şi administraţi în limba lor, acolo unde locuiesc în mase compacte.

3. Descentralizarea administrativă.

Autonomia deplină a judeţelor şi comunelor.

Delimitarea circumscripţiilor administrative şi electorale potrivit cu structura socială, economică şi etnică.

Salarii şi pensii suficiente pentru funcţionarii publici, văduvele şi orfanii de război.

Responsabilitatea funcţionarilor pentru averile câştigate în timpul funcţiunii şi confiscarea averilor nejustificate.

II. Justiţie

Asigurarea unei justiţii corecte, drepte şi independente în vederea garantării depline a drepturilor şi libertăţilor individuale.

Gratuitatea procedurii şi asistenţei juridice.

Desfiinţarea justiţiei militare.

Regim special de detenţiune pentru deţinuţi! politici.

Revizuirea Codului civil privitor la căsătorie şi puterea părintească:

a) egalitatea deplină civilă a sexelor şi a copiilor nelegitimi cu cei legitimi;

b) cercetarea paternităţii;

c) măsuri de protecţie în favoarea copiilor materialmente sau moralmente abandonaţi.

Reforma radicală a Codului penal prin:

a) schimbarea caracterului pedepsei din represivă în corecti vă;

b) introducerea pedepsei condiţionate şi suspendarea ei pe un timp determinat;

c) înlocuirea închisorilor prin instituţii de educaţie;

d) reabilitarea condamnaţilor corectaţi;

e) publicitatea instrucţiei. Examenul medical al preventţilor;

f) responsabilitatea personală a magistraţilor pentru arestările fără justificare legală, precum şi despăgubirea celor ce au fost urmăriţi, arestaţi sau condamnaţi pe nedrept;

g) jurisdicţiunea specială educativă pentru minori;

h) socotirea preventţiei în termenul pedepsei.

III. **Chestiunea feminină**

Partidul Social-Democrat luptă pentru egalizarea deplină a sexelor. De aceea el cere:

Desfiinţarea tuturor legilor care nedreptăţesc pe femei.

Salariu egal pentru muncă egală.

Acordarea de cât mai multe posibilităţi de educaţie profesională pentru femei.

Uşurarea muncii mamelor nevoite să lucreze în afară de casă, prin crearea de aziluri de zi pentru copiii sugaci şi nevârstnici.

Crearea de leagăne pentru sugaci la întreprinderile în care sunt întrebuinţate femei muncitoare şi acordarea posibilităţii ca mahiele să-şi poată alăpta copiii la ore fixe.

Admiterea întreruperii sarcinii după indicaţiune medicală.

IV. **învăţământul**

învăţământul primar obligatoriu, gratuit şi laic, până la vârsta de 15 ani. înzestrarea gratuită a elevilor cu hrană, îmbrăcăminte şi cărţi.

Gratuitatea absolută a învăţământului profesional, secundar şi superior prin desfiinţarea oricărei taxe.

întreţinerea de către stat şi comună a elevilor talentaţi în şcolile profesionale, secundare şi superioare.

Desfiinţarea obligativităţii învăţământului religios în şcoală.

Reformarea sistemului de învăţământ prin introducerea metodelor pedagogice moderne, tinzând la conlucrarea profesorilor cu elevii, la îndrumarea elevilor pentru viaţa practică reală, pe baza cunoaşterii şi aprecierii lor după aptitudinile individuale şi la dezvoltarea liberă a individualităţii.

V. **Armata**

Partidul Social-Democrat luptă pentru desfiinţarea armatei permanente în cadrul acţiunii internaţionale pentru dezarmare şi pace. Deocamdată el cere:

Reducerea serviciului militar la maximum 6 luni.

Reducerea efectivelor.

Democratizarea armatei.

Desfiinţarea tuturor privilegiilor şi a serviciului în termen redus.

Scoaterea definitivă a armatei din luptele politice şi economice şi subordonarea ei efectivă puterii civile.

Interzicerea prin lege a întrebuinţării soldaţilor pentru munci agricole şi industriale, sau alte munci în afară de instrucţie.

Desfiinţarea ordonanţelor pentru ofiţeri.

Desfiinţarea bătăii şi garantarea demnităţii omeneşti în armată.

Pedepsirea severă a ofiţerilor şi subofiţerilor bătăuşi sau brutali.

Incazarmarea igienică, hrană îndestulătoare şi îmbrăcăminte potrivită pentru soldaţi.

Interzicerea prin lege a militarizării industriilor particulare şi

a întreprinderilor de stat în timp de pace.

VI. **Politica externă**

Partidul Social-Democrat din România va tinde să imprime politicii externe a României un caracter pacific, preconizând:

Pace cu toate popoarele.

Desfiinţarea diplomaţiei secrete.

Democratizarea Ligii Naţiunilor.

Lupta împotriva tuturor alianţelor cu caracter agresiv şi militar.

Lupta alături de partidele socialiste din toate ţările pentru dezarmare generală, arbitraj internaţional obligator şi federalizarea statelor din Europa.

Independenţa României faţă de marile puteri imperialiste spre a nu fi târâtă în conflicte războinice.

Anularea tuturor datoriilor de război.

VII. **Politica economică**

Partidul Social-Democrat consideră că dezvoltarea capitalistă a României este o necesitate istorică. Deci, el socoteşte neapărat necesară desfiinţarea dominaţiei pe care oligarhia o exercită asupra vieţii economice şi înlocuirea regimului de instabilitate şi arbitrar aplicat industriei şi vieţii economice în general cu un regim menit să garanteze, în limitele intereselor generale, dezvoltarea liberă a tuturor forţelor economice.

în consecinţă, el cere:

Etatizarea Băncii Naţionale, a Creditului Industrial şi a tuturor celorlalte instituţii de credit cu caracter public. Punerea lor sub administraţia unor consilii compuse din reprezentanţi ai organizaţiilor profesionale muncitoreşti, ai organizaţiilor profesionale şi ai statului, precum şi sub controlul direct al parlamentului.

Stabilizarea monetară.

Abrogarea legii comercializărilor. Exploatarea tuturor întreprinderilor
de stat şi cu regie proprie, cu conlucrarea în conducere a reprezentanţilor muncitorilor, consumatorilor şi parlamentului.

Exploatarea bogăţiilor de subsol şi energiilor naturale naţionalizate cu redevenţe din producţie pentru stat şi comune şi condiţii speciale pentru ocrotirea muncitorilor.

Admiterea capitalului străin şi punerea lui pe picior de egalitate cu cel naţional cu condiţia punerii în valoare în ţară a unei părţi din plusva- loarea produsă.

Proteguirea industriei naţionale prin credite ieftine, înlesniri de transport, scutiri vamale pentru maşini, ustensile tehnice şi accesorii, reduceri de vamă la materiile prime, administraţie de stat cinstită, acordarea comenzilor statului şi regim industrial stabil. Proteguirea industriei naţionale nu se poate însă face în paguba consumatorilor şi a muncii, ci numai cu condiţia perfecţionării utilajului tehnic în interesul sporirii şi ieftinirii produselor precum şi a garantării de bune condiţii de muncă salariaţilor industriali.

Libertatea cooperaţiei şi încurajarea ei de către stat prin credite ieftine, scutiri de impozite şi şcoli cooperatiste.

VIII. **Politica fiscală**

Partidul Social-Democrat din România va lupta pentru o reformare radicală în spirit social şi democratic, a legilor fiscale existente, cerând:

Desfiinţarea impozitelor indirecte care apasă asupra consumului maselor populare.

Scutirea de impozite a salariilor până la un minimum necesar pentru asigurarea existenţei după indicele de scumpete.

Impunerea progresivă şi proporţională pe venit global provenit din rentă, camătă, tantieme, dividente şi toate veniturile nete comerciale, bancare şi industriale.

Impunerea progresivă şi proporţională specială a creşterii de valoare a averilor imobiliare, a veniturilor rezultate din speculă şi a beneficiilor întreprinderilor economice trustate.

Impunerea progresivă şi proporţională a moştenirilor în raport cu mărimea succesiunii.

IX. **Politica socială**

Pentru asigurarea unor condiţii de muncă şi trai omeneşti clasei muncitoare, chiar în societatea actuală, Partidul Social-Democrat din România preconizează un sistem general de ocrotire a muncii salariate şi a sănătăţii publice. El cere:

1. Legislaţie muncitorească unică cu respectarea drepturilor câştigate.

Consultarea Confederaţiei Generale a Muncii, ca reprezentant al muncitorimii organizate în sindicate, la elaborarea tuturor legilor cu caracter muncitoresc.

Ratificarea şi legiferarea convenţiilor şi recomandaţiilor Biroului Internaţional al Muncii.

Legiferarea contractului colectiv de muncă.

Legiferarea zilei de muncă de maximum 8 ore.

Obligarea, prin lege, a tuturor antreprenorilor de lucrări publice să aplice ziua de lucru de 8 ore şi minimul de salariu stabilit pe baza mediei salariilor din regiunea respectivă.

înlocuirea Camerelor de muncă cu Camere autonome de muncitori şi funcţionari.

Legiferarea minimului de salariu şi a scării mobile a salariilor.

Concedii anuale de recreaţie, plătite pentru toţi salariaţii şi ucenicii.

Legiferarea consiliilor muncitoreşti de întreprinderi.

Asigurarea tuturor salariaţilor pentru caz de boală, accident, şomaj, invaliditate şi bătrâneţe.

Instituţiile de asigurări sociale vor fi susţinute prin contribuţii egale din partea muncitorilor, patronilor şi statului. Asigurarea contra accidentelor va fi suportată numai de patroni. Ajutoarele acordate vor trebui să fie în raport cu necesităţile de existenţă.

Autonomia completă a caselor de asigurări sociale sub conducerea asiguraţilor.

Egalitatea de tratament a muncitorilor străini cu cei indigeni.

Interzicerea lucrului de noapte, cu excepţia întreprinderilor în care întreruperea lucrului este tehniceşte imposibilă.

Interzicerea lucrului de noapte pentru femei şi minori.

Ocrotirea şi ajutorarea femeilor în timpul sarcinii, lehuziei şi alăptării.

Şcoli profesionale pentru ucenici şi adulţi, orele de învăţământ ale ucenicilor socotindu-se în orele de muncă.

Judecătorii speciale pentru judecarea conflictelor rezultate din raporturile dintre patroni şi salariaţi.

2. Asistenţă medicală gratuită.

Profilaxia şi combaterea sistematică a bolilor sociale şi a alcoolismului.

Crearea de centre sanitare, spitale şi ambulatorii suficiente în oraşe şi sate. Formarea unui personal sanitar ştiinţificeşte pregătit.

Asistenţa infantilă.

Rezolvarea problemei locuinţelor prin construirea de apartamente populare ieftine şi igienice de către stat şi comune.

Legiferarea unui regim de construcţii moderne în concordanţă cu principiile urbanistice şi igenice sociale.

X. **Politica agrară**

Partidul Social-Democrat luptă pentru desfiinţarea tuturor rămăşiţelor feudale, precum şi pentru proteguirea şi încurajarea micilor gospodării ţărăneşti. El cere:

Revizuirea reformei agrare pentru a repara ilegalităţile şi abuzurile săvârşite la aplicarea ei şi a înfăptui, realmente, exproprierea.

Ridicarea inalienabilităţii pământului ţăranilor.

înzestrarea ţăranilor împroprietăriţi cu unelte de muncă, vite de tracţiune şi seminţe.

înfăptuirea de ferme model ca centre de educaţie agricolă pentru **mi**cile gospodării ţărăneşti.

Organizarea unui institut de credit ieftin pentru ţărani.

Organizarea învăţământului agricol.

înzestrarea comunelor cu izlazuri şi păduri comunale pentru folosinţa colectivă a ţăranilor.

Abrogarea legii învoielilor agricole.

Desfiinţarea învoielilor în natură. Toate învoielile agricole să fie făcute în bani: bani gata pentru muncă gata.

Extinderea tuturor legilor muncitoreşti de ocrotire socială asupra muncitorilor agricoli, ţinând seama de condiţiile speciale ale agriculturii.

Partidul Social-Democrat din România. Programul şi statutul. Bucureşti, 1927, p. 3—17.

81. Relatarea lui Corneliu Zelea Codreanu privind întemeierea Legiunii Arhanghelul Mihail

(24 iunie 1927)

în faţa situaţiei de mai sus, m-am hotărât să nu merg nici cu o tabără, nici cu cealaltă. Nici să mă resemnez, ci să încep organizarea tineretului pe răspunderea mea, după sufletul şi capul meu şi să continui lupta iar nu să capitulez.

în mijlocul acestor frământări şi ceasuri de răscruce ne-am adus aminte de icoana care ne-a ocrotit în închisoarea Văcăreşti.††††††††††††††††††††

Ne-am hotărât să strângem rândurile şi să continuăm lupta sub protecţia aceleiaşi Sfinte Icoane. în acest scop, ea a fost adusă la căminul nostru din Iaşi, din altarul bisericii Sfântul Spiridon, unde o lăsasem cu trei ani în urmă.

La aceste gânduri, grupul „Văcăreşti" s-a alăturat imediat. Peste câteva zile am convocat la Iaşi pentru vineri 24 iunie 1927, ora zece seara, în camera mea din str. Florilor nr. 20, pe Văcăreşteni şi pe puţinii stu- denţi care mai rămăseseră legaţi de noi.

într-o condică, cu câteva minute înainte, scrisesem următorul ordin de zi, numerotat cu nr. 1:

„Astăzi, vineri 24 iunie 1927 (Sf. Ion Botezătorul), ora zece seara, se înfiinţează: LEGIUNEA ARHANGHELUL MIHAI, sub conducerea mea. Să vină în aceste rânduri cel ce crede nelimitat. Să rămână în afară cel ce are îndoieli.

Fixez ca şef al gărzii de la Icoană pe Radu Mironovici."

Corneliu Z. Codreanu

Această primă şedinţă a durat un minut, adică atât cât am citit ordinul de mai sus, după care cei prezenţi s-au retras, rămânând ca să cugete dacă se simt destul de hotărâţi, şi tari sufleteşte, pentru a păşi într-o asemenea organizaţie unde nu era nici un program, singurul program fiind viaţa mea de lupte de până atunci şi a camarazilor mei de închisoare.

Din luptele tineretului român, 1919—1939. Culegere de texte, Bucureşti, Editura Fundaţiei Buna Vestire, 1993, p. 51.

82. Programul Partidului Socialist al Muncitorilor din România‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

†††††††††††††††††††† În timpul mişcărilor studenţeşti, Corneliu Zelea Codreanu şi ceilalţi membri ai comitetului instituit de Congresul din august 1923 au fost închişi timp de 6 luni la Văcăreşti (o fostă mănăstire transformată în închisoare), până la proces, terminat cu achitarea şi întoarcerea lor în triumf. Acolo, ei se rugau zilnic în biserica închisorii şi au fost impresionaţi de o icoană a Sf. Arhanghel Mihail.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ în iulie 1928 din cadrul Partidului Social-

(iulie 1928)

CHEMARE

Către toţi exploataţii şi asupriţii!

Către toţi a căror inimă bate pentru mersul înainte al omenirii!

Către întreg poporul muncitor din România!

MUNCITORI ŞI MUNCITOARE!

TOVARĂŞI! CETĂŢENI!

„Eliberarea proletariatului din sărăcie, sclavie, exploatare şi înjosire nu este posibilă prin nici-o altă cale decât prin înlăturarea capitalismului.

* *

Burghezia n-a făurit numai armele care să-i aducă moartea: ci a creat şi oamenii care să le poarte — lucrătorii moderni, proletarii.

*

Lupta proletariatului împotriva burgheziei începe odată cu existenţa lui".

(Din „Manifestul Comunist" — 1848)

K. Marx—Fr. Engels

Proletariatul din România, pretutindeni unde se află, îşi dă seama, datorită culturii socialiste pe care şi-a apropiat-o, a experienţelor încercate, a jertfelor pe care le-a dat pentru idealurile sociale şi umane, c-a sosit vremea valorificării reale a forţelor sale.

Puterea sa numerică, conştiinţa şi mândria de clasă îi impun acum înlăturarea tuturor tutelelor şi-i poruncesc de a se organiza prin proprii puteri spre a răspunde în mod demn şi bărbătesc chemării sale istorice.

După frământările celor opt ani din urmă, azi când mizeria, exploatarea şi fărădelegea apasă mai greu ca oricând asupra noastră, trebuie să se săvârşească ÎNCHEGAREA DEFINITIVA, STABILA ŞI UNITARA a clasei muncitoare, sub un singur steag, al PARTIDULUI SOCIALIST AL MUNCITORILOR, partidul

---

Democrat Român s-a desprins o grupare care a pus bazele unui nou partid, *Partidul Socialist al Muncitorilor din România.* Din conducerea lui au făcut parte o seamă de militanţi ai grupării cen- trist-unitariste, cum au fost: dr. Litman Ghelerter, Ştefan Voitec, Teodor lordă- chescu.

În ianuarie 1932, pornindu-se de la concepţia că denumirea este prea îngustă şi poate afecta structura socială a partidului, s-a hotărât schimbarea ei în *Partidul Socialist Independent;* în anul 1933 — ca urmare a fuziunii cu Partidul Socialist al Muncitorilor (C. Popovici), desprins din P.S.D.R. în februarie 1933 — s-a adoptat o nouă denumire, şi anume *Partidul Socialist Unitar,* pe care o va păstra şi după părăsirea lui de către gruparea lui C. Popovici, în septembrie 1935.

revendicărilor integrale muncitoreşti şi de luptă neobosită în interesul întregului popor muncitor de la sate şi oraşe.

Chemarea aceasta se îndreaptă de la proletariat către proletariat;

de la muncitorimea din oraşe către ţărănime, cu care are atâtea punţi de legătură;

de la muncitorime către clasele mijlocii, în veşnic zbucium şi dezechilibru — pricinuit de alcătuirea însăşi a acestor clase, de industrializarea ţării şi întreaga politică a regimului;

de la proletariatul manual către acel intelectual, care recunoaşte ascendenţa procesului istoric spre socialism şi care este sătul de rolul slugarnic pe care i l-a rezervat capitalismul;

către toate spiritele luminate şi dornice de a da tărie unui partid cinstit, de opoziţie ireductibilă, de control permanent şi de construcţie pozitivă în folosul celor mulţi şi obidiţi;

către toţi aceştia se îndreaptă chemarea noastră.

*

* *

Prin experienţă şi intuiţie, proletariatul din România şi-a dat seama de succesele lui politice şi sindicale de după război, dar şi de marginile în care trebuie să-şi exercite forţa.

Clasa stăpânitoare, cu toate că n-a putut face faţă dezorganizării postbelice, s-a arătat totuşi destul de capabilă rezemată pe aparatul de stat şi pe reacţiunea europeană să-şi menţină autoritatea, şi să îngenunche totodată organizaţiile muncitoreşti.

Inactivitatea social-democraţiei, slujnica tuturor opoziţiilor şi guvernelor, ne-a convins că această grupare a împrumutat numai aparenţa unui partid muncitoresc pentru amăgirea maselor şi pentru prelungirea actualului regim. Social-democraţia a oprit în loc, cu bună ştiinţă, organizarea şi acţiunea de masă a muncitorimii.

Iar practica comunistă, care din pricina teroare! a dat atâtea jertfe, n-a putut aduce decât rezultate negative pentru proletariat şi a contribuit la dezorganizarea acestuia.

Experienţa făcută cu Partidul Naţional-Ţărănesc de masele muncitoreşti dezorientate le-a dovedit că acest partid, oricât verbalism revoluţionar şi făgăduieli îndrăzneţe ar afişa, nu le poate îndestula nevoile de toate zilele şi nici deschide drumul luptelor şi izbânzilor proprii.

Partidul Socialist al Muncitorilor, ca partid al revoluţiei sociale, se găseşte în opoziţie crâncenă şi permanentă cu toate partidele politice burgheze, fie ele oricât de înaintate, a căror activitate nu poate întrece marginile societăţii actuale.

Toate partidele burgheze sunt şi rămân organisme de conservare ale societăţii de azi întrucât vor menţinerea proprietăţii private, deci a claselor înseşi.

* *

Situaţia adversarilor noştri se prezintă astfel:

Partidul Liberal: partidul cu care vom avea de dat lupta

finală şi care este istoriceşte chemat să desăvârşească faza capitalismului român, a abdicat pe faţă de la democraţie, nu numai pentru că interesele sale de do- minaţiune îi dictează, dar pentru că în era actuală a dezvoltării capitaliste democraţia este o povară pentru capitalism, din cauza forţelor proleta- riene în continuă ridicare.

Doborârea Partidului Liberal n-o poate săvârşi decât proletariatul, sprijinit de ţărănimea săracă, de clasele mijlocii înşelate şi pauperizate, de intelectualitatea cinstită, eliberată de ideologia burgheză, de toate aceste forţe înmănunchiate în Partidul Socialist al Muncitorilor şi sub conducerea conştientă, organizată şi dârză a proletariatului orăşenesc.

Partidul Naţional-Ţărănesc, alcătuit din categorii sociale disperate şi incapabile sub raport sociologic de o acţiune radicală, ar fi putut totuşi sluji, într-un moment dat, dezvoltării şi democratizării ţării, dacă n-ar fi şovăit, dacă nu s-ar fi dovedit incapabil să tragă toate consecinţele luptei pe care a anunţat-o.

însuşirea de către Partidul Naţional-Ţărănesc a unei părţi din programul practic socialist s-a dovedit, cu prisosinţă, a fi numai mijlocul ieftin de captare al maselor muncitoare.

Acest partid a fost profitorul dezastrelor pe care o stăpânire coruptă şi sălbatică le-a abătut asupra clasei muncitoare.

Cu asentimentul tacit şi fără vreo împotrivire a naţional-ţărăniştilor s-au săvârşit toate prigoanele din ultimii ani, au fost arestaţi, schingiuiţi, condamnaţi pe nedrept la pedepse ilegale şi torturi sălbatice, suprimaţi muncitori şi intelectuali care au luptat pentru drepturile poporului.

Cu complicitatea naţional-ţărăniştilor a fost sugrumată mişcarea proletară de clasă din România, spre folosul lor direct.

Dacă liberalii şi lacheii lor, averescanii, sunt duşmanii declaraţi şi per- manenţi ai clasei muncitoare, naţional-ţărăniştii sunt deopotrivă de pri- mejdioşi pentru că se slujesc de masele muncitoare numai în interes electoral, fără ca să poată înfăptui reforme radicale în folosul lor.

Alcătuirea lor mixtă din exploatatori şi exploataţi, strânsa lor dependenţă bancară, prejudecăţile de care sunt îmbibaţi, ataşamentul lor de actuala orânduire socială, dorinţa de a pune mâna pe putere cu orice preţ, în folosul partizanilor şi nu al colectivităţii, îi vor duce fatal spre metodele de guvernământ ale celorlalţi naţional-liberali.

Muncitorilor ei le pot oferi, cel mult, şi la câţiva, foloase individuale şi nicidecum apăra interesele colective.

Greşită şi primejdioasă aşadar e tactica social-democraţilor, de îndemn la sprijinirea de către muncitori a Partidului Naţional-Ţărănesc.

Greşită şi primejdioasă cu atât mai mult cu cât în proletariat trebuie mereu ţinut treaz şi stimulat spiritul de luptă de clasă; cu atât mai mult, cu cât toţi exploataţii şi nemulţumiţii regimului trebuiesc convinşi că numai socialismul poate pune capăt mizeriei poporului întreg apăsat; cu atât mai mult, cu cât clasei

muncitoare, avangardă luptătoare, trebuie să i se amintească în permanenţă că dezrobirea ei nu poate fi decât opera ei însăşi, că numai în puterea ei organizată de clasă stă chezăşia dărâmării tuturor tiraniilor.

Dacă procesul economic este dependent de evoluţie, acţiunea subiectivă, aceea a proletariatului, trebuie să fie eminamente revoluţionară.

Datoria istorică a proletariatului din România este ca — înlăturând grupările intermediare şi confuzioniste — să-şi croiască drumul — prin puteri proprii — către cea mai puternică şi cea mai din urmă redută a capitalismului, reprezentat prin liberali.

Ţărănimea şi conducătorii ei cinstiţi vor trebui să înţeleagă că numai urmând proletariatul şi în spiritul luptelor de clasă pot da aport real prefacerii radicale a ţării prin înfrângerea liberalismului capitalist.

*
* *

România nu mai este azi o „ţară eminamente agricolă". Nu mai este ţara în care socialismul ar fi o „plantă exotică". Şi nu mai este nici ţara înapoiată economiceşte, care să privească în Occident dezvoltarea ei viitoare, pentru că o trăieşte chiar înlăuntrul său.

Dezvoltarea industriei, împreună cu toate forţele capitaliste moderne, creşterea mare a proletariatului şi a salariaţilor de tot felul mărturisesc o autonomie a procesului istoric de dezvoltare a economiei ţării româneşti.

Rezultatele reformei agrare dovedesc că — în interesul evoluţiei sociale — numai socialismul va rezolva cinstit şi chestia ţărănească.

Iar presiunea îndreptată împotriva micii burghezii de către industrie şi marele capital din ţară şi din afară, aruncând-o din zi în zi mai vârtos în stare de sărăcie, îi arată drumul spre proletariat.

încetineala pasului de altă dată s-a preschimbat azi în mers grăbit.

Şi este de a noastră datorie să creem înlăuntrul socialismului român şi în folosul celui internaţional forme şi valori noi, cu atât mai imperios şi mai grabnic, cu cât de la război încoace societatea omenească a intrat în faza revoluţiei sociale.

* *

TOVARĂŞI!

Partidul Socialist al Muncitorilor din România, reprezentând în întregime principiile marxiste, de prefacere radicală a alcătuirii sociale actuale, se declară răspicat pentru acţiunea hotărâtă de clasă, legală şi de masă, pentru temeinica pregătire a muncitorimii în vederea cuceririi puterii politice.

Partizan al reformelor pentru însănătoşirea fizică, socială şi culturală a maselor, va lupta spre a le cuceri, prin puteri proprii, nu prin cerşetorie şi nici nu le va enunţa ca platformă de agitaţie.

Astfel cucerite, reformele pot fi menţinute, lărgite şi valorificate.

în mod permanent şi paralel trebuie completate cadrele, înmulţite forţele combative şi organizată temeinic lupta pentru ţelurile finale.

Aceasta înseamnă însă străduinţă pentru unificarea sindicală şi politică muncitorească; pentru Internaţionale unice.

Dar unificarea nu va putea fi săvârşită decât cu înlăturarea definitivă a tuturor compromişilor, nedemnilor şi aventurierilor.

Către această unificare tindem simultan cu proletariatul din

toată lumea, pe deasupra interesaţilor şi profitorilor.

* *

Congresul general al partidului va avea sarcina să pună la îndemâna clasei muncitoare programul nostru teoretic şi de acţiune practică imediată, să se pronunţe în chestia sindicală şi a Internaţionalei.

MUNCITORI ŞI MUNCITOARE!
CETĂŢENI! TOVARĂŞI!

Pricepeţi interesele voastre de clasă!

Veniţi în mase compacte în rândurile partidului vostru, pentru afirmarea energică şi grabnică a drepturilor şi revendicărilor voastre, pentru câştigarea şi impunerea lor, pentru doborârea regimului reacţionar liberal, pentru socialism.

* *

TOVARĂŞI! NU ŞOVAIŢI! Duceţi prin partidul vostru de clasă, lupta imediată, cu următoarele parole:

— Amnistia generală politică şi militară;

eliberarea lui M. Gh. Bujor;

umanizarea regimului din închisori şi regim special pentru deţinuţii politici.

— Desfiinţarea stării de asediu, cenzurei şi tuturor legilor excepţionale.

— Stabilirea răspunderilor şi pedepsirea vinovaţilor pentru toate abuzurile şi crimele făptuite împotriva clasei muncitoare şi a libertăţilor publice.

— Desfiinţarea tuturor legilor cu caracter antimuncitoresc şi restabilirea libertăţilor de sindicalizare şi' asociaţie.

— Alegeri libere. Abrogarea actualei legi electorale şi a celei administrative, restabilirea proporţionalei şi desfiinţarea consilierilor numiţi de guvern în consiliile comunale şi judeţene.

— Libertatea de conştiinţă şi credinţă.

— împotriva înarmărilor şi războiului; pace cu toate popoarele, inclusiv Rusia sovietică şi recunoaşterea ei de jure.

— Libertatea deplină şi imediată pentru activitatea politică a tuturor organizaţiilor politice, economice şi sportive muncitoreşti.

— Măsuri grabnice pentru micşorarea şomajului şi ajutorarea şomerilor de către stat, comună şi patroni.

— Construcţii ieftine, populare şi colective, cu ajutorul comunelor şi statului. i

— Sporirea salariilor, paralel cu indicele de scumpete, contracte colective. Impunerea zilei de lucru de 8 ore, a repausului duminical, concedii de odihnă plătite, respectarea demnităţii muncitorilor; proteguirea femeilor şi ucenicilor în întreprinderi.

— Desfiinţarea corporaţiilor, scoaterea caselor de boală şi asigurări sociale din mâna protejaţilor guvernelor, autonomia lor deplină şi preluarea lor de către reprezentanţii liber aleşi de muncitorime, mărirea ajutorului de boală, accidente, invaliditate şi bătrâneţe; extinderea asigurărilor sociale asupra funcţionarilor comerciali şi a servitorilor.

— Scutirea de impozite pe venituri a existenţelor mici (muncitori, meşteşugari, mici funcţionari şi mici negustori): uşurarea întregului regim de impunere şi suportarea greului impozitelor de către capital şi proprietatea mare.

— Drepturi civile şi politice depline pentru femei.

—• Autonomia completă a cooperaţiei; statul să pună la

îndemâna cooperativelor muncitoreşti şi ţărăneşti credite suficiente, fără nici o dobândă.

Autonomia culturală şi libera dezvoltare a minorităţilor naţionale.

— O nouă expropriere, fără plată, care să îndestuleze nevoile de pământ ale ţăranilor lipsiţi şi procurarea de către stat a inventarului modern de muncă agricolă.

MUNCITORI ŞI MUNCITOARE!
CETĂŢENI! TOVARĂŞI!

În semnul acestor cerinţe, a unei voinţe neînfricate de luptă organizată şi de victorie, vă chemăm sub steagul roşu neîntinat al Partidului Socialist al Muncitorilor.

Organizaţi pretutindeni COMITETE POLITICE de iniţiativă; intraţi în legătură cu Comitetul Executiv Central, spre a forma secţiunile şi fe- deraţiunile singurului partid al clasei muncitoare luptătoare.

LA LUPTĂ ŞI ORGANIZARE!

Trăiască Partidul Socialist al Muncitorilor din România!
Trăiască proletariatul internaţional şi revoluţionar!
Trăiască socialismul liberator!

COMITETUL EXECUTIV

Proletarul, din 1 august 1928.

83. Manifestul „Crinului Alb“§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

(septembrie 1928)

Ne-am smuls o clipă din atmosfera în care am crescut şi, privind cu ochi cântăritori, ne-a îngrozit lipsa de gânduri a înaintaşilor noştri. Ne tutelează şi ne boscorodeşte o generaţie în care nimeni n-a gândit cu adevărat. în capul lor domneşte golul, un gol etern şi iritant, mascat de o vitrină de împrumut şi împrejmuit de colbul vechimii, al neaerisirii din casele părăsite. Uitând că ideea şi pisica nu se împrumută, au cerşit în vecini şi-au adus acasă frânturi de căpătat şi piese şterpelite dintr-un motor străin. Generaţia părinţilor noştri a trăit din împrumuturi necernute şi din gânduri neisprăvite. N-au putut sau n-au avut curajul să privească singuri totalitatea semnelor de întrebare, iar fapta lor neinspirată de gând şi simţire proprie a rămas vasală, s-a închircit sau s-a scurs discontinuă şi capricioasă, la discreţia unui contact electric, când întrerupt, când reluat, până când

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ A fost semnat de: Sorin Pavel, Ion Nestor, Petre Marcu-Balş.

spiritul gândului împrumutat şi-a secătuit vlaga iniţială, iar întunericul şi-a preluat domnia.

Caracteristica tuturora: *oneşti, blegi, jemanfişişti* şi *timoraţi* rămâne însă clară: *esenţa înţelepciunii vieţii este să nu iei nimic în serios.* întrebări, îndoieli, chinuri, problematică şi suflete torturate nu vom găsi în generaţia veche. Liniştea le-o garantează soliditatea şinelor pe care merge

lumea, de când o guvernează cele două idei împrumutate. Ce te învaţă în adevăr monismul darwinian, psihologismul în filosofie şi Raţiunea absolută, decât agnosticism şi linişte prin stârpirea gândurilor fără răspuns?

Pe aceşti sătui ai spiritului îi urâm. Am vrea să le turnăm o picătură de nelinişte, care să-i turbure din beatitudinea lor animalică; o picătură de otravă ca să simtă vântul nebuniei şi al morţii; o lovitură de târnăcop ca să le dărâmăm cocioabele murdare şi să-i facem să primească oxigenul pădurilor de brazi şi al înălţimilor celeste. Să nu mai hiberneze sugându-şi ursăreşte labele. Să-şi amintească de marile întrebări. Să le deschidem cu forţa ochii plini de urdori somnuroase. Să-i spălăm ca Samariteanul şi să le arătăm frumuseţea fără de asemănare şi noutatea de fiecare clipă a lumii şi a vieţii. Căzuţi într-un extaz porcin ei au uitat pe Dumnezeu. Au pierdut simţământul pentru taina destinului uman. Necunoscând extazul şi pasiunea divinului, n-au fost niciodată cutremuraţi de înţelesul adânc al răstignirii lui Hristos.

O generaţie lipsită de credinţă şi de elan creator nu poate merita decât hula şi irespectul nostru. De o decadă am primit printr-o întâmplare a Destinului, un dar măreţ: strângerea într-un stat unitar a provinciilor răzleţite de adversităţi istorice, ca o turmă de mioare după o grindină rea. Li s-au creat îndatoriri noi şi perspective strălucite. Dar, generaţia care pregătise ziua izbăvirii în 1916 cu focuri de artificii, bătăi de flori, contrabande şi discursuri, îşi continuă tabieturile balcanice şi astăzi. Botezul focului nu i-a folosit nimic şi într-un piept care a strigat „Vrem Ardealul” se ascund toţi viermii pământului. Austeritatea victoriei a fost transformată într-un chef uriaş. Dulceaţa porcină de a trăi facil şi neonest din 1915 au multiplicat-o cu îndârjire şi diez în vremurile noastre. Unde-i responsabilitatea? Unde-i exemplul educativ?

Vrem să-i îmbrâncim din meschinărie. Mai mult entuziasm şi mai multă responsabilitate. Pentru orice faptă mare trebuie încredere, pasiune, entuziasm şi la fundarea unei culturi nu poate prezida sarcasmul şi pesimismul. Ceea ce ne îndreaptă către istorie este credinţa că totul este istoric, de la cel mai umil gând şi mai timid gest, până la raţiunea absolută şi dacă ne simţim autohtoni ne constatăm solidari cu trecutul acestei naţii pe un pământ românesc. Continuitatea istorică, adică lipsa ruperilor de orizont geografic şi de tradiţii culturale constituie autohtonismul nostru, pulsează în noi şi se inseriază în linia unui trecut de trei ori milenar.

Aceasta este noutatea noastră, vestea cea bună în numele căreia denunţăm viaţa publică de coşmar a României-Mari, ce ameninţă să infesteze tinerele vlăstare. înscriind în convingerile noastre fundamentale „dragostea pentru toţi, stimă pentru câţiva, dar cruţare pentru nimeni", am ştiut că numai în târgurile mici se văd salturile mari şi vrem să rupem cu tradiţia de tiranie şi servilism, care a ridicat Mizilul la rangul de emblemă a României-Mari. Nu mai putem privi cu braţele încrucişate înăclăirea destinelor mari în urzeala de păianjen a neofanariotismului român. Să spargem barierele, să nu le sărim, să împingem tocmai la graniţe cortinele după care se ticluiesc destinele neamului în murdăria socotelilor interesate şi să facem din România-Mare un imens amfiteatru, în care fiecare, de la locul pe care-l merită, să privească scena şi sala

întreagă. Afirmăm încă odată, în ţinta noastră de luptă, două lucruri fundamentale: libertatea de conştiinţă, ca bun suprem al omenirii, şi severitatea în critică, ca cea mai nobilă calitate cetăţenească.

Grupul *„Crinului alb"* se ridică protestator şi cheamă din toate colţurile ţării tribunalul revizuirii şi al grijei de onoarea naţională. Oferind puritatea valorilor maxime şi a misterului, îndrumând la creaţie şi elan prin complectudinism, la rectitudine prin cultul Statului şi prin predominarea marilor interese colective faţă de cele individuale, *„Crinul alb"* se îndreaptă cu faţa către credinţă, către Trecutul milenar, de unde culege învăţăminte şi axe.

Gândirea, an. VIII, nr. 8—9, 1928, p. 311—317

84. Legea pentru organizarea jandarmeriei rurale (24 martie 1929)

TITLUL I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Jandarmeria rurală este un corp organizat milităreşte, instituit pentru a veghea, în comunele rurale, la siguranţa de stat, la menţinerea ordinei publice, precum şi la executarea legilor şi regulamentelor.

Art. 2. Jandarmeria rurală face parte din Ministerul de Interne.

Pentru serviciul său ordinar şi extraordinar ea stă la dispoziţia autorităţilor cărora legile le conferă atribuţiuni de poliţie generală.

Art. 3. Poziţia, disciplina, înaintările şi condiţiunile de căsătorie ale ofiţerilor sunt supuse dispoziţiunilor din legile şi regulamentele militare, care se vor exercita prin autoritatea Ministerului de Război.

Disciplina jandarmilor reangajaţi este de asemenea supusă dispoziţiunilor din legile şi regulamentele militare, afară de

excepţiunile prevăzute de legea de faţă.

T i 11 u 1 II

Organizarea jandarmeriei rurale

Capitolul I

Formaţiuni teritoriale, servicii şi şcoli

Art. 4. Organizaţiunea jandarmeriei rurale cuprinde formaţiuni teritoriale, servicii şi şcoli.

Formaţiunile teritoriale cuprind: posturi, secţii, legiuni, inspectorate şi un inspectorat general. •

Art. 5. Mai multe comune rurale formează teritoriul unui post de jandarmi. în mod excepţional, el va cuprinde teritoriul unei singure comune, în cazul când întinderea, densitatea populaţiei şi importanţa comunei sau interesul ordinei şi siguranţei publice vor necesita aceasta.

Postul va fi condus de un jandarm, şef de post, ajutat de jandarmii necesari, numărul total neputând fi mai mic ca 5 jandarmi.

Mai multe posturi la un loc formează o secţie, pusă sub conducerea

unui jandarm, şef de secţie, ajutat de alţi jandarmi, al căror număr variază după nevoile serviciului.

Secţiile se grupează în legiuni sub comanda unui căpitan sau maior ajutat de ofiţeri inferiori.

Mai multe legiuni formează un inspectorat sub conducerea unui colonel sau general de brigadă, ajutat de ofiţeri superiori ca organe de control, precum şi de ofiţeri inferiori necesari serviciului.

Art. 6. Şcolile pentru pregătirea profesională a ofiţerilor şi jandarmilor se grupează într-o singură conducere, alcătuind un inspectorat.

Şcolile sunt:

a) Şcoli pregătitoare pentru jandarmi ca aspiranţi, ca ofiţeri de poliţie şi şefi de secţie;

b) Şcoala specială pentru ofiţerii corpului de jandarmi.

Organizarea lor şi programele de studii se vor fixa printr-un regulament special.

Art. 7. Serviciile se conduc de către ofiţeri superiori, ajutaţi de ofiţeri inferiori şi personal civil, conform prevederilor bugetare.

Serviciile sunt:

a) Administrative;
b) De control;
c) Ateliere;
d) Depozite.

Art. 8. Toate formaţiunile, serviciile şi şcolile formează jandarmeria rurală, condusă şi comandată de un general de brigadă sau de divizie, cu titlul de inspector general, care va fi numit prin înalt decret de către Ministerul de Interne, de acord

cu Ministerul de Război, dintre ofiţerii generali din jandarmeria rurală.

Art. 9. întinderea teritorială a fiecărei formaţiuni, precum şi reşedinţele formaţiunilor, serviciilor şi şcolilor se vor fixa prin decizie ministerială. Efectivele lor se vor stabili în conformitate cu regulamentul legii de faţă.

Capitolul II

Personalul

Art. 10. Personalul se compune din ofiţeri, jandarmi, funcţionari, maiştri, lucrători şi oameni de serviciu.

1. *Recrutarea ofiţerilor*

Art. 11. Jandarmeria rurală îşi recrutează ofiţerii din cadrele ofiţerilor activi ai armatei, după cererea inspectoratului general adresată Ministerului de Război, prin Ministerul de Interne.

Un ofiţer poate fi admis a trece în jandarmeria rurală, după cererea sa, dacă îndeplineşte următoarele condiţiuni:

a) Să fie bine notat de toţi şefii ierarhici sub care a servit;

b) Să aibă gradul de locotenent sau sublocotenent cu cel puţin 2 ani vechime;

c) Să aibă vârsta de cel mult 25 ani pentru sublocotenent şi 30 ani pentru locotenent.

Ofiţerii licenţiaţi sau doctori în drept vor fi preferaţi.

Ofiţerii vor fi confirmaţi definitiv în jandarmeria rurală după absolvirea şcolii speciale pentru ofiţerii de jandarmerie şi după o practică timp de un an la formaţiunile teritoriale.

Art. 12. în cazul când efectivele anuale nu se completează dintre ofiţerii activi ai armatei, se pot primi şi ofiţeri de rezervă, care să satisfacă următoarele condiţiuni:

a) Să aibă gradul de sublocotenent sau locotenent şi vârsta de cel mult 30 ani;

b) Să fie cel puţin licenţiat în drept;

c) Să se bucure de bună purtare în societate;

d) Să rezulte din memorii că sunt bine apreciaţi de şefii lor ierarhici. Confirmarea lor se va face în condiţiunile art. 11.

Art. 13. Ofiţerii jandarmeriei rurale fac parte din cadrele active ale armatei, fiind consideraţi combatanţi.

Ofiţerii vor fi confirmaţi în jandarmeria rurală prin decret regal.

Odată cu confirmarea, ofiţerii de rezervă se vor înscrie din oficiu în cadrele active ale armatei.

Ofiţerii definitivi ai jandarmeriei rurale vor fi înscrişi separat în anuarul armatei.

2. *Recrutarea jandarmilor reangajaţi*

Art. 14. Jandarmii se reangajează de inspectoratele respective dintre oamenii care au îndeplinit serviciul militar şi s-au liberat cu gradul de caporal sau sergent, având vârsta de cel mult 25 ani şi îndeplinind condiţiunile următoare:

a) Să fie cetăţean român;
b) Să se bucure de bună purtare în societate şi să aibă certificat de bună purtare din armată;
c) Să fie absolvent a cel puţin 4 clase primare, dându-se preferinţă celor cu studii superioare acestora;
d) Să aibă talia prevăzută de regulamentul legii;
e) Să fie complet sănătos, cercetat fiind de o comisie medicală instituită prin regulamentul de aplicare al legii;
f) Să nu fie condamnat pentru infracţiuni comise de el în exerciţiul funcţiunii lui de jandarm.
Art. 15. Jandarmii vor fi confirmaţi definitiv în jandarmeria rurală după ce au absolvit şcoala pregătitoare şi au făcut practică de un (an) la postul de jandarmi.

T i 11 u 1 III
Serviciul

Capitolul I
Atribuţiuni

Art. 31. Atribuţiunile jardarmeriei rurale sunt:
a) Prevenirea infracţiunilor;
b) Menţinerea şi restabilirea ordinei în caz de tulburări;
c) Paza siguranţei publice şi de stat;
d) Adunarea informaţiunilor referitoare la ordinea şi siguranţa Statului şi raportarea lor organelor în drept;
e) Cercetarea şi urmărirea tuturor infracţiunilor prevăzute de legile civile, militare şi ordonanţele autorităţilor locale;
f) Prinderea infractorilor, adunarea şi păstrarea probelor, dresarea actelor şi înaintarea lor împreună cu făptuitorii autorităţilor în drept, în cadrele admise de legile în vigoare;
g) Executarea mandatelor de aducere, de arestare, a ordinelor, în- terven̦iunilor şi cererilor primite în scris de la autorităţile cu atribuţiuni de poliţie generală. în caz de vădită urgenţă, ordinele se vor transmite telegrafic şi se vor confirma prin ordin în scris sau prin note telegrafice cu număr de ordine;
h) Asistenţa şi ajutorul la cererea scrisă a celorlalte autorităţi recunoscute de legi, sau a organelor acestora, când sunt împiedicate în exercitarea funcţiunii lor.

Capitolul VI
Întrebuinţarea armei

Art. 47. Jandarmii, în serviciu, au dreptul de a întrebuinţa arma:
a) Dacă sunt în legitimă apărare;
b) Dacă în caz de crimă infractorii fug şi la somaţiunile legale nu este alt mijloc de a-i opri;

c) în caz de evadare sau fugă de sub escortă a condamnaţilor şi urmăritorilor pentru crime când nu se opresc la somaţiunile legale;

d) Sub comandă, la ordinele comandantului, care singur răspunde de ordinul dat.

Art. 48. Orice întrebuinţare de armă se va constata fără amânare, din oficiu, de comisiunea alcătuită din judecătorul ocolului, pretorul local şi comandantul legiunii, în scopul de a constata dacă a fost sau nu cazul de a întrebuinţa arma.

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XVII, 1929, p. 274—282.

85. Decret-lege pentru reduceri de pedepse şi graţieri (13 mai 1929)

Art. 1. Acordăm remiterile, reducerile sau comutările de pedepse prevăzute la articolele următoare, pentru pedepsele pronunţate până la data decretului de faţă, tuturor locuitorilor din întreaga ţară, condamnaţi de instanţele penale, civile şi militare şi extraordinare.

Art. 2. Graţiem în total pe toţi cei condamnaţi la o pedeapsă privativă de libertate de maximum 3 luni.

Art. 3. Se reduc precum urmează pedepsele privative de libertate:

a) La jumătate pentru cei condamnaţi de la 3 luni până la un an inclusiv;

b) La două treimi pentru cei condamnaţi de la un an la 5 ani;

c) La trei pătrimi pedepsele celor condamnaţi la mai mult de 5 ani, sau a căror pedeapsă de muncă silnică sau temniţă grea pe viaţă a fost comutată anterior prezentului decret, în muncă silnică sau temniţă grea pe timp mărginit.

Reducerea pentru aceştia se va aplica pedepsei în care fusese comutată cea de muncă silnică pe viaţă.

Art. 4. în ce priveşte invalizii de război şi minorii care la data săvârşirii faptului aveau etatea de cel mult 18 ani:

a) Se graţiază în total cei condamnaţi la o pedeapsă privativă de libertate de cel mult 6 luni;

b) Se reduc la jumătate pedepsele mai mari de 6 luni.

Art. 5. Pedeapsa muncii silnice sau temniţei grele pe toată viaţa se comută la maximum muncii silnice sau temniţei grele pe timp mărginit.

Art. 6. Graţiem în total pe cei condamnaţi la pedeapsa amenzii.

Se exceptează: condamnările la amenzi ce depăşesc suma de 20 000 lei, pronunţate pentru infracţiunile la următoarele legi: legea vămilor din 6 aprilie 1916; codul silvic şi legiuirile silvice;

legea pentru reprimarea fraudelor în prepararea şi comerţul băuturilor alcoolice din 4 iunie 1927.

Art. 8. Nu beneficiază de măsurile de clemenţă prevăzute în prezentul decret funcţionarii condamnaţi pentru sustracţiune sau delapidare de bani publici, cu excepţia celor condamnaţi pe temeiul art. 17 din legea băncilor populare săteşti şi a Caselor centrale din 29 martie 1903; de asemenea, nu beneficiază de aceste măsuri de clemenţă recidiviştii în materie de crimă, precum şi condamnaţi! pentru infracţiuni cu caracter de specula sau acaparare, ori de ce lege ar fi prevăzute.

C. HAMANGIU, *Codul general al României,* voi. XVII, 1929, p. 482—483.

86. Decret-lege pentru amnistierea infracţiunilor politice

(13 mai 1929)

Art. 1. Se amnistiază toate infracţiunile politice, prevăzute de codurile penale sau orice alte legi speciale din întreg cuprinsul ţării, încercate sau săvârşite de către cetăţenii români, până la 1 decembrie 1928, fie că faptele au rămas încă nedescoperite, fie că se găsesc în curs de cercetare, instrucţiune sau judecată, fără să fi intervenit o hotărâre definitivă.

Art. 2. Nu beneficiază de această amnistie:

a) infracţiunile însoţite de omoruri, cazne, schilodiri, jafuri, prădă- ciuni, incendieri, exploziuni, încercate sau săvârşite individual sau colectiv;

b) infractorii funcţionari publici;

c) infractorii faţă de care se va face dovada că au suferit în ultimii 3 ani, pentru infracţiuni de aceeaşi natură, o condamnaţiune anterioară privativă de libertate, pentru un termen mai mare de 6 luni.

Art. 3. Amnistia profită tuturor participanţilor la săvârşirea infracţiunii, precum şi tăinuitorilor şi găzduitorilor.

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XVII, 1929, p. 482.

87. Lege pentru organizarea poliţiei generale a statului

(21 iulie 1929)

Capitolul I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Poliţia generală a statului se exercită pe întreg teritoriul ţării, sub autoritatea şi controlul Ministrului de Interne.

Art. 2. Atribuţiunile poliţiei generale a statului sunt:

A. *Ca poliţie administrativă*

a) A apăra libertatea, proprietatea şi siguranţa persoanelor, precum şi a drepturilor recunoscute prin Constituţiune şi legi grupărilor sociale.

b) A preveni infracţiunile la legi, regulamente şi ordonanţe administrative.

c) A executa măsurile de poliţie şi orice îndatoriri ce-i sunt impuse prin legi, regulamente şi ordonanţe.

d) A sprijini opera de asistenţă, în conformitate cu principiile de ocrotire socială, celor care ar avea nevoie.

e) A veghea la menţinerea ordinii publice.

B. Ca *poliţie judiciară*

a) A constata şi urmări, conformându-se regulilor de procedură penală şi dispoziţiunilor din prezenta lege, orice infracţiune şi a trimite pe făptuitori înaintea justiţiei; iar în ceea ce priveşte contravenţiunile, a încasa şi amenzi, în condiţiunile prezentei legi.

b) A executa măsurile ordonate de justiţie, potrivit legilor, fie contra persoanelor, fie contra bunurilor.

C. *Ca poliţie de siguranţă sau informativă*

A culege, a instrumenta şi aduce la cunoştinţa autorităţii superioare ştiinţele şi indiciile privitoare la fapte sau stări de fapt contrare ordinei publice şi siguranţei statului.

.....■.....i

Art. 4. Ministerul de Interne poate înfiinţa oficii speciale de poliţie pe lângă unele instituţiuni publice sau de interes public.

Cheltuielile necesare pentru salarizarea, echiparea şi armamentul acestor oficii speciale sunt în sarcina acelor instituţiuni, în condiţiile ce se vor fixa în regulament.

Ministerul de Interne poate de asemenea autoriza funcţionarea de servicii particulare de pază şi birouri particulare de informaţiuni poliţieneşti, în condiţiunile arătate de această lege.

Pentru acordarea autorizaţiunii de funcţionare a serviciilor particulare de pază şi a birourilor particulare de informaţiuni poliţieneşti se va întocmi un regulament în care se va prevedea îndeosebi condiţiuni privitoare la:

a) Moralitatea persoanelor care cer autorizaţiune;

b) Pregătirea profesională;

c) Exercitarea dreptului de control;

d) Obligativitatea serviciilor şi organelor de poliţie particulare de a da concursul lor poliţiei de stat;

e) Secretul profesional.

Capitolul II
Organizarea şi atribuţiunile serviciilor de poliţie

Art. 5. Serviciile poliţiei generale a statului sunt centrale şi exterioare.

Secţiunea I

Serviciile centrale

Art. 6. Serviciile alcătuiesc Direcţiunea generală a poliţiei, care face parte integrantă din Ministerul de Interne.

Direcţiunea generală a poliţiei exercită autoritatea sa asupra tuturor serviciilor de poliţie.

Art. 7. Direcţiunea generală a poliţiei dă directive şi organelor de poliţie specială, în măsura în care ele îndeplinesc atribuţiunile de poliţie.

Art. 8. Direcţiunea generală a poliţiei este condusă de un director general, ajutat de un subdirector general, care îl înlocuieşte de drept în toate atribuţiunile sale, în lipsa sa de la serviciu; ea cuprinde următoarele direcţiuni, servicii şi birouri:

a) Direcţiunea poliţiei administrative;
b) Direcţiunea poliţiei judiciare;
c) Direcţiunea poliţiei de siguranţă;
d) Inspectoratul gardienilor publici;
e) Biroul jandarmeriei.

Fiecare direcţiune va fi condusă de un director, ajutat de un subdirector; serviciul de un şef de serviciu; iar fiecare birou de către un şef de birou.

Art. 9. Direcţiunea poliţiei administrative are în atribuţiunile sale să îndrumeze acţiunea de poliţie administrativă, să controleze buna executare a legilor şi regulamentelor referitoare la poliţia administrativă în general, la poliţia specială şi la poliţia comunală şi să vegheze la menţinerea ordinei publice.

Tot în atribuţia acestei direcţiuni intră şi lucrările referitoare la personal.

Această direcţiune se compune din două servicii: serviciul poliţiei administrative şi al poliţiei de frontieră; serviciul personalului şi controlului.

I. Serviciul poliţiei administrative şi al poliţiei de frontieră cuprinde următoarele birouri:

a) Biroul poliţiei administrative şi asistenţei sociale;
b) Biroul populaţiei;
c) Biroul fruntariilor şi paşapoartelor;
d) Biroul poliţiei de moravuri.

II. Serviciul personalului şi controlului cuprinde următoarele birouri:

a) Biroul personalului;
b) Biroul controlului.

Art. 10. Direcţiunea poliţiei judiciare are în atribuţiunile sale să în- drumeze şi să controleze activitatea ofiţerilor şi agenţilor acestei poliţii, referitoare la constatarea infracţiunilor şi trimiterea făptuitorilor înaintea justiţiei.

Direcţiunea poliţiei judiciare ţine evidenţa cazierului poliţienesc şi a statisticii.

Această direcţiune se compune din două servicii: serviciul poliţiei tehnice, care cuprinde următoarele birouri:

I. Serviciul poliţiei judiciare cuprinde:

a) Biroul poliţiei judiciare şi al cercetărilor;

b) Biroul cazierului poliţienesc, al controlului recidiviştilor şi al statisticii.

II. Serviciul poliţiei tehnice cuprinde:

a) Biroul central al urmăririlor internaţionale;

b) Biroul poliţiei tehnice şi al şcolilor;

c) Laboratorul central de poliţie tehnică.

Art. 12. Direcţiunea poliţiei de siguranţă conduce şi controlează activitatea tuturor ofiţerilor şi agenţilor acestei poliţii, adună şi centralizează toate ştiinţele primite şi îndeplineşte, prin ofiţeri de poliţie, prin detectivi, agenţi şi organe speciale, însărcinările serviciului, precum şi dispoziţiunile referitoare la ordinea publică şi siguranţa statului.

Această direcţiune este compusă din două servicii: serviciul de infor- maţiuni şi serviciul controlului străinilor.

I. Serviciul de informaţiuni cuprinde:

a) Biroul siguranţei generale, al poliţiei sociale şi al informaţiunilor;

b) Biroul secretariatului şi cifrului;

c) Biroul de studii, presă şi al Buletinului poliţiei;

d) Biroul evidenţei, statisticii, arhivei şi registraturii;

II. Serviciul controlului străinilor cuprinde:

a) Biroul controlului străinilor;

b) Biroul extrădărilor şi expulzărilor.

Secţiunea II
Serviciile exterioare

Art. 16. Serviciile exterioare ale poliţiei generale a statului, în ordinea ierarhiei, sunt:

1. Prefectura Poliţiei Municipiului Bucureşti;
2. Inspectoratele regionale de poliţie;
3. Chesturile de poliţie din municipii.

Poliţiile oraşelor de reşedinţă din judeţele care au şi oraşe nereşe- dinţă, cu un total de cel puţin cinci comisariate, şi a căror populaţie adiţionată atinge numărul prevăzut de legea administrativă pentru municipii, sunt asimilate cu chesturile de poliţie.

4. Poliţiile din oraşele reşedinţă de judeţ;
5. Comisariatele sau detaşamentele de poliţie pentru oraşele nere- şedinţe, puncte de frontieră, porturi, gări, comune suburbane, precum şi comunele rurale, în condiţiunile art. 34 de mai jos, iar în mod temporar pentru staţiunile balneo-climaterice.

Secţiunea III

Prefectura Poliţiei Municipiului Bucureşti

Art. 20. Prefectura Poliţiei Municipiului Bucureşti funcţionează sub conducerea şi controlul prefectului, ajutat de un secretar general, care îl înlocuieşte de drept în toate atribuţiunile sale, în lipsa sa de la serviciu.

Art. 21. Prefectura Poliţiei Municipiului Bucureşti are servicii centrale şi exterioare.

1. *Servicii centrale*

Art. 22. Serviciile centrale ale Prefecturii Poliţiei Municipiului Bucureşti sunt:

I. Serviciul poliţiei administrative, având în competenţa sa transmiterea şi rânduirea pe materii a diferitelor ordonanţe cu caracter poliţienesc sau administrativ, emanate de la prefectură sau alte autorităţi publice competente şi a căror aducere la îndeplinire cade în sarcina organelor poliţiei; mişcarea întregului personal poliţienesc şi birocratic, numiri, înaintări, mutări, penalităţi; intrarea, ieşirea şi clasarea tuturor lucrărilor; liberarea autorizaţiunilor de resortul poliţiei; efectuarea lucrărilor referitoare la eliberarea paşapoartelor; igiena localurilor şi arestului. Acest serviciu are următoarele birouri:

a) Biroul populaţiei administrative;
b) Biroul personalului;
c) Biroul paşapoartelor;
d) Biroul arhivei şi registraturii generale;
e) Biroul intendenţei şi arestului.

II. Serviciul poliţiei judiciare are în competenţa sa urmărirea şi constatarea tuturor crimelor şi delictelor săvârşite în cuprinsul municipiului Bucureşti şi al comunelor suburbane dependente de el, întocmirea şi coordonarea scriptelor şi cazierelor, lucrările de poliţie ştiinţifică, identificările, controlul recidiviştilor şi statistica infracţiunilor. Acest serviciu are următoarele birouri:

a) Biroul de cercetări şi urmăriri;
b) Biroul de identificare;
c) Biroul fişelor şi cazierelor;
d) Biroul arhivei.

III. Serviciul poliţiei sociale, al moravurilor şi informaţiunilor are în competinţa sa supravegherea activităţilor colective; întruniri publice, jocuri de noroc, loterii, cluburi, asociaţiuni şi înlesnirea operei de asistenţă a iniţiativei publice sau private, controlul populaţiei; păstrarea evidenţei mişcărilor sociale şi transmiterea informaţiunilor.

Acest serviciu are următoarele birouri:

a) Biroul ordinei publice, al asistenţei şi poliţiei sociale;
b) Biroul poliţiei de moravuri;
c) Biroul populaţiei;
d) Biroul arhivei şi al evidenţelor;
e) Biroul secretariatului, al cifrului şi al transmisiunilor.

IV. Serviciul controlului străinilor, hotelurilor, hanurilor şi camerelor mobilate, care are în atribuţiunea sa supravegherea

mişcării popu- laţiunii străine şi a tuturor persoanelor care locuiesc în hoteluri, hanuri şi camere mobilate.

Acest serviciu cuprinde următoarele birouri:

a) Biroul controlului străinilor.

b) Biroul controlului hotelurilor, hanurilor şi camerelor mobilate;

c) Biroul arhivei şi fişelor.

V. Serviciul circulaţiei, având în competenţa sa: clasarea, verificarea şi numerotarea vehiculelor, eliberarea permiselor de circulaţie, verificarea capacităţii profesionale a posesorilor de permise eliberate de organele poliţieneşti, precum şi tot ce este referitor la ordine şi siguranţă în materie de circulaţie, în conformitate cu prevederile legii circulaţiei.

Acest serviciu cuprinde următoarele birouri:

a) Biroul înregistrării şi clasării vehiculelor;

b) Biroul centralizării infracţiunilor la legea circulaţiei.

Toate serviciile enumerate de la I—V inclusiv vor fi conduse de ofiţeri de poliţie cu gradul de şefi de poliţie.

VI. Serviciul medical

VII. Serviciul contabilităţii şi caseriei.

VIII. Serviciul gardienilor publici.

11. *Serviciile exterioare*

Art. 23. Serviciile exterioare ale Prefecturii Poliţiei Municipiului Bucureşti sunt divizate, din punct de vedere teritorial şi administrativ, în patru sectoare, corespunzătoare celor patru sectoare ale Primăriei Municipiului Bucureşti.

Ele vor putea fi sporite sau reduse prin decret regal în aşa fel încât să corespundă întotdeauna cu diviziunea teritorială a municipiului Bucureşti.

Art. 24. Fiecare sector este divizat la rândul său:

a) în mai multe circumscripţii poliţieneşti, numite comisariate. Comunele suburbane respective vor forma şi ele circumscripţii poliţieneşti;

b) în comisariate de poliţie, ataşate pe lângă diferite instituţiuni sau servicii publice.

Art. 25. Sectoarele sunt conduse de un chestor de poliţie, ajutat de un secretar.

Secţiunea IV

Inspectoratele regionale de poliţie

Art. 30. Inspectoratele regionale de poliţie au în atribuţiunile lor:

Să îndrumeze şi să controleze activitatea poliţiilor din regiunea respectivă, verificând şi centralizând toate informaţiunile dobândite, trans- miţându-le Direcţiunii generale a poliţiei;

Să fie autoritatea de legătură între Direcţiunea generală a poliţiei şi serviciile poliţieneşti din circumscripţia lor, pentru tot

ce priveşte acţiunea poliţiei şi iniţierea în tehnica poliţienească;

Să controleze aplicarea legilor, regulamentelor şi ordonanţelor şi să inspecteze diferite servicii din circumscripţiune;

Să îndeplinească şi să controleze executarea oricăror acte de serviciu, precum şi a ordinelor date de ministrul de interne.

Art. 31. Fiecare inspectorat regional de poliţie este condus de un inspector, ajutat de un subinspector.

Inspectoratul are trei servicii: serviciul poliţiei administrative, serviciul poliţiei judiciare şi serviciul poliţiei de siguranţă, conduse fiecare de un comisar-şef, ajutat de personalul necesar poliţienesc şi birocratic.

La fiecare inspectorat funcţionează un controlor de gardieni publici.

Legătura de serviciu dintre jandarmeria respectivă şi inspectoratul regional se face prin comandantul formaţiunii de jandarmi sau printr-un delegat al său.

Art. 32. Inspectoratele regionale de poliţie au reşedinţele în Bucureşti, Iaşi, Cluj, Chişinău, Cernăuţi, Timişoara şi Craiova.

Circumscripţiile acestor inspectorate se vor determina prin decret regal.

Secţiunea V

Chesturile de poliţie şi poliţiile din oraşe reşedinţe de judeţ

Art. 33. Serviciile de poliţie în oraşele capitale de judeţ sunt organizate:

a) La municipii şi oraşele asimilate, în chesturi de poliţie, conduse de câte un chestor, ajutat de un secretar.

b) La oraşele reşedinţe de judeţ, în poliţii, conduse de un şef de poliţie, ajutat de un secretar.

La fiecare din aceste organizaţii va funcţiona câte un detaşament de gardieni publici.

Chesturile de poliţie au în organizarea lor centrală câte un birou de poliţie administrativă, de poliţie judiciară şi de poliţie de siguranţă, conduse de câte un comisar-şef sau comisar, iar poliţiile din oraşele de reşedinţe de judeţ, câte două birouri, unul pentru poliţia administrativă şi judiciară şi altul pentru poliţia de siguranţă, conduse de comisari, fiecare având personalul necesar poliţienesc şi birocratic.

Serviciile exterioare ale chesturilor şi poliţiilor reşedinţe sunt comisariatele poliţieneşti de circumscripţie, al căror număr se stabileşte prin tabelele anexate, care fac parte integrantă din prezenta lege.

Legătura de serviciu dintre jandarmerie şi poliţia urbană se face în judeţ prin comandamentul legiunii respective sau un delegat al său.

Fiecare comisariat este condus de un comisar, asistat de personalul necesar.

Prefectul de poliţie al municipiului Bucureşti, chestorii de poliţie şi şefii de poliţie au sub conducerea lor directă toate

comisariatele şi detaşamentele de poliţie din cuprinsul judeţului lor.

Secţiunea VI

Serviciile de poliţie în comunele urbane nereşedinţe, în comunele suburbane, punctele de frontieră, porturi, gări şi în staţiunile balneo-climaterice

Art. 34. În comunele urbane nereşedinţe, în comunele suburbane, punctele de frontieră, porturi, gări şi staţiunile balneo-climaterice, serviciile de poliţie sunt comisariate sau detaşamente, după cum se prevede în tabelele menţionate în articolul precedent.

Secţiunea VII

Poliţia comunală în municipii şi comune urbane

Art. 35. Dreptul de reglementare în materie de poliţie comunală aparţine autorităţilor comunale, iar executarea măsurilor de aplicare a regulamentelor şi ordonanţelor comunale se face de ofiţerii şi agenţii poliţiei generale a statului.

Art. 36. Primarul sau reprezentanţii săi legali sunt în drept a cere poliţiei administrative executarea măsurilor destinate a asigura aplicarea regulamentelor şi ordonanţelor comunale.

Secţiunea VIII

Poliţia rurală

Art. 37. Serviciile exterioare de poliţie rurală ale direcţiunii generale a poliţiei sunt: inspectoratele, legiunile, secţiile şi posturile de jandarmi, organizate prin legea jandarmeriei rurale.

C. Hamagiu, *Codul general al României,* voi. XVII, 1929, p. 677—685

88. Lege pentru organizarea penitenciarelor şi institutelor de prevenţiune (30 iulie 1929)

Dispoziţiuni preliminare

Art. 1. Toate pedepsele şi măsurile de prevenţiuni privative de libertate prevăzută de Codul penal sau de legile speciale se vor executa numai în penitenciarele şi institutele create prin prezenta lege şi conform regimului stabilit de ea, afară de cazul când prin o lege specială s-ar deroga de la aceste dispoziţiuni.

Art. 2. Penitenciarele şi institutele de prevenţiune, create

prin prezenta lege, sunt puse sub conducerea şi supravegherea Direcţiunii generale a penitenciarelor şi institutelor de prevenţiune.

Această direcţiune constituie un serviciu public autonom.

TITLUL I

Despre penitenciare şi institute de prevenţiune

Capitolul I

Penitenciarele şi institutele de prevenţiune

Art. 3. Pentru executarea pedepselor privative de libertate se insti- tuiesc următoarele penitenciare:

1. de muncă silnică pe viaţă şi pe timp mărginit;
2. de temniţă grea;
3. de detenţiune ca pedeapsă pentru crimă;
4. de recluziune;
5. corecţionale;
6. de temniţă uşoară;
7. de detenţiune ca pedeapsă pentru delicte;
8. colonii penitenciare agricole şi industriale;
9. colonii pentru vagabonzi;
10. case de sănătate.

Art. 4. În capitala fiecărui judeţ va funcţiona un penitenciar pentru deţinuţii preveniţi şi condamnaţi la o pedeapsă poliţienească sau corec- ţională până la 6 luni şi minori condamnaţi la maximum .3 luni.

în cazul când capacitatea penitenciarului permite, directorul general al penitenciarelor şi institutelor de prevenţiune va putea dispune, prin o deciziune specială, ca condamnaţii până la un an să-şi execute pedeapsa în acest penitenciar.

În capitalele de judeţ unde se găseşte un penitenciar prevăzut la articolul precedent acesta va ţine loc şi de penitenciar judeţean.

Art. 5. Pentru executarea măsurilor preventive privitoare la infractorii adulţi se creează următoarele institute:

1. ospicii pentru alienaţi;
2. aziluri pentru infractorii anormali periculoşi;
3. case de muncă pentru infractorii de obicei incorigibili;
4. case de muncă pentru cerşetori şi vagabonzi.

Art. 6. Pentru executarea măsurilor preventive privitoare la minori se creează următoarele institute:

a) corecţionale;
b) de educaţiune forţată;
c) pentru minorii părăsiţi, vagabonzi, întârziaţi sau cu purtări rele.

Capitolul II

Despre regimul în penitenciare şi în institutele de prevenţie

Secţiunea I

Penitenciare

Art. 7. Toate categoriile de penitenciare se organizează pe baza sistemului progresiv, având ca punct de plecare regimurile stabilite prin dispoziţiunile de mai jos.

Art. 8. Penitenciare de muncă silnică.

1. Aceste penitenciare vor fi instalate de preferinţă în una din regiunile miniere ale ţării şi vor fi înzestrate cu ateliere sau instalaţiuni industriale cu forţă mecanică.

2. Condamnaţi! la muncă silnică pe viaţă vor fi complet separaţi de condamnaţi! la muncă silnică pe timp mărginit, executându-şi osânda fie în penitenciare deosebite, fie în despărţăminte speciale ale aceluiaşi penitenciar.

în timpul nopţii ei vor fi închişi în celule individuale.

La începutul executării pedepsei orice condamnat va putea fi supus regimului separaţiunii, chiar în timpul zilei, pe o perioadă de cel mult 2 ani, şi i se va acorda în acest caz o plimbare în aer liber de cel puţin o oră în fiecare zi.

Această izolare completă va fi înlăturată, sau maximul ei micşorat, sau durata plimbărilor în aer liber mărită, ori de câte ori starea sănătăţii deţinutului reclamă aceasta.

Deţinuţii la muncă silnică vor fi obligaţi să poarte un costum special, care se va (deosebi pentru cei condamnaţi la muncă silnică pe viaţă de cei condamnaţi la muncă silnică pe timp mărginit.

Ei vor putea fi puşi în fiare numai în caz de transportare, ca măsură de siguranţă.

3. Comunicările deţinuţilor cu lumea din afară vor fi restrânse: condamnatul va avea voie să trimită sau să primească scrisori o dată pe lună şi să fie vizitat, numai de rude, cel mult o dată la două luni, sub control şi supraveghere.

4. Condamnaţi! sunt supuşi unui regim sever de muncă intensă în mine sau întreprinderi industriale, sub regula tăcerii.

Ei vor fi complet separaţi de lucrătorii liberi din aceleaşi exploa- taţiuni.

Deţinuţii cu bune purtări şi care au executat cel puţin 3/4 din pedeapsa lor vor putea fi întrebuinţaţi la lucru în grădinile sau pe terenurile cultivabile ale penitenciarului.

5. Condamnaţi! nu vor putea să-şi îndulcească traiul nici cu alimente luate de la cantina închisorii, nici cu alimente primite sau procurate din afară, decât în cazurile prevăzute de lege.

Art. 9. Penitenciarele de temniţă grea pe viaţă.

Regimul penitenciarelor de muncă silnică pe viaţă se aplică şi penitenciarelor de temniţă grea pe viaţă.

Art. 10. Penitenciarele de temniţă grea:

1. Aceste penitenciare vor fi instalate în afara marelor centre şi de preferinţă în regiunile industriale.

2. Condamnaţii la temniţă grea vor fi închişi (în timpul nopţii în celule individuale.

La începutul executării pedepsei, condamnaţii vor putea fi supuşi regimului separaţiunii de zi şi de noapte, pe o 'perioadă de cel mult un an, acordându-li-se zilnic o oră de plimbare în aer liber.

Aliniatul 4 de la punctul 2 al articolului 8 se aplică şi în penitenciarele de temniţă grea.

Deţinuţii vor putea purta un costum special, asemănător celor condamnaţi la muncă silnică pe timp nemărginit.

3. Condamnaţii la temniţă grea vor avea permisiunea să trimită, să primească scrisori şi să fie vizitaţi odată pe lună, sub

control şi supraveghere.

4. Condamnaţii vor fi supuşi la muncă în ateliere sau orice fel de instalaţiuni industriale ale penitenciarului.

Art. 11. Penitenciarele de recluziune.

Regimul penitenciarelor de recluziune este acelaşi ca regimul penitenciarelor de temniţă grea.

Art. 12. Penitenciarele de detenţiune ca pedeapsă pentru crimă:

1. Aceste penitenciare vor fi instalate în afara marilor centre.

în lipsa unui penitenciar special pedeapsa detenţiunii pentru crimă se va executa într-o secţiune anumită şi complet separată a penitenciarului de temniţă grea sau de recluziune.

2. Condamnaţii la detenţiune pentru crimă vor fi închişi în timpul nopţii în celule individuale.

La începutul executării pedepsei condamnaţii vor putea fi supuşi regimului separaţiunii de zi şi de noapte pe o perioadă de maximum 10 luni şi li se va acorda zilnic o oră de plimbare în aer liber.

Aliniatul 4 de la punctul 2 al articolului 8 se aplică şi în penitenciarele de detenţiune ca pedeapsă pentru crimă.

Ei vor purta un costum special.

Cei cu bune purtări vor putea fi întrebuinţaţi la munca câmpului sau în grădinile penitenciarului.

3. Condamnaţii la detenţiune criminală vor putea să trimită şi să primească scrisori cel mult de 2 ori pe lună şi să fie vizitaţi o dată pe lună, sub control şi supraveghere.

4. Condamnaţii la această pedeapsă vor fi obligaţi să muncească în atelierele penitenciarului, cei cu bune purtări vor putea fi întrebuinţaţi la munca câmpului sau în grădinile penitenciarului.

5. Deţinuţii vor putea să-şi îndulcească traiul cu alimente de la cantină, în limitele cotei stabilite din peculul disponibil.

6. Când detenţiunea este pronunţată ca pedeapsă 'politică, condamnaţii vor fi închişi în celule numai dacă vor cere şi dacă construcţiunea penitenciarului permite aceasta.

De asemenea, deţinuţii politici vor putea purta îmbrăcămintea lor proprie, coresponda prin scrisori, primi cărţi, reviste şi orice fel de publi- caţiuni, vizite, şi să-şi procure lucruri necesare pentru dormit şi alimente prin propriile lor mijloace, conform dispoziţiunilor regulamentului.

Ei vor fi obligaţi să muncească, însă vor avea facultatea să-şi aleagă una din muncile practicate în penitenciar, sau sub supravegherea directorului penitenciarului să se îndeletnicească cu o muncă intelectuală.

Art. 13. Penitenciarele corecţionale:

1. Aceste penitenciare vor fi instalate fie în marile centre, fie în regiunile agricole sau industriale. Ele vor fi înzestrate cu bunuri, instalaţiuni şi aşezăminte proprii muncii industriale şi agricole.

2. Condamnaţii vor fi închişi în timpul nopţii în celule individuale.

Condamnaţii vor putea fi supuşi regimului de separaţiune de

zi şi de noapte, pe o durată de cel puţin jumătate din pedeapsă, fără a depăşi însă un maximum de 8 luni.

Pedeapsa inferioară duratei de 3 luni va putea fi executată în întregime sub regimul separaţiunii de zi şi de noapte.

Deţinuţii supuşi izolării continue vor avea dreptul de plimbare de cel puţin o oră în fiecare zi.

Aliniatul 1 de la punctul 2 al articolului 8 se aplică şi în penitenciarele corecţionale.

Deţinuţii cu o pedeapsă mai mare de un an vor purta un costum special, asemănător cu acel al condamnaţilor la detenţiune ca pedeapsă pentru crimă.

3. Condamnaţi! vor putea primi şi trimite scrisori de 3 ori pe lună şi să fie vizitaţi o dată pe săptămână.

4. Ei vor lucra în ateliere, întreprinderi industriale de orice fel, sau la munca câmpului şi exploatările agricole ale penitenciarului.

în ultimele luni ale executării pedepsei deţinuţii cu bune purtări vor putea lucra în semilibertate, aceasta cu avizul conform al comisiunii de supraveghere.

5. Condamnaţii îşi vor îndulci traiul cu alimentele de la cantină, în limitele peculului disponibil, şi prin mijloace proprii în măsura prevederilor prezentei legi şi a regulamentului ei.

Art. 14. Penitenciarele de temniţă uşoară ca pedeapsă corecţională.

Regimul penitenciarelor corecţionale se aplică şi în penitenciarele de temniţă uşoară şi în cele de detenţiune ca pedeapsă corecţională.

Art. 15. Coloniile penitenciare agricole şi industriale:

1. Acestea vor fi instalate în regiunile agricole şi industriale. Ele pot fi agricole, industriale sau mixte.

2. Condamnaţii vor fi deţinuţi în secţiuni omogene, iar în timpul nopţii vor fi închişi în grupuri restrânse.

3. Punctul 3 al articolului 15 se aplică şi la coloniile penitenciare agricole şi industriale.

4. Deţinuţii sunt supuşi la muncă în exploatările industriale sau agricole ale coloniei.

5. Dispoziţiunile de la Ipunctul 5 al articolului 13 se aplică şi la coloniile penitenciare.

Art. 16. Coloniile pentru vagabonzi.

Regimul din coloniile penitenciare, agricole şi industriale, se aplică şi în coloniile pentru vagabonzi.

Art. 17. Casele de sănătate.

1. Aceste case vor fi instalate de preferinţă în regiunile climaterice ale ţării sau ca anexe separate în închisorile corecţionale, sau coloniile agricole.

Ele vor fi înzestrate cu toate instalaţiunile cerute de tratamentul bolnavilor.

2. Deţinuţii internaţi vor fi trataţi potrivit cerinţelor medicale ale stării lor morbide şi conform dispoziţiunilor speciale ale regulamentelor prezentei legi.

Cei bolnavi de boli molipsitoare vor fi complet separaţi de

ceilalţi condamnaţi din aceste case.

3. în ceea ce priveşte comunicarea cu lumea din afară li se va aplica regimul corespunzător pedepsei lor.

4. Condamnaţii vor fi obligaţi să muncească numai dacă starea sănătăţii lor le permite şi în acest caz vor fi supuşi la ocupaţiuni potrivite puterilor lor fizice.

5. Dispoziţiunile de la punctul 5 al articolului 13 din prezenta lege **se** aplică şi în casele de sănătate.

Art. 18. Penitenciarul judeţean.

Regimul din penitenciarele corecţionale se va aplica şi în penitenciarele judeţene.

Deţinuţii preveniţi vor fi supuşi unui regim special, care se va determina prin regulament.

în lipsa unui act poliţienesc, condamnaţii la pedeapsă poliţienească vor fi puşi la propeală într-o secţiune complet separată a penitenciarelor şi li se va aplica un regim mai blând decât al Ipedepsei corecţionale.

Secţiunea II

Institute de prevenţiune

Art. 19. Toate institutele de prevenţiune create prin prezenta lege **se** organizează potrivit naturii măsurilor preventive cărora le sunt destinate, având ca punct de plecare următoarele regimuri:

1. *Institute pentru adulţi*

Art. 20. Ospicii pentru alienaţi.

1. Aceste institute vor fi instalate de preferinţă în regiunile climaterice ale ţării şi în apropierea centrelor ştiinţifice recunoscute pentru tratamentul alienaţilor.

2. Internaţii în aceste institute vor fi închişi şi trataţi potrivit cerinţelor medicale ale bolilor nervoase şi conform dispoziţiunilor speciale ale regulamentului prezentei legi.

3. Dispoziţiunile punctului 3 al articolului 13 se aplică şi în ospiciile pentru alienaţi.

4. Internaţii capabili să execute o ocupaţie vor fi obligaţi să muncească.

Direcţiunea institutului va procura pe cât posibil pentru aceşti internaţi o muncă potrivită firii şi educaţiunii lor profesionale.

5. Dispoziţiunile punctului 5 al articolului 13 din prezenta lege se aplică şi în institutele ospicii pentru adulţi.

Art. 21. Aziluri pentru infractorii anormali, periculoşi.

1. Aceste aziluri vor fi instalate în afara marilor centre şi de preferinţă în regiunile climaterice ale ţării.

Internaţii din azilurile pentru infractorii anormali vor fi supuşi unei severe supravegheri şi tratamentului medical corespunzător.

2. Ei vor fi închişi, în timpul nopţii, în celule individuale.

3. Internaţii vor putea trimite şi primi scrisori şi vor fi vizitaţi cel mult o dată pe lună.

4. Ei vor lucra în ateliere, întreprinderi industriale sau la fermele şi exploatările agricole ale azilului.

5. Dispoziţiunile de la punctul 5 al articolului 13 se aplică şi în azilurile pentru recidiviştii anormali, periculoşi.

Art. 22. Casele de muncă pentru infractorii de obicei incorigibili.

1. Aceste case se vor organiza în afara marilor centre şi de preferinţă în regiunile industriale. Ele vor putea să fie instalate şi într-o secţiune complet separată a penitenciarelor de temniţă grea.

2. Internaţii din aceste case vor fi închişi în timpul nopţii în celule individuale.

3. Dispoziţiile de la punctul 3 al articolului 10 se aplică şi în casele de muncă pentru infractorii de obicei incorijibili.

4. Internaţii vor fi supuşi unui regim de muncă intensă în atelierele şi exploatările industriale sau agricole ale institutului.

5. Dispoziţiile de la punctul 5 al articolului 13 se vor aplica şi în casele de muncă pentru infractorii de obicei incorijibili.

Art. 23. Casele de muncă pentru cerşetori sau vagabonzi.

1. Aceste case vor fi instalate de preferinţă în afara marilor centre şi în regiunile agricole sau industriale ale ţării, sau într-o secţiune complet separată a coloniilor pentru vagabonzi.

2. Internaţii din aceste case vor fi supuşi unei severe supravegheri.

Ei vor locui în grupuri omogene cât mai restrânse.

3. Dispoziţiunile de la punctul 3 al articolului 13 se aplică şi în casele de muncă pentru cerşetori.

4. Internaţii vor lucra la cultivarea pământului, în ateliere şi exploatări industriale, urmărindu-se îndeosebi deprinderea lor cu munca şi învăţarea unei meserii.

5. Dispoziţiile de la punctul 5 al articolului 13 se aplică şi acestor case.

II. *Institute pentru minori*

Art. 24. Institute corecţionale.

1. Aceste institute vor fi instalate în regiuni retrase, de preferinţă la munte sau la mare.

Ele vor fi înzestrate cu tot materialul necesar învăţământului, precum şi cu ateliere şi instalaţiuni destinate exclusiv învăţării unei meserii.

2. Internaţii vor fi ţinuţi în comun şi repartizaţi în grupuri omogene, afară de cazurile când administraţiunea institutului va crede necesară izolarea individuală în timpul nopţii.

Ei vor purta costumul special stabilit de regulament.

3. Minorii vor putea fi vizitaţi de familia lor o dată pe săptămână, afară de cazul când administraţia institutului ar găsi că rărirea sau suspendarea acestor vizite este necesară educaţiunii lor.

Ei vor putea deasemenea scrie părinţilor sau rudelor apropiate, sub controlul administraţiunii institutului, ori de câte

ori vor cere aceasta.

4. Internaţii de sex masculin vor fi supuşi muncii agricole sau industriale potrivit unui program asemănător şcolilor practice de agricultură şi meserii, iar fetele potrivit unui program asemănător şcolilor de educaţiune casnică sau profesională.

Orele destinate pentru muncă vor fi proporţionate orelor necesare instrucţiunii, educaţiunii şi exerciţiilor fizice.

Internaţii cu bune purtări, care s-ar distinge la învăţătură şi ar dovedi deosebite aptitudini pentru studii, vor fi, pe cât posibil, pregătiţi în vederea prezentării la examene în şcolile statului.

Cei ce dovedesc înclinaţiuni pentru vreo artă vor fi ajutaţi să-şi dezvolte aceste aptitudini.

5. Internaţii vor putea primi, din afară, alimente, rufărie, cărţi, îmbrăcăminte şi alte lucruri permise de regulament, cu autorizaţiunea direcţiunii institutului.

Art. 25. Institutele de educaţiune forţată.

Regimul institutelor de corecţiune se aplică şi institutelor de educaţiune forţată, precum şi institutelor pentru minorii părăsiţi, vagabonzi, întârziaţi sau cu purtări rele, afară de deosebirile cerute de natura acestor institute, care vor fi prevăzute în regulamentul prezentei legi.

Capitolul III

Instrucţiimea şi educaţiunea

Art. 26. Toţi deţinuţii şi internaţii vor fi supuşi mijloacelor de instrucţiune, conform rânduielilor stabilite prin prezenta lege şi regulamentul ei.

Vor face excepţie de la această dispoziţiune numai deţinuţii şi internaţii care din cauza stării lor psiho-fizice sunt improprii oricărei edu- caţiuni şi instrucţiuni, precum şi acei anume exceptaţi de alte legi.

Art. 27. Mijloacele de instrucţiune şi educaţiune vor trebui să funcţioneze în vederea îmbogăţirii cunoştinţelor, a deşteptării şi dezvoltării sentimentelor frumoase, a formării caracterului, a întăririi voinţei deţi- nuţilor şi internaţilor şi a pregătirii lor pentru o viaţă liberă, onestă.

Capitolul IV

Munca în penitenciare şi institutele de prevenţiune

Art. 40. Toţi deţinuţii şi toţi internaţii, afară de excepţiunile indicate de prezenta lege, de Codul penal, de legile speciale şi de medicii oficiali, sunt obligaţi să muncească.

Cei cunoscători ai unei meserii vor practica, pe cât cu putinţă, ocu- paţiunea lor obişnuită, iar ceilalţi vor fi obligaţi a învăţa o meserie.

Prin această muncă se va urmări producţiunea, satisfacerea

nevoilor penitenciarelor şi institutelor de prevenţiune şi de preferinţă educaţiunea profesională.

Art. 41. Instanţele judecătoreşti vor aprecia dacă timpul detenţiunii preventive urmează să fie socotit în durata pedepsei.

în cazul când deţinuţii vor consimţi să muncească tipul detenţiunii preventive va fi socotit obligator în durata pedepsei.

Art. 42. Munca se va executa în ateliere, instalaţiuni industriale cu forţă mecanică şi exploataţiuni agricole.

Toate instalaţiunile industriale vor trebui să corespundă cerinţelor tehnice moderne.

De asemenea, organizarea exploataţiunilor agricole se va face ţinîn- du-se seama de toate condiţiunile ştiinţifice, în vederea unei cât mai raţionale culturi a pământului.

C. Hamangiu. *Codul general al României,* voi. XVII, 1929, p. 742—749.

89. Lege pentru organizarea ministerelor (2 august 1929)

PARTEA I

Serviciile centrale

Titlul I

Principii generale

1. *Numirea şi revocarea miniştrilor*

Art. 1. Regele numeşte şi revocă pe miniştri.

Regele desemnează persoana însărcinată cu formarea guvernului.

Decretul de numire a preşedintelui de Consiliu se contrasemnează de preşedintele de Consiliu demisionat sau revocat, sau de orice ministru din cabinetul demisionat; el poate fi însă contrasemnat şi de noul preşedinte de Consiliu.

Art. 2. Decretul de numire a. miniştrilor se contrasemnează de preşedintele de Consiliu.

Art. 3. Primul ministru şi miniştrii intră în funcţiune după ce depun următorul jurământ în faţa regelui:

„Jur credinţă regelui.

Jur să respect Constituţiunea şi legile ţării, să apăr drepturile ei şi să păstrez secretele de stat“.

Subsecretarii de stat depun acelaşi jurământ înaintea preşedintelui de Consiliu.

Art. 4. în afară de miniştri secretari de stat, titulari de departamente, se pot numi şi miniştri secretari de stat, fără portofoliu.

Aceşti miniştri sunt încadraţi la Preşedenţia Consiliului; atribuţiile lor se determină de preşedintele de Consiliu.

Art. 5. Numai miniştrii au dreptul să contrasemneze actele regelui; numai ei sunt supuşi legii responsabilităţii ministeriale.

O lege specială va stabili normele după care se exercită responsabilitatea ministerială.

Art. 6. Subsecretarii de stat vor putea lua parte la dezbaterile Corpurilor legiuitoare, sub responsabilitatea miniştrilor.

2. *Consiliul de Miniştri*

Art. 7. Miniştrii întruniţi, după convocarea preşedintelui de Consiliu, pentru a se consfătui şi a decide, alcătuiesc Consiliu de Miniştri.

3. *Despre ministere şi miniştri*

Art. 8. Serviciile statului sunt grupate pe ministere.

Miniştrii sunt numiţi pe ministere.
Ministrul este şeful administraţiunii ministerului său.

Art. 9. Ministerele sunt:
1. Ministerul de Interne;
2. Ministerul de Externe;
3. Ministerul de Finanţe;
4. Ministerul de Justiţie;
5. Ministerul Instrucţiunii Publice şi al Cultelor;
6. Ministerul Armatei;
7. Ministerul Agriculturii şi Domeniilor;
8. Ministerul de Industrie şi Comerţ
9. Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor;
10. Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirii Sociale.

Art. 10. Ministerele reprezintă interesele generale ale statului ce le sunt atribuite prin prezenta lege. Ele n-au personalitate juridică proprie; pot totuşi sta în justiţie şi încheia acte juridice în numele statului şi pentru stat.

Art. 11. Ministerele şi subsecretariatele de stat nu se pot înfiinţa şi desfiinţa decât prin lege. în baza prezentei legi, se vor putea numi, după trebuinţă, subsecretari de stat, al căror număr nu va putea însă depăşi numărul ministerelor. Repartizarea lor pe ministere se va face prin decret regal, după nevoile serviciului.

Art. 12. Ministerele se împart în direcţii, direcţiile în servicii, serviciile în secţii şi secţiile în birouri.

Art. 13. Pe lângă fiecare minister funcţionează, în afară de direcţiile lui speciale:

1. Serviciul cabinetului ministrului;

2. Serviciul cabinetului subsecretariatului de stat la departamentele unde există subsecretar de stat;

3. Secretariatul general;

4. Direcţiunea contabilităţii.

Titlul II

Serviciile centrale

1. *Preşedenţia Consiliului de Miniştri*

Art. 28. Preşedintele Consiliului de Miniştri este şeful guvernului. Preşedintele Consiliului poate fi titularul unui departament ministerial.

Art. 29. Preşedintele Consiliului de Miniştri este şeful serviciilor depinzând de Preşedinţie.

Preşedintele este ajutat în conducerea serviciilor dependinţe de Preşedinţie de un subsecretar de stat şi de un secretar general.

Art. 30. Preşedinţia Consiliului are următoarele servicii:

1. Cabinetul preşedintelui Consiliului de Miniştri;
2. Cabinetul subsecretariatului de stat;
3. Secretariatul general al Preşedinţiei Consiliului de

Miniştri.

4. Direcţia informaţiunilor, având următoarele servicii:

a) Serviciul presei;

b) Serviciul propagandei;

c) Serviciul de informaţii.

5. Comisiunea disciplinară permanentă a funcţionarilor din administraţiile centrale şi exterioare.

6. Consiliul superior al apărării ţării, care funcţionează, la Marele Stat Major.

2. *Ministerul de Interne*

Art. 31. Ministerul de Interne are în atribuţiile sale conducerea administraţiei generale a ţării; el îngrijeşte de ordinea şi siguranţa statului.

Art. 32. Ministerul exercită controlul şi supravegherea asupra autorităţilor locale, în limitele şi condiţiunile stabilite de legi; el îndrumează şi asigură coordonarea şi armonizarea acestor autorităţi.

Art. 33. Ministerul are următoarele servicii centrale, pe lângă cele arătate la art. 13 din lege:

a) Direcţiunea personalului din serviciile exterioare;

b) Direcţiunea administraţiunii generale şi locale;

c) Direcţiunea generală a poliţiei;

d) Direcţiunea caselor şi fondurilor speciale.

3. *Ministerul de Externe*

Art. 41. Ministerul de Externe are ca atribuţiuni conducerea politicii externe şi întreţinerea relaţiilor ţării cu statele străine; încheierea, interpretarea şi executarea tratatelor şi convenţiunilor internaţionale; reprezentarea politicii comerciale în străinătate, în unire cu Ministerul de Industrie şi Comerţ; numirea reprezentanţilor ţării în străinătate; întreţinerea relaţiilor cu agenţii diplomatici ai ţărilor străine, acreditaţi pe lângă rege.

Are în grija sa întocmirea actelor de stare civilă şi de notariat în străinătate, pentru supuşii români, prin agenţii diplomatici şi consulari.

Prin intermediul său se execută sentinţele civile şi comerciale în ţară şi străinătate. Tot în sarcina sa cade aplicarea legii recrutării pentru cetăţenii români aflaţi în străinătate, ca şi cererile de extrădare.

Ministerul de Externe ţine registrele generale şi particulare ale ordinelor naţionale şi a medaliei şi crucii Serviciului Credincios şi intervine pentru a se autoriza portul decoraţiilor străine.

Art. 42. Ministerul de Externe are, pe lângă servicile şi direcţiile arătate la art. 13, următoarele direcţiuni:

1. Direcţia politică;

2. Direcţia consulară;

Art. 43. Direcţia politică se compune din:

a) Serviciul pentru Occident, alcătuit din:
Secţia I, însărcinată cu afacerile privitoare la:
America de Nord şi Sud;
Anglia (Imperiul Britanic);
Coloniile şi mandatele acestor ţări.
Secţia II, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Franţa;

Belgia;
Italia;
Vaticanul;
Spania;
Portugalia;
Coloniile şi mandatele acestor ţări.
Secţia III, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Germania;
Elveţia;
Olanda;
Ţările scandinave;
Coloniile acestor ţări.
Secţia IV, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Societatea Naţiunilor;
Minorităţi;
Executarea tratatelor.
b) Serviciul pentru Orient, compus din:
Secţia V, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Mica înţelegere;
Austria;
Ungaria;
Secţia VI, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Polonia;
Ţările baltice;
Finlanda;
Rusia;
Secţia VII, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Bulgaria;
Albania;
Turcia;
Grecia;
Egiptul.
Secţia VIII, însărcinată cu afacerile referitoare la:
Dunăre;
Comisiunile dunărene;
Regimul apelor internaţionale.
Fiecare din aceste două servicii vor fi conduse de către un ministru plenipotenţiar.

Art. 44. Direcţiunea consulară are următoarele atribuţiuni: rezolvarea chestiunilor consulare şi a afacerilor care privesc interesele românilor în străinătate, atât referitoare la chestiunile de stare civilă, cât şi la orice alte chestiuni.

Art. 45. Direcţia consulară are următoarele servicii:

a) Serviciul afacerilor consulare;

b) Serviciul contenciosului, ale cărei atribuţiuni sunt rezolvarea tuturor afacerilor, având caracter juridic, nepolitic, care privesc interesele străinilor în România, atât referitoare la chestiunile de stare civilă, cât şi la orice alte chestiuni.

4. *Ministerul de Finanţe*

Art. 49. Ministerul de Finanţe are în atribuţia sa administraţia generală a finanţelor statului, precum şi controlul financiar al serviciilor şi stabilimentelor publice.

Art. 50. Administraţia centrală a Ministerului de Finanţe cuprinde serviciile centrale şi serviciile speciale, care se conduc de legile lor organice.

Art. 51. Ministerul de Finanţe cuprinde, pe lângă serviciile arătate la art. 13, şi următoarele direcţiuni:

1. Direcţiunea contabilităţii generale a statului şi a finanţelor publice.
2. Direcţiunea datoriei publice.
3. Caseria Centrală a Tezaurului Public.
4. Direcţiunea contribuţiunilor.
5. Direcţiunea vămilor.
6. Direcţiunea mişcării fondurilor.

Serviciile speciale care se conduc de legile lor organice sunt:

1. înalta Curte de Conturi.
2. Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni.
3. Casa generală de pensiuni.
4. Administraţia Monopolurilor Statului, care funcţionează pe baza legii Casei Autonome a Monopolurilor Regatului României.
5. Monitorul oficial şi Imprimeriile statului, inclusiv fabrica de timbre.
6. Creditul judeţean şi comunal.
7. Casele de împrumut pe gaj.

5. *Ministerul Justiţiei*

Art. 61. Ministerul Justiţiei are atribuţiunea de a supraveghea şi asigura buna distribuire a justiţiei.

Raporturile dintre Ministerul Justiţiei şi organele puterii judecătoreşti sunt acelea prevăzute în legea pentru organizarea judecătorească.

Art. 62. Ministerul Justiţiei are în atribuţiunile sale numirea şi disciplina personalului judecătoresc şi a funcţionarilor auxiliari, în conformitate cu legea pentru organizarea judecătoreacă.

Art. 63. Ministerul Justiţiei îndeplineşte faţă de Consiliul legislativ atribuţiunile prevăzute de legea organică a Consiliului legislativ.

Art. 64. Ministerul Justiţiei veghează la executarea hotărârilor judecătoreşti.

Art. 65. Ministrul justiţiei este şeful tuturor serviciilor cu caracter administrativ al departamentului său.

El supraveghează bunul mers al justiţiei, fără a se putea amesteca în atribuţiunile instanţelor judecătoreşti şi a cunoaşte fondul proceselor.

Art. 66. Ministrul justiţiei este şeful suprem al membrilor parchetului, cărora le poate da ordine şi instrucţiuni privitor la

urmărirea crimelor şi delictelor.

El face propuneri pentru amnistie şi graţiere.

Art. 67. Ministrul justiţiei are în grija sa promulgarea legilor, pe care le supune regelui spre sancţionare şi contrasemnează decretele de promulgare.

El este depozitarul originalului legilor.

El este păstrătorul sigiliului statului.

Art. 68. Ministrul justiţiei este ofiţer de stare civilă pentru membrii familiei regale, conform legii speciale.

Art. 69. Ministerul Justiţiei cuprinde, pe lângă serviciile arătate la art. 13 din lege, şi următoarele direcţiuni cu caracter special:

1. Direcţia personalului judecătoresc şi administraţiunii justiţiei.

2. Direcţia judiciară, a cărţilor funduare şi a controlului administrării averii incapabililor.

3. Direcţia conteciosului statului.

6. *Ministerul Instrucţiunii Publice şi al Cultelor*

Art. 80. Ministerul Instrucţiunii Publice şi al Cultelor are în atribuţiunile sale administrarea şi controlul învăţământului de stat, de toate gradele, şi supravegherea învăţământului particular.

El este reprezentantul statului faţă de toate cultele profesate pe teritoriul României, cu dreptul de control şi supraveghere asupra lor.

Art. 81. Ministerul Instrucţiunii Publice şi al Cultelor cuprinde, pe lângă serviciile arătate la art. 13 din lege, şi următoarele direcţiuni şi servicii speciale:

1. Direcţia învăţământului primar.
2. Direcţia învăţământului secundar.
3. Direcţia învăţământului superior.
4. Direcţia învăţământului profesional.
5. Direcţia învăţământului confesional şi particular.
6. Direcţia cultelor.
7. Direcţia artelor.
8. Consiliul general al instrucţiunii.
9. Consiliul permanent.
10. Comisia centrală de judecată.
11. Consiliul inspectorilor generali.

Art. 82. Pe lângă minister funcţionează ca instituţii autonome, potrivit legilor organice:

1. Casa şcoalelor şi a culturii poporului.
2. Casa de credit, economie şi ajutor a corpului didactic. ‘

7. *Ministerul Armatei*

Art. 97. Ministerul Armatei are în atribuţiunea sa pregătirea tuturor lucrărilor şi înzestrarea armatei cu toate mijloacele necesare apărării naţionale; el are conducerea, administrarea şi controlul întregii armate.

Art. 98. Ministerul Armatei se compune din:

A. Organe de conducere superioară, comandament şi pregătire:

1. Consiliul superior al armatei;
2. Marele Stat Major al armatei;
3. Inspectoratele generale ale armatei.

B. Organe tehnice şi administrative:

1. Inspectoratele generale de armată şi inspectoratele tehnice;
2. Direcţiunea învăţământului militar;
3. Direcţiunea personalului;
4. Serviciul contenciosului;
5. Consiliul permanent de revizie.

Art. 99. Cabinetul ministerului are atribuţiile prevăzute la art. 14.

Art. 100. Secretarul general are în atribuţiunile sale coordonarea activităţii inspectoratelor generale de armă şi tehnice, direcţii şi servicii rezolvând toate chestiunile ce-i revin prin delegaţia dată de miniştri.

Ajută pe ministru în administrarea şi înzestrarea armatei.

Aprobă lucrările şi cheltuielile, semnând în locul ministrului cu în- dicaţiunea „pentru ministru" deciziile şi corespondenţa pe care acesta nu şi-a rezervat-o.

Secretariatul general are sub ordine batalionul trupei M.A., Societatea „Cultul Eroilor", serviciul sanitar M. A. şi registratura generală.

Art. 101. Consiliul superior al armatei este un organ permanent, care asigură continuitatea pregătirii de război a armatei. Este consultat în toate chestiunile care privesc pregătirea armatei pentru război, proiecte de legi militare sau proiecte de legi care interesează apărarea naţională, precum şi pentru orice chestiuni pe care ministrul le găseşte necesare. El se compune din: preşedinte, ministrul armatei; membrii: inspectorii generali de armată, şeful Marelui Stat Major, doi comandanţi de corp de armată şi şeful casei militare a M. S. R. **********

Pentru chestiuni privitoare la înaintare se completează cu: comandantul corpului de armată respectiv sau inspectorul general de armată, când ofiţerul nu aparţine vreunui corp de armată, şi secretarul general al ministerului care este totodată secretarul consiliului. El redactează procesul-verbal al şedinţei.

Art. 102. Marele Stat Major al armatei are în atribuţiunile sale organizarea, instrucţia şi mobilizarea armatei, informaţiuni asupra forţelor militare ale diferitelor armate, pregătirea planurilor de război, punerea la curent a inspectorilor de armată cu operaţiile probabile, studiul transporturilor forţelor militare, îndrumarea învăţământului în Şcoala superioară de război, pregătirea şi controlul ofiţerilor de stat-major, coordonarea învăţământului în toate instituţiunile de învăţământ militar, în- tocmirea istoricului campaniilor, administrarea fondurilor ce-i sunt afectate.

********** Majestăţii Sale Regelui.

Pe lângă Marele Stat Major funcţionează comitetul materialelor de război.

Art. 103. Marele Stat Major al armatei are ca împărţire: organizarea, informaţiuni şi contra-informaţiuni, operaţii, servicii, instrucţie, transporturi, istorie, adjuntantură. El are sub ordinele sale Şcoala superioară de război, serviciul geografic al armatei, educaţia fizică şi preregimentară, pregătirea militară în şcolile politehnice şi de arhitectură, muzeul mk litar, un divizion tren, secretariatul Consiliului superior al apărării ţării.

Art. 104. Inspectoratele generale de armată supraveghează şi controlează pregătirea de război, din toate punctele de vedere, a comandamentelor trupelor şi serviciilor care intră în subordinea inspectoratelor respective.

Art. 105. Inspectoratele generale de armată au fiecare câte un stat- major şi un serviciu al intendenţei.

Art. 106. Organele tehnice şi administrative sunt: inspectoratele generale de armă, inspectoratul general tehnic, inspectoratul tehnic sanitar şi inspectoratul tehnic al intendenţei.

Art. 107. Inspectoratele generale de armă au în atribuţiunea lor organizarea, pregătirea şi instrucţia unităţilor şi serviciilor respective, care nu intră în ordinea de bătaie a diviziilor sau *a* corpurilor de armată.

Organizarea, pregătirea şi instrucţia în şcolile militare de toate categoriile ce aparţin armatei şi a centrelor de instrucţie.

Elaborarea regulamentelor armei respective şi directive relativ la instrucţia tehnică.

Dotarea cu tot felul de materiale, întreţinerea, păstrarea şi controlul întregului material aflat asupra trupelor.

Administrarea fondului afectat.

8. *Ministerul Agriculturii şi Domeniilor*

Art. 113. Ministerul Agriculturii şi Domeniilor are ca atribuţiuni îndrumarea şi promovarea economiei agricole a ţării, administrarea domeniului privat al statului, care nu-i dat în căderea altor autorităţi; supravegherea, controlul şi perfectarea lucrărilor de expropriere şi împroprietărire; controlul şi îndrumarea tehnică asupra tuturor exploatărilor silvice; dezvoltarea pisciculturii şi exploatarea pescăriilor statului; studierea şi aplicarea măsurilor privitoare la dezvoltarea culturii animalelor domestice şi la îmbunătăţirea rasei lor, protecţia vânatului, crearea şi îngrijirea parcurilor naţionale, organizarea şi conducerea învăţământului agricol, silvic (inferior şi mediu) şi piscicol.

Art. 114. Ministerul Agriculturii şi Domeniilor are, pe lângă serviciile arătate la art. 13, şi următoarele direcţii şi administraţii:

1. Direcţia agriculturii;
2. Direcţia zootehnică;
3. Administraţia pădurilor;
4. Administraţia pescăriilor şi ameliorațiunea

regiunilor inundabile ale Dunării (P. A. R. I. D.).
5. Direcţia aplicării reformei agrare, şi
6. Direcţia cadastrului, comasărilor şi ameliorărilor.

9. *Ministerul Industriei şi Comerţului*

Art. 122. Ministerul Industriei şi Comerţului se ocupă cu probleme de ordin economic şi tehnic ce privesc industria, meseriile, minele, comerţul, porturile şi căile de comunicaţie pe apă şi în aer ale ţării. El are în sarcina sa armonizarea activităţii tuturor factorilor economiei naţionale, studierea şi prepararea lucrărilor de legiferare economică privind comerţul, industria, meseriile, minele, porturile şi căile de comunicaţie pe apă, şi în aer ale ţării, precum şi buna îndrumare şi supraveghere a acestora.

Art. 123. Pe lângă Ministerul Industriei şi Comerţului va funcţiona Delegaţia economică a guvernului, formată din miniştrii şi subsecretarii de stat ai Preşedinţiei, ministerelor de Finanţe, Agricultură şi Domenii, Industrie şi Comerţ, Lucrări Publice şi Comunicaţii, Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale.

Această delegaţie va fi prezidată de preşedintele Consiliului de Miniştri, iar, în absenţa lui, de unul din miniştrii de faţă, după vechime.

Art. 124. Delegaţia economică a guvernului va fi ajutată în dezlegarea problemelor economice de un consiliu superior economic. Acest consiliu superior economic va fi compus din 12 membri numiţi de preşedintele Consiliului dintre specialiştii diferitelor ramuri economice şi financiare. Ei nu vor putea fi funcţionari publici administrativi.

Art. 125. Preşedintele consiliului economic va fi ministrul de finanţe; vice-preşedintele, secretarul şi ceilalţi funcţionari vor fi numiţi de preşedintele Consiliului.

Un regulament special, dat pe baza jurnalului Consiliului de Miniştri, va hotărî modul de funcţionare ale acestor organe.

Art. 126. Ministerul Industriei şi Comerţului îşi exercită atribuţiunile sale prin următoarele direcţiuni şi servicii, în afară de cele arătate la art. 13 din lege.

1. Direcţiunea energiei şi comercializărilor;
2. Direcţiunea industriei;
3. Direcţiunea comerţului;
4. Direcţiunea minelor;
5. Direcţiunea măsurilor, greutăţilor şi a metalelor preţioase;
6. Regia autonomă a porturilor şi căilor de comunicaţie pe apă;
7. Regia autonomă a conductelor de petrol;
8. Institutul geologic;
9. Institutul de export.

10. *Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor.*

Art. 146. Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor are în atribuţiunile sale:

a) Exercitarea drepturilor prevăzute în legile privitoare la Regia Autonomă a Căilor Ferate Române, Casa Autonomă a Drumurilor, la Regia Autonomă a Poştelor, Telegrafelor şi Telefoanelor şi la Regia Autonomă a Casei Muncii C.F.R.

b) Studiul, proiectarea şi executarea lucrărilor de amenajare a cursurilor de ape, în interes general şi a râurilor navigabile şi flotabile;

c) Stabilirea condiţiunilor de înfiinţare şi de exploatare a tuturor folosinţelor de apă şi a lucrărilor de amenajare a apelor, în conformitate cu dispoziţiunile legii apelor;

d) Controlul studiilor lucrărilor edilitare ce se execută de către judeţe şi comune;

e) Proiectarea şi executarea clădirilor serviciilor statului;

f) Controlul şi supravegherea lucrărilor de construcţie de clădiri ce se fac de către judeţe, comune sau administraţiuni controlate de stat;

g) Controlul studiilor şi lucrărilor de urbanism ce se execută de judeţe şi comune;

h) Studii, directive şi controlul tehnic, relative la şoselele judeţene, vicinale şi comunale;

i) Examinarea proiectelor de construcţii de căi ferate de interes particular, supravegherea construcţiilor şi controlul exploatării;

j) Examinarea proiectelor de construcţiuni din punct de vedere tehnic şi economic a tuturor lucrărilor ce se execută de stat, judeţ, comună sau administraţiuni controlate de stat şi pentru care nu există alte organe instituite prin legi speciale;

1. Organizarea, supravegherea şi întreţinerea învăţământului tehnic mediu şi inferior pentru pregătirea personalului necesar la îndeplinirea atribuţiunilor de mai sus.

Art. 147. Pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor, funcţionează următoarele administraţiuni:

2. Regia Autonomă a Căilor Ferate Române;

3. Casa Autonomă a Drumurilor;

4. Regia Autonomă a Poştelor, Telegrafelor şi Telefoanelor;

5. Regia Autonomă a Casei Muncii C.F.R.

Ministerul, în afară de cele arătate la art. 13, cuprinde următoarele direcţiuni:

1. Direcţiunea apelor;

2. Direcţiunea lucrărilor edilitare, arhitectură şi urbanism;

3. Direcţiunea tehnică şi a drumurilor judeţene, vicinale şi comunale;

4. Direcţiunea căilor ferate particulare.

11. *Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale*

Art. 156. Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale are următoarele atribuţiuni:

Se ocupă, de asemenea, cu întocmirea şi aplicarea legislaţiei muncitoreşti, supraveghează aplicarea contractelor de muncă, politica salariilor şi jurisdicţia profesională; îndrumează activitatea Camerelor de muncă; controlează sindicatele profesionale şi aplică normele privitoare la ocrotirea muncii, ca igiena industrială, prevenirea accidentelor de muncă, munca femeilor şi minorilor, durata muncii şi repausul; ia toate măsurile în legătură cu organizarea plasării, problema migraţiunilor şi a şomajului; organizează învăţământul muncitoresc, îndrumează şi controlează organizarea asigurărilor sociale; pregăteşte proiectele de legi şi se îngrijeşte de sănătatea publică şi individuală, prevenind îmbolnăvirile şi asigurând tratamentul în caz de boală; organizează şi conduce controlul alimentelor şi băuturilor, precum şi lupta contra alcoolismului şi altor plăgi sociale; este autoritatea superioară din punct de vedere medical, tehnic, ingineresc cât şi administrativ a stabilimentelor balneare şi hidrominerale; îndrumează ocrotirea locuinţelor, lucrările pentru alimentarea cu apă, cele de canalizare, de salubritate, precum şi cele de asanarea terenurilor; stabileşte normele

pentru învăţământul de perfecţionare sau specializare a medicilor şi pentru instrucţia personalului auxiliar, sanitar şi de ocrotire, obligatorii pentru toate aşezămintele publice sau particulare.

În fine, organizează şi controlează opera de asistenţă socială şi de ocrotire a mamei şi a copilului, invalizilor, orfanilor şi văduvelor de război, a infirmilor şi debililor mintali; îndrumează educaţiunea populară prin colaborarea artelor şi a tuturor mijloacelor de propagandă, având din acest punct de vedere dreptul de control asupra acestora; coordonează cerinţele economiei naţionale cu interesele biologice ale capitalului uman, îndrumează, coordonează şi controlează, ca organ tehnic superior, toate serviciile şi instituţiile sanitare, igienice şi de ocrotire, ori de cine ar depinde ele; veghează la respectarea şi aplicarea convenţiu- nilor internaţionale de interes sanitar şi de ocrotire; stabileşte norme unitare pentru aprovizionarea cu medicamente şi material sanitar pentru toate serviciile sanitare şi de ocrotire, ori de care minister ar depinde ele; îndrumează şi supraveghează industria şi distribuţia medicamentelor de orice natură şi de orice origină; examinează bugetele comunelor, judeţelor şi asociaţiunile lor, veghind să se satisfacă nevoile sanitare şi de ocrotire; organizează şi conduce statistica generală a statului.

Art. 157. Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale are, în afară de serviciile arătate la art. 13, un serviciu al economatului, unul al personalului exterior şi următoarele direcţiuni şi servicii speciale:

1. Direcţia muncii;
2. Direcţia sănătăţii;
3. Direcţia ocrotirii;
4. Direcţia educaţiunii populare.

Pe lângă acest minister funcţionează conform legilor lor speciale:

1. Institutul de statistică generală a statului;
2. Casa sănătăţii;
3. Casa centrală a asigurărilor sociale;
4. Oficiul naţional al educaţiei fizice.

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XVII, 1929, p. 877—899.

90. Legea pentru organizarea administraţiei locale

(3 august 1929)

Titlul I

împărţirea administrativă a teritoriului

Art. 1. Teritoriul României se împarte, din punct de vedere

administrativ, în judeţe, şi judeţele în comune.

Judeţele sunt subdivizate în plăşi.

Comunele pot fi subdivizate în sectoare, în condiţiile stabilite în legea de faţă.

Judeţele, comunele şi sectoarele comunale sunt persoane juridice.

Asociaţiunile mai multor judeţe sau comune sunt constituite în condiţiunile şi după normele prescrise de această lege.

Art. 2. Limitele comunelor şi judeţelor sunt stabilite de lege.

Nici o modificare teritorială a judeţelor sau comunelor nu se poate face decât în condiţiunile şi în conformitate cu normele stabilite în legea de faţă.

Titlul II
Comuna

Capitolul I
Principii generale

Art. 3. Comunele se împart în comune urbane şi rurale.

Art. 4. Comunele urbane sunt centrele de populaţie, declarate astfel de lege.

Ele se împart în oraşe şi municipii.

Oraşele sunt acele comune urbane care au mai puţin de 50 000 locuitori şi nu sunt clasificate de lege municipii.

Municipiile sunt comune urbane care au peste 50 000 locuitori sau sunt declarate astfel de lege pe temeiul importanţei lor economice şi culturale.

Comunele declarate prin legea specială ca staţiuni balneoclimaterice pot obţine recunoaşterea de comune urbane prin iniţiativa consiliului respectiv, având aprobarea comitetului local de revizuire şi confirmarea directorului ministerial.

Art. 5. Comunele rurale sunt unităţi administrative, având o populaţie de minimum 10 000 locuitori, formate din unul sau mai multe sate — centre naturale de populaţiune —, afară de acelea care au fost declarate de lege comune urbane.

Art. 6. Satele care fac parte dintr-o comună rurală sunt considerate, din punct de vedere administrativ, sectoare ale acelei comune.

Capitolul II.
Dobândirea şi pierderea calităţii de membru al comunei.

Art. 10. Fiecare locuitor al ţării, fără deosebire de vârstă, sex, naţionalitate sau confesiune, trebuie să fie membru al unei comune, să participe la sarcinile ei.

Calitatea de membru al unei comune rurale, alcătuite din mai multe sate, este dobândită de drept pentru membrii fiecăruia din satele care compun comuna.

Cetăţenii români se pot strămuta dintr-o comună în alta, fără nici o învoire prealabilă.

Ei sunt însă datori să facă cunoscut autorităţilor comunale respective strămutarea lor.

Capitolul IV

Organizarea comunelor

Partea I

Comuna rurală

Secţia I

Organizarea administraţiei rurale

A. Comunele rurale formate din mai multe sate

Art. 21. Populaţia totală a satelor care formează împreună o comună rurală, trebuie să aibă cel puţin 10 000 locuitori.

B. Organele comunelor rurale

Art. 24. Administraţia comunei rurale este încredinţată unui consiliu comunal ca organ deliberativ şi primarului comunal şi delegaţiei consiliului comunal, ca organe executive.

Alegerea şi constituirea acestor organe diferă în comunele rurale constituite dintr-un singur sat, în conformitate cu dispoziţiunile de mai jos.

I. Administraţia comunelor rurale formate din mai multe sate

a) Compunerea şi atribuţiile consiliului comunal

Art. 25. Consiliul comunal rural în comunele formate din mai multe sate este alcătuit din consilieri aleşi, prin sufragiu universal, direct şi secret, cu reprezentarea minorităţii în conformitate cu dispoziţiunile acestei legi şi din toţi primarii comunei sau din înlocuitorii lor.

Numărul de consilieri aleşi se stabileşte în proporţie de un consilier la 1 000 de locuitori.

Pentru alegerea lor, satele care compun comuna rurală sunt grupate în circumscripţii electorale şi fiecare alege cîte trei consilieri.

Consiliul comunal se alege pe termen de 5 ani.

Art. 26. Atribuţiile consiliului comunal rural sunt:

1. Alegerea primarului şi a delegaţiei consiliului comunal, precum şi numirea notarului, casierului şi a altor slujbaşi, din serviciile comunale în conformitate cu prescripţiunile legii de faţă.
   Totodată consiliul hotărăşte şi retribuţia ce li se cuvine;
2. îndrumarea organelor executive şi elaborarea de instrucţiuni pentru acestea;

3. Votarea bugetului comunal şi regularea socotelilor;
4. Aprobarea contribuţiunilor şi taxelor de administrare comunală şi stabilirea prestaţiei în natură, în folosul ei, conform legii în vigoare;
5. Votarea contribuţiunilor şi taxelor de administraţiune a satelor care compun comuna.
6. Stabilirea regulelor pentru administrarea capitalurilor şi a averilor comunale şi pentru conducerea serviciilor comunale, precum şi instituţiunilor şi tuturor stabilimentelor de interes public create de administraţia comunală sau dependinţe de ea.

Primarul şi atribuţiile sale

Art. 36. Primarul este preşedintele consiliului comunal şi al delegaţiei consiliului.

El este capul administraţiunei comunale. El convoacă, prezidează şi închide sesiunile consiliului comunal rural, precum şi şedinţele dele- gaţiunii.

El conduce dezbaterile consiliului şi supune deliberărilor acestuia toate chestiunile care privesc interesele comunei.

El duce la îndeplinire hotărârile consiliului şi ale delegaţiunei comunale.

El are dreptul să ceară, oricând are nevoie, pentru îndeplinirea atri- buţiunilor sale, avizul şi asistenţa delegaţiunii consiliului.

El are datoria îndeosebi să invite la şedinţele delegaţiei pe primarii săteşti respectivi, în cazurile când urmează să fie discutate chestiuni care privesc satele lor.

El are datoria să supravegheze încasările impozitelor, să controleze pe încasatorii săteşti şi să verifice gestiunea lor.

El publică în cuprinsul comunei legile, regulamentele şi ordinele guvernului sau ale autorităţilor superioare.

El are datoria, în caz de turburare a ordinei publice, să ia, până la sosirea autorităţilor poliţieneşti, toate măsurile necesare pentru restabilirea ordinei, pentru paza persoanelor şi a averilor şi pentru poprirea vinovaţilor prinşi asupra crimei sau delictului (flagrant delict).

El este dator să comunice imediat autorităţilor în drept toate infracţiunile săvârşite pe teritoriul comunei şi să dea concursul necesar pentru cercetările justiţiei.

El supraveghează pe primarii săteşti din cuprinsul comunei şi are dreptul să inspecteze toate serviciile lor.

El conduce toate serviciile comunale.

II. Organizarea comunelor rurale dintr-un singur sat

Art. 39. În comunele rurale constituite dintr-un singur sat consiliul comunal se alege după normele generale stabilite în

legea aceasta pentru alegerea consiliilor săteşti şi a consiliilor comunale urbane.

Art. 40. Numărul consilierilor este:

8 în satele cu o populaţie până la 1 000 locuitori;

10 în cele cu o populaţie până la 2 000 locuitori;

12 în cele cu o populaţie până la 3 000 locuitori;

14 în cele cu o populaţie până la 4 000 locuitori;

16 în celelalte comune rurale dintr-un singur sat, oricare ar fi numărul locuitorilor.

Art. 41. în aceste comune, primarul, ajutorul de primar şi casierul comunal se aleg prin vot obştesc, în condiţiunile în care se aleg şi consiliile. Casierul comunal în aceste comune îndeplineşte şi funcţiunea de încasator.

Art. 42. Celelalte dispoziţiuni relative la comunele rurale formate din mai multe sate se aplică şi comunelor rurale constituite dintr-un singur sat, în măsura compatibilităţii cu structura lor.

Primarii acestor comune, ca şi primarii săteşti, aleşi prin vot obştesc, nu pot fi îndepărtaţi decât pe cale disciplinară.

Partea a Il-a
Comuna urbană

Secţia I
Organele comunelor urbane

Art. 71. Organele deliberative în oraşe şi municipii sunt: consiliile comunale urbane şi consiliile municipale.

Organele lor executive sunt:

a) Primarul

b) Ajutorul de primar, şi

c) Delegaţia consiliului comunal sau municipal.

Acestora sunt subordonaţi un secretar comunal şi diferite servicii comunale.

Partea a V-a
Atribuţiile consiliilor comunale

Art. 103. Consiliile comunale deliberează asupra tuturor chestiunilor care privesc interesele comunei şi controlează actele administrative comunale.

Art. 104. Sunt de interes local comunal îndeosebi:

1. Chestiunile privitoare la problemele privind învăţământul primar şi elementar, profesional şi secundar, şi anume: clădiri, reparaţiuni, întreţineri de şcoale comunale, procurarea materialului didactic şi controlul administrativ asupra şcolilor

respective;

2. Chestiunile comunale în legătură cu cultele locale;

3. Sănătatea publică şi asistenţa socială, şi anume: clădiri, reparaţiuni, întreţineri de spitale, laboratoare, dispensare;

4. Chestiuni privitoare la creşterea vitelor şi la aplicarea măsurilor de medicină veterinară;

5. Construirea şi întreţinerea străzilor, a drumurilor, a podurilor şi a tuturor căilor de comunicaţie.

Titlul III

Judeţul

Capitolul II

Administraţia judeţeană

Secţia I

Organele administraţiei judeţene

Art. 195. Administraţia judeţeană este încredinţată consiliului judeţean ca organ deliberativ şi delegaţiei consiliului judeţean şi preşedintelui acesteia ca organe executive.

Aceste organe vor administra gospodăria judeţului cu ajutorul serviciilor judeţene şi al personalului lor.

Secţia II

Consiliul judeţean

A. Compunerea consiliului judeţean

Art. 196. Consiliul judeţean se alege în conformitate cu dispoziţiile legii de faţă.

Art. 197. Numărul consilierilor judeţeni aleşi se stabileşte în proporţie cu populaţia judeţelor.

Acest număr este de:

42 consilieri în judeţele care au o populaţiune mai mare de 400 000 locuitori;

36 consilieri în cele mai mari de 200 000 locuitori;

30 în celelalte judeţe.

Secţia VI.

Prefectul de judeţ

Art. 269. Prefectul de judeţ se numeşte prin decret regal, în urma propunerii Ministerului de Interne.

Art. 272. Ca delegat al autorităţii centrale, prefectul de judeţ reprezintă guvernul şi puterea executivă şi stă în legătură cu fiecare minister prin directoratul ministerial şi prin serviciile ministeriale locale.

Art. 273. Prefectul, ca reprezentant al guvernului, exercită controlul şi supravegherea tuturor administraţiilor locale din judeţ în care calitate el poate cere pedepsirea funcţionarilor.

Art. 274. Prefectul exercită toate atribuţiile ce-i sunt deferite prin legi şi regulamente; îngrijeşte de publicarea legilor şi regulamentelor generale şi veghează la aplicarea lor.

Art. 275. Prefectul este îndatorat de a da concursul său pentru aducerea la îndeplinire a deciziunilor executorii ale consiliului judeţean şi delegaţiei consiliului judeţean.

Art. 276. Prefectul este şeful poliţiei din judeţ şi exercită atribuţiile sale poliţieneşti în conformitate cu dispoziţiunile art. 68 şi 69 din legea de organizare a poliţiei generale a statului.

în această calitate el ia măsuri pentru prevenirea delictelor şi îngrijeşte pentru menţinerea ordinei şi siguranţei publice.

El dă ordine tuturor organelor poliţieneşti şi jandarmeriei, care sunt obligate să le execute de îndată în conformitate cu legea poliţiilor.

El poate să ceară punerea în mişcare a forţei armate. În caz de rebeliune, sediţiune, atrupamente tumultoase, împotriviri la executarea legilor sau alte evenimente neprevăzute ce ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţii. în acest caz, în afară de raportul către directorat, el informează direct şi Ministerul de Interne şi de Război. Ofiţerii comandanţi sunt ţinuţi însă a satisface de îndată cererea scrisă a prefectului, fără a mai aştepta alte aprobări.

Titlul IV
Directoratele ministeriale locale

Capitolul I.
Dispoziţii generale

292. Se înfiinţează 7 centre de administraţie şi inspecţie locală numite directorate ministeriale locale, în următoarele reşedinţe: 1. Bucureşti, 2. Cernăuţi, 3. Chişinău, 4. Cluj, 5. Craiova, 6. Iaşi, 7. Timişoara.

Capitolul II.
Competenţa şi compunerea

293. Limitele directoratelor ministeriale locale, aşezate în centrele arătate în articolul precedent, precum şi modificările lui, se fac prin [le]S[e]- ’ . . .

294. Fiecare directorat ministerial local este constituit din:

1. Directorul ministerial local
2. Secretarul general al directorului
3. Şefii serviciilor ministeriale locale.

295. Serviciile ministeriale locale sunt organe executive ale guvernului.

Ele sunt subordonate directorului ministerial local, ce se află în relaţii directe cu ministerele respective.

Secţia II.

Directorul ministerial local

297. Directorul ministerial local este numit la propunerea Consiliului de Miniştri, prin decret regal.

Directorul ministerial local este reprezentantul întregului guvern.

El este şeful ierarhic imediat al tuturor serviciilor ministeriale din directorat.

El are sub ordinele sale pe prefecţii tuturor judeţelor care fac parte din directorat şi e şeful poliţiei din aceste judeţe.

El are dreptul să ceară concursul forţei armatei pentru paza ordinei şi a liniştei publice.

299. Directorii ministeriali locali, împreună cu secretarii generali şi şefii serviciilor ministerelor din directoratele respective, au supravegherea şi exercitarea controlului asupra întregii administraţiuni locale din resortul lor.

Monitorul oficial, nr. 170, din 3 august 1929.

91. Scrisoarea lui Constantin Stere către Iuliu Maniu, prin care şi-a anunţat demisia din Partidul Naţional-Ţărănesc (4 aprilie 1930)

Domnule preşedinte,

Sunt unul din creatorii Partidului Naţional-Ţărănesc, atât prin faptul că fuziunea Partidului Ţărănesc basarabean cu Partidul Ţărănesc din Regat, ca şi fuziunea ulterioară a acestuia cu Partidul Naţional — ceea ce a determinat însăşi structura partidului nostru — se datoresc în mare parte iniţiativei şi acţiunii mele — cât şi prin măsura în care am participat la elaborarea programului partidului, la stabilirea condiţiilor de fuziune şi la redactarea altor acte însemnate, care au fixat ideologia partidului şi caracterul său naţional şi social.

De asemenea, pot fi mândru de rolul pe care l-am avut în conducerea partidului în lupta lui aprigă pentru întronarea unui regim de legalitate şi libertate în România întregită.

Nimeni mai bine ca d-voastră, domnule preşedinte, nu poate şti de câte ori şi în ce măsură mi-a fost dat, în cursul acestor lupte grele, să ajut conducerea partidului de a împiedica deviaţiuni pe căi rătăcite.

Prin urmare, nu-mi pot fi indiferente soarta partidului şi a guvernului ieşit din sânul său.

Din nenorocire, de la venirea la cârmă a Partidului Naţional-Ţărănesc abateri succesive de la principii şi o serie de măsuri şi acte, pe care — cum ştiţi, domnule preşedinte — am avut mereu onoarea şi durerea să le dezaprob ca necompatibile cu metodele de guvernare democratică şi parlamentară, ca şi cu ideologia noastră, au creat în jurul partidului o atmosferă destul de neprielnică, pentru ca să poată fi cu succes dezlănţuită o campanie de nimic justificată, care a dus guvernul prezidat de

dumneavoastră într-un impas — precum am avut onoarea să lămuresc îndestul în ultima şedinţă a Biroului partidului ca să mai fie nevoie să revin.

Oricare ar fi soluţia la care v-aţi opri, domnule preşedinte, eu nu-mi mai pot asuma răspunderea pentru consecinţele situaţiunii astfel create.

Pe de altă parte, fiind convins că incidentul de la festivalul Unirii Basarabiei, ca şi acţiunea mea faţă de guvern şi partid, care — precum ştiţi, domnule preşedinte — a avut întotdeauna un caracter de modera- ţiune şi ponderaţiune, nu sunt motivul real, ci numai pretextul acestei campanii, menit să acopere încercarea disperată de a readuce în vigoare metodele nenorocite de guvernare din trecut, mă simt dator, prin plecarea mea din partid, să împrăştii echivocul şi să descopăr, în faţa opiniei publice şi a însuşi Partidului Naţional-Ţărănesc, cauzele reale ale agitaţiunii.

Şi astfel, chiar prin această plecare, voiu servi cauza din lupta pentru care Partidul Naţional-Ţărănesc şi-a făcut un titlu de glorie în opoziţie.

Pentru aceste motive, domnule preşedinte, deşi repetat mi-aţi afirmat că nu-mi cereţi acest sacrificiu, vă rog să primiţi, şi să comunicaţi organelor în drept, demisiunea mea irevocabilă din partidul ce prezidaţi, care demisiune pentru mine personal nu constituie nici un fel de sacrificiu, ci, dimpotrivă, este o elementară datorie de conştiinţă pe care mi-o împlinesc, ca întotdeauna, voios şi fără şovăire.

Primiţi, domnule preşedinte, asigurarea consideraţiunii mele.

C. Stere

C. Stere, *Preludii. Partidul Naţional-Ţărănesc ţi „cazul Stere”,* Bucureşti, 1930, p. 254—255.

92. Programul Partidului Naţional-Liberal (mai 1930)

Partidul Naţional-Liberal credincios ideilor naţionale, democratice, de ordine, de dreptate şi de înfrăţire socială ce stau la temelia doctrinei şi activităţii lui, înţelege să închine şi de aici înainte toate puterile sale operei de consolidare a României întregite.

Această operă începută şi în bună parte îndeplinită trebuia continuată, întărită şi ferită de experienţe primejdioase. Din nefericire însă ea a fost în vremea din urmă întreruptă printr-o politică nesocotită.

Partidul Naţional-Liberal are, deci, cu atât mai mult, datoria să îndrepte relele şi, prin desăvârşirea consolidării începute, să asigure ţării în viitor o temeinică şi liniştită dezvoltare.

Problema constituţională

Partidul Naţional-Liberal, reamintindu-şi trecutul zbuciumat al neamului nostru, socoteşte regimul monarhic constituţional, prevăzut în pactul nostru fundamental, cea mai bună pavăză a continuităţii şi a intereselor superioare ale statului şi, recunoscător marilor regi Carol şi Ferdinand pentru glorioasele lor înfăptuiri, va lupta cu toată hotărârea împotriva tuturor acelora care ar încerca să zdruncine aşezământul nostru constituţional.

Nădăjduind că înalta Regenţă îşi va îndeplini menirea sa de ocrotitoare a intereselor permanente ale statului în timpul minorităţii regelui, Partidul Naţional-Liberal va da sprijinul său hotărât pentru a se asigura normala funcţionare a acestei instituţiuni, căreia s-a încercat să i se aducă în ultimul timp atît de grave ştirbiri.

Credinţă neclintită M.S. regelui Mihai I; respectarea neşovăelnică a voinţei regelui întregitor de neam; apărarea regimului parlamentar, ridicarea şi întărirea lui — trebuie să fie astăzi pentru toţi cetăţenii con- ştienţi o poruncitoare datorie.

Regimul parlamentar, întemeiat (pe) votul obştesc, rămâne, oricare ar fi tendinţele trecătoare izvorâte din unele decepţii sau din unele ambiţii, singura garanţie serioasă de propăşire a societăţilor moderne.

Partidul Naţional-Liberal, căruia România îi datoreşte organizarea sa democratică, va veghea pururea ca ea să nu fie abătută din calea ei normală şi se va strădui ca, printr-o cinstită educaţiune cetăţenească a maselor, această organizare să poată da toate îndreptăţitele şi binefăcătoarele ei roade.

Organizarea de stat

Reorganizarea statului modern al României întregite, începută de Partidul Naţional-Liberal, va trebui desăvârşită

având la bază descentralizarea şi descongestionarea serviciilor publice în cadrul Constituţiei.

Legiuirile din ultimul timp, inspirate de consideraţiuni lăuntrice, zădărnicind opera întreprinsă de Partidul Naţional-Liberal, au îngreuiat, desigur, sarcina viitorului.

Cu stăruinţă, cu echitate şi cu metodă însă vom putea pune în concordanţă diferitele servicii publice cu nevoile statului şi, prin organizarea raţională a muncii administrative, vom asigura bunul mers al acestor servicii.

Această operă nu poate da roadele aşteptate dacă nu se vor crea elementelor chemate a o aplica situaţiuni corespunzătoare menirii lor în stat.

De aceea, trebuie repus în vigoare statutul cu modificările şi ameliorările dovedite necesare.

Funcţionari stabili, selecţionaţi, bine remuneraţi şi corespunzători nevoilor reale ale serviciilor, înlăturarea sinecurilor şi repararea nedreptăţilor făcute în vremea din urmă rămân în această privinţă principii călăuzitoare ale partidului căruia funcţionarii îi datorează statutul şi îmbunătăţirea situaţiei lor materiale.

Administraţia

Prin legea din 1925 viaţa administrativă a ţării a fost unificată ţi- nându-se seama de două mari nevoi: unitatea statului şi descentralizarea serviciilor publice.

Potrivit declaraţiilor formale pe care Partidul Naţional-Liberal **le-a** făcut, el va desfiinţa legea administrativă actuală care nesocoteşte aceste

două principii, fără de care România este ameninţată sau să piardă caracterul ei firesc de stat unitar naţional, sau să nu poată corespunde cerinţelor administrative ale unei ţări democratice moderne.

Dealtfel, experienţa a dovedit că această lege nu se poate aplica.

Bineînţeles, descentralizarea începută la 1925 trebuie lărgită, în conformitate cu interesele statului nostru unitar.

Partidul Naţional-Liberal e pentru o cât mai deplină şi reală descentralizare comunală şi judeţeană, dar rămâne hotărât potrivnic încercărilor de a se reînvia, sub cuvânt de descentralizare administrativă, regionalismul şi legiuirile străine de altădată, înlesnindu-se astfel, într-o perioadă de consolidare, acţiunea tuturor tendinţelor destrămătoare şi antinaţionale.

Viitoarea reformă administrativă va trebui să ofere ţării o administraţie vrednică şi care să facă din respectul drepturilor cetăţeneşti un adevărat crez.

Acest deziderat va fi realizat sub controlul autorităţilor administrative tutelare şi cu garanţia de judecată a instanţelor de cointeres administrativ.

O deosebită grijă trebuie dată finanţelor comunale şi judeţene care până astăzi n-au primit încă o raţională organizare.

O atare lucrare nu se poate face însă decât coordonând finanţele locale cu cele ale statului, pentru a nu se ajunge la sarcini care prin suprapunerea lor să depăşească puterile contributive ale cetăţenilor.

În afară şi pe deasupra oricărei legiuiri, îngrijită recrutare, dreapta remunerare şi stricta supraveghere a personalului rămân o condiţiune esenţială a oricărei bune şi cinstite administraţiuni.

Politica externă

Politica externă a României îşi are ţelurile bine lămurite prin legăturile internaţionale ale ţării.

Această politică este şi trebuie să rămână o politică de pace, cu apărarea hotărâtă a drepturilor neamului, a suveranităţii naţionale şi a integrităţii teritoriului nostru.

Intangibilitatea tratatelor de pace este şi trebuie să rămână la baza politicii noastre externe.

Partidul Naţional-Liberal va urmări întărirea sistemului nostru de alianţe şi strângerea unor legături cât mai prieteneşti cu toate ţările, îndeosebi cu cele alături de care am înfăptuit unitatea noastră naţională.

Mica înţelegere trebuie să-şi dezvolte acţiunea sa binefăcătoare de solidaritate şi de apărare a tratatelor.

De asemenea, alianţa cu Polonia trebuie să se consolideze tot mai mult.

Partidul Naţional-Liberal vede în dezvoltarea principiilor Societăţii Naţiunilor şi de solidaritate internaţională şi europeană cea mai bună chezăşie pentru pacea şi propăşirea popoarelor.

Toate statele democratice simt nevoia de a se apăra împotriva influenţelor subversive din afară ale comunismului: cea mai mare energie 380

se impune faţă de o acţiune care, pe lângă primejdiile ei interne, reprezintă şi tendinţele de destrămare ale duşmanilor noştri din afară.

Printr-o asemenea politică externă, România va servi nu numai interesele ei vitale, dar şi pe cele permanente ale comunităţii internaţionale, îndeplinind menirea ei firească de factor de ordine, de progres şi de civilizaţie în această parte a lumii.

Viitorul, din 6 mai 1930.

93. Documente privind restauraţia din 8 iunie 1930

a) Declaraţiile lui I. G. Duca în şedinţa Comitetului Executiv al P.N.L., din 7 iunie 1930.

Să-mi daţi voie să fac în faţa dv. acest examen al conştiinţei mele şi cred că îmi veţi admite că sub imperiul întâmplărilor de azi noapte mi-am stabilit convingerea în această chestiune.

De mult cugetam la această chestiune şi în dese rânduri mi-am pus în conştiinţa mea judecata acestei chestiuni care bănuiam că va surveni, cum s-a şi întâmplat.

Am scrutat tot ce-mi poate spune judecata şi' conştiinţa mea şi din două motive: unul de ordin etic şi altul de ordin politic şi naţional, mă împiedică definitiv să primesc soluţia de azi.

Am fost prea strâns legat de opera regelui Ferdinand I şi a lui Ion I. C. Brătianu, am slujit ţara sub conducerea acestora în timpuri care prin nimic nu se pot şterge, aşa încât este firesc ca să urmez -în totul hotărârea lor.

Aş considera că mă dezonorez făcând altfel, şi, deci, să sfârşesc cariera mea politică cu un act de dezonorare.

Aş trece totuşi peste dezonorarea mea, dacă aş avea conştiinţa că slujesc un mare interes politic şi naţional.

Am însă absoluta convingere contrarie.

Fapta de astă-noapte este cea mai primejdioasă aventură ce s-a putut face şi este tot ce poate aduce mai mult rău consolidării noastre naţionale şi situaţiunii ţării în toate privinţele.

La o primejdioasă aventură nu pot să iau parte, refuz să mă duc, chiar dacă viaţa mea politică ar lua sfârşit azi.

Sfatul ce dau partidului nostru este o intransigenţă absolută.

Vor fi vremuri foarte grele, mergem la o luptă dârză. Prin urmare, să ne numărăm.

Vor fi şovăitori, vor fi profitori de noi situaţiuni, totuşi noi

vom învinge.

Dl. Brătianu v-a arătat că aceleaşi timpuri le-am trăit şi la Iaşi unde pe puţini ne-a susţinut o credinţă şi totuşi, cu această credinţă, am biruit.

Nu e vorba să se forţeze conştiinţa nimănui, fiecare să judece şi fiecare să se lase hotărât numai de interesele superioare şi permanente ale ţării pe care o slujim.

Eu v-am spus întreg gândul meu de la care nimic pe lume nu mă va abate.

Viitorul, din 8 iunie 1930.

b) Lege pentru abrogarea art. 6 şi 7 din legea privitoare la actele civile ale membrilor familiei domnitoare

(8 iunie 1930)

Art. 1. Art. 6 şi 7 din legea privitoare la actele civile ale membrilor familiei domnitoare din 5 ianuarie 1926 se abrogă.

Art. 2. Legea promulgativă prin înaltul decret regal nr. 13 din 4 ianuarie 1926, publicată în *Monitorul oficial* nr. 4 din 5 ianuarie 1926, prin care s-a primit renunţarea Alteţei Sale Regale principele Carol la succesiunea tronului şi la toate drepturile, titlurile şi prerogativele de care, în virtutea Constituţiei şi a Statutelor familiei regale, se bucură, ca principe moştenitor al României şi ca membru al familiei domnitoare, se anulează.

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XVIII, 1930, p. 345.

c) Lege relativă la moştenitorul tronului României

(8 iunie 1930)

Articol unic. — Moştenitorul tronului României ia şi numele de Mare Voievod al Albei-Iulia.

C. Hamangiu, *Codul general al României,* voi. XVIII, 1930, p. 345.

d) Legea adoptată de Reprezentanţa Naţională la 8 iunie 1930, prin care principele Carol este proclamat succesor al tronul României

Articolul unic. Corpurile legiuitoare, întrunite într-o singură Adunare şi constituite ca Reprezentaţiunea Naţională, declară anulată:

Legea promulgată prin înaltul decret regal nr. 13, publicată în *Monitorul oficial,* nr. 4 din 5 ianuarie 1926, prin care s-a primit renunţarea Alteţei Sale Regele principelui Carol la succesiunea tronului şi la toate drepturile, titlurile şi prerogativele de care, în virtutea Constituţiei şi a Statutelor

regale, se bucura, ca principe moştenitor şi membru al familiei domnitoare.

Declară, de asemenea, anulată legea promulgată prin înaltul decret regal nr. 14 din 4 ianuarie 1926, prin care Reprezentanţa Naţională primeşte Regenţa numită de Majestatea Sa regele Ferdinand I.

în consecinţă, pe temeiul art. 77 şi 79 din Constituţie, Reprezentaţiu- nea Naţională constată că succesiunea tronului României se cuvine de drept Alteţei Sale Regale principelui Carol, coborâtor direct şi legitim în ordine de primogenitură bărbătească a regelui Ferdinand I.

Monitorul oficial, nr. 124 bis, din 8 iunie 1930.

e) Poziţia Partidului Social-Democrat faţă de actul restauraţiei
(15 iunie 1930)

Este de la sine înţeles că, faţă de acest eveniment, muncitorimea organizată nu are de apărat sau afirmat nici un interes de ordin dinastic. Republicană prin program şi convingere, ea consideră cele petrecute la 8 iunie 1930 ca un fapt îndeplinit. Neavând nici un motiv de a apăra menţinerea ordinii constituţionale stabilită de liberali, ea nu este împinsă nici la negarea ordinei noi statornicite de parlamentul naţional-ţărănesc, după cum — pe de altă parte — nimic nu o determină să o susţină. Schimbările de persoane ce se petrec în aşezarea regimului monarhic, nu prezintă nici o importanţă directă pentru muncitorime. Câtă vreme acest regim dăinuieşte, ea ia act de ele pur şi simplu. De aceea, muncitorimea nu este chemată a se pronunţa nici pentru, nici contra noii stări de lucruri. Noua stare de lucruri există — aceasta este faptul esenţial de care trebuie să ţinem seama.

Dar dacă, în judecata muncitorimii organizate, lipseşte interesul dinastic, interesul politic faţă de orice eveniment menit să influenţeze asupra vieţii publice este cu atât mai puternic. Căci oricât de dezinteresaţi am fi din punct de vedere principial în ce priveşte problemele dinastice, schimbările de regi pot să aibă consecinţe politice care ne impun să luăm clar şi hotărât atitudine, mai ales când ele se produc în împrejurări excepţionale şi într-o situaţie politică încărcată de cele mai accentuate tensiuni. Iată consideraţiunea pentru care nu ne este permis să privim nici schimbarea petrecută de curând ca un simplu fapt divers în istoria de familie a dinastiei române.

Şi, iată că în această situaţie de criză şi îndoială exploadează brusc vestea sosirii aeroplanului princiar care nu aducea numai un rege nou, dar putea să aducă şi reorientări fundamentale în politica ţării. Schimbarea regelui nu putea să ne îngrijoreze. Ea putea doar să închidă, în sfârşit, realmente nenorocita „chestiune închisă" care a căşunat ţării atâta sbucium inutil. Eventualitatea reorientării politice, însă, trebuia să ne preocupe în modul cel mai serios. Se va menţine regimul parlamentar şi

constituţional, atât măcar cât l-a putut cuceri poporul românesc până în prezent? Va veni, poate, o eră de accentuată dezvoltare progresivă? Sau ne aşteaptă dictatura militară, autocraţia după model iugoslav, predominarea elementelor reacţionare care de atâta timp pândesc momentul oportun? Iată întrebări care s-au pus oricui în această ţară şi cu atât mai mult nouă care avem de vegheat asupra unei mişcări muncitoreşti clădite cu atâta trudă şi asupra unui început de libertăţi ce ne-a costat scump şi ne-a cerut jertfe grele. Ştiam că Partidul Liberal, acea formidabilă organizaţie de jaf şi reacţiune, va trăi acum ceasurile celei mai meritate

decăderi. Dar unde este garanţia că noul eveniment nu va crea noi forţe reacţionare şi le va da chiar neîngrădite posibilităţi de manifestare?

Aici, în această întrebare, rezidă marele interes politic care trebuie să conducă muncitorimea în atitudinile ei faţă de noua situaţie: interesul menţinerii condiţiilor elementare de dezvoltare politică democratică care s-au înfiripat, destul de timid, în ultimii doi ani. Dacă am putut menţine şi chiar lărgi bruma de libertăţi ce exista sub regimul oligarhic, cu atât mai mult avem dreptul să pretindem azi ca ceeace a existat până acum să nu fie ameninţat de noul regim.

în această direcţie trebuie să se îndrepte toate străduinţele noastre, şi în servirea acestui mare interes suntem datori a munci cu toate puterile la întărirea mişcării noastre muncitoreşti care nu va putea trăi fără democraţie.

„Socialismul” [t] din 15 iunie 1930.

94. Document conţinând lămuririle ministrului instrucţiunii publice şi cultelor cu privire la reclamaţia Partidului Maghiar din România adresată Secretariatului Societăţii Naţiunilor††††††††††††††††††††

†††††††††††††††††††††† în perioada imediat următoare unirii Transilvaniei cu România, minoritatea maghiară a adoptat o atitudine de „rezistenţă pasivă”, de neparticipare la activitatea statului român, în speranţa că la Conferinţa păcii de la Paris nu se va fi ratifica actul de la 1 decembrie 1918. După semnarea tratatului de la Trianon (4 iunie 1920) s-a intensificat „activizarea” unor cercuri politice maghiare, ajungându-se la crearea Partidului Maghiar din România (1922). Acest partid a promovat o politică naţionalist-şovină, folosind o gamă largă de mijloace — ziare şi gazete, broşuri de propagandă, întruniri politice sau religioase, intervenţii în parlament, memorii adresate regelui şi guvernului etc. — prin care insinua că unirea Transilvaniei cu România nu era un act ireversibil, că el ar trebui revizuit. Prin politica sa, Partidul Maghiar din România se alinia orientării stabilite de cercurile guvernante de la Budapesta. între modalităţile folosite de Partidul

la 2 septembrie 1930

Partidul Maghiar din România în reclamaţia recentă adresată Societăţii Naţiunilor se plânge că statul român nu-şi îndeplineşte angajamentele luate prin art. 9 al tratatului de pace faţă de minoritatea maghiară [. ..]

Reclamaţia invocând art. 9 şi 11 din tratatul de pace semnat la Paris în ziua de 9 decembrie 1919 încearcă să arate că acel tratat „n-a avut puterea să schimbe directiva politicii şcolare dictată altădată de caracterul exclusiv românesc al statului român de dinainte de război", încât drept urmare „legile şi edificiul clădit sistematic al decretelor ministeriale şi al măsurilor oficiale au creat o serie de reforme menite

Maghiar din România se număra şi trimiterea de memorii către Societatea Naţiunilor, acuzând guvernul român că nu respectă tratatul minorităţilor semnat la 9 decembrie 1919. Documentul inserat în lucrare reprezintă răspunsul întocmit de ministrul instrucţiunii publice şi cultelor la un astfel de memoriu.

să distrugă opera tratatului sau să-i zădărnicească orice eficacitate, aceasta în directă contrazicere cu scopul şi spiritul tratatului".

Partidul Maghiar pentru a-şi dovedi afirmaţia:

a) invocă decrete şi dispoziţii ministeriale din primii ani de după Unire, provocate la timpul său în parte de situaţia specială, ce a urmat imediat după război şi în parte de lipsa de adaptabilitate a elementului maghiar la noile stări de lucruri; aceste decrete şi dispoziţii s-au perimat fie prin alte dispoziţii, fie prin legi şcolare, pe care Partidul Maghiar le ignoră cu totul;

b) prezintă stări şi fapte tot din această epocă, care, pe urma legiuirilor şcolare ce au urmat în anii 1924—1928, azi au cu totul altă înfăţişare;

c) pune în lumină unilaterală, deci inexactă, diferite articole din legile şcolare;

d) iară legile care asigură pe deplin eficacitatea art. 9 din tratatul de pace şi stările de fapt ce au decurs din aceste legi le ignorează cu totul.

înainte de a intra în analiza fiecărui capitol din reclamaţie, ţinem să respingem cu toată energia insinuarea adusă politicii noastre şcolare antebelice în sensul că aceasta, fiind directivată de caracterul exclusiv românesc al statului român antebelic (vechiul Regat), nu ar fi susceptibilă de o adaptare la dispoziţiile tratatului.

Or adevărul se înfăţişează cu totul altfel.

Anume reclamaţia conclude că pe urma directivei exclusiviste a politicii noastre şcolare antebelice legile şi edificiul clădit sistematic al măsurilor oficiale postbelice, departe de-a traduce în realitate angajamentele înscrise în tratat, au creat o serie de reforme, menite să distrugă opera tratatului sau să zădărnicească orice eficacitate: aceasta în directă contrazicere cu scopul şi spiritul tratatului.

Concluzia este falsă nu numai rezultând din premisa falsă, ci şi prin situaţia faptică reală.

Art. 9 din tratatul de pace dispune privitor la tratamentul minorităţilor etnice şi confesionale: „Ei vor avea prin urmare drept egal de a înfiinţa, conduce şi controla pe cheltuiala lor instituţiuni de caritate, religioase sau sociale, şcoli şi alte organizaţii de educaţie având dreptul de a folosi în ele în toată libertatea limba lor proprie şi a practica liberi religia lor".

Art. 10 din tratat spune: „în materie de instrucţie publică guvernul român va acorda în oraşele şi districtele unde locuieşte o proporţie considerabilă de supuşi români de altă limbă decât cea românească uşurinţe potrivite pentru a asigura ca în şcolile primare instrucţia să se facă copiilor în propria lor limbă, a acestor supuşi români. Această stipula- ţiune nu va împiedica guvernul român de a face obligatoriu învăţământul limbii române în aceste şcoli".

Ori, iată cum s-a conformat stăpânirea română dispoziţiilor tratatului în teritoriul detaşat de la Ungaria şi unit cu România:

1) Au rămas în plină funcţiune şcolile primare şi secundare ale minorităţilor etnice şi confesionale maghiare (rom(ano)-

cat(olice); evanghelice), ref(ormate) şi unitariene) şi după 1 decembrie 1918. 2) în acest

scop, Consiliul Dirigent din Transilvania a dat revizoratelor şcolare următoarele ordine şi decrete privitor la funcţionarea vechilor şcoli minoritare confesionale şi la înfiinţarea de noi şcoli:

a) Ordinul nr. 15 673 din 29 septembrie 1919 a aprobat fără nici o restricţie deschiderea de noi şcoli confesionale cu limbă de predare proprie a minorităţii respective;

b) Ordinul nr. 1 461/1920 din 4 martie a dispus tuturor revizorilor ca să respecte autonomia confesiunilor minoritare, să nu facă nici o dificultate funcţionării şcolilor confesionale minoritare, dovedind prin aceasta că cetăţenii României sunt trataţi egal.

c) Ordinul nr. 31 356/1930 a dispus că se menţin şi se întreţin de stat mai departe şcolile statului cu limbă de predare maghiară.

3) Legea învăţământului primar al statului din 1927 introduce la art. 7 dispoziţiile art. 10 alin. 1 din tratatul de pace în modul următor: Art. 7 (Legea învăţământului primar): „învăţământul primar în şcoalele statului se predă în limba română.

în comunele cu populaţie de altă limbă decât limba română Ministerul Instrucţiunii Publice va înfiinţa şcoale primare cu limba de predare a populaţiei respective, în aceeaşi proporţie ca şi în comunele româneşti. în aceste şcoale studiul limbii române va fi însă obligator în numărul de ore stabilit prin regulament.”

4) Legea învăţământului particular din anul 1925 introduce dispoziţiile art. 9 din tratat privitor la învăţământ.

5) Legea învăţământului secundar (1928) la art. 11 dispune: „în regiunile cu populaţiune minoritară în număr precumpănitor se vor putea înfiinţa, în condiţiile art. 7 şi 8, pe lângă liceele de stat, secţiuni în care învăţământul să se predea în limba minorităţii respective. O astfel de secţiune se poate înfiinţa numai în cazul când se va înscrie un număr de maximum 30 elevi de clasă în gimnaziu şi de 25 elevi de clasă în cursul superior”.

Văzând dispoziţia acestui articol, suntem nevoiţi a arăta că art. 10 din tratatul de pace obligă statul român de a face uşurinţi elementului minoritar numai în învăţământul primar, or statul român face aceste uşurinţi chiar şi învăţământului secundar, fără să aibă în privinţa acestui învăţământ vreun obligament sau angajament faţă de elementul minoritar.

Din dispoziţiile citate ale Consiliului Dirigent şi ale Secretariatului General din Transilvania, apoi din dispoziţiile precise ale legilor şcolare este evidentă inexactitatea afirmaţiei Partidului Maghiar că legile şi dispoziţiile Ministerului ar fi în contrazicere cu scopul şi spiritul tratatului şi că aceste legi şi dispoziţii ar fi menite să distrugă opera tratatului.

Dovedind inexactitatea reclamaţiei cu privire la natura

legilor şcolare şi a dispoziţiilor ministeriale, s-ar putea uşor întâmpla ca reclamanţii, recunoscând corectitudinea legilor şi a unor dispoziţiuni ministeriale, să obiecteze că realitatea este cu totul alta decât litera legii.

Pentru a combate o astfel de aserţiune, vom pune faţă în faţă numărul şcolilor ce le avea minoritatea maghiară înainte de 1918 şi ce le are azi, în baza art. 9 din tratatul de pace:

Şcoli primare

	1918	1930
Rom (ano) -cat <olice>	383	316
Ev (anghelice) -ref (ormate)	322	503
Unitariene	26	37
Ev (anghelice) C.A.	8	16
Armeno-cat(olice)		1
Ruteno-cat(olice)	—	1
Total	739	874

Observăm că numărul şcolilor romano-cat(olice> maghiare din 1930 este redus faţă de numărul acelor şcoli din 1918 pe urma faptului că şvabii rom(ano)-cat(olici) din Banat, după 1918, au înlocuit limba de predare maghiară cu limba germană, limba lor maternă.

Şcoli secundare

a) *Licee complete*

	1918	1930
Rom (ano) -cat (olice)	15	9
Ev (anghelice) -ref (ormate)	9	7
Unitariene	2	2
Ev(anghelice) C.A. magh(iare)	—	
Total	26	18

b) *Şcoli civile*

	1918	1930
Rom (ano) -cat (olice)	21	15
Ev (anghelice) -ref (ormate)	1	7
Unitariene		
Ev (anghelice) C.A.	—	2
Total	22	24

c) *Şcoli comerciale*

	1918	1930
Rom(ano)-cat(olice)	1	2
Ev (anghelice) -ref (ormate)	—	1
Total	1	3

d) *Şcoli normale*

	1918	1930
Rom<ano>-cat<olice> Ev (anghelice) -ref (ormate) Unitariene	— 7	— — 7
Total	7	7

Dovedind netemeinicia afirmaţiilor Partidului Maghiar, nu ne putem reţine mirarea cum de Partidul Maghiar, de altă parte, când afişează în partea introductivă a reclamaţiei sale că statul român nu are sensibilitate faţă de concepţia nouă înscrisă în tratatul de pace în privinţa tratamentului şcolar al minorităţilor, ignorează în mod inadmisibil faptul că statul român în virtutea art. 10 al aceluiaşi tratat întreţine pentru minoritatea maghiară:

•

260 şcoli primare de stat cu limba de predare maghiară şi

223 secţii paralele în şcolile primare ale statului cu limba de predare maghiară şi că acelaşi stat mai întreţine, chiar fără să-l oblige tratatul de pace, şi şcoli comerciale şi secundare ale statului cu secţii paralele maghiare în Oradea, Cluj, Arad şi Timişoara.

Această ignorare să fie oare numai o simplă scăpare din vedere sau să fie o ignorare intenţionată pentru a surprinde mai uşor buna credinţă a Societăţii Naţiunilor?

Din cele expuse rezultă că:

a) Statul român începând cu actele Consiliului Dirigent din Transilvania până inclusiv la legea învăţământului secundar din 1928 şi-a afirmat şi confirmat angajamentul luat prin tratatul de pace faţă de minorităţi pe teren şcolar.

b) Reclamaţia Partidului Maghiar în partea sa introductivă, afirmând contrariul, ca bază principală a reclamaţiei, se pune pe temei greşit.

Totuşi Partidul Maghiar spre a-şi susţine şi dovedi teza invocă câteva cazuri sau procedee de importanţă secundară, pe care le prezintă şi explică deasemenea în mod unilateral, deci inexact.

în cele ce urmează vom analiza toate cazurile:

I. *Zona culturală*

Crearea, avantagiile materiale ale învăţătorilor, motivarea înfiinţării şi scopul adevărat al zonei culturale.

Partidul Maghiar afirmă că înfiinţarea zonei culturale, căreia în Transilvania îi aparţin jud(eţele) Bihor, Sălaj, Satu-Mare, Maramureş, Hunedoara, Turda-Arieş, Mureş-Turda, Odorhei, Ciuc şi Trei-Scaune, stabilite astfel prin decizia ministerială nr. 40 771/1924 şi prin art. 159 din legea învăţământului primar, ar avea ca motiv mărturisit românizarea elementului românesc desnaţionalizat, dar în realitate ar avea ca scop nemărturisit reducerea (anihilarea) civilizaţiei maghiare în acele judeţe. Deci statul român prin crearea zonei culturale ar leza libertatea culturii maghiare, faţă de care şi-a luat angajament prin art. 9 al tratatului de pace.

Ori, Partidul Maghiar, când pune în sarcina zonei culturale româneşti scopuri pe care acesta nu le are, cade într-o eroare datorită unei 388

sugestii psihice, de care nu poate scăpa, şi anume intuiţia zonei culturale maghiare de pe vremuri. '

Guvernul maghiar la începutul anului 1917 prin un ordin special, cu toată împotrivirea bisericilor româneşti din Transilvania, a hotărât suprimarea şcolilor româneşti din judeţele Braşov, Făgăraş, .Sibiu, Ţărâna va-Mare şi trei plăşi din judeţul Hunedoara şi înlocuirea şcolilor româneşti cu şcoli primare de stat cu limba de predare maghiară.

în bugetul anului 1917/918 în acest scop s-au prevăzut cheltuiele celor 1 600 şcoli primare maghiare şi 800 grădini de copii mici maghiare în acele judeţe.

De ce era vorba în zona culturală maghiară?

De suprimarea totală a şcolilor româneşti şi înlocuirea lor cu şcoli ungureşti şi de înfiinţarea a 800 de grădini ungureşti noi pe seama copiilor de 4—6 ani, adică era vorba de stingerea totală a graiului românesc în 5 judeţe.

Fantoma acestei grozăvii pedagogice, în serviciul naţionalismului şo- vinist maghiar, neodihneşte Partidul Maghiar şi îl face să atribuie zonei culturale româneşti scopuri identice cu a celei ungureşti.

Ori, zona culturală românească nu a avut şi nu are scopul pe care i-l atribuie Partidul Maghiar.

Ţinem să fixăm de pe acum că chiar şi în judeţele cu populaţiune săcuiască preponderentă stau în picioare toate şcolile primare maghiare confesionale antebelice şi îşi îndeplinesc rolul cultural, ca şi înainte:

Motivele înfiinţării şi scopul zonei culturale româneşti este cu totul altul decât cel arătat de Partidul Maghiar.

Pentru a dovedi afirmaţia noastră ne servim de următoarele date luate din statistica maghiară oficială din anul 1900 şi 1910 privitor la judeţele menţionate în reclamaţia Partidului Maghiar.

Faţă de situaţia ruşinoasă de analfabetism general a elementului românesc, lăsată moştenire statului românesc de către regimul maghiar, oare nu a fost datoria fiecărui guvern român să se îngrijească de intensificarea învăţământului românesc?

Iată motivul adevărat şi real al înfiinţării unei zone culturale româneşti.

Scopul zonei culturale româneşti, decurgând din motivul înfiinţării ei, este clar şi mărturisit, anume intensificarea învăţământului românesc pe seama elementului românesc pentru a-l ridica cel puţin la treapta la care regimul maghiar de protecţionism cultural de 1 000 ani a reuşit să ridice elementul maghiar.

Orice alte afirmări asupra scopului nemărturisit al zonei culturale sunt pure învenţiuni ale unor creeri sugestionaţi de fantomă zonei culturale maghiare de pe vremuri.

Deci suntem de părere să se ceară de la Societatea Naţiunilor să respingă reclamaţia ca neîntemeiată.

NICOLAE COSTACHESCU,
ministrul instrucţiunii publice şi cultelor

Arhiva Istorică Centrală, fond. Casa Regală, dos. 77/1930, f. 1—29

95. Manifestul-program al Partidului Naţional-Agrar‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ (iunie 1932)

Am întemeiat Partidul Naţional-Agrar. Dorind o primenire, stabilind un crez, vestind pocăinţă şi sancţiuni, noi vrem să dăm un nou ideal cetăţenesc. De trei luni ne-am desfăşurat flamura proaspătă făcând spovedania în faţa obştei.

Ţinta noastră?

Pe ruinele ereziilor de până acum vrem să vindecăm ţara.

Partidul Naţional-Agrar, conştient de menirea sa, se leagă să îndeplinească o reformă radicală a sufletului României bolnave. Pe lângă refacerea osaturii noastre economice-financiare, vom urmări o rectificare morală a societăţii româneşti, cuprinsă astăzi de sus şi până jos de duhul descompunerii şi al descurajării.

Partidul Naţional-Agrar vede în ideia monarhică garanţia cea mai temeinică a existenţei noastre de stat naţional.

Partidul Naţional-Agrar, clădindu-şi întregul său program politic pe cele două adevăruri organice ale neamului nostru, crede în sângele românesc şi în pământul Ţării. Afirmând puterea de înnoire a ideii naţionale, la adăpostul căreia se poate realiza o operă de armonie socială cu ocrotirea normală a tuturor infiltraţiilor etnice străine, şi văzând în agricultură categoria de producţie cea mai însemnată a României, Partidul Naţional-Agrar îşi mărturiseşte năzuinţele sale în cele ce

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Manifestul-program al Partidului Naţional-Agrar, al cărui preşedinte era Octavian Goga, se adresa în principal ţărănimii, care trebuia să constituie suportul de bază al acestui nou organism politic. După cum vrea să arate şî prin titulatură, agricultura era „categoria de producţie cea mai însemnată a României”, iar proprietatea agricolă „trebuia apărată şi întărită pentru a constitui temelia sănătoasă a economiei naţionale”.

Programul se adresa şi altor categorii sociale, făgăduind apărarea intereselor profesionale ale muncitorilor, pedepsirea celor ce au risipit averea statului, precum şi instituirea controlului averilor.

După 1933, multe din aceste formulări propagandistice au fost înlocuite cu altele, având un accentuat caracter antidemocratic, naţionalist. Octavian Goga, adept al politicii lui Carol al II-lea, s-a ridicat împotriva sistemului democratic, pro- nunţându-se pentru o conducere autoritară, cerând în acest sens, modificarea Constituţiei şi a sistemului de constituire a Corpurilor legiuitoare.

urmează:

Ne vom strădui să apărăm şi să întărim în orice împrejurare proprietatea agricolă, pentru a face din ea temelia sănătoasă şi neclintită a economiei noastre naţionale.

Vom pune în practică măsurile trebuincioase pentru a ridica preţul cerealelor, potrivit lozincii pe care am îmbrăţişat-o din prima zi a întemeierii partidului nostru, şi anume: rod mult, rod bun şi cu preţ.

Vom revizui şi îmbunătăţi condiţiunile conversiunii agricole, având în vedere mijloacele pentru crearea unui credit pe seama plugarilor, menit să învioreze din nou gospodăria ţării, paralizată astăzi. Vom stărui în
acelaşi timp să salvăm proprietatea imobiliară urbană din ghiarele cămătăriei, pentru a nu altera actualele relaţii de proprietate printr-o invazie străină.

Ne angajăm să aducem la îndeplinire o reducere a impozitelor actuale prea urcate, scăzându-le în aceeaşi măsură în care au scăzut şi câştigurile muncii productive.

Printr-o politică vamală chibzuită, punând capăt ocrotirii exagerate acordate unor industrii parazitare, vom face să se ieftinească toate mărfurile de care are nevoie ţărănimea, statornicind un echilibru mai drept între preţul produselor fabricate şi preţul produselor agricole.

Vom însănătoşi finanţele sleite ale României, nu prin noi împrumuturi pe care bugetul nostru nu le mai suportă, ci printr-o mânuire cin$_7$ stită şi cu grijă priveghiată a banului public.

Ţinând seama de interesele ţării, respectând angajamentele noastre internaţionale, dar afirmând conştiinţa că nu vom putea fi niciodată exploataţii străinilor, vom cere atât diminuarea, cât şi o nouă eşalonare a datoriei noastre publice, căutând ca printr-o nouă punere în valoare a bogăţiilor ţării să plătim anuităţile împrumuturilor de până acum fără a ne atinge de actualul buget deficitar.

Vom da ţării o nouă reformă administrativă, urmărind o formulă simplă şi unitară, curăţitoare a bugetului şi capabilă de a reînvia simţământul de autoritate naţională şi de putere Executivă efectivă, grav compromisă astăzi.

Vom lua apărarea intereselor profesionale ale muncitorilor şi vom lupta împotriva şomajului prin stimularea activităţii economice a ţării.

Vom trage la răspundere pe toţi aceia care au risipit şi au jertfit averea statului, cerând justiţiei cele mai aspre pedepse pentru ei.

Ne luăm obligaţia să instituim un control al averilor, de care vechile partide au fugit, şi să procedăm la confiscarea în folosul statului a tuturor bunurilor dobândite prin mijloace nepermise sau tăinuite.

Ne vom îngriji cu toată luarea aminte de soarta bisericii şi a şcolii, făcând din ridicarea sufletească şi morală a poporului o adevărată problemă de stat.

Vom reînfiinţa Ministerul Cultelor şi vom acorda o justă

retribuţie preoţilor şi învăţătorilor, pe care vrem să-i aşezăm printre cei mai folositori slujbaşi ai ţării.

Vom urmări prin toate actele noastre un ideal de pace între popoare, dar, văzând primejdiile care ameninţă graniţele noastre, vom veghea ca armata României să fie bine înzestrată, bine echipată şi bine hrănită, tocmai pentru a preveni orice agresiune îndreptată împotriva integrităţii teritoriului naţional.

Ţara noastră, din 29 iunie 1932.

96. Discursul-program rostit de Constantin Argetoianu, preşedintele Uniunii Agrare§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

(6 noiembrie 1932)

D. Argetoianu, primit cu îndelungate ovaţii, spune:

Cuţitul a ajuns la os. Priveliştea este îngrijorătoare. Jos, printre cei care muncesc, domneşte sărăcia şi deznădejdea, iar sus, printre cei care conduc ţara, zăpăceala. Azi nu se mai pot da lupte politice, ci trebuie să luptăm pentru existenţă. Zăpăceala sferelor diriguitoare poate fi fatală pentru viitorul nostru. Citesc ca dv., în fiecare zi, ziarele, care ne pun la curent cu îndeletnicirile mari şi mărunte ale Consiliului de Miniştri, ale miniştrilor, diferitelor comisii şi ale unor specialişti. Se discută dacă trebuie plătit cuponul, dacă trebuie să menţinem stabilitatea leului, sau să licenţiem sau nu o bună parte dintre funcţionari.

Problema principală

Toate acestea, însă, sunt probleme secundare. Avem o singură problemă, anume problema normalizării producţiunii. Producţia este paralizată şi producătorii neputincioşi. Când se va rezolva problema producţiei toate celelalte probleme secundare se vor rezolva de la sine. Avem o clasă producătoare, care munceşte fără folos. Urcarea preţului la grâu şi la vin nu provine din îmbunătăţirea situaţiei, ci pentru că nu s-a făcut vin şi grâu. Sporirea preţului grâului şi a vinului este o sporire de sărăcie, nu de bogăţie. Scumpirea, dealtminteri, a grâului e resimţită şi de producători, care nu-şi mai pot procura sămânţa de grâu pentru muncile de toamnă. Agricultorii produc sub spezele de cost, aşa că ajung toţi la bilanţ deficitar. De aci şi numai de aici purcede criza. De aici, toate insolvabilităţile, de aici situaţia deficitară a tezaurului. Pentru vindecarea răului,

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Documentul reprezintă de ^apt programul Uniunii Agrare, organizaţie politică al cărui conducător era Constantin Argetoianu. Acesta a trecut prin mai multe partide (Partidul Conservator, Partidul Poporului, Partidul Naţionalist al Poporului, Partidul Naţional, Partidul Naţional-Liberal). în 1932 el a întemeiat o organizaţie politică proprie.

trebuie să atacăm problema principală şi numai această problemă. Soluţiile nu sunt uşoare. Problema valorificării producţiei, factorii esenţiali sunt într-o interdependenţă mondială aşa de strânsă şi atât de greu de orientat încât nu putem avea pretenţia să ajungem deodată la o normalizare în această direcţie.

Datoria guvernelor

Datoria de căpetenie este să ajutăm pe producători să treacă prin această criză, fără să piară. Producătorii nu mai pot trăi cu povara pasivului ce le apasă umerii. Soluţia se impune de la sine — lichidarea pasivului producătorului român, a tuturor producătorilor români şi lichidarea cât mai repede. Nu există duşmănie între debitori şi creditori. Cine este duşmanul capitalului cinstit? De cămătarii care au luat 50 la sută nu mă ocup. Mă ocup de creditul cinstit de care trebuie să ţinem seama,

dar care şi el trebuie să ţină seama de situaţia debitorilor. Marea proprietate a făcut sacrificii mari la realizarea reformei agrare fără proteste.

Astăzi trebuie să facă sacrificii şi capitaliştii în interesul obştesc, dar şi al lor. Căci dacă nu le vor face, praf se va alege de toate creanţele lor. Intangibilitatea creanţei este cea mai mare prostie, căci e o prostie să ai în sertar o creanţă intangibilă, dar inoperantă. Să înţeleagă toţi creditorii că totalitatea creanţelor nu o mai poate încasa. Nu pentru că nu vrem, dar pentru că nu putem plăti.

Cum se poate face lichidarea trecutului

Lichidarea pasivului producătorilor s-ar putea face pe două căi: 1) calea inaugurată de mine, prin legea conversiunii, prin care se modifică legal raporturile dintre debitori şi creditori. La reproşul că n-am făcut conversiunea şi pentru oraşe, răspund că trebuie să urcăm scara treaptă cu treaptă.

Merit însă alt reproş, pe care mi-l fac singur. Trebuia, prin legea mea, să se scadă şi mai mult creanţele. Nu ştiu cine a dat sfatul să strice rosturile legii mele, dar i-a sfătuit rău. Căci legile ce vor urma vor fi mai severe. Iar dacă se vor atinge şi de acelea, apoi vor urma altele foarte drastice.

Nu vă lăsaţi ademeniţi de inflaţie

A doua cale, ar fi să nu te atingi prin lege de aceste raporturi şi să laşi să ajungă la acelaşi rezultat, prin scăderea monedei. Cu alte cuvinte, să recurgi la inflaţie. Nu vă lăsaţi ademeniţi şi nu vă culcaţi pe perna inflaţiei, căci veţi dormi prost. Inflaţia este un fenomen cu care nu te poţi juca. Se poate foarte bine ca moneda să nu scadă, cu toate împrejurările pe

care le vedem. Moneda s-a întărit în stabilitatea ei. Imediat după război ea era foarte sensibilă şi a înregistrat curse de scădere verticale. Astăzi, sensibilitatea monedei este mult atenuată. S-ar putea însă ca leul să scadă în străinătate şi să nu scadă în ţară. Vom avea astfel leul extern şi leul intern. Atunci vom valorifica ieftin producţia noastră şi am cumpăra scump producţia altora. Am scoborî încă alte câteva trepte pe scara ruşinei. Inflaţia poate, prin urmare, să nu vie, dar poate şi să vie.

Dacă vine, ne plătim datoriile uşor, dar a doua zi va trebui să facem altele, şi să cădem mai rău ca înainte. E mai bine să procedăm prin măsuri legale, extinzând conversiunea asupra tuturor producătorilor, făcând uşurări de plată. Să nu stingem cu totul dreptul creditorilor, lăsându-le un colţişor şi când va veni belşugul să le plătim. Până atunci, nici o dobândă, nici capete, nici execuţie silită.

Lumea bancară să urmeze exemplul dat de marea proprietate. După acestea, problemele celelalte se vor soluţiona de la sine. Când producătorul va putea plăti statului, bugetul va fi echilibrat şi va face faţă nevoilor.

Experţii străini, de care se vorbeşte, par să ne înveţe să echilibrăm cheltuielile statului. Aceasta e. ceva inutil. Să.vină.experţi străini să înveţe pe producătorii noştri cum să încheie bilanţuri active. Altcum nu le înţeleg utilitatea.

„Aliaţi dar nu clienţi“

Mă rezum: numai problema producţiei naţionale şi a producătorilor este singura problemă de rezolvat şi care trebuie să ne preocupe pentru moment.

Pe lângă această problemă esenţială a producţiunii, este una de ordin general care trebuie să ne preocupe de pe acum, fiind legată de viitorul nostru politic şi economic: trebuie să ne recâştigăm independenţa noastră politică şi economică în raporturile cu străinătatea. Politica de slugă la stăpân, ce o ducem de la război încoace, nu mai poate dăinui. Suntem respectuoşi faţă de alianţele noastre şi înţelegem să ne respectăm semnătura: dar nu putem ca din aceste legături să facem un crez şi să ne călcăm demnitatea şi interesele noastre. înţelegem să fim aliaţi dar nu clienţi.

Acestea sunt lozincile cu care am venit aci, spre a preciza punctul de plecare pe drumul pe care cred că trebuie să pornim, drum care va fi greu, dar scurt. Va trebui să mergem cu paşi repezi pe acest drum, deoarece ţara nu are timp să aştepte.

Voi, olteni, daţi-mi curajul care-mi trebuie. De rest, lăsaţi pe mine!

Pământul nostru, din 8 noiembrie 1932.

97. Discursul-program rostit de Grigore Iunian cu prilejul întemeierii Partidului Ţărănesc-Radical (20 noiembrie 1932)

Programul noului partid

De ce am plecat din Partidul Naţional-Ţărănesc? întrebaţi şi noi avem îndatorirea de a vă răspunde. Pentrucă vroim să reînchegăm forţa politică pe care dv. aţi creat-o în 1919 şi cu mari sacrificii aţi dus-o în lungul anilor de mari greutăţi, până la anul 1928.

Voim să reînchegăm această forţă politică pe temeiul programului care a fost alcătuit pe vremuri de Partidul Naţional-Ţărănesc şi pe care astăzi partidul acesta l-a trădat şi l-a părăsit. Voim, pe lângă toate acestea, să avem în vedere realităţile din această ţară şi să căutăm în clipele grele prin care trecem soluţiile cele mai potrivite pentru nevoile noastre.

Să rupem cu minciuna, să rupem cu făţărnicia şi să trăim o viaţă în cadrele intereselor noastre naţionale, cu ocrotirea nevoilor tuturor categoriilor de cetăţeni.

Am avut prilejul să discut în parlament problemele al căror obiect formează obiectul congresului de azi. Am arătat atunci că pentru a înlesni înviorarea economică naţională se impun două măsuri: aplicarea suspendării plăţii cuponului şi restabilizarea.

i

Cuvântul, din 22 noiembrie 1932.

98. Cuvântarea rostită de dr. Petru Groza, la 21 ianuarie 1933, cu prilejul întemeierii Frontului Plugarilor**********

Voi ţăranii††††††††††††††††††††††

din acest colţ de ţară, leagăn al neamului românesc, pământ îngrăşat cu sudoarea şi sângele strămoşilor noştri, scris cu litere mari în cartea pătimirilor, începând cu Sarmizegetusa până la mormintele din Ţebea, aţi ridicat la marea adunare din sala Teatrului din Deva la 8 ianuarie arma înţelepciunii voastre strămoşeşti împotriva politicianismului. Această armă, ruginită până acum de toate minciunile, făgăduielile şi ispitele unei false democraţii, a apărut sclipitoare în această zi, curăţită prin focul greului şi neajunsurilor, care v-au scos din satele voastre, punându- vă la drum lung şi adunându-vă atât de mulţi cum nu a putut s-o facă nici un guvern sau partid de la întregirea ţării încoace.

Arma înţelepciunii voastre aţi muiat-o însă în valul deznădejdii — şi să ia seama diriguitorii ţării.

Glasul vostru trebuie auzit — nimeni nu-şi va mai putea astupa urechile.

Necazurile voastre trebuie văzute — vai, orbilor.

Adunaţi de capul vostru, nechemaţi de nici un partid, mai mult, întorcând spatele până-ntrunul politicienilor guvernamentali', care v-au convocat în aceeaşi zi, la aceeaşi oră, într-un local din apropierea întrunirii voastre, nu v-aţi mai lăsat ademeniţi nici de făgăduieli, nici de cei trei cârnaţi şi o halbă de vin. Nu v-aţi mai muiat nici de plânsetele băbeşti.

Chemat în mijlocul vostru de o delegaţie, am spus lămurit şi fără înconjur ce gândesc.

Am declarat că profitorii de ape tulburi ale politicianismului, strâns adunaţi în jurul oalei cu friptură, rău fac că uită furtuna din jurul lor. Acum toată lumea are datoria să suspende orice activitate pentru sporirea averii, iar cei care au averi să nu se sperie dacă pierd o parte din ele.

Cea mai mare avere este puterea de muncă, sănătatea şi o cinstită ordine în ţară, pentru ca toată lumea muncitoare să poată trăi, pierind trântorii atât de sporiţi ai diferitelor grupări politice, care, exploatând conjuncturi prielnice, mutându-se de la un partid la altul, şi-au creat adevărate instituţiuni de jaf şi pradă a banului public.

Capitalul leneş, acţionarii şi deponenţii, ascunzătorii de

********** Frontul Plugarilor a fost creat în ianuarie 1933 la Deva din iniţiativa unui grup de ţărani din judeţul Hunedoara. Preşedinte a fost ales, în noiembrie 1933, dr. Petru Groza.

††††††††††††††††††††††„ Aşa în text; primele două cuvinte ale frazei formează şi titlul cuvântării.

numerar trebuie să se împace cu gândul ca sumele lor să fie reduse la jumătate ieri, la un sfert azi — după cum întârzie, la zero — dacă vor întârzia prea mult cu operaţia mare a refacerii noastre financiare.

Nici marii capitalişti străini care ne-au împrumutat cu banii ieftini de atunci nu scapă de acest adevăr. Cu cât vor întârzia mai mult cu reducerea capitalurilor şi dobânzilor, cu atât mai puţin vor încasa.

Balonul conversiunii întortocheate trebuie spart fără întârziere, lu- ându-se o hotărâre eroică şi simplă.

Nimeni să nu fie obligat de a replăti mai multă valoare decât a căpătat. Dacă datoriile făcute atunci când banul era pleavă s-ar replăti acum, când banul e atât de scump, în aceeaşi sumă, toţi creditorii ar câştiga, fără muncă, fără dreptate, foarte mult, iar toţi datoraşii s-ar ruina.

A fost perechea de boi 20 000 de lei atunci când ai luat împrumutul, a scăzut acest preţ la 6 000—8 000 acum când trebuie să replăteşti; ce minte diavolească mai poate orândui ca să replăteşti aceeaşi sumă, deci în loc de o valoare, avere de o pereche de boi, 2—3 perechi!

încurcata lege a conversiunii a fost şi mai încurcată prin suspendarea acestei legi înainte ca ea să fie aplicată. O mulţime de articole, din care nimeni nu mai ştie ce să facă.

Până când încurcăm lumea?

Cine împiedică ca în locul codrului de paragrafe strâmbe să se facă un articol scurt, limpede: iertarea odată şi pentru totdeauna a datoriei în măsura în care contravaloarea banului s-a urcat.

Banul, valoarea lui nominală este o ficţiune — contravaloarea lui, adică bunul pe care-l poţi cumpăra cu el, o realitate.

Cine se agaţă de lumea ficţiunilor va pierde pământul de sub picioare.

Pentru ce s-a urcat contravaloarea banului atât de mult?

O întrebare la care cei prea cuminţi pot să dea o sumedenie de răspunsuri. Le lăsăm pe seama babelor înţelepte, ca să se pieptene cu astfel de întrebări.

Noi ştim un lucru: mulţi bani s-au ascuns, fiindcă nimeni nu poate crede că şoarecii au mâncat deodată atâta pleavă de bani cât circula înainte. Cine ne împiedică să căutăm unde sunt banii prin ştamipilarea lor?

Să vedem astfel cine împiedică circularea banului în vinele gospodăriei ţării noastre, întocmai cum buboaiele împiedică circulaţia sângelui în trupul nostru,

Sunt lucruri foarte simple, şi totuşi nu se fac.

Cine are interesul să nu se facă?

Voi nu. — Eu, încă nu.

' Atunci? Trebuie siliţi aceia care au alte interese să nu mai împiedice sau întârzie, aceste măsuri.

Siliţi cu arme legale. Nici o lege nu vă sileşte să împingeţi carul partidelor politice, care toate au votat „conversiunea*, dar

— cu puţine excepţii — toate o înjură.

Puterea voastră e mare, cu o singură condiţie: să vă uniţi şi să vă organizaţi; atunci puterea voastră este şi legală. O turmă neorganizată, oricât de numeroasă ar fi, nu va face nimic, ba se va încurca şi cu legile şi chiar cu ea singură. Poate îşi va găsi păstorii care să o ducă la pă- şunat, dar nu vor găsi luptători, care nu se pun decât în fruntea unei armate organizate, chiar şi cu mai puţini.

Puţinii organizaţi au învins totdeauna pe cei mulţi neorganizaţi.

Organizarea e simplă. Alegeţi un delegat sau om de legătură, om cu orânduială la cap, de fiecare comună. Delegaţii din comunele unei plăşi să se adune la un loc, alegând din sânul lor un delegat de plasă, iar delegaţii de plasă, adunându-se la un loc, vor găsi modul cum să hotărască în numele vostru şi potrivit cu dorinţele voastre, spunând limpede ce doriţi.

Veţi face un bine şi ţării făcând să se audă glasurile voastre astfel unite într-unul puternic — şi de către cei care astăzi sunt încă surzi, sau nu vreau să audă.

La întrunirea din 18 ianuarie aţi dat o măreaţă dovadă de disciplină ordonată — eu cred în viitorul vostru, dr. Petru Groza, fost ministru.

Dr. Petru Groza, *Articole, cuvântări, interviuri. Texte alese,* Bucureşti, Editura politică, 1973, p. 70—72

99. Apelul Comitetului Naţional Antifascist din România (13 iulie 1933)

Izbânda vremelnică a regimului hitlerist în Germania a provocat pretutindeni o nouă îndârjire a reacţiunii fasciste. Peste tot, şi la noi în România de asemeni, partizanii urii de rasă, ai dictaturii fascisto-anti- semite se dedau la cea mai demagogică propagandă, aţâţând şovinismul şi deşteptând instinctele reacţionare ale unor pături pe care mizeria unei crize fără precedent le împinge să vadă mântuirea lor înapoi, iar nu înainte.

Adepţii hitlerismului român iau ca exemplu Germania în propaganda lor.

Ce se poate observa în Germania de azi? Cea mai grozavă teroare împotriva muncitorimii, împotriva celor mai de vază intelectuali, ca şi a micilor comercianţi şi liber profesionişti. Libertăţile de presă, de întruniri şi asociere câştigate cu jertfe de masele largi sunt nimicite, organizaţiile sindicale, cooperative, politice şi culturale, adversare regimului hitlerist, sunt sugrumate.

Operele intelectuale cele mai de seamă sunt distruse sub pretextul originii lor neariene, profesori renumiţi, .printre .care mulţi savanţi lau- reaţi ai premiului Nobel, sunt alungaţi de la catedrele pe care le-au ilustrat zeci de ani. în schimb, nici una

din promisiunile demagogice cu care fascismul hitlerist a luat în mână cârma statului nu a fost realizată. Şomajul în creştere nu poate fi remediat decât prin introducerea muncii forţate, adevărată reîntoarcere la epoca robiei; păturile mijlocii zac şi mai departe sub povara scumpetei, a dobânzilor grele şi impozitelor; ţărănimea dezamăgită se agită pretutindeni la discreţia ,,junkerilor", iar în loc de succese Hitler a reuşit să izoleze Germania de orice prietenie, s-o facă antipatică opiniei publice mondiale şi să sporească cu înfrigu-, rare pregătirile de război şi înarmările, împingând Germania şi omenirea întreagă într-o catastrofă. Iată de ce lupta împotriva fascismului este şi lupta contra oricărui război imperialist. .....

În faţa pericolului care ameninţă omenirea din partea antisemitis- mu'ui şi fascismului, s-au întâlnit la Paris într-un congres mondial, în. cursul lunii trecute‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡, mii de delegaţi reprezentând un număr de trei mi

lioane antifascişti din lumea întreagă, pentru a se consfătui asupra măsurilor de luat pentru a împiedica aruncarea omenirii în barbarie prin venirea fascismului la putere. Congresul din Paris în care stăteau alături figurile cele mai ilustre ale ştiinţei şi literaturii de astăzi, cu delegaţii muncitorilor din Germania fascistă ca şi din alte ţări, unde se întâlneau elemente din toate partidele şi din afară de orice partid politic, a hotărât să înceapă o mişcare antifascistă în lumea întreagă, pe baza unirii tuturor adversarilor barbariei antisemite şi fasciste fără deosebire de credinţă politică şi de stare socială.

în timpul din urmă s-a vorbit şi la noi foarte mult de creşterea pericolului mişcărilor fasciste şi antisemite. Faţă de creşterea pericolului fascist în România, subsemnaţii intelectuali şi muncitori români, am luat iniţiativa formării unui Comitet antifascist, pe baza hotărârilor Congresului de la Paris.

Acest comitet va fi sâmburele în jurul căruia se vor concentra toate forţele antifasciste din România.

Facem apel la unirea tuturor forţelor muncitoreşti şi intelectuale să formeze pretutindeni, în toate oraşele, satele, fabricile, birourile şi cartierele din ţară, comitete antifasciste trimiţând adeziunile lor scrise la Comitetul Naţional format la Bucureşti, la adresa: V. Gherasim, avocat, strada Poliţiei, nr. 5. Strângând în jurul acţiunii antifasciste pe toţi acei care lucrează cu braţul sau cu mintea la oraşe şi la sate, vom putea stăvili în România triumful unui curent care poartă în el curentul de distrugere a tot ce este izvor de muncă şi gândire.

Cu acest tel chemăm la organizarea temeinică şi luptă neşovăitoare.§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Dimineaţa, din 13 iulie 1933.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ 4—6 iunie 1933

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Urmează numeroase semnături ale unor remarcabili savanţi, artişti, profesori universitari, ziarişti, dintre care menţionăm: lorgu Iordan, P. Constantinescu- laşi, Ilie Cristea, Radu Cernătescu, Barbu Lăzăreanu, Cicerone Teodorescu, Constantin Motaş.

100. Cuvântarea rostită de Ion Mihalache la Congresul Tineretului Naţional-Ţărănesc şi al organizaţiei din judeţul Muscel, la 10 septembrie 1933

[...] Programul nostru trebuie examinat şi adâncit în lumina noilor condiţii; şi metodele trebuiesc ajustate în funcţie de noul program şi de noile condiţii politice.

Ne îndeamnă, ne sileşte la aceasta, o întreită consideraţie:

a) Menirea noastră organică şi istorică;

b) Noul echilibru ce se stabileşte în economia mondială;

c) Nu avem — pe actualul plan — soluţie la marile probleme ce ne stau în faţă:

Un buget echilibrat garantând mersul normal al aparatului de stat şi lichidarea trecutului;

Valorificarea produselor în condiţiuni de rentabilitate;

şi reluarea creditului.

Toate aceste consideraţiuni, ne îndeamnă să căutăm mai puţin soluţiile pe plan orizontal — acela al spiritului internaţional — şi să le adâncim mai mult în plan vertical: valorificarea intensă şi mai mult înlăuntrul ţării a produselor şi energiei naţionale. Nu mai merge sgârierea la suprafaţă, pe câmpul economiei naţionale, cu plugul obicinuit de până azi; straturile superficiale s-au epuizat. Ne trebuie plugul greu cu fier lung şi brăzdare desfundătoare, să scormonim adâncurile proaspete şi fertile ale câmpului.

Ion Mi h a 1 a c h e, *Adâncind brazda!,* Bucureşti, 1933, p. 20.

101. Programul de guvernare al Partidului Naţional-Liberal (3 decembrie 1933)

Venit la cârma statului prin încrederea Coroanei şi cu cea mai riguroasă respectare a normelor constituţionale, noul guvern se înfăţişază înaintea opiniei publice cu conştiinţa întreagă a răspunderilor ce şi-a luat şi cu hotărârea neclintită de a restabili situaţiunea grea în care se zbuciumă ţara.

România trebuie să-şi găsească fără întârziere echilibrul unei activităţi normale în toate domeniile vieţii naţionale.

Acţiunea guvernului va fi călăuzită de programul pe care Partidul Naţional-Liberal l-a adus la cunoştinţa ţării şi de grija permanentă de a înlătura criza economică, criza financiară, criza politică şi criza morală care zguduie astăzi viaţa satului.

Restabilirea ordinei

Guvernul este hotărât ca, în primul rând, să restabilească şi să asigure ordinea în toate ramurile de activitate publică, ordine

în administraţie, ordine în finanţe, ordine în activitatea economică, ordine în toate manifestările vieţii obşteşti şi, mai presus de toate, ordine în spirite.

Pretutindeni ordinea şi munca, jertfa şi încrederea, disciplina şi respectul de interesele permanente ale statului.

Aceasta este lozinca poruncitoare şi mântuitoare a zilelor şi a greutăţilor de astăzi.

Numai pe temeiul ordinei desăvârşite guvernul îşi va putea înfăptui programul său de activitate care cuprinde:

Regimul constituţional şi ideea de autoritate

Apărarea hotărâtă a dinastiei şi aplicarea sinceră a regimului con- stituţional-parlamentar.

întărirea ideii de autoritate şi înfrânarea energică a tuturor curentelor izvorâte din ură de clase şi de rasă, dintre care, unele susţinute cu ajutor străin, pot primejdui unitatea statului, pacea socială şi libertăţile publice.

Sancţiuni

Pedepsirea celor care au păgubit prin fraudă şi abuz statul, judeţele şi comunele.

Haosul legislativ şi simplificarea aparatului de stat

înlăturarea haosului prin excesul de legiferare.

Simplificarea întregului aparat administrativ şi reducerea lui la nevoile reale ale unei bune gospodării.

Introducerea unui nou spirit în toate ramurile de administraţie, asigurarea stabilităţii funcţionarilor recrutaţi potrivit unei bune pregătiri profesionale şi fără amestecul influenţelor politice, suprimarea tuturor sinecurilor şi abuzurilor cumulului; desfiinţarea instituţiilor parazitare şi a regiilor autonome inutile; aplicarea principiului răspunderii funcţio- narilor şi revalorizarea demnităţilor administrative.

Conversiunea datoriilor

Rezolvarea problemei conversiune! datoriilor prin reducerea creanţelor având în vedere capacitatea totală de plăţi a debitorilor şi în raport cu scăderea preţului bunurilor; termene lungi cu dobânzi mici, statul şi Banca Naţională contribuind la finanţarea operaţiunilor de conversiune.

Menţinerea drepturilor câştigate ale debitorilor agricoli şi lărgirea acestor drepturi pentru datoriile prea mari sub proporţiile legilor actuale.

Rezolvarea problemelor datoriilor urbane.

Stabilizarea monetară şi reducerea impozitelor

Reînvierea creditului privat prin abolirea măsurilor care l-au distrus, prin respectarea angajamentelor, prin adaptarea instituţiilor de credit la noua stare de lucruri. O grijă deosebită

faţă de creditul ţărănesc prin reorganizarea cooperaţiei şi scoaterea ei de sub stăpânirea nefastă a unui politicianism lacom şi incapabil.

Stabilizarea monetară va fi menţinută.

Rezolvarea crizei agricole

Aşezarea agriculturii pe primul plan al acţiunei de stat şi susţinerea ei împotriva crizei în care se zbate. Adaptarea ei la condiţiunile de azi ale pieţii internaţionale, prin raţionalizarea, sporirea cantitativă şi calitativă a producţiei agricole, precum şi industrializarea ei.

Degrevări fiscale, revizuiri la taxe şi tarife, procurare de seminţe şi reproducători, dezvoltarea învăţământului agricol, valorificarea produselor, organizarea comerţului extern pe baza convenţiunilor comerciale şi organizarea pieţii de desfaceri, construire de silozuri şi abatoare, standardizarea şi garantarea cerealelor, încurajarea viticulturii, pomicul- turei şi creşterea vitelor, sporirea industriilor agricole, armonizarea preţurilor produselor agricole cu preţurile produselor industriale, şi o gospodărească politică forestieră vor fi măsuri prin care agricultura va renaşte şi i se va crea putinţa unei rodnice propăşiri.

O deosebită solicitudine va fi acordată podgorenilor pentru a-şi asigura o mai bună rentabilitate a produselor lor şi pentru a limita supraproducţia care creează criza viticolă.

Sporirea cooperativelor agricole şi constituirea pădurilor comunale în limita posibilităţilor forestiere şi financiare.

împotriva crizei industriale şi a crizei comerţului

Refacerea industriilor naţionale şi a comerţului românesc printr-o încurajare efectivă şi permanentă prin înlăturarea impunerilor împovărătoare, prin valorificarea muncii naţionale şi prin luarea măsurilor raţionale care să stăvilească excesele dăunătoare ale concurenţei, specularea consumatorilor şi urmările păgubitoare ale producţiei necontrolate care nasc periodic crize şi şomajul.

O politică comercială externă de acorduri şi convenţii care să confere raporturi şi schimburi economice avantajoase.

Adaptarea legii pentru încurajarea industriei naţionale la nevoile actuale. Furniturile statului regulat achitate. Măsuri corespunzătoare pentru a se ajunge cât mai grabnic la un regim de libertate a importului şi exportului. înfiinţarea Consiliului economic alcătuit din reprezentanţii societăţilor agricole, industriale, comerciale, profesionale şi muncitoreşti, ca organ consultativ permanent pentru sănătoasa îndrumare a vieţii economice.

Problema muncitorească şi asistenţa sanitară

Realizarea unei politici sociale care să asigure, tuturor categoriilor de muncitori, condiţiile de viaţă cerute de năzuinţele timpului, de preţuirea muncii şi de respectul demnităţii omeneşti. încurajarea tuturor iniţiativelor particulare şi a întreprinderilor din ţară pentru ca printr-o sporire a activităţii generale şi printr-un program de investiţii să se ajungă la înlăturarea crizei de muncă şi la o mai bună stare materială a păturii muncitoare. O bună şi raţională întrebuinţare a fondurilor de asigurare şi de efectivă asistenţă muncitorească.

Reorganizarea serviciilor de sănătate publică şi o deosebită grijă pentru asigurarea asistenţei sanitare la sate. Sporirea medicilor de circumscripţie şi punerea în stare de funcţionare a spitalelor. Intensificarea campaniei de combatere a bolilor sociale şi introducerea stagiului medical obligatoriu la sate.

Mijloacele de transport şi refacerea drumurilor

îmbunătăţirea şi modernizarea mijloacelor de transport.

Administraţia C.F.R. va fi aşezată pe baze într-adevăr comerciale. Tarifele de călători şi mărfuri trebuiesc adaptate la nevoile economiei naţionale şi la preţurile produselor agricole şi industriale actuale. îmbunătăţirea şi organizarea mijloacelor de transport pe apă, funcţionarea şi combinarea lor armonică cu mijloacele de transport feroviare vor forma obiectul preocupării deosebite a guvernului.

Completarea reţelei de căi ferate şi şosele în Basarabia şi

Dobrogea va fi urmărită cu hotărâre.

Prestaţia obligatorie rămâne desfiinţată.

Problema culturală

Promovarea culturii sub toate formele. Combaterea analfabetismului printr-o temeinică organizare şi intensificare a învăţământului primar.

Dezvoltarea învăţământului agricol şi profesional.

Punerea învăţământului secundar în măsură să selecţioneze şi să pregătească generaţiile tinere pentru universităţile a căror dezvoltare în strălucire va fi preocuparea permanentă a guvernului.

Acordare de burse pentru elementele distinse în toate ramurile de învăţământ. Aplicarea unui program cultural pentru sate.

încurajarea şi valorificarea tuturor activităţilor artistice, literare şi ştiinţifice. Repararea tuturor actelor de nedreptate şi de persecuţie suferite în ultimii ani de membrii corpului didactic de toate gradele.

Problema cultelor

Consolidarea raporturilor de armonie şi bună înţelegere între toate confesiunile şi asigurarea rolului precumpănitor al bisericei căreia aparţine marea masă a poporului român.

Magistratura şi justiţia

întărirea prestigiului magistraturii şi justiţiei, care, în faţa abuzurilor puterii executive şi a incoherenţei legislative, a ştiut să-şi îndeplinească menirea de păstrătoare a legislaţiei în stat. Unificarea legislativă şi organizarea justiţiei pentru o cât mai grabnică şi mai puţin costisitoare soluţionare a litigiilor.

Politica faţă de minorităţi

O politică largă de libertate faţă de minorităţi şi o armonioasă colaborare cu ele, cerându-le ca şi ele la rândul lor să-şi îndeplinească cu loialitate îndatoririle cetăţeneşti faţă de statul român.

Pentru noile provincii

Acordarea celei mai deosebite solicitudini faţă de provinciile unite prin repararea nedreptăţilor trecutului şi întărirea stării lor culturale şi materiale, cu deosebire în regiunile de munte unde populaţiunea are nevoie de o largă ocrotire.

Pentru armată

Hotărârea armatei faţă de care nu se va cruţa nici o jertfă pentru a fi complet înzestrată cu întreg armamentul necesar, cu

toate mijloacele cerute de tehnica modernă.

Politica externă

Continuarea politicii externe de la război până astăzi pentru consolidarea păcii şi menţinerea tratatelor existente.

Credincioasă alianţelor sale şi în colaborare stânsă cu Liga Naţiu-

nilor, România va căuta să întreţină raporturi prieteneşti cu toate statele, făcând toate sforţările pentru statornicirea raporturilor de înţelegere între popoare şi de concordie internaţională.

Politica naţionalismului constructiv

Guvernul înţelege să aplice o politică de pacificare şi de înfrăţire socială pe temeiul libertăţilor şi drepturilor chezăşuite de legile ţării, dar el este hotărât ca prin toate mijloacele să apere statul împotriva tuturor acelora care ar încerca să atace instituţiile fundamentale, să-i zdruncine actuala ordine legală şi să tulbure liniştea de care ţara are astăzi mai mult nevoie decât oricând. Partidul Naţional-Liberal, care a înfăţişat întotdeauna ideea naţională în formele ei cele mai desăvârşite şi care a înfăptuit cele mai sfinte năzuinţe ale neamului românesc, are şi autoritatea şi datoria să înfrâneze toate exagerările primejdioase şi să zădărnicească toate tendinţele subversive care compromit ideea naţională, care dăunează intereselor ţării şi care ar ridica mari greutăţi în calea acţiunii de consolidare internă şi externă a statului.

Ca şi rodnica lui activitate din trecut, Partidul Naţional-Liberal înţelege, astăzi, mai mult decât oricând, că naţionalismului de paradă şi de vorbe, alimentat de ură şi de tendinţe distrugătoare, să-i opună naţionalismul sănătos şi constructiv care a asigurat strălucita dezvoltare economică a României de ieri.

Călăuzit de aceste preocupări, cu toată hotărârea şi devotamentul în slujba M. S. regelui şi a ţării, guvernul are convingerea nestrămutată că în conştiinţa luminată a poporului român va găsi toată înţelegerea necesară, tot spiritul de jertfă, tot simţul de disciplină şi tot sprijinul ce se cere pentru îndeplinirea supremelor îndatoriri patriotice ce le impun greutăţilor zilelor de astăzi şi speranţa zilelor de mâine.

în numele Partidului Naţional-Liberal
I. G. DUCA

Viitorul, din 3 decembrie 1933.

102. Jurnalul Consiliului de Miniştri din 9 decembrie 1933 privind dizolvarea Gărzii de Fier**********

Consiliul de Miniştri în şedinţa sa din 9 decembrie 1933.

Luând în deliberare referatul d-lor miniştri de justiţie şi interne;

Având în vedere că în ţară funcţionează o grupare politică denumită la început „Legiunea Arhanghelul Mihail", iar azi „Garda de Fier".

Considerând că prin programul şi prin acţiunea sa din ultimul timp această grupare urmăreşte pe de o parte schimbarea pe cale revoluţionară a ordinei legale în stat şi pe de altă parte întronarea unui regim social şi politic contrar celui statornicit atât prin Constituţie, cât şi prin tratatele de pace. '

Având în vedere că, după cum se constată din referatele d-lor miniştri de interne şi de justiţie, mijloacele de acţiune ale acestei grupări sunt teroarea şi violenţa;

Considerând că prepararea unor astfel de mijloace teroriste are loc la reuniuni clandestine şi cu caracter conspirativ;

Considerând că în acelaşi timp executarea lor se face prin formaţiuni de luptă înarmate, a căror activitate constituie un izvor permanent de dezordine, dând loc la acte de rebeliune împotriva autorităţilor statului, şi contribuind prin aceasta la crearea unei stări de natură a aduce anarhie în ţară;

Considerând, aşadar, că funcţionarea acestei grupări constituie o primejdie pentru liniştea publică şi pentru existenţa statului;

Considerând, pe de altă parte, că această grupare a devenit ilegală şi că nu este posibil ca ţara să fie chemată să aleagă între ilegalitate şi lege, între anarhie şi ordine;

Având în vedere că liberul exerciţiu al drepturilor individuale

********** Campania electorală în vederea alegerilor parlamentare din decembrie 1933 a prilejuit manifestarea unor puternice ciocniri între autorităţi şi Garda de Fier. Această stare de lucruri l-a determinat pe I. G. Duca, şeful guvernului liberal, să aducă problema dizolvării Gărzii de Fier în dezbaterea Consiliului de Miniştri din 9 decembrie 1933. Referatul prezentat de Ion Inculeţ, ministru de interne, şi Victor Antonescu, ministru de justiţie, atrăgea atenţia că — atât prin program cât şi prin activitatea din ultimul timp — Garda de Fier urmărea „întronarea unui regim social-politic contrar celui statornicit din Constituţie, cât şi prin tratatele de pace". S-a arătat că mijloacele ei de acţiune erau teroarea şi violenţa, iar funcţionarea acestei organizaţii constituia o primejdie pentru liniştea şi ordinea politică, şi pentru existenţa statului. în consecinţă, toţi membrii guvernului, prin Jurnalul Consiliului de Miniştri din 9 decembrie, au hotărât dizolvarea Gărzii de Fier şi arestarea conducătorilor ei. Totodată, listele de candidaturi depuse în numele Gărzii de Fier au fost declarate „nule şi neavenite". Publicată la 10 decembrie, dată când expira şi termenul de depunere a listelor de candidaţi, această măsură zădărnicea orice posibilitate Gărzii de Fier de participare la alegeri, fie chiar şi în mod camuflat, pe listele altor partide politice.

şi ale dreptului de asociaţiune este garantat de Constituţie numai cu respectarea ordinii publice şi a siguranţei statului;

Că în asemenea împrejurări excepţionale, Constituţia, prin art. 107 consacrând actele de guvernământ, dă dreptul guvernului de a recurge la măsuri supreme de apărare a statului;

Considerând că legea din 23 decembrie 1925, prin art. 2, defineşte actele de guvernământ „ca măsuri luate pentru ocrotirea unui interes general privitor la ordinea publică, la siguranţa statului, internă sau externă, sau la alte cerinţi de ordine superioară";

în virtutea art. 107, ultim aliniat din Constituţie şi a art. 2 al legii din 23 decembrie 1925, hotărăşte:

Art. I. — Gruparea „Arhanghelul Mihail" astăzi „Garda de Fier[4] este şi rămâne dizolvată.

Art. II. — Localurile de întrunire ale membrilor acestor grupări vor fi închise, iar arhivele şi orice corespondenţă vor fi ridicate de autorităţile respective, oriunde s-ar găsi.

Art. III. — Sunt interzise:

a) întrebuinţarea de semne distinctive, purtarea de uniforme, steaguri şi orice alte simboluri sau forme exterioare prin care s-ar căuta să se exteriorizeze participarea persoanelor la activitatea zisei grupări;

b) Ţinerea oricăror adunări, inclusiv adunările limitate, formarea de cortegii, precum şi orice acţiune politică sau de propagandă, individuală
sau în grup, publică sau clandestină a membrilor acestor grupări sau a altor persoane care vor urmări scopurile grupării dizolvate;

c) Adunarea de fonduri sau a oricăror alte mijloace materiale pentru continuarea sau repetarea activităţii acestei grupări.

Art. IV. — Toate listele de candidaturi depuse pe baza legii electorale în vederea alegerilor legislative care încep la 20 decembrie 1933 în numele şi cu semnul grupării „Garda de Fier" sunt nule şi neavenite.

D-nii miniştri de interne şi de justiţie sunt însărcinaţi cu aducerea la îndeplinire a acestui jurnal.

L • •J††††††††††††††††††††††

†††††††††††††††††††††††† Urmează semnăturile, dintre care, după cea a prim-ministrului I. G. Duca, remarcăm pe ale lui Nicolae Titulescu, Gheorghe Tătărescu, Ion Inculeţ, Ion Nis- tor, Alexandru Lapedatu, dr. Constantin Angelescu.

*' I. G. Duca (1879—1933), cunoscută personalitate politică, a activat în rândurile P.N.L. din anul 1907. De la începuturile carierii sale politice a abordat importante probleme social-politice, numărându-se printre susţinătorii înfăptuirii reformei agrare şi a celei electorale. Datorită calităţilor sale politice, I. I. C. Brătianu, preşedintele P.N.L., şi l-a apropiat, devenindu-i unul dintre principalii săi colaboratori. În 1914 a fost membru al guvernului liberal la departamentul Instrucţiunii Publice şi Culte. în 1918, când liberalii au revenit la guvern, a deţinut Ministerul Agriculturii şi Domeniilor; în această calitate a elaborat decretul-lege de reformă agrară din decembrie 1918. După Unire, cea mai mare parte a activităţii sale a fost dedicată problemelor de politică externă, în perioada 1922—1926 deţinând funcţia de ministru de externe. în guvernul liberal din anii 1927—1928, a fost titular al Mi-

103. Documente privind asasinarea lui I. G. Duca‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡, preşedintele Consiliului de Miniştri, la 29 decembrie 1933

a) Comunicatul guvernului

Astăzi, la orele 22, pe peronul gării Sinaia, a fost asasinat cu 4 focuri de revolver primul ministru, Ion. G. Duca, de un student de la Academia Comercială anume Nicolae Constantinescu, care avea şi doi complici.

Nicolae Constantinescu este arestat.

El a declarat că aparţine Gărzii de Fier şi că acest atentat a fost pregătit mai de mult.

Corpul primului ministru, conform dorinţei Maiestăţii Sale Regelui, a fost transportat la castelul Peleş.

Viitorul, din 31 decembrie 1933.

b) Manifestul guvernului către ţară

Români,

1. G. Duca, primul ministru al ţării, a căzut aseară răpus de o mână vrăşmaşă.

Crima a cutremurat de durere şi de revoltă sufletele româneşti şi conştiinţa întregei lumi civilizate.

A căzut unul dintre cei mai destoinici fii ai ţării; a dispărut una dintre cele mai strălucite personalităţi ale lumei intelectuale.

A căzut, ucis mişeleşte, omul care simboliza munca şi răspunderile unei grele şi patriotice opere de ridicare şi de întărire a statului român.

S-a prăbuşit o mândrie a neamului şi o mare nădejde a românismului.

Ion G. Duca a căzut la postul de datorie ca un erou; iar memoria lui va fi păstrată veşnic vie în conştiinţa poporului român ca o supremă pildă de abnegaţie, de patriotism şi de jertfă.

Conştiinţa României îndoliate condamnă şi înfierează asasinatul săvârşit. Dar totdeodată această conştiinţă ridică

nisterului de Interne.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡După moartea lui Vintilă Brătianu, în decembrie 1930, I. G. Duca a fost ales preşedintele P.N.L. Ultima treaptă a ascensiunii sale politice s-a înregistrat, în noiembrie 1933, când a fost numit preşedintele Consiliului de Miniştri.

Venirea liberalilor la putere, sub conducerea lui I. G. Duca, personalitate politică recunoscută prin vederile sale antifasciste, a însemnat, pe plan intern o garanţie a întăririi regimului parlamentar constituţional ameninţat de ascensiunea Gărzii de Fier, dizolvată la 9 decembrie 1933.

astăzi zid de apărare împotriva acelora care prin teroare şi prin crimă urmăresc suprimarea conducătorilor ţării, distrugerea statului şi prăbuşirea frontierelor întregite.

în faţa acestei primejdii, guvernul va şti să-şi facă întreaga datorie şi de aceia el cheamă pe toţi bunii români să-l ajute la împlinirea ei.

Sprijinit azi de întreaga suflare românească, guvernul este hotărât şi este în măsură să asigure statului liniştea şi ordinea de care are nevoie şi să chezăşuiască înfăptuirea operei de refacere naţională în numele căreia el a obţinut încrederea Coroanei şi a ţării.

în acest ceas de dureroasă încercare, cu puterile sporite de gravitatea răspunderilor ce stau în faţa noastră, vom şti să ne îndeplinim cu hotărâre şi abnegaţie îndatoririle supreme faţă de ţară şi faţă de Coroană.

Facla, din 1 ianuarie 1934

c) Articolul „Ţara şi moartea lui I. G. Duca — o covârşitoare şi unanimă durere”, publicat în „Viitorul” din 1 ianuarie 1934

Ştirile ce vin din întreaga ţară mărturisesc covârşitoarea durere pricinuită de moartea tragică a lui Ion G. Duca.

Pentru întrega opinie publică odiosul asasinat nu răpeşte numai pe marele bărbat de stat, Ion G. Duca, în momentul când avea mai multă nevoie de el, ci răpeşte un om cunoscut şi iubit pretutindeni, pentru bunătatea, abilitatea şi onestitatea sa.

Cu acelaşi binevoitor surâs, care ascundea de multe ori mari osteneli personale, I. G. Duca a cutreerat întreaga ţară, a vorbit pretutindeni, fie ca fruntaş politic, fie ca simplu conferenţiar. Pretutindeni a fost iubit şi respectat. Pretutindeni se adunau oamenii din toate partidele politice şi din toate straturile sociale, spre a-l asculta.

Niciodată nu era stăpânit de patimă. O critică obiectivă pentru adversari, unită cu respect pentru opiniile fiecăruia. O prietenie nedesmin- ţită pentru toţi, un cuvânt bun şi un surâs pentru toţi.

Şi de aceea jalea ţării este atât de dureroasă: plâng toţi nu numai pe marele şi patriotul bărbat de stat, ci plâng prietenul pe care l-au cunoscut, l-au ascultat cu evlavie şi l-au iubit.

în toate colţurile ţării, Ion G. Duca a adus în politică un cuvânt de pace şi de înfrăţire, iar în cultură vestitele sale cunoştinţi în haina unei oratorii înaripate.

în toate colţurile ţării a fost stimat şi iubit.

Această mare durere trebuie să nască mişcarea de opinie publică, pentru care a luptat Ion G. Duca, mişcare ce va impune ordinea împotriva dementţilor, care au uneltit moartea sa, cum uneltesc şi moartea ţării.

Sângele nobil ce-a curs pentru naţiunea aceasta trebuie să o salveze de dezastrul către care au voit s-o ducă asasinii.

Viitorul, din 1 ianuarie 1934.

104. Legea pentru apărarea ordinei în stat (7 aprilie 1934)

Capitolul I

Dizolvarea grupărilor politice care periclitează ordinea politică şi socială

1. Grupările politice, sub orice formă s-ar prezenta sau s-ar ascunde, care în propaganda ideologiei sau în executarea programului lor, vor prepara sau săvârşi acte de violenţă organizată, care pun în pericol siguranţa ordinei de stat sau a ordinei sociale, sau care vor propovădui distrugerea violentă a ordinei politice de stat sau a ordinei sociale vor putea fi dizolvate în condiţiunile legii de faţă.

Pot fi, de asemenea, dizolvate orice grupări politice care în propaganda sau în acţiunea lor organizează sau recurg la formaţiuni de luptă înarmată.

întrebuinţarea numelui unei astfel de grupări rămâne definitiv interzisă sub sancţiunea dizolvării.

2. Hotărârea de dizolvare va fi luată în Consiliul de Miniştri şi îşi va produce efectele din ziua publicării Jurnalului Consiliului de Miniştri în *Monitorul oficial.*

3. Dizolvarea unei grupări politice atrage închiderea cluburilor sau localurilor de întâlnire ale acestor grupări, iar ridicarea de către autorităţile respective a armelor, fondurilor, arhivelor, corespondenţei sau a oricăror mijloace, servind la săvârşirea scopului urmărit de gruparea dizolvată, nu se va putea face decât cu autorizaţia judecătorului de instrucţie şi în asistenţa lui.

4. Se consideră infracţiuni şi se pedepsesc cu închisoare corecţională de la 1—5 ani şi interdicţiunea corecţională pe acelaşi interval:

a) Purtarea, chiar ascunsă, de orice uniforme, costume speciale, steaguri sau orice alte embleme care învederează participarea la activitatea unei grupări politice dizolvate;

b) Ţinerea oricăror adunări, formarea de cortegii, precum şi orice fel de acţiune politică, publică sau clandestină, de către membrii grupărilor dizolvate;

c) Adunarea de fonduri sau de orice mijloace materiale pentru continuarea activităţii grupării dizolvate;

d) Găzduirea, cu ştiinţă, a uneia sau mai multor persoane urmărite sau condamnate pentru vreuna din faptele prevăzute de acest articol, precum şi nepredarea armelor, fondurilor, arhivelor, corespondenţei sau a oricăror mijloace servind la săvârşirea scopului urmărit de gruparea dizolvată şi aparţinând acesteia.

5. Vor fi condamnaţi la amendă de la 50 000—100 000 lei cei care, personal sau în calitate de directori ai societăţilor comerciale sau civile, se vor dovedi că au dat, în orice fel, sprijin material unei grupări politice după dizolvare.

6. Orice funcţionar public care a avut calitatea de membru al unei grupări politice dizolvate, calitate care a fost stabilită, conform art. 7 din prezenta lege, va putea fi suspendat cu

pierderea salariului sau destituit de capul autorităţii, în conformitate cu dispoziţiunile legii statutului funcţionarilor publici sau a legii organice respective, prin comisiunile lor disciplinare.

Dispoziţiunile alineatului precedent se aplică tuturor funcţionarilor publici, membrilor clerului de orice categorie, membrilor corpului didactic de orice grad, precum şi, în general, tuturor acelora care primesc sub orice formă sau titlu o retribuţiune din bugetul statului, judeţului, comunei sau aşezămintelor puse sub controlul statului.

Studenţii sau elevii care vor fi dovediţi că au făcut parte din grupările politice dizolvate vor putea fi excluşi vremelnic sau definitiv din toate universităţile sau şcolile din ţară, pe baza unei deciziuni a ministerului respectiv.

7.Constatarea calităţii de membru al unei grupări dizolvate se va face în fiecare judeţ de către tribunalul respectiv, care va judeca aceste afaceri în Camera de consiliu, luând şi concluziunile Ministerului Public.

Tribunalul va fi sesizat de Ministerul Public respectiv în urma ordinului scris al Ministerului de Justiţie, dat din iniţiativă proprie sau pe baza actelor întocmite de organele Ministerului de Interne.

Persoana a cărei calitate de membru al unei grupări dizolvate urmează a se stabili va fi chemată înaintea Tribunalului. Judecata va avea loc de urgenţă. Hotărârea va trebui pronunţată în cel mult 15 zile de la sesizare. Cel chemat nu va putea fi apărat decât de un singur avocat. Hotărârea se pronunţă în primă şi ultimă instanţă. Ea poate fi atacată cu recurs la Curtea de Apel, în termen de 10 zile de la pronunţare. Recursul inu este suspensiv de executare. înaintea tribunalului proba se va face prin orice mijloc de dovadă.

Sunt însă prezumaţi, până la proba contrarie, că au făcut parte din gruparea politică dizolvată toţi cei care au figurat pe listele de candidaturi ale zisei grupări în alegeri legislative, judeţene sau comunale, care au avut loc cu cel mult trei ani înainte de dizolvarea grupării.

Sunt de asemenea prezumaţi, până la proba contrarie, membri ai grupării dizolvate acei care au luat parte ca asistenţi sau delegaţi ai acestor grupări la acele alegeri, precum şi acei care, cu mijloacele indicate în art. 7 şi 8 al legii pentru reprimarea unor infracţiuni contra liniştei publice, vor fi făcut în mod public acte de propagandă ideilor acestei grupări.

8.Gruparea politică dizolvată nu poate depune liste de candidaturi la alegerile legislative, judeţene sau comunale, iar cele depuse sunt nule de drept.

Nici o altă grupare nu poate întrebuinţa semnul electoral al grupării dizolvate.

9. Persoanele care vor fi dovedite conform art. 7 al acestei legi că au făcut parte dintr-o grupare dizolvată nu au dreptul a candida sub nici o formă la vreo alegere legislativă, judeţeană sau comunală, timp de un an de la dizolvarea grupării.

Listele pe care figurează asemenea persoane sunt nule de drept şi nu pot fi imprimate pe buletinele de vot.

10.Membrii Corpurilor legiuitoare şi membrii consiliilor

judeţene sau comunale, care au fost aleşi ca reprezentanţi ai unei grupări politice ce a fost ulterior dizolvată, îşi pierd mandatul, dacă **Adunarea respectivă ia** această hotărâre cu majoritate.

Pentru locurile devenite vacante în parlament se va proceda conform art. 125, 97 şi 94 ale legii electorale.

Dispoziţiunile art. 94 din aceeaşi lege se aplică numai în cazul când se găseşte supleant care să facă parte din grupări politice nedizolvate, care s-ar fi ales în cartel electoral cu gruparea dizolvată.

Pentru locurile devenite vacante în consiliile judeţene sau comunale se vor face noi alegeri.

11. Dispoziţiunile art. 6 se aplică şi acelor ce au fost condamnaţi pentru infracţiuni prevăzute la art. 4.

12.Faptul că o grupare politică pretinde că s-a dizolvat ea însăşi, că s-a transformat sau că a fuzionat cu o grupare, nu împiedică dizolvarea prevăzută în prezenta lege.

Capitolul II

Interzicerea asociaţiunilor şi societăţilor secrete. Sancţiuni

13. Este interzisă formarea sub orice formă de asociaţiuni sau societăţi secrete, care îşi vor tăinui existenţa sau statutele lor în scopul de a eluda dispoziţiunile prezentei legi.

Participarea la asemenea asociaţiuni sau societăţi constituie delictul cu acelaşi nume şi pedepsit după cum se arată mai jos.

14. Este considerat că participă la asemenea asociaţiuni sau societăţi secrete şi pedepsit ca atare:

a) Acel care înfiinţează o astfel de asociaţiune sau societate, care recrutează membrii săi sau îi afiliază la asemenea societăţi sau asociaţiuni străine având acelaşi caracter, precum şi

b) Acel care continuă a conduce sau a fi membru activ al unei asemenea asociaţiuni sau societăţi din ţară sau străinătate, sau care întreţine corespondenţă sau legături de orice fel cu astfel de asociaţiuni sau societăţi;

Pedeapsa în cazurile de mai sus va fi închisoare corecţională de la 6 luni la un an;

c) Acel care va fi dovedit că în interesul său personal sau al une|i asociaţiuni ori societăţi secrete din ţară va fi primit subvenţii, ajutoare băneşti sau materiale, fie direct fie prin intermediul unor persoane interpuse, de la diferite asociaţiuni, ori societăţi cu caracter similar din străinătate;

d) Acel care asistă cu bună ştiinţă la întrunirile unor astfel de asociaţiuni sau societăţi, sau care participă la acţiunea lor prin corespondenţă, sau orice alt mod.

Pedeapsa în aceste cazuri va fi închisoarea corecţională de la 3—6 luni, iar în caz de recidivă, de la 6 luni la un an închisoare corecţională;

e) Acel care, nefiind membru al unei asociaţiuni sau societăţi de felul celor de mai sus, pune cu bună ştiinţă la dispoziţie sau închiriază casa, locuinţa sau localul său, ori al altuia, dat sub administrarea sau conducerea lui, pentru ţinerea de întruniri sau

adăpost unor asemenea asociaţiuni sau societăţi secrete sau a membrilor lor.

Pedeapsa în asemenea cazuri va fi închisoarea de la 3—6 luni, iar în caz de recidivă de la 6 luni la 1 an; ea se va dubla dacă cel care săvârşeşte fapta sau faptele aci arătate este în acelaşi timp membru sau participant sub orice formă la asemenea societăţi sau asociaţiuni.

Capitolul III
Dispoziţiuni speciale

15. În caz de condamnare pentru una din infracţiunile prevăzute la art. 4 şi 13 din prezenta lege, se va putea pronunţa în acelaşi timp şi interdicţiunea de a locui în anumite localităţi, sau obligaţiunea de a nu părăsi o anumită regiune din ţară.

Durata acestor măsuri de siguranţă va fi de 2—5 ani şi se va socoti din ziua în care se va fi terminat executarea pedepsei.

Cei ce vor contraveni acestor interdicţiuni vor fi pedepsiţi cu închisoarea corecţională de la 6 luni la un an şi vor fi supuşi şi la executarea măsurii de siguranţă.

16. Nu pot fi directori sau redactori de ziare la publicaţiuni periodice acei care au fost condamnaţi pentru oricare din infracţiunile prevăzute de legea de faţă, precum şi pentru infracţiunile contra siguranţei statului, sau pentru cele arătate în art. 1—13 inclusiv, 19—22 şi 23 din legea pentru reprimarea unor noi infracţiuni contra liniştei publice.

Această interdicţiune durează 3 ani de la data executării pedepsei privative de libertate.

Proprietarii publicaţiunilor care cu ştiinţă vor fi angajat sub orice formă sau cu orice atribuţiuni asemenea persoane în serviciul publica- ţiunii lor vor fi pedepsiţi cu închisoare de la 1—3 ani.

Dacă proprietatea publicaţiunii periodice aparţine unei societăţi comerciale sau civile se va aplica directorilor sau conducătorilor aceeaşi pedeapsă.

Capitolul IV
Dispoziţiuni generale

17. Dispoziţiunile art. 15, 16, 17 şi 27—32 inclusiv ale legii pentru reprimarea unor noi infracţiuni contra liniştei publice se aplică tuturor infracţiunilor prevăzute de această lege.

18. Prin aplicaţiunea circumstanţelor atenuante pentru toate infracţiunile prevăzute de această lege pedeapsa nu poate fi coborâtă sub jumătatea minimului prevăzut pentru acea infracţiune.

19. Scuza absolutorie prevăzută în art. 6 din legea pentru reprimarea unor noi infracţiuni contra liniştei publice se va aplica şi în cazurile prevăzute mai sus.

20. Măsurile luate în virtutea art. 1, 2 şi 3 ale prezentei legi fac parte din categoria actelor de guvernământ definite prin art. 2 al legii din 23 decembrie 1925.

21. Jurnalele Consiliului de Miniştri nr. 1 456 din 9 decembrie 1933 şi nr. 1 457 din 10 octombrie 1933 se ratifică în toate dispoziţiunile lor.

22. Prin art. 8, 9 şi 10 ale acestei legi sunt modificate şi completate dispoziţiunile legii electorale din 27 martie 1926.

Monitorul oficial, nr. 83, din 7 aprilie 1934.

105. Legea pentru simplificarea serviciilor publice şi pentru luarea unor măsuri economice sau financiare urgente§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

(9 iulie 1934)

1. În timpul vacanţei Adunărilor legiuitoare şi cel mai târziu până la 15 noiembrie 1934 guvernul este autorizat ca pe cale de decret regal, dat în baza unui Jurnal al Consiliului de Miniştri, să ia în limitele şi cu efectele statornicite în legea de faţă următoarele măsuri:

I. Să procedeze la simplificarea şi raţionalizarea serviciilor şi instituţiilor publice de ordin administrativ şi de specialitate, ale căror bugete sunt votate de parlament sau consiliile administraţiilor locale pe următoarele baze:

a) Contopirea serviciilor cu atribuţiuni asemănătoare din acelaşi minister sau din ministere deosebite, Regii publice sau Case autonome care pot primi o conducere unică;

b) Concentrarea la fiecare minister sau administraţie a unităţilor şi serviciilor care le revin prin natura lor;

c) Reducerea compunerii serviciilor;

d) Suprimarea serviciilor unităţilor administrative sau funcţiunilor care nu sunt de neapărată trebuinţă;

e) Reglementarea cumulului de salarii şi funcţiuni publice cu strictă limitare a excepţiunilor.

11. Să revizuiască toate bugetele administraţiilor centrale, precum şi a Regiilor publice şi Caselor autonome ale căror bugete au legătură cu bugetul general al statului, atât în aplicarea dispoziţiunilor luate în temeiul p. I, cât şi pentru a reduce cheltuielile de material, de personal, subvenţiunile, precum şi orice alte cheltuieli în măsura cerută de cifra încasărilor statului.

2. Tot astfel guvernul va putea să efectueze orice operaţiuni de trezorerie, precum şi să ia toate măsurile necesare pentru a asigura o ba

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Această lege este cunoscută şi sub denumirea de „Legea deplinelor puteri“. în temeiul ei guvernul obţinea libertatea ca în perioada vacanţei Corpurilor legiuitoare să soluţioneze unele probleme importante de politică internă prin decrete-legi, sub rezerva ratificării lor ulterioare. Această măsură de guvernare a restrâns activitatea parlamentului, al cărui prestigiu era grav afectat întrucât nu-şi mai putea executa integral dreptul de control asupra guvernului, ceea ce a însemnat întărirea puterii executive în detrimentul celei legislative.

lanţă activă a plăţilor, putând să modifice în acest scop orice taxe actualmente în vigoare.

Guvernul va putea lua, de asemenea, măsurile necesare pentru protejarea şi valorificarea produselor agricole de orice fel, pentru aprovizionarea şi asigurarea consumului intern, precum şi pentru satisfacerea nevoilor urgente de islazuri comunale din proprietăţile statului.

Guvernul va putea să decidă prelungirea termenului de trei luni, prevăzut de art. 22 din legea pentru lichidarea datoriilor agricole şi urbane, cu cel mult o lună şi numai în favoarea societăţilor cooperative.

3. Orice decret dat în temeiul legii de faţă care modifică o dispozi- ţiune a unei legi în vigoare, sau care creează o nouă stare legală, va fi supus spre ratificarea Adunărilor legiuitoare cel mai târziu până la 15 decembrie 1934.

Decretele prevăzute în prezentul articol care nu vor fi depuse spre ratificare pe biroul uneia din Adunările legiuitoare până la 15 decembrie 1934 îşi vor pierde de plin drept de la această dată puterea obligatorie, însă numai pentru viitor.

Decretele depuse spre ratificare înăuntrul acestui termen îşi vor păstra puterea obligatorie până la hotărârea Adunărilor legiuitoare.

Prin respingerea ratificării, decretele date în temeiul legii de faţă nu-şi vor pierde puterea obligatorie decât pentru viitor.

4. Sunt nule, prin efectul prezentei legi, toate numirile, înaintările, definitivările, stabilizările şi încadrările ilegale, făcute cu începere de la 1 ianuarie 1924, precum şi acelea făcute în acelaşi interval pe bază de dispoziţiuni tranzitorii care conţin derogări sau excepţiuni de la statutul funcţionarilor publici sau de la legile respective.

Dispoziţiunile acestui articol se aplică chiar dacă a intervenit un act administrativ de ratificare a numirii sau de definitivare.

Nulitatea se va constata prin deciziunea ministrului respectiv, iar pentru administraţiunile locale prin deciziunea ministerului de interne.

Directorii de personal din ministere şi ai tuturor instituţiunilor pendinte de ministere, ca şi ai Regiilor şi Caselor autonome, ai judeţelor şi comunelor vor referi de aceste numiri şi înaintări, fiind direct răspunzători, sub Sancţiunea pedepsei de destituire, de exactitatea celor relatate prin aceste referate.

Posturile devenite vacante în acest mod nu se vor putea ocupa decât în proporţia de 1/3 prin avansare, transferare, delegare, detaşare etc., celelalte se vor desfiinţa.

Monitorul oficial, nr. 155, din 9 iulie 1934.

106. Programul Partidului Naţional-Ţărănesc (februarie 1935)

I. Constituţia

înţelegând să apere mai departe drepturile şi libertăţile

cetăţeneşti, Partidul Naţional-Ţărănesc socoate necesar să accentueze îndatorirea fiecăruia de a se încadra solidar şi conştient în acţiunea statului.

Munca şi proprietatea, ca funcţiuni sociale, vor fi de aceea garantate, recunoscându-se statului dreptul să promoveze interesul general, ori de

câte ori va fi nevoie, şi să intervie atât pentru armonizarea intereselor particulare, cât şi pentru coordonarea normelor de producţie şi de desfacere în raport cu cerinţele superioare.

Energiile individuale şi colective nu se pot dezvolta cu folos decât într-un stat întemeiat pe ideea de drept şi ordine legală. Răspunderile vor fi de aceea precizate, spre a deveni efective pe toată scara administrativă. Sancţiunile vor fi individualizate, pentru a atinge pe adevăraţii vinovaţi. Legea de responsabilitate ministerială şi Statutul funcţionarilor publici vor fi modificate, în consecinţă.

Aceeaşi idee de drept trebuie să prezideze organizarea sistemului de guvernământ, pe bază de răspundere faţă de opinia publică. Reprezen- taţiunea populară şi sinceritatea alegerilor vor fi asigurate printr-o lege electorală cinstită, care, suprimând prima, va face ca mandatele să se atribuie pe judeţe, potrivit rezultatului respectiv, asigurându-se respectarea minorităţii. Se va încredinţa justiţiei controlul atât al operaţiilor electorale, cât şi al validării pentru mandatele contestate. Amnistia delictelor electorale va fi interzisă.

Pentru a da parlamentului posibilitatea să corespundă îndoitei sale chemări, ca organ legislativ şi ca organ de control, instituţiunile parlamentare trebuiesc reformate.

Dreptul de vot al femeilor va fi extins.

Senatul, care constituie în prezent un secundariat costisitor al Camerei, având aceeaşi întrebuinţare şi necorespunzând nici unei utilităţi, va fi desfiinţat. Adunarea Deputaţilor va rămâne astfel singura repre- zentaţiune naţională, învestită cu toate drepturile decurgând din această calitate.

Pentru a înlesni buna sa funcţionare, în vederea unei opere practice şi constructive, numărul deputaţilor va fi redus şi munca parlamentară va fi disciplinată, dându-se comisiunilor rolul tehnic pe care trebuie să-l aibă în pregătirea lucrărilor.

O lege specială va determina cazurile de incompatibilitate între mandatul de parlamentar şi sarcina de a reprezenta şi apăra orice fel de interese potrivnice statului, precum şi de a conduce şi administra întreprinderi economice care au raporturi contractuale cu statul.

Faţă de importanţa covârşitoare pe care o iau tot mai mult interesele economice ale naţiunii, vom aşeza organizaţiunile profesionale pe baze temeinice, recunoscându-le dreptul de a formula deziderate şi propuneri printr-un corp central, chemat să le studieze şi să le armonizeze, spre a putea fi supuse parlamentului.

împotriva abuzului puterii centrale se va garanta stabilitate şi continuitate organelor locale alese.

Vom asigura celei de a treia putere a statului, puterea judecătorească, independenţa şi prestigiul necesar,' stabilind

pentru magistratură norme de recrutare şi de înaintare după criterii obiective, de nivel cât mai ridicat şi ferite de orice înrâuriri lăuntrice. Iar pentru litigiile dintre particulari şi autorităţi, cum şi pentru controlul jurisdicţional al administraţiunilor locale şi de stat, va trebui să instituim o justiţie administrativă unitară, de toate gradele, cu menirea de a fi o şcoală de legalitate.

Rezervând opiniei publice cuvântul hotărâtor, vom introduce pentru chestiuni primordiale, anume determinate, consultarea populară directă, sub formă de referendum.

II. Administraţia publică

1. Aparatul de stat va fi neîntârziat revizuit, spre a se simplifica serviciile publice. Deasemenea, acestea vor fi raţionalizate pentru a da maximum de rezultate utile. în acest scop, se va modifica şi completa legea de organizare a ministerelor. Se vor reduce unele servicii inutile, se vor contopi altele care îndeplinesc funcţiuni similare. Se va da astfel o nouă alcătuire ministerelor, fixându-se pentru fiecare departament un cadru invariabil. în vederea stabilirii unităţii de acţiune în guvernare, directivele şi măsurile generale se vor decide în Consiliul de Miniştri.

2. în ce priveşte funcţionarii publici, se vor crea condiţiuni potrivite pentru o bună selecţionare a lor. Prin instituirea examenelor pentru recrutare şi înaintare, prin organizarea cursurilor de perfecţionare în timpul serviciului se va ajunge la acest rezultat. Se va stabili un regim uniform în ce priveşte condiţiunea şi salarizarea funcţionarilor diferitelor departamente. De asemenea, funcţionarii publici vor fi îndatoraţi a declara averea ce posedă în momentul intrării în serviciu şi nu vor putea ocupa nici o situaţiune în administraţiunea societăţii lor particulare.

3. Partidul Naţional-Ţărănesc revendică pentru sine meritul de a fi iniţiat o serie de reforme în organizarea administraţiilor locale. El a plecat de la ideea de a dezvolta iniţiativele locale, de a încuraja spiritul gospodăresc şi de a crea o reală responsabilitate administrativă. Opera începută trebuie desăvârşită, ţinând seamă de noile împrejurări social- economice şi de nevoia de a raţionaliza serviciile publice.

împărţirea administrativă va cuprinde două unităţi investite cu personalitate juridică: comuna şi judeţul. între acestea, va fiinţa plasa ca circumscripţiune de supraveghere, îndrumare şi control.

Comuna va fi aşezată ţinându-se seama de centrele naţionale de po- pulaţiune şi de mijloacele de întreţinere.

Judeţul va îngloba teritorii mai întinse, constituind entităţi geografice şi economice bine definite, care să dispună de resurse suficiente unei activităţi constructive şi care pot fi uşor administrate prin mijloacele moderne de comunicaţiune.

V. Instrucţia publică şi cultura poporului

Vremea cere o politică şcolară eroică inspirată din ideea de a se da copilului preferinţă înainte de orice în societate şi de a se dărâma bariera aşezată de clasă şi sărăcie în faţa educaţiei şi a învăţăturii.

2. Pentru dezvoltarea şi îndrumarea învăţământului propriu-zis, se va organiza Ministerul Instrucţiunii pe baza principiului descentralizării, dându-se prin lege largi atribuţiuni inspectoratelor şcolare, faţă de care ministerul central va avea numai dreptul de îndrumare şi control. Conducătorii acestor circumscripţiuni şcolare, precum şi organele de control, vor fi răspunzători direct în faţa justiţiei, pentru orice abuz sau călcare de lege. Pentru raţionalizarea serviciilor administraţiei centrale se vor stabili din nou însărcinările funcţionarilor ministerului.

a) *învăţământul primar* va fi dezvoltat şi organizat pe baze noi, im- primându-i-se un caracter practic şi regional, pentru ca elevii să dobândească, intr-adevăr, cunoştinţele necesare pentru viaţă, legate de mediul în care trăiesc şi de profesiunea pe care vor fi chemaţi s-o exercite.

b) *învăţământul normal* va fi organizat în vederea pregătirii învăţătorilor pentru noua şcoală primară. în special programele de învăţământ al şcolilor normale vor trebui adoptate scopului urmărit de acest învăţământ. Se vor spori numărul burselor şi mijloacelor de întreţinere a acestor şcoli.

c) *învăţământul secundar* va avea două cicluri, gimnaziul fiind comun tuturor şcolilor secundare de cultură generală. Ultimele clase ale liceului vor servi pentru specializarea în vederea studiilor superioare.

Vom înfiinţa cămine pentru fiii de ţărani în capitalele de judeţ, rezer- vându-li-se un număr suficient de locuri în fiecare clasă şi acordându-5e burse copiilor săraci, dar meritoşi.

Vom examina cu atenţie programele analitice şi orariile, ţinând seama de recomandările pedagogice, precum şi de cele medicale şi igienice.

d) *învăţământul tehnic, profesional şi comercial* va fi dezvoltat şi organizat pe baza muncii practice, pentru a produce profesionişti şi nu funcţionari.

Pentru armonizarea tuturor şcolilor, cu caracter similar de pe lângă alte ministere, se vor stabili norme comune şi un organ de coordonare a lor.

Se va da o deosebită atenţie şcolilor de agricultură, încurajându-se, în special, şcolile agricole sezoniere cu caracter practic.

în şcolile de meserii, întemeiate exclusiv pe atelier, se vor învăţa mai multe meserii, specialităţile variind după regiuni. Şcolile profesionale de al doilea grad, pregătind pe viitorii maeştri de ateliere, pe conducătorii de întreprinderi şi funcţionarii tehnici, vor urmări specializarea într-o singură meserie.

în fine, vom da dezvoltarea necesară raţională şcolilor tehnice superioare.

învăţământul muncitoresc, legat de ucenicie şi şcolile de perfecţionare ale lucrătorilor, se va organiza în legătură cu învăţământul tehnic, în- tensificându-se legătura cu viaţa practică. Şcolile industriale se vor alipi de fabrici.

Vom încuraja dezvoltarea învăţământului cooperativ, în şcolile primare, agricole, silvice etc.

în ceea ce priveşte învăţământul fetelor, vom reorganiza şcolile de meserii de fete şi cele profesionale, precum şi cele de gospodărie rurală, cărora le vom da o deosebită dezvoltare. în special vom îngriji de înfiinţarea cursurilor ambulante de menaj.

e) *învăţământul particular* de toate gradele va trebui să fie un auxiliar al statului, pentru satisfacerea nevoii de învăţătură a poporului. Vom prevedea însă în lege garanţii serioase la recrutarea şi numirea profesorilor şi controlul activităţii acestor şcoli. Se vor lua măsuri de a împiedica transformarea acestor instituţii şcolare în asociaţii comerciale. Se va reglementa din nou acordarea dreptului de publicitate.

f) *Învăţământul superior* va trebui să fie nu numai o instituţie de pregătire a specialiştilor necesari diferitelor administraţii sau a liberilor profesionişti, ci să dezvolte şi spiritul de cercetare şi creaţie ştiinţifică.

VIII. Programul economic

A. Politica agrară

1. *Producţia agricolă*

Politica agrară a Partidului Naţional-Ţărănesc este orientată de următoarele considerente esenţiale:

a) Agricultura este ramura de căpetenie a economiei naţionale.

Interesele agricole au primatul în întreaga politică economică, financiară, bugetară, credit, schimb, investiţii de stat etc.

b) Caracterul predominant al agriculturii noastre fiind proprietatea ţărănească, se va urmări cu intensitate adaptarea utilajului de producţie, de credit, desfacere, precum şi organizarea şi educarea profesională, la condiţiile de transformare dictate de noul regim agrar.

Ţinta finală a acestei politici este industrializarea agricolă, începând cu creşterea raţională a animalelor şi industrializarea produselor şi derivatelor lor pentru a evolua de la regimul exclusiv cerealist la unul mixt, cu produse variate, şi a introduce un nou echilibru în economia agricolă.

c) Ţinând seama de cerinţele pieţei externe, cât şi de condiţiunile naturale, economice şi sociale ale ţării noastre, se va întocmi şi realiza un plan de raţionalizare, privind atât producţiunea, cât şi desfacerea produselor agricole.

Se vor avantaja, în acest scop, produsele care au desfacere şi

rentabilitate mai sigură, urmărind, în acelaşi timp, sporirea producţiei pe unitatea de suprafaţă şi îmbunătăţirea calităţii produselor.

În raţionalizarea şi intensificarea agriculturii, statul va lucra în numele interesului general şi pe baza concepţiei că proprietatea este o funcţie socială, legitimă, prin muncă utilă şi organizată.

d) în opera de reorganizare agricolă, statul va colabora cu organizaţiile profesionale libere şi cu aşezămintele culturale.

Se va ţine seamă că sub regimul micii proprietăţi, cooperaţia este menită să ducă la intensificarea şi raţionalizarea producţiei, aprovizionării, vânzării şi creditului în agricultură.

e) Pentru realizarea politicii de producţiune agricolă, în sensul mai sus arătat, vom folosi, între altele, următoarele mijloace:

Programele zootehnice, întocmite de guvernările precedente ale partidului nostru, vor fi completate, dezvoltate şi aplicate în vederea ameliorării metodelor de creştere şi standardizarea produselor animale.

Se va organiza piaţa internă, creându-se, în acest scop, în primul rând, un târg central pentru vitele de tăiere pe lângă abatorul din Bucureşti şi un institut special de credit pentru plata imediată a animalelor trimise spre vânzare.

în organizarea producţiei vegetale se vor spori culturile furajere, alimentare, industriale, farmaceutice etc., iar în regiunea de deal se vor ameliora culturile pomicole, viticole şi horticole.

Puterea de muncă a ţărănimii se va organiza şi folosi prin industrializările agricole, atelierele şi industriile săteşti, încurajate cu preferinţă prin lege şi măsurile de promovare a industriei naţionale, precum şi prin lucrările cu caracter public şi prin dezvoltarea industriilor ce folosesc materiile prime ale ţării, de preferinţă cu ajutorul cooperaţiei.

Se vor lua măsuri spre a se perfecţiona tehnica agricolă în cultura solului şi creşterea animalelor şi se vor răspândi seminţe selecţionate şi reproducători de rasă.

Se vor lua măsuri pentru vaccinarea obligatorie a tuturor animalelor. Vaccinarea va fi gratuită.

Se va elabora legea pentru organizarea, încurajarea şi protejarea agriculturii.

Se va pune în aplicare:

O intensă educare profesională;

O nouă organizare de credit, aprovizionare şi vânzare a produselor agricole, potrivit programului cooperatist şi politicii de credit;

Se va organiza înzestrarea cultivatorilor ţărani cu un minimum de maşini şi unelte, potrivit condiţiilor fiecărei regiuni;

Se vor înfiinţa centre de maşini;

Se vor încuraja, în stil mare, lucrările de îmbunătăţiri funciare, irigaţii, asanarea terenurilor băltoase etc.

Fermele statului, reduse la strictul necesar, vor fi organizate, pentru a fi puse în serviciul agriculturii din regiune. Ele vor trebui să propage, în mijlocul cultivatorilor ţărani, metodele de tehnică agricolă, potrivit localităţii.

Acţiunea de îndrumare şi încurajare a agriculturii se va împlini prin întărirea organizaţiilor profesionale şi o nouă orientare a învăţământului agricol.

Reorganizarea Camerelor agricole se va face pe baze autonome şi pe regiuni, corespunzând cu noile unităţi administrative, concepute în programul de reformă administrativă.

învăţământul agricol şi educaţia profesională a agricultorilor se va face în funcţie de nevoile practice ale vieţii agricole.

învăţământul primar rural va cuprinde noţiuni elementare despre pământ şi cultura lui, în spiritul proprietăţii ţărăneşti.

Agronomii, veterinarii şi inginerii silvici vor fi întrebuinţaţi la îndrumarea şi organizarea agriculturii pe teren, scoţându-i din birouri.

B. Politica industrială

1. Partidul Naţional-Ţărănesc, cunoscând însemnătatea industriei în economia naţională, urmăreşte prin politica sa industrială următoarele ţeluri:

a) consolidarea şi dezvoltarea micii industrii ţărăneşti, meseriilor naţionale şi a industriei casnice;

b) folosirea maximă a tuturor produselor agricole şi a materiilor prime extrase din solul şi subsolul ţării; întrebuinţarea cea mai largă a muncii româneşti, precum şi remunerarea echitabilă a acestor elemente.

c) înlocuirea materiilor prime de natură agricolă, importate, cu materii prime analoage, ce se pot produce în ţară;

d) asigurarea în condiţiuni' optime de preţ a consumului populaţiei;

e) asigurarea fabricării în ţară a uneltelor şi maşinilor agricole în condiţiuni egale cu cele din străinătate;

f) asigurarea dezvoltării industriilor de armament, care pot să asigure înăuntrul ţării condiţiile economice necesare dezvoltării lor.

2. înfăptuirea politicii industriale de stat se va face prin următoarele mijloace:

a) Se va revizui tariful vamal, spre a se face o nouă repartiţie a pro- tecţiunii vamale. Această revizuire va fi legată de un sistem de control asupra preţurilor şi de crearea posibilităţii de a importa pentru consumul ţărănesc, prin cooperative, cu scutiri sau reduceri de taxe vamale, anumite cantităţi de mărfuri, atunci când industria din ţară n-ar putea să facă reducerile de preţuri impuse;

b) Se va întocmi o nouă legislaţie specială care va prevedea metodele de protecţiune a industriei naţionale, corespunzătoare intereselor economiei şi muncii naţionale;

c) Se vor acorda încurajări speciale acelor întreprinderi care se aşează în mediul rural şi folosesc sistemul descentralizat al transformării pe loc a materiei prime agricole, asigurând şi o bună remuneraţie a muncii rurale;

d) în ce priveşte meseriile naţionale şi mica industrie ţărănească şi orăşenească, se va crea în plus un sistem de măsuri care să asigure întărirea şi dezvoltarea lor prin: înlesniri speciale pentru înzestrarea tehnică a atelierelor, adaptarea producţiunii la condiţiunile pieţei, organizarea cooperativă, uşurinţe de credit, degrevări fiscale şi preferinţă la licitaţii publice.

în acelaşi timp, se va încuraja dezvoltarea industriilor casnice ţărăneşti, prin crearea de ateliere, şcoli şi magazine de desfacere cooperative cu concursul statului.

3. încurajările acordate vor fi supuse următoarelor condiţiuni:

a) Introducerea în legea industrială a unei dispoziţiuni dând drept guvernului să scadă taxa vamală sau să suprime celelalte încurajări, când s-ar constata că industria încurajată abuzează de situaţia ei, fie că realizează beneficii excesive, fie că are un preţ de cost ridicat, din cauze ce pot fi înlăturate;

b) Raţionalizarea industriilor ce prelucrează materii prime agricole, şi asigurarea colaborării lor cu producătorii materiilor prime, organizaţi în sindicate sau cooperative. Statul îşi va rezerva rolul de arbitru pentru stabilirea unor raporturi normale între fabrici şi producătorii materiilor prime;

c) Aşezarea întreprinderilor încurajate, nou înfiinţate, în regiunile fixate de planul central de industrializare;

d) încurajarea industrială nu trebuie să primejduiască plasarea în străinătate a produselor actuale ale muncii naţionale.

4. Cartelurile şi orice înţelegeri între întreprinderi industriale, care urmăresc, prin suprimarea concurenţei sau prin alte mijloace, specularea consumatorilor şi împiedicarea propăşirii industriale, vor fi interzise.

Chiar şi înţelegerile industriale, care, prin raţionalizarea

producţiu- nei şi a desfacerii, urmăresc îmbunătăţirea calităţii şi ieftinirea preţurilor, nu se vor putea înfiinţa decât în urma unei aprobări date cu respectarea condiţiunilor speciale stabilite de lege.

Statul va îndruma şi controla activitatea acestor înţelegeri.

Legea, care va reglementa înţelegerile industriale, va prevedea cele mai severe sancţiuni civile şi penale împotriva conducătorilor întreprinderilor şi înţelegerilor care vor contraveni dispoziţiunilor legale.

5. Alături de îndrumare şi control, statul trebuie să-şi atribuie un drept de iniţiativă industrială, procedând la:

a) înfiinţarea pe baze etatiste a unei industrii de înzestrare tehnică a agriculturii, în special crearea de întreprinderi de producţie, a uneltelor şi maşinilor agricole şi de fabrici de îngrăşăminte chimice.

b) Organizarea de stat a industriei de armament, având condiţii economice normale de dezvoltare.

c) Organizarea de stat a industriilor care au ca cel mai important client statul şi în primul rând etatizarea minelor de cărbuni.

d) Etatizarea industriei de gaz metan şi treptata etatizare a industriilor având un monopol de fapt.

6. Se va întocmi un plan general de industrializare, care ţinând seama de realităţile existente, să arate calea iniţiativelor viitoare.

7. Statul va lua măsuri pentru românizarea cât mai completă a personalului de muncă şi direcţiune, pentru a da elementelor româneşti, pregătite, posibilitatea de a participa la activitatea industrială.

8. în măsura în care plasarea produselor noastre agricole în străinătate va fi făcută imposibilă din grea cum este astăzi, prin politica de autarhizare a ţărilor industriale, se va adopta o politică de independenţă faţă de străinătate. Această politică necesită fixarea unui program industrial, care să asigure industrializarea ţării, pentru acoperirea necesităţilor consumului intern.

în acest scop, programul iniţial va fi completat cu următoarele m(ă- suri:

a) Integrarea industriilor care prelucrează semifabricatele importate.

b) înfiinţarea de industrii pentru care ţara noastră n-are decât posibilităţi reduse, stimulându-se, în acest scop, iniţiativa privată.

9. în domeniul energiei şi în special în industria extractivă a cărbunelui, petrolului şi gazelor naturale se va afirma o politică care să aducă statului toate veniturile justificate de drepturile regaliene; să determine o creştere masivă a consumaţiunii interne şi să satisfacă interesele naţionale şi locale.

Se va întocmi un plan general de sistematizarea şi coordonarea izvoarelor de energie, ţinând seama de folosirea energiei apelor, în primul rând, şi rezervând energiei produsă de combustibili minerali rolul de susţinere şi suplinire.

Avantajele speciale vor fi acordate pentru întemeierea de

mari centrale electrice ca să producă energie cu preţurile cele mai joase pentru a se putea electrifica nu numai oraşele dar şi satele şi a se pune la îndemâna tuturor producătorilor forţă ieftină.

Pentru intensificarea producţiunii miniere se va urmări:

a) O acţiune intensă de explorare şi exploatare raţională a zăcămintelor;

b) Valorificarea optimă a terenurilor şi redevenţelor statului;

c) Concentrarea întreprinderilor româneşti de petrol;

d) Folosirea economică a gazului metan şi a gazelor de petrol.

C. Politica cooperatistă

Rostul principal al organizaţiei cooperative româneşti, în împrejurările de faţă, trebuie să fie ridicarea rentabilităţii scăzute a gospodăriilor ţărăneşti, precum şi emanciparea producătorilor de exploatarea capitalistă. Aceasta se poate obţine numai printr-o organizare temeinică a cooperativelor de credit, de producere, de aprovizionare şi de desfacere a produselor principale şi secundare ale gospodăriilor ţărăneşti, în stare să înlăture intermediarii şi să realizeze preţul dictat de interesele producătorilor şi consumatorilor.

F. Politica muncitorească

Continuând politica muncitorească a Partidului Naţional-Ţărănesc din trecutele sale guvernări, vom urmări mai departe o politică socială, compatibilă cu caracterul ţării noastre, prin împlinirea lipsurilor constatate şi înlăturarea tuturor anomaliilor produse de ultimele modificări ale legilor muncitoreşti.

1. în vederea îndrumării către meserii a surplusului de braţe de la ţară, vom organiza învăţământul muncitoresc şi profesional, precum şi căminele şi şcolile de ucenici.

2. Pentru ocrotirea muncii se va reforma fundamental inspecţia muncii, dându-se Camerelor de muncă autorizaţii de a inspecta modul cum se aplică legile muncii.

Se va completa şi extinde în toate centrele comerciale şi industriale legea de organizare a judecătoriilor de muncă.

Legea contractelor de muncă, şi în special dispoziţiile referitoare la convenţia colectivă de muncă, precum şi legea pentru aplanarea conflictelor de muncă vor fi puse de acord şi adaptate legiuirilor noi.

Se va completa ciclul reformelor muncitoreşti prin introducerea minimului de salar, în special în industria la domiciliu, în care lucrătorii nu-şi pot apăra singuri interesele.

Pentru înlăturarea oricărei lacune sau imperfecţiuni se va alcătui un cod al legislaţiei muncitoreşti, care va îngloba în sfera lui de aplicare şi regimul muncii din instituţiunile publice, regii autonome etc.

Se va organiza metodic încurajarea locuinţelor ieftine muncitoreşti, plasarea şi asistenţa şomerilor prin muncă şi mai ales printr-o politică de lucrări publice.

3. Partidul Naţional-Ţărănesc va proteja munca naţională, dându-se preferinţă specială elementului etnic.

4. în sistemul de asigurări muncitoreşti contra boalei, accidentelor, invalidităţii şi bătrâneţii, bazate pe colaborarea muncitorilor, patronilor şi statului, administraţia fondurilor se va face de salariaţi şi patroni pe bază de autonomie sub controlul statului. Se va extinde, treptat, legea asigurărilor şi asupra altor categorii de salariaţi, sau asupra instituţiilor care, urmărind acelaşi scop, fac dublă întrebuinţare şi care nu sunt cuprinşi în legea actuală.

5. Legislaţia de protecţie a muncii va trebui să acorde asistenţa şi ocrotirea muncitorilor agricoli care trăiesc o viaţă de

mizerie, exploatată 420

neomenos, fără nici un fel de protecţie, în ceea ce priveşte plasarea, condiţiile de muncă, salar, adăpost şi hrană.

Ţinându-se seama de natura muncii agricole, extinderea legiuirilor de protecţie în câmpul industriei trebuie să ducă la o nouă reglementare a muncii agricole.

6. Se va întocmi un cod în vederea unificării regimului meseriilor care va cuprinde: calificarea profesională prin combaterea clandestinis- mului, cu scopul de a forma o clasă de meseriaşi conştienţi, destoinici şi înstăriţi în sânul neamului nostru. înlăturând concurenţa stabilimentelor publice, se va urmări modernizarea atelierelor şi mai presus de toate ridicarea acelor meseriaşi care merg mână în mână cu înflorirea gospodăriilor săteşti şi duc la naţionalizarea oraşelor.

7. Ocrotirile sociale vor intra în faza realizărilor practice, urmărind proteguirea muncii minorilor, a femeilor lucrătoare, a mamei şi copilului, precum şi asistenţa săracilor, cu tendinţa de a desfiinţa cerşetoria, iar opera începută de Partidul Naţional-Ţărănesc pentru justa soluţionare a problemei invalizilor va fi desăvârşită prin completarea şi perfecţionarea I.O.V.**********

X. Politica externă

în politica externă, Partidul Naţional-Ţărănesc va urmări cu fermitate menţinerea păcii, consolidând ordinea de drept, creată prin tratatele de pace care au pus capăt marelui război; de asemenea, şi satisfacerea necesităţilor de schimburi economice de care are nevoie ţara noastră, cu respectul intereselor politice.

Ca metodă de realizare a principalului ţel, el înţelege să recurgă la cooperaţia internaţională cea mai largă şi îndeosebi la asocierea cu acele state ale căror interese sunt comune cu ale noastre.

în consecinţă, Partidul Naţional-Ţărănesc înţelege să apere prin toate mijloacele graniţele actuale ale ţării şi să facă din excluderea oricăror discuţiuni asupra lor condiţiunea esenţială a înţelegerilor internaţionale.

în acest spirit, el va respecta cu fidelitate toate angajamentele din toate tratatele noastre de alianţe: alianţa cu Franţa, alianţa cu Polonia, Pactul Micii înţelegeri, Pactul Balcanic; va urmări o politică de bună şi reală vecinătate cu toţi vecinii; va da toată însemnătatea prieteniei tradiţionale care ne leagă de Italia; în politica răsăriteană va sprijini o politică de înţelegere şi de bună vecinătate cu Rusia; în fine, vom continua să întărim şi mai mult securitatea actuală a României prin tratate având ca bază asistenţa mutuală cu celelalte state ale căror interese concordă cu ale noastre.

Paralel cu această acţiune, Partidul Naţional-Ţărănesc se va

********** Invalizi, orfani, văduve de război.

strădui să încheie acorduri economice, fie bilaterale, fie regionale. Printre aceste acorduri acel referitor la Europa dunăreană, tinzând la o viaţă economică^ armonică şi cât mai dezvoltată, va ocupa un loc important în preocupările sale.

XI. Politica faţă de minorităţi

1. Partidul Naţional-Ţărănesc socoteşte că, după pilda de pacinică şi armonioasă convieţuire a ţărănimii româneşti cu ţărănimea minoritară, spiritul echităţii şi al interesului de stat impune respectul limbii, credinţei şi naţionalităţii tuturor minorităţilor din această ţară.

Partidul Naţional-Ţărănesc crede că, deasupra deosebirilor etnice, poporul majoritar şi minoritar vor trebui să se unească într-o sinceră colaborare pentru apărarea şi înălţarea patriei.

2. Pentru realizarea acestei ţinte, Partidul Naţional-Ţărănesc, credincios principiului de egalitate a drepturilor şi libertăţilor politice şi cetăţeneşti pentru toţi cetăţenii, fără deosebire de obârşie, limbă şi de credinţă religioasă, socoteşte că respectarea drepturilor asigurate minorităţilor prin tratatele internaţionale, semnate de România, este temelia pe care trebuie să se aşeze tratamentul minorităţilor din ţară.

Programul Partidului Naţional-Ţărănesc, votat de Comitetul Central Executiv. Şedinţele de la 2—6 februarie 1935, Institutul de arte grafice Bucovina, „T. E. T o r o u ţ i u“, 1935.

107. Replica lui Nicolae Titulescu la discursul contelui Bethlen, preşedintele Partidului Maghiar din România

(3 decembrie 1935)

Veniţi şi ne spuneţi aici, d-le Bethlen, că nu cereţi privilegii! Totuşi, dacă cineva v-a urmărit de aproape, cum mi-a fost dat mie să vă urmăresc de 17 ani, de când s-a făcut unitatea naţională, a văzut că nu aţi voit să fiţi decât nişte privilegiaţi internaţionali.

Orice nedreptate făcută unui român se aduce în faţa instanţelor româneşti, în faţa organelor administrative româneşti. Dv., care spuneţi că nu pretindeţi privilegii, vă duceţi, pentru cea mai mică nedreptate, la acea instituţie de rezonanţă, la acel extraordinar amplificator, care este Societatea Naţiunilor, şi faceţi dintr-un lucru de nimic o acuzaţiune de ordin general, împotriva unui neam, care nu are decât un singur păcat: acela de a nu-şi fi câştigat unitatea naţională decât de 17 ani.

Atât de puţin vreţi dv. egalitatea şi atât de mult curge în sângele dv. privilegiul, încât atunci când a fost vorba de aplicarea sancţiunilor, v-aţi dat la o parte, crezând că Pactul Ligii Naţiunilor vă dă numai drepturi, iar îndatoririle trebuie să

apese numai pe umerii noştri, ai celorlalţi.

Aş dori să vă văd cum Liga Naţiunilor — după ce aţi dat bir cu ■fugiţii, atunci când a fost vorba de art. 16 — ar mai privi cu simpatie limbajul dv., în virtutea art. 21.

Sistemul dv. este simplu de ghicit!

De multe ori am căutat şi am găsit în stima mea pentru apărătorii tezei maghiare un izvor suficient, care să alimenteze dorinţa mea de
apropiere de acest popor vecin, cu calităţi, pe care sunt primul să le recunosc.

N-am reuşit să o realizez. Pentru ce?

Pentrucă dv. nu vreţi egalitate cu noi, aveţi boala persistenţei imaginii pe retină şi credeţi că Ungaria milenară va reînvia. Ori, nu va reînvia niciodată.

Ne trebuiesc generaţii tinere de unguri, generaţii de tineri care să nu fi crescut în păcatul spiritului de dominaţiune al generaţiilor celor vechi, ca să ne putem întinde mâna frăţeşte, şi să putem, în fine, stabili armonia în acest bazin al Dunării.

Dv. nu aduceţi aici limbajul violent, pe care vi l-aş ierta, căci violenţa este sinceritate, este deschiderea inimii, este darea dreptului ori şi cui să vadă ce simţi, dar veniţi cu limbajul meşteşugit al celor care au ţinut în robie poporul român, cu limbajul măsurat, cu limbajul care nu păcătuieşte cu nimic ca formă; pe care însă dacă l-aş cerceta mai aproape aş găsi în el un venin şi o otravă care lipsesc din cuvintele pe care sufletul meu le rosteşte în acest moment faţă de dv. Conte Bethlen, spuneţi alor dv.: „Românii ştiu ce voeşte să facă clasa diriguitoare ma-i ghiară din tratatul minorităţilor!†††††††††††††††††††††††† Voeşte să aibă cui străin pentru ziua cea mare a revizuirii!”. V-am priceput şi vom lupta, pas cu pas, ca o asemenea metodă să nu poată reuşi.

Suntem — în numele guvernului regal al României, — v-o declar, în plină sinceritate — partizani ai egalităţii minorităţilor, cu noi: dar ai unei egalităţi condiţionate de un „sine qua non“, indispensabil vieţii de stat a României: conştiinţa dv. că sunteţi român şi uitarea că aţi fost cetăţeni unguri. Fiinţa dv. etnică e în afară de cauză!

Minorităţile nu au avut şi nu vor avea un apărător mai cald în drepturile lor de egalitate decât pe mine, cu condiţiunea ca inima mea să-mi spună: minoritarul care îşi vorbeşte, chiar dacă graiul lui nu este curat românesc, simte româneşte.

Dacă, însă, este vorba ca prin minorităţi şă ajungem la revizuine, vă repetăm: Nu, niciodată, nici revizuire, nici exageraţii în virtutea unui tratat, care nu a avut niciodată sensul pe care pretenţiunile dv. de naţiune dominatoare l-a dat în trecut şi îl dă şi astăzi.

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 7, şedinţa din 3 decembrie 1935, p. 93.

†††††††††††††††††††††††† Se referă la tratatul minorităţilor, din 9 decembrie 1919, prin care România era obligată să acorde drepturi şi libertăţi tuturor cetăţenilor ei „fără deosebire de naştere, de naţionalitate, de limbă, de rasă sau de religie”.

108. Acordul de la Ţebea (6 decembrie 1935)

În faţa situaţiei actuale, caracterizată prin înmulţirea măsurilor reacţionare şi tendinţa mereu crescândă a unui regim de dictatură fascistă, care poartă în ea germenul mizeriei şi războiului şi în urma acordurilor încheiate între Frontul Plugarilor şi Uniunea Plugarilor şi a Muncitorilor Maghiari, şi dintre Partidul Socialist şi Blocul pentru Apărarea Libertăţilor Democratice;

organizaţiile mai jos semnate, prin delegaţii lor oficiali, în şedinţa din 6 decembrie 1935, ţinută la Ţebea, în Munţii Apuseni, am stabilit încheierea următorului acord de Front Democratic, pe baza următorului program minimal de acţiune:

împotriva dictaturii fasciste, indiferent de forma pe care o îmbracă; împotriva permanentizării cenzurii şi stării de asediu;

pentru libertatea presei şi a întrunirilor;

pentru dreptul de organizare politică, sindicală şi culturală a mulţimilor muncitoare şi intelectuale; împotriva scumpete! şi fiscalităţii, excesive;

pentru rezolvarea datoriei agricole în folosul ţărănimii şi susţinerea completă a programului Frontului Plugarilor din Ardeal;

pentru lichidarea datoriilor micilor negustori şi meseriaşi;

împotriva proiectului de lege a meseriilor;

pentru egalitatea de tratament a tuturor naţionalităţilor conlocuitoare, pentru libertatea naţională a poporului român;

împotriva zăgăzuirii culturii faţă de studenţine şi fiii de cetăţeni săraci;

pentru o lege electorală pe baza proporţionalităţii;

pentru alegeri libere;

pentru mărirea salariilor şi condiţiuni de muncă mai omeneşti pentru tineret şi femeia muncitoare;

pentru amnistierea tuturor celor căzuţi în lupta lor pentru apărarea libertăţilor democratice;

împotriva modificării Constituţiei în sens reacţionar;

împotriva organizaţiilor fasciste;

împotriva militarizării şi înarmării acestor organizaţii;

împotriva războiului, pentru pace, pentru menţinerea şi întărirea actualelor pacte de alianţă şi prietenie.

Cele trei organizaţiuni cred că prin acordul încheiat exprimă năzuinţele şi luptele mulţimilor muncitoare, intelectuale, mic-burgheze şi ale tuturor categoriilor sociale producătoare din România.

Lărgind acordurile semnate la Deva şi Bucureşti, suntem convinşi că păşim pe calea înfăptuirii unei mari misiuni istorice: impunerea prin luptă a unui regim de libertate, de democraţie reală.

Acordul încheiat între cele trei organizaţii îşi are originea în frământarea şi acţiunea mulţimilor muncitoreşti şi ţărăneşti, hotărâte să înfrunte prin toate mijloacele orice fel de aventură

dictatorială reacţionară.

De la Ţebea, din ţinuturile lui Horea şi ale lui Avram Iancu, primii luptători pentru libertate şi dreptate socială, ne adresăm întregului popor din această ţară şi tuturor organizaţiilor democratice: Partidul Na- ţional-Ţărănesc, Partidul Radical-Ţărănesc, Partidul Social-Democrat, Partidul Socialist-Unitar, tuturor asociaţiilor de meseriaşi, comercianţi, funcţionari, pensionari şi intelectuali, cum şi organizaţiilor muncitoreşti, politice şi sindicale, să se alăture acţiunii noastre pentru a înfăptui, cu un ceas mai devreme, adevăratul Front Popular între toate forţele democratice din România, singura chezăşie a luptei pentru libertate şi pace.

Ţebea, la 6 decembrie 1935

Biblioteca Academiei Române, Arhiva istorică, cota T, XIX-1.

109. Legea administrativă
(27 martie 1936)

Partea I

Titlul I
Teritoriul şi locuitorii

Capitolul I
împărţirea administrativă a teritoriului

Art. 1. Teritoriul României se împarte — din punct de vedere administrativ — în judeţe, iar judeţele în comune.

Judeţele şi comunele sunt persoane juridice; ele nu pot avea decât un singur nume oficial şi anume acel stabilit de consiliul judeţean sau comunal şi aprobat de Ministerul de Interne.

Art. 2. Comunele sunt rurale şi urbane.

Comunele rurale sunt unităţi administrative formate din unul sau mai multe sate.

Comunele rurale din imediata vecinătate a oraşelor pot fi declarate suburbane.

Comunele urbane sunt centre de populaţiune declarate astfel prin lege.

Ele pot fi: oraşe nereşedinţe şi oraşe reşedinţe de judeţ.

Oraşele reşedinţe cu importanţă economică sau culturală deosebită pot fi declarate municipii.

Municipiile şi oraşele de reşedinţă sunt supuse, din punct de vedere al competinţei şi al tutelei, aceloraşi norme ca şi judeţele.

Comunele care vor fi declarate staţiuni balneare sau climatice se vor administra după dispoziţiuni speciale din prezenta lege.

Art. 3. Delimitarea sau modificarea teritoriului unei comune rurale; suburbane; crearea sau desfiinţarea unei comune rurale; schimbarea reşedinţei unei comune, se fac prin deciziunea Ministerului de Interne pe baza deliberaţiunii consiliilor comunale şi consiliului judeţean respectiv.

Capitolul II

Membrii comunei

Art. 4. Orice locuitor al ţării trebuie să fie membru al unei comune şi să contribuie la sarcinile ei. Sunt membri ai comunei, fără deosebire de vârstă, sex, naţionalitate sau confesiune, toţi acei care au domiciliul efectiv în comună de cel puţin un an şi au plătit ei, soţii sau părinţii lor (pentru minori) în acest timp impozitele cuvenite comunei.

Funcţionarii publici sunt în drept membri acelei comune unde au reşedinţa funcţiunii lor.

Calitatea de membru al comunei se pierde prin dobândirea acestei calităţi în altă comună.

Titlul II

Alegerile administrative

Capitolul I

Alegătorii

Art. 5. Sunt alegători membrii comunei care îndeplinesc următoarele condiţiuni:

a) să fie cetăţeni români

b) să fie majori

c) să nu intre în unul din cazurile de incapacitate sau nedemnitate prevăzute de legea electorală.

Pentru alegerile administrative sunt alegători şi femeile care, pe lângă condiţiunile prevăzute la aliniatul precedent, vor îndeplini şi una din Următoarele condiţiuni:

a) să aibă cel puţin certificatul de absolvire al ciclului inferior secundar, normal sau profesional.

b) să fie funcţionare sau pensionare de stat, judeţ sau comună.

c) văduvele de război

d) să fie decorate pentru activitate în timp de război.

e) să facă sau să fi făcut parte din conducerea societăţilor române cu personalitate juridică, având ca scop propaganda culturală sau asistenţa socială.

Capitolul II

Listele electorale

Art. 6. Listele electorale ale unei comune se întocmesc pe următoarele categorii:

a) Lista electorală pentru alegerile Adunării Deputaţilor

b) Lista electorală pentru alegerile în Senat

c) Lista electorală pentru alegerile administrative, şi

d) Lista electorală pentru Camerele agricole.

Capitolul III

Eligibili

Art. 11. Alegătorii înscrişi în listele electorale pentru

alegerile administrative ale judeţului sau comunei respective sunt eligibili la aceste colegii dacă au împlinit vârsta de 25 ani şi dacă ştiu a seri şi citi.

Alegătorii înscrişi în listele electorale ale municipiilor şi comunelor suburbane, precum şi ale oraşelor de reşedinţă, sunt eligibili în consiliile judeţene respective.

Capitolul IV

Operaţiunile electorale

Art. 14. Alegerile administrative se fac prin sufragiul universal, egal, direct, secret, obligatoriu, cu scrutin de listă şi prin prezentarea minorităţilor după prescripţiunile prevăzute în prezenta lege.

Alegătorii înscrişi în listele electorale pentru alegerile administrative votează atât la alegerile comunale, cât şi judeţene.

Alegătorii din oraşele de reşedinţă şi municipii nu votează la alegerile judeţene.

Titlul III

Organizarea comunelor

Capitolul I

Organe

Art. 28. Administrarea comunelor este încredinţată consiliului comunal, primarului şi ajutorului de primar.

Secţia I

Organele comunelor rurale şi suburbane

Art. 29. Comuna rurală şi suburbană este administrată de un consiliu comunal ca organ deliberativ şi de primar şi ajutor de primar ca organ executiv.

Consiliul este alcătuit din membri aleşi şi membri de drept.

Art. 30. Primarul şi ajutorul de primar se aleg de consiliu dintre membrii aleşi şi membrii de drept.

Secţia II

Organele comunelor urbane

Art. 31. Comuna urbană este administrată de un consiliu comunal ca organ deliberativ şi de primar şi ajutorii de primari

ca organ executiv, având însă şi calitatea de organ deliberativ în limita atribuţiunilor date lor de consiliu potrivit art. 69 şi 70 şi funcţionând ca delegaţie permanentă.

Numărul ajutorilor de primari este de:
a) Unul pentru oraşele nereşedinţă.
b) Doi pentru oraşele de reşedinţă.

Art. 33. Consiliul comunei urbane este alcătuit din consilieri aleşi şi consilieri de drept:
Numărul consilierilor aleşi este de:
18 pentru oraşele nereşedinţă şi
28 pentru oraşele reşedinţă.

Secţia III

Organele municipiilor

Art. 36. Municipiile sunt administrate de un consiliu municipal ca organ deliberativ; de primar şi ajutorii de primari ca organ executiv; de o delegaţiune a consiliului având atribuţiunile prevăzute mai jos.

Art. 37. Consiliul municipal este format din consilieri aleşi şi consilieri de drept.

Consilierii aleşi sunt în număr de 36. Consilierii de drept sunt cei arătaţi la art. 35, iar numirea lor se face conform aceloraşi dispoziţiuni.

Capitolul II

Dispoziţiuni comune tuturor consiliilor comunale

Secţia II

Primarul

Art. 61. Primarul este conducătorul administraţiei comunale, preşedintele consiliului comunal.

în municipii, primarul este şi preşedinte a delegaţiunii consiliului.

El are următoarele atribuţiuni:

a) Numeşte, înaintează, licenţiază şi aplică pedepsele disciplinare tuturor funcţionarilor serviciilor comunale^ conformându-se legilor speciale şi legii pentru statutul funcţionarilor publici;

b) Administrează toate interesele comunei, fie împreună cu consiliul comunal, fie cu delegaţiunea consiliului, după prevederile legii;

c) întocmeşte ordinea de zi, convoacă şi prezidează şedinţele consiliului şi ale delegaţiei;

d) Execută deliberările acestora luând toate măsurile necesare pentru apărarea intereselor comunei şi verifică casa comunală cel puţin o dată pe lună.

e) îndeplineşte toate actele privitoare la administrarea şi apărarea intereselor comunei, care nu sunt rezervate în mod special consiliului sau delegaţiei;

f) îndeplineşte atribuţiile conferite prin art. 7 şi 8 din prezenta lege.

g) Dă autorizaţiuni pentru construcţii, reparaţii de edificii, împrejmuire, cu avizul conform al serviciului tehnic, care aviz trebuie să fie dat potrivit planurilor de aliniere, sistematizare şi regulamentelor comunale;

Titlul IV

Judeţul

Capitolul I

Consiliul Judeţean

Art. 73. Administrarea judeţului este încredinţată consiliului judeţean ca organ deliberativ, delegaţiunii judeţene ca organ deliberativ şi organ executiv, şi prefectului.

Art. 74. Consiliul judeţean este alcătuit din membri aleşi şi membri de drept.

Numărul consilierilor aleşi se stabileşte în proporţie cu populaţiu- nea judeţului, fără deosebire de sex sau vârstă.

în acest calcul nu intră populaţiunea municipiilor şi oraşelor reşedinţe.

Numărul consilierilor este:

24 pentru judeţele cu o populaţiune de până la 200 000 locuitori.

30 pentru judeţele cu o populaţiune până la 400 000 locuitori.

36 pentru judeţele cu o populaţiune ce trece de 400 000 locuitori.

Capitolul III

Prefectul

Secţia I

Atribuţiuni

Art. 84. Prefectul este reprezentantul guvernului şi şeful administra- ţiunii judeţene.

Art. 85. Ca reprezentant al guvernului:

Veghează la aplicarea legilor şi regulamentelor;

supraveghează activitatea tuturor instituţiilor de binefacere şi asistenţă socială, fie că ele depind de stat, judeţ sau comună, fie că sunt aşezăminte particulare.

Stă în legătură directă cu fiecare minister, pentru chestiunile pendinte de departamentul respectiv şi are obligaţiunea să inspecteze de cel puţin de două ori pe an mersul serviciilor ce depind de ministere, făcând raport ministerului respectiv la cele constatate, totodată propunând şi măsurile de îmbunătăţire pe care le-ar reclama bunul mers al acestor servicii. Se exceptează serviciile pendinte de Ministerul Apărării Naţionale şi al Justiţiei, pe care prefectul nu are dreptul a le inspecta.

El inspectează şcolile de stat, de toate gradele, şi aşezămintele sanitare numai din punct de vedere administrativ şi dă tot concursul la luarea şi aplicarea măsurilor de ordine impuse elevilor în afara şcolilor.

Prefectul este şeful poliţiei şi al jandarmeriei din cuprinsul judeţului. în această calitate el ia măsuri pentru prevenirea delictelor şi îngrijeşte de menţinerea ordinei şi siguranţei publice; dă ordine tuturor organelor poliţieneşti şi jandarmeriei, care sunt obligate să le execute

imediat; poate pune în mişcare forţa publică în cazuri de rebeliune, sediţiune, atrupamente tumultoase, împotrivire la executarea legilor, regulamentelor sau ordonanţelor sau în caz de orice alte evenimente neprevăzute ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţilor; în aceste împrejurări el este obligat să informeze imediat şi direct Ministerul de Interne şi al Apărării Naţionale. Ofiţerii şi comandanţii sunt datori să satisfacă îndată cererea scrisă a prefectului, fără să mai aştepte alte aprobări. Prefectul are dreptul să ordone ofiţerilor de poliţie judiciară să dreseze actele necesare pentru constatarea crimelor, delictelor şi contravenţiunilor şi să înainteze autorităţilor judiciare pe făptuitori.

Prefectul poate lua măsuri pentru risipirea întrunirilor când primej- duiesc ordinea sau siguranţa statului.

Capitolul IV
Consiliul de prefectură

Secţia I
Compunerea

Art. 91. Pe lângă prefect funcţionează un consiliu de prefectul ă.

Consiliul de prefectură este pus sub preşedinţia prefectului.

El este compus din şefii următoarelor unităţi administrative locale: medicul primar sanitar uman şi veterinar al judeţului,

administratorii financiari, inginerul şef al judeţului, arhitectul judeţului, revizorul şcolar al judeţului şi directorul serviciului agricol judeţean.

Capitolul VI

Plasa

Art. 99. Plasa este o subdiviziune administrativă a judeţului, fără personalitate juridică, şi este compusă din mai multe comune, având în fruntea ei un pretor, numit prin deciziune de către Ministerul de Interne.

Gruparea şi regruparea comunelor în plăşi se face prin lege.

Capitolul VII

Atribuţiunile pretorului

Art. 102. Pretorul este ofiţer de poliţie judiciară şi auxiliar al Ministerului Publiq.

În caz de flagrant delict, el are iniţiativa cercetărilor, dând toate îndrumările şi ordinele necesare.

Art. 103. Pretorul e reprezentantul puterii centrale şi şeful poliţiei de pe cuprinsul plăşii.

Sub controlul prefectului el ia măsuri pentru prevenirea infracţiunilor şi îngrijeşte de menţinerea ordinei şi siguranţei publice.

El poate asista la şedinţele consiliilor comunale rurale şi oraşelor nereşedinţă, dând sfaturi şi îndrumări.

în calitate de şef al poliţiei execută atribuţiile sale prin organele jandarmeriei şi ale poliţiei din oraşele nereşedinţă şi comunele balneoclimaterice din cuprinsul plăşii.

Pretorul poate pune în mişcare forţa publică la întâmplări de rebeliune, sediţiune, atrupamente tumultoase, împotriviri la executarea legilor sau ordonanţelor, precum şi alte evenimente neprevăzute care ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor sau a proprietăţilor, raportând imediat prefectului şi informând Ministerul Public.

Partea V

Titlul I

Dispoziţiuni finale şi tranzitorii

Art. 240. Municipiul Bucureşti se administrează conform legii sale speciale.

Dispoziţiunile cuprinse în prezenta lege, la capitolul alegerilor administrative; la constituirea consiliilor şi durata lor;

precum şi la: finanţele locale, edilitate, sistematizare şi procedura de petiţionare, se aplică şi municipiului Bucureşti.

Condiţiunile de eligibilitate pentru primarul general sunt cele prevăzute la art. 133, iar pentru primarii de sectoare cele prevăzute de art. 112 din prezenta lege.

Bugetul de venituri şi cheltuieli va fi unic pentru întreg municipiul; de asemenea serviciul de constatare şi percepere.

Monitorul oficial, nr. 37, din 27 martie 1936.

110. Manifest legionar lansat după asasinarea lui Mihail Stelescu (iulie 1936)

Colegi de la toate Universităţile, Români,

De ani şi veacuri istoria neamului nostru este abătută de pe linia măririi şi a onoarei înspre calea vânzării şi a trădării de neam. Sub povara unui blestem neiertător, părinţii noştri au îmbrâncit în morminte pe Mihai Viteazul, pe loan Vodă cel Cumplit, pe Horia, Cloşca şi Cri- şan, pe Tudor Vladimirescu şi pe atâţia alţii.

Dacă timp de doi ani de zile Mihail Stelescu nu şi-a pus pistolul la tâmplă şi nu s-a sinucis, este că actuala societate românească e un câmp

de infecţie din care se nutreşte şi se prosperă: trădarea, corupţia, laşitatea şi vânzarea de neam. Tineretul de astăzi este hotărât să schimbe cu armele lui aceste timpuri de ruşine. S-a împlinit sorocul judecăţii. De azi înainte vor trăi căpeteniile româneşti şi vor muri trădătorii. Mi- hail Stelescu a trădat şi ca orice trădător a căzut sub gloanţele unui pluton de execuţie.

Dintre gloanţele care l-au pedepsit numai unul e pentru el. Toate celelalte răzbună sutele de vânzări la care românii au fost osândiţi de resemnarea, slăbiciunea şi laşitatea lor, sub loviturile trădării. Sub gloanţele care ne răscumpără dezonoarea şi dăruiesc odihna sufletească marilor înaintaşi, culcaţi nerăzbunaţi sub apăsarea pământului pe care l-au iubit. Dacă din mijlocul naţiei noastre s-ar fi găsit oameni care să căsă- pească cu topoarele pe trădători şi pe urmaşii lor, sămânţa trădării ar fi fost smulsă din brazda românească şi am fi avut o altă istorie şi o altă soartă.

în beciurile poliţiei Ion Caratănase, losif Bogzântan şi camarazii lor stau în lanţuri, dar umbrele lui Tudor şi a lui Horia le mângâie frunţile şi îi sărută frăţeşte. Studenţimea română, înţelegând gestul celor zece camarazi întemniţaţi, priveşte peste asfinţitul lumii de azi, cum urcă generaţii noi, scăpate de blestemul trădării şi de şerbia laşităţii. La orizont de abia acum se întrezăreşte lumina unei adevărate măriri româneşti.

Gheorghe Furdui, Alexandru Cantacuzino, Ion Antoniu, Tudor Tu- dose, Filon Lauric, Tiberiu Verş, Nicolae Constantin

Arhiva Istorică Centrală, fond. Ministerul Justiţiei, Direcţia Judiciară, dos. 11/1936, f. 303.

111. Materiale privind poziţia Gărzii de Fier faţă de problemele societăţii româneşti (1937)

a) Corneliu Zelea Codreanu despre credinţa legionară

Români,

Urmaţi cu sfinţenie gândurile pe care ni le-a lăsat viteazul comandant legionar, mucenicul Vasile Marin.

Toţi tinerii din ţara aceasta să ştie că urmând calea credinţei martirilor vor birui şi vor învia cu neamul lor în contra tuturor asupritorilor, uneltirilor şi loviturilor.

împărtăşiţi cu sfânta jertfă de sânge a lui Vasile Marin, să stăm drepţi şi gata a ne da sângele nostru în faţa asupritorilor care ni-d cer. Credinţa legionară va înflori mai mândră şi mai biruitoare cu fiecare strop de sânge mai mult pe care-l vom da senin şi cu sufletul pliin de bucurie. Până când neamul biruitor prin Legiune va învia şi va condamna pentru veşnicie pe toţi călăii noştri.

Aşadar, sângele martirilor împarte o lume în două: cei ce vor primi osânda şi blestemul veşniciei, şi cei ce mâine vor birui în slava şi binecuvântarea neamului lor.

Corneliu Zelea Codreanu 20 februarie 1937.

Vasile Marin, *Crez de generaţie,* Cu un cuvânt înainte de Corneliu Zelea Codreanu şi o prefaţă de Nae Ionescu, ediţia III-a, Bucureşti, 1940, p. VII.

b) Vasile Cotigă despre democraţie

Din trinitatea democratică*, specific regimului democrat este principiul egalităţii. Revoluţionarii şi mistica democratică au făcut din acest principiu o dogmă, dogma egalităţii. De la o egalitate de drepturi civile şi politice s-a ajuns la o egalitate naturală. Ori, egalitatea naturală nu-i cunoscută nici de natură, nici de societate. în natură domină varietatea, inegalitatea; în societate, se afirmă elitele. Chiar Montesquieu, în mod indirect, confirmă această afirmaţie, când spune că „principiul democratic se corupe,... şi când fiecare voeşte să fie egal cu aceia pe care i-a ales a-l comanda". Cel care comandă e superior celui comandat, dar nu fiindcă l-a ales, ci fiindcă alegerea lui a scos la iveală o inegalitate naturală. Egalitatea de drepturi civile trebuie admisă, egalitatea de drepturi politice admisă, dar cu anumite rezerve, iar egalitatea naturală trebuie respinsă ca fiind contra naturii. în general, egalitatea socială trebuie să fie numai un început de activitate, de luptă, de întrecere; un început şi niciodată un sfârşit, căci schilodim oamenii.

Principiul libertăţii, al doilea principiu democratic de multe ori predominant, făcând să se nască o democraţie liberală, este în contradicţie cu dogma egalităţii, nu însă şi cu egalitatea concepută ca un cadru de desfăşurare a activităţilor omului. Libertatea face să se nască inegalitatea, să se afirme cine poate. Ea face să se nască şi să activeze elitele sociale, declanşează circulaţia elitelor. Numai să nu se opună egalitatea democratică! Căci democraţia e a numărului, nu a meritului. Elite şi vulg nu poate suferi democraţia, căci ea înseamnă egalitate. Uniformizare, nivelare, ca să se poată face numărătoarea: iată ce face democraţia. Ori, tocmai asta înseamnă negarea elitelor, ce nu pot fi uniformizate, nivelate, nici numărate ca nişte mărgele. Cu toate acestea, elitele sunt realităţi, dotate cu calităţi felurite, sunt forţe dinamice, conducătoare sau educatoare, pe când egalitatea democrată este o utopie.

Democraţia nu poate selecţiona elitele. în regimul democrat, selecţionarea elitelor se face prin vot universal şi obligatoriu, prin bani şi prin nepotism despre care Ampere spunea că-i tot atât de vechi ca şi piramidele din Egipt. Poporul, condus de demagogi, cică îşi alege elitele sale! Inexact şi periculos. Dovadă că elitele democrate sunt ceea ce are o societate mai schilod, mai pipernicit, mai de aruncat la gunoi. Elitele nu pot fi selecţionate decât de aceia care le cunosc, adică tot de elite. Numai atunci vom asista la o ascensiune binemeritată a elitelor

* Libertate, egalitate, fraternitate.

adevărate şi la o prăbuşire dreaptă a nulităţilor cocoţate, adică a elitelor democrate. Democraţia cunoaşte şi o selecţionare a elitelor democrate prin forţa corupătoare a banului. Se ştie că regimul democrat duce la o plutocraţie burgheză, unde banul e totul. James Bryce semnalează ca prin defect principal relevat în democraţie: putere banului, care ajunge să pervertească puterea executivă şi legislativă.

Banul face, aşa dar, selecţiunea elitelor (!). în afară de ban şi de acel „vot inconştient într-o urnă conştientizată" (M. Manoilescu), selecţionarea elitelor se face şi prin nepotism. Hereditate politicianistă, impotenţă democratică: iată ce-i nepotismul.

Cu asemenea procedee de selecţionarea elitelor, democraţia se făleşte. Ea e convinsă că face o justă apreciere şi o obiectivă selecţionare. Naivitatea ei este demnă de acele ironii incisive caragialeşti.

în practică trinitatea democrată devine un cult al monstruozităţii, al incompetenţei şi al imoralităţii. [...]

Democraţia merge spre comunism, cristalizat în dictatura proletariatului şi a dictaturii, din umbră, a judaismului. Astăzi cuvintele lui Tocqueville (a voi să barezi calea ideei de egalitate între oameni este a voi să lupţi chiar contra lui Dumnezeu) nu mai sunt actuale, prin adevărul lor. Căci azi a fi democrat este a fi sau comunist sau prieten cu comuniştii. Iar asta nu înseamnă numai a fi contra patriei, a neamului, nu înseamnă numai distrugerea lor, ci şi arderea bisericilor, schingiuirea până la omor a preoţilor, înseamnă să lupţi „chiar împotriva lui Dumnezeu".

Sfarmă piatră, din 21 ianuarie 1937.

c) Ziarul „Sfarmă piatră" despre spiritul de jertfă

[...] Indiferent dacă e conştient sau nu, până la luciditate, de stilul lăuntric al fiinţării lui, tânărul naţionalist de azi nu-şi aparţine sieşi. El s-a dăruit de bună voie istoriei. Dăruirea lui este o jertfă de bucurie şi de sânge, o jertfă supremă a împăcării cu lumea şi cu toate cruntele ei dezamăgiri. Omul care s-a depăşit, găsindu-şi rostul vieţii chiar în fapta dură a înfrângerii individuale, a străbătut linia unui proces de integrare în armonia existenţei. Deşartele satisfacţii personale nu-l mai ispitesc. Dimpotrivă, setea sacrificiului şi-a avânturilor eroice îl torturează. Actele sale nu sunt impuse şi ordonate. Ele sunt expresia unei dorinţi, care tinde organic şi implacabil către o cât mai desăvârşită şi concretă realizare.

Adevărata istorie se creează prin jertfe şi printr-un fel de înalt dispreţ moral al vieţii. O existenţă personală poate fi frântă voit numai atunci când pierderea ei se revarsă în matca uriaşă a colectivităţii etnice. Fără îndoială că e vorba aici de un anumit soi de etică paradoxală a sacrificiului care nu încape în

rigiditatea categoriilor obişnuite. Ea se cere văzută dintr-o perspectivă nouă şi orânduită într-un peisagiu spiritual inedit.

Sfarmă piatră, din 4 februarie 1937.

d) Traian Herseni despre Corneliu Zelea Codreanu

Mişcarea legionară

Dar să vedem mai de aproape ce sunt legionarii şi pe ce căi vor mântui ei neamul românesc de la pieire.

Legionarii sunt mai toţi oameni tineri şi nici unul n-a fost vreodată la putere. Ei nu sunt deci pătaţi cu nimic şi nu sunt răspunzători de decăderea ţării. Dar se înţelege, aceasta nu e deajuns. Sunt mulţi în ţara asta cei care n-au fost la cârma ţării şi care vai de ţară dacă vor ajunge vreodată!

Legionarii nu sunt însă *numai tineri şi fără pată,* ei sunt în primul rând oameni care *jertfesc pentru neam,* chiar de pe acum; jertfă pornită dintr-o mare şi luminată *dragoste* faţă de tot ce e sfânt, ce e curat şi frumos în lume.

Iubirea legionară se îndreaptă către Dumnezeu, către Rege, către Căpitanul lor, către camarazi, către tot ce este românesc (om, aşezământ, obiceiu, credinţă, pământ) şi către toate popoarele lumii care luptă asemenea lor, fără mişelie, pentru binele omenirii. Legionarii nu urăsc decât pe Diavol, pe mişei, pe cei fără Dumnezeu, pe nelegiuiţi, pe trădători, fie inşi, fie noroade, dar ura aceasta izvorăşte din *iubirea* mare pe care o au pentru *aşezarea cea bună şi curată a lumii.*

Legionarii sunt toţi *creştini.* Ei cred în Dumnezeu cum au crezut şi strămoşii lor. Ei luptă sub semnul Crucii, sub ocrotirea Arhanghelului Mihail şi sunt, în tot ce fac, ostaşii lui Hristos. Ei nu vor ca neamul românesc să rupă legăturile cu Cerul, să se îndepărteze de dragostea lui Dumnezeu şi să se facă nevrednici de milă şi de izbăvire. De aceea legionarii înalţă ori de câte ori pot lăcaşe închinate lui Dumnezeu. Ei cunosc mângâierea şi întărirea pe care le dăruieşte credinciosului rugăciunea. Şi luptă cu înverşunare împotriva răului, împotriva păcatului. Ei vor o *Românie binecuvântată de Dumnezeu* scăpată de toţi cei fără de lege, care prin păcatele lor atrag mânia şi pedeapsa lui Dumnezeu asupra neamului românesc.

Legionarii iubesc pe *Rege* şi luptă pentru *înălţarea şi strălucirea sa regească.*

De aceea ei luptă împotriva tuturor acelora care vor să înjosească tâlcul dumnezeesc al Coroanei. Regele va găsi oricând în legionari ostaşi gata de moarte pentru apărarea ţării faţă de toate primejdiile dinlăuntru şi pentru apărarea hotarelor faţă de toţi duşmanii din afară, ceea ce nu va găsi nici printre politicieni, nici printre comunişti, nici printre jidani. Mişcarea legionară se mândreşte că n-are în rândurile ei nici un trădător de ţară şi nici un dezertor din armată. Ei se socotesc cu toţii

ostaşi, gata să răspundă la chemarea neamului pentru apărarea lui.

Legionarii îşi iubesc, cu încredere şi cu credinţă, *Căpitanul.* Ei ştiu că fără vitejia lui, fără suferinţele lui, fără mintea lui, fără hotărârea lui, fără glasul lui, fără conducerea lui, n-ar fi început lupta pentru mântuirea ţării şi neamul românesc n-ar ajunge poate niciodată la biruinţă. Legionarii ştiu că cel mai de seamă dintre ei e Căpitanul lor, d-l *Corneliu Zelea Codreanu,* nu pentru că ar fi fost ales prin vot, cum se aleg preşedinţii partidelor, ci pentru că dintre ei toţi el este cel mai viteaz, cel mai înţelept, cel mai curat la cuget, cel dintâi în jertfă şi cel dintâi în

luptă. Dacă în cele mai multe partide conducător ar putea fi oricare din zece, douăzeci de fruntaşi, fără să se simtă vreo deosebire, în legiune, d-l Corneliu Zelea Codreanu este *Căpitanul* pentru că nu mai e nici unul care să fie deopotrivă cu dânsul. Căpitanul nu e ales de oameni, nu e un conducător făcut, ci trimis de ursita cea fără greş a neamului, născut anume ca să ne mântuiască ţara. De aceea dragostea legionarilor faţă de Căpitan şi cinstea înaltă pe care i-o dau, trebuie să le împărtăşească toţi românii iubitori de neam şi cu credinţă în tâlcurile adânci ale istoriei.

Traian Herseni, *Mişcarea legionară şi ţărănimea,* ed. a III-a, Bucureşti, 1937, p. 15—16.

e) Manifest electoral al partidului Totul pentru Ţară

Frate române şi creştine, stai o clipă pe loc şi ascultă chemarea pământului, pe care-l munceşti din zori şi până în miez de noapte. Opreş- te-te câteva minute şi citeşte această scrisoare, căci îţi faci datoria către copiii tăi şi către acei cărora le laşi o altă soartă decât necazurile cu care te lupţi acuma. .

Legionarii din partidul Totul pentru Ţară îşi amintesc că ţara aceasta, închegată în hotarele ei străvechi prin jertfa a sute de mii de morţi, suferă de robia netrebnicilor, care au condus-o şi o conduc mişeleşte.

Te-au lăsat pe tine şi urmaşii tăi pradă samsarilor, care caută să te despoaie şi să-ţi vlăguiască sănătatea, până ce vei cădea deabinelea. Partid după partid s-a perindat la putere; fiecare te-a sfătuit să le dai încrederea, ca să-ţi aducă o fărâmă de bine. Nu te-ai îndoit şi i-ai ajutat cu dreptul tău să-ţi facă legea suferinţei tale. Aceste partide au făcut mii de legi, cheltuind miliarde multe şi n-a fost de ajuns; au împrumutat alte zeci de miliarde pe spatele urmaşilor din urmaşii tăi şi tot nu-i de ajuns fiindcă jafurile şi tâlhăriile nu se mai sfârşesc.

Greutăţile s-au ridicat ca munţii, s-au întins ca pecinginea, s-au ascuţit ca armele de război; te înţeapă mereu din toate părţile şi nu-ţi dai seama dincotro să te aperi.

Hălăduiesc jidanii; râd în hohote de durerea şi de vaietul tău; n-au nici o răspundere. Nici o lege nu-i pedepseşte pentru tot răul ce s-au priceput să-l facă; sărman creştin care nu-ţi dai seama cum trăieşti şi în cine mai crezi!

Da! Eşti zăpăcit de toate fărădelegile, înşelăciunile şi suferinţele de azi. Mintea îţi este strânsă într-o reţea ghimpată, ochii îţi sunt împăienjeniţi şi trupul îţi tremură pe mânerul uneltei de lucru, cu care-ţi aduni pâinea de toate zilele. Pare că şi pământul refuză să te hrănească.

La o sută opt zeci şi cinci miliarde datorii are această ţară. De unde vei scoate aurul holdelor tale, când sărăcia şi hoţia rânjeşte în toate colţurile?

Dar nu tremura! Lasă la o parte desnădejdea; adună-ţi mintea în ceasul de pe urmă; refă-ţi puterea trupului, gândindute la Dumnezeu; bea un pahar de apă din ulciorul vieţii şi crede, crede că suferinţa ta de azi are un sfârşit.

Crede fierbinte, crede cu dragoste că partidul Totul pentru Ţară păzeşte destinele neamului. Conducătorii noştri, generalul Gheorghe Can- tacuzino-Grănicerul, care a scris istoria cu actele sale de bravură, şi Corneliu Zelea Codreanu, care de la 1920 luptă necontenit pentru dreptatea

românului în ţara lui, veghează la viitorul copiilor tăi; iar Arhanghelul Mihail, patronul nostru, în lupta noastră hotărâtă, străjuieşte cu sabie de foc ca nemernicii să nu scape de pedeapsa ce-i aşteaptă. Iar munca şi străduinţa ta, jertfa făcută şi închisoarea suferită, bătaia şi schingiuirea îndurată se vor ridica la înălţimea răsplătirilor voievodale.

Arhivele Statului, filiala Piatra Neamţ,
fond. Prefectură, dos. 58/1937, f. 8—9.

f) Declaraţia lui Corneliu Zelea Codreanu privind politica externă a Gărzii de Fier

Eu sunt contra marilor democraţii ale Occidentului, eu sunt contra Micii înţelegeri, eu sunt contra înţelegerii Balcanice şi n-am nici un respect pentru Societatea Naţiunilor în care nu cred.

Eu sunt pentru o politică externă alăturea de Roma şi Berlin. Alături de statele revoluţiilor naţionale. în contra bolşevismului.

O spune un om care n-a călătorit şi n-a cerşit nimic, nici de la Roma, nici de la Berlin.

în 48 de ore după biruinţa Mişcării Legionare, România va avea o alianţă cu Roma şi Berlinul, intrând astfel pe linia misiunii sale istorice în lume: apărarea crucii, a culturii şi a civilizaţiei creştine. [...]

Buna vestire, din 30 noiembrie 1937.

112. Textul Pactului de neagresiune electorală din 25 noiembrie 1937, încheiat între Partidul Naţional-Ţărănesc, Mişcarea Legionară şi Partidul Naţional-Liberal (Gheorghe Brătianu)

Se încheie între partidele subsemnate o înţelegere cu scopul de a apăra libertatea şi a asigura corectitudinea alegerilor. Aceste partide încheie, pentru timpul alegerilor actuale în vederea scopului propus, un pact de neagresiune.

Pactul de neagresiune înseamnă înconjurarea actelor şi limbajului de violenţă şi de denigrare, dar nu împiedică afirmarea ideologiei proprii şi discuţia de bună credinţă.

Se va aduce un cuvânt de chemare şi celorlalte partide să se alăture acestei înţelegeri.

O comisiune comună va stabili modul de procedare şi demersurile care vor trebui puse în aplicare în cazul infracţiunilor ce ar fi să se producă.

Corneliu Zelea Codreanu — şeful Mişcării Legionare.

Iuliu Maniu — preşedintele Partidului Naţional-Ţărănesc

Gheorghe I. Brătianu
preşedintele Partidului Naţional-Liberal

Dreptatea, din 27 noiembrie 1937.

113. Manifest electoral al Partidului Naţional-Creştin, semnat de A. C. Cuza (9 decembrie 1937)

„Drumul drept” nu este numai semnul de alegeri al Partidului Na- ţional-Creştin. El a fost anume ales ca simbol al gândului său drept, fără cotituri, al luptei lui drepte, fără abateri — aşa precum am dus-o noi, d. Octavian Goga şi eu, în curs de ani de zile pentru apărarea naţiei româneşti. [...] ş

Da! O spun ca un adevăr supus judecăţii oricărui „bun român”, care este chemat să ne judece, să hotărască astăzi asupra candidaturilor Partidului Naţional-Creştin, pe care îl conducem, cu toată răspunderea.

„Drumul drept” a fost direcţia politică neşovăită, drumul neabătut pe căi lăturalnice, al aceleaşi doctrine, al aceluiaşi program, al aceleiaşi acţiuni hotărâte: pe care eu îl urmez încă de acum cincizeci de ani.

Acestea erau scrise, clar şi precis — formulând problema jidănească şi soluţia ei, singura posibilă, cu eliminarea jidanilor — la 1887, 1890, 1893. Iar de atunci am dus aceeaşi luptă, necontenit până astăzi. Dar de ce le amintesc şi în ceasul de acum? Poate ca să mă laud? Nu! Ci două motive — de lămurire necesară pentru alegătorii noştri, care poartă astăzi toată răspunderea — ne îndeamnă să le amintim.

Primul motiv este acesta:

Prezentul adevereşte trecutul

Mişcarea naţională de astăzi vine să adeverească deplin cele spuse de mine, încă de acum cincizeci de ani: nu m-am înşelat? Alegătorii noştri au datoria să prevină acea, cu adevărat „grozavă reacţiune în contra cotropirii jidăneşti”, de care vorbeam la 1893. Dând voturile voastre Partidului Naţional-Creştin, care singur o va putea înlătura, pe cale legală, dând deplină satisfacţie elementului românesc, copleşit de jidani.

Ceea ce nu promite să realizeze nici unul din celelalte partide.

Al doilea motiv vine să întărească această concluzie de îndrumare electorală necesară:

Aşadar, bazaţi pe aceste adevăruri: Apelăm la conştiinţa alegătorilor români, de la 20 şi 22 decembrie 1937, cerându-le să voteze, cu toată încrederea, listele candidaţilor Partidului Naţional-Creştin, care, intrând în adunările legiuitoare, vor lupta

hotărât, fără abatere, fără şovăire, fără nici un compromis, pentru înfăptuirea deplină şi grabnică a doctrinei şi programului nostru, al „drumului drept”.

Hristos, regele, naţiunea; România românilor.

Porunca vremii, din 19 decembrie 1937.

114. Decret-lege pentru introducerea stării de asediu (11 februarie 1938)

Art. I. Se introduce starea de asediu pe tot cuprinsul ţării.

Art. II. Toate puterile atribuite de legi şi regulamente în tot ce este referitor la menţinerea ordinei publice şi siguranţa statului trec în totul în mâinile autorităţilor militare.

Atribuţiunile de poliţie şi siguranţă generală a statului se vor exercita sub ordinele Ministerului de Interne.

Art. III. Cad în competenţa instanţelor militare crimele şi delictele prevăzute în art. 184—231; 253—255; 258—262; 290; 294; 295—298; 308—340; 349—352; 359—373; 417—418; 494; 496—497 din Codul penal regele Carol al II-lea.

Art. IV. Autorităţile militare au dreptul:

a) de a face percheziţiuni oriunde şi oricând va cere trebuinţa, însă, până la sesizarea autorităţilor militare, parchetele civile, judecătorii de instrucţie, judecătorii de ocol, şi orice ofiţer de poliţie judecătorească, vor instrumenta chiar în afacerile care sunt de competenţa tribunalelor militare;

b) de a ordona depunerea armelor şi muniţiunilor şi de a proceda la căutarea şi ridicarea lor;

c) de a cenzura presa şi orice publicaţiuni, având dreptul de a împiedica apariţia oricărui ziar sau publicaţiune, sau numai apariţia unor anumite ştiri sau articole;

d) de a opri sau dizolva orice adunări, oricare ar fi numărul par- ticipanţilor şi în orice loc s-ar întruni.

Art. V. Călcarea ordonanţelor date pe baza prezentului decret-lege, de către autorităţile militare sau civile, şi aprobate de Consiliul de Miniştri, sau de Ministerul de Interne, se va pedepsi cu închisoare de la o lună la 2 ani.

Odată cu pedeapsa închisorii, judecata va putea pronunţa şi pedepsele complementare prevăzute de art. 25 din Codul penal regele Carol al II-lea.

Art. VI. Starea de asediu prevăzută în prezentul decret se va ridica când se va crede oportun.

Art. VII. După ridicarea stării de asediu, tribunalele militare urmează a cerceta şi soluţiona crimele şi delictele, a căror urmărire le fusese încredinţată.

Art. VIII. Preşedintele Consiliului nostru de Miniştri, ministrul internelor, al apărării naţionale şi al justiţiei sunt însărcinaţi cu aducerea la îndeplinire a acestui decret.

Dat în Bucureşti, la 11 februarie 1938.

Monitorul oficial, nr. 34, din 11 februarie 1938.

115. Constituţia din 27 februarie 1938‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

Titlul I

Despre teritoriul României

Art. 1. Regatul României este un stat naţional, unitar şi indivizibil.

Art. 2. Teritoriul României este inalienabil.

Art. 3. Teritoriul României nu se poate coloniza cu populaţiuni de seminţie străină.

Titlul II

Despre datoriile şi drepturile românilor

Capitolul I

Despre datoriile românilor

Art. 4. Toţi românii, fără deosebire de origine etnică şi credinţă religioasă, sunt datori: a socoti Patria drept cel mai de seamă temei al rostului lor în viaţă, a se jertfi pentru apărarea integrităţii, independenţei şi demnităţii ei; a contribui prin munca lor la înălţarea ei morală şi propăşirea ei economică; a îndeplini cu credinţă sarcinile obşteşti ce li se impun prin legi şi a contribui de bună voie la îndeplinirea sarcinilor publice, fără de care fiinţa statului nu poate vieţui.

Art. 5. Toţi cetăţenii români, fără deosebire de origine etnică şi credinţă religioasă, sunt egali înaintea legii, datorându-i respect şi supunere.

Nimeni nu se poate socoti dezlegat de îndatoririle sale civile ori militare, publice ori particulare, pe temeiul credinţei sale religioase sau de orice altfel.

Art. 6. Nu se admite în statul român nici o deosebire de clasă socială. Privilegiile în aşezarea dărilor sunt oprite. Micşorările şi măririle de impozite nu pot fi decât generale şi statornicite prin legi.

Art. 7. Nu este îngăduit nici unui român a propovădui prin viu graiu sau în scris schimbarea formei de guvernământ a statului, împărţirea ori distribuirea averii altora, scutirea de impozite, ori lupta de clasă.

Art. 8. Este oprit preoţilor, de orice rit şi credinţă religioasă,

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Constituţia din 27 februarie 1938 a consacrat regimul de autoritate monarhică. Deşi a menţinut principiul potrivit căruia puterile emană de la naţiune, precum şi pe acela al separării puterilor în stat, în realitate acestea au fost concentrate în mâna regelui, deoarece Constituţia acorda prioritate puterii executive — respectiv regelui — în detrimentul puterii legislative. Guvernul era numit de suveran şi răspundea de actele sale numai în faţa acestuia, nu şi în faţa parlamentului. Dintr-un factor politic esenţial, parlamentul a devenit un organism lipsit de principalele sale atribuţii. Proclamate în Constituţie, principalele drepturi şi libertăţi cetăţeneşti în realitate erau serios eludate.

a pune autoritatea lor spirituală în slujba propagandei politice, atât în locaşurile destinate cultului şi funcţiunilor oficiale, cât şi în afară de ele.

Propaganda politică, în locaşurile destinate cultului, ori cu prilejul manifestaţiunilor religioase, nu este îngăduită nimănui.

Orice asociaţiune politică pe temeiuri ori pretexte religioase este oprită.

în afară de persoanele, de condiţiunile şi de formele prevăzute în legi, nimeni nu poate lua ori presta jurăminte de credinţă.

Art. 9. Românul care, fără prealabilă autorizaţie a guvernului, va intra în orice serviciu al unui stat străin, sau se va alătura pe lângă o corporaţie militară străină, pierde de plin drept cetăţenia română.

Supunerea, pentru oricât timp şi din orice fapt ar rezulta ea, la vreo protecţie străină, trage după sine pierderea de plin drept a cetăţeniei române.

Naţionalitatea română pierdută în condiţiunile aici arătate nu se poate redobândi prin naturalizare.

Capitolul II
Despre drepturile românilor

Art. 10. Românii se bucură de libertatea conştiinţei, de libertatea muncii, de libertatea învăţământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociaţie şi de toate libertăţile din care decurg drepturi, în condiţiunile statornicite prin legi.

Art. 11. Naţionalitatea română se dobândeşte prin căsătorie, prin fi- liaţiune, prin recunoaştere şi prin naturalizare. Naturalizarea se acordă prin lege în mod individual; ea nu are efect retroactiv. Soţia profită de naturalizarea soţului şi copiii minori de aceea a părinţilor.

Art. 12. Libertatea individuală este garantată.

Nimeni nu poate fi urmărit sau percheziţionat, decât în cazurile şi după formele stabilite de lege.

Nimeni nu poate fi deţinut sau arestat decât în puterea unui mandat judecătoresc motivat şi comunicat în momentul arestării, sau cel mai târziu în 24 ore după arestare.

în caz de vină vădită ori de urgenţă, deţinerea sau arestarea se poate face imediat, iar mandatul se va emite şi comunica în 24 ore, conform alineatului precedent.

Art. 13. Nimeni nu poate fi sustras, în contra voinţei sale, de la judecătorii pe care îi dă legea.

Art. 14. Domiciliul este inviolabil.

Nici o vizitare a domiciliului nu se poate face decât de autorităţile competente în cazurile şi potrivit formelor stabilite de lege.

Art. 15. Pedeapsa cu moartea se aplică în timp de război potrivit codului de justiţie militară.

Consiliul de Miniştri va putea decide aplicarea dispoziţiunilor din alineatul precedent şi în timp de pace, pentru atentate contra suveranului, membrilor familiei regale, şefilor statelor străine şi demnitarilor statului din mobile în legătură cu exerciţiul

funcţiunilor ce le sunt încredinţate, precum şi în cazurile de tâlhărie cu omor şi asasinat politic.

Art. 16. Proprietatea de orice natură, precum şi creanţele atât asupra particularilor cât şi asupra statului, sunt inviolabile şi garantate ca atare.

Oricine poate dispune liber de bunurile ce sunt ale lui după normele prevăzute în legi.

Bunurile care fac parte din domeniul public sunt administrate şi nu pot fi înstrăinate decât după regulile şi cu formele stabilite prin lege.

Nici o lege nu poate înfiinţa pedeapsa confiscării averilor, afară de cazurile de înaltă trădare şi delapidare de bani publici.

Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică şi după o dreaptă şi prealabilă despăgubire stabilită de justiţie conform legilor. Prin cauză de utilitate publică nu se poate înţelege decât aceea care este de natură a folosi în acelaşi timp tuturor şi fiecăruia în mod actual ori eventual.

în afară de cazurile de utilitate publică pentru apărarea naţională, pentru lucrările de interes militar, sanitar, cultural, pentru căi de comunicaţii terestre, nautice ori aeriene, pentru pieţe şi lucrări publice prevăzute în legile actuale, nici un alt caz nu se poate stabili decât prin legi votate de ambele Adunări cu majoritate de două treimi.

Art. 17. Zăcămintele miniere precum şi bogăţiile de orice natură ale subsolului sunt proprietatea statului. Se exceptează masele de roci comune, carierele de materiale de construcţii şi depozitele de turbă, fără prejudiciul drepturilor dobândite de stat pe baza legilor anterioare. O lege a minelor va determina normele şi condiţiunile de punere în valoare a acestor bunuri, va fixa drepturile proprietarului care vor fi de cel puţin 50Vb din redevenţa şi din preţul la hectar al concesiunii şi va arăta, totodată, putinţa şi măsura în care aceştia vor participa la exploatarea acestor bogăţii.

Drepturile câştigate în favoarea statului pe baza actelor de concesiune încheiate până în prezent se respectă.

Art. 18. Drumurile mari şi mici, uliţele care sunt în sarcina statului, judeţelor, municipiilor şi comunelor, fluviile şi râurile navigabile sau plutitoare, ţărmurile, adăugirile către mal şi locurile de unde s-a retras apa mării, porturile naturale sau artificiale, malurile unde trag vasele, spaţiul atmosferic, apele producătoare de forţe motrice de folos obştesc şi în deobşte toate bunurile care nu sunt proprietate particulară sunt considerate ca dependinţe ale domeniului public.

Art. 19. Libertatea conştiinţei este absolută. „

Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate şi protecţi- une, întrucât exerciţiul lor nu aduce atingere ordinei publice, bunelor moravuri şi siguranţei statului.

Biserica ortodoxă creştină şi cea greco-catolică sunt bisericiromâneşti. Religia creştină ortodoxă fiind religia marei majorităţi a românilor, biserica ortodoxă este biserica dominantă în statul român, iar cea greco-catolică are întâietate faţă de celelalte culte.

Biserica ortodoxă română este şi rămâne neatârnată de orice chiri- arhie străină, păstrându-şi însă unitatea, în privinţa dogmelor, cu biserica ecumenică a Răsăritului.

Chestiunile spirituale şi canonice ale bisericii ortodoxe române ţin de o singură autoritate sinodală centrală.

Raporturile dintre diferitele culte şi stat sunt de domeniul legilor speciale.

Art. 20. Actele stării civile sunt de atribuţia legii civile.

întocmirea acestor acte va trebui să preceadă totdeauna binecuvântarea religioasă, care este obligatorie pentru toţi membrii cultelor.

Art. 21. învăţământul este liber în condiţiunile stabilite prin legi speciale şi întrucât nu va fi contrar bunelor moravuri, ordinei publice şi intereselor de stat.

învăţământul primar este obligator. în şcolile statului acest învăţământ va fi gratuit.

Art. 22. Constituţia garantează fiecăruia, în limitele şi condiţiunile legii, libertatea de a comunica şi publica ideile şi opiniunile sale, prin grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin orice alte mijloace.

Art. 23. Secretul scrisorilor, telegramelor şi convorbirilor telefonice este inviolabil. Se exceptează cazurile în care justiţia e datoare să se informeze conform legii.

Art. 24. Cetăţenii români au dreptul a se aduna paşnici şi fără arme pentru a trata tot felul de chestiuni, conformându-se legilor care regulează exerciţiul acestui drept.

întrunirile, procesiunile şi manifestaţiile pe căile publice ori în aer liber sunt supuse legilor şi orânduirilor poliţieneşti.

Art. 25. Oricine are dreptul a se adresa prin petiţiuni, subscrise de una sau mai multe persoane, la autorităţile publice, însă numai în numele celor subscrişi.

Autorităţile constituite au singure dreptul să adreseze petiţiuni în nume colectiv.

Art. 26. Cetăţenii români au dreptul a se asocia, conformându-se legilor.

Dreptul de liberă asociaţiune nu implică dreptul de a crea persoane juridice. Condiţiunile în care se acordă personalitatea juridică se stabilesc prin lege.

Art. 27. Numai cetăţenii români sunt admisibili în funcţiunile şi demnităţile publice, civile şi militare, ţinându-se seamă de caracterul majoritar şi creator de stat al naţiunii române.

Supuşii străini nu pot ocupa atari funcţiuni, decât în cazurile statornicite prin legi.

Străinii aflători pe pământul României se bucură de protecţiunea dată de legi persoanelor şi averilor în genere.

Numai românii şi cei naturalizaţi români pot dobândi cu orice titlu şi deţine imobile rurale în România. Străinii vor avea drept numai la valoarea acestor imobile.

Art. 28. Decoraţiunile străine se vor purta de români numai cu autorizarea regelui.

Insignele, emblemele, medaliile, precum şi uniformele de orice fel, nu pot fi create, nici atribuite, nici purtate fără legiuită încuviinţare.

Titlul III

Despre puterile statului

Art. 29. Toate puterile statului emană de la naţiunea română.

Ele însă nu se pot exercita decât prin delegaţiune şi numai după principiile şi regulile aşezate în Constituţia de faţă.

Art. 30. Regele este capul statului.

Art. 31. Puterea legislativă se exercită de rege prin reprezentaţiunea naţională, care împarte în două Adunări: Senatul şi Adunarea De- putaţilor.

Regele sancţionează şi promulgă legile.

înainte de a i se da sancţiunea regală, legea nu e valabilă.

Regele poate refuza sancţiunea.

Nici o lege nu poate fi supusă sancţiunii regale decât după ce va fi fost discutată şi votată de majoritatea ambelor Adunări.

Promulgarea legilor votate de ambele Adunări se va face prin îngri-
jirea ministrului de justiţie, care este şi păstrătorul Marelui sigiliu al statului.

Iniţiativa legilor este dată regelui. Fiecare din cele două Adunări pot propune din iniţiativă proprie numai legi în interesul obştesc al statului.

Interpretaţiunea legilor cu drept de autoritate se face numai de puterea legiuitoare.

Nici o lege, nici un regulament de administraţiune generală sau comunală nu pot fi îndatoritoare decât după ce se publică în chipul hotărât prin ele.

Art. 32. Puterea executivă este încredinţată regelui, care o exercită prin guvernul său în modul stabilit prin Constituţie.

Art. 33. Puterea judecătoarească se exercită de organele ei.

Hotărârile judecătoreşti se pronunţă în virtutea legii.

Ele se execută în numele regelui.

Capitolul I
Despre rege

Art. 34. Puterile constituţionale ale regelui simt ereditare în linie coborâtoare directă şi legitimă a Majestăţii Sale regelui Carol I de Hohen- zollern Sigmaringen, din bărbat în bărbat prin ordinul de primogenitură şi cu exclusiunea perpetuă a femeilor şi coborâtorilor lor.

Coborâtorii Majestăţii Sale vor fi crescuţi în religiunea ortodoxă a Răsăritului.

Art. 35. în lipsă de coborâtori în linie bărbătească ai Majestităţii Sale regelui Carol I de Hohenzollern Sigmaringen, succesiunea tronului se va cuveni celui mai în vârstă dintre fraţii săi, sau coborâtorilor acestora, după regulile statornicite în articolul precedent.

Dacă nici unul din fraţii sau coborâtorii lor nu s-ar găsi în viaţă, sau ar declara mai dinainte că nu primesc tronul, atunci regele va putea indica succesorul său dintr-o dinastie suverană din Europa occidentală, cu primirea Reprezentaţiunii Naţionale dată în forma prescrisă de art. 36.

Dacă nici una nici alta nu va avea loc, tronul este vacant.

Art. 36. în caz de vacanţă a tronului, ambele Adunări se întrunesc de îndată într-o singură Adunare chiar fără convocare, şi cel mai târziu până în opt zile de la întrunirea lor, aleg un rege dintr-o dinastie suverană din Europa occidentală.

Prezenţa a trei pătrimi din membrii care compun fiecare din ambele Adunări şi majoritatea de două treimi a membrilor prezenţi sunt necesare pentru a se putea purcede la această alegere. în caz când Adunarea nu se va fi făcut în termenul mai sus descris, atunci în a noua zi la amiază Adunările întrunite vor păşi la alegere, oricare ar fi numărul membrilor prezenţi şi cu majoritatea absolută a voturilor.

Dacă Adunările s-ar afla dizolvate în momentul vacanţei tronului, se va urma după modelul prescris la articolul următor.

în timpul vacanţei tronului, Adunările întrunite vor numi o Loco- tenenţă Regală compusă din trei persoane, care va exercita puterile regale până la suirea regelui pe tron.

în toate cazurile mai sus arătate votul va fi secret.

Art. 37. La moartea regelui Adunările se întrunesc chiar fără convocare, cel mai târziu zece zile după declararea morţii.

Dacă din întâmplare ele au fost dizolvate mai dinainte şi convocarea
lor a fost hotărâtă în actul de dizolvare pentru o epocă în urma celor zece zile, atunci Adunările cele vechi se adună până la întrunirea acelora care au a le înlocui.

Art. 38. De la data morţii regelui şi până la depunerea jurământului succesorului său la tron, puterile constituţionale ale regelui sunt exercitate în numele naţiunii române de miniştrii întruniţi în Consiliu şi sub a lor responsabilitate.

Art. 39. Regele este major la vârsta de 18 ani împliniţi.

La suirea sa pe tron el va depune mai întâi în sânul Adunărilor întrunite următorul jurământ: „Jur a păzi Constituţia şi legile naţiunii române, a menţine drepturile ei naţionale şi integritatea teritoriului".

Art. 40. Regele poate numi un regent şi doi supleanţi care, după moartea lui, să exercite puterile regale în timpul minorităţii succesorului său.

Această numire se face cu primirea Reprezentanţiunii Naţionale, dată în forma prescrisă de art. 36 din Constituţia de faţă.

Regentul va exercita totodată şi tutela regelui minor.

Dacă la moartea regelui regentul nu s-ar găsi numit şi succesorul tronului ar fi minor ambele Adunări întrunite vor numi pe regent şi pe cei doi supleanţi, procedând după formele prescrise de art. 36 din Constituţia de faţă.

Regentul şi supleanţii săi nu intră în funcţiune decât după ce vor fi depus înaintea ambelor Adunări întrunite, jurământul prescris de art. 39 din Constituţia de faţă.

în caz de deces al regentului, supleantul cel mai în vârstă îi va lua de drept locul, procedându-se conform celor stabilite la alineatul precedent pentru alegerea unui nou supleant.

Art. 41. Dacă regele se află în imposibilitate de a domni, principele moştenitor major, singur, ia de drept Regenţa. în cazul în care principele moştenitor ar fi minor, Consiliului de Miniştri, după ce s-a constatat legalmente imposibilitatea de a domni, convoacă îndată Adunările legiuitoare reunite pentru a decide.

Art. 42. Nici o modificare nu se poate face Constituţiei în timpul Regenţei.

Art. 43. Regele nu va putea fi totodată şi şeful unui alt stat fără consimţământul Adunărilor.

Nici una din Adunări nu poate delibera asupra acestui obiect dacă nu vor fi prezenţi cel puţin două treimi din membrii care le compun şi hotărârea nu se poate lua decât cu două treimi din voturile membrilor de faţă.

Art. 44. Persoana regelui este inviolabilă. Miniştrii lui sunt răspunzători.

Actele de stat ale regelui vor fi contrasemnate de un ministru care, prin aceasta însăşi, devine răspunzător de ele.

Se excepteză numirea primului ministru care nu va fi contrasemnată.

Art. 45. Regele convoacă Adunările legiuitoare cel puţin o dată pe an, deschizând sesiunea prin mesaj, la care Adunările prezintă răspunsul lor.

Regele pronunţă închiderea sesiunii.

El are dreptul de a dizolva ambele Adunări deodată sau numai una din ele. Actul de dizolvare trebuie să conţină convocarea alegătorilor şi a noilor Adunări.

Regele poate amâna Adunările. Ele se întrunesc de plin drept la împlinirea unui an de la data amânării, dacă între timp nu au mai fost convocate.

Art. 46. Regele numeşte şi revocă pe miniştrii săi.

El are dreptul de a ierta sau micşora pedepsele în materii criminale, afară de ceea ce se statorniceşte în privinţa miniştrilor.

El nu poate suspenda cursul urmăririi sau judecăţii, nici a interveni prin nici un mod în administrarea justiţiei.

El numeşte sau confirmă în funcţiunile publice potrivit legilor.

El nu poate crea o nouă funcţiune fără o lege specială.

El face regulamentele necesare pentru executarea legilor, fără să poată modifica legile şi scuti pe cineva de executarea lor.

El poate, în timpul când Adunările legiuitoare sunt dizolvate şi în intervalul dintre sesiuni, să facă în orice privinţă decrete cu putere de lege, care urmează a fi supuse Adunărilor spre ratificare la cea mai apropiată a lor sesiune.

El este capul oştirii.

El are dreptul de a declara războiul şi de a încheia pacea.

El conferă gradele militare în conformitate cu legea.

El conferă decoraţiunile române.

El acreditează ambasadorii şi miniştrii plenipotenţiari pe lângă şefii statelor străine.

El are dreptul de a bate monedă, conform unei legi speciale.

El încheie cu statele străine tratatele politice şi militare. Convenţiu- nile necesare pentru comerţ, navigaţiune şi altele asemenea de el încheiate, pentru a avea putere de lege în interior, trebuie să fie însă supuse Adunărilor legiuitoare şi aprobate de ele.

Art. 47. Lista civilă se hotărăşte prin lege.

Capitolul II

Despre reprezentarea naţională

Art. 48. Membrii Adunărilor legiuitoare reprezintă naţiunea şi nu-şi exercită mandatul decât după depunerea legiuitului jurământ.

Art. 49. Fiecare Adunare determină prin regulamentul său modul după care se constituie şi îşi exercită atribuţiunile.

Art. 50. Validarea alegerilor pentru ambele Adunări, şi verificarea titlurilor membrilor aparţinând fiecăreia dintre ele, se face de înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, înainte de data fixată pentru întrunirea Adunărilor.

Art. 51. Nimeni nu poate fi totodată membru al uneia şi al celeilalte Adunări.

Art. 52. Deputăţii şi senatorii, numiţi de puterea executivă într-o funcţiune salariată pe care o primesc, pierd de plin drept mandatul lor de reprezentanţi ai naţiunii.

Această dispoziţiune nu se aplică miniştrilor şi subsecretarilor de stat.

Art. 53. Membrii Adunărilor legiuitoare nu pot apăra interese particulare împotriva statului; ei nu pot face parte din consiliile de administraţie ale întreprinderilor care au contractat cu statul, judeţele sau comunele.

Art. 54. Orice hotărâre se ia cu majoritate absolută a voturilor afară de cazurile statornicite în altfel prin Constituţie.

în caz de paritate a voturilor, propunerea în deliberare este respinsă.

Adunările ţin şedinţe cu jumătate plus unul din numărul membrilor înscrişi în apelul nominal.

Art. 55. Fiecare membru al Adunărilor are dreptul a adresa miniştrilor întrebări la care aceştia sunt obligaţi a răspunde în termenul prevăzut de regulament.

Art. 56. Nici unul din membrii uneia sau celeilalte Adunări nu poate fi urmărit pentru opiniunile şi voturile de el emise în cursul exerciţiului mandatului.

Art. 57. Niciun membru al uneia sau celeilalte Adunări nu poate, în timpul sesiunii, să fie urmărit sau arestat pentru vine penale, decât cu autorizarea Adunării din care face parte, afară de cazul de flagrant delict.

Detenţiunea sau urmărirea vreunuia din membrii Adunărilor este suspendată în tot timpul sesiunii, dacă Adunarea o cere.

Art. 58. Fiecare din Adunări deliberează şi hotărăşte separat, afară de cazurile anume arătate în Constituţia de faţă.

Art. 59. Poliţia Adunărilor se exercită de preşedintele fiecăreia din ele care, singur, după încuviinţarea Adunării, poate da ordine gărzii respective.

Art. 60. Diurnele deputaţilor şi senatorilor se stabilesc prin lege.

Secţiunea I

Despre Adunarea Deputaţilor

Art. 61. Adunarea Deputaţilor se compune din deputaţi aleşi

de cetăţenii români, care au vârsta de 30 de ani împliniţi şi practică efectiv o îndeletnicire intrând în vreuna din următoarele trei categorii:

1. Agricultura şi munca manuală;
2. Comerţul şi industria;
3. Ocupaţiuni intelectuale.

Alegerea se face cu vot secret, obligator şi exprimat prin scrutin uninominal, pe circumscripţiuni care să asigure reprezentarea felului de îndeletnicire a alegătorilor.

Legea electorală va fixa circumscripţiunile şi va statornici după normele mai sus impuse condiţiunile cerute pentru a fi alegător, pentru bărbaţi şi femei, incapacităţile, decăderile, incompatibilităţile, procedura votării şi garanţiile libertăţii alegerilor, precum şi numărul deputaţilor.

Durata mandatului este de şase ani.

Art. 62. Spre a fi eligibil în Adunarea Deputaţilor se cere:

a) A fi cetăţean român;

b) A avea exerciţiul drepturilor civile şi politice şi a practica efectiv îndeletnicirea respectivă a uneia din cele trei categorii arătate în articolul precedent, pe ai cărei alegători urmează a-i reprezenta;

c) A avea vârsta de 30 ani împliniţi;

d) A avea domiciliul în România.

Incapacităţile, decăderile temporare ori definitive şi incompatibilităţile se vor stabili prin legea electorală.

Secţiunea II

Despre Senat

Art. 63. Senatul se compune din senatori numiţi de rege, din senatori de drept şi din senatori aleşi cu vot obligator, secret şi exprimat prin scrutin uninominal de membrii corpurilor constituite în stat, în numărul şi condiţiunile, pentru alegătorii şi eligibilii, bărbaţi şi femei, ce se vor stabili prin legea electorală.

Proporţia senatorilor numiţi în raport cu cei aleşi este de jumătate.

Art. 64. Sunt de drept membri ai Senatului, în virtutea înaltei lor situaţiuni în stat şi biserică:

a) Moştenitorul tronului de la vârsta la 18 ani împliniţi;

b) Toţi principii familiei regale, majori;

c) Patriarhul şi mitropoliţii ţării;

d) Episcopii eparhioţi ai bisericilor ortodoxe române şi greco-cato- lice, întrucât vor fi aleşi conform legilor ţării;

e) Capii confesiunilor recunoscute de stat, câte unul din fiecare confesiune, întrucât sunt aleşi sau numiţi conform legilor ţării şi reprezintă un număr de peste 200 000 credincioşi;

f) Actualii senatori de drept recunoscuţi până la data promulgării prezentei Constituţii.

Mandatul senatorilor de drept, enumeraţi la paragrafele *a*—e inclusiv, încetează o dată cu calitatea sau demnitatea în virtutea căreia îl deţin.

Durata mandatelor senatorilor numiţi şi aleşi va fi de nouă ani. Mandatele senatorilor aleşi se reînnoiesc din trei în trei ani de la data depunerii jurământului prevăzut de art. 48 din

Constituţie, în proporţie de o treime.

Ultima treime neieşită la sorţi pentru reînnoire păstrează mandatele până la expirarea termenului de nouă ani.

Pentru mandatele ieşite la sorţi se va proceda la noi alegeri conform legii electorale.

Capitolul III
Despre guvern şi miniştri

Art. 65. Guvernul se compune din miniştri şi subsecretari de stat.

Miniştrii exercită puterea executivă în numele regelui, în condiţiunile stabilite de Constituţie şi pe a lor răspundere.

Miniştrii au răspundere politică numai faţă de rege.

Art. 66. Miniştrii întruniţi alcătuiesc Consiliul de Miniştri, care este prezidat de acel care a fost însărcinat de rege cu formarea guvernului şi care poartă titlul de preşedinte al Consiliului de Miniştri.

Departamentele ministeriale şi subsecretariatele de stat nu se pot înfiinţa şi desfiinţa decât prin lege.

Art. 67. Nu poate fi ministru decât cel care este român de cel puţin trei generaţii. Se exceptează acei cari au fost miniştri până acum.

Art. 68. Membrii familiei regale nu pot fi miniştri.

Art. 69. Miniştrii şi subsecretarii de stat care nu sunt membri ai Adunărilor pot lua parte la dezbaterea legilor dar nu pot vota; Adunările pot cere prezenţa miniştrilor la deliberările lor. Dezbaterile nu pot începe fără prezenţa unui ministru.

Art. 70. Regele şi fiecare din Adunări poate cere urmărirea miniştrilor şi trimiterea lor în judecata înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie care, singură, în secţiuni unite, este în drept a-i judeca. în ceea ce priveşte exerciţiul acţiunii civile a părţii vătămate şi în ceea ce priveşte crimele şi delictele comise de ei afară de exerciţiul funcţiunii lor, sunt supuşi re- gulelor de drept comun.

Punerea sub urmărire a miniştrilor de către Corpurile Legiuitoare se va rosti prin majoritate de două treimi a membrilor de faţă.

Instrucţiunea se va face de o comisie a înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie compusă din cinci membri traşi la sorţi în secţiuni unite. Această comisiune are şi puterea de a califica faptele şi de a decide sau nu urmărirea.

Acuzarea înaintea înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie se va susţine de Ministerul Public.

Legea responsabilităţii ministeriale determină cazurile de răspundere şi pedepsele aplicabile miniştrilor.

Miniştrii de justiţie ieşiţi din funcţiune nu pot exercita profesiunea de avocat timp de un an de la data ieşirii.

Miniştrii ieşiţi din funcţiune nu pot face parte din consiliile de administraţie ale întreprinderii cu care au încheiat contracte în cei trei ani următori.

Art. 71. Orice parte vătămată în drepturile sale printr-un decret sau dispoziţiune semnată de un ministru, cu violarea unui text expres al Constituţiei ori legilor în vigoare, poate cere statului despăgubiri băneşti pentru paguba suferită, conform dreptului comun.

Monitorul oficial, nr. 48, din 27 februarie 1938.

116. Decret-lege pentru înfiinţarea Consiliului de Coroană

(30 martie 1938)

Art. I. Se înfiinţează un Consiliu de Coroană a cărui compunere şi funcţionare este determinată prin legea de faţă.

Art. II. Membrii Consiliului de Coroană vor fi numiţi prin decret regal. Ei sunt desemnaţi de rege dintre actualii şi foştii demnitari ai statului, bisericii, oştirii şi ai Curţii regale sau din personalităţi de vază ale ţării.

Numărul membrilor nu este limitat.

Art. III. Regele întruneşte Consiliul de Coroană ori de câte ori socoteşte util să-i ceară părerea, cu titlul consultativ, asupra problemelor de stat de însemnătate excepţională. Consiliul se adună în reşedinţa regală şi este prezidat de rege.

Consiliul se întruneşte fie singur, fie împreună cu Consiliul de Miniştri, după cum decide regele.

Dezbaterile urmate sunt consemnate într-un proces-verbal care se conservă în Arhiva Casei regale.

Art. IV. Membrii Consiliului de Coroană pot primi şi însărcinări speciale. Ele sunt fixate prin înalta însărcinare şi au un caracter temporar.

Art. V. Membrii Consiliului de Coroană poartă titlul de consilieri regali şi au rang de miniştri de stat şi ocupă în toate ceremoniile oficiale loc îndată după preşedintele Consiliului de Miniştri. Ei vor primi o indemnizaţie de reprezentare.

Dat în Bucureşti, la 30 martie 1938.

Monitorul oficial, nr. 75, din 31 martie 1938.

117. Decret-lege pentru apărarea ordinei în stat§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

(14 aprilie 1938)

Titlu preliminar

Art. 1. în afară de infracţiunile prevăzute de Codul penal Carol al II-lea, se pedepsesc şi uneltirile contra ordinei sociale şi infracţiunile în contra liniştei publice prevăzute de această lege.

Capitolul I

Art. 2. Este interzis a propovădui prin viu grai sau în scris schimbarea formei de guvernământ a statului, împărţirea sau distribuirea averii altora, scutirea de impozite ori lupta de clasă.

Art. 3. De asemenea, este oprită propagarea doctrinelor religioase contrarii legilor de organizare a statului sau instrucţiunilor sale.

Sunt socotite contrarii legilor de organizare a statului sau instrucţiunilor sale doctrinele religioase ale cultelor sau asociaţiunilor nerecunoscute.

Art. 4. Este interzisă orice propagandă politică în locaşurile destinate cultului, autorităţilor publice şi şcoalelor ori cu prilejul unei mani- festaţiuni religioase sau şcolare.

Art. 5. încălcarea dispoziţiunilor art. 2, 3 şi 4 din această lege se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 6 luni la 1 an şi cu amendă de la 10 000 la 20 000 lei.

Art. 6. Este interzis a se lua şi presta orice fel de jurământ nelegal.

Art. 7. Este interzis mersul în formaţiune militară pe şosele, străzi ori pieţe publice în scop de manifestaţie politică.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Decretul, prin conţinutul său, avea un caracter antilegionar, după cum rezultă mai ales din precizarea art. 22 că „dizolvarea partidelor politice îşi produce efectele chiar dacă înainte de a fi intervenit hotărârea Consiliului de Miniştri asociaţiunea sau gruparea a hotărât dizolvarea sau transformarea". Ca urmare a acestui decret, la 16 aprilie, C. Z. Codreanu a fost arestat şi condamnat la şase luni închisoare pentru ultrajul adus lui N. lorga — ministru în funcţiune.

Este de asemeni interzis de a cânta în grupuri, pe jos, în automobile, în tren sau folosind orice alt mijloc de transport, arii ce ar putea fi socotite ca exprimarea unor anumite idei politice.

Art. 8. Este interzis a participa la manifestaţiuni de stradă sau procesiuni organizate în scopurile oprite de prezenta lege şi de Codul penal Carol al II-lea.

Art. 9. Este interzisă folosirea de formaţiuni înarmate în scopul propagandei sau oricărei alte acţiuni politice.

Art. 10. Este interzis a se tipări sau multiplica în orice mod şi împărţi manuscrise, schiţe sau desene ce ar conţine un îndemn la săvârşirea unui act sau manifestarea unei idei politice din cele oprite de prezenta lege.

Art. 11. Este interzis oricui de a primi, sub orice formă, direct sau prin persoană interpusă, sume de bani sau alte foloase materiale de la străini, în scopuri oprite de prezenta lege.

Art. 12. încălcarea dispoziţiunilor art. 6, 7, 8, 9, 10 şi 11 din această lege se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 1 la 2 ani şi amendă de la 10 000—20 000 lei.

Capitolul II

Art. 43. Nici o organizaţiune politică nu va putea lua fiinţă şi nu va putea activa decât în condiţiunile şi cu formele prevăzute printr-o lege specială ce se va întocmi în acest scop.

Art. 14. Este interzisă constituirea de asociaţiuni clandestine sub orice formă, cum ar fi: grupuri, nuclee, cuiburi şi alte asemenea formaţiuni, în scopul răspândirii unei idei politice.

Art. 15. Este interzisă constituirea de organizaţiuni cu caracter politic, pe temeiuri confesionale, precum şi dezbaterea chestiunilor de politică militantă în sânul corporaţiunilor şi instituţiunilor cultelor.

Art. 16. în afară de controlul exercitat de departamentul în competenţa căruia cade scopul asociaţiunii, Ministerul Internelor şi Ministerul Justiţiei exercită supravegherea asupra tuturor asociaţiunilor, veghind ca activitatea lor să nu fie potrivnică dispoziţiunilor prezentei legi.

Art. 17. Până la publicarea legii speciale, prevăzută de art. 13, orga- nizaţiunile sau asociaţiunile, sub orice formă ar fi constituite, care vor desfăşura o activitate potrivnică dispoziţiunilor prohibitive ale acestei legi şi, în general, potrivnică ordinei publice, siguranţei statului şi bunelor moravuri, vor fi dizolvate.

Art. 20. Este interzis unei alte asociaţiuni sau grupări de a întrebuinţa numele asociaţiunii sau grupării dizolvate.

Călcarea acestor dispoziţiuni este sancţionată cu dizolvarea.

Art. 22. Dizolvarea îşi produce efectele chiar dacă înainte de a fi intervenit hotărîrea Consiliului de Miniştri asociaţiunea sau gruparea a hotărât dizolvarea sau transformarea.

Art. 23. Conducătorii şi organizatorii asociaţiunilor sau

grupărilor care se constituie şi funcţionează contrar dispoziţiunilor prezentei legi se pedepsesc cu închisoare corecţională de la 1—2 ani şi amendă de la 10 000— 20 000 lei.

Simpla participare la vreuna din asociaţiunile interzise de prezenta lege, precum şi propaganda prin grai sau prin scris pentru constituirea lor, sau transmiterea de ordine scrise sau verbale în vederea aceluiaşi scop, se pedepseşte cu închisoare corecţionată de la 6 luni la 1 an şi cu amendă de la 5 000—10 000 lei.

Capitolul III

Art. 25. Este interzis studenţilor şi elevilor de a adera la acţiuni politice sau de a participa la manifestaţiuni cu acest caracter.

Studenţii şi elevii care vor încălca dispoziţiunile de mai sus, vor fi exmatriculaţi de către rectorii universităţilor şi directorii şcolilor respective.

Capitolul V

Art. 37. în toate cazurile prevăzute de această lege, instanţele de judecată vor putea interzice de la început, sau în cursul dezbaterilor, în total sau în parte, reproducerea sau dările de seamă ale dezbaterilor, în măsura în care aceste dări de seamă ar putea constitui un pericol pentru ordinea publică.

Această interdicţiune va fi pronunţată de instanţă la cererea Ministerului Public.

Art. 39. Ministerul Internelor poate, pe baza unui jurnal al Consiliului de Miniştri, să fixeze un domiciliu obligatoriu persoanelor care pun la cale sau întreprind o activitate interzisă de prezenta lege şi periculoasă pentru ordinea şi siguranţa statului.

Domiciliul obligatoriu se va putea impune pe un termen de la 6 luni la 1 an.

Jurnalul Consiliului de Miniştri şi decizia Ministerului Internelor sunt considerate ca acte de guvernământ şi nu sunt generatoare de daune.

Persoanele supuse unui domiciliu obligatoriu, care vor încălca dispoziţiunile acestui articol, se vor pedepsi cu închisoare corecţională de la 1—-2 ani şi cu amendă de la 10 000 —20 000 lei.

Art 40. Autorizaţiunea pentru crearea şi portul insignelor şi emblemelor de orice fel, precum şi a uniformelor, cu excepţia uniformelor militare, se va acorda de către Preşedinţia Consiliului de Miniştri, în urma avizului Ministerelor Justiţiei şi Internelor.

O atare autorizaţiune nu poate fi acordată decât

asociaţiunilor având personalitate juridică.

Uniformă în sensul prohibit de lege există ori de câte ori în portul cuiva se constată un element comun, adoptat de mai multe persoane, cu semnificaţia de aparţinere la o anumită asociaţie.

Monitorul oficial, nr. 88, din 15 aprilie 1938.

118. Sentinţa Tribunalului Militar al Corpului II Armată în procesul lui Corneliu Zelea Codreanu**********

(27 mai 1938)

Tribunalul Militar al Corpului II de Armată, secţia l-a, găseşte vinovat pe acuzatul Corneliu Zelea .Codreanu, avocat din Bucureştii-Noi, strada Niculescu Dorobanţi, nr. 38, Casa Verde, pentru crima de deţinere de acte secrete interesând Siguranţa statului, prevăzută şi pedepsită de art. 191 punctul 1, combinat cu art. 190 din Codul penal regele Carol II, şi, făcând aplicaţiunea art. 191 punctul 1, combinat cu art. 190 Codul penal Carol al II-lea şi cu înaltul decret regal nr. 356/1938, îl condamnă la 10 (zece) ani muncă silnică şi la 3 (trei) ani degradare civică, conform art. 58 din Codul penal regele Carol II, pentru crima de deţinere de acte secrete interesând Siguranţa statului, de care a fost recunoscut culpabil, fără acordare de circumstanţe atenuante.

Găseşte vinovat pe susnumitul acuzat pentru crima de reproducere în public de acte secrete interesând Siguranţa statului, prevăzută şi pedepsită de articolul 191 punctul 2, combinat cu art. 190 din Codul penal regele Carol II, şi făcând aplicaţiunea art. 191 punctul 2, combinat cu art. 190 din Codul penal regele Carol II şi cu înaltul decret regal nr. 856/ 1938, condamnă la 10 (zece) ani muncă silnică şi la 3 (trei) ani degradare civică, pentru crima de reproducere în public de acte secrete interesând Siguranţa statului, de care a fost recunoscut culpabil, fără acordare de circumstanţe atenuante.

Găseşte vinovat pe acuzatul sus-numit pentru delictul de uneltire contra ordinei sociale, prevăzut şi pedepsit de articolul 209 punctul 4, din Codul penal regele Carol II, şi făcând aplicaţiunea art. 209 punctul 4, combinat cu alineatul 1 al aceluiaşi articol şi cu Inalt(ul) decret regal nr. 856 din 1938, îl condamnă la 5 (cinci) ani închisoare corecţională, 10 000 (zece mii) de lei amendă şi 5 (cinci) ani interdicţie corecţională, conform art. 58 şi 59 din Codul penal regele Carol II pentru delictul de uneltire contra ordinei sociale, de care a fost recunoscut culpabil, fără acordare de circumstanţe atenuante.

• Găseşte vinovat pe acuzatul susnumit pentru crima de răzvrătire prevăzută şi pedepsită de articolul 210, alineatul 1 din Codul penal regele Carol II şi făcând aplicaţiunea art. 210 alineatul 1 din Codul penal regele Carol al II-lea, combinat cu înalt(ul) decret regal nr. 856 din 1938, îl condamnă la 8 (opt) ani

********** Tribunalul Militar al Corpului II Armată a condamnat, la 27 mai 1938, pe Corneliu Zelea Codreanu la 10 ani muncă silnică în temeiul documentelor găsite la Casa Verde. Procesul n-a mers până la capăt deoarece ar fi scos la iveală sprijinul de care s-a bucurat această organizaţie în anii anteriori din partea regelui Carol al II-lea.

detenţiune riguroasă şi la 3 (trei) ani degradare civică, conform art. 37, 36 şi 58 din Codul penal regele Carol II, pentru crimă de răzvrătire de care a fost recunoscut culpabil, fără acordare de circumstanţe atenuante.

în baza dispoziţiunilor art. 101 din Codul penal regele Carol II, Tribunalul hotărăşte ca susnumitul să execute numai pedeapsa de 10 (zece)

ani muncă silnică şi 6 (şase) ani degradare civică, conform art. 105 din Codul penal regele Carol II.

Conform art. 488 din Codul justiţiei militare, Tribunalul hotărăşte imputarea în pedeapsă a detenţiunii preventive.

Conform art. 326 din Codul justiţiei militare, susnumitul este supus la plata sumei de lei 2 000 (două mii) reprezentând cheltuielile făcute cu instruirea şi judecarea procesului.

De asemenea, conform art. 326 din Codul justiţiei militare, Tribunalul hotărăşte confiscarea materialului şi obiectelor sechestrate şi care au servit ca piese de convicţie în proces.

Dată şi citită în şedinţă publică la Bucureşti, la 27 mai 1938, ora 3,15 dimineaţa. i

Cine este Zelinsky Codreanu, f.a., p. 35—37.

119.Decret-lege pentru reforma administrativă††††††††††††††††††††††††

(13 august 1938)

Titlul I

Dispoziţiuni generale

Art. 1. Administraţia locală se exercită prin următoarele circumscripţii teritoriale;

comuna;

plasa;

judeţul;

ţinutul.

Comuna şi ţinutul sunt persoane juridice. Ele reprezintă interesele locale şi exercită în acelaşi timp şi atribuţiile de administraţie generală, conferite prin lege.

†††††††††††††††††††††††††† Această reformă prevedea, pe lângă vechile unităţi administrative, o alta nouă — ţinutul. Ţara a fost organizată în zece ţinuturi, în fruntea cărora se afla câte un rezident regal numit pe şase ani prin decret regal. Rezidentul regal se bucura de largi împuterniciri. El era reprezentant al guvernului şi administratorul ţinutului, avea ca principală sarcină aplicarea întocmai a hotărârilor guvernamentale, asigurarea ordinii şi liniştii publice. Conform noii legi, primarii nu mai erau aleşi, ci numiţi pe şase ani. Primarii şi prefecţii preluau o importantă parte a atribuţiilor ce reveniseră până atunci consiliilor comunale şi respectiv celor judeţene.

5

5

3

Plasa şi judeţul sunt circumscripţiuni de control şi de desconcentrare ale administraţiei generale.

Art. 2. Desconcentrarea serviciilor administraţiei generale (de stat) se va face numai pe baza circumscripţiilor teritoriale prevăzute de prezenta lege.

Titlul II

Comuna

Capitolul I

împărţirea comunelor

Art. 3. Comunele sunt rurale şi urbane.

1. *Comuna rurală*

Art. 4. Comunele rurale sunt alcătuite din unul sau mai multe sate. Ele trebuie să dispună de mijloace financiare ordinare îndestulătoare pentru acoperirea cheltuielilor obligatorii administraţiunii comunale.

Declararea unor aşezări gospodăreşti ca sat, declararea unui sat comună rurală, contopirea a două sau mai multe comune rurale, trecerea unui sat de la o comună rurală la alta, alcătuirea comunelor rurale din sate, care aparţin la comune rurale diferite se hotărăşte de consiliile comunelor respective, sub preşedinţia pretorului şi se supune aprobării prefectului. ^i

Toate deciziunile relative la modificările teritoriale ale comunelor se vor comunica Ministerului de Interne, care le va publica în *Monitorul oficial* şi le va aduce la cunoştinţă celorlalte ministere.

Comunele rurale din imediata apropiere a comunelor urbane pot fi declarate prin lege comune suburbane, în urma încheierii consiliului respectiv.

Comuna suburbană îşi păstrează organizaţia şi îndatoririle de comună rurală; în ce priveşte edilitatea, salubritatea şi poliţia comunală, este supusă regulelor comunei urbane de care depinde.

2. *Comuna urbană*

Art. 5. Comunele urbane sunt centre de populaţiune declarate astfel prin lege, pe baza propunerii consiliului comunal respectiv.

Comunele urbane sunt:

Municipii, oraşe reşedinţe de judeţ şi oraşe nereşedinţe de judeţ.

Sunt municipii reşedinţele ţinuturilor şi oraşele care au o populaţie de peste 50 000 locuitori, stabilită prin recensământul oficial şi declarate astfel prin lege.

Capitolul II

Populaţia comunelor

Art. 8. Orice locuitor al ţării trebuie să fie membru al unei comune şi să contribuie la sarcinile ei.

Sunt membri ai comunei toţi acei care au domiciliul efectiv în comună de cel puţin un an şi au plătit în acest timp impozitele cuvenite comunei.

Funcţionarii publici sunt de drept membrii comunei unde au reşedinţa funcţiunii lor.

Calitatea de membru al comunei se pierde prin dobândirea acestei calităţi în altă comună.

Capitolul III

Organizarea comunelor

Art. 9. Comunele îngrijesc de nevoile lor locale şi execută măsurile de interes general ordonate de organele centrale.

Administraţia comunei este încredinţată primarului şi consiliului comunal.

în satele depărtate de reşedinţa comunei autoritatea comunală este reprezentată prin delegatul satului.

Secţia I

Primarul

1. Numirea

Art. 10. Primarul se numeşte dintre membrii comunei:

a) de prefectul judeţului pentru comunele rurale şi urbane nere- şedinţe;

b) de rezidentul regal pentru comune urbane reşedinţe de judeţ;

c) prin decret regal, la propunerea ministrului de interne, pentru staţiuni balneo-climatice şi municipii.

Calitatea de membru al comunei nu este necesară pentru numirea primarului şi ajutorului de primar în localităţile balneo-climatice.

2. Atribuţiuni

Art. 15. Primarul este şeful administraţiei comunale şi preşedintele consiliului comunal.

El reprezintă comuna, are iniţiativa şi decide în toate chestiunile de interes local, în afară de acele pentru care legea cere votul deliberativ al consiliului.

în această calitate primarul:

a) Administrează interesele comunei, după normele stabilite de legi şi regulamente; execută hotărârile consiliului;

b) Reprezintă comuna în justiţie, semnează actele încheiate în numele comunei; face orice acte necesare conservării unui drept, personal sau prin mandatar;

c) Numeşte, înaintează, licenţiază, acordă concedii şi aplică pedepsele disciplinare funcţionarilor comunali, potrivit statutului funcţionarilor publici şi prezentei legi;

d) Semnează ordonanţele de plată şi aprobă licitaţiile publice;

e) Este ofiţer al stării civile şi îngrijeşte ca actele de stare civilă să fie întocmite conform legii;

f) Este şeful poliţiei comunale; execută atribuţiunile ce decurg din această calitate, fie personal, fie prin agenţii şi ofiţerii de poliţie desemnaţi în acest scop de poliţia de stat; în caz când ordinea publică şi siguranţa statului sunt ameninţate, este obligat să ia măsurile necesitate de împrejurări, raportând

organelor competente; colaborează, sub conduce- 456

rea organelor puterii centrale, la executarea măsurilor de siguranţă generală ordonate de guvern.

g) îngrijeşte de asistenţa socială şi în special de copiii găsiţi şi de cei moralmente abandonaţi;

h) Reprezintă comuna la ceremoniile oficiale. Semnul distinctiv al primarului este o cingătoare cu culorile naţionale, pe care o poartă la toate ceremoniile oficiale şi la celebrarea căsătoriilor;

i) îndrumează, controlează şi este personal răspunzător de întocmirea lucrărilor de mobilizare şi a celor în legătură cu organizarea naţiunii şi a teritoriului pentru război, conform ordinelor şi instrucţiunilor autorităţii superioare. Este personal răspunzător de păstrarea secretului acestor lucrări;

j) Rezolvă orice alte chestiuni de interes local.

Secţia VII

Atribuţiile consiliului comunal

Art. 31. Consiliul comunal are drept de deriziune în următoarele cazuri:

a) Crearea veniturilor de orice natură, aşezarea impozitelor, taxelor şi cotizaţiunilor, în limitele fixate de lege;

b) Votarea bugetului de venituri şi cheltuieli şi aprobarea conturilor anuale de gestiune;

c) împrumuturi comunale;

d) Măsuri privitoare la orice modificări teritoriale ale comunei;

e) înstrăinări, afectaţiuni de imobile, cumpărări, schimburi, concesiuni şi acceptări de donaţiuni şi legate, tranzacţiuni, renunţări şi recunoaşteri de drepturi, când valoarea lor depăşeşte a 20-a parte din bugetul veniturilor ordinare;

f) Conferirea cetăţeniei de onoare persoanelor care şi-au câştigat merite deosebite prin donaţii, legate şi servicii de seamă aduse comunei. Aceste distincţii se acordă cu o majoritate de două treimi a membrilor prezenţi şi se aprobă de Ministerul de Interne;

g) Face propuneri de folos obştesc privitoare la comună;

h) Hotărăşte în orice alte cazuri prevăzute de legi şi regulamente.

Art. 32. Consiliul comunal dă avize primarului, în toate cazurile în care este consultat de acesta, precum şi ori de câte ori legile şi regulamentele cer un astfel de aviz.

Titlul III

Ţinutul

Capitolul I

Delimitarea ţinuturilor

Art. 53. Sunt 10 ţinuturi, cu circumscripţiile teritoriale şi reşedinţele următoare:

1. Ţinutul Olt,

reşedinţa Craiova. Cuprinzând judeţele:

1. Dolj;
2. Mehedinţi;
3. Gorj;
4. Vâlcea;
5. Romanaţi;
6. Olt.

2. Ţinutul Bucegi, reşedinţa Bucureşti. Cuprinzând judeţele:
   1. Ilfov;
   2. Teleorman;
   3. Argeş;
   4. Muscel;
   5. Dâmboviţa;
   6. Vlaşca;
   7. Prahova;
   8. Buzău;
   9. Braşov;
   10. Trei-Scaune.
3. Ţinutul Mării, reşedinţa Constanţa. Cuprinzând judeţele:
   1. Constanţa;
   2. Ialomiţa;
   3. Durostor;
   4. Caliacra.
4. Ţinutul Dunărea de Jos, reşedinţa Galaţi. Cuprinzând judeţele;
   1. Covurlui;
   2. Brăila;
   3. Tulcea;
   4. Ismail;
   5. Cahul;
   6. Fălciu;
   7. Tutova;
   8. Tecuci;
   9. Putna;
   10. Râmnicu-Sărat.
5. Ţinutul Nistru, reşedinţa Chişinău. Cuprinzând judeţele:
   1. Lăpuşna;
   2. Orhei;
   3. Tighina;
   4. Cetatea-Albâ.
6. Ţinutul Prut, reşedinţa Iaşi. Cuprinzând judeţele:
   1. Iaşi;

2. Bacău;
3. Neamţ;
4. Baia;
5. Botoşani;
6. Bălţi;
7. Soroca;
8. Vaslui;
9. Roman.

7. Ţinutul Suceava, reşedinţa Cernăuţi. Cuprinzând judeţele:
   1. Cernăuţi;
   2. Hotin;
   3. Storojineţ;
   4. Rădăuţi;
   5. Câmpulung;
   6. Suceava;
   7. Dorohoi.
8. Ţinutul Mureş, reşedinţa Alba lulia. Cuprinzând judeţele:
   1. Alba;
   2. Turda;
   3. Mureş;
   4. Ciuc;
   5. Odorhei;
   6. Făgăraş;
   7. Târnava Mare;
   8. Târnava Mică;
   9. Sibiu.
9. Ţinutul Someş, reşedinţa Cluj. Cuprinzând judeţele:
   1. Cluj;
   2. Bihor;
   3. Someş;
   4. Sălaj;
   5. Satu Mare;
   6. Maramureş;
   7. Năsăud.
10. Ţinutul Timiş, reşedinţa Timişoara. Cuprinzând judeţele:
    1. Timiş Torontal;
    2. Arad;
    3. Caraş;
    4. Severin;
    5. Hunedoara.

Art. 54. Desconcentrarea serviciilor ministerelor se face în circumscripţii care să corespundă ţinuturilor. Fiecare minister va avea un serviciu exterior, care va funcţiona pe lângă rezidentul regal, la reşedinţa acestuia.

Se exceptează justiţia, armata, afacerile străine, stabilimentele de învăţământ superior, regiile publice autonome şi administraţiile comerciale.

Capitolul II

Organizarea ţinutului

1. *Dispoziţiuni generale*

Art. 55. Ţinutul îngrijeşte de nevoile sale şi execută măsurile de interes general ordonate de organele centrale.

Ţinutul este unitate administrativă, cu atribuţiuni economice, culturale şi sociale.

Administraţia ţinutului este încredinţată rezidentului regal şi consiliului său.

Secţia I

Rezidentul regal

1. *Numirea*

Art. 56. Rezidentul regal este numit pe 6 ani, prin decret regal, dat pe baza jurnalului Consiliului de Miniştri şi la propunerea ministrului de interne.

Rezidentul regal are rangul şi salariul de subsecretar de stat. El poartă titlul de excelenţă.

2. *Atribuţiuni*

Art. 62. Rezidentul regal este:

a) Reprezentantul guvernului în ţinut;

b) Administratorul ţinutului.

A. Atribuţiile şi îndatoririle rezidentului regal ca reprezentat al guvernului

Art. 63. Rezidentul regal îşi îndeplineşte îndatoririle sale în cadrul normelor generale fixate de guvern şi execută dispoziţiile date de miniştri în chestiunile privind departamentele respective.

Rezidentul regal este şeful ierarhic al tuturor funcţionarilor exteriori ai ministerelor, cu excepţia celor prevăzute la art. 54, alin. 2.

în această calitate:

a) Supraveghează activitatea funcţionarilor;

b) Controlează activitatea serviciilor;

c) Exercită acţiunea disciplinară, putând aplica pedeapsa mustrării şi reţinerea salariului pe 15 zile. Pentru pedepse superioare, face propuneri ministerului; acordă concedii;

d) Rezolvă toate reclamaţiunile primite de la particulari, nemulţumiţi de soluţiile date de serviciile puse sub supravegherea sa. Nici o reclamaţiune în contra modului cum a fost soluţionată o cerere de şefii serviciilor exterioare nu poate fi adresată direct ministerelor de resort;

e) Rezolvă toate lucrările de competenţa ministerelor de resort în limita delegaţiunii ce se dă prin jurnal al Consiliului de Miniştri.

Serviciile exterioare ale ministerelor de care depind lucrările sunt îndatorate a le supune rezidentului regal, însoţite de referate scrise.

Miniştrii pot suspenda sau revoca hotărârile rezidentului regal, în caz de: violare a legii, exces de putere, călcarea instrucţiunilor şi normelor fixate de ministere, cum şi în interesul finanţelor statului şi a ordinei publice;

f) Rezidentul regal poate da ordonanţe în marginile legilor şi regulamentelor, conformându-se dispoziţiunilor art. 16 din prezenta lege;

g) Rezidentul regal supraveghează activitatea regiilor publice autonome şi administraţiilor comerciale, aducând la cunoştinţa ministerelor respective constatările sale;

h) îndrumează şi controlează aplicarea dispoziţiunilor legii organizării naţiunii şi a teritoriului pentru război şi colaborează în acest scop cu autorităţile militare de resort, după ordinele şi instrucţiunile Ministerului de Interne;

i) Controlează şi îndrumează întreaga activitate publică, administrativă, economică şi socială a ţinutului.

Art. 66. Ca reprezentant al Ministerului de Interne, rezidentul regal ia măsuri să prevină infracţiunile şi îngrijeşte de menţinerea ordinei şi siguranţei publice. El dă ordine tuturor organelor poliţieneşti şi jandarmeriei, care sunt obligate să le execute de îndată. în caz de răzvrătire, insurecţiune armată, uzurpare militară sau politică, împotrivire la executarea legilor, regulamentelor sau ordonanţelor legale, sau în cazul altor evenimente neprevăzute, care ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţilor, rezidentul regal poate să ceară punerea în mişcare a forţei militare. în acest caz el informează, imediat şi direct, Ministerele de Interne şi al Apărării Naţionale. Ofiţerii comandanţi sunt obligaţi să satisfacă, de îndată, cererea scrisă a rezidentului regal, fără să mai aştepte alte aprobări.

Rezidentul regal are dreptul să ordone ofiţerilor auxiliari de poliţie judiciară să întocmească actele necesare pentru constatarea infracţiunilor, conform legilor şi să înainteze autorităţilor judiciare pe făptuitori.

B. Atribuţiile rezidentului regal ca administrator al ţinutului

Art. 69. Rezidentul regal este şeful administraţiei ţinutului şi

preşedintele consiliului.

în această calitate:

a)Administrează interesele ţinutului, după normele stabilite de legi şi regulamente. Execută hotărârile consiliului; -

b) Reprezintă, personal sau prin mandatar, ţinutul în justiţie, semnează actele încheiate în numele ţinutului şi face orice acte necesare conservării unui drept;

c) Dispune ordonanţarea plăţilor necesare administraţiei ţinutului;

d) Supraveghează şi controlează întreaga administraţie locală din ţinut, precum şi asociaţiunile, composesoratele de păduri şi toate stabili- mentelje publice şi de utilitate publică din ţinut, putând asista şi prezida şedinţele consiliilor respective;

e) Exercită tutela asupra administraţiei locale din ţinut în cazurile determinate de legi;

f) Exercită orice alte îndatoriri date lui prin legi şi regulamente.

Titlul IV

Circumscripţii administrative şi de control

Capitolul I

Judeţul

Art. 96. Judeţul este o circumscripţie administrativă şi de control, **ale** cărui organe şi atribuţiuni sunt determinate de prezenta lege.

Se menţine numărul şi întinderea actuală a judeţelor.

Orice modificare teritorială a judeţelor se face prin lege.

Capitolul II

Prefectul de judeţ

1. *Numire*

Art. 97. Prefectul este, în judeţul său, reprezentantul guvernului şi al Ministerului de Interne.

Prefectul este funcţionar de carieră.

Salariul său se înscrie în bugetul Ministerului de Interne.

Prefectul are dreptul la locuinţă, iluminat, încălzit şi la o indemnizaţie de transport, ce se înscrie în bugetul ţinutului, după normele stabilite de minister.

Prefectul se numeşte prin decret regal, în urma raportului ministrului de interne.

În caz de lipsă, prefectul este înlocuit de un pretor din judeţ, desemnat de prefect. .

2. *Atribuţiuni*

Art. 99. Prefectul este şeful ierarhic al tuturor funcţionarilor exteriori ai Ministerului de Interne din judeţ.

în această calitate:

a) Supraveghează activitatea funcţionarilor şi a serviciilor;

b) Supraveghează şi controlează comunele rurale şi urbane din judeţ, cu excepţia municipiilor;

c) Execută şi controlează lucrările de interes judeţean, în baza delegaţiei dată de guvernator;

d) Convoacă în fiecare lună pe pretori şi pe şefii serviciilor exterioare din judeţ, spre a se consfătui cu dânşii în vederea coordonării activităţilor;

e) îndrumează, controlează şi este personal răspunzător de executarea lucrărilor de mobilizare şi organizarea naţiunii şi teritoriului pentru război, după ordinele autorităţii superioare şi în colaborare cu autorităţile militare de resort. Este răspunzător de păstrarea secretului acestor lucrări;

f) Prefectul supraveghează toate instituţiunile de binefacere şi asistenţă socială, care depind de stat, ţinut sau comună; controlează admi- nistraţiunile locale şi activitatea funcţionarilor; asistă la şedinţele consiliilor comunale oricând crede de cuviinţă; părerile lui vor fi trecute în procesele-verbale ale şedinţelor; prefectul poate asista la adunările generale ale composesoratelor de pădure şi păşuni şi controla activitatea lor;

a) Prefectul supraveghează şi controlează comunităţile religioase, precum şi toate persoanele juridice din judeţ (asociaţiuni şi fundaţiuni). El face parte de drept din consiliul judeţean al căminelor culturale.

Prefectul are dreptul să aplice pretorilor, primarilor, notarilor şi celorlalţi funcţionari de la pretură, plasă, comună şi de la prefectură pedeapsa mustrării şi a amenzii cu pierderea salariului pe cel mult 10 zile. Acordă concedii acestor funcţionari.

Art. 100. Prefectul ia măsuri să prevină infracţiunile şi îngrijeşte de menţinerea ordinei şi siguranţei publice. El dă ordine tuturor organelor poliţieneşti şi jandarmeriei, care sunt obligate să le execute de îndată. în caz de răzvrătire, insurecţie armată, uzurpare militară sau politică, împotrivire la executarea legilor, regulamentelor sau ordonanţelor legale, sau în cazul altor evenimente neprevăzute, care ar ameninţa ordinea publică, siguranţa persoanelor şi a proprietăţilor, prefectul poate să ceară punerea în mişcare a forţei militare. în acest caz, el informează, imediat şi direct, rezidentul regal, Ministerul de Interne şi al Apărării Naţionale. Ofiţerii comandanţi sunt obligaţi să satisfacă, de îndată, cererea scrisă a prefectului, fără să mai aştepte alte aprobări.

Prefectul are dreptul să ordone ofiţerilor auxiliari de poliţie

judiciară să întocmească actele necesare pentru constatarea crimelor şi delictelor, conform legilor şi să înainteze autorităţilor judiciare pe făptuitori.

Rezidentul regal poate suspenda sau revoca deciziunile prefectului, în caz de violare de lege sau exces de putere.

Monitorul oficial, nr. 187, din 14 august 1938.

120. Documente privind uciderea lui Corneliu Zelea Codreanu‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

a) Comunicatul Parchetului militar al Corpului II Armată

(30 noiembrie 1938)

Parchetul militar al C(orpului) II A(rmată) ne informează:

în noaptea de 29—30 noiembrie a.c.§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ s-a făcut un transfer de condamnaţi de la închisoarea R. Sărat la Bucureşti-Jilava.

în dreptul pădurii ce corespunde km 30 de pe şoseaua Ploieşti—Bucureşti, pe la orele 5, automobilele au fost atacate cu împuşcături de necunoscuţi care au dispărut şi în acel moment transferaţii, profitând de faptul că transportul se făcea în automobile Brek tip jandarmi, deschise şi pe timp de noapte cu ceaţă deasă, au sărit din maşini, îndreptându-se cu vădită intenţie de a dispare în pădure.

Jandarmii, după somaţiile legale, au făcut uz de armă.

Au fost împuşcaţi:

Corneliu Zelea Codreanu, condamnat la zece ani muncă silnică şi şase ani interdicţie.

Constantinescu Nicolae, Caranica Ion, Belimace Doru, autorii asasinatului comis asupra lui I. Gh. Duca, condamnaţi la muncă silnică pe viaţă.

Caratănase Ion, Bozântan losif, Curcă Ştefan, Pele loan, State Gr. loan, Atanasiu loan, Bogdan Gavrilă, Vlad Radu, autorii asasinatului comis asupra lui Mihail Stelescu, condamnaţi la muncă silnică pe viaţă.

Georgescu Ştefan, Trandafir loan, condamnaţi la cîte zece ani muncă silnică, pentru asasinat asupra lui Stelescu.

Atât parchetul militar al Corpului II Armată, pe teritoriul

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ În contextul politicii miincheneze din toamna anului 1938, legionariii au început să se manifeste tot mai activ, adresând scrisori de ameninţare diferiţilor oameni politici. în seara zilei de 28 noiembrie 1938 au încercat să asasineze pe profesorul Florian Ştefânescu-Goangă, rectorul Universităţii din Cluj. în această împrejurare, regele a luat hotărârea suprimării principalelor căpetenii legionare.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ ţiei Buna Vestire, 1993, p. 182.

căruia s-a întâmplat cazul, cât şi parchetul civil, fiind înştiinţate, au venit la faţa locului şi au constatat în mod oficial moartea celor numiţi mai sus, de către medic, prin încheiere de proces-verbal.

A autorizat înmormântarea cadavrelor, rămânând mai departe în cercetarea cazului.

Comandantul militar, după propunerea parchetului şi pentru motive de ordine publică, a aprobat ca înmormântarea să se facă la subcentrul militar Jilava, fapt ce s-a executat în dimineaţa zilei de 30 noiembrie a.c. prin îngrijirea închisorii militare Jilava.

Universul, din 2 decembrie 1938.

b) Declaraţia maiorului Constantin Dinulescu făcute în 1940, în faţa Comisiei de anchetă instituită de înalta Curte de Casaţie

într-o zi am fost chemat de către fostul Preşedinte de Consiliu, Căli- nescu. în cabinetul lui de lucru se găsea şi generalul Bengliu, comandantul Jandarmeriei. Călinescu mi-a declarat atunci că, pentru motive politice, Codreanu şi 13 adepţi ai lui trebuiau să fie ucişi; aceasta ar fi fost şi dorinţa regelui. în ziua de 29 noiembrie 1938, la orele 10 seara, Codreanu şi camarazii lui au fost scoşi din închisoarea de la Râmnicu- Sărat, unde erau închişi, şi au fost puşi într-un camion. Legionarii au fost puşi în aşa fel ca să poată vedea numai înainte, fiind în acelaşi timp legaţi cu braţele la spate. Ei nu puteau face nici cea mai mică mişcare; erau chiar constrânşi să stea continuu cu capul în sus.

înapoia fiecăruia din ei stătea câte un jandarm. Eu m-am aşezat lângă şofer. Se călătorea pe şoseaua dintre Ploieşti şi Bucureşti, când în zorii zilei de 30 noiembrie**********, după ce am dat semnalul fixat, cu lanterna, jandarmii au scos din buzunare o sfoară (frânghie), pe care au strâns-o în jurul gâtului legionarului ce stătea în faţa fiecăruia dintre ei. în felul acesta, Codreanu şi cei 13 camarazi ai lui au fost sugrumaţi, în timp ce maşina îşi continua drumul în plină viteză. Puţin timp după aceea, am ajuns la Bucureşti, de unde ne-am îndreptat către fortul de la Jilava, în interiorul căruia era săpată, deja de trei zile, o groapă mare. După ce camionul a intrat în fort, asupra cadavrelor strangulaţilor s-a tras — în urma ordinului primit de la prim-procurorul militar, col. Zeciu — câte un foc de revolver sau de puşcă; apoi, un medic militar constată moartea tuturor legionarilor transportaţi de noi. Cadavrele au fost aruncate în groapă. Eu imediat am declarat celor 14 jandarmi că ceea ce făcuseră fusese dispus de către Curtea Marţială şi că a fost o datorie patriotică importantă.

Certificatele de moarte se confecţionaseră la Jilava de către colonelul de la Curtea militară Zeciu, locotenent-colonel Dumitru†††††††††††††††††††††††††† şi de primul comisar regal, colonel Pascu.

S-a aruncat pământ în groapă; însă a doua zi cadavrele au fost dezgropate şi purtate într-o altă groapă. Asupra lor s-au vărsat multe sticle de acid sulfuric, apoi au fost acoperite cu pământ, iar deasupra s-a turnat o placă grea de ciment. Jandarmii, deşi involuntar, au trebuit să iscălească actele de deces, în care se spunea că cei 14 legionari au fost împuşcaţi pentru că încercaseră să fugă de sub escortă. Fiecare jandarm a fost răsplătit cu 20 000 lei. Eu am primit 200 000 de lei.‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

********** 1938

††††††††††††††††††††††††††„ Cel care a prezidat Curtea Militară ce a condamnat pe Căpitan la 10 ani închisoare.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ La o întrebare:

Pentru ce în comunicatul oficial s-a spus de o pretinsă încercare de evadare şi o pretinsă împuşcare la al 30-lea km, deşi omorul s-a făcut cel puţin la km 40, Dinulescu a declarat că aceasta a fost necesar

Din luptele tineretului român. 1919—1939 (Culegere de texte), Bucureşti, Editura Funda

121. Decret-lege pentru înfiinţarea Frontului Renaşterii Naţionale§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

(15 decembrie 1938)

Art. I. Se înfiinţează, pe ziua promulgării legii de faţă, ca unică organizaţie politică în stat, Frontul Renaşterii Naţionale.

Art. II. Această organizaţie politică are de scop mobilizarea conştiinţei naţionale în vederea întreprinderii unei acţiuni solidare şi unitare româneşti de apărare şi propăşire a patriei şi de consolidare a statului. 46

Art. III. Autorizarea de funcţionare a Frontului Renaşterii Naţionale se acordă de ministrul justiţiei, la cererea scrisă a unui număr de 25 persoane, dintre care cel puţin 20 trebuie să aibă calitatea de actuali sau foşti miniştri şi subsecretari de stat.

Art. IV. Consilierii regali sunt membri de drept ai Frontului Renaşterii Naţionale.

Art. V. Toţi românii care au împlinit 21 ani, cu excepţia militarilor activi şi a membrilor ordinului judecătoresc, au dreptul să ceară înscrierea în Frontul Renaşterii Naţionale, supunându-se condiţiunilor de funcţionare şi de disciplină stabilite prin regulamentul prezentei legi.

Art. VI. Frontul Renaşterii Naţionale are, singur, dreptul de a fixa şi depune candidaturile pentru alegerile parlamentare, administrative şi profesionale.

Art. VII. Orice altă activitate politică decât aceea a Frontului Renaşterii Naţionale va fi socotită clandestină, iar autorii ei pedepsiţi cu degradarea civică pe termen de 2 pînă la 5 ani.

Art. VIII. Un regulament special, făcând parte integrantă din prezenta lege, va determina condiţiunile de organizare şi funcţionare a Frontului Renaşterii Naţionale.

Monitorul oficial, nr. 293, din 16 decembrie 1938.

pentru ca să fie competente autorităţile Judeţului Ilfov, care trebuiau să facă expunerea în legătură cu anunţarea morţii.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Prin acest decret-lege a fost înfiinţat Frontul Renaşterii Naţionale „ca unică organizaţile politică în stat“, orice altă activitate politică decît aceea a F.R.N. „fiind socotită clandestină[11]. Crearea noului partid trebuia să constituie un suport social şi politic pentru Carol al II-lea, să „acopere[11] actele regelui, să asigure selecţia cadrelor, să influenţeze tineretul, să dea o lovitură de graţie vechilor partide, care în fapt îşi continuau activitatea.

5
6
8

122.Documente privind evenimentele din 1 mai 1939

a) **Relatare apărută în „Scînteia“ din 1 iunie 1939**

1 Mai. Dimineaţa ora 9. Pe calea Călăraşi şi străzile vecine — grupuri de cetăţeni se grăbesc spre sala Tomis. Lîngă biserica Sf. Vineri — agenţi, lîngă Tomis — agenţi, toată poliţia Capitalei e pusă în picioare, pentru a împiedica sărbătorirea întîiului Mai ca zi de luptă a clasei muncitoare. Guvernul şi ajutorii lui făcuseră sforţări pentru a deruta masele muncitoare de pe drumul de luptă împotriva fascismului şi a exploatării capitaliste, făcuse încercări de a preface această zi într-o manifestare pentru regimul actual antinaţional. Muncitorii comunişti şi social-democraţi conştienţi au ştiut însă să mobilizeze masele muncitoreşti şi mica

burghezie la luptă contra fascismului şi a guvernului de dictatură regală. Pentru apărarea independenţei naţionale a ţării, contra agresorilor fascişti. Pentru drepturi egale pentru popoarele conlocuitoare cu cele ale poporului român. Pentru cele mai arzătoare revendicări ale maselor. Pentru restabilirea regimului democratic.

Tomis. Sala şi curtea e arhiplină. Iată-i pe sindicaliştii din str. Dris- torului, iată-i pe cei din Izvor, Uranus, pe meşteşugari, funcţionari particulari şi alţi şi alţi — cu greu îşi fac drumul spre uşa de intrare.

„Contribuţia pentru sală!" „Ajutaţi pe antifasciştii închişi!" Bani mărunţi câştigaţi cu truda zilnică cad veseli în cutii. Deasupra capetelor mulţimii, muncitorii conştienţi înalţă placarde antifasciste: Să apărăm graniţele ţării împotriva agresorului hitlerist! Trăiască independenţa naţională a ţării! Jos fascismul. Amnistie pentru deţinuţii antifascişti! Vrem 8 ore de muncă! Spor de salariu! Vrem restabilirea regimului democratic parlamentar!

Cuvîntarea capitulantă a lui Marian e primită cu indignare de întrunire. Dar iată pe tribună se ridică un orator exprimând nevoile maselor şi ale ţării. „1 Mai este o zi internaţională de luptă pentru drepturile şi revendicările muncitoreşti — o zi de luptă contra fascismului". (Un tunet de aplauze). „Pentru 1 Mai mii şi mii de muncitori au înfundat puşcăriile" (un tunet de voci). Amnistie pentru deţinuţii antifascişti! (aplauze frenetice şi îndelungate). Trădătorul Marian se agită, strigând „să înceteze de a vorbi". Să vorbească, — răspunde ca un singur om întrunirea. Şi oratorul vorbeşte mai departe. Aşa au vorbit oratorii muncitorilor susţinuţi şi apăraţi de mulţime. Pe urmă, încolonaţi câte şase într-un rând masele pornesc în demonstraţie. Mii şi mii de muncitori, meseriaşi, funcţionari, intelectuali, femei muncitoare, ţărance, intelectuale, mase de tineri muncitori antifascişti — o adevărată înfrăţire de luptă antifascistă.

Din piepturile a douăzeci de mii de demonstranţi răsună: Jos fascismul! Jos Garda de Fier! Jos regimul de dictatură regală! Pace — pâine pământ — libertate! Cerem abrogarea pactului economic germano-român de trădare a ţării! La muncă egală salariu egal! — strigă femeile, susţinute de bărbaţi. Imediat se ivesc unii şefi reacţionari din bresle: „Nu e voie să strigaţi" ... „nu dă voie d-nul ministru" şi aşa tot drumul şefii reacţionari îndeplineau ordinul trădătorului democraţiei Ralea, terorizând pe muncitori.

Dar cei două zeci de mii de demonstranţi nu s-au lăsat intimidaţi, ei au urmat pe muncitorii comunişti şi social-democraţi. Masele continuau să strige cu entuziasm: „Vrem România liberă şi independentă! Jos fascismul! Jos agresorul hitlerist! Vrem amnistie pentru deţinuţii antifascişti! Arestarea fasciştilor!" Şi asta în faţa Palatului regal. Aşa au răspuns masele guvernului care a încheiat pactul economic cu Germania cotropitoare de popoare, duşmanul de moarte al României — pact care a şi dat rezultate distrugătoare pentru clasa muncitoare şi popor, sute şi sute de muncitori din uzine şi fabrici pierzându-şi locul de lucru. Cei două zeci de mii de

demonstranţi s-au afirmat pentru alianţa cu Franţa, Anglia şi Uniunea Sovietică, cea mai hotărâtă apărătoare a ţărilor ameninţate de agresiune. Demonstranţii s-au afirmat pentru egalitate în drepturi cu poporul român pentru popoarele conlocuitoare.

Masele de demonstranţi şi-au manifestat indignarea lor faţă de spionii fascişti Pamfil Şeicaru, Vaida etc. Concentrarea tuturor forţelor de- 30- 467

mocratice şi sincer patriotice într-un larg front patriotic contra agresiu- nei fasciste — aceasta fu dorinţa maselor de demonstranţi.

. Demonstraţia de masă din Bucureşti şi adunările din provincie au dovedit cât de adâncă este indignarea poporului contra fascismului şi a guvernului actual —■ introducător de fascism. Această demonstraţie a dovedit că lozincile partidului nostru sunt urmate de mase. Această demonstraţie a fost o bună trecere în revistă a forţelor muncitoreşti, meşteşugăreşti, a femeilor şi tineretului contra fascismului şi a regimului actual capitulant. Demonstraţia de 1 Mai a dovedit o creştere serioasă a activităţii politice a maselor şi o creştere a influenţei şi capacităţii Partidului Comunist de mobilizare a maselor la luptă în front unic.

înainte! Comunişti şi muncitori social-democraţi! — realizaţi şi întăriţi frontul unic! Munciţi pentru concentrarea tuturor forţelor democratice şi sincer patriotice într-un front larg combativ împotriva duşmanului fascist din afară, a agenţilor hitlerişti din ţară şi împotriva regimului actual de jaf şi teroare sălbatică. Izgoniţi de peste tot pe agenţii troţkişti ai fascismului care duc munca de subminare a clasei muncitoare şi a poporului în favoarea lui Hitler şi a regimului actual.

De munca voastră comună, tovarăşi, de energia voastră, de fidelitatea voastră faţă de clasa muncitoare, faţă de poporul român şi faţă de popoarele conlocuitoare depinde succesul acestei lupte măreţe de salvare a ţării.

Scânteia, din 1 iunie 1939.

b) **Discursul lui Armând Călinescu, preşedintele Consiliului de Miniştri**

Un fapt cu răsunet mare

Domnilor congresişti, n-aş mărturisi pe deplin simţământele pe care le încerc astăzi, dacă n-aş sublinia un fapt care s-a produs aci şi care, desigur, va avea un mare răsunet dincolo de aceste ziduri.

Reprezentanţii cei mai autorizaţi ai muncitorimii, mărturisind simţămintele lor de dragoste de ţară, grija lor de libertate şi de viitorul neamului, au declarat solemn: înţelegem ca o ilustrare a acestor simţăminte să jertfim din puţinul câştigat cu greu pentru înzestrarea oştirii ţării.

Ca preşedinte de Consiliu şi ca ministru al Apărării Naţionale sunt îndeosebi mişcat de actul dv. şi ţin să vă exprim aci mulţumirile.

Da, domnilor! în declaraţia dv. s-a rostit instinctul acestei naţiuni care se vrea apărată. Pentru apărarea ţării nu numai că nu trebuie să Icruţăm nici o jertfă, dar trebuie să arătăm o veghe de fiecare clipă.

Politica externă a României găseşte pretutindeni înţelegere

Se spune că în presa dintr-o ţară vecină se vântură astăzi unele revendicări înspre România. Se spune chiar că aceste revendicări se înfăţişează ca sprijinite şi de alte puteri străine.

Asemenea agitaţiuni nu sunt de natură să înlesnească raporturile de bună vecinătate şi de amiciţie, pe care le dorim noi. Asemenea metode nu sunt de natură să lămurească situaţiunile. De aceea, ţin să declar

hotărât de aci că nici un moment nici un reprezentant autorizat al vreunei puteri străine nu ne-a făcut vreo sugestie despre sacrificii ale noastre în legătură cu teritoriul ţării. Nicăieri n-am văzut şi n-am simţit vreo încurajare. a unor asemenea agitaţiuni. Dimpotrivă, pot afirma că pretutindeni politica guvernului român — politică de demnitate şi de apărare a independenţei ţării — a găsit o deplină înţelegere.

Mai mult chiar. Au fost fruntaşi străini care ne-au spus că dacă o asemenea atitudine n-am fi observat-o noi ne-ar fi recomandat-o şi ne-ar fi sugerat-o dânşii.

Prin urmare, ţin să declar, ca să nu fie nici un echivoc, că România doreşte să întreţină relaţiuni de bună vecinătate şi de amiciţie cu ţările dimprejur; ea este gata să lucreze pentru a întări încă aceste relaţiuni în domeniul cultural şi în domeniul economic. Când însă se va schiţa de undeva o încercare de atingere a teritoriului nostru ea se va izbi de cea mai hotărâtă şi cea mai neclintită rezistenţă.

Idealul nostru: păstrarea unităţii naţionale

Această politică nu e numai politica guvernului sau politica unui grup de oameni; aceasta este politica ţării, este politica naţională.

Am spus-o şi altădată — o repet şi astăzi — generaţia care ne-a precedat a avut nobila misiune de a realiza unitatea naţională. Generaţia noastră a răspuns la datoria de a se sacrifica pentru păstrarea ei.

Ce este rezistenţa noastră a avut prilejul să simtă toată lumea; toţi cei care au văzut elanul patriotic, cu care rezerviştii noştri au alergat în cazărmi, au putut să înţeleagă. Iar acea mişcare, care de pretutindeni se schiţează de la cea mai modestă manifestare până la cea mai largă, care constă în oferta de contribuţie pentru apărarea ţării, este cea mai strălucită dovadă a stării noastre sufleteşti.

Deunăzi, la Ministerul Armatei, un ţăran bătrân a ţinut cu tot dinadinsul să fie primit sus. Şi acolo, dezlegându-şi o batistă, a scos un bilet vechi de o mie de lei, care, probabil, reprezenta economiile unei trude de mai mulţi ani, şi, timid, întinzând mâna spre birou, cu simplitate, a spus: „Pentru armată”!

Această manifestare anonimă e un simbol al spiritului de sacrificiu al ţăranului român.

Astăzi, înfrăţindu-vă, veniţi dv, muncitorii, să faceţi o declaraţiune de acelaşi fel. Onoare dv.! în faţa acestei manifestaţiuni eu sunt în drept să spun: ţara e pregătită sufleteşte, ţara astăzi e unită şi cine îşi închipuie că mai poate reînvia vechile disensiuni, care să micşoreze curajul, energia şi puterea de muncă a naţiunii, se înşală şi are gânduri criminale.

Mai mult, pot să vă asigur că şi pregătirea materială este făcută cu toată grija. Toţi cei care au venit în cazărmi să-şi completeze intruc- ţiunea, să cunoască noul armament, s-au întors acasă înviorati şi cu un sentiment de mai mare siguranţă.

Fiţi încredinţaţi că obolul dv. va merge realmente acolo unde a fost gândul dv. În această privinţă guvernul Majestăţii Sale, care are ca primă deviză cinstea şi corectitudinea desăvârşită, va veghea.

Timpul, din 3 mai 1939.

c) **Moţiunea adoptată**

Congresul, luând în considerare situaţia îngrijorătoare internaţională de azi, când pacea între popoare este din nou ameninţată şi când şi integritatea ţării noastre ar putea fi periclitată de agresori externi:

Hotărăşte ca toţi membrii breslelor ai căror reprezentanţi participă la acest congres să contribuie cu întreg câştigul lor pe o zi pentru mărirea fondului de înzestrare a armatei şi de apărare a integrităţii ţării.

Aducând această hotărâre voluntară, congresul face un călduros apel către toţi salariaţii industriali, funcţionarii particulari şi micii meseriaşi, care însă nu fac parte din breslele lor, precum şi către toţi liber-prof|e- sioniştii şi funcţionarii publici, ca, fără excepţie, să contribuie în acelaşi mod, cu câştigul lor pe o zi, la fondul de apărare al ţării. .....J

Timpul, din 3 mai 1939.

123. Decret-lege pentru reforma electorală**********

(9 mai 1939)

Capitolul I

Compunerea Adunărilor. Alegători şi eligibili

Art. 1. Reprezentarea naţională se compune din Adunarea Deputaţilor şi Senat.

Art. 2. Adunarea Deputaţilor se compune din 258 reprezentanţi.

Numărul lor pe circumscripţii şi categorii de îndeletniciri este stabilit în tabloul anexat, care face parte integrantă din legea de faţă.

Art. 3. Alegerea deputaţilor se face prin vot secret, obligatoriu şi exprimat prin scrutin uninominal pe circumscripţitmi. Sunt 11 circumscripţii electorale şi anume pentru fiecare ţinut câte una, plus Capitala ţării.

Durata mandatelor este de 6 ani.

Art. 4. Spre a fi eligibil în Adunarea Deputaţilor se cere:

a) A fi cetăţean român;

b) A avea exerciţiul drepturilor civile şi a fi înscris în lista electorală pentru circumscripţia şi categoria de îndeletniciri pe care trebuie s-o reprezinte;

c) A avea domiciliul în România.

Femeile nu sunt eligibile în Adunarea Deputaţilor.

Art. 5. Au drept de vot pentru alegerea deputaţilor cetăţenii români, bărbaţi şi femei, care întrunesc condiţiunile următoare:

a) Au vârsta de 30 ani împliniţi;

b) Sunt ştiutori de carte;

c) Practică efectiv o îndeletnicire intrând în vreuna din următoarele trei categorii:

1. Agricultura şi munca manuală;
2. Comerţul şi industria;
3. Ocupaţiuni intelectuale.

d) Nu intră în nici unul din cazurile de incapacitate sau nedemnitate prevăzute de legea de faţă.

Art. 6. Senatul se compune din senatori numiţi de rege, din senatori de drept şi din senatori aleşi.

Art. 7. Senatorii numiţi de rege trebuie să întrunească condiţiile generale de obligativitate pentru acest Corp.

Numărul lor este de 88, adică egal cu al senatorilor aleşi, fixat în tabloul anexat, care face parte integrantă din legea de faţă.

********** În temeiul acestui decret-lege aveau drept de vot numai ştiutorii de carte de la 30 de ani împliniţi, ceea ce însemna o serioasă limitare a numărului de alegători. Votul era exprimat prin scrutin uninominal pe circumscripţii. Astfel numărul deputaţilor s-a redus de la 387 la 258.

Art. 8. Sunt senatori de drept, în virtutea înaltei lor situaţiuni în stat şi biserică:

a) Moştenitorul tronului de la vârsta de 18 ani împliniţi;

b) Toţi principii familiei regale, majori;

c) Patriarhul şi mitropoliţii ţării;

d) Episcopii bisericilor ortodoxe române şi greco-catolice, întrucât sunt aleşi conform legilor ţării;

e) Capii confesiunilor recunoscute de stat, câte unul din fiecare confesiune, întrucât sunt aleşi sau numiţi conform legilor ţării şi reprezintă un număr de peste 200 000 de credincioşi;

f) Senatorii de drept recunoscuţi până la data de 27 februarie 1938, pe baza legii electorale din 27 martie 1926.

Art. 9. Senatorii aleşi sunt desemnaţi prin vot obligatoriu, secret şi exprimat prin scrutin uninominal.

Toţi alegătorii din ţară constituie o singură circumscripţie, al cărei sediu este la Curtea de Apel din Bucureşti.

Numărul senatorilor aleşi este de 88.

Repartiţia mandatelor pe îndeletniciri este cea stabilită în tabloul anexat, care face parte din prezenta lege.

Art. 10. Pentru a fi eligibili în Senat, bărbaţii şi femeile trebuie să întrunească următoarele condiţiuni:

a) Să fie cetăţeni români;

b) Să aibă vârsta de 40 de ani împliniţi;

c) Să aibă exerciţiul drepturilor civile şi să fie înscrişi în lista electorală pentru categoria de îndeletnicire pe care trebuie s-o reprezinte;

d) Să aibă domiciliul în România.

Art. 11. Au dreptul de vot pentru alegerea senatorilor, cetăţenii români, bărbaţi şi femei, care întrunesc condiţiile următoare:

a) Au vârsta de 30 ani împliniţi;

b) Sunt ştiutori de carte;

c) Nu intră în nici unul din cazurile de incapacitate sau nedemnitate prevăzute de legea de faţă;

d) Sunt membri în organele de conducere ale corpurilor constituite în stat din cele trei categorii de îndeletniciri prevăzute la art. 5 din prezenta lege, şi anume:

Art. 12. Durata mandatelor senatorilor de drept încetează odată cu calitatea sau demnitatea în virtutea cărora le deţin.

Durata mandatelor senatorilor numiţi şi aleşi va fi de 9 ani.

Mandatele senatorilor aleşi se reînnoiesc din trei în trei ani de la data depunerii jurământului prevăzut de art. 48 din Constituţie, în proporţie de o treime.

Capitolul VII

Dispoziţiuni diverse

Art. 65. Ordinea în timpul alegerii va fi păstrată de un detaşament de jandarmi rurali puşi la dispoziţie, la cererea primului preşedinte al Curţii de Apel.

Art. 66. Nimeni nu poate candida decât într-o singură circumscripţie electorală şi pentru o singură Adunare. Senatorii de drept şi cei numiţi nu mai pot candida în alegeri pentru nici o Adunare.

Art. 67. încetează de a mai avea exerciţiul mandatului deputăţii sau senatorii care vor pierde vreuna din condiţiile cerute pentru a fi eligibili. Se exceptează cazul senatorilor care reprezintă o organizaţie profesională şi care nu pierd mandatul dacă organizaţia a fost dizolvată printr-un act al puterii executive.

Art. 68. Membrii parlamentului vor purta la şedinţe şi solemnităţi în mod obligator uniforma Frontului Renaşterii Naţionale.

Monitorul oficial, nr. 100 bis, din 9 mai 1939.

124. **Documente privind asasinarea lui Armând Călinescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, la 21 septembrie 1939**

a) **Comunicatul oficial**

Ţara întreagă a rămas înmărmurită, ieri, la orele 2 după amiază, când o voce neobişnuită a anunţat la postul de Radio asasinarea d-lui Armând Călinescu, preşedintele Consiliului de Miniştri.

Era atît de uluitoare ştirea, încât, în primul moment, nimeni n-a voit s-o creadă, mai ales că toată lumea şi-a putut da seama că vocea care o anunţase nu era aceea a speaker-ului.

Peste câteva minute însă faptul a fost confirmat.

Primul ministru a fost asasinat în apropierea casei sale în împrejurări pe care le relatăm în altă parte a ziarului.

Nu e român care să nu resimtă toată îngrijorarea pe care un asemenea asasinat o inspiră în zilele grave de astăzi când liniştea, ordinea şi solidaritatea naţională sunt imperative care trebuie să comande de la un capăt la altul al ţării.

Primul nostru cuvânt pe care ne socotim în drept să-l adresăm poporului român, pentru apărarea intereselor căruia nu am încetat o clipă de a lupta, în numele căruia am vegheat şi veghem cu neclintită dragoste pentru el şi cu neobosită atenţie la tot ce era şi este în strânsă legătură cu interesele lui naţionale, cu nevoile lui, cu drepturile lui — primul nostru cuvânt pe care-l adresăm din adâncul conştiinţei noastre româneşti este: toată lumea să-şi păstreze calmul!

Niciodată ţara n-a avut mai multă nevoie de linişte, de ordine şi disciplină ca în aceste zile de grijă naţională. Niciodată ţara n-a avut mai multă nevoie de strânsa unire a tuturor fiilor ei,

de acea solidaritate naţională, care singură poate asigura naţiunii întregi forţa necesară pentru apărarea drepturilor şi securităţii ei.

În aceste zile când nu departe de frontierele noastre se dau lupte crâncene, când se cuvine ca toţi acei care au răspunderea intereselor şi apărării ţării să poată depune în linişte toată vigilenţa şi toată autoritatea în exercitarea marei misiuni naţionale a ceasului de faţă, ţara întreagă e datoare să dea pildă celei mai desăvârşite discipline patriotice şi a celei mai desăvârşite încrederi în viitorul neamului şi statului român.

Un singur cuvânt de ordine să treacă din om în om, pe tot întinsul ţării: calm, disciplină, patriotism şi solidaritate.

Comunicat

Preşedinţia Consiliului a dat următorul comunicat:

„D. Armând Călinescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, a fost asasinat mişeleşte astăzi 21 septembrie, ora 14, în apropiere de locuinţa sa.

Asasinii, membri ai fostei Gărzi de Fier, au fost arestaţi.

Noul preşedinte al Consiliului de Miniştri depune jurământul în cursul acestei după amiezi, după care va avea loc un Consiliu de Miniştri“.

Universul, din 23 septembrie 1939.

b) **„După fapta de ieri” — articol publicat de Nicolae lorga**

Un om a fost jertfit pentru liniştea ţării sale înăuntru şi pentru independenţa ei politică în afară. El a căzut, cum se putea aştepta, jertfa unor fanatici care urmăreau de mult cu o vendetă de sînge.

Ţara va judeca dacă în împrejurările de faţă, cu ameninţări, existente şi posibile de jur împrejurul nostru, era loc pentru o astfel de sălbatică răzbunare. Ea va şti să se ţie liniştită şi sigură faţă de orice încercare de a adăugi, la aceste primejdii, nenorocirea luptelor dintre noi.

Acela care s-a dus era un om de o mare inteligenţă, de o putere de lucru imensă şi de un patriotism pe care numai un nebun l-ar putea pune la îndoială: ultima oară, când, acum o săptămână numai, l-am văzut, el se chinuia, noaptea, cu ministrul de externe să chibzuiască felul

cum am putea ieşi neatinşi din aşa de grele împrejurări ca acestea de astăzi.

Cine ar încerca o altă cale s-ar împotrivi la tot ce este în inimile noastre pentru păzirea moştenirii marelui război.

Aceasta s-o ştie oricine şi oriunde.

Neamul românesc, din 23 septembrie 1939.

125. **Decret-lege pentru transformarea Frontului Renaşterii Naţionale în Partidul Naţiunii**

(22 iunie 1940)

Art. I. Frontul Renaşterii Naţionale devine partid unic şi totalitar sub denumirea de Partidul Naţiunii. El va funcţiona sub conducerea supremă a Maiestăţii sale regelui.

Art. II. Partidul Naţiunii îndrumează viaţa morală şi materială a naţiunii şi statului român. El este o instituţiune de drept public.

Art. III. Conducătorul suprem numeşte forurile superioare ale partidului, care sunt singurele răspunzătoare.

Art. IV. Normele de organizare, funcţionare şi disciplină vor fi hotărâte de conducerea supremă.

Monitorul oficial, nr. 142, din 22 iunie 1940.

126. **Decret-lege pentru apărarea ordinei politice unice şi totalitare a statului român**

(22 iunie 1940)

Art. 1. Constituie delictul de uneltire contra ordinei publice a ţării şi se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 3 la 5 ani şi amendă de la 10 000 la 100 000 lei, interdicţie corecţională de la 1 la 5 ani:

a) Faptul de a propovădui prin viu grai sau prin scris schimbarea organizării politice a ţării azi existentă astfel cum ea este stabilită prin decretul-lege de înfiinţare a Partidului Naţiunii;

b) Faptul de a constitui sau organiza asociaţiuni secrete în scopul arătat la aliniatul precedent;

c) Faptul de a reconstitui asociaţiuni dizolvate sau de a continua activitatea lor;

d) Orice fapt tinzînd a arunca discredit asupra organizaţiunii politice unice recunoscută de lege sau a-i zădărnici activitatea.

Cei condamnaţi pe baza prezentului text vor pierde dreptul la pensiune dacă sunt pensionari publici.

Art. 2. Nu poate fi funcţionar public cine nu este membru în Partidul Naţiunii. Cei ce nu vor cere înscrierea până cel târziu la data de 1 august 1940, precum şi cei ce cerând înscrierea nu vor fi admişi, sunt revocaţi de plin drept pe această dată. Această dispoziţiune nu se aplică militarilor în activitate.

Art. 3. Nimeni nu poate candida şi nimeni nu poate fi ales în consiliul sau comitetul de conducere al vreuneia dintre profesiunile libere organizate prin legi dacă nu este membru al Partidului Naţiunii. Pierderea calităţii de membru al partidului atrage de plin drept excluderea din orice colegiu sau organizaţie

privitoare la profesiunile libere.

Art. 4. Orice persoană juridică, asociaţie sau societate de orice natură şi oricare ar fi obiectul activităţii ei, se dizolvă dacă:

a) Persoanele având conducerea ei vor desfăşura o activitate potrivnică intereselor Partidului Naţiunii;

b) Fonduri ale ziselor asociaţii sau societăţi vor fi întrebuinţate în scop de propagandă potrivnică Partidului Naţiunii.

Art. 5. Nimeni nu poate fi membru în consiliul de administraţie al unei întreprinderi private sau publice dacă nu are calitatea de membru al Partidului Naţiunii.

Art. 6. Acela care smulge, distruge, deteriorează în public în scop de dispreţ sau batjocură insignele, emblemele, uniformele, manifestele sau publicaţiunile Partidului Naţiunii se va pedepsi cu închisoare corecţională de la o lună la un an.

Art. 7. Averea persoanelor fizice sau juridice ce se vor face vinovate de unul din delictele de mai sus enumerate va fi pusă sub sechestru pe timpul ce se va determina de instanţa de judecată prin hotărârea de condamnare. Judecata va putea pronunţa lichidarea întreprinderilor sociale sau radierea firmelor individuale, precum şi lichidarea părţilor sociale de orice fel în întreprinderi de orice natură.

Art. 8. Procesele având de obiect judecata oricăreia din infracţiunile arătate în articolele precedente se vor judeca după procedura flagrantelor delicte cuprinse în Codul penal Carol al II-lea, chiar dacă nu sunt întrunite condiţiunile art. 226 din Codul de procedură penală Carol al II-lea.

Monitorul oficial, nr. 142, din 22 iunie 1940.

127. Decret-regal privind investirea generalului Ion Antonescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, cu puteri depline pentru conducerea statului român††††††††††††††††††††††††††††

(6 septembrie 1940)

Art. I. Investim pe d-l general Ion Antonescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, cu depline puteri pentru conducerea statului român.

†††††††††††††††††††††††††††† în împrejurările critice generate de sfărâmarea integrităţii teritoriale a României, regele Carol al II-lea l-a investit în dimineaţa zilei de 5 septembrie pe generalul Ion Antonescu cu depline puteri pentru conducerea statului român, în seara aceleiaşi zile, Ion Antonescu a cerut lui Carol să abdice. înţelegând că nu avea altă alternativă, Carol a semnat actul de renunţare de la tron în dimineaţa zilei de 6 septembrie 1940, primind în schimb asigurarea că va putea părăsi fără riscuri România împreună cu anturajul său. în aceeaşi zi, principele moştenitor Mihai a fost proclamat rege. Primul decret semnat de noul rege a fost reinvestirea lui Antonescu cu depline puteri şi limitarea şi mai pregnantă a prerogativelor suveranului.

Art. II. Regele exercită următoarele prerogative regale:
a) El este capul oştirii;

b) El are dreptul de a bate monedă;
c) El conferă decoraţiunile române;
d) El primeşte şi acreditează ambasadorii şi miniştrii plenipotenţiari;
e) El numeşte pe primul-ministru, însărcinat cu depline puteri;
f) El are dreptul de amnistie şi graţiere.
Art. III. Toate celelalte puteri ale statului se exercită de preşedintele Consiliului de Miniştri.

Monitorul oficial, nr. 206 bis, din 6 septembrie 1940.

128. **Documente privind poziţia Partidului Naţional-Liberal şi a Partidului Naţional-Ţărănesc faţă de instaurarea regimului Antonescu**

(8 şi 14 septembrie 1940)

a) Apelul lui C. I. C. Brătianu, publicat la 8 septembrie 1940

D-l Const. I. C. Brătianu, preşedintele Partidului Naţional-Liberal, a adresat partizanilor d-sale politici următorul apel:
„Ca preşedinte al Partidului Naţional-Liberal, în prefacerile în care se găseşte ţara, rog pe prietenii mei politici să se abţină de la orice manifestaţii, care n-ar putea decât să tulbure domnia pe care o începe Maestatea Sa regele Mihai".

Vestul, din 8 septembrie 1940.

b) Comunicatul semnat de luliu Maniu, preşedintele Partidului Naţional-Ţărănesc, publicat la 14 septembrie 1940

Şefii P.N.L. şi P.N.Ţ., adepţi ai legăturilor tradiţionale cu statele Europei occidentale, convinşi de victoria finală a acestora în războiul care se extindea, apreciau totuşi că în condiţiile internaţionale din toamna anului 1940 pentru supravieţuirea statului român se impunea, în mod inevitabil, o înţelegere temporară cu Germania hitleristă şi aducerea la putere a unui regim autoritar. Pe linia acestei politici s-au înscris aceste apeluri adresate partizanilor politici de a nu tulbura liniştea şi ordinea internă. Conducerea P.N.Ţ., al cărui preşedinte era luliu Maniu, a contramandat adunarea de protest împotriva dictatului de la Viena fixată pe 15 septembrie 1940.

D-l luliu Maniu, preşedintele Partidului Naţional-Ţărănesc, a dat următorul comunicat:

„Faţă de apelul către ţară al d-lui general I. Antonescu, conducătorul statului şi preşedinte al Consiliului de Miniştri,

Consider că în clipa de faţă este o supremă datorie de a nu se da nici un pretext pentru tulburarea liniştei şi ordinei interne,

Adunarea de protestare împotriva cedării unei părţi din Ardeal care urma să aibă loc duminică 15 crt.§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ la Alba Iulia se amână“.

Universul, din 14 septembrie 1940.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Septembrie, 1940.

129. **Decret-regai prin care statul român a fost proclamat stat naţional-legionar**

(14 septembrie 1940)

Art. 1. Statul român devine stat naţional-legionar.

Art. 2. Mişcarea Legionară este singura mişcare recunoscută în noul stat, având ca ţel ridicarea morală şi materială a poporului român şi dezvoltarea puterilor lui creatoare.

Art. 3. D-l general Ion Antonescu este conducătorul statului legionar şi şeful regimului legionar.

Art. 4. D-l Horia Sima este conducătorul Mişcării Legionare.

Art. 5. Cu începere de la data acestui înalt decret, orice luptă între fraţi încetează.

Monitorul oficial, nr. 214 bis, din 14 septembrie 1940.

130. **Documente privind asasinatele legionare**

din 26—27 noiembrie 1940

a) **Comunicatul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri în legătură cu asasinatele din 26—27 noiembrie 1940**

Preşedinţia Consiliului de Miniştri comunică:

„în noaptea de 26—27 noiembrie, cu ocazia deshumării osemintelor de la Jilava, legionarii care lucrau la această deshumare au pătruns în închisoare şi au împuşcat pe unii dintre deţinuţii politici aflaţi acolo şi consideraţi ca autorii principali ai crimelor săvârşite împotriva căpitanului şi a legionarilor, sub fostul regim.

General Antonescu, guvernul şi Mişcarea Legionară reprobă acest act.

Dintru început generalul Antonescu a pus la baza noului regim ideia de legalitate şi justiţie, iar Mişcarea Legionară s-a înscris în acelaşi cadru de ordine şi legalitate.

Se vor aplica sancţiuni severe.

Mişcarea Legionară a hotărât încadrarea strictă şi riguroasă în ordinea de stat a tuturor membrilor ei şi sancţionarea exemplară a acelora care se vor abate de la ordinea legală.“

Universul, din 29 noiembrie 1940.

b) **Notă informativă asupra asasinatelor de la închisoarea Jilava din 26—27 noiembrie 1940**

Prin ordinul de urmărire nr. 19 860 din 26 martie 1941, d-l general Comandant Militar al Capitalei a ordonat punerea sub urmărire penală, repartizându-se Cabinetului 10 instrucţie al Tribunalului Militar C.M.C., a următorilor:

1. Dumitru Grozea
2. Romulus Opriş
3. Pavel Grimalschi
4. Popescu Ilarion
5. Iftimescu loan
6. Rădulescu Ilie
7. Sauciuc Vanghele
8. Gheorghe Creţu

9. Marcu Octavian
10. Niculae Topliceanu Ion
11. Tănăsescu
13. Constantin Dumitrescu
14. Orăşeanu Constantin
15. Tudor M. Nicolae
16. Pană Alexandru

Toţi aceştia puşi sub urmărire pentru faptele prevăzute şi pedepsite de art. 315, alin. I, teza 2; art. 464, nr. 1 şi 8, combinat cu art. 101 c.d. şi 484 c.g.m.

O parte din aceşti indivizi mai sunt puşi sub urmărire şi pentru alte fapte care nu sunt în legătură directă cu asasinatele din Penitenciarul Jilava din noaptea de 26—27 noiembrie 1940.

Deţinuţii politici închişi la Jilava în fortul nr. 13, în 19 celule, erau păziţi de o gardă formată numai din legionari, organizată de Prefectura Poliţiei Capitalei, al cărei comandant şi personal se schimba zilnic la ora 9 seara, pornind garda de schimb de pe planşeul circulaţiei din Prefectura Poliţiei Capitalei.

Garda legionară era dată de corpul muncitoresc legionar şi cuprindea cca. 30 oameni înarmaţi.

În seara de 26 noiembrie 1940, garda legionară s-a adunat ca de obicei pe planşeul Prefecturii de Poliţie, la ora 20, plecând cu brecul la Penitenciarul Jilava.

Neobişnuit a fost însă faptul că de această dată a plecat şi Gheorghe Creţu, comisar-ajutor legionar, care în alte seri mergea izolat numai pentru inspecţii, şi într-o maşină de turism, separată, au plecat la Jilava Dumitru Grozea, comandantul

C.M.L.**********, Romulus Opriş, chestor legionar în Prefectura Poliţiei şi Grimalschi Pavel, şeful Biroului II legionar din Prefectura Poliţiei, cu grad de şef de poliţie.

Ajunşi la închisoarea Jilava, garda cea nouă a luat posturile obişnuite în primire de la garda care urma să plece. Din instrucţiunea făcută până în prezent nu am putut stabili dacă la asasinatele petrecute în acea noapte au luat sau nu parte şi membrii din garda veche, cercetările fiind în curs.

Din declaraţia inculpatului Gheorghe Creţu rezultă că pe la ora 11,30 seara Dumitru Grozea a adunat pe toţi legionarii de gardă şi le-a ţinut o cuvântare în care le-a spus că a sosit momentul să răzbune pe Căpita|n şi pe camarazii omorâţi, executând prin împuşcare pe deţinuţii politici.

După aceia, Dumitru Grozea, după o listă pe care o adusese întocmită, a repartizat pe legionari pe celule, cu consemnul ca în momenul când vor auzi foc de pistol să pătrundă în celule şi să împuşte pe deţinuţi»

Pentru uşurarea operaţiunii şi pentru ca deţinuţii surprinşi în somn să nu încerce vreo rezistenţă legionarii au scos mai dinainte lacătele de la celule.

După trecerea rondului militar, cum consemnul era să se aştepte trecerea acestui rond, legionarii s-au postat fiecare în dreptul celulei ce le fusese repartizată şi la ora 0,30 s-a auzit un foc de pistol, la care semnal au pătruns în celule împuşcând pe deţinuţi.

Din instrucţia făcută în cauză nu am putut constata până în prezent în mod detaliat decât felul cum au lucrat doi dintre inculpaţi: Gheorghe Creţu şi Octavian Marcu, care în răspunsurile la interogatorii arată următoarele:

Gheorghe Creţu a pătruns singur în celula nr. 17, unde se aflau deţinuţii următori: Panova loan, Bonea Niculescu, Reiner Otto, Constan- tinescu Laurenţiu, Malenschi Petre, Găman Nicolae, lordache Ion lordă- nescu, Horvat luliu, Horvat Victor, Vărvureanu Mihail şi Niculescu Virgil. .

Creţu Gheorghe descrie cum a găsit pe aceşti deţinuţi treziţi din somn de împuşcături, cum la vederea lui şi-au acoperit îngroziţi capetele cu păturile, cum a tras 5 încărcătoare de câte 20 cartuşe în grămadă şi cum după aceia a tras câte un foc în capul fiecăreia dintre victime ca să fie sigur că au murit.

Din constatările făcute de medicul legist, la Institutul Medico-Legal, constatări care nu au fost consemnate într-un raport medico-legal, conform legii, deoarece în trecuta instrucţiune nu i s-a cerut de nimeni să îndeplinească această obligaţiune legală — rezultă că toţi aceşti deţinuţi prezintă, pe lângă numeroase răni împuşcate, şi numeroase răni tăiate profund ale capului cu despicarea masivelor osoase, ceea ce denotă că pe lângă pistol asasinul sau asasinii au întrebuinţat şi topoare sau alte instrumente de asemenea natură.

în această privinţă instrucţiunea este în curs şi am obligat pe medicul legist să întocmească rapoarte medico-legale detailate.

Inculpatul Marcu Octavian, care nu făcea parte din garda de

********** Corpul Muncitoresc Legionar.

schimb şi care venise ocazional să vadă săpăturile pentru deshumarea osemintelor lui Corneliu Codreanu şi a celorlalţi din mormântul de lângă închisoarea Jilava, a pătruns şi el în acea noapte în închisoare, unde erau deţinuţii politici, cu câteva clipe înainte de începerea măcelului şi declară cu mult sânge rece, făcându-şi un titlu de glorie din aceasta, că a intrat în prima celulă găsită cu nr. 10, unde afirmă că, zărindu-l pe plutonierul Sârbu care a omorât pe Căpitan, a tras în el un încărcător întreg de pistol, în timp ce alţi legionari, pe care pretinde că nu-i cunoaşte, au împuşcat pe ceilalţi deţinuţi din celulă.

Atât Gheorghe Creţu cât şi Octavian Marcu afirmă că, fiind foarte ocupaţi cu această operaţiune, nu pot şti cum au fost repartizaţi pe celule ceilalţi legionari.

Gheorghe Creţu însă arată în mod formal că printre cei care au executat pe deţinuţi la Jilava se aflau: Romulus Opriş, Dumitru Grozea, Pavel Grimalschi, Popescu Ilarion, Sauciuc Vanghele, Iftimescu Ion şi Rădulescu Ilie.

Pe ceilalţi declară că nu i-a cunoscut, dar că în total erau în număr de 31.

După terminarea asasinatelor, toţi legonarii s-au strâns în corpul de gardă, au intonat un cântec legionar şi au ieşit cu toţii din închisoare mergând spre mormântul legionarilor, după care s-au risipit, îna- poindu-se la Prefectura de Poliţie numai Romulus Opriş, Pavel Grimalschi, Gheorghe Creţu, Octavian Marcu, cam pe la ora 1,30.

Romulus Opriş şi Octavian Marcu s-au urcat pe scara de la intrarea cabinetului prefectului, unde au întâlnit pe secretarul general al Prefecturii, maiorul Constantin Orăşeanu, care a intrat la prefect împreună cu Opriş.

Instrucţia cercetează în prezent în ce fel fostul prefect, colonelul Ză- voianu††††††††††††††††††††††††††††, şi secretarul general, maiorul Orăşanu*, au avut vreun amestec în faptele descrise mai sus.

Până în prezent avem în această privinţă declaraţiunea gardianului Laslău Ion că în seara de 26 noiembrie, cam pe la ora 22,40, s-au suit în maşină, în poarta Prefecturii, colonelul Zăvoianu şi maiorul Orăşeanu, dând ordin unul din ei şoferului: „Dă-i drumul la Jilava“; această împrejurare gardianul a raportat-o imediat, chiar în acea seară, ofiţerului de serviciu Simion loan.

La câteva minute după înapoierea de la Jilava, Gheorghe Creţu, Oc- tavian Marcu şi Pavel Grimalschi au coborât la arestul Poliţiei Sociale, unde au fost primiţi de şeful arestului Tănăsescu loan, căruia, spunân- du-i Creţu că a terminat cu deţinuţii de la Jilava, Tănăsescu i-a răspuns că mai are şi el alţii, şi i-a condus la celulele arestaţilor Ralet şi Suciu, pe care Creţu şi Grimalchi i-au împuşcat, Octavian Marcu abţinându-se deoarece nu mai avea

---

†††††††††††††††††††††††††††††† Amândoi foşti ofiţeri activi, înlăturaţi, cu ani înainte, din armată pentru acte reprobabile. (Notă dată în document.)

cartuşe.

După aceea, au trecut în arestul Poliţiei Judiciare, conduşi tot de Ion Tănăsescu, unde au găsit pe arestatul comisar Paul Voinescu, pe care l-au împuşcat Gheorghe Creţu şi Octavian Marcu, căruia îi împrumutase între timp cartuşe Grimalschi.

După aceia Creţu s-a dus din nou la Poliţia Socială să caute pe comisarul Davidescu, pe care însă nu l-a mai găsit, căci cu puţin timp înainte fusese ridicat, împreună cu comisarul Ionel Dumitrescu, de către comisarul legionar Topliceanu Nicolae, care i-a condus împreună cu alţi doi legionari rămaşi necunoscuţi într-o pădure din apropierea Ploieştilor, unde i-a împuşcat, scăpând cu viaţă numai comisarul Ionel Dumitrescu, care, deşi lăsat ca mort pe loc, a putut scăpa, grav rănit, având intestinele perforate.

Cadavrele celor asasinaţi în aresturile Poliţiei au fost ridicate de Octavian Marcu, Constantin Dumitrescu şi Dragomir Niculae, în prezenţa fostului secretar general maior Orăşeanu, care nu a lăsat să fie scoase cadavrele pe planşeul circulaţiei, ci prin dosul Poliţiei, unde au fost transportate într-o maşină, care le-a transportat într-o pădure din apropierea Capitalei.

Prim-procurorul militar, fiind sesizat telefonic de Comandantul închisorii Jilava despre măcelul petrecut acolo, a anunţat telefonic, între alţii, şi pe comisarul de serviciu Tofan, de la Prefectura Poliţiei; acesta a cerut casa colonelului Zăvoianu, pe care nu l-a găăit acasă şi a putut comunica telefonic numai cu maiorul Orăşeanu, care i-a interzis să raporteze cele întâmplate Parchetului civil.

Peste puţin timp comisarul Tofan, aflând şi de asasinatele din aresturile Poliţiei, a raportat şi acest caz telefonic atât prefectului colonel Zăvoianu, care între timp venise la Prefectură, şi maiorului Orăşeanu, primind şi de astă dată de la amândoi interzicerea de a raporta Parchetului.

Cu toate acestea comisarul Tofan anunţase cu puţin mai înainte pe procurorul de serviciu şi se găsea în cabina telefonică pentru a anunţa pe procurorul general şi pe primul-procuror, în momentul în care aceştia au intrat în Prefectura Poliţiei sesizaţi de procurorul de serviciu.

Reprezentanţii aceştia ai Parchetului au coborât la arestul poliţiei, de unde nu fusese încă ridicate cadavrele, şi prin gratiile uşii unei celule, în care se afla cadavrul lui Voinescu, au putut să se convingă personal despre aceste asasinate.

Fostul prefect colonel Zăvoianu a negat cu hotărâre că s-ar fi găsit vreun om asasinat în Prefectura Poliţiei şi ca să se convingă personal a coborât şi a revenit peste câtva timp afirmând din nou că nu era nimic adevărat.

Intre timp, maiorul Orăşeanu, înfuriat că Tofan, comisarul de serviciu, nu-i executase ordinul de a nu raporta Parchetului, a intrat în camera agenţilor, unde se afla comisarul Tofan, şi în prezenţa mai multor agenţi i-a făcut aspre observaţii, spunându-i că şi-a mâncat capul şi dând ordin ofiţerului de serviciu Simion Ion să-l bage la arest, fapt pe care acesta l-a şi executat, băgându-l la o celulă. Peste un sfert de oră maiorul Orăşeanu a dat ordin ofiţerului de serviciu să-l aducă pe Tofan la cabinetul prefectului, la a cărui uşă Orăşeanu i-a ieşit în întâmpinare şi l-a ameninţat cu moartea dacă spune celor din cabinetul prefectului că a fost arestat.

După aceea Constantin Orăşeanu a coborât la arest, unde a dat ordin şefului arestului să spele sângele şi să şteargă toate urmele crimelor, precum şi ordinul să prevină pe soldaţii care fuseseră de gardă să nu spună nimic din cele ce au văzut.

Pentru explicarea amestecului maiorului Orăşeanu în evenimentele pe care le-am expus mai sus este suficient să mai menţionăm că în arhiva secretă a Serviciului Poliţiei Sociale s-a găsit un dosar cu nr. 4 253, pe care se găsesc scrise cu maşina 11 nume de poliţişti şi cu mâna scris de maiorul Orăşeanu încă doi, fraţii Horvath, în care sunt trecuţi 10 dintre cei care au fost asasinaţi la Jilava şi încă 3 care se află în viaţă.

Această listă, după însăşi declaraţiunea inculpatului Orăşeanu, i-a fost dictată, pretinde el, de un legionar, al cărui nume nu poate sau nu vrea să-l spună.

Cele expuse mai sus nu sunt decât un rezumat al situaţiunii, astfel cum rezultă din instrucţiunea făcută până în prezent, care nu poate să fie considerată decât în începutul ei, deoarece în dosarul de instrucţie început la Cabinetul III Instrucţie al Tribunalului Militar, continuat la Camera de punere sub acuzare a Curţii de Apel din Bucureşti, nu a rezultat decât unele indicii foarte necomplete.

Instrucţiunea actuală se face cu multă greutate din această cauză şi mai ales din împrejurarea că au dispărut multe piese de control şi majoritatea celor chemaţi să aducă o lămurire prin declaraţiile lor sunt încă timoraţi.

Am luat încă o serie de măsuri menite ca cercetarea să meargă, în măsura posibilului, la un rezultat satisfăcător.

Pe marginea prăpastiei, 21—23 ianuarie 1941,

c) Comunicatul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri în legătură cu asasinarea lui Nicolae lorga şi a lui Virgil Madgearu

în ziua de 27 noiembrie a.c.* fostul ministru Virgil Madgearu a fost ridicat de către necunoscuţi de la locuinţa sa.

La ora 15 şi jumătate corpul său a fost găsit neînsufleţit în pădurea Snagov, purtând, urme de gloanţe de revolver.

în seara zilei de 27 noiembrie a.c.* profesorul Nicolae lorga a fost ridicat de către necunoscuţi de la locuinţa sa de la Sinaia.

Măsurile grabnice luate în cursul nopţii de către autorităţi pentru aflarea şi eliberarea fostului prim-ministru au rămas fără rezultat.

în dimineaţa zilei de 28 noiembrie a.c.* Legiunea de jandarmi Prahova a găsit corpul neânsufleţit al profesorului Nicolae lorga în comuna Strejnic (jud. Prahova), străpuns de 6 gloanţe de revolver.

Guvernul este în căutarea vinovaţilor cărora li se vor aplica sancţiuni, potrivit legilor în vigoare.

Timpul, din 30 noiembrie 1940.

d) Notele informative ale Parchetului General al Curţii de Apel din Bucureşti asupra asasinării lui Nicolae lorga şi a lui Virgil Madgearu

Notă informativă asupra împrejurărilor în care a fost săvârşită asasinarea lui Nicolae lorga

Până la cutremurul din noaptea de 9 spre 10 noiembrie 1940, profesorul Nicolae lorga locuia la Vălenii de Munte, cu soţia sa d-na Ecaterina lorga şi cumnata sa d-na Lucia Bogdan, care îi era şi cea mai apropiată colaboratoare la toate instituţiile culturale patronate de victimă. în tot timpul cât profesorul a locuit la Vălenii de Munte era păzit de legionari, sub motiv de a preveni vreo agresiune ce s-ar exercita contra sa.

Din cauza cutremurului, casa profesorului fiind dărâmată, a fost obligat să se mute la vila sa din Sinaia, str. Codrului, unde a continuat să lucreze la Istoria universală.

Cu mult înainte de asasinat, profesorul devenise foarte nervos şi adeseori spunea familiei că va fi omorât de legionari. D-na lorga şi cumnata sa Lucia Bogdan l-au sfătuit să plece în Italia şi să locuiască la Casa Românească din Veneţia, până la liniştirea situaţiei. întotdeauna a refuzat această propunere sub motiv că nu e laş să-şi părăsească ţara.

în ziua de 27 noiembrie 1940, profesorul se găsea în biroul său din vila de la Sinaia, unde lucra, iar d-na Ecaterina lorga scria într-o cameră la parter. La ora 17,30 uşa de la camera d-nei lorga s-a deschis şi trei persoane au barat uşa, iar alte patru se găseau în camera alăturată. D-na lorga s-a ridicat impresionată de la biroul său şi a întrebat cine sunt. Unul din acei indivizi a

răspuns: „Poliţia legionară a Capita- lei“ şi a venit să-l ia pe domnul profesor lorga la Bucureşti, pentru un interogator. D-na lorga le-a spus că profesorul este bolnav. Au răspuns foarte miraţi: ,,bolnav?'[1] în acel moment a intrat pe uşă bucătă-

reasa Aneta Cazacu, care aducea ceaiul pentru victimă. D-na lorga i-a făcut semn să ducă ceaiul sus în biroul unde profesorul lucra, dar indivizii au observat acest gest şi au urmat pe bucătăreasă până în camera unde lucra victima. Intr-un minut au coborât din birou. Victima mergea înainte, iar cei 7 indivizi îl urmau. în vestibul, profesorul s-a îmbrăcat şi în timp ce voia să-şi pună galoşii, observând că unul din acei indivizi se uită curios la el, l-a întrebat dacă e voie să-şi ia galoşii. D-na Iprga a intervenit sfătuindu-l să-şi ia galoşii, fiindcă poate să răcească.

După ce s-a îmbrăcat complet a voit să meargă la baie, dar toţi indivizii s-au pus în faţă, interzicându-i acest lucru, apoi, înconjurând pe victimă, au coborât scările şi au ieşit. Unul din acei indivizi îşi uitase pălăria în biroul profesorului şi a cerut servitoarei ca să i-o aducă. Profitând de această întârziere, victima i-a spus soţiei sale să aibă grijă de notele de la „Istoria universală", la care tocmai lucra în acel moment.

în drum spre maşină, care fusese garată mai jos, grupul s-a întâlnit cu d-şoara Alina lorga, fiica victimei, care auzind de la tatăl său că merge la Bucureşti, pentru un interogator, a cerut să meargă şi ea, însă unul din cei 7 i-a răspuns că n-are loc în maşină.

Profesorul a fost aşezat în faţă, împreună cu şoferul şi un alt individ, iar alţii patru în fund. Cel care a rămas jos, a salutat pe cei care au plecat, cu salutul legionar.

A doua zi, 28 noiembrie 1940, corpul profesorului a fost găsit împuşcat pe câmpul de lângă comuna Strejnic. Lângă cadavru s-au găsit nouă tuburi de cartuşe, dintre care 7 de calibru 7,65, iar 2 de calibru 6,35.

Prin rechizitoriul introductiv cu nr. 8 268 din martie 1941 al d-lui Prim-procuror al Tribunalului Prahova s-a deschis acţiune publică pentru crima de omor cu premeditare (art. 464, pt. p, c. p.) contra lui Tudor Dacu, fost informator la Poliţia Legionară din Ploieşti, şi Ştefan laco- buţă, fost şofer la Institutul Naţional al Cooperaţiei, amândoi dispăruţi. Pentru primul s-a făcut cerere de extrădare din Ungaria, unde se pare că este arestat.

Afacerea este în curs de instrucţie la cabinetul 2 instrucţie Tribuna**lul** Prahova.

Notă informativă asupra împrejurărilor în care a fost asasinat Virgil Madgearu

În ziua de 27 noiembrie 1940, pe la orele 13,30—14, în timp ce fostul ministru Virgil Madgearu şi soţia sa luau masa la locuinţa lor din str. Vasile Conta nr. 12, un grup de 7 legionari, ce au venit cu o maşină, s-au prezentat acolo. Unul a rămas de pază la poarta locuinţei lui Virgil Madgearu, iar ceilalţi 6, sub pretextul că vor să-i vorbească, au pătruns în casă şi au pretins lui Virgil Madgearu să-i urmeze imediat la Prefectura Poliţiei Capitalei, unde spuneau că este chemat pentru a da o declaraţie. Unul dintre legionari s-a prezentat spunând că este din poliţia legionară şi arătând carnetul său de legitimaţie cu fotografie ce a fost văzut de victimă, cât şi de d-na Madgearu, fapt care a servit mai târziu pentru identificarea lui. Cum Virgil Madgearu s-

a arătat mirat de acest procedeu şi nelămurit ce declaraţiuni i se cereau a ezitat la început să-i urmeze, însă faţă de atitudinea presantă a celor 6 legionari, care îl zoreau să meargă, împiedicând în acelaşi timp pe d-na Madgearu să telefoneze şi poate şi încrezător în cuvântul de onoare de legionar, ce unul dintre ei,

care şi-a spus şi numele, şi l-a dat, asigurând pe victimă că în cel mult o oră va fi acasă, Virgil Madgearu s-a hotărât în cele din urmă să-i urmeze, urcându-se cu ei toţi într-o maşină ce staţiona nu departe de locuinţa victimei. în loc de Prefectura Poliţiei, maşina s-a îndreptat însă spre pădurea Snagov, unde, la punctul denumit „Coada Lungă", victima şi însoţitorii ei s-au dat jos, au intrat în pădure şi acolo victima a fost omorâtă pe la spate cu 6 gloanţe de diferite calibre în cap şi 6 în spate. După aceea, asasinii s-au suit în maşina cu care veniseră şi au dispărut. Venirea maşinii în pădurea Snagov, ducerea victimei şi a însoţitorilor ei în pădure au fost văzute de un pădurar care a auzit şi focurile de armă, ceea ce l-a făcut ca după plecarea asasinilor să caute şi să găsească cadavrul victimei. Tot acest pădurar a notat numărul maşinii, ce în urmă s-a stabilit că aparţinea Institutului Naţional al Cooperaţiei, a cărei direcţiune generală o deservea. Această maşină prezentată de noi pădurarului a fost recunoscută de el ca fiind cea care transportase pe victimă în pădurea Snagov. Din carnetul de alimentare al acestei maşini s-a putut constata cine a semnat bonurile de benzină în ziua de 27 noiembrie 1940 şi prin urmare de cine a fost condusă în acea zi. De aserrienea, s-a constatat că, spre deosebire de cantităţile de benzină luate în zilele precedente, conducătorul ei a întrebuinţat în ziua de 27 noiembrie 1940 o cantitate mai mare, şi anume 70 litri benzină, care i-ar fi permis deci să parcurgă un drum foarte lung, ceea ce de altfel rezultă şi din kilome-; trajul notat pe carnet, din care se vede că din acea zi şi până la alimentarea din ziua următoare maşina a parcurs 326 km. S-a mai stabilit că pe la orele 15 maşina a plecat de la Snagov spre Ploieşti, ea a revenit din acea direcţie spre Bucureşti seara pe la orele 21, când este văzută la depozitul de benzină Snagov-Şosea de lângă comuna Ţigăneşti, unde în drum spre Bucureşti s-a oprit să ia benzină, în maşină fiind de astădată numai patru persoane, celelalte 3 rămânând probabil la Ploieşti. Aceste constatări au permis bănuiala că cei care au asasinat pe Virgil Madgearu nu sunt străini de asasinarea prof. Nicolae lorga, ridicat în aceeaşi zi pe la orele 17,30 de la vila sa din Sinaia şi omorât apoi pe drumul dinspre Sinaia spre Bucureşti. Această bănuială s-a verificat mai târziu ca întemeiată, deoarece fotografiile a doi dintre asasinii lui Virgil Madgearu, înaintate de noi organelor anchetatoare de la Prahova, au fost recunoscute de către martori, ca fiind ale unora dintre cei care au participat la ridicarea prof. Nicolae lorga de la vila sa de' la Sinaia.

Pe baza celor de mai sus, prin rechizitoriul cu nr. 15 692 din 7 februarie 1941, al d-lui prim-procuror al Trib(unalul) Ilfov, s-a deschis acţiune publică pentru crima de omor cu premeditare (art. 464 pt. I din Codul penal) contra lui Ştefan I. Cojocaru, fost

consilier la Institutul Naţional al Cooperaţiei, I. Tucan, fost secretar general al acestui institut, Ştefan Iacobuţă, fost şofer la acest institut, şi Tudor Decu, fost informator la poliţia legionară din Ploieşti. Primul a fost arestat, ceilalţi trei sînt dispăruţi. Pentru Tudor Decu s-a făcut cerere de extrădare din Ungaria, unde se pare că este arestat. .

Afacerea este în curs de instrucţie la Cabinetul 3 instrucţie, Tribunalul Ilfov.

Pe marginea prăpastiei, 21—23 ianuarie 1941, voi. I, Bucureşti, 1941, p. 261—265.

131. **Documente privind rebeliunea legionară**‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ **din ianuarie 1941**

a) **în judeţul Constanţa**

în seara de 13 ianuarie 1941, Amelian Toma Vasile. din comuna Ghindăreşti, a fost ridicat din maşina de curse Constanţa — Hârşova de către legionari şi dus la poliţia Hârşova, pentru a fi cercetat privitor la furtul unor porci. Aici, în loc de a fi cercetat de organele poliţiei, a fost cercetat de şeful sectorului legionar Petre Ion, împreună cu alţi legionari şi bătut grav. Organele poliţieneşti nu au putut interveni, deşi faptul se petrecea în localul poliţiei, întrucât se găseau sub teroarea legionarilor.

Mai înainte cu câteva zile, şeful Siguranţei, Socarici (rămâne a se verifica dacă avea sau nu această calitate) a convocat la sediul poliţiei întreg personalul comisariatului şi le-a pus în vedere să execute toate ordinele legionarilor, şi să nu se opună la măsurile luate de ei, căci altfel vor fi împuşcaţi.

Poliţiştii nu au intervenit, şi pentru faptul că se găseau încă sub im- presiunea agresiunii săvârşite de Petre Ion şi alţi legionari asupra pretorului plăşii Hârşova, Iulian Andreescu, care a fost bătut grav la sediul poliţiei legionare.

Aurelian Toma Vasile a rămas la poliţie până în seara de 17 ianuarie, în care timp a fost ridicat în mai multe rânduri, dus la sediul legionar şi bătut. ' . .

în ziua de 17 ianuarie, şeful de sector, Petre Ion, însoţit de legionarul Damian au venit la Constanţa, de unde, sub ameninţarea cu revcll- verul, au ridicat pe Cristea Popescu şi Costea Boian şi i-au transportat la poliţia Hârşova, cu maşina chesturii din Constanţa.

La poliţie şi aceştia au fost grav bătuţi şi apoi închişi în arest.

în dimineaţa de 18 ianuarie toţi aceşti trei deţinuţi au fost ridicaţi de la poliţie de către legionari, duşi şi legaţi la stâlpul infamiei unde au fost ţinuţi fără hrană şi fără apă până la orele 21, din ordinul şefului de sector, pe un ger de circa 6—7 grade

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Contradicţiile dintre Ion Antonescu şi Horia Sima au culminat cu rebeliunea legionară din zilele de 21—23 ianuarie 1941. Garda de Fier urmărea instalarea unui regim pur legionar prin înlăturarea generalului Ion Antonescu.

sub zero.

în seara de 18 ianuarie a fost adus la Hârşova comerciantul Alex. Spieghel de către Petre Ion şi Andrei Georgescu, ridicat de la domiciliul său din Constanţa şi transportat la Hârşova, cu o maşină de piaţă, pe care l-au obligat să o plătească.

Au ajuns la Hârşova la orele 21, când i-a dezlegat pe ceilalţi trei deţinuţi de la stâlpul infamiei şi s-au dus toţi la sediul legionar.

Aici, Petre Ion a chemat alţi doi indivizi ce fuseseră bătuţi la sediu cu două, trei zile mai înainte, anume Alex. Vlase şi Nicolae Vlase, şi i-au obligat pe aceştia să-l bată pe Alex. Spieghel.

Nemulţumiţi de cum loveau aceştia, deoarece fiind rău bătuţi nu aveau putere, au obligat pe deţinutul Cristea să-l bată mai departe, şi cum nici acesta nu lovea cum trebuie, a început să-l lovească Petre Ion, împreună cu aghiotanţii săi: Ion Geambaşu, Vasile Mânu şi Ion Ionescu.

. Alex. Spieghel a fost dezbrăcat de pantaloni şi descălţat de ghete, întins pe o masă cu faţa în jos, legat de masă cu frânghii peste picioare şi umeri şi i s-au aplicat câteva sute de lovituri peste mijloc, fese şi la tălpi.

. bimineaţa următoare, toţi aceşti patru deţinuţi au fost legaţi la stâlpul infamiei, Unde au fost ţinuţi până la orele 16.

Se menţionează că, deşi temperatura era foarte scăzută, Alex. Spieghel a fost ţinut la stâlp numai în ciorapi, deoarece picioarele fiind umflate din cauza bătăii nu se mai putea încălţa.

în timpul cât se găsea legat la stâlp, legionarii au chemat copiii de şcoală primară şi i-au îndemnat să svârle în el cu bulgări de zăpadă, ceea ce s-a şi făcut. Aceasta se poate constata din fotografia anexă. Tot în timp ce era la stâlp, cum Alex. Spieghel din cauza suferinţei nu mai putea să-şi ţie capul ridicat, i s-a trecut pe sub bărbie un lan(ţ care să—i ţină capul, lanţ ce i s-a scos mai târziu pentru a nu se strangula şi i s-a pus în schimb o ţepuşe de lemn cu un capăt sprijinit şi celălalt sub bărbie. Această operaţiune, a făcut-o legionarul Ion Şerbănescu. Tot timpul cît au stat legaţi la stâlp au fost păziţi de către santinele legionare, înarmate cu armă militară, care se schimbau din două în două ore, întrucât nu puteau rezista mâi mult, din cauza frigului.

După orele 16, au fost duşi la sediul legionar, unde li s-a dat de mâncare şi rom de băut. Aici, Alex. Spieghel a decedat pe la orele 21,.

Pe marginea prăpastiei, 21—23 ianuarie 1941, voi. I, p. 231—233.

b) **Situaţia statistică a pierderilor umane pricinuite de rebeliune (24 ianuarie 1941)**

Armata

În 'Capitală şi în provincie

5
9
6

21 ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi morţi
53 ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi morţi

Rebeli şi populaţie civilă

În Capitală

236 morţi (din care 118 evrei executaţi de rebeli)
254 răniţi

În provincie

117 morţi
73 răniţi

în total deci 374 morţi şi 380 răniţi

Arhiva Istorică Centrală, fond. Ministerul Propagandei Naţionale. Presa internă, dos. 585/ 1941, f. 15.

132. **Decret-lege pentru reprimarea faptelor ce pun în primejdie existenţa şi interesele statului**

(6 februarie 1941)

Capitolul I

Infracţiuni şi sancţiuni penale

Art. 1. Se pedepsesc cu moartea acei care:

a) Posedă sau poartă arme, muniţiuni, explozibile fără autorizaţie;

b) Jefuiesc în bande, oricare ar fi numărul lor, depozite publice de materiale, mărfuri, muniţiuni, armament, explozibile ori casele publice de bani sau valori;

c) Sustrag muniţiuni, arme de orice fel din cazărmi, depozite, fabrici aparţinând statului sau particularilor sau din orice local al armaţei ori autorităţilor care au sarcina menţinerii ordinii;

d) îndeamnă prin viu grai sau prin orice mijloace la manifestaţiuni. sau acţiuni cu caracter de uneltire împotriva ordinei politice sau sociale existente în stat, împărţirea averilor, scutirea de impozite ori lupta de clasă;

e) Trag cu armele din clădiri ori adăposturi sau de oriunde asupra membrilor guvernului, organelor autorităţii publice sau armatei, indiferent de rezultat;

f) Ocupă fără drept legal edificiile publice;

g) Distrug instalaţiile de utilitate publică;

h) Tipăresc, scriu, desenează sau multiplică în orice mod ori împart manuscrise, manifeste, schiţe, desene ce ar conţine un îndemn la Săvârşirea unui act sau manifestarea unei idei care constituie o uneltire împotriva ordinei existente în stat.

Art. 2. Se pedepsesc cu moartea următoarele infracţiuni prevăzute de Codul penal:

Atentatele contra persoanei regelui şi a familiei regale (art. 204); uneltirea contra ordinei sociale (art. 209, partea II-a, lit. a şi c); răzvrătirea (art. 210); insurecţiunea armată (art. 211); uzurpare militară (art. 212); coaliţia funcţionarilor contra

siguranţei statului (art. 217); omisiunea denunţării complotului (art. 228); rebeliunea (art. 250, 260, 261, 262); violenţa contra armoniei sociale (art. 335); înlesnirea infracţiunilor contra liniştei publice (art. 335); provocarea de pericol public (art. 352); pericol public prin stricarea mijloacelor de comunicaţie, telefon, telegraf, radio (art. 365), precum şi omorul (art. 463, 464, punctele 1, 2, 3 şi 8), când este comis cu scopul de uneltire împotriva ordinei publice sau sociale existente în stat. *

Art. 3. Se pedepsesc cu muncă silnică pe viaţă acei care cu prilejul acţiunilor cu caracter de uneltire împotriva ordinei publice sau sociale existente în stat:

a) Ating libertatea individului ori violează domiciliul său;

b) Violează sau uzurpă proprietatea;

c) Organizează din străinătate sau dau directive din ţară pentru formarea unei organizaţiuni în scopul de a tulbura ordinea publică sau
siguranţa interioară ori exterioară a statului sau se asociază unor asemenea organizaţiuni;

d) înlesnesc pe orice cale intrarea sau ieşirea din ţară a persoanelor care activează în scopul de mai sus;

e) Transmit sau procură, în original sau în copie, unui guvern străin, agenţilor săi sau oricărei alte persoane fără calitate de a lua cunoştinţă de ele sau divulgă în totul sau în parte documente de ordin diplomatic sau de ori ce altă natură, emanând din partea guvernului sau autorităţilor publice şi interesând ordinea de stat a României;

f) Intră în legătură cu vreo persoană, vreo autoritate publică sau vreo asociaţiune cu caracter internaţional din ţară sau străinătate, cu scopul de a primi instrucţiuni sau ajutoare de orice fel pentru pregătirea unei revoluţii politice sau sociale.

Pedeapsa se aplică independent de pierderea cetăţeniei.

Art. 4. Este interzisă orice constituire de organizaţiune politică neautorizată de stat.

Art. 5. Este interzisă constituirea de asociaţiuni clandestine sub orice formă sau care au o activitate clandestină, precum: loji masonice, grupuri, nuclee, cuiburi şi alte asemenea formaţiuni potrivnice ordinei existente în stat.

Art. 6. Este interzisă constituirea de organizaţii cu caracter religios, cultural, politic sau social al căror scop sau activitate tind la primejduirea ordinei în stat şi urmăresc să dea o acoperire legală unei activităţi interzise.

Art. 7. Conducătorii şi cei care fac parte din organizaţiile, asociaţiile sau formaţiunile prevăzute de articolele 4, 5, 6 se vor pedepsi cu muncă silnică de la 10 la 25 de ani.

Simpla participare la vreuna din adunările asociaţilor sau formaţiunilor interzise de prezenta lege, precum şi propaganda prin grai sau prin scris pentru constituirea lor ori transmiterea de ordine scrise sau verbale în'acelaşi scop se pedepsesc cu aceeaşi pedeapsă.

Art. 8. Este interzis mersul în formaţiune militară pe şosele, străzi ori pieţe publice, în scop de manifestaţie politică sau socială. Este de asemenea interzis de a cânta în grupuri, pe jos, în automobile, în tren sau folosind orice mijloc de transport, arii

ce ar putea fi socotite ca exprimarea unor anumite idei politice sau sociale, ori de a reproduce prin orice mijloc, în public, asemenea arii.

Art. 9. Este interzis a participa la manifestaţiuni de stradă sau procesiuni, în scopul propagandei sau oricărei alte acţiuni cu caracter de uneltire împotriva ordinei sociale existente în stat.

Art. 10. Este interzis de a primi, sub orice formă, direct sau prin persoană interpusă, sume de bani sau alte foloase materiale, fie de la români, fie de la străini, în scopuri oprite de prezenta lege.

Art. 11. Călcarea dispoziţiunilor din art. 8, 9, 10 se pedepseşte cu muncă silnică de la 5 la 15 ani.

Art. 12. Se pedepsesc cu muncă silnică de la 5 la 10 ani cei care:

a) Calomniază, defăimează sau aduc injurii regelui, conducătorului statului sau membrilor guvernului;

b) Acuză membrii guvernului sau şefii autorităţilor de spirit iudaic sau francmasonic fără a putea face dovada veritătii.

Art. 13. Se pedepsesc cu temniţă grea de la 3—10 ani acei care:

a) Aduc atingere onoarei sau demnităţii şefilor autorităţilor publice sau întreprind orice acţiuni de natură a ştirbi prestigiul autorităţii;

b) Poartă în public uniforme, când prin aceasta se manifestă afilierea la o asociaţiune sau la o înţelegere, neaprobată de autoritatea publică sau de lege:

c) Iau sau prestează orice fel de jurământ, în afara jurământului cerut sau autorizat de lege;

d) Cunosc pe autorii unei infracţiuni prevăzute în prezenta lege şi nu îi denunţă autorităţilor;

e) Dau sprijin material, personal sau în calitate de directori ori administratori ori prepuşi ai asociaţiunilor de orice natură, în orice fel unor autorităţi publice sau asociaţiuni din ţară sau străinătate care urmăresc scopuri interzise prin prezenta lege.

Art. 14. Delapidarea până la suma sau valoarea de lei 50 000 se pedepseşte cu muncă silnică între 5—8 ani; de la 50 000 la 1 000 000, cu muncă silnică de la 10 la 25 de ani; iar dacă suma sau valoarea delapidată depăşeşte lei 1 000 000 pedeapsa este moartea.

Monitorul oficial, nr. 31, din 6 februarie 1941.

IV. POLITICA EXTERNA

133. Convenţia de alianţă defensivă între Regatul României $i Republica Poloniei§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

(3 martie 1921)

Ferm hotărâţi'de a salvgarda pacea câştigată cu preţul atâtor sacrificii, Majestate^.S^ regele României şi şeful de stat al Republicii Poloniei .ş-au înţeles spre.a încheia o Convenţiune de alianţă defensivă.

-Incest scop ei, au numit drept plenipotenţiari ai lor: [...]“ care, după ce şi-au comunicat deplinele lor puteri, găsite în bună şi cuvenită formă, s-aii^nţeles asupra articolelor următoare:

Art. l,;România şi Polonia se angajează să se ajute reciproc în cazul când una din ele ar fi atacată, fără provocaţiune din parte-i, la frontierele‘şale .orientale actuale. z

. Prin .urmare, în cazul când unul din cele două state ar fi atacat, fără provocare .dirj parţe-i, celălalt se va considera în stare de război şi-i va da un concurs înarmat. – .

Art. 2. în scopul de a coordona sforţările lor pacifice, cele două guverne se angajează să se consulte asupra chestiunilor de politică externă, care privesc raporturile lor faţă de vecinul de la est.

Art. 3. O convenţiune militară va fixa chipul în care cele două ţări îşi vor da concursul, când .va fi nevoie.

Această Convenţiune va fi supusă aceloraşi condiţiuni ca şi

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ A fost semnată la 3 martie 1921 la Bucureşti de către miniştrii de externe ai României, Take lonescu, şi Poloniei, prinţul Eustachy Sapieha. Concomitent, şefii marilor state majore, al armatei române, generalul Constantin Cristescu, şi al armatei poloneze, generalul Rozwadowski, au semnat *Convenţia militară între România şi Polonia.* Ambele convenţii au fost ratificate la 25 iulie 1922 şi reînnoite în 1926.

. Aceste convenţii s-au încadrat în seria de tratate încheiate de România cu ţările din Europa centrală şi din Balcani, ţări care îşi desăvârşeau unitatea naţională statală sau care se formaseră ca state naţionale şi al căror obiectiv central era păstrarea statutului lor teritorial, menţinerea păcii şi securităţii în Europa.

Convenţia corespundea şi intenţiilor ministrului de externe al României, Take lonescu, care milita pentru crearea unei Alianţe între cinci state: România, Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia şi Grecia.

Con- venţiunea de faţă în ce priveşte durata şi denunţarea ei eventuală.

Art. 4. Dacă contra sforţărilor lor pacifice cele două state s-ar găsi în stare de război defensiv, conform articolului 1, el se angajează să nu trateze şi să nu încheie nici armistiţiul, nici pacea, una fără alta.

Art. 5. Durata Convenţiunii de faţă este de 5 ani, cu începere de la ziua semnării, dar fiecare din cele 3 guverne e liber să o denunţe după 2 ani, avizând Partea cealaltă cu 6 luni înainte.

Art. 6. Nici una din înaltele Părţi Contractante nu va putea să încheie vre-o alianţă cu a treia Putere, fără să se consulte în prealabil cu celălaltă.

Sunt dispensate de această condiţiune alianţele în vederea menţinerii tratatelor deja semnate în comun de România şi de Polonia.

Asemenea alianţe vor trebui totuşi să fie comunicate.

Guvernul polon declară că cunoaşte acordurile României cu alte state pentru menţinerea tratatelor de la Trianon şi de la Neuilly, acorduri care vor putea fi transformate în tratatele de alianţă.

Guvernul român declară că cunoaşte acordurile Poloniei cu Republica Franceză.

Art. 7. Convenţiunea de faţă va fi comunicată Societăţii Naţiunilor, conform tratatului de la Versailles.

Art. 8. Prezenta Convenţiune va fi ratificată şi ratificările vor fi schimbate la Bucureşti, cât mai curând cu putinţă.

Drept care plenipotenţiarii au semnat prezenta Convenţie şi au puş sigiliile lor.

Făcută la Bucureşti, în dublu exemplar, la 3 martie 1921.

Monitorul oficial, nr. 89, din 26 iulie 1921.

134. Convenţia de alianţă defensivă între Regatul României şi Republica Cehoslovacă**********

********** Text identic cu Tratatul încheiat de Republica Cehoslovacă şi Regatul Sârbo- Croato-Sloven la Belgrad în ziua de 14 august 1920, din care lipseşte art. 4.

Convenţia de alianţă defensivă între Regatul României şi Republica Cehoslovacă a fost semnată în Bucureşti la 23 aprilie 1921 de către miniştrii de externe ai celor două state: Take Ionescu şi Ferdinand Veverka.

Convenţia se încadrează în seria tratatelor încheiate de statele mici şi mijlocii în anii imediat următori primului război mondial, destinate să ofere un plus de garanţie statutului lor teritorial, menţinerii păcii şi securităţii.

Respectiva convenţie, alături de cele încheiate între România şi Regatul Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor, şi între Republica Cehoslovacă şi Regatul Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor va sta la baza alianţei

(23 aprilie 1921)

Ferm hotărâţi de a menţine pacea câştigată cu preţul atâtor sacrificii şi prevăzută prin Pactul Societăţii Naţiunilor, precum şi ordinea stabilită prin Tratatul încheiat la Trianon, la 4 iunie 1920, de Puterile Aliate şi Asociate, de o parte, şi Ungaria, de alta, Majestatea Sa regele României şi preşedintele Republicii Cehoslovace au convenit încheierea unei Convenţiuni defensive.

în acest scop, ei au numit ca delegaţi ai lor, anume: [...]†††††††††††††††††††††††††††† care, după ce şi-au comunicat deplinele lor puteri, găsite în bună şi cuvenită formă, s-au înţeles asupra articolelor următoare:

Art. 1. în cazul unui atac neprovocat din partea Ungariei împotriva uneia din înaltele Părţi Contractante, cealaltă Parte se angajează să contribuie la apărarea Părţii atacate în chipul determinat prin angajamentul prevăzut la articolul 2 al prezentei Convenţiuni.

Art. 2. Autorităţile tehnice competente ale Regatului României şi Republicii Cehoslovace vor hotărî, în comună înţelegere, dispoziţiunile necesare pentru executarea prezentei Convenţiuni într-o Convenţiune militară, care se va încheia ulterior.

Art. 3. Nici una din înaltele Părţi Contractante nu va putea încheia vreo alianţă cu o a treia Putere fără a înştiinţa prealabil pe cealaltă Parte.

Art. 4. Pentru a coordona sforţările lor pacifice, ambele guverne se obligă a se consfătui asupra chestiunilor de politică externă relative la raporturile lor cu Ungaria.

Art. 5. Convenţiunea de faţă va fi valabilă doi ani, din ziua schimbării ratificărilor. După expirarea acestui termen, fiecare din Părţile contractante va putea denunţa convenţiunea de faţă. Ea va rămâne totuşi în vigoare şase luni după data denunţării.

Art. 6. Convenţiunea de faţă va fi comunicată Societăţii Naţiunilor. (Pactul Societăţii Naţiunilor).

Art. 7. Convenţiunea va fi ratificată şi ratificările vor fi schimbate la Bucureşti, cât mai curând.

Drept care plenipotenţiarii au semnat-o şi au aplicat sigiliile lor.

Făcută la Bucureşti, în dublu exemplar, la 23 aprilie 1921.

Monitorul oficial, nr. 53, din 11 iunie 1921.

defensive intitulată Mica înţelegere.

†††††††††††††††††††††††††††† Urmează nominalizarea plenipotenţiarilor.

135. Convenţia de alianţă defensivă între Regatul României Regatul Sârbo-Croato-Sloven‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

(7 iunie 1921)

Ferm hotărâţi de a menţine pacea câştigată cu preţul atâtor sacrificii, precum şi ordinea stabilită prin Tratatul încheiat la Trianon, la 4 iunie 1920, între Puterile Aliate şi Asociate, pe de o parte, şi Ungaria, de cealălaltă parte, şi prin Tratatul de la Neuilly pe Sena, încheiat la 27 noiembrie 1919 între Puterile Aliate şi Asociate, pe de o parte, şi Bulgaria, de cealălaltă:

Majestatea Sa regele României şi Majestatea Sa regele sârbilor, croaţilor şi slovenilor, au convenit încheierea unei Convenţiuni defensive.

în acest scop, ei au numit ca delegaţi-plenipotenţiari ai lor, anume: [...]§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§.

care, după ce şi-au comunicat deplinele lor puteri, găsite în bună şi cuvenită formă, s-au înţeles asupra articolelor următoare:

Art. 1. în caz de atac neprovocat din partea Ungariei sau a Bulgariei, sau aceste două Puteri, contra uneia din înaltele Părţi Contractante, în scopul de a aduce atingere ordinei stabilite, cealălaltă Parte se angajează să contribuie la apărarea Părţii atacate în chip determinat prin aranjamentul prevăzut de art. 2 al prezentei Convenţiuni.

Art. 2. Autorităţile tehnice competente ale României şi ale Regatului Sârbilor-Croaţilor-Slovenilor vor hotărî, în comună înţelegere, dispoziţiunile necesare pentru executarea prezentei Convenţiuni, printr-o Convenţiune militară ce se va încheia ulterior în timpul cel mai scurt posibil.

Art. 3. Nici una din înaltele Părţi Contractante nu va putea încheia vreo alianţă cu a treia Putere fără a înştiinţa prealabil pe cealălaltă Parte.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Convenţia de alianţă defensivă între Regatul României şi Regatul Sârbo-Croato- Sloven a fost semnată la Belgrad de către miniştrii de externe ai celor două state: Take lonescu şi Nikola Pasid.

Semnarea acestei convenţii a însemnat realizarea de fapt a alianţei regionale defensive cunoscută sub numele de Mica înţelegere care, aşa cum se stipula în preambulul tratatelor, evidenţia dorinţa „de a menţine pacea obţinută prin jertfe grele” şi situaţia creată în urma tratatelor de pace.

Mica înţelegere a fost prima alianţă regională a unor state europene constituită după încheierea primului război mondial. A încorporat state cu un teritoriu de 678 805 km^2 şi o populaţie de 48 milioane de locuitori.

Prin politica ei, Mica înţelegere a constituit un factor de stabilitate politică, de colaborare economică şi culturală în Europa centrală şi de sud-est.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Urmează nominalizarea plenipotenţiarilor.

Art. 4. Pentru a coordona sforţările pacifice, ambele guverne se obligă a se consfătui asupra chestiunilor de politică externă relativă la raporturile lor cu Ungaria şi Bulgaria.

Art. 5. Convenţiunea de faţă va fi valabilă 2 ani, din ziua schimbului de ratificări. După expirarea acestui termen, fiecare din Părţile Contractante va putea denunţa Convenţiunea de faţă. Ea va rămâne totuşi în vigoare 6 luni după data denunţării.

Art. 6. Convenţiunea de faţă va fi comunicată Societăţii Naţiunilor. (Pactul Societăţii Naţiunilor).

Drept care plenipotenţiarii au semnat-o şi au aplicat sigiliile lor.

Făcută la Bucureşti, în dublu exemplar, la 7 iunie 1921.

Monitorul oficial, nr. 77, din 10 iulie 1921.

136. Conferinţa româno-sovietică de la Viena, din 24 martie—2 aprilie 1924. Declaraţia finală a delegaţiei române

încă de la începerea negocierilor, delegaţia română a ţinut să precizeze că ea a fost trimisă la Conferinţă pentru a trata pe bazele indicate la Lausanne reluarea relaţiilor normale între cele două ţări, înţelegând cu necesitate şi în primul rând recunoaşterea *stătu* quo-ului teritorial actual.

Delegaţia Uniunii Sovietice, considerând că nu trebuie să meargă pe această cale, a citit un memoriu prin care, tinzând să readucă totul din nou în discuţie prin propunerea sa de plebiscit în Basarabia, a prezentat o serie de fapte istorice pentru a obliga delegaţia română să le rectifice în şedinţa din 31 martie a.c.**********

Delegaţia română nu a înţeles totuşi să înceapă astfel o polemică, care ar putea fi prelungită la infinit şi care este inutilă atât pentru obiectul, cât şi pentru scopul acestor negocieri.

Ea crede că această discuţie trebuie să se sfârşească, declarând că ea regretă foarte mult văzând cât de greşit a fost informată delegaţia U.R.S.S. asupra evenimentelor ce s-au desfăşurat în Basarabia după 1917.

Delegaţia română menţine toate faptele pe care le-a expus înainte.

în ceea ce priveşte execuţiile care sunt reproşate autorităţilor române în scopul exercitării unei presiuni asupra Sfatului Ţării în momentul când el se pronunţa pentru unire, delegaţia română declară că nu le cunoaşte.

Au existat de ambele părţi victime în timpul operaţiilor din ianuarie 1918 efectuate în Basarabia sub supravegherea autorităţilor Republicii Moldovene Independente, pentru stăvilirea anarhiei provocate de trupele ruse rebele şi de nenumărate grupuri de dezertori care jefuiau, masacrau şi

********** 1924.

incendiau totul în drumul lor.

Nu se poate deci imputa autorităţilor militare române, puse sub ordinile guvernului basarabean, consecinţele tulburărilor a căror răspundere cade asupra celor ce au comis dezordinea. Represiunile sângeroase care au urmat revoluţiei de la 7 noiembrie 1917 din Rusia sunt cunoscute; este din nefericire normal ca ele să fi provocat victime şi în Basarabia.

Aceste tulburări au fost de astfel în curând aplanate şi n-au nici **o** legătură cu votul unirii care a avut loc în Sfatul Ţării la 27 martie, la mai mult de două luni după intrarea trupelor române în Basarabia, în şedinţa publică şi fără nici o presiune, într-o atmosferă redevenită caimâ şi liniştită.

Plebiscitul, pentru care delegaţia română constată cu regret că delegaţia U.R.S.S. continuă să insiste, este un mijloc excepţional pentru rezolvarea dificultăţilor internaţionale; în dreptul uman actual el este o soluţie la care se recurge în lipsă de altceva mai bun. El nu a fost niciodată întrebuinţat decât acolo unde nici un alt mijloc nu s-a găsit pentru a recunoaşte apartenenţa politică şi naturală a unei populaţii.

Caracterul eminamente român al Basarabiei cât şi actele repetate de autodeterminare fac inutilă şi jignitoare orice propunere de plebiscit.

Basarabia face parte vitală din însăşi organizarea naţiunii române. Propunându-i într-un mod oarecare de a o ceda, i se cere să se amputeze; aceasta este o imposibilitate absolută.

Delegaţia română ia act de declaraţia prin care delegaţia U.R.S.S. consideră că nu trebuie să-şi schimbe punctul de vedere.

Delegaţia română regretă că toate eforturile sale pentru a ajunge la o înţelegere de comun acord au găsit un ecou atât de slab.

Ea este convinsă că a făcut tot ce era de datoria ei, înţeleasă în sensul cel mai larg, ce îi putea dicta.

Delegaţia română constată că delegaţia U.R.S.S. refuză să-şi modifice punctul de vedere cu privire la plebiscit şi se îndepărtează astfel de bazele de negociere fixate la Lausanne. Guvernul U.R.S.S. îşi iă deci asupra sa întreaga răspundere în ce priveşte soarta conferinţei.

Delegaţia română speră că guvernul U.R.S.S. va reveni în viitor la bazele de negociere stabilite şi declară că guvernul român este gata să reia negocierile imediat ce guvernul U.R.S.S. va fi de acord să le fundamenteze pe aceste baze.

Până atunci delegaţia română, constatând că în ciuda eforturilor sale delegaţia U.R.S.S. persistă în atitudinea ei neconciliantă, se vede obligată să amâne convorbirile şi să se întoarcă în România.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe,
fondul 71/U.R.S.S., anul 1924, voi. 76.

137. Tratatele de la Locarno din 1925*

ANEXA A

privind garantarea frontierelor dintre Germania, Belgia, Franţa, Anglia şi Italia.
Pactul de garanţie renan.

(16 octombrie 1926)

Preşedintele statului German, Majestatea Sa regele Belgiei, preşedintele Republicii franceze, Majestatea Sa regele Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei şi al teritoriilor britanice de dincolo de mări, împărat al Indiilor, Majestatea Sa regele Italiei.

Cu grija de a împlini dorinţa de siguranţă şi de ocrotire ce însufleţeşte naţiunile care au avut de îndurat flagelul războiului de la 1914—1918; Şi deopotrivă însufleţiţi de dorinţa sinceră de a da tuturor puterilor semnatare interesate garanţii complementare în cadrul Pactului Societăţii Naţiunilor şi al tratatelor ce sunt în vigoare între ele;

Au hotărât să încheie în aceste scopuri un tratat şi au desemnat ca plenipotenţiarii lor [.. .]** care, după ce au schimbat plinele lor puteri, recunoscute în buna şi cuvenita formă, au convenit dispoziţiunile următoare:

*' Sistem de acorduri şi convenţii adoptate de Conferinţa de la Locarno (5—6 octombrie 1925) şi semnate la Londra (1 decembrie 1925).

Tratatele de la Locarno cuprind un tratat de garanţie plurilateral: Pactul renan semnat de Belgia, Franţa, Anglia, Italia şi Germania; tratate de conciliere şi arbitraj reciproce semnate între Germania-Belgia, Germania-Franţa, Germania- Polonia, Germania-Cehoslovacia.

în cadrul acestor acorduri, Germania, Franţa şi Belgia se angajau să respecte statutul teritorial şi inviolabilitatea graniţelor stabilite prin Tratatul de la Versailles, sub garanţia Angliei şi Italiei. De asemenea, Germania se angaja să respecte prevederile privind zona demilitarizată a Renaniei şi, întrucât refuza să recunoască frontierele orientale, se angaja să nu încerce a le modifica prin forţă. Germania este admisă în Societatea Naţiunilor. Belgia, Cehoslovacia, Franţa, Germania şi Polonia se obligau să recurgă la arbitraj în caz de diferend.

Semnarea acestor acorduri a creat o situaţie dificilă, întrucât din acest moment se deschide o problemă primejdioasă, aceea a existenţei unor state cu frontiere garantate prin noi tratate regionale şi a altor state ale căror frontiere erau garantate doar de vechile tratate şi de Pactul Societăţii Naţiunilor.

După semnarea Tratatului de garanţii al Rinului s-a considerat că se poate ajunge la noi pacte de garanţii regionale, sugerându-se ideea unui Locarno balcanic.

•* Urmează nominalizarea plenipotenţiarilor.

Art. 1. înaltele Părţi Contractante garantează individual şi colectiv, după cum este stipulat în articolele de mai jos, menţinerea *statu-quo-* **lui** teritorial rezultând din frontierele între Germania şi Belgia şi între Germania şi Franţa, şi inviolabilitatea ziselor frontiere astfel cum sunt fixate prin sau în

executarea Tratatului de pace semnat la Versailles, la 28 iunie 1919, precum şi observarea dispoziţiunilor articolelor 42 şi 43 ale zisului Tratat privitoare la zona demilitarizată.

Art. 2. Germania şi Belgia şi, de asemenea, Germania şi Franţa se obligă reciproc să nu se dedea de o parte şi de cealaltă la nici un atac sau invaziune şi să nu recurgă de o parte şi de cealaltă, în nici un caz, la război.

Art. 3. Luând în consideraţie angajamentele respective luate de ele în articolul 2 al prezentului tratat, Germania şi Belgia şi Germania şi Franţa se obligă să reguleze pe cale pacifică şi în modul următor toate chestiunile, de orice natură, care ar veni să le despartă şi care n-ar putea fi hotărâte prin procedeele diplomatice obişnuite. [. ..]

Art. 4. [. ..] În caz de violare flagrantă a articolului 2 din prezentul tratat sau de contravenţiune flagrantă la articolele 42 sau 43 din Tratatul de la Versailles de una din înaltele Părţi Contractante, fiecare din celelalte puteri contractante se obligă, chiar de acum, să dea imediat asistenţa sa puterii împotriva căreia o asemenea violare sau contravenţiune ar fi fost îndreptată, din clipa când zisa Putere îşi va fi putut da seama că această violare constituie un act neprovocat de agresiune şi că din pricină fie de în zarea frontierei, fie din începerea ostilităţilor sau din adunarea forţe or armate în zona demilitarizată, e necesară o acţiune grabnică.

Art. 5. Stipulaţiunea articolului 3 din prezentul tratat este pusă sub garanţia înaltelor Părţi Contractante aşa cum e prevăzut mai jos:

Dacă una din puterile menţionate la articolul 3 refuză să se conformeze metodelor de aplanare sau să îndeplinească o deciziune arbitrară sau judiciară şi săvârşeşte o violare a articolului 2 din prezentul tratat sau cu o contravenţiune la articolele 42 sau 43 ale Tratatului de la Versailles, se vor aplica dispoziţiunile articolului 4 al prezentului tratat.

Art. 6. Dispoziţiunile prezentului tratat nu aduc atingere drepturilor şi obligaţiunilor rezultând pentru înaltele Părţi Contractante din Tratatul de la Versailles, precum şi din aranjamentele complimentare, inclusiv cele semnate la Londra la 30 august 1924.

Art. 7. Prezentul tratat, menit să asigure păstrarea păcii şi conform Pactului Societăţii Naţiunilor, nu va putea fi interpretat că restrânge misiunea acesteia de a lua măsurile potrivite spre a apăra cu succes pacea lumii.

Interesele şi drepturile României, în texte de drept internaţional public. Cu un studiu introductiv de N. Daşcovici, Iaşi,

1936, p. 42—43.

138. Convenţia de alianţă polono-română* reînnoită la 26 martie 1926

Maiestatea Sa regele României şi preşedintele Republicii Poloniei, Constatând fericita consolidare a garanţiei de pace generală în Europa, cu grija de a satisface dorinţa de siguranţă ce însufleţeşte popoarele lor,

Dornici de a vedea ţările lor ferite de război,

Şi deopotrivă însufleţiţi de dorinţa sinceră de a da popoarelor lor garanţii complimentare în cadrele Pactului Societăţii Naţiunilor şi al tratatelor ale căror semnatari sunt,

Au hotărât a încheia în acest scop un tratat şi au desemnat ca plenipotenţiari ai lor: [...]** care, după schimbul deplinelor lor puteri, recunoscute a fi în bună şi cuvenită formă, s-au înţeles asupra următoarelor dispoziţiuni:

Art. 1. România şi Polonia îşi iau îndatorirea a respecta în chip reciproc şi a menţine contra oricărei agresiuni externe integritatea lor teritorială actuală şi independenţa politică prezentă.

Art. 2. În cazul în care România sau Polonia, contrariu îndatoririlor impuse prin articolele 12, 13 şi 15 ale Pactului Societăţii Naţiunilor, s-ar vedea atacate fără provocare din parte-le, România şi în chip reciproc Polonia, punând în aplicare art. 16 al Pactului Societăţii Naţiunilor, îşi iau îndatorirea a da imediat ajutor şi sprijin.

în cazul în care Consiliul Societăţii Naţiunilor, statuând asupra unei chestiuni aduse în faţa sa, conform stipulaţiunilor Pactului Societăţii Naţiunilor, nu ar fi reuşit a obţine primirea raportului său de către toţi membrii, alţii decât reprezentanţii părţilor în litigiu, şi când sau România sau Polonia s-ar vedea atacate, fără provocaţiune din parte-le, România şi în chip reciproc Polonia, punând în aplicare art. 15, alin. 7 al Pactului Societăţii Naţiunilor, i-ar da imediat ajutor şi sprijin.

în cazul în care un diferend prevăzut de art. 17 al Pactului Societăţii Naţiunilor s-ar ivi şi România sau Polonia s-ar vedea atacate, fără vreo provocaţiune din parte-le, România şi în chip reciproc Polonia îşi iau îndatorirea a-şi da imediat ajutor şi sprijin.

Modalităţile de executare ale stipulaţiunilor de mai sus vor face obiectul unor rânduieli tehnice.

Art. 3. Dacă, cu toate sforţările lor pacifice, aceste două state s-ar găsi în stare de război defensiv, conform art. 1 şi 2, ele îşi iau îndatorirea de a nu trata, nici încheia armistiţiul nici pacea unul fără celălalt.

Art. 4. Spre a coordona sforţările lor pacifice cele două guverne îşi iau îndatorirea a se sfătui asupra chestiunilor de politică externă ce ar interesa ambele părţi contractante.

Art. 5. Nici una din înaltele Părţi Contractante nu va putea încheia vreo alianţă cu o a treia putere fără a se fi sfătuit dinainte cu cealaltă.

• Convenţia de alianţă polono-română a fost reînnoită la Bucureşti la 26 martie 1926. Statele semnatare se angajau să se ajute reciproc în

cazul unei agresiuni externe, pentru apărarea integrităţii teritoriale şi a independenţei politice. Ea s-a înscris în rândul instrumentelor politice ce aveau drept scop păstrarea *statu-* quo-ului postbelic.

„ Urmează nominalizarea plenipotenţiarilor.

Sunt dispensate de această condiţiune alianţele care au de scop menţinerea tratatelor ce au fost semnate dimpreună de către România şi de către Polonia.

Asemenea alianţe vor trebui, totuşi, să fie comunicate.

Art. 6. înaltele Părţi Contractante îşi iau îndatorirea de a supune unei proceduri de conciliere sau de arbitraj chestiunile asupra cărora nu s-ar putea înţelege sau care nu ar fi putut fi rezolvate prin procedeele diplomatice obişnuite. Modalităţile acestei proceduri de regulare pacifică vor face obiectul unei Convenţiuni particulare ce va fi încheiată cât mai curând cu putinţă.

Art. 7. Durata tratatului de faţă este de 5 ani, cu începere de la data semnării sale; fiecare din cele două guverne are dreptul a-l denunţa după 2 ani, avizând pe celălalt cu şase luni înainte.

Art. 8. Tratatul de faţă va fi ratificat şi ratificările se vor schimba la Varşovia cât mai curând.

Spre credinţa celor ce preced, plenipotenţiarii au semnat tratatul de faţă şi i-au pus sigiliile lor.

Făcut la Bucureşti, în dublu exemplar, la 26 martie 1926.

Monitorul oficial, nr. 61, din 18 martie 1927.

139. Tratatul de prietenie dintre Franţa şi România††††††††††††††††††††††††††††††††

(10 iunie 1926)

Art. 1. România şi Franţa îşi iau reciproc angajamentul de a nu comite, de o parte şi de alta, nici un atac sau invaziune şi de-a nu recurge, de o parte şi de alta, în nici un caz la război.

Totuşi, această stipulaţiune nu se aplică dacă este vorba:

†††††††††††††††††††††††††††††††† Tratatul de prietenie dintre Franţa şi România a fost semnat la Paris de Aristide Briand din partea franceză şi Constantin Diamandy din partea română.

Textul original al tratatului cuprinde: 1) Tratatul de alianţă; 2) Convenţia militară; 3) Protocolul pactului de neagresiune permanentă a României faţă de U.R.S.S.; 4) Convenţia de arbitraj.

În ciuda unor carenţe, în special din Convenţia de arbitraj, Tratatul încheiat între România şi Franţa putea servi drept un instrument favorabil menţinerii *statu-* quo-ului teritorial şi păcii în Europa, mai ales că semnarea lui a corespuns etapei în care, prin acordurile de la Locarno, se crease o inegalitate între state în privinţa garantării statutului lor teritorial.

Semnarea acestui tratat a fost primită favorabil de statele interesate în apă” rarea acestor principii, în special Cehoslovacia şi Iugoslavia.

1) de exercitarea dreptului de legitimă apărare, adică de a se opune unei violări a angajamentului luat, prin alienatul 1 din prezentul articol;

2) de o acţiune întreprinsă prin aplicarea articolului 16 din Pactul Societăţii Naţiunilor;

3) de o acţiune întreprinsă pe temeiul unei hotărâri a Adunării sau a Consiliului Societăţii Naţiunilor, sau în aplicarea articolului 15, alineatul 7 din Pactul Societăţii Naţiunilor, numai dacă, în acest ultim caz, o
atare acţiune ar fi îndreptată în contra unui stat care cel dintâi s-a dedat unui atac.

Art. 2. Luând în considerare angajamentele respective încheiate de dânşii în articolul 1 din prezentul tratat, România şi Franţa îşi iau angajamentul de a regula, pe cale paşnică şi în modul următor, toate chestiunile de orice natură ar fi, care ar putea aduce vreo neînţelegere şi care n-ar fi putut fi rezolvate prin procedeele diplomatice obişnuite: toate chestiunile în privinţa cărora părţile şi-ar contesta reciproc un drept vor fi supuse unor judecători la a căror hotărâre părţile îşi iau angajamentul de a conforma; orice alte chestiuni vor fi supuse unei Comisiuni de conciliere şi dacă aranjamentul propus de această Comisiune nu este acceptat de ambele părţi chestiunea va fi adusă în faţa Consiliului Societăţii Naţiunilor, statuând conform articolului 15 din Pactul Societăţii Naţiunilor.

Modalităţile acestei metode de regulare pacifică fac obiectul unei convenţiuni particulare semnată cu data de azi.

Art. 3. Guvernul regal al României şi guvernul Republicii Franceze îşi iau angajamentul de a examina în comun, sub rezerva rezoluţiunilor eventuale ale Consiliului sau ale Adunării Societăţii Naţiunilor, chestiunile de natură a primejdui siguranţa externă a României sau Franţei, sau a aduce vreo atingere ordinei stabilite prin tratatele ale căror semnatare sunt ambele părţi.

Art. 4. Dacă cu toate intenţiunile sincer pacifice ale guvernelor român şi francez România sau Franţa ar fi atacate, fără provocarea din partea lor, ambele guverne se vor concentra neîntârziat asupra acţiunilor respective ce ar urma să se exercite în cadrul Pactului Societăţii Naţiunilor, în scopul salvgardării intereselor legitime naţionale, precum şi al menţinerii ordinei stabilite prin tratatele ale căror semnatare sunt ambele părţi.

Art. 5. înaltele Părţi Contractante sunt de acord pentru a se concerta între ele în eventualitatea unei modificări sau a unei încercări de modificare a statutului politic al ţărilor Europei şi sub rezerva rezoluţiunilor ce ar fi luate de către Consiliul sau Adunarea Societăţii Naţiunilor, spre a se înţelege asupra atitudinei de observat respectiv în asemenea caz de fiecare din ele.

Art. 6. înaltele Părţi Contractante declară că nimic în prezentul tratat nu trebuie interpretat în contrazicere cu stipulaţiunile tratatelor actualmente în vigoare, semnate de România sau de Franţa şi care privesc politica lor în Europa. Ele îşi iau angajamentul de a proceda la un schimb de vederi asupra chestiunilor relative la politica europeană, în scopul de a coordona sforţările lor pacifice şi pentru a-şi comunica respectiv,

de acum înainte, tratatele sau acordurile ce ar încheia cu terţe puteri asupra aceluiaşi subiect şi care vor avea, totdeauna, un ţel conform cu menţinerea păcii.

Art. 7. Nimic în prezentul tratat nu va putea fi interpretat sau aplicat în aşa fel încât să jignească drepturile şi obligaţiunile înaltelor Părţi Contractante în virtutea Pactului Societăţii Naţiunilor.

Art. 8. Prezentul tratat va fi comunicat pentru înregistrare Societăţii Naţiunilor, în conformitate cu art. 18 al Pactului.

Art. 9. Prezentul tratat va fi ratificat şi instrumentele ratificării vor fi schimbate la Paris, cât mai neîntârziat.

El va intra în vigoare îndată după schimbul ratificărilor şi va rămâne în vigoare timp de zece ani, la expirarea căruia va putea fi reînnoit cu un preaviz notificat în bună formă la sfârşitul anului al noulea.

Drept care, plenipotenţiarii respectivi, pe deplin autorizaţi în acest scop, au semnat prezentul tratat şi l-au investit cu sigiliile lor.

Făcut la Paris, în dublu exemplar, la 10 iunie 1926.‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

*

* *

Protocolul-anexă la Convenţie, ca ofertă de neagresiune vecinilor României, special pentru U.R.S.S.

în momentul de a proceda la semnarea tratatului încheiat cu data de azi, cu guvernul Republicii Franceze, plenipotenţionarii Maiestăţii sale legelui României declară, în numele guvernului său, că România, a cărei singură grijă este de a urmări dezvoltarea sa internă în pace, *statu-quo* şi respectul tratatelor, confirmă declaraţiunile făcute la conferinţa din Genova din 17 mai 1922, la a cincea şedinţă a primei comisiuni, de către preşedintele delegaţiunii române, Ion I. C. Brătianu, cu privire la un angajament permanent de neagresiune faţă de Rusia, bazat pe *statu-quo.*

România este gata de a extinde acest angajament la toţi vecinii săi.

România interpretează zisul angajament ca o obligaţiune de a nu ataca Rusia cu trupele sale regulate şi, bine înţeles, de asemenea, de a nu tolera formaţiunea pe teritoriul ei de trupe neregulate de atac contra Rusiei.

Plenipotenţiarul Republicii Franceze ia act, în numele guvernului său, de declaraţiunea de mai sus.

Făcut la Paris, în dublu exemplar, la 10 iunie 1926.

Interesele şi drepturile României, în texte de drept internaţional public. Cu un studiu introductiv de N. Daşcovici, Iaşi, 1936, p. 421—424.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Urmează semnăturile.

140. Tratatul dintre Italia şi România§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

(17 septembrie 1926)

Art. 1. înaltele Părţi se obligă reciproc să-şi dea sprijinul mutual şi colaborarea cordială pentru păstrarea ordinei internaţionale, cât şi pentru respectarea şi îndeplinirea obligaţiilor stipulate prin tratatele ai căror semnatari sunt părţile.

Art. 2. în caz de complicaţiuni internaţionale şi dacă înaltele Părţi Contractante sunt de acord că interesele lor comune sunt ori ar putea fi ameninţate ele se obligă să se înţeleagă asupra măsurilor de luat în comun, pentru apărarea lor.

Art. 3. în cazul când siguranţa şi interesele uneia dintre înaltele Părţi Contractante sunt ameninţate, pe urma unor incursiuni violente din afară, cealaltă parte se obligă a-i da, odată cu binevoitorul sprijin, ajutorul său politic şi diplomatic în scop de a face să înceteze cauza externă a acelei ameninţări.

Art. 4. înaltele Părţi Contractante se obligă să supună la noi proceduri de conciliere sau de arbitraj chestiunile ce le-ar despărţi eventual şi care n-au putut fi rezolvate prin procedeele diplomatice obişnuite. Modalităţile acestei proceduri de aranjament politic vor constitui obiectul unei convenţii speciale care va fi încheiată în cel mai scurt termen.

Art. 5. Prezentul tratat va avea o durată de cinci ani şi va putea fi denunţat sau reînoit cu un an înainte de expirarea lui.

Art. 6. Prezentul tratat va fi ratificat şi ratificările se vor schimba la Roma. El va intra în vigoare imediat după schimbul de ratificări.

Făcut la Roma, în două exemplare, în 17 septembrie 1926.

Interesele şi drepturile României, în texte de drept internaţional public. Cu un studiu introductiv de N. Daşcovici, Iaşi, 1936, p. 124—126.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Pactul de amiciţie şi de colaborare cordială dintre România şi Italia a fost semnat la 16 septembrie 1926 la Roma de Benito Mussolini şi generalul Alexandru Averescu.

Scopul urmărit de România prin acest tratat era de a obţine un plus de garanţie pentru menţinerea statu-quo-ului ei teritorial. Pactul era însă net inferior celui încheiat anterior cu Franţa.

Semnarea acestui pact nu a însemnat o schimbare a orientării politicii României faţă de vecinii săi aliaţi şi faţă de Franţa.

Cu valabilitate de 5 ani, el a fost prelungit până în ianuarie 1934.

141. Protocolul de la Moscova pentru punerea în vigoare cu anticipaţie a Pactului de la Paris*

(9 februarie 1929)

Guvernul Republicii Estoniene, preşedintele Letoniei, preşedintele Republicii Poloniei, Maiestatea Sa regele României şi Comitetul Central Executiv al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste.

însufleţiţi de dorinţa de a contribui la menţinerea păcii existente între ţările lor şi, în acest scop, de a pune în vigoare fără întârziere între popoarele acestor ţări Tratatul de renunţare la război ca instrument de politică naţională, semnat lai Paris, la 27 august 1928.

Au hotărât să îndeplinească aceste intenţiuni prin efectul prezentului Protocol şi au numit ca plenipotenţiari şi anume [...]**

care, după ce şi-au comunicat deplinele puteri recunoscute în bună şi cuvenită formă, au căzut de acord asupra celor ce urmează:

1. Salutat de toate partidele politice şi ratificat în unanimitate de parlamentul României, Protocolul de la Moscova a fost considerat, la vremea respectivă, ca un act ce întărea securitatea şi integritatea teritorială a ţării şi, totodată, ca un pas important spre reluarea relaţiilor diplomatice cu Uniunea Sovietică.

2. Urmează nominalizarea plenipotenţiarilor.

Art. I. Tratatul de renunţare la război ca instrument de politică naţională, semnat la Paris la 27 august 1928, a cărui copie este anexată la prezentul Protocol ca parte integrantă a sa, intră în vigoare între Părţile Contractante după ratificarea zisului Tratat de la Paris din 1928 de către organele legislative competente ale statelor contractante respective.

Art. II. Punerea în vigoare prin prezentul Protocol a Tratatului de la Paris din 1928 în relaţiunile mutuale ale Părţilor prezentului Protocol va fi valabilă independent de intrarea în vigoare a Tratatului de la Paris din 1928, astfel după cum este stipulată prin articolul acestuia din urmă.

Art. III. 1. Prezentul Protocol va fi ratificat prin organele legislative componente ale Părţilor Contractante în conformitate cu cerinţele Constituţiilor lor respective.

3. Instrumentele de ratificare vor fi depuse de către fiecare din Părţile Contractante guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste în termen de o săptămână, cu începere de la data ratificării prezentului Protocol de către Partea respectivă.

4. Din ziua depunerii instrumentului de ratificare de către două din Părţile Contractante, prezentul Protocol va intra în vigoare între aceste două părţi. în relaţiunile mutuale ale celorlalte Părţi Contractante şi statele pentru care protocolul a şi intrat în vigoare, va intra în vigoare pe măsură ce se va depune instrumentul lor de ratificare.

5. Guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste va notifica imediat fiecare depunere tuturor semnatarilor prezentului Protocol.

Art. IV. în scop de a da efect primului articol al prezentului Protocol, fiecare Parte Contractantă după ratificarea de către organele sale legislative a Tratatului de la Paris din 1928 o va notifica imediat pe cale diplomatică guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste şi tuturor celorlalţi Părţi la prezentul Protocol.

Art. V. Prezentul Protocol este deschis adeziunii guvernelor tuturor ţărilor. Notificarea adeziunii definitive va trebui să fie făcută în numele guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste care o va notifica tuturor celorlalte Părţi la prezentul Protocol. Din momentul primirii zisei notificări privitoare la adeziune, prezentul Protocol va fi pus în vigoare în relaţiunile mutuale ale statului aderent şi a tuturor celorlalte Părţi la prezentul Protocol.

Art. VI. Punerea în vigoare prin efectul prezentului Protocol a Tratatului de la Paris din 1928 în relaţiunile mutuale ale statului aderent şi ale tuturor celorlalte Părţi ale prezentului Protocol va trebui să fie realizată pe calea prevăzută la art IV al prezentului Protocol.

Art. VII. Prezentul Protocol este întocmit într-un singur exemplar după care copie autentică va fi comunicată de către guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste fiecăruia din

statele semnatare sau aderente.

Drept care plenipotenţiarii susnumiţi au semnat prezentul Protocol şi şi-au pus sigiliilor lor.

Făcut la Moscova, la 9 februarie 1929.

Monitorul oficial, nr. 70, din 27 martie 1929.

142. Discurs rostit de Nicolae Titulescu, în calitate de preşedinte, la deschiderea celei de-a 11-a sesiuni ordinare a Adunării generale a Societăţii Naţiunilor**********

(10 septembrie 1930)

Doamnelor şi domnilor,

Permiteţi-mi să vă exprim adânca mea recunoştinţă pentru marea cinste pe care aţi făcut-o ţării mele şi mie personal încredinţându-mi, prin voturile dumneavoastră, înalta demnitate de preşedinte al celei de-a 11-a Adunări a Societăţii Naţiunilor.

Ingăduiţi-mi să văd în gestul spontan al numeroaselor delegaţii care au propus numele meu pentru funcţia de preşedinte dovada că eforturile permanente ale ţării mele de a organiza prin pace şi muncă o viaţă conformă cu marile principii ale Societăţii Naţiunilor n-au trecut neobservate de către dumneavoastră.

Să-mi fie de asemenea îngăduit, domnule preşedinte al Consiliului, să vă exprim profunda mea recunoştinţă pentru cuvintele prea elogioase pe care le-aţi rostit despre mine şi pe care pot să le justifice doar extrema dumneavoastră bunăvoinţă, precum, poate, şi faptul că am participat încă! de la început la lucrările Societăţii Naţiunilor.

Sarcina pe care mi-aţi încredinţat-o implică mari răspunderi. Nu mă dau în lături de la nici una din ele, le accept pe toate. Dar veţi binevoi, sunt sigur, să mă ajutaţi la îndeplinirea acestei sarcini, acordându-mi nepreţuitul dumneavoastră sprijin, ca să putem duce la capăt împreună o muncă rodnică şi operativă.

Cea de-a 11-a Adunare va trebui să discute probleme ce depăşesc în importanţă pe cele abordate până acum de Societatea Naţiunilor. Toate naţiunile, fără excepţie, întâmpină în clipa de faţă dificultăţi, mai ales de ordin economic, aşa încât nesoluţionarea unei probleme poate să atragă un regres periculos pentru civilizaţie.

Nu mă îndoiesc nicidecum de triumful cooperării internaţionale asupra tuturor năpastelor ce ne ameninţă din umbră, cu condiţia ca fiecare să aducă aici, în opera de colaborare, cele trei elemente fără de care nimic măreţ nu poate fi înfăptuit: dorinţa de înţelegere, voinţa şi generozitatea. A

********** Adunarea generală a Societăţii Naţiunilor a ales în şedinţa din 10 septembrie 1930, cu 46 de voturi din 50, ca preşedinte al sesiunii ordinare pe ilustrul diplomat român Nicolae Titulescu.

Aşa cum reiese din discursul ţinut cu acest prilej de Nicolae Titulescu, această alegere reprezenta o recunoaştere a eforturilor permanente depuse de România pentru menţinerea păcii şi securităţii. Alegerea a reprezentat totodată şi o recunoaştere a meritelor şi calităţilor personale ale diplomatului român.

trecut ceasul vorbelor; a sunat ceasul faptelor. Iată de ce voi încheia rostind urările mele cele mai calde pentru ca deciziile dumneavoastră să se prefacă în acţiuni, şi anume în acele acţiuni pe care omenirea le aşteaptă de la dumneavoastră.

Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice,* Bucureşti, Editura Politică, 1967, p. 330—331.

143. Pactul de reorganizare al Micii înţelegeri††††††††††††††††††††††††††††††††

(16 februarie 1933)

Maiestatea Sa regele României, preşedintele Republicii Cehoslovace şi Maiestatea Sa regele Iugoslaviei.

Doritori de a menţine şi organiza pacea,

Având ferma voinţă de a intensifica raporturile economice cu toate statele fără deosebire şi în special cu statele Europei centrale,

Cu grijă de a vedea salvgardată pacea în toate împrejurările, de a asigura evoluţiunea spre o stabilizare definitivă a condiţiunilor în Europa centrală şi de a face să se respecte interesele comune ale ţărilor lor, Decişi să dea în acest scop raporturilor de amiciţie şi de alianţă care există între cele trei state ale Micii înţelegeri o bază organică şi stabilă, şi

Convinşi de necesitatea de a realiza această stabilitate, pe de o parte, prin unificarea completă a politicii lor generale şi, pe de altă parte, prin constituirea unui organ director al acestei politici comune, grupul celor trei state ale Micii înţelegeri, formând astfel o unitate internaţională superioară şi deschisă altor state în condiţiuni de stabilit pentru fiecare caz în parte,

Au hotărât să stabilească cele ce urmează în dispoziţiunile de mai jos şi

Au desemnat ca plenipotenţiari ai lor: Maiestatea Sa regele României pe excelenţa sa domnul Nicolae Titulescu, ministru al afacerilor străine;

Preşedintele Republicii Cehoslovace pe excelenţa sa domnul Eduard Benes, ministru al afacerilor străine;

Maiestatea Sa regele Iugoslaviei pe excelenţa sa domnul Bogoliub Jevtic, ministru al afacerilor străine;

Care, după ce şi-au prezentat deplinele lor puteri, au convenit asupra dispoziţiunilor următoare:

†††††††††††††††††††††††††††††††† Hotărârea de perfecţionare a formei organizatorice a Micii înţelegeri a fost adoptată la Consfătuirea de la Belgrad din 18—19 decembrie 1932. Tot atunci s-a adoptat de către miniştrii afacerilor externe şi hotărârea de a se elabora un statut al alianţei.

în cadrul consfătuirii de la Geneva au fost prelungite pe o perioadă nelimitată toate tratatele precedente privind colaborarea dintre cele trei state şi la 16 februarie în numele guvernelor lor miniştrii afacerilor externe Eduard Benes, Nicolae Titulescu şi Bogoliub Jevtic au semnat Pactul de organizare a Micii înţelegeri.

Art. 1. Un Consiliu permanent al statelor Micii înţelegeri, compus din miniştrii afacerilor străine ai celor trei ţări respective sau de delegaţii speciali, numiţi în acest scop, este constituit ca organ director al politicii comune a grupului celor trei state. Hotărârile Consiliului permanent vor fi luate cu unanimitate.

Art. 2. Consiliul permanent, în afară de raporturile sale regulate pe cale diplomatică, se întruneşte în mod obligatoriu cel puţin de trei ori pe an. Una din întrunirile anuale obligatorii are loc, rând pe rând, în fiecare din cele trei state, cealaltă se va ţine la Geneva cu ocaziunea Adunării Societăţii Naţiunilor.

Art. 3. Preşedintele Consiliului permanent este ministrul afacerilor străine al statului unde se ţine întrunirea obligatorie anuală. Dânsul ia
iniţiativa în vederea fixării datei şi desemnării locului întrunirii, stabileşte ordinea de zi şi prepară deciziunile de luat. Până la prima reuniune obligatorie a anului următor el rămâne preşedintele Consiliului permanent. !

Art. 4. în toate chestiunile care sunt discutate, precum şi în toate deciziunile care sunt luate, fie în ceea ce priveşte raporturile statelor Micii înţelegeri între ele, fie în ceea ce priveşte raporturile lor cu terţii, principiul egalităţii absolute a celor trei state ale Micii înţelegeri este respectat în mod riguros.

Art. 5. Conform nevoilor situaţiunii, Consiliul permanent poate să hotărască ca într-o chestiune determinată reprezentaţiunea sau apărarea punctului de vedere al statelor Micii înţelegeri să fie încredinţată unui singur delegat sau delegaţiunii unui singur stat.

Art. 6. Orice tratat politic al fiecăruia din statele Micii înţelegeri, orice act unilateral schimbând situaţiunea politică actuală a unuia din statele Micii înţelegeri faţă de un stat terţ, precum şi orice acord economic care are consecinţe politice importante, vor cere de aici înainte consimţământul unanim al Consiliului Micii înţelegeri.

Tratatele politice actuale ale fiecăruia din statele Micii înţelegeri cu statele terţe vor fi în mod progresiv şi pe cât posibil unificate.

Art. 7. Un Consiliu economic al statelor Micii înţelegeri pentru coordonare progresivă a intereselor economice ale celor trei state, fie între ele, fie în raporturile lor cu statele terţe, este constituit. El va fi compus din specialişti şi din experţi în materie economică, comercială şi financiară şi va funcţiona ca organ auxiliar consultativ al Consiliului permanent în politica sa generală.

Art. 8. Consiliul permanent are facultatea de a crea alte organe stabile sau temporare, comisiuni sau comitete, fie pentru o chestiune specială, fie pentru grupuri de chestiuni determinate în vederea studierii lor şi pregătirii soluţiunilor lor pentru Consiliul permanent.

Art. 9. Un Secretariat al Consiliului permanent este creat. Sediul său este stabilit totdeauna pentru un an în capitala preşedintelui în exerciţiu al Consiliului permanent. O secţiune a Secretariatului va funcţiona în mod permanent la sediul

Societăţii Naţiunilor la Geneva.

Art. 10. Politica comună a Consiliului permanent trebuie să fie inspirată de principiile generale conţinute în toate marile acte internaţionale ale politicii de după război, precum sunt: Pactul Societăţii Naţiunilor, Pactul din Paris, Actul general de arbitraj, convenţiunile eventuale asupra dezarmării şi pactele de la Locarno. De altfel, nimic în prezentul pact nu poate fi contrar principiilor şi dispoziţiunilor din Pactul Societăţii Naţiunilor.

Art. 11. Convenţiunile de alianţă între România şi Cehoslovacia din 23 aprilie 1921, între România şi Iugoslavia din 7 iunie 1921 şi între Cehoslovacia şi Iugoslavia din 31 august 1922, care au fost prelungite la 21 mai 1929 şi care sunt completate prin dispoziţiunile prezentului pact, precum şi Actul general de conciliaţiune, arbitraj şi regulament judiciar, semnat de către cele trei state ale Micii înţelegeri la Belgrad la 21 mai 1929, sunt reînnoite pentru un timp ilimitat.

Art. 12. Prezentul pact va fi ratificat şi schimbul de ratificări va avea loc la Praga, cel mai târziu cu ocaziunea celei mai apropiate reu-
niuni anuale obligatorii. El va intra în vigoare în ziua schimbului de ratificări.

Drept care plenipotenţiarii sus-numiţi au semnat prezentul pact.

Făcut la Geneva, la 16 februarie 1933, în trei exemplare identice.

Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice,*
Bucureşti, Editura Politică, 1967, p. 474—476.

144. Convenţia de definire a agresiunii

(4 iulie 1933)

Maiestatea Sa regele României, preşedintele Republicii Cehoslovace, preşedintele Republicii Turce, Comitetul Central Executiv al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste şi

La Conferinţa pentru dezarmare de la Geneva aveau loc discuţii controversate asupra unei probleme fundamentale: când se produce sau nu o agresiune. În ziua de 6 februarie 1933, comisarul poporului pentru afacerile externe al Uniunii Sovietice, M. Litvinov, a propus un proiect de definiţie a agresiunii. Proiectul a fost analizat de un comitet prezidat de N. Politis, care la 24 mai a prezentat un raport în Comisia politică a dezarmării. Astfel, s-a ajuns la convenţiile de definire a agresiunii semnate de Uniunea Sovietică cu statele limitrofe (3 iulie 1933) şi cu Mica înţelegere şi Turcia (4 iulie 1933). Faptul că, potrivit concepţiei ce a stat la baza acestor convenţii, „prin teritoriu se înţelege teritoriul asupra căruia un stat îşi exercită autoritatea”, a determinat diplomaţia românească să aprecieze că, semnându-le, se obţine o condiţie pentru recunoaşterea graniţei de est a României de către U.R.S.S.

Maiestatea Sa regele Iugoslaviei;

Dornici de a întări pacea existentă între ţările lor;

Considerând că Pactul Briand-Kellog, ai cărui semnatari sunt, interzice orice agresiune;

Socotind necesar în interesul securităţii generale de a defini cât mai precis posibil agresiunea pentru a preveni orice pretext pentru justificarea ei;

Constatând că toate statele au deopotrivă drept la independenţă, la securitate, la apărarea teritoriilor lor şi la libera dezvoltare a instituţiilor lor;

însufleţiţi de dorinţa, în interesul păcii generale, de a asigura tuturor popoarelor inviolabilitatea teritoriului ţării lor;

Socotind util în interesul păcii generale de a pune în vigoare între ţările lor reguli precise care să definească agresiunea în aşteptarea ca acestea din urmă să devină universale;

Au decis în acest scop de a încheia prezenta Convenţiune, împuternicind pentru aceasta:§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

Care au convenit asupra următoarelor dispoziţiuni:

Art. I. Fiecare din înaltele Părţi Contractante se angajează să accepte în raporturile ei mutuale cu fiecare din celelalte şi cu începere din zimţ punerii în vigoare a prezenţei Convenţiuni definiţia agresiunii astfel cum a fost explicată în raportul Comitetului pentru chestiunile de securitate
cu data de 24 mai 1933 (Raportul Politis) la Conferinţa pentru reducerea şi limitarea armamentelor, raport făcut în urma propunerii delegaţiunii sovietice.

Art. II. în consecinţă, va fi recunoscut ca agresor într-un conflict internaţional, sub rezerva acordurilor în vigoare între părţile în conflict, statul care cel dintâi va fi comis una din acţiunile următoare:

1) declaraţiune de război unui alt stat;

2) invaziune prin forţele sale armate, chiar fără declaraţie de război, a teritoriului unui alt stat;

3) atac prin forţele sale terestre, navale sau aeriene, chiar fără declaraţie de război, a teritoriului, navelor sau aeronavelor unui alt stat;

4) blocus naval al coastelor sau al porturilor unui alt stat;

5) sprijin dat bandelor armate care, formate pe teritoriul său, vor fi invadat teritoriul unui alt stat sau refuzul, cu toată cererea statului invadat, de a lua pe propriul său teritoriu toate măsurile în puterea lui pentru a lipsi zisele bande de orice ajutor sau protecţiune.

Art. III. Nici o consideraţiune de ordin politic, militar, economic sau alta nu va putea servi drept scuză sau justificare a agresiunii prevăzute la articolul II (ca exemplu a se vedea Anexa).**********

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§* Urmează nominalizarea plenipotenţiarilor.

********** Anexa la articolul III al Convenţiei relative la definiţia agresiunii:

înaltele Părţi Contractante semnatare ale Convenţiei relative la

Art. IV. Prezenta Convenţiune este deschisă adeziunii tuturor celorlalte naţiuni. Adeziunea va conferi aceleaşi drepturi şi va impune aceleaşi obligaţiuni ca semnătura iniţială. Adeziunea va fi comunicată guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, care va informa imediat pe ceilalţi semnatari.

Art. V. Prezenta Convenţiune va fi ratificată de înaltele Părţi Contractante conform legislaţiunii fiecăreia din ele.

Instrumentele de ratificare vor fi depuse de fiecare din înaltele Părţi Contractante pe lângă guvernul Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice.

De îndată ce instrumentele de ratificare vor fi depuse de două din înaltele Părţi Contractante, prezenta Convenţiune va intra în vigoare între aceste două Părţi. Ea va intra în vigoare pentru toate celelalte înaltele Părţi Contractante pe măsura în care toate acestea vor depune la rândul lor, instrumentele de ratificare.

Fiecare depunere a instrumentelor de ratificare va fi imediat notificată de guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste tuturor semnatarilor prezentei Convenţiuni.

Art. VI. Prezenta Convenţiune a fost semnată în cinci exemplare, din care fiecare dintre Părţile Contractante a primit unul.

Drept care plenipotenţiarii enumeraţi mai sus au semnat prezenta Convenţiune şi au aplicat sigiliile lor.

Făcut la Londra, la 4 iulie 1933.††††††††††††††††††††††††††††††††

definiţia agresiunii ;

Dornice, sub rezerva expresă a nu restrânge întru nimic aplicaţiunea absolută a regulii pusă în articolul II al zisei Convenţii, de a da anumite indicaţiuni de natură a determina agresorul;

Constată că nici un act de agresiune în sensul articolului II al zisei Conven- ţiuni nu va putea, între altele, să fie justificat de una din împrejurările următoare:

A. Situaţia internă a unui stat, de exemplu:

structura sa politică, economică, sau socială; greşelile atribuite administraţiei sale, tulburările provenind din greve, revoluţiuni, contrarevoluţiuni sau război civil.

B. Purtarea internaţională a unui stat, de exemplu:

violarea sau pericolul de violare a drepturilor sau intereselor materiale sau morale ale unui stat străin sau ale supuşilor săi; ruptura relaţiilor diplomatice sau economice; măsuri de boicotaj economic sau financiar; diferendele relative la angajamentele economice, financiare sau altele faţă de statele străine; incidentele de frontieră care nu intră în unul din cazurile de agresiune indicate la articolul II.

înaltele Părţi Contractante sunt, pe de altă parte, de acord a recunoaşte ca legitimare a violării drepturilor ginţilor care ar putea fi implicate în circumstanţe cuprinse în enumerarea de mai sus. (Urmează semnăturile).

†††††††††††††††††††††††††††††††† Urmează semnăturile: N. Titulescu, Jan Masaryk, Mehmet Munir, Maksim Litvinov, D. Diuric.

Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice,*
Bucureşti, Editura Politică, 1967, p. 512—514.

145. Articolul „Scopurile Ligii Antirevizioniste Române”*,

publicat de „Universul” la 22 decembrie 1933

Directorul ziarului nostru, d. Stelian Popescu, a ţinut aseară, la ora 7, la radio, o conferinţă asupra ţelurilor „Ligii Antirevizioniste Române”. i

Aţi auzit în ultimele zile — spune d. Stelian Popescu —■ vorbindu-se mad mult decât oricând despre revizuire şi că la noi în ţară s-au pus bazele „Ligii Antirevizioniste”.

Scopul cuvântării mele este să explic opiniei publice româneşti ţelurile acestei Ligi.

Propaganda maghiară

De 15 ani, Ungaria desfăşoară dincolo de graniţele ei cea mai intensă şi mai sistematică propagandă revizionistă a tratatelor de pace.

Mijloacele infinite de informaţie pe care le are „Universul” m-a pus de multă vreme în măsură să cunosc ravagiile pe care le făcea contra noastră această propagandă în toate ţările europene şi chiar dincolo de continentul nostru şi mi s-a atras atenţia asupra fondurilor enorme cheltuite în acest scop de vecinii noştri.

După ce arată, pe larg, mijloacele de care se folosesc maghiarii în propaganda lor, d-l Stelian Popescu arată efectul acestei propagande.

Efectul acestei propagande, nu numai în Anglia şi Italia, dar şi în Franţa şi Spania, este destul de puternic şi vizibil.

Ungurii au căpătat de partea lor o parte din cele mai reprezentative ziare şi pe unii din cei mai de seamă dintre literaţii ţărilor respective.

Am atras la timp — continuă d. Stelian Popescu — atenţia guvernului nostru asupra gravităţii pe care o prezintă pentru noi această propagandă, cerându-i organizarea unei contra-propagande efective care să pună în lumină drepturile istorice şi teritoriale ale României întregite, precum şi netemeinicia revendicărilor ungureşti.

Mi s-a răspuns invocându-se mai întâi autoritatea tratatelor existente şi eficacitatea acţiunii generale pentru menţinerea păcii, dusă în cadrul Societăţii Naţiunilor.

Cum s-a născut „Liga Antirevizionistă“

Scopurile Ligii

Am primit adeziuni cu zecile de mii. Nu este suficient însă. Tot dinamismul acestui entuziasm general trebuie canalizat şi organizat cu multă înţelegere.

Liga Antirevizionistă are de scop să suplinească statul român până ce el va fi în măsură să reacţioneze cum trebuie.

De aceea, ţelurile Ligii, aşa cum au fost precizate prin statut, sunt următoarele:

a) Să dezvolte simţăminte de solidaritate şi de rezistenţă românească, organizată împotriva încercărilor şi atingerilor aduse unităţii teritoriale a ţării româneşti şi demnităţii naţionale a poporului român;

b) Să organizeze în ţară şi în străinătate propagandă intensă pentru menţinerea şi organizarea păcii pe baza respectării tratatelor şi în cadrul intereselor statului român pe veci unit;

c) Să lucreze pentru întărirea legăturilor politice şi sufleteşti cu statele şi popoarele amice şi aliate care se străduiesc de asemenea pentru menţinerea tratatelor ce le garantează drepturile lor istorice şi integritatea lor teritorială;

d) Să lupte pentru întărirea conştiinţei naţionale în masele poporului şi pentru mobilizarea permanentă a forţelor morale ale naţiunii române spre a fi gata oricând să răspundă şi să apere integritatea patrimoniului naţional;

e) Să combată propaganda şi acţiunile de orice natură, tendenţioase, din ţară şi de peste hotare, asmuţite fie de state, fie de organizaţii de orice fel, în vederea revizuirii tratatelor de pace;

f) Să informeze permanent opinia publică din ţară şi din străinătate asupra acţiunilor subversive şi mijloacelor cu care se lucrează contra statului român şi a unităţii lui politice şi naţionale şi prin aceasta contra păcii însăşi.

Deviza Ligii este: „Pace pe temelia tratatelor, pe respectul obligaţiunilor internaţionale şi pe întărirea forţelor morale şi materiale între naţiuni”.

Universul, 22 decembrie 1933.

146. Documente privind stabilirea raporturilor diplomatice între România şi Uniunea Sovietică

(9 iunie 1934)

a) **Textul scrisorii lui Nicolae Titulescu adresată lui Maksim Litvinov**

Geneva, 9 iunie 1934

Domnule ministru,

Am onoarea a aduce la cunoştinţa domniei voastre cele ce urmează:

La conferinţa Micei înţelegeri de la Zagreb, din 22 ianuarie 1934, cei trei miniştri de afaceri străine au hotărât între ei că ar fi oportun ca statele membre ale Micei înţelegeri să reia relaţiile diplomatice şi politice cu U.R.S.S. de îndată ce împrejurările diplomatice şi politice necesare vor fi întrunite. în urma convorbirilor mele cu domnia voastră, d-le comisar al poporului, la începutul lunei lui iunie, Consiliul permanent al Micei înţelegeri a constatat, la Geneva, că împrejurările politice şi diplomatice îngăduiesc, acum, fiecăruia dintre statele membre ale Micei înţelegeri să lucreze conform rezoluţiei de la Zagreb în momentul oportun.

Având în vedere ceea ce precede, sunt fericit de a vă informa că drept rezultat al convorbirilor noastre guvernul regal al României a hotărât să stabilească relaţiuni diplomatice normale cu U.R.S.S. şi să purceadă la numirea unui trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar.

Am ferma convingere că relaţiunile astfel stabilite vor rămâne pentru totdeauna normale şi amicale şi că naţiunile noastre vor continua să coopereze, pentru cel mai mare bine al lor, la menţinerea păcii lumii.

Vă rog să primiţi, d-le comisar al poporului, asigurarea consideraţiei mele cele mai înalte.

b) **Scrisoarea de răspuns a lui Maksim Litvinov, (Geneva, 9 iunie 1934)**

Domnule ministru,

Sunt fericit de a vă informa că drept rezultat al convorbirilor noastre guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste a decis să stabilească relaţiuni diplomatice normale cu guvernul regal al României şi să purceadă la numirea unui trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar.

Am ferma convingere că relaţiile astfel stabilite vor rămâne pentru totdeauna normale şi amicale şi că naţiunile noastre vor continua să coopereze, pentru cel mai mare bine reciproc al lor, la menţinerea păcii lumii.

Vă rog să primiţi, domnule ministru al afacerilor străine, asigurarea consideraţiei mele cele mai înalte.

Geneva, 9 iunie 1934

c) **Nota, cu text identic, schimbată, între cei doi miniştri**

Domnule ministru,

Prin scrisorile ce am schimbat la 9 iunie 1934, relaţiuni diplomatice regulate au fost stabilite între ţările noastre.

Pentru ca aceste relaţiuni să se poată desfăşura în chip normal, în înţelesul unei apropieri din ce în ce mai mari şi a unei prietenii reale şi trainice, am onoarea de a confirma înţelegerea care urmează:

Guvernele ţărilor noastre îşi *garantează* mutual plinul şi întregul respect al suveranităţii fiecăruia din statele noastre şi abţinerea de la orice imixtiune, directă sau indirectă, în afacerile

interne şi în dezvoltarea fiecăreia dintre ele şi în special a oricărei agitaţiuni, propagandei şi oricărui fel de intervenţiuni sau de sprijin al acestora.

Guvernele se obligă, în afară de aceasta, de a nu crea, nici de a susţine, nici de a autoriza şederea pe teritoriul lor a organizaţiilor care şi-ar popune ca scop lupta armată contra celuilalt stat, sau atentate prin forţă[1] la regimul lui politic ori social, sau provocând acte de terorism ori preparând asemenea acte contra reprezentanţilor lui oficiali, precum nici a organizaţiilor care şi-ar atribui rolul de guvern al celuilalt stat sau a unei părţi din teritoriul lui.

De asemenea, ele se leagă de a interzice recrutarea ca şi intrarea pe teritoriul lor şi tranzitul prin teritoriul lor a forţelor armate, a armelor., a muniţiunilor, a echipamentului şi al oricărui fel de material destinat acestor organizaţii.

Binevoiţi vă rog a primi, domnule ministru al afacerilor străine, asigurarea consideraţiei mele cele mai înalte.

Interesele şi drepturile României, în texte de drept internaţional public. Cu un studiu introductiv de N. Daşcovici, Iaşi, 1936, p. 450—452.

147. Pactul înţelegerii Balcanice

(9 februarie 1934)

Preşedintele Republicei Elene, Maiestatea Sa regele României, preşedintele Republicei Turce şi Maiestatea Sa regele Iugoslaviei;

Doritori a contribui la întărirea păcii în Balcani;

însufleţiţi de spiritul de înţelegere şi de împăciuire care a prezidat la elaborarea Pactului Briand-Kellong şi la hotărârile privitoare la el ale Adunării Societăţii Naţiunilor;

Ferm hotărâţi să asigure respectul angajamentelor contractuale în fiinţă şi menţinerea ordinei teritoriale acum stabilită în Balcani;

Au hotărât să încheie un Pact de înţelegere Balcanică.

Art. 1. Grecia, România, Turcia şi Iugoslavia îşi garantează mutual siguranţa tuturor fruntariilor lor balcanice.

Art. 2. înaltele Părţi Contractante se obligă să se sfătuiască asupra măsurilor de luat în faţa unor împrejurări ce ar putea atinge interesele lor aşa cum sunt definite prin prezentul acord.

Ele se obligă să nu întreprindă nici o acţiune politică faţă de orice ţară balcanică, nesemnatară a prezentului acord, fără avizul mutual prealabil, şi să nu ia nici o obligaţie politică faţă de orice altă ţară balcanică fără consimţământul celorlalte Părţi Contractante.

Art. 3. Prezentul acord va intra în vigoare îndată după semnarea lui de toate Puterile Contractante şi va fi ratificat cât mai repede cu putinţă; el va fi deschis oricărei alte ţări

balcanice, a cărei aderare va face obiec-

tul unei cercetări favorabile din partea Părţilor Contractante, şi va avea efect de îndată ce celelalte ţări semnatare îşi vor fi notificat asentimentul. Drept care zişii plenipotenţiari au semnat prezentul pact‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡.

Făcut la Atena, în 9 februarie 1934, în patru exemplare, din care câte unul a fost remis fiecăreia din înaltele Părţi Contractante.

Interesele şi drepturile României în texte de drept internaţional public. Cu un studiu introductiv de N. Daşcovici, Iaşi, 1936, p. 448—449.

148. Explicaţiile date de Nicolae Titulescu cu privire la atitudinea sa de apărare a poporului etiopian în cadrul Societăţii Naţiunilor,

în iulie 1936

Ieri, în momentul când împăratul Abisiniei s-a urcat la tribună cu o atitudine de demnitate desăvârşită şi înainte de a deschide gura fluierături puternice au izbucnit din tribune. Preşedintele van Zeeland, deşi un om foarte inteligent, probabil pentru a nu se angaja, nu a intervenit deloc. Delegaţii Adunării şi-au pierdut capul şi au dat spectacolul unei adevărate ruşini. Cunoscător al situaţiunii şi neavând cunoştinţă de la cine porneau fluierăturile am înaintat în mijlocul incintei şi am rostit cuvintele următoare: „Domnule preşedinte, în numele justiţiei vă rog a interveni pentru a face să înceteze asemenea acte". Adunarea întreagă a ovaţionat această declaraţiune în frunte cu cel mai italofil dintre reprezentanţii ei, preşedintele Motta, care a arestat pe tulburătorii liniştii, printre care, spre surprinderea mea, am aflat că se găsea un mare jurnalist italian prieten mie. Inamici de-ai noştri, fie ei unguri sau polonezi, s-au grăbit să telegrafieze la Roma că am cerut darea afară a sălbaticilor italieni.

Dacă aş fi ştiut ca sunt italieni procedam la fel, pentru că, dacă Societatea Naţiunilor, după ce îşi reneagă principiile, nu rămâne cel puţin un club în care regulile gentilomilor să fie respectate, mai bine să se dizolve imediat.

Presa italiană m-a atacat în mod trivial, cu tot discursul meu ce făcusem pentru Italia cu trei zile înainte şi cu toate că nu era vorba de Italia, ci de ordinea în şedinţele Adunării, care, ca fost preşedinte al Adunării, mă preocupa în cel mai înalt grad.

Dealtfel, preşedintele van Zeeland, după 24 de ore de reflexiune, a înfierat direct pe italieni într-un discurs în care

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Au semnat: Demetru Maximos, Nicolae Titulescu, Tevfik Rustil Bey, Bogoliub Jevtic.

vorbeşte de tulburarea demnităţii lucrărilor Ligii, de repeziciunea cu care tulburătorii Adunării au fost arestaţi şi de făgăduiala că, dacă asemenea acte se vor produce în viitor, va proceda în acelaşi fel cum a procedat în şedinţa de ieri.

Totuşi, presa italiană nu atacă pe van Zeeland, nici pe Motta, care a ordonat arestarea ziariştilor italieni, nici pe delegaţii care au aplaudat în mod zgomotos împotriva Italiei. Ea se mărgineşte la atacuri împotriva

mea, din care reţin patru puncte: 1) că mentalitatea mea este inferioară mentalităţii africane; 2) că presa a avut dreptate să nu înregistreze de- claraţiunile mele de simpatie faţă de Italia de acum câteva zile, căci le ştia lipsite de sinceritate; 3) că atâta vreme cât voi fi eu ministru al afacerilor străine nu poate fi înţelegere între Italia şi România; 4) că, dacă am preferat pe negus, aceasta se explică prin faptul că nu sunt alb şi că, datorat unui adulter în familia mea cu un asiatic, eu sunt un om de culoare.

Faţă de o asemenea procedare, am chemat pe reprezentantul Italiei, Bova, şi i-am declarat:

1) că declaraţiunile din presa italiană, controlată de guvern şi redactată de jurnalişti care toţi sunt funcţionari ai guvernului, după care chiar atunci când vorbesc de Italia sinceritatea lor trebuie exclusă, îmi dovedeşte eroarea politicii care consistă în a arăta Italiei simpatie în momentele grele, deoarece ea vede în aceste sentimente numai o dovadă de slăbiciune;

2) că voi interzice intrarea în România a presei italiene, care mă ponegreşte pe mine singur în chip atât de trivial vorbind de adultere cu asiatici petrecute în familia mea;

3) că nu vom ataca Italia în presa română, dar nici nu vom mai da drumul telegramelor italiene atâta timp cât ministrul afacerilor străine a fost atacat şi nu i s-a dat reparaţiune;

4) că domnul Mussolini poate să schimbe pe Graziani în Abisinia, dar nu ministrul afacerilor străine al României. Aceasta nu o poate face decât Maiestatea Sa regele Carol sau ministrul afacerilor străine el singur demisionând. Dar Italia să ştie că în acest caz ea nu are nimic de câştigat, pentru că influenţa cea mai apropiată de noi şi cea mai puternică, în afară de cea pe care o dictează afinitatea de rasă, este influenţa germană;

5) că Mica înţelegere şi înţelegerea Balcanică au decis să nu ia cuvântul cu prilejul actualelor dezbateri la Adunarea Societăţii Naţiunilor cu toate insistenţele mele, care, cred că ele nu pot fi absente în discu- ţiune atât de importantă.

Faţă de obstinaţiunea lor, le-am declarat ieri că voi lua cuvântul în numele României singură, făcând un discurs cald la adresa Italiei în genul celui de ieri.

în prezenţa atitudinii presei italiene, regret să spun că trebuie să mă raliez la deciziunea majorităţii Micii înţelegeri şi înţelegerii Balcanice, căci, dacă aş face discursul la adresa Italiei ce proiectasem, după insultele primite eu singur din toţi delegaţii în presa italiană, ar însemna căi aş avea eu o reparaţiune de dat, iar nu de primit.

diplomatice, Bucureşti, Editura Politică, 1967, p. 788—790.

149. Comunicat de presă cu privire Ia rezoluţia Consiliului de Miniştri din 14 iulie 1936, prin care se aprobă politica externă promovată de Nicolae Titulescu

La 14 iunie 1936, între Gh. Tătărescu, I. Inculeţ, V. Antonescu şi N. Titulescu fusese încheiată următoarea minută:

1. Consiliul de Miniştri şi rezoluţiunea lui.

2. Pactul de alianţă unică între Franţa şi Mica înţelegere contra oricărui agresor ar fi.

3. În vederea semnării Pactului de asistenţă mutuală cu U.R.S.S., pentru care guvernul a dat autorizarea lui încă din iulie trecut şi pe care azi Sovietele refuză a-l încheia, întreprinderea unei opere de destindere a Sovietelor pe baza principiilor următoare:

a) încetarea atacurilor în presă contra lui (sic!) U.R.S.S. şi combaterea numai a comunismului intern, al cărui partizan nici unul din membrii guvernului nu sunt (sic!);

b) articolele de presă favorabile apropierii cu U.R.S.S. din punct de vedere extern, invederând că noi nu putem păstra alianţele noastre existente cu Franţa, Cehoslovacia şi Turcia dacă nu cădem la o înţelegere, ba chiar devenim inamicii lui U.R.S.S. (sic!) aliatul aliaţilor noştri!

c) vorbirea în întrunirile publice ale Partidului Liberal despre necesitatea unei înţelegeri pe tărâmul politicii externe cu U.R.S.S. şi pe baza acestei discriminaţiuni:

Suntem inamicii comunismului intern şi hotărâţi să ne conducem destinele ţării după directivele proprii româneşti, dar pe tărâmul politicii **externe** suntem pentru o înţelegere cu U.R.S.S., aliatul aliaţilor noştri, Franţa, Cehoslovacia şi Turcia, înţelegere, care singură poate da acestor alianţe valoarea lor efectivă, noi neputând fi în acelaşi timp şi aliatul Franţei, şi inamicul Rusiei, aliata ei.

4. Păstrarea deplinelor puteri pentru încheierea unui pact de asistenţă mutuală cu U.R.S.S., date deja domnului Titulescu de mult.

5. încetarea atacurilor prin presă contra tuturor statelor străine, şi în special contra regimurilor interne, chiar dacă politica lor externă nu concordă cu a noastră, asemenea acte neputând decât slăbi poziţiunea externă a României.

6. Supravegherea tuturor legaţiunilor, fără deosebire, care se amestecă în viaţa noastră internă şi aducerea la cunoştinţa Ministerului de Afaceri Străine a raporturilor de poliţie făcute în acest scop, precum şi luarea tuturor măsurilor ca toate legaţiunile străine, fără deosebire, să nu mai iasă din rolul lor diplomatic şi să nu mai continue imixtiunea lor în viaţa politicii noastre interne fie prin propagandă de la om la om, fie *prin*

intervenţiuni pe lângă români§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ fie prin imixtiuni în presă.

7. Solidaritatea cea mai desăvârşită a întregului guvern în raporturile lui cu acei miniştri străini care şi-au făcut o specialitate din a separa pe ministerul afacerilor străine de restul guvernului şi de a-l considera că

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Cuvintele subliniate au fost ulterior şterse cu creionul.

conduce o politică pur personală, atunci când el nu este decât expresiu- nea guvernului, a parlamentului şi a ţării.

Gh. Tătărescu, Ion Inculeţ, Victor Antonescu, N. Titulescu

N. Titulescu, *Documente diplomatice,* Bucureşti, Editura Politică, 1967, p. 796—797.

150. Protocolul semnat de Nicolae Titulescu şi Maksim Litvinov privind pactul de asistenţă mutuală între România şi U.R.S.S.

(21 iulie 1936)

1. . Asistenţa mutuală în cadrul Societăţii Naţiunilor (ca de ex. în tratatul cehoslovac sau francez) care să nu vizeze în mod special un stat, ci, în general, orice agresor european.

2. Intrarea în acţiune a fiecăreia din cele două ţări se va face numai când Franţa va fi intrat în acţiune.

3. Guvernul U.R.S.S. recunoaşte că, în virtutea diferitelor sale obligaţii de asistenţă, trupele sovietice nu vor putea trece niciodată Nistrul fără o cerere formală în acest sens din partea guvernului regal al României, la fel cum guvernul regal al României recunoaşte că trupele române nu vor putea trece niciodată Nistrul în U.R.S.S. fără o cerere formală a guvernului U.R.S.S.

4. La cererea guvernului regal al României, trupele sovietice trebuie să se retragă imediat de pe teritoriul român la est de Nistru, după cum, la cererea guvernului U.R.S.S., trupele române trebuie să se retragă imediat de pe teritoriul U.R.S.S. la vest de Nistru.

Biblioteca Academiei, Arhiva istorică, fond XV, dos. 355.

151. Memoriul adresat de Corneliu Zelea Codreanu regelui Carol al U-lea

(5 noiembrie 1936)

<I>

Majestate,

Nu dorim să supărăm pe nimeni cu părerile noastre în materie de politică externă. Acum este vorba însă de ceva mai mult decât de o simplă părere. E vorba de viitorul ţării noastre.

Suntem în drept să vorbim — şi să vorbim cu hotărâre şi bărbăţie.

Tot ce fac politicienii români în politica externă fac pe carnea, pe sângele şi pe răspunderea noastră. Bine sau rău, ei şi-au trăit viaţa. De acum urmează a noastră. Este îngrozitor ca faptele şi atitudinile lor de astăzi să atragă o mare răspundere pe umerii generaţiei noastre.

• Pe marginea din stânga a documentului, în dreptul punctelor 1,

3 şi 4 se află menţiunea „acceptat[11] şi semnăturile celor doi miniştri; în dreptul punctului 2, Litvinov a scris: „nu se acceptă[11], iar Titulescu a notat: „nu pot semna convenţia fără articolul doi“, punându-şi, de asemenea, semnătura.

515

Este cutremurător să ne gândim că noi, tineretul de astăzi, ar fi să fim condamnaţi de a asista la împărţirea sau ciuntirea României Mari, pentru a plăti păcatele unei infame politici externe.

De aceea socotesc că noi, tineretul, am face un act de laşitate, dacă, în aceste ceasuri hotărâtoare pentru viitorul nostru, n-am avea curajul să ne ridicăm şi să facem ca glasul nostru să fie auzit.

Supunem deci Majestăţii Voastre gândurile noastre:

Cerem ca Majestatea Voastră să pretindă tuturor celor ce conduc sau îşi manifestă păreri cu privire la politica externă a României să declare că răspund cu capul pentru obiectivele pe care şi le însuşesc.

Aşteptăm, de asemenea, acelaşi gest de mare curaj şi de mare cavalerism şi din partea Majestăţii Voastre în ceea ce priveşte linia regală de politică externă a României.

în acest mod, în momentul unei eventuale catastrofe, ţara ar cunoaşte şi cui aparţin răspunderile şi natura sancţiunii.

Aceasta pretindem de la oamenii politici români — şi nu teorii cu care n-avem ce face. Pentru că o politică externă este bună sau rea nu atunci când ea se pretează la demonstraţii teoretice, ci atunci când rezultatele ei sunt bune sau fatale pentru ţară.

II

Dacă noi, tineretul, vom fi puşi în situaţia tragică de a intra într-un război alături de puterile bolşevismului, împotriva celor care apără civilizaţia creştină a lumii, care apără bisericile de dărâmare, care apără moaştele sfinţilor, care apără de profanare mormintele eroilor, declarăm pe faţă că vom trage toţi cu revolverele în acei ce ne-au dus acolo şi pentru că nu vom putea dezerta, spre a nu face un act de dezonoare, ne vom sinucide.

Niciodată tineretul neamului românesc nu va lupta sub semnul Satanei împotriva lui Dumnezeu.

III

Nu există Mică înţelegere, nici înţelegere Balcanică. Cine crede în acestea dovedeşte că n-a înţeles nimic.

Faţă în faţă stau numai două lumi. Sub presiunea lor, în clipa războiului, toate combinaţiile diplomatice se vor nărui ca nişte castele de nisip. Aceste două lumi sunt: statele revoluţiilor naţionale, care luptă pentru apărarea Crucii şi a unei civilizaţii milenare, şi Bolşevismul cu anexele sale, care luptă pentru nimicirea neamurilor şi pentru prăbuşirea civilizaţiei creştine.

Aceştia din urmă, bolşevismul şi anexele sale, vor fi nimicite de armatele Crucii şi ale ordinii naturale a lumii. Dacă politicienii români ne vor duce în lotul lor, România va fi ştearsă de pe harta Europei.

IV

Discursul lui Mussolini este un răspuns sfâşietor de dureros

pentru noi, la atitudinea de mare vrăjmăşie şi de mare uneltire pe care politica noastră externă a avut-o faţă de Italia fascistă.

Această politică s-a făcut timp de 14 ani unealta cea mai infamă a Masoneriei şi a Iudaismului. Aici, unde suntem, ne-a adus Masoneria şi Iudaismul.

Din acest punct de vedere socotim că omul acestora, Nicolae Titu^ lescu, a făcut cea mai mare crimă faţă de viitorul statului român.

Noi am fost primul stat din lume, care, ca cea de pe urmă slugă a judaismului, ne-am repezit la ordinul acestuia să decretăm sancţiuni contra Italiei, într-un greu moment al istoriei sale.

Italia consideră gestul nostru mai mult decât un gest de vrăjmăşie: un gest de trădare a rasei latine.

Se miră cineva de ferocitatea discursului lui Mussolini?

În faţa acestei situaţii, noi, tineretul, cel dintâi lucru pe care-l avem de făcut este: să arătăm cu degetul pe toţi ce ne-au adus aici şi care mai departe pe acest drum ne duc la moarte.

V

De altfel, aceeaşi ură neîmpăcată o manifestă politicienii români şi în politica internă: politică de vrăşmăşie, de mare uneltire şi de mare prigonire faţă de tineretul naţionalist al ţării, din ordinul Masoneriei şi din îndemnul zilnic al presei iudaice.

De la cele mai odioase înscenări şi uneltiri, de la cele mai crude lovituri şi de la cele mai provocatoare legi ca aceea recentă a taberilor de muncă, până la elegantele forme ale noilor organizaţii tinereşti, totul este îndreptat în contra tineretului naţionalist pentru ca el să fie îndepărtat de la linia legionară a destinului său.

Deci există o concordanţă perfectă între politica externă şi politica internă românească, pornind amândouă din acelaşi fond masonic şi ju- daic de ură împotriva ideii naţionale şi a creştinătăţii.

VI

Ţara întreagă trebuie să se cutremure, să se înalţe şi să înfrunte pe cei care îi pregătesc moartea. Toţi cei ce se găsesc astăzi pe linia destinului şi a istoriei româneşti au datoria să ceară şi să impună scoaterea politicii româneşti interne şi externe de sub influenţa şi comanda masoneriei, comunismului şi judaismului.

Este singura măsură salvatoare pentru viitorul neamului acesta.

Să trăiţi Majestate!

Corneliu Zelea Codreanu,
Bucureşti, 5 noiembrie
1936.

Arhiva Istorică Centrală, fond Ministerul Justiţiei, Direcţia Judiciară, dosar 19/1937, voi. II, f. 258.

152. Acordul de la Salonic semnat de înţelegerea Balcanică şi Bulgaria**********

(31 iulie 1938)

Luând în considerare că Bulgaria este ataşată politicii de întărire a păcii în Balcani şi că ea este însufleţită de dorinţa de a întreţine cu star tele balcanice relaţii de bună vecinătate şi de deplină colaborare, încre-

**********Jean Metaxas, iar din partea Bulgariei de preşedintele guvernului Georges Kiosseivanov.

Documentul conţine prevederi referitoare la menţinerea relaţiilor de bună vecinătate, colaborare prietenească, nerecurgerea la forţă, desfiinţarea prevederilor militare ale Tratatului de pace de la Neuilly.

zătoare, şi că statele balcanice sunt inspirate faţă de Bulgaria de un spirit pacific şi chiar de o dorinţă de cooperare;

Subsemnaţii: Metaxas, preşedintele Consiliului şi ministru al afacerilor străine al Greciei, în calitate de preşedinte în exerciţiu al Consiliului permanent al înţelegerii Balcanice, de o parte, şi Kiosseivanov, preşedintele Consiliului şi ministru al afacerilor străine al Bulgariei, de altă parte, au declarat în numele statelor pe care le reprezintă, că aceste;state îşi iau angajamentul de a se abţine, în relaţiunile lor mutuale, de a recurge vreodată la forţă, în conformitate cu acordurile pe care fiecare din aceste state le-a subscris în materie de neagresiune, şi că ele se învoiesc, în ce le priveşte, să renunţe la aplicarea dispoziţiunilor cuprinse în partea a IV-a (clauzelor militare, navale şi aeriene) a Tratatului de la Neuilly, cum şi la dispoziţiile cuprinse în convenţia privitoare la frontiera Turciei, semnată la Lausanne la 24 iulie 1923.

Timpul, din 2 august 1938.

153. Declaraţia comună a Micii înţelegeri şi Ungariei

(23 august 1938)

Negocierile în curs de anul trecut†††††††††††††††††††††††††††††††† între Ungaria, de o parte, şi România, Iugoslavia şi Cehoslovacia, pe de altă parte, inspirate de dorinţa comună de a netezi terenul de elementele ce ar putea împiedica dezvoltarea raporturilor de bună vecinătate între Ungaria şi aceste trei state, au permis să se realizeze acorduri preliminare.

Aceste acorduri comportă recunoaşterea din partea celor trei state a egalităţii de drepturi pentru Ungaria, în materie de înarmări, şi renunţarea reciprocă la orice recurgere la forţă între Ungaria şi statele în chestiune.

în cursul negocierilor care au precedat realizarea acestor acorduri, toate celelalte chestiuni, a căror soluţie ar putea influenţa în mod favorabil raporturile dintre statele dunărene au făcut de asemeni obiectul unui examen aprofundat şi binevoitor.

S-au prevăzut şi declaraţiuni care să precizeze atitudinea statelor mai sus menţionate, în ce priveşte aceste chestiuni, dar ele nu au putut fi fixate în forma lor definitivă.

Se speră că atunci când aceste dificultăţi vor fi înlăturate, negocierile privitoare la aceste chestiuni vor fi duse la bun sfârşit şi că, odată acordurile realizate, declaraţiile în chestiune vor fi publicate simultan.

Timpul, din 25 august 1938.

154. Mesajul oficial difuzat de postul de radio Praga în legătură cu poziţia României faţă de Cehoslovacia

(2 noiembrie 1938)

†††††††††††††††††††††††††††††††† 1937

Cercurile oficiale cehoslovace, împreună cu întreaga presă şi opinia publică, au luat act cu cele mai adânci sentimente de recunoştinţă de atitudinea guvernului regal român în faţa ultimelor tratative internaţionale privitoare la problemele generale din Europa centrală şi, mai ales, în faţa problemelor cehoslovace şi subcarpato-ruse.

În aceste clipe grele, politica României a dovedit calităţi cu adevărat cavalereşti. Numai la nevoie se cunosc prietenii adevăraţi; şi poporul ceh, împreună cu cel slovac, au avut, în nenorocirea lor, mângâierea de a putea constata lealitatea desăvârşită a României şi nobilului ei rege, căruia acum doi ani i-au făcut în împrejurări mult mai senine o primire plină de entuziasm. Cehoslovacii nu vor uita niciodată dovezile de cinste şi credinţă pe care i le-au dat poporul român şi nobilul său rege.

Timpul, din 4 noiembrie 1938.

155. Articole din presă privitoare la ospitalitatea acordată de poporul român refugiaţilor din Cehoslovacia

(22 martie 1939)

..... • • • t

La Satu Mare

„Crucea Roşie" a împărţit însemnate ajutoare

Satu Mare, 19 martie

Vineri, 17 martie, la amiază a sosit la Satu Mare primul convoi cu re- fugiaţi din Ucraina subcarpatică, venind de la Sieni în.mai multe maşini.

Oprindu-se la gară spre a fi îmbarcaţi în trenuri pentru altă destinaţie, refugiaţii au fost întâmpinaţi de d-na ing. Hortansa Zaharia, în numele Societăţii „Crucea Roşie", în calitatea d-sale de vicepreşedintă a filialei Satu Mare. împărţindu-le numeroase daruri şi alimente.

D-na Zaharia a stat aproape tot timpul în gară, fiind informată că vâ sosi dinspre Sieni alt convoi de refugia ţi, în două trenuri, dintre care unul a şi sosit la ora 7 seara.

Reprezentanta Soc(ietăţii) „Crucii Roşii" s-a îngrijit şi de aceştia, împărţindu-le pâine şi slănină în valoare de 8 000 lei, iar d. Vasile Mol- nar, directorul fabricii „Dac", a dat la 100 copii 50 litri de lapte cald, mai donând şi altor persoane diferite alimente.

La ora 1 noaptea, a sosit al doilea tren cu un alt transport de refu- giaţi, cărora li s-au împărţit de asemenea alimente.

Alături de d-na Zaharia, d-na dr. M. Macri, prim medic de spital, a îngrijit de bolnave, iar medicii dr. I. Bârzu, dr. Vaier Bota şi dr. Leon Domide de bărbaţii bolnavi./

Refugiaţii, în majoritate funcţionari, cu soţii şi copii, sunt într-o mizerie de nedescris. Cu toţii sunt lihniţi de foame, nemâncând de 2—3 zile nimic. Femeile abia se mai pot ţine pe picioare.

Privind aceşti urgisiţi ai soartei ţi se perindă prin faţa ochilor şcene sfâşietoare: tot calvarul pe care l-au îndurat li s-a întipărit pe feţele crispate de suferinţă.

La Cluj

Populaţia românească dă întregul său concurs refugiaţilor. D. Voloşin adânc mişcat de atenţiunea populaţiei româneşti faţă de refugiaţi

Cluj, 19 martie

Exodul refugiaţilor din Ucraina carpatică, început cu membrii guvernului, continuă. Prin gara Cluj au trecut sâmbătă după amiază şi duminică numeroase trenuri cu cehi şi ruteni, refugiaţi din faţa invaziei ungureşti. Dacă primele din aceste trenuri erau pline mai ales de civili, ultimele sunt încărcate de refugiaţi militari. Toţi sunt obosiţi, abătuţi. în ochi li se citeşte tristeţea fără margini a celor lăsate în urmă şi teama de un viitor necunoscut.

Au dispărut între aceşti oameni baricadele sociale, care poate îi despărţeau mai înainte. Femei şi copii, ţărani şi intelectuali, civili şi militari, soldaţi şi ofiţeri, toţi sunt înfrăţiţi de aceeaşi tristeţe nemărginită de a se vedea fără cămin, fără ţară. Când se văd însă că sunt punctul central al manifestaţiilor de simpatie din partea populaţiei locale, în ochi li se aprinde o sclipire de încredere.

Peronul gării Cluj este tixit de numeroşi elevi şi intelectuali şi de foarte multe membre ale societăţilor de binefacere din localitate, în frunte cu Societatea de „Cruce Roşie“ şi Gruparea femeilor române, care distribuie acestor refugiaţi mari cantităţi de alimente.

În acelaşi timp la primăria oraşului s-a înfiinţat un birou de încarti- ruire a acestor oameni.

Membrii fostului guvern al Ucrainei carpatice, în frunte cu monseniorul Voloşin, au părăsit Clujul, cu automobilele în care sosiseră, sâmbătă după amiază la ora 4,30, îndreptându-se spre Timişoara. La plecare, fostul prim-ministru al Ucrainei carpatice, adresându-se reprezentanţilor autorităţilor locale, a spus: „Nu voi putea să uit niciodată atenţia dv. faţă de nişte bieţi refugiaţi ca noi. Oricâte mulţumiri v-am aduce, cuvintele nu sunt în stare să le exprime”.

Era începutul omagiului care se aducea cunoscutei ospitalităţi româneşti, pentru a continua cu refugiaţii care, perindându-se prin faţa capitalei ardelene, mişcaţi de ajutoarele primite din partea societăţilor feminine clujene amintite, îşi uită un moment necazul, pentru a striga, căutând să pronunţe cât mai corect româneşte „Trăiască România Mare”!

La Făgăraş

Făgăraş, 20 martie

Azi dim. la ora 5, cu un tren special, au sosit în oraşul nostru 800 refugiaţi din Cehoslovacia, civili.

Dealtfel, prefectura judeţului fusese înştiinţată de acum trei zile despre acest lucru.

în acest scop, prefectul judeţului nostru, d. col. Mihail Papadopol, a luat toate măsurile de primire şi încartiruire, convocând în acest scop pe toţi şefii de autorităţi, la o consfătuire.

La sosirea refugiaţilor, în primul rând li s-a împărţit hrană.

Din satele vecine au sosit femei şi bărbaţi care le-au adus pâine şi lapte.

Au fost concentraţi toţi medicii de spital şi oraş în frunte cu d-nii d(octo)ri Stoichiţia, inspector general sanitar al ţinutului, şi Ion Giurcă, medic primar al judeţului, care au procedat la deparazitarea tuturor.

A fost adus şi trenul-baie unde ei au trebuit să facă baie.

Mai mulţi locuitori au cerut să li se dea în gazdă refugiaţi, ofetin- du-le hrană în mod gratuit.

Au sosit şi mai multe soţii ale ofiţerilor şi copii.

Reuniunea femeilor ortodoxe române, la apelul prefectului, în frunte cu d-na prezidentă, dr. Eliza Grama, şi-a luat obligaţia de a îngriji pe femeile refugiate.

S-au format echipe de doamne care se îngrijesc de acest lucru.

La ora 11, a sosit în localitate d. rezident regal, general Dănilă Papp, care, însoţit de d. prefect, a vizitat lagărul, trenul-baie şi hotelurile de încartiruire, dând dispoziţii de alimentare şi îngrijire.

La Aiud

19 martie

Duminică după masă a trecut prin Aiud un tren de militari refugiaţi din Ucraina subcarpatică.

Din îndemnul Crucii Roşii aiudene, inimile caritabile au întâmpinat pe refugiaţi cu pachete cu fructe, alimente şi ţigări. Gestul populaţiei aiudene, în fruntea căreia se găseşte d. primar, colonel dr. Georgescu, a făcut o bună impresie asupra refugiaţilor.

Universul, din 22 martie 1939.

156. Tratat asupra promovării raporturilor economice între Regatul României şi Reichul German‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

(23 martie 1939)

Art. I. în vederea colaborării dintre Părţile Contractante va fi întocmit, ca o completare a actualei reglementări a schimburilor economice româno-germane, un plan economic pe mai mulţi ani care va menjţine ca principiu de bază echilibrarea schimburilor economice reciproce.

Planul economic, pe de o parte, va ţine socoteală de cerinţele de import german, iar, pe de alta, de posibilităţile de dezvoltare ale produc- ţiunii române, de necesităţile interne române şi de nevoile schimbului economic al României cu alte ţări.

Planul se va extinde îndeosebi asupra:

1. a) Dezvoltării şi orientării producţiei agricole române. în acest scop, după un prealabil schimb de experienţe al organelor competente ale ambelor părţi, se va ^proceda şi la cultura de noi produse agricole, precum şi la intensificarea celor ce sunt de pe acum cultivate, mai ales a furajelor, oleaginoaselor şi plantelor textile;

b) Dezvoltării industriilor agricole existente şi înfiinţării de noi industrii agricole şi de instalaţiuni de prelucrare.

2. a) Dezvoltării economiei româneşti silvice şi a lemnului;

b) Creării de exploatări şi industrii forestiere întrucât vor apărea necesare în raport cu cele de la punctul 2 a.

3. a) Livrării de maşini şi de instalaţiuni pentru exploatările miniere în România.

b) Fundării de societăţi mixte româno-germane pentru deschiderea şi valorificarea calcopiritei din Dobrogea, minereurilor de crom din Banat, minereurilor de mangan din regiunea Vatra Dornei—Broşteni.

De asemenea, va fi examinată valorificarea zăcămintelor de bauxită şi eventual crearea unei industrii de aluminiu.

4. Fundării unei societăţi mixte româno-germană, care se va ocupa cu exploatarea petrolului şi cu executarea unui program de foraj şi prelucrare a ţiţeiului.

5. Colaborării pe teren industrial.

6. Creării de zone libere în care se vor instala întreprinderi

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ La 23 martie 1939 Germania nazistă, folosind izolarea şi încercuirea României, a reuşit să-i impună un tratat economic, deschizând căile subordonării economice a ţării noastre.

Atitudinea unei părţi a cercurilor conducătoare româneşti, dorinţa lor de a menţine vechile alianţe din convingerea că securitatea ţării nu putea fi apărată de Germania, se reflectă şi în acordurile încheiate în perioada imediat următoare: 31 martie 1939 — acord economic cu Franţa; 31 mai 1939 — acord economic cu Anglia. În plus, garanţiile politice franco-britanice, date la 13 aprilie 1939.

industriale şi comerciale, şi construcţii, în aceste zone libere, de antrepozite şi instalaţiuni de transbordare pentru navigaţia germană.

7. Livrării de armament şi echipament pentru armata, marina, aviaţia română şi industria de armament.

8. Dezvoltării căilor de comunicaţie şi a mijloacelor de transport, al reţelei de drumuri şi a căilor de apă.

9. Construirii de instalaţii de utilitate publică.

10. Conlucrării dintre băncile române şi germane, în interesul ambelor ţări, îndeosebi pentru finanţarea diverselor afaceri.

Art. II. Cu executarea acestui Tratat vor fi însărcinate comisiunile guvernamentale stabilite prin art. 32 al Tratatului de stabilire, comerţ şi navigaţie din 23 martie 1935, dintre guvernul regal român şi Reichul german.

Art. III. Cele două comisiuni guvernamentale îşi vor comunica de fiecare dată intenţiile lor în legătură cu acest tratat. Ele vor decide asupra executării diverselor proiecte.

Ambele guverne vor acorda sprijinul necesar organizaţiunilor şi firmelor care se vor ocupa cu pegătirea şi executarea proiectelor prevăzute la art. 1, şi vor uşura desăvârşirea proiectelor aprobate de comisiunile guvernamentale prin acordarea autorizaţiunilor care sunt necesare conform legii.

Art. IV. Plăţile de efectuat de către Germania în România, şi invers, pentru executarea acestui tratat se fac conform actualelor dispoziţiuni generale ale Acordului de plăţi româno-german. Comisiunile guvernamentale pot stabili ca un procent al contravalorii livrărilor stipulate la art. 1, cifrele 7—9 sau din contravaloarea celorlalte livrări de mărfuri, să fie întrebuinţat pentru participări de capitaluri şi finanţări pentru proiectele prevăzute la art. 1.

Art. V. Prezentul tratat va fi ratificat. El intră în vigoare o lună după schimbul documentelor de ratificare, care se va face la Berlin, cât imai curând posibil. Părţile Contractante îl vor aplica provizoriu, chiar de la data semnării.

Tratatul rămâne în vigoare până la 31 martie 1944. Dacă nu este denunţat un an înainte de această dată, se prelungeşte pe timp nedefinit. El poate, în acest caz, să fie denunţat oricând, cu respectarea unui termen de preaviz, de un an, la sfârşitul fiecărui trimestru calendaristic.

Semnat la Bucureşti, în text român şi german, fiecare în câte două exemplare, la 23 martie 1939.

Monitorul oficial, nr. 125, din 2 iunie 1939.

157. **Declaraţiile lui Neville Chamberlain şi Edouard Daladier prin care Marea Britanie şi Franţa acordă garanţii Greciei şi României împotriva oricărei agresiuni**§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§

(13 aprilie 1939)

a) Declaraţiile lui Neville Chamberlain în Camera Comunelor:

Profit prin urmare de acest prilej pentru a declara în numele guvernului Maiestăţii Sale că atribuim cea mai mare importanţă înlăturării oricărei tulburări prin forţa ameninţărilor sau oricărei schimbări prin forţă a statu-quo-ului din Mediterana şi Peninsula Balcanică.

În consecinţă, am ajuns la concluzia că în cazul unei acţiuni care ar fi luată şi care ar ameninţa precis independenţa Greciei şi a României şi care ar fi considerate de către guvernul grec şi român respectiv ca vital să reziste cu forţele lor naţionale, guvernul Maiestăţii Sale se simte legat de a da imediat guvernelor grec şi român, după cum va fi cazul, tot sprijinul pe care-l are în puterile sale

Comunicăm aceste declaraţii guvernelor şi puterilor interesante, în special Turciei, ale cărei strânse relaţii cu guvernul grec sunt cunoscute şi ştiu că guvernul francez va face declaraţii similare astăzi după amiază.

b) Declaraţiile lui Edouard Daladier făcute presei:

Guvernul francez atribuie cea mai mare importanţă prevenirii oricărei modificări impusă cu forţa sau prin ameninţări cu forţa statu-quo-ului în Mediterana şi în Peninsula Balcanică.

Luând în considerare îngrijorările speciale pe care evenimentele din ultimele săptămâni le-au făcut să apară, guvernul francez a dat în; consecinţă României şi Greciei asigurarea specială că în cazul când o acţiune ar fi întreprinsă împotriva lor, acţiune care ar ameninţa clar independenţa României sau Greciei, şi împotriva căreia guvernul român sau guvernul grec ar socoti că este interesul său vital să reziste cu foitele sale

haţionale, guvernul francez s-ar socoti angajat să-i dea imediat întreaga asistenţă ce-i stă în putinţă.

Guvernul englez a adoptat aceeaşi atitudine.

:

Universul, din 15 aprilie 1939.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Acordarea garanţiilor politice franco-britanice la 13 aprilie au fost o nouă dovadă a faptului că România încă spera în posibilitatea contracarării ameninţărilor Germaniei naziste, o dovadă a încercării de a se menţine pe linia politicii sale externe tradiţionale.

158. **Protocol adiţional secret la Pactul de neagresiune semnat de Viaceslav Molotov şi Joachim von Ribbentrop la 23 august 1939**

Cu ocazia semnării Tratatului de neagresiune dintre Reichul German şi Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, plenipotenţiarii semnatari din partea celor două părţi au discutat în cadrul unor convorbiri strict confidenţiale problema delimitării sferelor lor respective de interes în Europa răsăriteană. Aceste convorbiri au dus la următorul rezultat:

1. În cazul unei transformări teritoriale şi politice a teritoriilor aparţinând statelor baltice (Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania), frontiera nordică a Lituaniei va reprezenta frontiera sferelor de interes atât ale Germaniei, cât şi ale U.R.S.S.

în legătură cu aceasta, interesul Lituaniei faţă de teritoriul Vilno este recunoscut de ambele părţi.

2. 2. în cazul unei transformări teritoriale şi politice a teritoriilor apar

ţinând statului polonez, sferele de interes, atât ale Germaniei, cât şi ale U.R.S.S., vor fi delimitate aproximativ de linia râurilor Narev, Vistula şi San.

Problema dacă în interesele ambelor părţi ar fi de dorit menţinerea unui stat polonez independent şi a modului în care vor fi trasate frontierele acestui stat poate fi soluţionată definitiv numai în cursul evenimentelor politice ulterioare.

în orice caz, guvernele vor rezolva această problemă pe calea unor înţelegeri prieteneşti.

3. în privinţa Europei sud-estice, partea sovietică subliniază interesul pe care-l manifestă pentru Basarabia. Partea germană îşi declară totalul dezinteres politic faţă de aceste teritorii.

4. Acest protocol va fi considerat de ambele părţi ca strict secret.

23 august 1939

Pentru Guvernul Germaniei plenipotenţiar
J. RIBBENTROP

Reprezentantul al Guvernului U.R.S.S.
V. MOLOTOV

Pactul Molotov-Ribbentrop şi consecinţele lui pentru Basarabia, Editura Universitas, Chişi- nău, 1991, p. 5—7.

159. **Comunicat privind neutralitatea României**

(6 septembrie 1939)

Ministrul Casei Regale face cunoscut:

1. Maiestatea Sa regele, convocând consilierii regali, şedinţa a avut loc astăzi 6 septembrie, ora 16, la palatul Cotroceni.

2. După expunerea preşedintelui Consiliului de Miniştri, ministru al apărării naţionale, şi a ministrului afacerilor străine asupra politicei externe a guvernului, faţă de evenimentele internaţionale în curs, Consiliul în unanimitate a aprobat acţiunea diplomatică urmată şi măsurile militare luate pentru apărarea fruntariilor.

3. Consiliul, în unanimitate, a hotărât observarea strictă a regulelor neutralităţii stabilite prin convenţiunile internaţionale faţă de beligeran- ţii din actualul conflict.

4. Au luat parte:

Domnii: Armând Călinescu, preşedintele Consiliului de Miniştri;

general Arthur Văitoianu, consilier regal;

dr. Al. Vaida-Voevod, consilier regal;

Gh. Gh. Mironescu, consilier regal;

prof. N. lorga, consilier regal;

dr. C. Angelescu, consilier regal;

Gh. Tătărescu, consilier regal;

C. Argetoianu, consilier regal;

general adj. E. Ballif, consilier regal;

Gr. Gafencu, ministru al afacerilor străine.

Bucureşti, 6 septembrie 1939.

Monitorul oficial, nr. 206, din 7 septembrie 1939.

160. Articolul „Refugiaţi poloni în România" publicat de „Universul" la 20 septembrie 1939

Au trecut graniţa şi foştii demnitari, în frunte cu preşedintele Mos- cicki, de asemenea şi mareşalul Ridz Smigly.

Cernăuţi, 18 septembrie.

În urma presiunii ofensive a armatelor ruseşti în Polonia, nenumărate convoiuri de refugiaţi au trecut frontiera în România^ prin punctele Zalesnic, Orăşeni şi Vişniţa. Odată cu acest exod al populaţiei civile au trecut şi câteva elemente militare disparate.

Numărul refugiaţilor particulari trece de 4 000. Ei au venit cu automobile şi fac parte din clasa avută a Poloniei.

S-au refugiat de asemenea şi câteva vagoane cu copii. Numărul copiilor se ridică la circa 400; al trupelor în retragere, refugiate la noi, cam 10 000 soldaţi şi ofiţeri.

Soldaţii şi ofiţerii au fost imediat dezarmaţi şi internaţi.

De remarcat că ei aparţineau armelor şi unităţilor celor mai diferite.

Pe ziua de ieri au intrat în ţară şi 100 de avioane poloneze, în majoritate avariate, iar o parte din piloţi răniţi.

Potrivit regulilor internaţionale, trupele internate vor fi întreţinute pe socoteala statului. Refugiaţii care n-au roluri militare vor părăsi probabil ţara.

În cursul nopţii au trecut graniţa şi d-nii Moscicki, preşedintele Republicii Polone, mareşalul Ridz Smigly, membrii

fostului guvern polon cu preşedintele lor, şi d. Beck. Primirea s-a făcut după toate regulile ospitalităţii. Găzduirea preşedintelui Moscicki şi a mareşalului Ridz Smigly s-a făcut la Palatul metropolitan din Cernăuţi. în cursul zilei de ieri toţi

foştii demnitari poloni au părăsit Cernăuţii îndreptându-se spre localităţile ce le-au fost indicate, pentru timpul cât vor sta în România.

D. Moscicki va sta la Bicaz, mareşalul Ridz Smigly la Craiova, iar foştii miniştri la Slănic.

Universul, din 20 septembrie 1939.

161. **Comunicatul Conferinţei înţelegerii Balcanice**************************************

(2—4 februarie 1940)

Consiliul permanent al înţelegerii Balcanice s-a reunit la Belgrad în zilele de 2, 3 şi 4 februarie 1940, Grecia fiind reprezentată prin d. I. Me- taxas, preşedintele Consiliului şi ministru al afacerilor străine; România prin d. Grigore Gafencu, ministrul afacerilor străine; Turcia prin d. Sukru Saracioglu, ministrul afacerilor străine; Jugoslavia prin d. Al. Tzintzar Markovici, ministrul afacerilor străine.

Schimburile de vederi la care au procedat membrii Consiliului permanent, într-o atmosferă cordială şi de încredere, le-au îngăduit să constate în unanimitate:

1. Interesul comun al celor patru state pentru menţinerea păcii, a ordinii şi a securităţii în sud-estul Europei.

2. Ferma lor deciziune de a continua politica lor hotărât pacifică, menţinându-şi strict poziţiile faţă de conflictul actual, în scopul de a se feri această parte a Europei de încercările războiului.

3. Voinţa de a rămâne unite în sânul unei înţelegeri care nu urmăreşte decât propriile ei ţeluri şi care nu este îndreptată împotriva nimănui, precum şi de a veghea în comun la salvgardarea dreptului la independenţă şi la teritoriul naţional al fiecăruia dintre ele.

4. Sincera lor dorinţă de a întreţine şi dezvolta raporturi prieteneşti cu statele vecine, într-un spirit împăciuitor de înţelegere mutuală şi colaborare paşnică.

5. Necesitatea de a strânge şi mai mult şi de a desăvârşi legăturile economice şi de comunicaţii între statele balcanice, organizând mai cu deosebire schimburile în interiorul înţelegerii.

************************************* Semnat la 4 februarie 1940 de miniştrii afacerilor străine ai Greciei, României, Turciei şi Iugoslaviei, Comunicatul denotă strângerea legăturilor dintre aceste state în faţa pericolului comun, precum şi convingerea ţărilor respective că această înţelegere poate fi un factor de stabilitate politică şi antirevizionistă în zonă. Comunicatul anunţa, în baza aceloraşi principii antirevizioniste, menţinerea neutralităţii, a acordurilor anterioare pe o durată de încă şapte ani.

6. Prelungirea Pactului Balcanic pentru o nouă perioadă statutară de 7 ani, cu începere de la 9 februarie 1941.

7. Hotărârea celor patru miniştri ai afacerilor străine de a păstra între ei un strâns contact până la viitoarea sesiune ordinară a Consiliului permanent al înţelegerii Balcanice, care va avea loc la Atena în luna februarie 1941.

Belgrad, 4 februarie 1940.

Timpul, din 6 februarie 1940.

162. **Directivele Internaţionalei Comuniste pentru Partidul Comunist din România.**

(8 mai 1940)

II

În faţa P(artidului) C(omunist), a clasei muncitoare şi a popoarelor din România stă sarcina de a nu admite atragerea României în ră|z- boi. Să nu se admită transformarea României într-un cap de pod al imperialiştilor englezi şi francezi împotriva U.R.S.S.

Aceasta poate fi înfăptuit cu ajutorul U.R.S.S. şi al popoarelor din ţările balcanice, care de asemenea luptă împotriva atragerii lor în război.

Rezolvarea pe cale paşnică a chestiunii Basarabiei şi a problemelor litigioase cu ţările balcanice vecine — pe baza autonomiei teritoriale pentru toate regiunile ocupate şi recunoaşterea dreptului lor la autodeterminare până la despărţire de stat a naţionalităţilor asuprite constituie o condiţie necesară pentru apropierea de U.R.S.S. şi de ţările balcanice în vederea unei lupte comune împotriva atragerii în război, pentru preîntâmpinarea unui război, pentru pace.

În faţa poporului din România, în faţa clasei muncitoare şi a partidului ei, P(artidul) C(omunist) din România, stă sarcina de a nu admite atragerea României în război şi transformarea României într-un cap de pod al Angliei şi Franţei pentru un război împotriva Germaniei şi împotriva U.R.S.S.

Rezolvarea cu succes a acestei sarcini este posibilă numai cu ajutorul apropierii de U.R.S.S. şi de popoarele balcanice vecine care luptă împotriva atragerii lor în război, pentru pace şi dezvoltare liberă, spriji- nindu-se pe U.R.S.S. Apropierea de Uniunea Sovietică, încheierea pactului de neagresiune cu ea este posibilă prin reglementarea pe cale paşnică a chestiunii Basarabiei şi prin desfăşurarea politicii de prietenie faţă de U.R.S.S. Apropierea de ţările balcanice vecine este posibilă de înfăptuit prin rezolvarea pe cale paşnică a tuturor problemelor litigioase între România şi aceste ţări, prin acordarea regiunilor ocupate autonomiei depline şi recunoaşterea dreptului lor la autodeterminare până la despărţire de stat. Toate acestea nu reprezintă nici un pericol pentru poporul român.

U.R.S.S., care apără pacea şi independenţa ţărilor balcanice, iar în ultimul timp pacea şi neutralitatea Suediei, este vital

interesată de pacea în Balcani, de neutralitatea şi independenţa şi ale poporului român.

Demascând politica dictaturii făţişe, care are ca scop îmbogăţirea pe seama celor care duc război, consolidarea dominaţiei sale în limitele României actuale şi care se pregătesc să atragă ţara într-un război de partea Angliei şi Franţei — a învingătorilor probabili, după părerea lor, care garantează integritatea României actuale şi prezentarea României în calitate de cap de pod într-un război împotriva U.R.S.S. — să se sprijine orice acţiune care este îndreptată spre înfăptuirea apropierii de U.R.S.S. şi de ţările balcanice vecine.

Principalul duşman sunt reprezentanţii cei mai reacţionari şovini şi agresivi ai capitalului monopolist român şi ai marilor moşieri în frunte cu regele, care aplică o dictatură făţişă şi o politică antipopulară.

Să fie demascat F(rontul) Renaşterii N(aţionale) tocmai ca o organizaţie creată în scopul împiedicării poporului de a desfăşura lupta împotriva politicii antipopulare a dictaturii făţişe, a răpirii de la popor a tuturor libertăţilor democratice, a oricărei posibilităţi de a se amesteca în conducerea nu numai a treburilor statului, ci chiar şi în conducerea municipalităţilor şi comunelor.

Să fie criticată slăbiciunea şi greşeala săvârşită de activiştii partidului care au căutat să formeze în rândul maselor o iluzie precum că se poate cuceri această organizaţie şi s-o transforme în Frontul Popular . .. F(rontul) Renaşterii N(aţionale) este creat de dictatură tocmai pentru a nu admite crearea nici a frontului unic muncitoresc, nici a frontului popular al celor ce muncesc. Să fie demascată şi „uniunea naţională" care se crează acum în rândurile F.R.N. sau în jurul regelui şi lozinca „apărării graniţelor" tocmai ca o continuare a politicii de apropiere de Anglia şi Franţa a războiului împotriva Germaniei şi U.R.S.S.

Arhiva Istorică Centrală — Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, inv. 8, dosar nr. 167, f. 18—22.

163. Nota lui Joachim von Ribbentrop către Viaceslav Molotov privitoare la problema Basarabiei

(25 iunie 1940)

1. Germania este fidelă acordurilor de la Moscova. Ea este deci dezinteresată de problema Basarabiei. în această regiune trăiesc aproximativ 100 000 de germani etnici. Germania este bineînţeles interesată de soarta acestor germani etnici şi aşteaptă ca viitorul acestor germani să fie asigurat. Conducerea Reichului ţine ca, la timpul potrivit, să facă anumite propuneri conducerii sovietice pentru problema repatrierii acestor ger-

mani, analog cu germanii etnici din Volhinia.

2. Pretenţia guvernului sovietic asupra Bucovinei este o noutate. Bucovina a fost mai înainte provincia Coroanei austriece. De aceea, Germania este, în special, interesată de soarta acestor germani etnici.

3. în restul teritoriului român, Germania are puternice interese economice. Acestea cuprind atât zonele petroliere, cât şi pământul agrar. Germania este interesată, aşa cum a explicat în repetate rânduri guvernului sovietic, ca aceste regiuni să nu devină teatru de război.

4. Pentru o rezolvare a problemei Basarabiei, conducerea Reichului este de părere ca, pe tărâmul înţelegerii din partea Uniunii Sovietice, să se facă totul pentru o rezolvare paşnică cu conducerea română în problema Basarabiei. Conducerea Reichului ar fi pregătită, în spiritul înţelegerii de la Moscova, să sfătuiască conducerea română pentru o clarificare paşnică a problemei Basarabiei, în sensul rusesc.

23 August 1944. Documente 1939—1943, voi. I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 80—81.

164. **Notele ultimative ale guvernului sovietic din 26 şi 27 iunie 1940 şi răspunsurile guvernului român**

a) *Nota ultimativă a guvernului sovietic, din 26 iunie 1940.*

în anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal cu ucrainieni, cu Republica Sovietică Ucraineană.

Uniunea Sovietică nu s-a împăcat niciodată cu faptul luării cu forţa a Basarabiei, ceea ce guvernul sovietic a declarat nu o dată şi deschis în faţa întregii lumi. Acum, când slăbiciunea militară a U.R.S.S. a trecut în domeniul trecutului, iar situaţia internaţională care s-a creat cere rezolvarea rapidă a chestiunilor moştenite din trecut pentru a pune în fine bazele unei păci solide între ţări, U.R.S.S. consideră necesar şi oportun ca în interesele restabilirii adevărului să păşească împreună cu România la rezolvarea imediată a chestiunii înapoierii Basarabiei Uniunii Sovietice.

Guvernul sovietic consideră că chestiunea întoarcerii Basarabiei este legată în mod organic de chestiunea transmiterii către U.R.S.S. a acelei părţi a Bucovinei a cărei populaţiune este legată în marea sa majoritate de Ucraina Sovietică prin comunitatea soartei istorice, cât şi prin comunitatea de limbă şi compoziţiune naţională. Un astfel de act ar fi cu atât mai just cu cât transmiterea părţii de nord a Bucovinei către U.R.S.S. ar reprezenta, este drept că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. şi populaţiei Basarabiei prin dominaţia de 22 de ani a României în Basarabia.

Guvernul U.R.S.S. propune guvernului regal al României:

1. Să înapoieze cu orice preţ Uniunii Sovietice Basarabia;

2. Să transmită Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei cu frontierele sale potrivit cu harta alăturată.

Guvernul sovietic îşi exprimă speranţa că guvernul român va primi propunerile de faţă ale U.R.S.S. şi că aceasta va da posibilitatea de a se rezolva pe cale paşnică conflictul prelungit dintre U.R.S.S. şi România.

Guvernul sovietic aşteaptă răspunsul guvernului regal al României în decursul zilei de 27 iunie curent.

b) *Răspunsul guvernului român, din ziua de 27 iunie 1940.*

Guvernul U.R.S.S. a adresat guvernului român o notă care a fost remisă la 26 iunie 1940, la ora 10 seara, de către excelenţa sa d-l Molotov, preşedintele Comisarilor Poporului al Uniunii Sovietice, comisar al poporului pentru afacerile străine, excelenţei sale d-lui Davidescu, ministrul României la Moscova.

Fiind însufleţit de aceeaşi dorinţă ca şi guvernul sovietic de a vedea rezolvate prin mijloace pacifice toate chestiunile care ar putea să producă o neînţelegere între U.R.S.S. şi România, guvernul regal declară că este gata să procedeze imediat şi în spiritul cel mai larg la discuţiunea amicală şi de comun acord a

tuturor problemelor emanând de la guvernul sovietic.

în consecinţă, guvernul român cere guvernului sovietic să binevoiască a indica locul şi data ce doreşte să fixeze în acest scop.

De îndată ce va fi primit un răspuns din partea guvernului sovietic, guvernul român îşi va desemna delegaţii şi nădăjduieşte că conversaţiu- nile cu reprezentanţii guvernului sovietic vor avea ca rezultat să creeze relaţiuni trainice de bună înţelegere şi prietenie între U.R.S.S. şi România.

c) *Nota ultimativă adresată de guvernul sovietic în noaptea de 27 iunie 1940*

Guvernul U.R.S.S. consideră că răspunsul guvernului regal al României din 27 iunie ca imprecis, deoarece în răspuns nu se spune direct că el primeşte propunerea guvernului sovietic de a-i restitui neîntârziat Basarabia şi partea de nord a Bucovinei. Insă cum ministrul României la Moscova, d. Davidescu, a explicat că răspunsul menţionat al guvernului regal al României însemnează accedarea la propunerea guvernului sovietic, guvernul sovietic primind această explicaţie a d-lui Davidescu, propune:

1. În decurs de patru zile, începând de la ora 14, după ora Moscovei, la 28 iunie să evacueze teritoriul Basarabiei şi Bucovinei de trupele româneşti.
2. Trupele sovietice în acelaşi timp să ocupe teritoriul Basarabiei şi partea de nord a Bucovinei.
3. în decursul zilei de 28 iunie trupele sovietice să ocupe următoarele puncte: Cernăuţi, Chişinău, Cetatea-Albă.
4. Guvernul regal al României să ia asupra sa răspunderea în ceea ce priveşte păstrarea şi nedeteriorarea căilor ferate, parcurilor de locomotive şi vagoane, podurilor, depozitelor, aerodromurilor, întreprinderilor industriale, uzinelor electrice, telegrafului.
5. Să se numească o comisie alcătuită din reprezentanţi ai guvernului român şi U.R.S.S., câte doi din fiecare parte, pentru lichidarea chestiunilor în litigiu în legătură cu evacuarea armatei române şi instituţiilor din Basarabia şi partea de nord a Bucovinei.

Guvernul sovietic insistă ca guvernul regal al României să răspundă la propunerile sus menţionate nu mai târziu de 28 iunie ora 12 ziua (ora Moscovei).

d) *Răspunsul guvernului român, din ziua de 28 iunie 1940*

Guvernul român, pentru a evita gravele urmări pe care le-ar avea recurgerea la forţă şi deschiderea ostilităţilor în această parte a Europei, se vede silit să accepte condiţiile de evacuare specificate în răspunsul sovietic.

Guvernul român ar dori totuşi ca termenele de la punctele unu şi doi să fie prelungite, deoarece evacuarea teritoriilor ar fi foarte greu de dus la îndeplinire în patru zile din pricina ploilor şi inundaţiilor care au stricat căile de comunicaţie.

Comis[1]'a mixtă instituită la punctul 5 ar putea discuta şi rezolva această chestiune.

Numele reprezentanţilor români din această comisiune vor fi

comunicate în cursul zilei.

Universul, din 4 iulie 1940.

165. Declaraţiile primului ministru, Ion Gigurtu, privind „noua orientare” a politicii externe a României

(8 iulie 1940)

Noua orientare a politicii externe

Orientarea politicii externe a României, în cadrul celor două mari naţiuni ale Axei, este un fapt împlint. Această orientare nu este o întâmplare sau o acţiune de moment, ci reintrăm prin ea în vechi tradiţii ale statului nostru, tradiţii care au fost rupte pentru consideraţiuni ce nu mai sunt actuale şi care erau depăşite de evenimente încă cu mult înaintea actualului conflict.

Universul, din 8 iulie 1940.

166. Scrisoarea lui Adolf Hitler către regele Carol al II-lea

(17 iulie 1940)

Maiestatea Voastră,

Evenimentele, ca şi unele consultări determinate de ele, nu mi-au îngăduit până azi să vă exprim opiniile mele despre propunerile pe care Majestatea Voastră mi le-a comunicat. Trebuie să vă rog să admiteţi că situaţia extraordinară şi pericolele pe care le prezintă constituie explicaţia absolutei francheţi a gândurilor pe care doresc să le exprim. L-am informat pe duce despre această scrisoare.

Există două posibilităţi pentru întâmpinarea chestiunilor controversate care produc îngrijorare Majestăţii Voastre şi întregii Românii:

1. O abordare tactică, aceasta însemnând să se încerce a se salva ceea ce poate fi salvat printr-o adaptare cu abilitate la împrejurări, pe măsură ce se produc.

2. Procedeul unei decizii fundamentale — în căutarea unei soluţii definitive — şi îndeplinirea acestei (decizii), chiar cu riscul unor sacrificii.

în privinţa primului mod de a proceda, Majestate, sunt absolut incapabil să afirm ceva. întreaga mea viaţă am fost un om al deciziilor fundamentale şi numai de la acestea aştept succese decisive. Orice încercare de a înlătura prin manevre tactice de vreun fel sau altul pericolele care ameninţă ţara dumneavoastră trebuie (să sufere) şi va suferi un eşec. Sfârşitul, mai devreme sau mai târziu — şi poate în foarte scurt timp — ar putea fi chiar distrugerea României.

în opinia mea, numai cel de-al doilea procedeu este practicabil. Nu-mi fac iluzii în privinţa dificultăţilor — de natură

internă, cât şi în domeniul relaţiilor externe — care urmează să fie învinse. Totuşi, pot concepe că se va ajunge — cel puţin pentru viitor — mai întâi la o pace durabilă şi în al doilea rând la prosperitatea crescândă a tuturor celor interesaţi.

Cel de-al doilea procedeu — şi (de fapt) singurul pe care îl pot recomanda Majestăţii Voastre — este o înţelegere de bună credinţă cu Ungaria şi Bulgaria. Mă refer la ambele ţări, deoarece cred că ar fi o eroare funestă să se creadă că, admiţând concesii faţă de una, s-ar provoca o ruptură între ele, iar aceasta ar putea face mai uşoară rezistenţa faţă de-a doua. Prin aceasta, s-ar putea realiza, Majestate, cel mult, un câştig provizoriu de timp. Este clar că vor apărea noi stări tensionale şi o nouă criză va izbucni de îndată ce se va ivi prilejul. Acest prilej nu va întârzia să apară. De fapt, o astfel de tărăgănare a unei decizii va duce ea însăşi, în mod inevitabil şi în foarte scurt timp, la o astfel de criză.

Referitor la aspectul strict juridic, nu am nimic de spus. Un factor decisiv îmi pare a fi aspectul de politică de forţă al acestei chestiuni. După războiul mondial, România, favorizată de o şansă excepţională, a dobândit de la trei state teritorii pe care, după părerea mea, nu le mai poate păstra mult timp din punctul de vedere al politicii de forţă. Alta ar fi fost situaţia dacă România ar fi reuşit să realizeze asimilarea internă a acestor teritorii din punct de vedere etnic şi politic sau dacă slăbiciunea militară a ţărilor vecine ar fi rămas permanentă. Prima alternativă nu s-a putut materializa, iar pe cea de-a doua nu ar putea conta nimeni dintre cei care au cunoştinţă de legile ce guvernează evoluţia naţiunilor. Dacă România este astăzi silită ca pe calea concesiei să înapoieze teritoriile pe care le-a dobândit, aceasta nu reprezintă altceva decât ceea ce previziunea omenească trebuia să se aştepte a se întâmpla într-o zi. îmi pare a fi deja un mare câştig faptul că Ungaria — după cum consider că am motive să cred — nu insistă asupra unei definiri strict juridice a revendicărilor ei, ci este gata să le negocieze pe baza unui compromis echitabil.

îmi permit acum să schiţez foarte pe scurt Majestăţii Voastre atitudinea adoptată de Germania:

Reichul german nu are interese teritoriale la est de linia care separă sferele de interese germane şi ruse, sau la est de Slovacia şi de frontierele germano-ungară şi germano-iugoslavă, sau la sud de frontierele germano-iugoslavă şi germano-italiană. Interesele lui politice dincolo de aceste frontiere îşi află împlinirea din belşug prin stabilirea unei colaborări prieteneşti în toate domeniile cu naţiunile care locuiesc acolo. Acelaşi lucru este valabil (şi) pentru interesele economice ale Germaniei, în consecinţă, Germania nu are interese teritoriale nici în Ungaria, nici în România, nici în Bulgaria. Ea are legături de prietenie, dintre care cele cu Ungaria şi cu Bulgaria datează şi sunt cultivate de mult timp.

Propunerea României de a manifesta în viitor o atitudine prietenoasă faţă de Germania desigur că nu poate fi decât salutată de către Germania, cu atât mai mult cu cât în trecut şi

până foarte recent — aşa cum a fost stabilit categoric din documentele descoperite — atitudinea politicii române oficiale fată de Germania din păcate a fost, în orice caz, nu tocmai prietenoasă, ba mai degrabă cu totul ostilă. Raţiunile acesteia — trebuie s-o spun — îmi sunt de neînţeles, în măsura în care se iau în considerare factori politici constatabili. Consecinţele finale ale acestei atitudini au fost mai mult în detrimentul României însăşi decât al Germaniei. Dacă Germania, în pofida acestei situaţii, are dorinţa sinceră de a aduce o contribuţie la menţinerea păcii în toate aceste ţări, (aceasta se

explică prin faptul că) ea este mânată în primul rând şi de un interes economic lesne de înţeles. Eu am făcut însă şi guvernului ungar următoarea declaraţie clară:

în eventualitatea că nu ar exista nici o posibilitate de înţelegere paşnică între România, Ungaria şi Bulgaria, Germania — la rândul ei — ar putea anunţa în mod clar că de acum înainte ea se va dezinteresa total faţă de viitoarea evoluţie în sud-estul Europei. Reichul german este destul de puternic spre a se proteja el însuşi, cu promptitudine şi prin propria forţă, împotriva ameninţării oricărei agresiuni. Totuşi, eu nu voi permite niciodată ca Wehrmachtul german să fie angrenat într-un conflict pentru chestiuni care sunt absolut disproporţionate cu jertfele cerute de un război. Dacă România, Ungaria şi Bulgaria consideră că nu pot ajunge la o înţelegere, convingerea mea este că această atitudine nu va aduce beneficii nici uneia dintre aceste ţări, ci, din contră, le va aduce pedeapsă tuturor. în acest caz, nu mă simt chemat să întreprind ceva spre a ţine sub control evoluţia viitoare. Situaţia militară a Reichului s-a dezvoltat atât de favorabil, încât ne permite ca la nevoie să renunţăm chiar la livrările de petrol, cu toate că aceasta ar însemna în mod sigur anumite privaţiuni. Cum am spus deja, am putea accepta aceasta ca un sacrificiu; totuşi, ar fi mai puţin costisitor decât implicarea Reichului în conflicte care există numai din cauză că ceilalţi participanţi nu pot ajunge la concluzia că (trebuie) să permită raţiunii juste să prevaleze asupra pasiunilor şi emoţiilor. Orice mod de a raţiona just trebuie totuşi să ducă la recunoaşterea faptului că, cu timpul, o revizuire a devenit inevitabilă şi că (această revizuire) cu cât se produce mai devreme, cu atât mai mari vor fi foloasele ei. Atât timp cât nu s-a ajuns la o reglementare rezonabilă a tuturor chestiunilor pendinte între România, Ungaria şi Bulgaria nu va exista nici un sens în explorarea de către Germania a posibilităţilor unei colaborări mai strânse şi în asumarea — în funcţie de posibilităţi — a unor obligaţii mai cuprinzătoare.

Dacă Majestatea Voastră ar fi acum în măsură să revadă punctul de vedere al României în acest sens şi ar fi dispusă să mă informeze despre aceasta, aş face imediat cunoscut lui Mussolini acest fapt, ca şi guvernelor ungar şi bulgar.

Dacă, pe de altă parte, Majestatea Voastră ar considera că nu poate fi de acord cu modul meu de a raţiona, eu nu îl voi mai continua în viitor, ci, pur şi simplu, voi informa guvernele ungar şi bulgar că guvernul german, la rândul lui, nu vede calea pe care ar putea porni la soluţionarea acestor probleme.

Dacă totuşi ar fi posibil să se ajungă la o reglementare satisfăcătoare între cele trei ţări printr-o asemenea atitudine, aceasta ar însemna, pentru fericirea şi viitorul tuturor celor trei interesaţi, mai mult decât orice presupus succes tactic de moment, care, mai devreme sau mai târziu, ar duce inevitabil la noi crize.

Adolf Hitler

23 August 1944. Documente, voi. I, *1939— 1943,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 88—91.

167. Studiu întocmit de Secţia Operaţii a Marelui Stat Major asupra situaţiei politico-militare a României

(26 august 1940)

Situaţia generală politică

1. Ne considerăm complet izolaţi şi lipsiţi de sprijinul material şi politic al oricărei puteri străine.

2. Ne considerăm în situaţia de a fi atacaţi:

— cu certitudine, simultan, de către ruşi şi unguri, deci la frontierele de Est, Nord şi Vest;

— cu oarecare probabilitate, de către bulgari şi iugoslavi care vor căuta să speculeze situaţia noastră grea.

3. Ne considerăm, din punct de vedere politic, înşelaţi şi de către germani şi de către ruşi şi de către bulgari, atât în tratativele existente, cât şi în promisiunile vagi care ne-au fost făcute.

Scopul politic urmărit

1. Apărare, în limitele posibilităţilor noastre materiale (forţe armate şi resursele teritoriului), pentru a ajunge să durăm maximum de timp pe acea parte din teritoriul ţării care poate fi în adevăr apărată cu mijloacele noastre.

2. Alegerea teatrului de operaţii pe care trebuie să se concentreze astfel apărarea se face după următoarele criterii:

a) Să corespundă porţiunii de teritoriu asupra căruia drepturile noastre sunt cele mai contestate.

b) Să se adreseze adversarului pe care putem avea certitudinea de a-l învinge.

c) Să corespundă regiunii pentru apărarea căreia se poate câştiga consensul unanim al populaţiei ţării.

d) Să ne pună în situaţia:

— de a obţine sprijinul moral al ţărilor neinteresate în conflict;

— de a obliga, direct sau indirect, puterile Axei să ne sprijine.

Teatrul de operaţiuni care corespunde tuturor acestor deziderate este Ardealul.

În consecinţă, scopul politic urmărit de război poate concretiza formula vagă de la început în următoarea formă:

Apărarea Ardealului cu totalitatea forţelor, consimţind, la nevoie, la o simplă acoperire pe restul frontierelor şi deci la pierderea eventuală a Moldovei, Dobrogei şi chiar la pierderea Munteniei şi Banatului.

Proiect de repartiţie a forţelor:

Frontul de Vest

1. Forma operaţiilor. Bătălie defensivă urmărind oprirea unui atac ungar.

2. Forţe necesare:

— 13 divizii infanterie şi 1 divizie cavalerie pentru obţinerea opririi inamicului.

Frontul de Est

1. Forma operaţiilor

În Moldova: acoperire, cu misiunea de:

— A întârzia înaintarea forţelor sovietice şi a închide definitiv defi- leele munţilor şi direcţiile Focşani—Buzău sau Galaţi—Buzău.

2. Forţe necesare: maximum 10 divizii infanterie şi 3 divizii cavalerie.

în Dobrogea: acoperire, cu misiunea de a întârzia pătrunderea forţelor ruso-bulgare, cedând terenul şi regrupându-ne la Vest de Dunăre.

Forţe necesare: 2 divizii infanterie şi 1 brigadă cavalerie.

Frontul de Sud

1. Forma operaţiilor: acoperire, pe Dunăre şi faţă de un atac de la Sud:

— închiderea defileelor Carpaţilor, spre Muntenia;

— eventual păstrarea regiune! petroliere Ploieşti.

2. Forţe necesare: pentru acoperire, maximum 1 divizie infanterie.

în rezerva M.C.G.[†]

Din totalul de 33 divizii infanterie şi 4 V_2 divizii cavalerie pe care le avem în prezent, s-au destinat:

— 13 D.I.” şi 1 D.Cv.[‡] la Vest;

— 12 D.I. şi 13 D.Cv. la Est;

— 1 D.I. la Sud.

Rămân disponibile 6 D.I., totalitatea carelor de luptă şi rezervele de artilerie grea ale M.C.G., cu care se poate:

— Trece la o contraofensivă pe Frontul de Vest, după oprirea atacului unguresc;

— Ajuta oprirea atacului din Est, pe creasta munţilor şi eventual linia F.N.B.[§];

— închide defileele munţilor, în cazul unui atac la Sud.

Realizarea dispozitivului

În situaţia actuală, realizarea dispozitivului este condiţionată

[†] Marele Cartier General

[‡] Divizie Cavalerie

[§] Focşani—Nămoloasa—Brăila

de:

1. Atacul rusesc în Est şi în Nord, care poate să ne surprindă în dispozitivul actual. în acest caz, suntem obligaţi să ne batem aşa cum ne găsim.

2. Echiparea teatrului de operaţiuni din Ardeal, care trebuie să preceadă sau să meargă paralel cu afluirea forţelor noastre în Ardeal.

3. De obţinerea unei quasi certitudini în ceea ce priveşte atitudinea Bulgariei în Dobrogea.

în consecinţă, realizarea dispozitivului se va face în mod treptat, descongestionând Estul în profitul teatrului de operaţiuni de Vest.

23 August 1944. Documente. 1939—1943, voi. I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 95—96.

168. Textul dictatului de la Viena

(30 august 1940)

Iată textul sentinţei, după comunicatul oficial:

1. Traseul definitiv al liniei de frontieră, care desparte România de Ungaria, va corespunde aceluia marcat de harta geografică aci anexată. O comisie româno-ungară va determina detaliile traseului la faţa locului.

2. Teritoriul român atribuit Ungariei va fi evacuat de trupele româneşti într-un termen de 15 zile şi remis în bună ordine acesteia. Diferitele faze ale evacuării şi ale ocupării, precum şi modalităţile lor vor fi fixate în termen de o comisie româno-ungară. Guvernele ungar şi român vor veghea ca evacuarea şi ocuparea să se desfăşoare în ordine completă.

3. Toţi supuşii români, stabiliţi în această zi pe teritoriul ce urmează a fi cedat de România, dobândesc fără alte formalităţi naţionalitatea ungară. Ei vor fi autorizaţi să opteze în favoarea naţionalităţii române într-un termen de şase luni. Acele persoane care vor face uz de acest drept vor părăsi teritoriul ungar într-un termen adiţional de un an şi vor fi primiţi de România. Ei vor putea să ia, fără nici o împiedicare, bunurile lor mobile, să lichideze proprietatea lor imobilă, până în momentul plecării lor, să ia cu ei produsul rezultat. Dacă lichidarea nu reuşeşte, aceste persoane vor fi despăgubite de Ungaria. Ungaria va rezolva într-un mod larg şi acomodant toate chestiunile relative la transplantarea optanţilor.

4. Supuşii români de rasă ungară, stabiliţi în teritoriul cedat în anul 1919, de către Ungaria României, şi care rămâne sub suveranitatea acesteia, primesc dreptul de a opta pentru naţionalitatea ungară, într-un termen de 6 luni. Principiile enunţate în paragraful trei vor fi valabile pentru persoanele care vor face uz de acest drept.

5. Guvernul ungar se angajează solemn să asimileze în totul

cu ceilalţi supuşi unguri pe persoanele de rasă română, care, pe baza arbitrajului de mai sus, vor dobândi naţionalitatea ungară. Pe de altă parte, guvernul român ia acelaşi angajament solemn în ceea ce priveşte pe supuşii de rasă ungară, care vor rămâne pe teritoriul român.

6. Detaliile rezultând din transferul de suveranitate vor fi reglementate prin convenţia directă între guvernele român şi ungar,

7. în cazul în care dificultăţi sau îndoieli s-ar ivi în cursul aplicării acestui arbitraj, guvernele român şi ungar se vor înţelege pe cale directă. Dacă într-o chestiune sau alta înţelegerea nu se realizează, litigiul va fi supus guvernelor Reichului şi Italiei, care vor adopta o soluţie definitivă.

Universul, din 1 septembrie 1940.

169. Comunicat privind semnarea acordului dintre România şi Bulgaria la Craiova

(7 septembrie 1940)

Primim următorul comunicat oficial:

În dorinţa de a rezolva pe cale paşnică problemele pendinte între Bulgaria şi România în spiritul unei înţelegeri reciproce, a fost semnat la 7 septembrie la Craiova acordul prin care se înregistrează cesiunea teritorială consimţită prin nota din 16 august 1940, notă care reprezintă concluzia unor îndelungate tratative între cele două guverne.

Acordul încheiat este bazat pe schimbul obligator de populaţie bulgară din judeţele Tulcea şi Constanţa cu cea românească din Caliacra şi Durostor, precum şi pe un schimb facultativ al românilor şi bulgarilor din celelalte regiuni ale celor două ţări.

Cele două state se angajează în urma realizării acestui principiu să nu ridice niciodată vreo pretenţie teritorială unul contra altuia.

Se prevede prin acelaşi acord că guvernul român obţine de la cel bulgar o despăgubire de un miliard lei pentru investiţiunile făcute în teritoriul cedat şi pentru cheltuielile pe care statul român le va suporta la executarea schimbului de populaţie.

Evacuarea teritoriului cedat a început încă din luna august, predarea oficială însă se va face de la 20 septembrie la 1 octombrie.

Universul, din 9 septembrie 1940.

170. Ordinul Statului Major al Fiihrer-ului şi înaltului Comandament a! Wehrmacht-ului, privind misiunea trupelor germane trimise în

România

(20 septembrie 1940)

Cu privire la cererea guvernului român de personal german de instructaj şi unităţi de instrucţie, Fiihrerul şi Comandamentul Suprem au hotărât:

1. Armata terestră şi Luftwaffe vor trimite misiuni militare în România. Sarcina lor aparentă va fi de a instrui România prietenă nouă, în ceea ce priveşte organizarea şi pregătirea forţelor ei armate.

2. Sarcinile lor reale, care nu trebuie să devină evidente nici pentru români, nici pentru propriile noastre trupe, sunt:

a) să apere câmpurile petrolifere de a fi acaparate de o terţă putere, sau de la distrugere;

b) să dea posibilitatea armatei române de a efectua sarcini diferite, corespunzător unui plan efectiv, elaborat în favoarea intereselor Germaniei;

c) în cazul când vom fi siliţi la un război cu Rusia Sovietică, să se pregătească pentru angajarea forţelor germane şi române în direcţia României.

Alexandru Vianu, Constantin Buşe, Zorin Zamfir, Gheorghe Bădescu, *Relaţii internaţionale în acte şi documente.* Voi. II (1939—1945), Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1976, p. 65—66.

171. **Constituirea Asociaţiei „Pro Transilvania", articol publicat în „Timpul" la 8 octombrie 1940**

Marţi la ora 11 a.m. s-a ţinut în sala festivă a Ligii Antirevizioniste din Palatul „Universului[14] şedinţa de constituire a Asociaţiei patriotice „Pro Transilvania". Actul constitutiv a fost semnat de peste 100 fruntaşi ai vieţii publice româneşti, care prin votarea statutelor acestei asociaţii s-au legat că vor lupta cu toate puterile lor pentru promovarea intereselor româneşti şi pentru dezrobirea fraţilor noştri din Ardealul robit.

Preşedintele ad-hoc al acestei dintâi şedinţe a fost proclamat prin vii aclamaţii d. *luliu Maniu,* iar secretar ad-hoc d. *Ghiţă Pop.*

Cuvântarea d-lui luliu Maniu

D. luliu Maniu luând cuvântul a mulţumit celor prezenţi pentru încrederea ce i-au acordat-o şi a expus într-o frumoasă cuvântare rostul asociaţiei întemeiate:

„în faţa dezastrului care s-a abătut peste ţara noastră şi din care sfintele noastre hotare au fost încălcate, toţi românii conştienţi au datoria să dea statului întregul lor concurs, pe cale de colaborare cu oficialitatea şi mai ales de iniţiativă particulară, pentru alinarea suferinţelor fără pereche care au fost hărăzite românilor din Ardeal.

în primul rând, statul e dator să îngrijească de interesele româneşti, dar nu trebuie să lăsăm totul în sarcina statului. Particularii trebuie să-şi dea tot tributul lor şi să ia parte la munca de apărare şi înălţare a neamului. Catastrofa ce ne-a ajuns a urmat şi din împrejurarea că cetăţenii singuratici nu au fost îndestul angajaţi prin munca, obolul şi sufletul lor la scopurile obşteşti şi că regimul trecut a împiedicat voit manifestarea opiniei publice şi ridicarea elanului naţional.

Demnitatea românească nu poate să îngăduie atrocităţile ungurilor, care, ajunşi stăpâni pe o parte din ţara noastră, au reeditat astăzi în mijlocul Europei vremea cumplită a năvălirilor barbare.

Scopul asociaţiei noastre este înălţarea naţiunii, binele ţării, şi dezrobirea fraţilor ajunşi sub stăpânire străină"

în aplauzele unanime ale celor prezenţi dl. Emil Ghilezan a dat citire statutelor Asociaţiei.

în articolul 6 al acestor statute se arată că membru al Asociaţiei poate fi orice român de origine etnică, fără deosebire de vârstă şi sex, care îşi însuşeşte scopul Asociaţiei şi se identifică cu obiectivele ei.

Alegerea comitetului

S-a procedat apoi la alegerea comitetului de conducere al Asociaţiei „Pro Transilvania”.************************************

Timpul, din 12 octombrie 1940.

172. **Protocol privind aderarea României la Pactul Tripartit**††††††††††††††††††††††††††††††††††††

(23 noiembrie 1940)

Guvernele Germaniei, Italiei şi Japoniei, de o parte, şi guvernul României, de altă parte, constată prin plenipotenţiarii mai jos semnaţi‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ cele ce urmează:

Art. 1. România aderă la Pactul Tripartit, semnat la 27 septembrie 1940, la Berlin, de Germania, Italia şi Japonia.

Art. 2. în cazul când comisiunile tehnice prevăzute de art. 4 ale Pactului Tripartit vor trata chestiuni care ating interesele României vor fi invitaţi la lucrările acestor comisiuni şi reprezentanţi ai României.

Art. 3. Textul Pactului Tripartit este alăturat ca anexă acestui protocol.

Protocolul acesta a fost redactat în limbile germană, italiană, japoneză şi română, fiecare dintre texte fiind privit ca original.

Protocolul intră în vigoare în ziua semnării.***

Timpul, din 25 noiembrie 1940.

173. **Scrisoarea lui C. I. C. Brătianu adresată generalului Ion Antonescu**

(21 februarie 1941)

Domnule general,

************************************ După ce se enunţă principiul că, pentru mai buna funcţionare, să fie aleşi în Comitet membri din Bucureşti, se înşiră membrii Comitetului, dintre care menţionăm pe: luliu Maniu, C. I. C. Brătianu, Gheorghe Brătianu, Ion Mihalache, dr. Nicolae Lupu, Virgil Madgearu, Alexandru Lapedatu, losif Jumanca, Ion Simionescu.

†††††††††††††††††††††††††††††††††††† în împrejurărle anului 1940, când vechii săi aliaţi au fost atacaţi şi subjugaţi pe rând de Germania fascistă, România, când era total izolată pe plan internaţional (fapt ce a uşurat şi dezmembrarea ei), a aderat la Pactul Tripartit.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Protocolul privind aderarea României la Pactul Tripartit a fost semnat de Ion Antonescu, din partea României, de Joachim von Ribbentrop, din partea Germaniei, de Giano Butti, în numele Italiei, şi de Saburo-Kurusu, din partea Japoniei.

Deşi sunt convins că aveţi aceleaşi preocupări ca mine, totuşi cred necesar să vă arăt modul meu de a vedea ceea ce trebuie să facem pentru viitor.

Trebuie să ne îngrijim din vreme de situaţia noastră la încheierea păcii.

În starea actuală suntem sub ocupaţia germană, cu tendinţa de a ne băga în război. Interesul Germaniei este: hegemonia în Europa cu excluderea Angliei şi Americei. Ţările să fie exploatate pentru îmbogăţirea Reichului şi pentru crearea unui cât de larg spaţiu vital Germaniei.

în acest scop, Germania are interes ca nici o ţară să nu fie tare. Dominaţia sa va fi cu atât mai puternică, cu cât va avea a face cu ţări mai slabe echilibrând forţele lor.

De aceea, a slăbit România, care era cea mai puternică ţară din centrul şi orientul Europei, rupând 1/3 din teritoriul său, cu care a mărit şi întărit Bulgaria şi mai cu seamă Ungaria. Basarabia a dat-o Rusiei pentru a o rupe de la alianţa cu Anglia şi pentru ca în acest mod la un eventual atac către Ucraina să aibă România ca aliată, făcând-o să întrevadă recâştigarea Basarabiei.

în acest mod Germania câştigă partea leului şi face sacrificii mai mici. România devine teatrul de război şi suferă stricăciunile rezultând din bombardamente, operaţii militare şi slăbirea şi mai mult a economiei sale naţionale.

Se poate ca Germania să se ţină de cuvânt, dacă după un atare război nu va avea un alt interes care va prima făgăduiala dată.

Convenţiile şi făgăduielile nu au nici o valoare sub regimurile de dictatură. Să ne reamintim cele petrecute în ultimii ani de la Anschluss la garantarea neutralităţilor statelor apusene.

Trebuie însă avut în vedere şi eventualitatea unei înfrângeri a Germaniei, sau mai bine zis unei astfel de reduceri economică şi socială încât să fie silită să primească pacea impusă de Anglia.

în conjunctura politică actuală nu vom putea conta nici pe sprijinul Germaniei, nici pe al Angliei. Viitorul nostru depinde de ceea ce vom reprezenta ca forţe la încheierea păcii.

Să ne dăm cont cât am pierdut ca teritoriu, prin urmare ca putere armată şi economică, cât am pierdut din puterea noastră financiară, câte reparaţii avem de făcut, câte datorii de plătit şi să vedem dacă la acestea am adăuga pierderile rezultate dintr-un război, în ce stare am fi la încheierea păcii.

Desigur că, chiar după o campanie presupusă victorioasă în contra Rusiei, am fi la discreţia învingătorului războiului.

în 1918 aliaţii noştri ne-au cerut să facem triunghiul morţii în Moldova. Neputând să mai contăm pe Rusia, fiind înconjuraţi de armatele austro-germane, să închidem armata română într-un triunghi din Moldova întărit, în care să rezistăm până la ultimul om. în acest mod am fi ocazionat astfel de pierderi armatelor germane-austriece, încât am fi uşurat situaţia armatelor aliate pe frontul de vest. Guvernul român, cu toate presiunile şi ameninţările ce i s-au făcut, nu a cedat unei cereri, care ar fi pus România în momentul încheierii păcii la discreţia învingătorului.

Trebuia să păstrăm forţele noastre, ca să putem realiza aspiraţiile naţionale şi de aceea am preferat să trecem prin tratatul de la Buftea.

Nu încape îndoială că nu am fi putut ocupa nici Ardealul şi Banatul, nici Basarabia şi Bucovina, dacă nu am fi avut armata

noastră în stare să se lupte şi nu am fi putut respinge invazia ungurească.

în acele momente unii din aliaţi (italienii) au luat o atitudine favorabilă Ungariei. Sârbii au ocupat o parte din judeţul Timiş-Torontal, 540

care trebuia, după convenţia noastră cu aliaţii, să fie alipită României, şi pe care prin forţa armelor a luat-o Serbia.

Cehoslovacia ca să fie constituită a trebuit să se lupte în contra Ungariei şi Polonia în contra Rusiei.

Prin urmare chiar după sfârşitul războiului armatele ţărilor mici au trebuit să acţioneze spre a putea constitui teritoriile lor naţionale.

Dacă dau aceste exemple este pentru a arăta că nu trebuie, oricare ar fi făgăduielile ce ni s-ar face, să ne angajăm în operaţii militare, care ar slăbi ţara noastră. Să nu uităm că teritoriul unei ţări nu se poate apăra şi reluarea teritoriilor pierdute nu se poate redobândi decât prin propriile tale forţe.

Ori forţa însemnează nu numai puterea armatei, dar şi ca starea economică şi financiară a ţării să permită o acţiune de durată.

Nu putem face politică de aventură, şi nu trebuie să tablăm pe o singură ipoteză. Rezultatul războiului este cel puţin îndoios.

România a putut să-şi menţină existenţa tocmai printr-un joc de basculă[§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§] între marile puteri. Ea trebuie pe cât posibil să nu se angajeze prea mult pentru a-şi menaja viitorul.

Primiţi, vă rog domnule general, asigurarea simţămintelor mele distinse.

C. I. BRATIANU

Arhiva Istorică Centrală; fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinet I. Antonescu, dosar 61/1940, f. 13—14.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Pe această scrisoare Ion Antonescu a scris:

Politica jocului de basculă? în condiţiile actuale şi în situaţia noastră internaţională.

între cine şi cine? Este superficialitate? este oboseală? D-l Brătianu să aleagă între politica cu Rusia şi aceea cu Germania, fiindcă nu cred că în situaţia actuală poate face politică cu Anglia şi cu Franţa.

Nu se poate compara situaţia din 1918 cu acea actuală. în 1918 eram complet izolaţi.

Azi avem un punct de sprijin de ales. Pe care-l alege d-l Brătianu?

D-sa ar fabrica mai bine hârtii decît idei.

în privinţa „triunghiul morţii” nu este bine informat. Să-mi dea voie să ştiu mai bine ca dânsul ce a fost cu el, fiindcă eram ce eram şi d-sa era prin alte meleaguri.

în privinţa situaţiei economice d-sa crede că a fost mai înfloritoare cât am fost creditaţi de Anglia. Să comparăm. Să comparăm şi toate crizele în care s-a

174. **Sinteza Serviciului Special de Informaţii asupra atrocităţilor maghiare săvârşite în nordul Transilvaniei.**

(mai 1941)

Prin arbitrajul de la Viena, din 30 august 1940, România a fost obligată să cedeze Ungariei, Transilvania de nord, cu o populaţie totală de 2 603 589 locuitori, dintre care numai 968 371 sunt de origine etnică ma-

ghiară, faţă de 1 304 898 români, iar restul germani, evrei şi alte naţionalităţi mai neînsemnate.

După retragerea armatei române din Transilvania cedată, îndată s-a dezlănţuit un potop de atrocităţi asupra populaţiei române.

Guvernul maghiar, nu numai că n-a voit să asigure ordinea în teritoriul ocupat de armata maghiară, ci, dimpotrivă, a încurajat teroarea, atrocităţile şi opresiunea; iar unităţile armatei de ocupaţie au participat la masacrele şi nelegiuirile săvârşite asupra paşnicei populaţii româneşti, lipsită de orice apărare.

În septembrie, octombrie şi noiembrie 1940, populaţia românească de baştină din Transilvania de nord, care ajunge din nou sub stăpânirea Ungariei, a trăit unele dintre cele mai grele încercări ale existenţei sale.

Asasinatele, schingiuirile, arestările, internările în lagăre, tâlhăriile, jafurile, devastările de sate româneşti, pângăririle, profanările, incendierile, dărâmările de biserici, expulzările, convertirile forţate şi alte acte de teroare comise de unguri împotriva populaţiei române îşi ajung apogeul în lunile arătate, dar ele nu se sfârşesc aici, ci continuă până în zilele de astăzi.

Dezlănţuirea atrocităţilor maghiare asupra populaţiei române n-a fost provocată, deoarece armata maghiară de ocupaţie n-a întâmpinat nici o rezistenţă din partea populaţiei române de la ţară, fapt care s-a putut verifica şi acolo unde armata maghiară a organizat masacre în masă.

în intervalul de la 1 septembrie 1940 la 15 mai 1941, teroarea întreţinută de guvernul maghiar asupra populaţiei române din Transilvania de nord se oglindeşte în următorul sinistru bilanţ de atrocităţi:

Omoruri şi asasinate	919
Schingiuiri	771
Bătăi	3 373
Arestări	13 359
Profanări	117
Devastări în masă	96
Devastări răzleţe	405

în intervalul arătat, statistica atrocităţilor comise de maghiari asupra populaţiei române din Transilvania cedată, pe judeţe, ne dă cifrele următoare:

zbătut ţara după 1918, timp de 22 ani, din cauza presiunii politice, economice şi financiare pe care au făcut-o la fiecare ocazie judeo-masonii de la Londra, Paris şi Washington asupra noastră.

în privinţa ciuntirii frontierelor noastre. D-sa nu este informat sau nu vrea să vadă adevărul. l-l voi arăta eu.

/ G.A.'

G-l Steflea.

Se va prezenta un proiect de răspuns de acord cu M. S. Maj.********** şi miniştrii Externe şi Ec. Naţ.††††††††††††††††††††††††††††††††††††. Urgent.

G.A.‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

**********„ Marele Stat Major
††††††††††††††††††††††††††††††††††††•" Economiei Naţionale
‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ General Antonescu

Judeţul	Omoruri	Schingiuiri	Bătăi	Arestări	Profanări	colect.	Devastări răzleţe	Total atrocităţi
Bihor	151	131	690	2	7	5	21	3 598
Ciuc	8	24	316	162	10	4	14	538
Clui	174	210	515	5	10	6	83	6 256
Maramures	26	11	23	222	2	—	—	284
Mures	28	94	362	1	20	11	22	2 534
Năsăud	3	6	54	99	1	1	3	167
Odorhei	3	15	23	99	17	18	4	179
Satu-Mare	28	43	421	692	14	11	7	1216
Sălai	436	155	399	769	9	22	91	1 880
Somes	38	20	324	1	5	2	17	1623
Trei Scaune	24	62	246	251	23	16	143	765
Total	919	771	3 373	13 369	117	96	405	19 040

Din cauza terorii dezlănţuită de guvernul maghiar, între 1 septembrie 1940 şi 15 mai 1941, Transilvania cedată a fost evacuată de aproape 150 000 locuitori români, între care se află şi aproximativ 20 000 de români expulzaţi.

Exodul acesta de români din Transilvania cedată spre România a înregistrat apogeul în lunile septembrie, octombrie, noiembrie şi decembrie 1940, continuându-se şi în primele luni ale anului 1941 şi chiar în timpul din urmă.

O mare parte dintre românii refugiaţi pot fi consideraţi tot ca expulzaţi, deoarece asupra lor s-au exercitat presiuni pentru a pleca din teritoriul cedat şi după ce li s-au luat declaraţii forţate că pleacă de bună voie şi că renunţă la cetăţenia maghiară au fost escortaţi de autorităţile militare şi poliţieneşti la frontieră şi alungaţi în România.

Statistica refugierilor şi expulzărilor românilor din Transilvania cedată, pe judeţe, între 1 septembrie şi 1 ianuarie 1941, ne dă cifrele următoare:

Judeţul	Refugiaţi			Expulzaţi			
	capi familie	membri familie	Total persoane	capi familie	membri familie	Total persoane	Total general
Bihor	7	13	20 469	1 544	4011	5 555	26 024
Ciuc	1	2	3	57	106	163	3
Clui	12167	23	35 268	338	338	:	36 164
Maramures	1	1693	2	48	89	137	2
Mures	3	7	11 085	120	219	339	11 424
Năsăud	1	2	4	45	63	108	4
Odorhei	496	844	1	8	8	16	1
Satu-Mare	3	5	9	100	127	227	9
Sălai	3	6	9	713	1 855	2 568	12 140
Somes	2	4	7	143	261	404	7
Târnava	7	8	15	—	—	—	15
Târnava Mică	4	6	10	—	—	—	10
Trei Scaune	1607	3	5	468	1076	1544	6
TOTAL	38 899	70 633	109 532	3 585	8 373	11957	121 489

în ianuarie, februarie, martie şi aprilie 1941, refugierile şi expulzările de români din Transilvania cedată sunt în scădere, însă destul de importante pentru a ridica cifra exodului populaţiei române evacuate la 150 000 suflete.

Pentru a ne da seama de violenţa atrocităţilor maghiare din Transilvania cedată Ungariei, vom rezuma principalele orori la care a fost supusă populaţia românească:

I. MASACRE ŞI OMORURI

A) *În masă*

1. Trăsnea (judeţul Sălaj). La 9 septembrie 1940, trupele maghiare au intrat în sat, în timp ce populaţia era adunată în frunte cu preotul Costea, pentru a le face o bună primire. După ocuparea satului, auzindu-se focuri de armă spre şoseaua din marginea satului, trase de un grup de soldaţi în stare de ebrietate, unităţile maghiare au dezlănţuit măcelul asupra populaţiei române. Românii sunt masacraţi cu focuri de armă şi mitralieră, străpunşi cu săbiile şi baionetele, iar casele atacate cu grenade şi incendiate.

în acest măcel au fost ucişi peste 100 de români (copii, femei şi bărbaţi), iar 40 de gospodării au fost incendiate.

Cadavrul ciuruit de gloanţe al preotului român Costea este lăsat pe prispa casei incendiate, unde îl mistuie flăcările.

învăţătorul Cosma şi soţia lui sunt duşi sub escortă pe câmp, unde sunt împuşcaţi pe la spate, în timp ce erau îndemnaţi de soldaţi să fugă.

Soldaţii intră în biserică, unde ucid câţiva copii şi pângăresc locaşul sfânt, descărcând gloanţe în altar şi în icoanele sfinte.

2. Ip (judeţul Sălaj). în noaptea de 13 spre 14 septembrie 1940, trupele maghiare au pătruns în comună, dezlănţuind un măcel oribil şi tot atât de sângeros ca cel de la Trăsnea.

Au fost ucişi, măcelăriţi şi ciopârţiţi cu o barbarie uluitoare:

82 copii
36 femei
37 bărbaţi

Total: 155 români

Românii ucişi au fost îngropaţi într-o groapă comună.

3. Cosmiciul de Sus (judeţul Sălaj). La 18 septembrie 1940, armata maghiară fără nici un motiv a masacrat 16 ţărani români (15 bărbaţi şi 1 femeie), care au fost aruncaţi într-o groapă comună şi îngropaţi fără preot.

4. Marca (judeţul Sălaj). La 16 septembrie 1940, Regimentul 32 de honvezi a jefuit comuna şi a executat 5 ţărani români. în noaptea de 16/17 septembrie 1940, soldaţii unguri au omorât alte 3 persoane. în total, în comuna Marca au fost ucise 19 persoane.

5. Camăr (judeţul Sălaj). La 16 septembrie 1940, armata maghiară a masacrat 4 ţărani români.

6. Şimleul Silvaniei (judeţul Sălaj). în 14 septembrie 1940, armata maghiară a schingiuit şi ucis 7 români.

7. Zalău (judeţul Sălaj). La 7 septembrie 1940, soldaţi!

unguri au executat la marginea oraşului familiile Vicaş Gheorghe şi Prunea Gheorghe (în total 5 persoane).

Soţia lui Vicaş Gheorghe era însărcinată, iar soldaţii unguri i-au scos copilul din pântece cu baionetele, apoi l-au ciopârţit.

Pe şoseaua Meseşului, în apropierea oraşului Zalău, armata maghiară a executat 13 români, soldaţi rezervişti, care se întorceau de la concentrare din armata română şi se duceau spre căminurile lor, în teritoriul cedat Ungariei.

La 10 septembrie 1940, un căpitan ungur a împuşcat cu revolverul pe ţăranul Sârbu Gheorghe şi 2 femei (ţărance), în curtea liceului Wesse- lenyi, unde era instalat Comandamentul militar maghiar.

8. Zăuani-Nuşfalău (judeţul Sălaj). în septembrie 1940, armata maghiară a executat pe şoseaua Zăuani-Nuşfalău 13 români, soldaţi rezervişti, care se întorceau de la concentrare din armata română şi se duceau spre căminurile lor, teritoriul cedat.

în hotarul comunei Zăuani, armata maghiară a mai executat alţi 4 ţărani români.

9. Mureşenii de Câmpie (judeţul Cluj). în noaptea de 23/24 septembrie 1940, soldaţii unguri au măcelărit familia preotului român Bujor Laurenţiu.

în aceleaşi condiţiuni au fost măcelăriţi: soţia învăţătorului şi fetiţa sa în etate de 4 ani, un ţăran român şi soţia acestuia, apoi servitoarea preotului. în total au fost măcelăriţi 11 români.

Victimele au fost jefuite şi îngropate într-o groapă comună. Ele au fost ucise cu o cruzime înfiorătoare.

10. Huedin (judeţul Cluj). La 25 septembrie 1940, un ofiţer ungur cu unitatea sa a împuşcat în masă un grup de 20 români, soldaţi rezervişti, care se întorceau de la concentrare din armata română, ducându-se spre casele lor în teritoriul cedat.

11. Brăişor (judeţul Cluj). La 17 septembrie 1940, pe şoseaua ce duce la Huedin, au fost ucişi 3 ţărani români.

La 23 septembrie 1940. soldaţii şi civilii unguri au ucis alţi 3 ţărani români din Brăişor, iar soţiile acestora au fost schingiuite.

12. Hodiş (judeţul Cluj). La 17 septembrie 1940, o bandă mixtă de soldaţi şi civili unguri au măcelărit cu cuţitele şi topoarele 5 ţărani români.

14. Sucutard (judeţul Someş). La 19 septembrie 1940, soldaţii unguri au împuşcat 4 ţărani români. I-au pus să-şi sape groapa comună, apoi î-au executat. Tot în aceeaşi zi au mai fost executate două fete.

Orori şi executări în masă a locuitorilor români au mai avut loc în comunele: Baia Mare (judeţul Satu Mare), 14 persoane; Belini (judeţul Trei Scaune), 10 persoane; Almaşul Mare (judeţul Bihor), 16 persoane; Hida-Bragu (judeţul Cluj), 10 persoane; Valea Drăganului (judeţul Cluj), 12 persoane: Hoteni (judeţul Maramureş), 16 persoane: Poenile de Sub Munte (judeţul Maramureş), 5 persoane; Almoşd (judeţul Bihor), 10 persoane; Cluj, Oradea şi Târgul Mureş etc.

B) Omoruri individuale

Asasinatele răzleţe de 1—4 români au avut loc pe întregul teritoriu al Transilvaniei cedate Ungariei prin arbitrajul de la

Viena.

Aceste asasinate au fost comise cu bestialitate şi o cruzime de ne- descris.

Pentru a ne da seama de cruzimea şi sălbăticia acestor asasinate vom cita câteva dintre ele:

1. Bitrău (judeţul Ciuc). La 12 septembrie 1940, Ţepeş Ilie, pădurar din comuna Bicazul Ardelean, a fost chemat la Comandamentul militar maghiar din Bitrău, care (era) instalat în localul primăriei.

Acolo a fost snopit în bătăi, ciopârţit cu lovituri de cuţit, apoi în stare muribundă a fost aruncat pe fereastră în stradă, de la etajul primăriei. în stradă şi-a dat sufletul şi cadavrul său a fost lăsat două zile vederii publicului.

2. Huedin (judeţul Cluj). Protopopul român Munteanu Aurel a fost maltratat şi schingiuit până a murit. A fost apoi ciopârţit cu baionetele, iar cadavrul său a fost purtat pe străzile oraşului în văzul populaţiei.

în aceleaşi condiţiuni a fost ucis şi gardianul public Nicula din Huedin.

3. Domoşani (judeţul Cluj). Ţăranul Pantea îoan a fost ucis, tăindu- i-se arterele de la mâna dreaptă, apoi i s-a înfipt baioneta în piept, în faţa copiilor lui, Lenuţa şi Marioara, care s-au salvat cu fuga.

4. Nădăşel (judeţul Cluj). în 30 noiembrie 1940 o bandă de unguri din comuna Viştea a tăiat cu securile capul tânărului Ciocănaş îoan, în văzul surorii sale mai mici.

5. Culpiu (judeţul Mureş). învăţătorul român Onu V. îoan a fost spintecat cu cuţitul de o bandă de civili şi militari unguri, condusă de servitorul Zsongor Domokos.

6. Mărtănuş (judeţul Trei Scaune). Ţăranul Popescu îoan, în etate de 73 ani, a fost spintecat cu cuţitele şi securile, iar cadavrul său a fost aruncat într-o groapă de gunoi.

Majoritatea asasinatelor comise de unguri în Transilvania cedată au fost săvârşite cu cruzimea cazurilor citate mai sus.

Totalizând pe judeţe cifra omorurilor în masă şi individuale comise de maghiari în Transilvania cedată, între 1 septembrie 1940 şi lămâi 1941, obţinem cifrele:

Bihor	151
Ciuc	8
Cluj	174
Maramures	26
Mures	28
Năsăud	3
Odorhei	3
Satu Mare	28
Sălaj	436
Somes	38
Trei Scaune	24
Total:	919 români

II. **SCHINGIUIRI**

Schingiuirile şi maltratările au avut loc atât în masă cât şi individual. Barbaria lor, în multe cazuri, întrece orice închipuire omenească.

Dintre schingiuirile în masă, citäm cazurile următoare:

A) *Schingiuirile în masă*

1. Belini (judeţul Trei Scaune). în noaptea de 13/14 septembrie 1940, au fost ridicaţi de la casele lor şi arestaţi într-un şopron un numeros grup de români (bărbaţi, femei şi copii). Aici, soldaţii şi civilii unguri i-au bătut cu ciomege de stejar verde, anume pregătite, lovindu-i fără nici o cruţare. Din şopron victimele erau târâte şi aruncate într-o magazie, unde erau supuse altor serii de torturi.

Astfel, lui Bucur losif i-au jupuit pielea de pe spate; lui Păcuraru Alexandru i-au rupt o mână şi i-au spart capul; lui Morar Eugen i-au sfărâmat braţele; iar pe Păcuraru Mihail Mica l-au ciopârţit cu cuţitele. Printre cei schingiuiţi se mai aflau: Suciu Gheorghe, Puşcaş loan, Păcuraru Gheorghe, Bucur loan, Vancea Elisabeta şi mulţi alţii.

2. Cluj. La 11 septembrie 1940, un grup de 17 gardieni publici români au fost prinşi pe stradă de o bandă de civili şi soldaţi unguri, în timp ce se întorceau de la Poliţie unde fuseseră chemaţi de autorităţile maghiare. Ei au fost înjunghiaţi cu cuţitele şi baionetele. Au fost apoi dezbrăcaţi de uniforme, batjocoriţi în mod sălbatec şi duşi la închisoarea Tribunalului, unde trei dintre ei au fost înjunghiaţi din nou cu cuţitele şi aruncaţi în celule, unde au murit în chinuri groaznice.

în aceeaşi zi, în cartierul Mănăştur au fost schingiuiţi oribil numeroşi locuitori români.

în septembrie 1940, numai în oraşul Cluj au fost schingiuiţi un număr de 94 români.

3. Tirimia (judeţul Mureş). La 14 octombrie 1940, un grup de 40 de români au fost schingiuiţi şi bătuţi de soldaţii unguri şi de o bandă de civili unguri. între cei schingiuţi se aflau: Lâslo Augustin şi soţia, cărora li s-au bătut spini în palme, Baba Avram (oribil mutilat), Chirilă Dumitru, Şuteu Teodor, Şuteu Ananie şi mulţi alţii.

Printre localităţile unde s-au produs schingiuiri în masă de români mai citǎm următoarele: Cosniciul de Jos (judeţul Sălaj), 37 persoane schingiuite; lanculeşti (judeţul Sălaj), 24 persoane; Zalău, 5 persoane; Rusii Munţi (judeţul Mureş), 17 persoane; Târgul Mureş, 14 persoane; Poiana Sărată (judeţul Trei Scaune) 14 persoane; Micula (judeţul Satu Mare), 6 persoane; Corpadea (judeţul Cluj), 17 persoane; Huedin (judeţul Cluj), 25 persoane; Valea Chintăului (judeţul Cluj), 12 persoane; Mihail Bravul (judeţul Bihor), 35 persoane; Oradea, 38 persoane; Bicazul Ardelean (judeţul Ciuc), 7 persoane: Sighet, 9 persoane etc., etc.

B) *Schingiuiri individuale*

Pentru a releva sălbăticiunea cazurilor individuale de schingiuiri vom cita câteva din. ele:

1. Porţi (judeţul Sălaj). La 6 septembrie 1940, jandarmii unguri au ţintuit în cuie un steag românesc în spatele primarului Crăciun Pavel, pe care l-au escortat pe jos în această stare până la Şimleul Silvaniei.

Tot timpul drumului a fost lovit cu patul armei, înţepat cu baionetele şi batjocorit.

Cazuri asemănătoare de schingiuiri s-au petrecut în mai

multe locuri; dintre ele amintim şi pe aceea a pensionarului Pop Dumitru din Oradea.

2. Popeşti (judeţul Bihor). Notarul Bart Victor a fost tăiat cu cuţitele, iar peste rănile sângerânde călăii i-au pus sare pisată.

în acelaşi mod barbar a fost schingiuit tânărul Opo Vasile din Huedin

3. Cluj. Preotul român Pompei Onofrei a fost spânzurat de soldaţii unguri de două ori. De ambele dăţi însă a scăpat cu viaţă; prima oară s-a desprins cuiul de care era legată frânghia, iar a doua oară s-a rupt frânghia.

Mocian Grigore din Cluj a fost zdrobit cu ciomegile şi strivit cu picioarele, fracturându-i-se mâinile şi fluierele picioarelor.

Albu Teodor, după ce a fost schingiuit oribil cu cuţitele, i s-a smuls părul de pe cap.

4. Oşorheiu (judeţul Bihor). Ţăranii români Cristea Florian şi Cristea loan au fost ciopârţiţi cu baionetele, apoi înţepaţi în ochi.

Filimon Florian a fost spânzurat de picioare, cu capul în jos şi ţinut aşa până ce a înnebunit.

în acelaşi chip sălbatic au fost schingiuiţi: tânărul Negru Vasile din Huedin (judeţul Cluj), Filip Gheorghe din Inand (judeţul Bihor), Petiş loan din Maia (judeţul Someş) etc.

5. Poiana Sărată (judeţul Trei Scaune). La 14 septembrie 1940, ţăranul Vlej Gheorghe a fost bătut crâncen, apoi schingiuit în mod sălbatec. A fost spânzurat cu capul în jos deasupra unei grămezi de jar dogoritor.

6. Jimbor (judeţul Odorhei). Primarul Simion Nicolae a fost ciopârţit cu lovituri de secure şi cuţite de către ungurii Rigo Zoltăn şi Păli Jănos, care i-au scos şi ochii.

7. Supurul de Jos (judeţul Sălaj). La 7 septembrie 1940 soldaţii unguri au schingiuit 4 fete tinere (surorile Strâmbu, fetiţa lui Varga loan şi fetiţa Anica Pereş), pe care le-au închis într-o cameră, le-au dezbrăcat până la piele, apoi le-au întins pe o masă şi le-au bătut cu bastoanele până la nesimţire.

8. Aghireş (judeţul Cluj). Soldaţii unguri au schingiuit oribil un grup de români, în localul şcoalei primare. Victimele au fost înţepate cu baioneta, bătute cu bastoane şi li s-au smuls unghiile de la mâini şi picioare. Astfel a fost schingiuit ţăranul Boc Gheorghe care, după schinguirire a dispărut, dar după două săptămâni i s-a găsit cadavrul oribil mutilat pe hotarul comunei, unde a fost scos la iveală de porcii care scurmau pământul.

Majoritatea schingiuirilor suferite de români au fost comise cu o violenţă şi ferocitatea cazurilor descrise mai sus.

între 1 septembrie 1940 şi 15 mai 1941, numărul schingiuirilor a fost de 771, dintre care cele mai numeroase au avut loc în judeţele: Cluj (210 cazuri), Sălaj (155 cazuri), Bihor (131 cazuri), Mureş (94 cazuri), Satu Mare (43 cazuri), Someş (20 cazuri) şi Trei Scaune (62 cazuri).

Mai puţine ca număr s-au înregistrat schingiuiri în judeţele: Năsăud (6 cazuri), Odorhei (15 cazuri), Ciuc (24 cazuri) şi Maramureş (11 cazuri).

III. **BATAI**

Bătăile au avut loc atât în masă cât şi în mod individual.

în masă s-au dezlănţuit, îndeosebi, la oraşe, apoi în localităţile cu populaţie mixtă româno-maghiară, fiind organizate de către bande civile de unguri şi militari.

Cele mai numeroase cazuri de bătăi s-au înregistrat în judeţele: Bihor (690 cazuri), Cluj (515 cazuri). Satu Mare (421 cazuri), Sălaj (399 cazuri), Mureş (362 cazuri), Someş (324

cazuri), Ciuc (316 cazuri) şi Trei Scaune (246 cazuri).

Mai puţine cazuri s-au înregistrat în judeţele Maramureş (23 cazuri), Odorhei (23 cazuri) şi Năsăud (54 cazuri).

în total în cele 11 judeţe cedate din Transilvania de Nord, în intervalul de la 1 septembrie 1940 până la 15 mai 1941, au fost bătuţi un număr de 3 373 români.

IV. ARESTĂRI ŞI INTERNĂRI

După intrarea armatei maghiare în teritoriul cedat, autorităţile militare şi poliţieneşti, sub diferite pretexte şi înscenări, au aruncat în închisori şi în lagăre de internare un număr foarte mare de români.

Au fost arhipline de români deţinuţi lagărele din: Satu Mare, Cărei, Târgu Mureş, Marghita, Someşani, Zalău, Piispok-Ladány, apoi închisorile din Cluj, Oradea, Gherla, Sighet, Baia Mare, Sft. Gheorghe şi chiar unele din interiorul Ungariei (Seghedin, Debreţin, Budapesta, Bekes- Csaba etc.).

La oraşe şi la sate, au fost ridicaţi şi închişi, în primul rând, conducătorii spirituali ai populaţiei române.

Urgia arestărilor şi internărilor, în special, se îndrepta împotriva preoţilor, profesorilor, oamenilor politici şi a funcţionarilor publici.

La tribunale, poliţii, închisori şi lagăre, românii deţinuţi au fost bătuţi şi schingiuiţi câteodată de mai multe ori pe zi în timpul interminabilelor cercetări, apoi înghesuiţi ca animalele în celule neîncăpătoare şi de mizerie, unde paznicii au continuat barbariile. .

Cei închişi au fost ţinuţi zile în şir fără hrană şi apă, iar dacă li se da mâncare primeau alimente de neconsumat, ori erau batjocoriţi.

La închisoarea din Oradea, de exemplu, câţiva deţinuţi au fost forţaţi să mănânce alimente amestecate cu excremente şi să bea urină.

Mulţi dintre cei închişi au fost eliberaţi din închisori şi lagăre numai după ce au declarat că „renunţă la cetăţenia maghiară şi pleacă de bună voie în România".

în intervalul de la 1 septembrie 1940 la 15 mai 1941, au fost arestaţi un număr de 13 359 români.

Cele mai multe arestări au fost operate de autorităţile maghiare în judeţele: Cluj (5 258 persoane), Someş (1217 (persoane)), Sălaj (769 persoane) şi Satu Mare (692 persoane).

Mai puţine arestări, dar destul de importante, au fost operate în judeţele: Năsăud, Odorhei, Ciuc, Maramureş şi Trei Scaune.

Arestările şi internările de români au ajuns apogeul în lunile septembrie şi octombrie 1940, iar pe o scară mai mică continuă şi astăzi.

V. PROFANĂRI DE BISERICI, TROIŢE, CRUCI ŞI MONUMENTE '

Intre 1 septembrie 1940 şi 15 mai 1941, în Transilvania cedată, bandele de civili unguri şi armata maghiară au comis un

număr de 117 profanări de biserici, troiţe, cruci şi monumente.

Pe lângă aceste profanări, în judeţele Trei Scaune, Ciuc şi Odorhei au fost devastate şi dărâmate până în temelii un număr de 16 biserici româneşti. (De exemplu, bisericile din Vârghiş-Odorhei, Ditrău-Ciuc, Racoşul de Sus, judeţul Trei Scaune etc., etc.).

Cele mai numeroase cazuri de profanări au avut loc în judeţele: Trei Scaune (23 cazuri), Mureş (20 cazuri), Odorhei (17 cazuri), Satu Mare (14 cazuri) şi Ciuc (10 cazuri).

VI. **DEVASTĂRI**

Devastările au avut loc în masă şi în mod răzleţ.

A) *în masă*

între 1 septembrie 1940 şi 15 mai 1941 în Transilvania cedată s-au înregistrat un număr de 96 devastări în masă.

Majoritatea devastărilor în masă au fost operate de bande de terorişti unguri şi de unităţile armatei de ocupaţie.

Devastările în masă au fost întotdeauna întovărăşite de asasinate, schingiuiri, bătăi şi jafuri.

Cele mai numeroase devastări în masă au avut loc în judeţele Sălaj (22 cazuri), Odorhei (18 cazuri), Trei Scaune (16 cazuri), Satu Mare (11 cazuri) şi Mureş (11 cazuri), după care urmează Clujul (6 cazuri), Bihorul (5 cazuri), Ciucul (4 cazuri) etc.

în judeţele Sălaj, Satu Mare, Bihor, Ciuc şi Trei Scaune au fost devastate numeroase sate româneşti, iar locuitorii români au fost jefuiţi şi expulzaţi în România.

în judeţul Sălaj au fost devastate satele şi coloniile româneşti: Horia, lanculeşti, îp, Lucăceni, Urna Nouă, Marca, Santău, Scărişoara Nouă, Siseşti, Trăsnea, Tăşuad (colonie) etc.

în judeţul Satu Mare au fost devastate satele şi coloniile: Baba Novac, Borveni, Gelu, Lazuri, Paulian, Principele Mihai etc.

În judeţul Bihor au fost devastate comunele: Diosig (colonie), Gepiu (colonie), loşia (colonie), Mihail Bravul, Regele Ferdinand I, Salonta (colonie), Sălari etc.

în judeţul Ciuc au fost devastate comunele: Frumoasa, Tulgheş (casele românilor) etc.

în judeţul Trei Scaune au avut loc devastări în masă în comunele: Breţcu, Covasna, Lunca Ozunului, Ozun, Poiana Sărată, Vâlcele, Valea Mare, Zăbala şi Zagon.

Coloniile româneşti din judeţele Sălaj, Satu Mare şi Bihor au fost complet evacuate de populaţia românească care a fost expulzată, iar avutul ei jefuit de bandele de terorişti unguri.

B) *Devastări răzleţe*

Au avut loc pe întreg teritoriul Transilvaniei cedate.

în intervalul de la 1 septembrie până la 15 mai 1941 au fost înregistrate 405 cazuri răzleţe de devastări de case, gospodării, prăvălii şi magazine.

VII. CONVERTIRI RELIGIOASE

Nici spiritul religiei creştine al populaţiei române n-a rămas nevătămat de ocupanţii unguri.

Zeci de sate au fost şi sunt terorizate de autorităţile maghiare, pentru a se converti la confesiunile maghiare.

în secuime (judeţele Trei Scaune, Ciuc şi Odorhei), unde au fost dărâmate 16 biserici româneşti, un număr de peste 35 000 de români greco-

catolici au fost siliţi prin diverse acte de teroare să treacă la confesiunea romano-catolică şi reformată maghiară sau la Episcopia greco-catolică de deznaţionalizare a Hajdudorogului.

Aceleaşi acte de represiune şi de violenţă se exercită şi asupra românilor de religie ortodoxă pentru a trece la confesiunile maghiare.

Toate autorităţile ungare întreţin şi sprijinesc această încercare de deznaţionalizarea artificială a populaţiei române.

În privinţa convertirilor religioase forţate, citǎm cazurile următoare:

1. Bicsad (judeţul Trei Scaune). Preotul ungur Sândor Ferencz, în scrisoarea sa din 30 octombrie 1940, informează pe preotul român refugiat Trifan Dumitru că 95% din românii ortodocşi ai fostei sale parohii au trecut la confesiunea reformată maghiară.

Românii refugiaţi din această comună au relatat felul cum s-au operat aceste convertiri silite.

2. Sâncrai (judeţul Sălaj). La 25 noiembrie 1940, după ce ungurii au alungat pe preotul greco-catolic român, autorităţile maghiare au invitat populaţia românească, prin bătăi de tobă, să se prezinte la primărie. Aici, românii au fost forţaţi prin ameninţări să semneze declaraţii că renunţă de bunăvoie la confesiunea lor şi că trec nesiliţi de nimeni la cea romano-catolică maghiară.

3. Lunca Ozunului (judeţul Trei Scaune). în noaptea de 19/20 noiembrie 1940, o bandă de terorişti unguri, la îndemnul autorităţilor, au maltratat numeroşi locuitori români din comună, pentru a-i determina să treacă la religia reformată maghiară. Li s-a fixat un termen de cinci zile, pentru a da declaraţii de trecere, sub ameninţarea cu expulzarea.

4. Voşlăvani (judeţul Ciuc). Ungurii au pus în vedere românilor să nu mai asiste la serviciul divin din biserica ortodoxă română, căci altfel vor fi împuşcaţi.

5. Belin (judeţul Trei Scaune). Preotul ungur a silit pe locuitorii români să treacă la confesiunea maghiară.

Acelaşi lucru l-a impus şi un locotenent colonel ungur, care a ţinut o cuvântare de convertire în comună, la 4 noiembrie 1940.

6. Cărei (judeţul Sălaj). în ianuarie 1940, autorităţile maghiare au pus în vedere românilor greco-catolici să se înscrie pentru aderarea la Episcopia deznaţionalizatoare de Hajdudorog.

7. Crasna (judeţul Sălaj). Românii au fost constrânşi să treacă la confesiunea reformată maghiară. Soţia avocatului Iakob Emerik a colindat din casă în casă cu o listă de convertire, ameninţând pe cei ce n-o semnau că vor fi denunţaţi autorităţilor.

8. Sângiorgiul de Mureş (judeţul Mureş). Preotul ungur a convertit numeroase familii româneşti.

O statistică a numeroaselor cazuri de convertiri forţate n-a

putut fi încă întocmită şi ne mărginim a cita doar cazurile din localităţile: Baia Mare (Satu Mare), Sighet, Vişeul de Sus, Borşa (Maramureş), Careii Mari, Domăneşti (Sălaj), Bihor Crăeşti, Ogari (Mureş), Satu Mare, Erneul Mare (Mureş), Covasna (Trei Scaune), Gilău (Cluj), Ocna Şugatag (Maramureş), Căseni (Trei Scaune), Belin, Valea Mare, Ozun (Trei Scaune), Coşnea, Ghimeş-Făget (Ciuc), Cason, Cighieş, Mureş Izvor, Hodoşa, Bicaz-Chei, Joseni, Varviz, Ditrău, Borsec (Ciuc), Odorhei, Mărtiniş, Aldea, Ocland, Crăciunel, Mereşti (Odorhei), Ciuc-Sâncrai, Tulgheş, Corbu, Miercurea- Ciucului (Ciuc) etc.

VIII. DIVERSE ACTE DE TEROARE

Diversele acte de teroare, exercitate de maghiari asupra populaţiei române, sunt aproape imposibil de ţinut în evidenţă, din cauza varietăţii şi fanteziei lor.

Din aceste acte de teroare menţionăm:

1. Dej (Someş)

: • Mai mulţi ofiţeri de rezervă români, desconcentraţi din armata română, care se întorceau la căminurile lor din teritoriul cedat au fost arestaţi şi dezbrăcaţi de haine.

în vestminte sumare, au fost purtaţi în „convoi“, sub escortă, pe străzile oraşului, fiind bătuţi, batjocoriţi şi huiduiţi de publicul maghiar.

2. Căţeluşa (Sălaj)

în 8 septembrie 1940, învăţătorul Rednic Traian a fost scuipat şi batjocorit de un întreg escadron de soldaţi, la ordinul unui maior ungur.

3. Mihai Bravul (Bihor)

Soldaţii unguri au adunat 30 de ţărani români într-un cimitir părăsit, i-au pus să-şi sape mormintele şi au fost întrebaţi cum vor să fie ucişi: prin spânzurătoare sau împuşcare?

După 6 ore de diverse chinuitoare batjocuri au fost lăsaţi în libertate, cu condiţia ca în timp de două zile să părăsească comuna.

4. Lunca (Mureş)

Patru români au fost închişi într-un grajd, batjocoriţi cu cele mai josnice insulte şi siliţi să mănânce fân.

5. Herghelia (Mureş)

Civilii unguri au ordonat, în mai multe rânduri, preotului Morariu Laurenţiu să mute biserica de pe locul unde era clădită. Neputând executa acest ordin absurd, a fost bătut, înjurat, scuipat şi batjocorit.

6. Cluj

Românii întâlniţi pe străzi de soldaţii şi civilii unguri au fost bătuţi şi înjunghiaţi, pentru motivul că nu purtau cocărzi tricolore maghiare la butoniere, fapt din care ar fi rezultat că nu respectă naţiunea maghiară.

Pe străzile Clujului, ungurii vindeau un necrolog al României, în care poporul român şi dinastia sa erau batjocoriţi în termenii cei mai necivilizaţi.

Numeroşi ţărani români, care au fost prinşi pe străzile Clujului, în portul lor naţional, au fost bătuţi şi li s-au tăiat vestmintele cu cuţitele sau au fost rupte de pe corpul lor. Cazuri asemănătoare s-au petrecut şi în alte localităţi din Transilvania cedată.

7. Tg. Mureş

Militarii şi civilii unguri opreau în stradă pe români, obligându-i să-i salute cu plecăciuni şi cu capul descoperit.

în timp ce li se făcea şcoală despre modul cum trebuie să salute, erau batjocoriţi şi înjunghiaţi.

8. Oradea

Numeroşi români au fost huiduiţi, bătuţi şi batjocoriţi, pentru faptul că au fost auziţi vorbind românește.

. Cazuri asemănătoare s-au petrecut şi în localităţile: Cluj, Tg.

Mureş, Reghin, Odorhei, Zalău, Satu Mare etc.

9. Poiana Sărată (Trei Scaune)

Sublocotenentul ungur Molnar a violat câteva fete române, pe care, apoi, le-a izgonit peste frontieră.

Cazuri asemănătoare s-au întâmplat şi în alte localităţi din Transilvania cedată.

Din Poiana Sărată, soldaţii unguri au expulzat numeroşi români în haine sumare, care au fost sculaţi noaptea din somn, nelăsându-li-se timp să se îmbrace. Goi şi fără încălţăminte, au fost escortaţi la frontieră şi izgoniţi în România.

10. Cluj

Numeroşi români au fost şantajaţi cu sume de bani de către civilii unguri, pentru a nu fi bătuţi şi schingiuiţi.

Cazuri asemănătoare s-au petrecut în numeroase localităţi din Transilvania cedată.

în judeţele Bihor, Satu Mare şi Sălaj, ţăranii români, expulzaţi în masă, au fost constrânşi de soldaţii şi jandarmii unguri să-şi vândă avutul pe preţuri derizorii. Cei ce se opuneau au fost schingiuiţi şi bătuţi.

11. Batjocoririle de la punctele de frontieră.

Sub pretextul controlului vamal, femeile române expulzate au fost dezbrăcate de veşminte şi percheziţionate pe întreg corpul, chiar şi la organele genitale, uneori în văzul grupurilor de soldaţi unguri, care le adresau cele mai ruşinoase aprecieri şi făceau haz pe socoteala lor.

Câţiva intelectuali români care au fost expulzaţi din Cluj, Oradea, Zalău şi Satu Mare, în gara Lokbshăza, au fost siliţi de soldaţii unguri să ducă în mâini, în dosul gării, excrementele din vagoanele de marfă, în care au fost expulzaţi şi care au fost închise pe tot parcursul drumului.

Victimele erau îndemnate la acest act umilitor cu ghionturi şi cu patul armelor.

Cazurile relatate sunt numai crâmpeie din actele de terorism şi de batjocură la care au fost supuşi românii din Transilvania cedată.

IX. **EXPULZĂRI**

Expulzările s-au efectuat de autorităţile maghiare pe întreg teritoriul cedat.

Cea mai mare parte dintre expulzaţii români au fost ridicaţi de către organele militare şi poliţieneşti, adunaţi în convoaie escortate şi izgoniţi peste frontieră, fără nici o formalitate de expulzare şi sub ameninţare că vor fi executaţi dacă se vor înapoia. în numeroase cazuri, autorităţile militare maghiare au silit pe expulzaţi să dea declaraţii în scris că pleacă de bunăvoie şi că renunţă la cetăţenia maghiară şi la tot avutul lor.

Expulzaţii au fost supuşi celor mai umilitoare suferinţe în timpul transporturilor şi la punctele de frontieră.

Intelectualii expulzaţi au fost expediaţi în vagoane închise (plumbuite), neavând voie să coboare nici pentru a-şi satisface nevoile fizice.

La punctele de frontieră au fost percheziţionaţi până la piele atât bărbaţii, cât şi femeile, confiscându-li-se banii şi valorile ce

le aveau asupra lor.

Ţăranii expulzaţi au fost trataţi în mod şi mai neuman, fiind schingiuiţi, bătuţi, batjocoriţi şi jefuiţi de tot avutul lor.

Din expulzările în masă citãm cazurile următoare:

1. Oradea

La 4 octombrie 1940, au fost expulzaţi 282 intelectuali români, în frunte cu episcopul ortodox dr. Nicolae Popovici. Ei au fost ridicaţi de la casele lor şi duşi la închisoarea tribunalului, unde au fost percheziţionaţi.

În curtea închisorii au fost ameninţaţi cu executarea de un pluton militar, care apoi i-a escortat la gară, unde au fost îmbarcaţi în vagoane de vite şi expediaţi în România.

în aceleaşi condiţiuni au fost expulzaţi intelectualii români din oraşele: Cluj, Dej, Şimleul Silvaniei, Gherla, Satu Mare, Marghita, Salonta, Tg. Mureş, Sighet, Cărei, Baia Mare, Odorhei, Reghin etc.

2. Mihai Bravul (Bihor)

La 9 octombrie 1940, au fost ridicate cu forţa de către armata maghiară şi expulzate 200 familii de ţărani români din această comună.

Expulzaţii au fost schingiuiţi, bătuţi şi jefuiţi de întregul lor avut, în luna octombrie 1940, au fost expulzaţi toţi locuitorii acestei comune.

în aceleaşi condiţiuni au fost operate şi expulzările în masă ale ţăranilor români din comunele: Horia (Sălaj), Diosig (Bihor), Salonta (Bihor), Scărişoara Nouă (Sălaj), Paulian (Sălaj), Gelu, Lazuri, Lăcăceni, Siseşti (Satu Mare), Zăbala, Valea Mare (Trei Scaune) etc.

în septembrie, octombrie, noiembrie şi decembrie 1940, autorităţile maghiare au expulzat un număr de 11 957 români din Transilvania cedată.

între timp numărul românilor expulzaţi a crescut în mod considerabil.

X. **REFUGIERI**

în urma teroarei maghiare din Transilvania de Nord, exodul populaţiei române spre România a crescut în mod considerabil.

Până la 1 ianuarie 1941, numărul total al românilor refugiaţi era de 109 532 suflete, la care se mai adăugau şi cei 11 957 români expulzaţi de autorităţile maghiare. Adică, în acest interval, au fost forţaţi să părăsească Transilvania cedată un număr de 121 489 români.

între 1 ianuarie 1940 şi 15 mai 1940, au mai părăsit Transilvania cedată alţi 30 000 de români (refugiaţi şi expulzaţi).

Cifra aceasta a românilor refugiaţi şi expulzaţi, cu toate că este considerabilă, ea nu a micşorat numărul populaţiei române din Transilvania cedată faţă de statistica din 1930 (adică de 1 304 898 români), deoarece ea reprezintă, în mare parte, abia procentajele unui spor prolific dintre anii 1930—1941.

23 August 1944. Documente. 1939—1943, voi. I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 263—276.

175. Decret prin care regele Mihai I este învestit cu demnitatea de mareşal al României (10 mai 1941)

Art. 1. învestim pe Maiestatea Sa regele Mihai I cu demnitatea de „Mareşal al României”.

Art. II. D-l ministru secretar de stat al Apărării Naţionale este însărcinat cu executarea acestui decret pe data de 10 mai 1941.

Dat în Bucureşti la 9 mai 1941.

Conducătorul Statului Român şi Preşedintele Consiliului de Miniştri
general Ion Antonescu
Ministrul al apărării naţionale,
general de Corp de Armată, Iosif Iacobici

Monitorul oficial, nr. 109, din 10 mai 1941.

V. ROMÂNIA ÎN PERIOADA 22 IUNIE 1941 — 23 AUGUST 1944

176. Ordinul de zi către armată semnat de generalul Ion Antonescu (22 iunie 1941)

Ostaşi,

V-am făgăduit din prima zi a noii domnii şi a luptei mele naţionale să vă duc la biruinţă.

Să şterg pata de dezonoare din cartea neamului şi umbra de umilire de pe fruntea şi epoleţii voştri.

Azi a sosit ceasul celei mai sfinte lupte, lupta drepturilor strămoşeşti şi a bisericii, lupta pentru vetrele şi altarele româneşti de totdeauna.

Ostaşi,

Vă ordon:

Treceţi Prutul.

Zdrobiţi vrăjmaşul din Răsărit şi Miază-Noapte.

Dezrobiţi din jugul roşu al bolşevismului pe fraţii voştri cotropiţi.

Reîmpliniţi în trupul ţării glia străbună a Basarabilor şi codrii voievodali ai Bucovinei, ogoarele şi plaiurile voastre.

Ostaşi,

Plecaţi azi pe drumul biruinţei lui Ştefan cel Mare, ca să cuprindeţi cu jertfa voastră ceea ce au supus strămoşii noştri cu lupta lor.

înainte!

Fiţi mândri că veacurile ne-au lăsat aici straja dreptăţii şi zid de cetate creştină.

Fiţi vrednici de trecutul românesc.

Comandant de căpetenie al Armatei,
general Ion Antonescu

Monitorul oficial, nr. 145, din 22 iunie 1941.

177. Comunicat oficial privind eliberarea Basarabiei 25 iulie 1941

Lupta pentru dezrobirea brazdei româneşti de la Răsărit s-a terminat. Din Carpaţi şi până la Mare suntem din nou stăpâni pe

hotarele străbune.

Lupta pentru asigurarea dreptăţii noastre, pentru salvarea credinţei,, pentru ordine şi civilizaţie, continuă. Trupele germano-române au înaintat adânc dincolo de Nistru.

Universul, din 27 iulie 1941.

178. Decret-regal privind înălţarea generalului Ion Antonescu la demnitatea de mareşal

(21 august 1941)

Art. I. Pentru servicii aduse Patriei şi tronului pe câmpul de bătaie în conducerea războiului nostru pentru dezrobirea hotarelor de răsărit, generalul de armată Ion Antonescu, Conducătorul statului român şi Comandantul de căpetenie al armatei, se înalţă, pe ziua de 22 august 1941, la demnitatea de mareşal al României.
Dat în Sinaia la 21 august 1941.

Monitorul oficial, din 24 august 1941.

179. Platforma-program a Comitetului Central al Partidului Comunist din România „Lupta poporului român pentru libertate şi independenţă naţională”

(6 septembrie 1941)

Sarcinile Partidului Comunist din România

1. Un an de robie naţională

. Marii capitalişti şi moşieri au gonit clica regală, împotriva căreia s-au ridicat masele populare, în primele zile ale lui septembrie 1940. Ei l-au adus la cârma ţării pe călăul Antonescu şi Garda de Fier, slugile mârşave ale bandiţilor fascişti germani trădători de patrie. ,

Generalul lui Hitler, Iuda poporului român, a aruncat Ardealul de Nord, un milion şi jumătate de români, sub jugul grofilor maghiari, din ordinul bandiţilor fascişti germani.

Pentru înăbuşirea revoltei poporului român împotriva politicii de trădare josnică a ţării, trădătorul Antonescu a adus armatele fasciste ale lui Hitler să ocupe ţara. Ocuparea ţării şi prefacerea ei într-o anexă a Germaniei hitleriste a fost pecetluită prin aderarea guvernului trădător lâ Pactul Tripartit al puterilor Axei.

Hrana poporului şi toate bogăţiile ţării au fost vândute fascismului german. Trădătorul Antonescu a trădat şi ţările aliate ale României. El a prefăcut ţara într-o bază de atac pentru armatele fasciste germane contra Iugoslaviei şi Greciei. Clica militară a ludelor a aruncat poporul român în cea mai neagră mizerie şi foamete. A organizat jefuirea populaţiei evreieşti şi pogromuri sângeroase.

Din ordinul lui Hitler, aceşti trădători odioşi au supus întregul popor la muncă forţată sub regimul baionetelor şi al mitralierelor. Ei au prefăcut ţara în lagăre de muncă, lagăre de concentrare, închisori şi cazarmi, pentru interesele războinice ale Germaniei hitleriste.

Ei au prefăcut poporul român în carne de tun pentru sângeroşii fascişti germani împotriva Uniunii Sovietice. în timp de două luni peste 200 000 (două sute de mii) de români au căzut morţi şi răniţi pentru războiul criminal de înrobire şi stăpânire a lumii de către fascismul german.

Din ordinul lui Hitler, el continuă să trimită armate noi care să ia locul sutelor de mii de români morţi şi răniţi, armate care vor fi nimicite şi ele în războiul tâlhăresc al sângeroşilor fascişti germani împotriva Uniunii Sovietice.

Banda trădătorului Antonescu a amăgit poporul cu o „victorie uşoară prin războiul fulger" al lui Hitler. însă poporul român este aruncat într-un război crâncen şi de lungă durată, care îl ameninţă cu DISTRUGEREA ŞI PIEIREA SIGURA.

2. Creşterea forţelor progresiste împotriva Germaniei fasciste

Lupta patrioţilor români împotriva războiului criminal al lui Hitler şi al slugilor sale e în creştere. Comunicatele trădătorului Antonescu, date din ordinul Gestapoului fascist, asupra executării a 50 de patrioţi pentru fiecare câine fascist german omorât şi a 25 de patrioţi români după fiecare act de sabotaj, stârnesc ura şi revolta şi mai hotărâtă a poporului român împotriva asupritorilor fascişti.

Asasinarea celor 2 000 de patrioţi de la Iaşi şi a altora din toată ţara nu poate să intimideze poporul român!

Dimpotrivă: forţa sa de rezistenţă creşte! Actele de sabotaj ale patrioţilor români împotriva războiului criminal al ocupanţilor fascişti se vor înmulţi, iar lupta eroicilor partizani din Bucovina de Nord şi Basarabia se va uni cu lupta de partizani a patrioţilor români împotriva ocupanţilor germani şi agenţilor lor în frunte cu Iuda Antonescu.

4. Partidul Comunist din România Ia începutul războiului criminal antisovietic

în timpul celui de-al doilea război imperialist, partidul nostru, avangarda poporului muncitor din România, a fost singurul partid care a dus lupta pentru păstrarea păcii şi independenţei poporului român, împotriva puterilor imperialiste în război, pentru o politică de bună vecinătate şi amiciţie cu Uniunea Sovietică, a cărei politică consecventă de pace **ar fi** putut să garanteze pacea şi independenţa poporului român.

Singur partidul nostru a arătat drumul de salvare a poporului român din criza adâncă, de pericolul de război şi de jugul Germaniei imperialiste. în consecinţă, clica regală şi apoi clica militară a trădătorului Antonescu au căutat să nimicească partidul nostru. Din ordinul lui Hitler **sute** şi mii de comunişti au fost aruncaţi în lagăre de concentrare şi închisori.

Iuda Antonescu a pornit la distrugerea organizaţiilor

partidului nostru- după ce partidul nostru a chemat poporul român la lupta împotriva prefacerii României în câmp de război pentru imperialiştii germani în contra popoarelor din Balcani — au fost arestaţi cei mai buni activişti din întreaga ţară şi alte sute şi mii de muncitori internaţi în lagăre de concentrare. Pe de altă parte, clica militară a căutat să lovească în partidul nostru prin provocări la Iaşi, Galaţi, Bucureşti, Constanţa, Mediaş şi Braşov. Astfel, partidul nostru, Uniunea Tineretului şi Apărarea Patriotică au avut mari pierderi în urma loviturilor duşmanului, la declanşarea războiului antisovietic.

Comitetul Central al Partidului nostru a lansat la începutul războiului un MANIFEST în care a demascat agresiunea sângeroasă a fascismului german şi a slugilor sale împotriva Uniunii Sovietice. El a arătat că Uniunea Sovietică şi eroica Armată Roşie duc războiul pentru apărarea libertăţii poporului sovietic şi a tuturor popoarelor subjugate. El a chemat poporul român la lupta pentru victoria Armatei Roşii, pentru alungarea ocupanţilor fascişti din ţară, împotriva slugilor fasciste ale imperialismului german, pentru FRONTUL UNIC DE LUPTA al poporului român împotriva stăpânilor fascişti şi pentru libertatea şi independenţa naţională.

Comitetul Central al partidului nostru a elaborat la începutul lunii iulie CIRCULARA către membrii partidului asupra sarcinilor istorice ale partidului nostru, în legătură cu războiul banditesc al fascismului german împotriva Uniunii Sovietice.

în interesul acestei lupte a lansat Comitetul Central lozinca creării FRONTULUI UNIC NAŢIONAL al poporului român împotriva ocupanţilor fascişti şi a clicii militaro-fasciste în frunte cu trădătorul Antonescu. În interesul creării Frontului Unic Naţional, Comitetul Central al Partidului Comunist Român propune următoarea PLATFORMA:

1. încetarea războiului contra Uniunii Sovietice. Pace şi luptă comună cu Uniunea Sovietică, Anglia, Polonia, Iugoslavia, Cehoslovacia, cu ţările democratice şi cu toate popoarele iubitoare de libertate, împotriva hitle- rismului cotropitor.
2. Oprirea producţiei de război, a transporturilor de trupe, arme şi muniţiuni pentru războiul lui Hitler. Alungarea din ţară a ocupanţilor hitlerişti. Recucerirea libertăţii şi independenţei naţionale a României.
3. Răsturnarea guvernului şi regimului militaro-hitlerist trădător de ţară, în frunte cu Antonescu, sluga lui Hitler. Pentru un guvern al independenţei naţionale, format din reprezentanţii tuturor forţelor patriotice.
4. împotriva dictatului hitlerist de la Viena asupra Ardealului, pentru eliberarea popoarelor din Ardeal de sub jugul lui Hitler, pentru libertatea lor naţională.
5. încetarea masacrării şi jefuirii populaţiei din Basarabia şi Bucovina. încetarea prigoanei barbare contra evreilor şi a oricărei asupriri naţionale.
6. împotriva terorii sângeroase. încetarea împuşcărilor în masă. Amnistie generală, politică, militară şi agrară. Desfiinţarea lagărelor de concentrare şi de muncă. Arestarea şi pedepsirea

vinovaţilor trădători de ţară, care au aruncat poporul român în război pentru Germania hitleristă.

7. împotriva oricărei forme de asuprire. Deplină libertate de asociaţie, presă şi organizare. Restabilirea drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti şi democratice.

8. îmbunătăţirea temeinică economică, culturală şi sanitară a situaţiei maselor ce muncesc. Asigurarea hranei poporului, prin oprirea exportului în Germania fascistă, a rechiziţiilor şi cumpărăturilor pentru armatele lui Hitler. Reducerea radicală a impozitelor. Restituirea bunurilor rechiziţionale, despăgubirea completă de către stat a pierderilor şi stricăciunilor cauzate. Ajutor suficient de către stat şi comună pentru şomeri, familiei mobilizaţilor, invalizilor, văduvelor şi orfanilor de război.

Partidul Comunist din România propune lupta comună a tuturor partidelor, grupărilor, persoanelor politice şi tuturor patrioţilor români pentru realizarea FRONTULUI UNIC NAŢIONAL al poporului român contra ocupanţilor hitlerişti şi a slugilor lor trădătoare din ţară, pentru cucerirea cerinţelor din PLATFORMĂ, care sunt cerinţele cele mai arzătoare şi comune ale poporului român.

Partidul Comunist din România e gata să colaboreze cu toate partidele, grupările, persoanele politice şi cu toţi patrioţii români, pentru realizarea oricărei revendicări din PLATFORMĂ, punând ca singurul criteriu al colaborării: atitudinea faţă de ocupanţii hitlerişti, de slugile lor trădătoare de ţară şi de războiul criminal contra Uniunii Sovietice.

Circulara Comitetului Central din 8 iulie subliniază importanţa realizării unităţii de luptă şi a Frontului unic al clasei muncitoare, ca bază a FRONTULUI UNIC NAŢIONAL împotriva fascismului cotropitor şi pentru eliberarea naţională a poporului român. Comuniştii trebuie să lucreze la crearea Frontului unic al clasei muncitoare în întreprinderi cu muncitorii social-democraţi, naţional ţărănişti, gardişti şi fără de partid. însă, în acelaşi timp, trebuie realizat Frontul unic şi cu Partidul Social-Democrat, cu conducătorii săi centrali şi locali, împotriva fascismului, duşmanul comun.

Toţi membrii partidului nostru, simpatizanţii lui şi toţi patrioţii iubitori ai libertăţii şi independenţei poporului român trebuie să aducă la cunoştinţa maselor PLATFORMA în uzine, birouri, cartiere, la vecini, în sate şi peste tot pentru Frontul Unic Naţional al poporului român şi pentru realizarea cerinţelor cuprinse în PLATFORMĂ.

Comuniştii trebuie să lege popularizarea PLATFORMEI cu popularizarea tradiţiilor de luptă pentru dezrobirea poporului român împotriva imperialismului german din veacurile 17, 18, 19 şi din timpul războiului din 1916—1918.

Comuniştii trebuie să lege popularizarea PLATFORMEI cu campania pentru popularizarea Uniunii Sovietice, a popoarelor sovietice şi a eroicei Armate Roşii, care prin jertfe enorme duc războiul împotriva hoardelor fasciste, nu numai pentru apărarea patriei sovietice şi a cuceririlor grandioase ale socialismului, ci şi pentru salvarea libertăţilor tuturor popoarelor, a culturii şi civilizaţiei omeneşti, de robia şi barbaria fascistă.

Puternica Uniune Sovietică, ducând războiul împotriva sângerosului fascism german, duce războiul pentru zdrobirea ocupanţilor fascişti din ţară, pentru eliberarea poporului român de sub jugul ocupaţiei hitleriste, pentru libertatea şi independenţa naţională a poporului român.

Comuniştii trebuie să popularizeze Frontul Unic al tuturor popoarelor iubitoare de libertate în frunte cu Uniunea Sovietică, împotriva fascismului german şi aliaţilor săi, pentru salvarea omenirii.

Comuniştii, în interesul Frontului Unic Naţional, pentru zdrobirea fascismului cotropitor, pentru cucerirea drepturilor şi libertăţilor democratice şi cetăţeneşti, a independenţei poporului român, renunţă la orice lozincă sau acţiune care ar putea să-i DESPARTĂ de celelalte partide şi grupări politice, care sunt pentru dezrobirea naţională a poporului român. însă ei nu renunţă la programul lor, la propagarea programului lor şi a lozincilor finale. Cu distrugerea tiraniei hitleriste nu încetează nici exploatarea şi asuprirea celor ce muncesc, nici crizele şi nici războaiele. Sistemul capitalismului monopolist, imperialismul care se
bazează pe asuprirea şi exploatarea maselor ce muncesc şi a popoarelor subjugate, renaşte crizele şi războaiele.

Partidul nostru trebuie să lege popularizarea PLATFORMEI cu propagarea cuceririlor grandioase ale popoarelor sovietice, cu superioritatea sistemului socialist asupra sistemului capitalist şi să arate maselor că singurul drum pentru salvarea lor definitivă de criză şi războaie, de orice exploatare şi asuprire, e drumul muncitorilor şi ţăranilor din Rusia, al Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie 1917. însă drumul acesta e barat acum de fascismul sângeros. Numai zdrobirea tiraniei fasciste va deschide calea eliberării definitive a omenirii de orice exploatare şi asuprire. Comitetul Central subliniază, pentru membrii săi, lupta concretă împotriva hoardelor hitleriste, prin sabotaj şi lupta de partizani.

împiedicarea producţiei de război, a transportului de muniţiuni, arme şi armate pentru asupritorii sângeroşi ai poporului român, pentru războiul lui Hitler, lupta cu arma în mână împotriva armatei lui Hitler e datoria fiecărui patriot român, care iubeşte libertatea şi independenţa poporului român. Sabotajul şi luptele de partizani ale poporului român grăbesc zdrobirea ocupanţilor hitlerişti şi eliberarea ţării.

Comunicatele Gestapoului date prin trădătorul Antonescu pentru asasinarea oamenilor nevinovaţi şi lipsiţi de orice apărare nu vor opri lupta poporului român, lupta eroică a celor mai buni fii ai săi, patrihţi adevăraţi, împotriva călăilor hitlerişti. Cu atât mai puţin se intimidează comuniştii, cei mai buni fii ai poporului român. Ei vor mobiliza masele pentru apărarea vieţii celor ameninţaţi de ocupanţii hitlerişti şi de banda sângeroasă a lui Hitler din ţară.

Comitetul Central al Partidului Comunist din România consideră ca una din sarcinile sale principale organizarea luptei tineretului, care a fost prefăcut în carne de tun pentru fascismul sângeros pe câmpurile de război — şi în robi exploataţi şi asupriţi în dosul frontului. Partidul nostru trebuie să dea tot ajutorul

Uniunii Tineretului Comunist pentru organizarea maselor tinereşti la luptă pentru zdrobirea călăilor fascişti ai tineretului, pentru cucerirea dreptului la muncă, cultură, libertate naţională şi o viaţă fericită a poporului român şi a tineretului popoarelor conlocuitoare din ţară.

Partidul nostru trebuie să ajute U.T.C. să-şi învingă lipsurile şi slăbiciunile, pentru transformarea ei într-o organizaţie puternică de masă, care va fi în stare să-şi îndeplinească sarcinile.

Partidul nostru trebuie să dea cea mai mare atenţie organizării luptei femeilor împotriva hitlerismului sângeros, care le-a răpit bărbaţii, copiii şi fraţii.

Comuniştii trebuie să organizeze lupta femeilor pentru procurarea hranei copiilor lor, împotriva jefuirii şi asupririi lor în uzine, birouri, cartiere şi la sate, pentru împiedicarea producţiei de război, pentru oprirea trimiterii bărbaţilor şi fraţilor şi copiilor lor împotriva poporului sovietic în interesul fascismului german, pentru apărarea căminului, culturii şi civilizaţiei de barbaria fascistă. Femeile române trebuie să aibă şi vor avea un rol de frunte în organizarea FRONTULUI UNIC NAŢIONAL al poporului român. împreună cu eroicele femei ale Uniunii Sovietice şi ale tuturor popoarelor iubitoare de libertate, femeile române trebuie să ia parte la lupta împotriva hitlerismului sângeros, pentru o viaţă liberă şi fericită a poporului şi a copiilor lor.

Partidul nostru trebuie să dea atenţia cea mai mare pentru mobilizarea întregului popor, pentru apărarea victimelor fascismului sângeros, pentru organizarea solidarităţii maselor largi cu luptătorii eroici, care au căzut jertfă luptei pentru interesele poporului, împotriva ocupanţilor fascişti şi a războiului criminal antisovietic.

Partidul nostru trebuie să dea tot sprijinul organizaţiilor de apărare antifascistă, ca să învingă slăbiciunile lor cauzate de loviturile terorii şi să se transforme în organizaţii puternice de masă, care vor organiza cu succes luptele maselor populare împotriva terorii hitleriste, pentru apărarea şi ajutorarea tuturor victimelor fascismului sângeros şi războinic.

Comitetul Central al
Partidului Comunist din România

6 septembrie 1941

Biblioteca Academiei Române. Arhiva istorică, Cota Ab-XXV-2.

180. **Decret-lege asupra regimului muncii în timp de război**

(2 octombrie 1941)

Art. 1. Legiuirile privitoare la raporturile de muncă se modifică şi completează, pe tot timpul stării de război, în conformitate cu dispoziţiunile prezentului decret-lege.

Art. 2. Concediile de odihnă, prevăzute de art. 49 şi 89 din legea asupra contractelor de muncă din 5 aprilie 1929, cu modificările ulterioare, sunt suspendate.

Patronii sunt obligaţi totuşi să plătească salariaţilor lor, funcţionari particulari şi lucrători, indemnitatea prevăzută de art. 49 pentru concediile cuvenite, dar suspendate.

Art. 4. Durata de lucru va fi la întreprinderile industriale în care se lucrează continuu (cu trei echipe succesive) 8 ore pe zi, sau 56 ore pe săptămână; în celelalte întreprinderi industriale durata normală de lucru este de 10 ore pe zi sau 60 ore săptămînal.

Comandanţii militari de pe lângă întreprinderile militarizate, îndrumătorii militari şi directorii întreprinderilor militare de acord cu inspectorii de muncă, iar în ceea ce priveşte întreprinderile nemilitarizate, inspectorii de muncă pot acorda pe timp de cel mult 3 luni autorizaţia de a se depăşi durata sus arătată a zilei de lucru până la maximum 12 ore pe zi sau 72 ore săptămînal.

De asemenea, vor putea aproba lucrul în zilele de duminică şi sărbători legale, dacă necesităţile producţiei vor reclama acest

lucru.

Orele de lucru pierdute din cauza alarmelor se vor recupera prin orele lucrate peste orarul întreprinderii, fără ca totalul orelor lucrate să

întreacă maximum duratei săptămânale de lucru arătate în alin. 1 şi 2 de mai sus.

Art. 6. Condiţia de vârstă prevăzută în art. 9 din legea pentru ocrotirea muncii minorilor şi femeilor şi durata muncii din 30 aprilie 1928 pentru băieţi se scade de la 18 ani la 16 ani.

Prin derogare de la dispoziţiunile art. 15 din aceeaşi lege, femeile de la vârsta de 18 ani pot fi întrebuinţate la munca de noapte, cu excepţia femeilor gravide sau a mamelor ai căror copii nu au împlinit etatea de 5 ani.

Dispoziţiunile prezentului articol nu se aplică în ceea ce priveşte munca în mine, care rămâne supusă regimului prevăzut de sus arătata lege.

Art. 7. Soţiile patronilor meseriaşi mobilizaţi şi văduvele de război ale meseriaşilor patroni, precum şi ascendenţii şi descendenţii meseriaşilor patroni căzuţi pe câmpul de luptă, pot conduce atelierele aparţinând acestora fără a fi obligaţi să angajeze un meşter conducător.

Evreii de orice cetăţenie nu beneficiază de dispoziţiunile prezentului articol.

Art. 31. Sunt considerate crime de sabotaj şi se pedepsesc cu temniţă grea de 5—20 ani:

a) orice încetare de lucru individuală sau colectivă, fără încuviinţarea prealabilă a comandantului militar al întreprinderilor militarizate, a îndrumătorului militar sau directorul stabilimentului militar al armatei, iar în ce priveşte pe celelalte întreprinderi, fără încuviinţarea prealabilă a inspectorului de muncă, dată cu avizul conducerii întreprinderii, cu excepţia cazurilor de forţă majoră; încuviinţarea este necesară şi în cazul denunţării cu preaviz a contractului de muncă, precum şi în cazul concedierii fără preaviz în împrejurările permise de lege.

b) distrugerea, deteriorarea, sustragerea, falsificarea, fabricarea defectuoasă prin erori voite, manipulări sau manevrări frauduloase sau fără calitate, a maşinilor, a instalaţiilor, a instrumentelor de lucru, materialelor, mărfurilor şi produselor în totul sau în parte, fie din partea salariaţilor, fie din partea patronilor.

Instigatorii la infracţiunile prevăzute şi pedepsite conform prezentului articol se pedepsesc cu maximum prevăzut la acest articol.

Art. 32. Sunt considerate delicte de sabotaj şi se pedepsesc cu închisoare corecţională de la 15 zile la un an încălcările dispoziţiunilor art. 3, 5, 8, 10, al. 2; art. 11, 25, 27 şi 28 din

prezentul decret-lege.

Art. 33. în caz când infracţiunea este comisă de o firmă socială, conducătorul efectiv al firmei, autor al măsurii care a dat naştere la încălcarea legii, se pedepseşte conform art. 31 şi 32, iar firma socială, separat, cu amendă de lei 50 000 până la 1 000 000 lei.

Art. 34. Constatarea infracţiunilor la dispoziţiunile prezentului decret-lege se face de judecătorii de instrucţie şi procurorii civili sau militari, sau de inspectorii de muncă în asistenţa ofiţerilor de poliţie judiciară. [. . .]

Monitorul oficial, nr. 233, din 2 octombrie 1941.

181. **Scrisoarea Iui luliu Maniu adresată lui Ion Antonescu**

(8 noiembrie 1941)

Domnule mareşal.

Am luat, cu îndurerată surprindere, la cunoştinţă decretul de chemare pentru adunarea plebiscitară, pe ziua de 9 noiembrie, în scopul ca cetăţenii ţării să-şi exprime aprobarea sau dezaprobarea lor asupra guvernării dvs., de la 6 septembrie 1940 şi până astăzi.

Partidul Naţional-Ţărănesc crede că în aceste zile, când fiii ţării sunt chemaţi să-şi îndeplinească suprema datorie faţă de ţară, ar trebui eliminat totul ce-i poate despărţi.

Ar trebui, indiferent de deosebirile de vederi politice interne şi externe ce ne despart, ca toţi să ne ferim să întretăiem drumurile şi cărările — şi dealtfel prea strâmte, care duc la izbânzi mari naţionale — nu năzuiţi de organizări, care nu pot avea şi nu vor avea un caracter de permanentă durabilitate.

Partidul Naţional-Ţărănesc, oricât de mult ar dori să-şi menţină hotărârea de a pune în discuţiuni chestiuni politice, şi să respecte regulile disciplinei naţionale, care caracterizează naţiunile civilizate, atunci când ţara se găseşte în război, totuşi nu se poate da îndărăt de la împlinirea datoriei sale de a-şi manifesta părerile, obiecţiunile şi hotărârile sale, în faţa unor evenimente cu importante repercusiuni în prezent şi cu efecte incalculabile în viitor.

Acesta este motivul pentru care, în baza plinelor puteri ce mi s-au acordat de către Comitetul Central, vin respectuos să vă aduc la cunoştinţă că Partidul Naţional-Ţărănesc nu poate lua parte la plebiscitul organizat de dvs., în plin război, sub starea de asediu, ale cărei constrângeri exclud posibilitatea exprimării libere a voinţei obşteşti. Făcând abstracţie de la aceasta, el nu vrea să consfinţească prin colaborarea sa practica dictaturilor ce s-au perindat în ultimii ani de a chema naţiunea română contrar concepţiei ei politice, la plebiscite, pentru a se câştiga o justificare aparentă pentru regimul autocratic, inaugurat contra dispoziţiilor clare ale aşezămintelor noastre fundamentale.

Concepţia serioasă pe care o are Partidul Naţional-Ţărănesc

despre drepturile naţiunii şi ale cetăţenilor care o compun exclude participarea lui la un simulacru de consultare obştească, repetat de trei ori în trei ani şi jumătate.

Abstracţie făcând de consideraţia principială că în timp de război, al cărui sfârşit nu se poate prevedea, pornit tocmai pentru stabilirea concepţiei politice, care va trebui să domine în lumea civilizată, nu este admisibil un plebiscit, cu obiectiv politic de organizare de stat, nu putem lua parte la plebiscitul ce organizaţi şi pentru următoarele motive:

1. Decretul interzice discutarea chestiunilor asupra cărora cetăţenii sunt chemaţi să-şi spună opinia, deci face imposibilă clarificarea şi precizarea meritelor, greşelilor, succeselor şi insuccesele regimului actual. Or, numai oastfel de examinare ar putea crea o opinie publică, care ar fi vrednică să fie exprimată, aceasta mai ales că starea de asediu şi cenzura au împiedicat, ani de-a rândul, cunoaşterea exactă a evenimentelor ce s-au perindat. „Voturi" exprimate numai în baza unei propagande unilaterale, care este făcută de către organele guvernamentale — oprită şi
ea, de altfel, prin dispoziţiunile decretului lege — nu merită să fie eternizate, căci ele nu folosesc la nimic, cum nu au folosit nici cele exprimate cu ocazia plebiscitelor anterioare.

2. D-voastră cereţi opinia cetăţenilor, într-un singur răspuns, asupra unui întreg complex de chestiuni, privitor la care opinia publică are păreri, parte aprobatoare, iar în parte de categorică dezaprobare.

Spre pildă, Partidul Naţional-Ţărănesc, împreună cu întreaga opinie publică, aprobă acţiunea militară întreprinsă pentru dezrobirea Basarabiei şi Bucovinei şi eliberarea elementului românesc de peste Nistru, de sub regimul comunist, şi aclamă cu însufleţire rezultatele obţinute în această privinţă. Dezaprobă însă continuarea acţiunii militare în formă agresivă şi cu intenţiuni de ocupaţiune, pe teritoriul rusesc, dincolo de hotarele noastre firești — şi deplânge pierderile de morţi şi răniţi ce am suferit şi slăbirea puterii noastre armate, pricinuită de aceste operaţiuni.

Mai departe, aprobă înlăturarea regimului ex-regelui Carol, dar dezaprobă continuarea regimului dictatorial, care exclude orice posibilitate de manifestare democratică a voinţei populare şi anihilează libertăţile cetăţeneşti.

Aprobă înlăturarea corupţiunii, teroarei şi a dezordinei, care au prins rădăcini adânci sub regimul ex-regelui Carol, dar dezaprobă reintroducerea în serviciile şi întreprinderile de stat a persoanelor care au fost completamente compromise, prin atitudinea lor, sub regimul ex-regelui Carol II.

Aprobă restabilirea inamovibilităţii magistraţilor şi tendinţele de a se introduce un regim de legalitate, dar dezaprobă înlăturarea unor ma- gistraţi şi profesori în mod cu totul arbitrar, cum s-au făcut, contrar drepturilor lor câştigate şi dispoziţiunilor legale anterioare; de asemenea, dezaprobă regimul special aplicat minorităţilor, dintre care unele sunt favorizate mai mult decât înşişi românii, iar altele sunt persecutate, cu nesocotirea legilor existente.

Aprobă tendinţa de românizare legală a vieţii sociale şi

economice, dar dezaprobă în modul cel mai hotărât germanizarea întreprinderilor industriale, comerciale şi bancare şi pătrunderea sistematică a elementelor străine în sistemul nostru de producţiune naţională.

Aprobă străduinţa de a ridica producţiunea economică, dar dezaprobă în mod hotărât lipsa de competenţă a organelor administrative centrale şi exterioare, care nu sunt în stare să pună zăgaz scumpetei mereu crescânde şi lipsei catastrofal simţite a articolelor de primă necesitate. Efectele acestor fenomene urmate în bună parte din convenţiunile comerciale încheiate cu Germania şi Italia, care de fapt au aproape monopol asupra comerţului nostru exterior, duc opinia publică la exasperare şi pot produce nelinişti serioase.

Aprobă urcarea preţurilor produselor agricole, dar regretă că ea este urmarea inflaţiei monetare care va aduce la catastrofa vieţii noastre economice.

Ar fi o greşeală din partea Partidului Naţional-Ţărănesc dacă ar aproba politica din care rezultă această stare de lucruri, egală cu pauperizarea şi exploatarea ţării noastre.

Dar, în special, Partidul Naţional-Ţărănesc nu poate aproba situaţia periculoasă şi umilă în care se găseşte statul român din punct de vedere internaţional, alături de „Pactul Tripartit'[1], care îl pune în duşmănie, aproape în stare de război cu democraţiile occidentale, neputând să salveze partea ruptă din Ardeal şi nici măcar să pună în valoare protocolul

atât de onerosului dictat la Viana acceptat numai sub presiunea Axei, ale cărei clauze, favorabile nouă, sunt călcate în picioare, iar noi nu putem să manifestăm, nici măcar sufleteşte, pentru fraţii asupriţi, rupţi de noi, în urma hotărârii aliaţilor de azi ai ţării noastre.

3. D-voastră ordonaţi un plebiscit cu vot pe faţă, înlăturând votarea secretă, indispensabilă, îndeosebi în cursul unui război şi sub regimul stării de asediu, cu perspectiva lagărelor de concentrare. Această împrejurare despoaie de la început plebiscitul de caracterul sincerităţii.

4. Nu putem consfinţi, prin participarea noastră activă, un plebiscit menit să vă dea mandat în alb pentru introducerea unei organizaţii de stat corporatiste, contrară principiilor noastre democratice, respectuoase libertăţilor cetăţeneşti. Manifestul publicat de d-voastră dezvăluieşte în- tenţiunea d-voastră de a menţine în viaţa de stat sistemul dictatorial, care exclude afirmarea democratică şi paşnică a voinţei naţionale, în ce priveşte chivernisirea afacerilor publice şi face imposibilă orice activitate de control, ceea ce duce la corupţiune în viaţa publică şi abuz în viaţa de stat şi pe urmă la transformări zguduitoare, adeseori catastrofale, în evoluţia naţională.

În faţa acestei perspective, orice intenţiune bună a conducerii de stat rămâne infructuoasă.

Vă rog, domnule mareşal, binevoiţi a primi asigurarea înaltei mele consideraţi uni.

Bucureşti, 8 noiembrie 1941.

Cu distinsă stimă,
(ss) Iuliu Maniu
Preşedintele Partidului Naţional-Ţărănesc

Arhiva Istorică Centrală: fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinet I. Antonescu, dosar 25/1940, f. 140—142.

182. Raport asupra inspecţiilor efectuate în comune din judeţul Brăila de către prefect, privind nevoile locuitorilor şi starea lor de spirit

(iulie-august 1942)

Domnule ministru,

În zilele de 31 iulie, 1 şi 2 august 1942, am inspectat în judeţ 14 comune.

În 4 comune am făcut şi inspecţia administrativă şi în toate 14 comune am controlat felul cum decurge facerea ogoarelor, treieratul şi colectarea cerealelor din recolta 1942.

De asemenea, am cules informaţii relativ la nevoile locuitorilor şi starea de spirit în comune. Comunele inspectate

sunt următoarele: Lacu- Sărat, Silistraru, Const(antin) Gabrielescu, Tîrlele-Filiu, Bordei-Verde, Batogu, Cireşu, Col. Grigorescu, Scărlăteşti, Mohreanu, Ruşeţu, I. C. Brătianu, Ioneşti şi satul Moroteşti.

Constatări:

1. Facerea ogoarelor merge foarte încet, cu toată presiunea exercitată de organele agricole, administrative şi jandarmerie.

Cauza:

— Locuitorii sunt ocupaţi cu treieratul mazărei, care este liberă la treierat, cu căratul grâului şi orzului la arii.

— Pământul este foarte tare. în comuna I. C. Brătianu s-au rupt 2 brazde (cuţite) din cele 5 brazde ale plugului tras de tractor.

2. Organizarea hotărâtă de Ministerul Aprovizionării relativ la treierat şi colectat se aplică defectuos. Treieratul se întârzie foarte mult, pentru că:

a) Nu toate comunele au batoze de treierat. Din această cauză oamenii treieră cu caii atât mazărea, cât şi orzul, grâul.

Cum într-o comună treieră deodată 10—20 oameni cu caii, poate şi mai mulţi, şi cum nu sunt organe de supraveghere, locuitorii, după ce treieră, îşi duc recolta în hambarul lor, deşi instr(ucţiunile) nr. 40 ale Ministerului Aproviz(ionării) prevăd ca prisosul să fie cumpărat pe loc de armată. în felul acesta nu putem avea statistica exactă a cerealelor.

b) Organele de supraveghere lipsesc, deoarece:

—• Un notar girează mai multe comune;

—• Un post jandarmi are 2—3—4 comune în subordine.

Postul de jandarmi Cireşu are 4 comune.

— Primarul şi agentul agricol sunt ocupaţi cu muncile de pe proprietăţile lor, dar aceştia nu au autoritatea necesară lipsind forţa executorie, jandarmul.

— Jandarmul agricol nu este în fiecare comună.

— învăţătorii, delegaţi a nota în bonurile de treier, sunt chemaţi, mare parte din ei, la cursuri de către inspectoratele şcolare, alţii mobilizaţi.

într-o comună am găsit o singură învăţătoare, soţul mobilizat, iar învăţătoarea cu un copil de 6 luni la piept. Acesteia nu i se poate cere să stea toată ziua la batoză, să completeze bonurile de treier, cântărind recolta treierată, şi încă să presteze acest serviciu gratuit.

c) Din partea armatei este la fiecare batoză câte un soldat, caporal sau sergent.

Am găsit un soldat, cu 3 clase primare, care trebuia să noteze rezultatele, să facă calculele necesare pentru consumul gospodăresc, să calculeze cantitatea ce trebuia să fie colectată pentru armată.

Era incapabil să facă o scădere.

d) Colectarea se face la anumite gări, unde centrul de exploatare are câte un ofiţer, cam unul pe plasă, aceste gări sunt departe de aria unde s-a treierat, la 10—15—20 km.

Omul care are un prisos de 50—100 kg grâu sau orz, adică un sac, trebuie să facă aceşti km pentru a preda un sac.

e) Oamenii se plâng că nu au saci cu care să transporte cereale la gară, şi într-adevăr nu sunt.

Soluţia ce le-am dat — să-l transporte cu căruţele în pături, scoarţe, cergă, rogojini — nu i-a satisfăcut, căci nici din astea nu au.

f) Batozele repartizate de centrul de exploatare pe comune dau rezultate falimentare, astfel:

În comuna Ruşeţu s-au repartizat 4 batoze.

Din acestea 2 treieră la herghelia statului şi comuna nu poate conta pe ele — decât peste una şi 1/2 lună.

— a IlI-a batoză stricată, proprietarul ei, care este şi mecanic, mobilizat.

— Una singură în bună stare, proprietatea unui preot, merge cu locomobilă (vapor), care consumă paie.

Locuitorii nu pot da paiele de orz şi nici pe cele de grâu pentru încălzitul locomobilei, căci le rămân vitele fără hrană. Din această cauză refuză a treiera la batoza preotului, şi cer să li se admită treieratul cu caii.

Treieratul cu caii are dezavantajul că nu pot fi controlaţi în ceea ce priveşte cantitatea recoltată.

în comuna Const(antin) Gabrielescu, 2 batoze repartizate de Camera agricolă, proprietarii batozelor sunt necunoscuţi.

Repartizarea este deci fictivă. Am luat măsuri să se cerceteze cum s-au repartizat comunei 2 batoze cu proprietari necunoscuţi.

Tot în această comună au fost repartizate 3 batoze, proprietatea Camerei agricole — dar acestea nu sosiseră în comună.

— În comuna Tîrlele-Filiu este repartizată o batoză care trebuie să treiere mai întâi în comuna loneşti, apoi trebuie să treacă la 3 proprietari din comuna Tîrlele-Filiu, şi după aceea la locuitori. Va trece deci timp, oamenii sunt îngrijoraţi, dacă vine vreo ploaie — li se strică recolta.

— În comuna loneşti, la o maşină care treieră la proprietarul Matei Sasu s-a stricat motorul. Trebuie 3—4 zile pentru a fi reparat.

în concluzie, atât facerea ogoarelor, cât şi treieratul şi colectarea grâului şi orzului merg prost. Organizarea este defectuoasă. Eu am făcut de acum o lună Subsecretarului Aprovizionării o propunere foarte aplicabilă, pentru statistica cerealelor, dar nu a fost luată în consideraţie. Rezultatele se văd acum.

3. Colectarea lânei. Am cerut Subsecretariatului Aprovizionării să oblige Sindicatul Agricol Brăila să înfiinţeze 10 centre de colectare, căci nu putem obliga omul care are 3—4 oi de la care a luat I1/2—2 kg lână să plătească 400 lei trenul pentru a preda la Brăila lâna, pe care va lua 5—600 lei, şi să piardă şi 1—2 zile cu drumul. Sindicatul a reacţionat, pentru că trebuia să împartă remiza cu cei 10 colectori, a raportat la Ministerul Aprovizionării măsura impusă de subsemnatul şi M(inisterul) Aprov(izionării) a admis punctul de vedere absurd al sindicatului iar nu pe al prefectului de judeţ, care este logic şi raţional.

— Locuitorii se plâng că li se ia toată lâna. Cele 5 kg lână la care-i dă dreptul legea le opreşte numai dacă a dat statului li/$_2$ kg de fiecare oaie. Cum media lânei este de 500—800 grame de oaie nici un proprietar de oi nu poate opri vreo cantitate de lână

pentru uzul său personal. Totuşi sătenii sunt înţelegători, şi se consolează cu lipsa de lână.

în concluzie, colectarea lânii merge foarte încet, din cauza sistemului defectuos de colectare.

4. Talpa. Sunt asaltat de cereri de talpă de toţi funcţionarii, şi de toţi locuitorii comunelor. Este mare îngrijorare pe această temă.

Cantităţile ce s-au dat până acum — 100—200 kg lunar, pentru oraş şi judeţ, la o populaţie totală de circa 250 000 suflete, este extrem de redusă.

5. Locuitorii se plâng că numărul vitelor s-a înmulţit din cauză că nu se taie viţei. Cel ce avea 2 vite, acum 2 ani, are astăzi 5—6 vite. Nu pot să le ierneze. Vor intra slabe în iarnă. Viţeii consumă fără să producă. Sunt o sarcină prea mare pentru locuitori. Oamenii nu au nutreţul necesar.

Credem că dacă s-ar admite 3 zile pe săptămână de carne şi s-ar aproba tăierea viţeilor s-ar mai împuţina numărul lor şi oamenii le-ar putea hrăni, fiind mai puţine, în mai bune condiţiuni.

6. Colectarea porumbului recolta 1941

Preţul liber a avut ca efect urcarea preţului pînă la 26—28 lei kg în loc de 10,50 lei, când era maximalizat, şi cu tendinţă continuă de urcare.

Locuitorii care peste iarnă au fost forţaţi cu jandarmul să vândă porumbul cu 9 lei kg dus la gară, pe viscol şi zăpadă mare, sunt nemulţumiţi când văd că cei incorecţi care au declarat o cantitate mai mică ca recoltată, care au ascuns sau au declarat ca necesar pentru consumul lor mult mai mult decât realul, toţi aceştia au avut acum ocazia să vândă porumbul prisos cu preţ urcat, variind între 20—28 lei, în loc de 9 lei, cât era peste iarnă.

Printre aceştia este şi un proprietar, N. Mareş, care a obţinut amânări de a vinde porumbul, şi s-a strecurat, ajungând până azi, cu 10 vagoane porumb în pătul, pe care l-a vândut acum cu preţ urcat. Nu am putut controla cui le-a vândut şi la ce preţ. în nici un caz, nu au fost adu^e în Brăila. Cazul lui Mareş — este cunoscut în tot judeţul — şi comentat în defavorul celor care i-au dat amânarea (Ministerele Agriculturii şi Aprovizionării).

7. Măsura guvernului de a se spori cota de ajutorarea concentraţilor şi a se îngloba mai mulţi la ajutoare a fost foarte bine primită. S-au satisfăcut multe familii de mobilizaţi, care până în prezent nu primeau ajutoare, încetând astfel multe nemulţumiri. După vechiul sistem, în multe comune era mare agitaţie pe chestia ajutoarelor. Primeam dese reclamaţi! şi întrebări: de ce x primeşte ajutor, iar al meu care este plecat de un an şi mai bine eu să nu primesc.

în prezent aceste agitaţii s-au atenuat mult.

8. Este mare nemulţumire la sate pe chestia paznicilor agricoli. Ministerul Agriculturii obligă comunele să angajeze paznici plătiţi cu 3 000 lei lunar, şi să nu le dea nimic în natură.

Sunt multe comune care n-au nici un paznic, şi foarte multe, pot spune chiar toate, care în loc de 4—5—6 paznici, care au fost prevăzuţi în buget ca necesari, au numai unul sau doi; aceasta din cauză că nimeni nu vrea să se angajeze paznic cu 3 000 lei lunar.

Recolta se fură de pe câmp — se strică de vite.

Dar ceea ce este mai curios este faptul că locuitorii plătesc taxa pentru paznici agricoli, deşi aceştia nu există. Şi taxa este de 120 lei la ha.

Acest sistem îi agită şi îi nemulţumeşte. Prefectul care primeşte aceste reclamaţii nu are nici o posibilitate de a-i satisface.

Spiritele s-ar calma dacă s-ar da urgent dezlegare ca locuitorii să-şi poată angaja paznici în natură. în felul acesta se găsesc paznici imediat, recolta va fi păzită şi asigurată contra furtului. Ar fi o măsură foarte bine venită.

9. în judeţ — aproape toate şcolile au nevoie de reparaţii din cauza cutremurului şi inundaţiilor.

Sumele date de comune, de Prefectură şi Ministerul Afacerilor Interne sunt cu mult prea mici faţă de nevoi.

Ministerul Culturii Naţionale a dat 75 000 lei pentru tot judeţul.

La cereri repetate ale noastre ne-a răspuns categoric: „Nu mai avem fonduri".

Şi totuşi şcolile trebuie să înceapă peste una lună.

Plouă prin acoperiş la multe din ele.

10. Azi am primit la Prefectură plângerea a 4 săteni din judeţul Arad — că au fost în 4 sate din jud(eţul) Brăila, din cele bogate odată în porumb, au oferit 28 lei pe kg dar n-au găsit un bob.

Concluzia logică şi justă — s-a terminat stocul disponibil al săteanului şi din necesarul său nu vinde, orice preţ i s-ar oferi.

Şi totuşi Ministerul Aprovizionării, când i-am raportat încă din mai că suntem judeţ deficitar, îmi face cunoscut că la 1 iulie 1942 judeţul Brăila are excedent 2 500 vagoane porumb.

Această comunicare a produs şi mirare, şi ilaritate printre cei ce au citit comunicarea Ministerului Aprovizionării.

Cu asemenea statistici nu se satură populaţia înfometată.

Oraşul Brăila însuşi este în suferinţă şi criză de mălai.

Se vinde cu 30 lei kg la băcănii. La mori este o înghesuială că abia am putut pătrunde, cu ajutorul a 2 gardişti, să văd realitatea în moară.

Populaţia oraşului este alarmată de lipsa de mălai. La moară, câteva femei mi-au sărutat mâna, plângând ca să le dau 2—3 kg de mălai, că le mor copiii de foame. Am fost însoţit şi de d-l. primar al Brăilei.

Deşi judeţ deficitar, Ministerul Aprovizionării a luat din Brăila în ultimele 2 luni, cu toată argumentarea noastră contrarie, aproape 200 vagoane porumb. Din această cauză, astăzi oraşul mai posedă circa 60 vagoane porumb, suficient până la 30 august cel mult. Am dat dispoziţiuni să se dea porumb la măcinat din stocul primăriei. Primăria face eforturi pentru achiziţionarea de porumb.

Din judeţ nu se mai poate colecta. Nu mai este decât puţin de tot.

Judecând după sătenii din alte judeţe, în special Prahova, Arad, Bihor, Neamţ etc., care vin în număr mare în judeţul Brăila pentru a cumpăra porumb şi care abia găsesc cîte 50—60 kg, şi din cele ce povestesc aceşti săteni şi sătence însemnează că lipsa

de porumb este generală, şi părerea subsemnatului este că nu vom avea porumb până la recolta viitoare, şi în consecinţă ne putem aştepta la mari agitaţii.

Dacă sunt posibilităţi a se aduce porumb din Basarabia, ca să se satisfacă regiunile lipsite — se pot evita aceste agitaţii — sau poate guvernul să aibă şi alte soluţii mai practice, pe care subsemnatul nu le cunosc.

în tot cazul, chestiunea aceasta trebuie bine studiată şi din timp soluţionată, fiindcă pe recolta nouă de porumb nu se poate conta decât către 15 octombrie.

Prefectul judeţului Brăila
Colonel MARIN CIOBANU

Arhiva Istorică Centrală; fond Ministerul de Interne, dosar 362/1942, f. 180—182.

183. **Scrisoarea lui C. I. C. Brătianu adresata lui Ion Antonescu**

(24 septembrie 1942)

Domnule mareşal,

Suntem în preajma iernei cu ameninţare de foamete şi de frig pentru populaţia ţării şi cu o profundă dezorganizare a vieţii economice.

Armata noastră, înglobată în cea germană, se decimează pe frontul rusesc, pe când vecinii noştri îşi menajează puterile pentru a le avea intacte la sfârşitul războiului. Armata română nu mai contează ca armată naţională pentru apărarea frontierelor ţării. Ea este încadrată în armata germană la peste 1 000 km de ţară şi băgată continuu în primele linii de luptă.

Pentru ce ne impuneţi toate aceste sacrificii? Ce vom avea la sfârşitul războiului? Ce asigurări puteţi avea că Germania ne va reda Ardealul, pe care l-a dat ungurilor prin arbitrajul de la Viena? Până azi se pare că ea pregăteşte autonomia întregului Ardeal, dacă ungurii nu-l vor cuceri.

În ce situaţie vom fi şi în cazul în care Germania nu va câştiga războiul, de vreme ce nu s-a menajat nimic pentru a ne învrăjbi cu Anglib şi Statele Unite?

Războiul cu Rusia, care după propaganda germană trebuia să se termine la sfârşitul anului 1941, apoi la sfârşitul anului 1942, se va prelungi şi în anul 1943.

V-am prevenit în mai multe rânduri în anul 1941 şi 1942 că România nu trebuie să-şi trimită trupele sale în interiorul Rusiei, fără a-şi pune în pericol chiar existenţa sa — că ea este ameninţată să fie strivită în conflictul armat a două mari puteri, şi că pe de altă parte şitula- ţia ei economică devine din zi în zi mai critică. V-am sfătuit mai târfciu să retrageţi în interiorul ţării trupele noastre de peste Nistru şi să le rezervaţi pentru apărarea noastră în contra ungurilor şi bulgarilor.

În loc de a asculta apelurile ce v-am făcut aţi trimis aproape toată armata noastră în interiorul Rusiei. Pentru a nu ajunge la o prăbuşire completă a ţării, al cărei conducător sunteţi, trebuie să urmaţi exemplul Finlandei care a oprit trupele sale în apropierea frontierelor, sau al Ungariei, care nu le sacrifică pentru a distruge bolşevismul, ci vrea să le aibă intacte pentru momentul final, când cel ce va fi mai puţin uzat va culege roadele războiului, pentru care alţii — ca noi — au făcut sacrificii peste măsură de mari.

Primiţi, vă rog domnule Mareşal, asigurararea simţămintelor mele de înaltă consideraţiune.

C. I. BRATIANU

Arhiva Istorică Centrală; fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinet I. Antonescu, dosar 61/1940, f. 76.

184. **Scrisoarea de răspuns a mareşalului Ion Antonescu adresată lui C. I. C. Brătianu**

(29 octombrie 1942)

Domnule Brătianu,

Am lăsat fără răspuns scrisorile d-voastră anterioare.

Am făcut-o din înţelepciune, fiindcă urmăream unirea şi nu vrajba.

Puteam să vă răspund, aducând la bara justiţiei, pe toţi vinovăţii de catastrofa morală şi politică a ţării, printre care sunteţi, în primul rând, şi d-stră.

Naţia o doreşte şi o aşteaptă de la mine.

Nu am făcut-o, totuşi, fiindcă nu am voit să aţâţ şi mai mult spiritele şi, mai ales, nu am voit să dau un spectacol care ar fi fost speculat de inamicii noştri.

Am lăsat ziua acestor răfuieli pentru mai târziu.

Abuzaţi însă de răbdarea, de tăcerea şi de înţelepciunea mea şi, rând pe rând, la scurte intervale de timp, îmi trimiteţi, când d-stră când dl. Maniu, avertismente, sfaturi şi acuzaţiuni.

În virtutea cărui drept?

Ce reprezentaţi în această ţară, d-v(oa)stră toţi foştii oameni politici, în afară de interesele d-stră egoiste şi un trecut politic total compromis şi dureros!?

Uitaţi, domnule Brătianu, că eu sunt omul muncii mele şi martirul greşelilor acelora care au primit în 1918 România Mare şi au dus-o, după 22 de ani de conducere, în prăpastia de unde am luat-o eu în 1940, pe când d-stră sunteţi unul din profitorii şi dărâmâtorii unei moşteniri mari.

În mai puţin de un sfert de secol, fiecare în parte şi toţi la un loc, aţi prăbuşit lupta, sacrificiile şi suferinţele duse şi îndurate, 20 de secole, de poporul nostru, pentru a face unitatea sa politică.

Orice apărare încercaţi şi orice diversiune faceţi d-stră, conducătorii politici de ieri, purtaţi pe umeri această răspundere.

D-voastră liberalii, mai mult ca alţii, fiindcă şi din opoziţie şi de la guvern, prin acţiunea d-stră de dirijare şi de îndrumare a vieţii noastre politice, economice, morale şi spirituale, exercitată direct şi indirect, de pe băncile ministeriale, din birourile băncilor şi din culisele politice, aţi dus ţara la catastrofa din 1940.

Staţi faţă în faţă cu conştiinţa d-stră, depănaţi cu corectitudine, pas cu pas, atât actele d-stră, cât şi pe ale acelora cu care, rând pe rând, v-aţi întovărăşit şi v-aţi acuzat, în faţa naţiei dezolate, scandalizate şi înmărmurite; răsfoiţi toată colecţia ziarelor din ultimii 40 de ani, începând cu „Universul” şi terminând cu „Viitorul” şi cu ziarele jidoveşti pe care se sprijinea naţionalistul domn Maniu şi vă veţi reaminti: cine sunteţi d-stră şi d-lui; câte păcate aţi făcut; cum v-aţi calificat singuri şi cum v-a calificat naţia; câte răspunderi aveţi.

Pentru a vă uşura munca, vă reamintesc, domnule Brătianu, că, împreună cu dl. Maniu, v-aţi acuzat public şi zilnic în presă, în întrjir niri, în parlament de: „incapacitate”; „tâlhării”; „falsificări” şi „furturi de urne” în alegeri; demonstraţii ridicole, cu plată „şi pe socoteala statului”, în Bucureşti, pentru obţinerea puterii; „demisii în alb”; „bătăi şi omoruri”; „călcarea legilor şi Constituţiei”; „luări de comisioane” la toate furniturile statului; „traficările de influenţă” practicate de partizanii, deputăţii, miniştrii şi preşedinţii corpurilor d-stră legiuitoare; „scandalurile cu contingentările”, cu „grâul britanic”; modul cum aţi făcut reforma agrară şi cum „aţi profitat de ea“; risipa avutului public; „concesionările oneroase ale bunurilor statului”; „demagogie”;

incorectitudine civică, provocată de faptul că atunci când eraţi în opoziţie dirijaţi ocult statul, în profitul intereselor d-stră şi ale jidanilor din ale căror consilii de administraţie — mari şi mici — făceaţi parte, iar de pe fotoliile ministeriale încurajaţi şi favorizaţi, acopereaţi şi muşamalizaţi afacerile lor şi ale d-stră, în detrimentul statului.

Adăugaţi, la acest bogat şi concludent stat de serviciu al partizanilor şi al adversarilor d-stră de ieri, cu care — ca totdeauna când vă găsiţi în opoziţie — sunteţi azi prieteni:

— cazurile, pe care naţia le ţine numai în adormire, ale domnilor Tătărescu, Bârsan, Boilă, Aristide Blank şi afacerea Skoda;

— ruinarea poporului, prin dobânzile oneroase care au prăbuşit economiile, avutul şi munca tuturor, de la ţăran la marele proprietar, de la micul până la marele negustor român;

— ravagiile făcute de conversiune şi de concesionarea bunurilor statului, pe care am început să le răscumpăr eu;

— împrumuturile externe, oneroase şi umilitoare;

— introducerea controlului străin la Banca Naţională şi Căile Ferate, comisioanele scandaloase etc. etc. şi veţi avea, domnule Brătianu, imaginea unui trecut tragic, pe care l-am plătit atât de scump şi pe care naţia întreagă o are permanent în faţa ochilor săi.

Totuşi, domnule Brătianu, cu toţii credeţi că toate acestea au fost uitate şi, cu perfidia politicianistă de altă dată — de totdeauna — atât de bine cunoscută, vă aşezaţi cu cinism pe acest trecut şi — de la cel dintâi dintre d-stră, până la cel din urmă — încercaţi să acuzaţi şi să sabotaţi, pe sub mână, opera de îndreptare şi consolidare la care s-a antrenat toată naţia şi să tăiaţi elanul unui om care nu a avut, nu are şi nu va avea nici moşii, nici vii, nici pivniţi de desfacere, nici bani depuşi, nici industrii, nici consilii de administraţie, nici safeuri, în ţară şi străinătate, nici cupoane de tăiat, nici timp de pierdut la club şi care nu şi-a pricopsit nici cumnaţii, nici nepoţii, nici prietenii, nici partizanii, nici adversarii.

Chiar dacă am greşit, greşesc sau voi greşi, nu pot fi acuzat, domnule Brătianu, de niciunul dintre dvs. care, fiţi încredinţaţi, sunteţi înfieraţi şi puşi chiar de generaţia actuală pe banca acuzaţilor.

Dacă va fi să fiu adus şi eu pe această bancă, pentru că fac tot ceea ce un om putea să facă, nu numai pentru a salva un neam de la dezunire şi de la prăbuşire, dar şi pentru a-l întregi şi a-i asigura o viaţă nouă, în onoare şi în muncă, atunci în niciun caz nu veţi fi d-voastră acuzatorii şi, în niciun caz nu voi fi pus alături de d-stră şi acuzat de aceleaşi greşeli ca dvs.

Fac această afirmare nu pentru că mă simt vinovat cu ceva faţă de ţară, dar pentru că ştiu ce au suferit, din antichitate şi până azi, de la Socrate şi Demostene până la Clemenceau, atâţia nenumăraţi — mici şi mari — oameni care şi-au servit poporul cu credinţă, cu devotament şi cu folos şi, mai ales, pentru că nu au uitat că la Iaşi, în tragica primăvară din 1918, şi chiar la Bucureşti, după Unire, s-a cerut trimiterea în judecată şi condamnarea fratelui d-stră, atât pentru că făcuse războiul, cât şi pentru desmăţul creeat de nepriceperea d-stră a tuturor, chiar de către aceia care ceruseră intrarea în luptă; care îl acuzaseră în 1914—15 de lunga şi desmăţata perioadă de neutralitate; care au aplaudat cu frenezie intrarea în război şi care, ca culme a cinismului lor, erau ei înşişi vinovaţi de modul cum fusese administrată şi ruinată ţara.

Eu şi mulţi alţii încă în viaţă nu am uitat ridicolul acestei îndrăs- neli pe care istoria l-a înregistrat.

Oricum ar fi însă eu nu voi putea fi acuzat de d-voastră şi nici pus pe aceiaşi bancă cu d-v(oa)stră, pentru că nu sunt nici profitorul meritelor predecesorilor mei şi nici şeful unei bande de corbi odioşi, care au ajuns
la conducere prin „minciună", „promisiuni", „furt de urne" sau prin „sprijin ocult masonic şi iudaic", ci simt omul adus de un trecut onest şi de voinţa unanimă a unei naţii care, pentru a se salva, a făcut apel la mine, iar nu la d-v(oa)stră sau la dl. Maniu şi nici la domnii care stau în jurul d-voastră şi cu care aţi făcut şi faceţi sistem.

Niciodată, pentru a fi salvată, naţiunea, armata şi corpurile constituite nu au indicat numele d-stră sau al d-lui Maniu, în ultimii ani ai tragicei guvernări, care s-a sfârşit la 6 septembrie 1940.

D-voastră v-aţi strecurat şi v-aţi alăturat acestei mulţimi, cu discreţia impusă de instinctul răspunderii pe care o aveaţi şi a dorinţei legitime de a vă salva şi nu aţi făcut nici un gest pentru a vă valorifica drepturile la conducere, când această mulţime spulbera un regim care era de fapt al d-stră şi când aclama un om nou, care eram eu.

Când am intrat în război, cu prudenţa caracteristică a politicianilor valoroşi nu v-aţi manifestat nici pentru, nici contra.

După ce am reluat Basarabia şi Bucovina, v-aţi grăbit să-mi cereţi, şi d-stră şi domnul Maniu, să mă opresc la Nistru.

V-am arătat consideraţiunile militare, politice, economice şi morale, pentru care nu puteam să o fac şi v-am invitat, pentru a treia oară, să luaţi conducerea, răspunderea şi riscurile unei asemenea acţiuni.

Bineînţeles, aţi refuzat.

c) După omorurile de la Jilava şi imediat după rebeliune, mi-aţi trimis memorii prin care îmi arătaţi situaţia şi-mi dădeaţi noi sfaturi.

V-am oferit să luaţi conducerea şi să faceţi cum credeţi că este mai bine.

Şi unul şi altul v-aţi scuturat.

d) Luându-vă după câţiva ofiţeri, fără prestigiu militar, care au deraiat după linia principiilor sănătoase strategice, morale şi politice, pe care poate că nici nu le-au avut vreodată, mi-aţi cerut să retrag armata din Rusia şi m-aţi îndemnat să mă „aranjez" cu Anglia şi cu America.

Ar fi o greşală şi o felonie, iar greşelile şi feloniile se plătesc scump.

Suntem la peste 1 500 km de ţară, drumurile sunt cum sunt, iarna bate la uşă, depozitele sunt ale germanilor, căile ferate sunt în mâna lor, aviaţia are forţa de distrugere pe care ar trebui s-o cunoaşteţi.

Retragerea forţelor din situaţia lor actuală ar însemna *părăsirea frontului.*

Exact ceea ce au făcut ruşii în Moldova în 1917—1918.

Vă întrebaţi ce s-ar întâmpla dacă germanii ar face cu noi

astăzi, în caz de părăsirea frontului, ceea ce am făcut noi, atunci, cu ruşii?

Vă daţi seama ce s-ar alege de armata noastră, de disciplina noastră, de soldaţii şi caii noştri, de tunurile noastre, dacă am încerca, în condiţiile arătate mai sus, să părăsim frontul fără asentimentul Comandamentului german?

Situaţia aceasta, a oamenilor care la cea dintâi greutate se descurajează, ar denota uşurinţă, totală nepricepere militară şi prostie.

Soluţia ar fi şi criminală, domnule Brătianu, fiindcă nu s-ar prăbuşi numai armata, s-ar prăbuşi însăşi ţara, deoarece germanii ar ocupa-o imediat şi am ajunge în situaţia Serbiei şi Greciei.

Poftiţi, domnule Brătianu, vă ofer din nou conducerea statului şi a guvernului.

Retrageţi d-stră armata şi „aranjaţi-vă“ cu Anglia.

Numai că trebuie să întreb şi armata şi poporul.

Sunt gata să le pun această întrebare, deschis şi categoric, dacă şi d-stră sunteţi gata să vă luaţi răspunderea.

A mă fi „oprit la Nistru” şi a „retrage astăzi forţele din Rusia” însemnează, pentru un om care mai poate încă judeca, a anihila din- tr-odată totul, toate sacrificiile făcute de la trecerea Prutului, acţiune în contra căreia nu v-aţi pronunţat public; însemnează a ne dezonora pentru vecie ca popor; însemnează a crea ţării, în cazul victoriei germane, condiţii dezastruoase, fără a ne asigura, în cazul victoriei ruse, nici provinciile pentru care luptăm şi avem datoria sacră să luptăm, nici graniţele care vor voi să ni le mai lase ruşii, nici libertăţile noastre şi nici măcar viaţa familiilor şi a copiilor noştri; în sfârşit, însemnează, din cauza nestabilităţii şi a feloniei pe care mă sfătuiţi să o practic — şi aceasta este cea mai mare crimă — a asigura ţării în viitoarea comunitate europeană o poziţie morală care îi va ridica drepturile idealurilor sale şi ar putea să-i fie chiar fatală.

Gestul pe care mi-l cereţi să-l fac, domnule Brătianu, va face din neamul românesc o victimă a tuturor, fiindcă concomitent cu dezorganizarea, prăbuşirea şi distrugerea armatei, ar începe instaurarea anarhiei în ţară.

Comuniştii, legionarii, jidanii, ungurii, saşii ar începe agitaţiile, lupta, distrugerea ordinei, a liniştei, pentru a profita de ocazie, pentru a da ultima lovitură de picior unui neam care cu adevărat ar merita calificativul de netrebnic.

Ungurii ar ocupa imediat restul Ardealului.

Iată, domnule Brătianu, la ce ar da naştere gestul pe care mi-l cereţi să-l fac.

Ar fi gestul nefericit al unui soldat lipsit de onoare şi al unui om de stat, nu numai inconştient, dar nebun.

Conducătorul nefericit al Franţei — şi mai nefericite de azi — a declarat, într-o recentă chemare la realitate a unui popor, care a căzut şi el victimă josnică a unei guvernări venale, iudeo-democratice şi masonice, că are convingerea că dacă „Germania ar fi înfrântă, Sovietele ar impune mâine legea în Europa şi s-ar termina astfel cu independenţa şi patriotismul naţiunilor”.

Am avut şi am această convingere.

Rămân la această convingere, fiindcă noi, mai curând ca alţii, mai total ca alţii, vom fi zdrobiţi:

— pentru că suntem punte între slavi şi zăgazul care le stă de secole în calea expansiunii lor, către vestul şi sud-vestul Europei;

— pentru că avem bogăţiile pe care le avem; şi

— pentru că vom fi trambulina salturilor lor viitoare.

Trăgând învăţăminte din trecut, cunoscând tendinţele slave, plecând de la consideraţiunile făcute mai sus şi îndrumat de instinctul de conservare şi de logica bunului simţ, nu puteam, domnule Brătianu, un conducător responsabil să mă „opresc la Nistru” şi nici nu pot „să retrag armata din Rusia”.

Ar fi o prostie din partea mea.

Este cu neputinţă să o facă cineva şi ar fi şi o greşală ireparabilă pe care nu eu şi d-stră, ci neamul ar plăti-o scump.

Mareşalul Petain, într-una din valoroasele sale cuvântări, a dat speculatorilor situaţiunilor grele lecţia care li se cuvenea şi care a fost aplaudată de toţi oamenii cu conştiinţa clară şi nepătată.

Răspunzând unor critici ale acţiunii sale, el a spus: „Când Franţa este în nenorocire nu mai este loc pentru minciuni şi himere*[1].

Nici la noi, domnule Brătianu, nu mai este loc pentru „minciuni şi himere“ şi mai ales nu mai putem să ne plătim luxul de a face şi prostii.

V-am răspuns, domnule Brătianu, punct cu punct, nu numai la scrisoarea d-stră de la 24 septembrie, dar şi la cele anterioare. _

Este răspunsul unui soldat, care nu are nimic de ascuns şi care este conştient de greutăţile şi pericolele ceasului de faţă, precum şi de îndatoririle şi de răspunderile lui.

V-am răspuns, cum v-am răspuns, fiindcă nu aţi înţeles nici ţinuta şi nici înţelepciunea cu care am voit să trec atât peste greşelile trecutului cât şi peste marii vinovaţi de ele.

Ca oamenii cei mai lipsiţi de păcat, uitând marile şi numeroasele greşeli politice care s-au comis sub şefia d-stră, continuând a considera comunitatea românească ca pe o turmă de sclavi pe care — împreună cu celelalte organizaţii politice, cu firmă naţionalistă, însă în acord cu oculta iudeo-masonică, cu care numai pe faţă eraţi în luptă — aţi exploatat-o, aţi minţit-o, aţi dezorganizat-o, aţi demoralizat-o, aţi exasperat-o şi, în cele din urmă, din neputinţă, aţi dus-o, mână în mână cu trinitatea Tătărescu—Urdăreanu—Lupeasca, la catastrofa din 1940 şi la rebeliunea din 1941, îndrăzniţi astăzi, cînd s-a pus regulă în ţară şi viaţa nimănui nu mai este în pericol, să ridicaţi capul, de după saltarele consiliilor de administraţie, ale industriilor şi ale multiplelor afaceri, *pentru a mă acuza.*

Ei bine, domnule Brătianu, când cineva a fost şeful unui partid care, de la mare la mic, de la primăria din sat până la cabinetul miniştrilor, are răspunderea destrăbălării administrative, dezmăţului moral, a iudeo- masonizării ţării, a venalităţii, a compromiterii viitorului neamului şi a catastrofei graniţelor, nu mai are calitatea să vorbească în numele comunităţii româneşti, să dea sfaturi de conducere altora şi mai ales să-i acuze că lucrurile nu merg cum trebuie.

Mareşal Antonescu

Arhiva Istorică Centrală: fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinet I. Antonescu, dos. 61/1940, f. 88—221.

185. **Scrisoarea lui loji Antonescu adresată generalului Ilie Şteflea**

(3 decembrie 1942)

La raportul dvs. nr. 282/1942, vă comunic următoarele:

Cunosc raportul Ion Gheorghe.

Cunoaştem şi situaţia Armatei 3.

Am dat de mai multe ori semnalul de alarmă. Alarma a fost fără rezultat.

Istoria va judeca.

Arătaţi generalului Dumitrescu şi comandanţilor că încrederea mea în ei a rămas neclintită, eu ştiu că s-au bătut ca cei mai bravi soldaţi din toate timpurile, că o greşeală de concepţie, de conducere şi de neputinţă din cauza lărgirii excesive a liniilor de comunicaţii şi a subestimării inamicului a dus fatal la distrugerea armatelor noastre.

La judecarea cea mai sumară a situaţiei care se va face mai târziu noi vom rămâne cu gloria şi alţii cu răspunderea.

Comandamentele noastre — de la cele mai mici până la mine — şi-au făcut datoria, ele nu au deci de ce să se teamă de judecata istoriei şi resping cu dispreţ şi legitimă dreptate sugestiile incorecte şi ofensa mor- ţilor noştri.

Când 4 generali comandanţi de divizie luptă în capul ultimului om şi se sacrifică, nedând un pas înapoi şi fiind fără muniţie şi fără hrană, armata din care au făcut parte iese din această titanică luptă cu fruntea nepătată.

Noi toţi care am văzut clar, am prevăzut totul, nu puteam face altfel.

(Ca) soldaţi disciplinaţi trebuia să executăm ordinul.

Această supunere fără murmur constituie un punct de onoare în plus, de la soldat până la general.

Răspunderea în faţa istoriei o port eu, pentru că nu am făcut mai mult decât am făcut pentru a împiedica masacrarea armatelor, datorită uşurinţei cu care a procedat conducerea germană, a lipsei totale de prevedere şi a impasivităţii cu care a primit semnalele noastre de alarmă şi pregătirile ştiute din vreme ale inamicului.

Comunicaţi generalului Hauffe acest răspuns al meu. El este după mine principalul vinovat pentru că, deşi de mai multe ori i-am atras în scris şi verbal atenţia asupra condiţiilor în care accept să trimit eşalonul doi pe front şi să intre în sector, nu şi-a respectat promisiunile şi nici cuvântul dat în numele Comandamentului Superior.

Deşi i-am atras atenţia la timp asupra evidenţei atacului inamic, a subestimat totuşi valoarea lui până în ajunul atacului.

în faţa acestor răspunderi un om loial trebuia să aibă curajul să refuze a trimite Armatei 3 ordinul ofensator şi nemeritat al unui general german. Aşa aş fi făcut eu, aşa ar fi făcut un bun camarad şi un adevărat cavaler.

Când corpurile noastre de armată au luptat pe fronturi de 50 km, fără suficiente tunuri anticar, fără organizaţii defensive complete, fără mine, cu slabe reţele de sârmă şi numai cu rezerve totale de 1—2 companii şi când armata este atacată de

cele mai grele tancuri şi este lipsită total de aportul aviaţiei, de intervenţia rezervelor promise şi când rămâne fără muniţii numai după primele ceasuri ale deslănţuirii atacului inamic, nu este o armată care poate fi insultată de nimeni pe acest pământ.

Insulta se întoarce contra acelora care i-au aruncat-o.

Voiu arăta Fiihrerului după trecerea momentului critic şi după consolidarea frontului pe care o sper, însă nu sunt sigur, adevărata situaţie în care au fost puse bravele noastre trupe şi sunt sigur că vom avea reparaţia cuvenită fiindcă Fiihrerul este loaial.

Mareşal Antonescu

23 August 1944. Documente. 1939—1943, voi. I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 465—466.

186. **Sinteză a Serviciului Special de Informaţii privind activitatea cercurilor politice aflate în opoziţie**

(31 martie 1943)

SINTEZA POLITICA

1—31 martie 1943

Sinteza politică a lunei martie 1943 are caracteristica începutului de primăvară:

— o pulsaţie mai intensă a tuturor organismelor politice, şi

— un rezultat negativ-volatil ca aburii pământului în această lună.

Două probleme noi agită în tot cursul lunii martie cercurile politice, să le zicem opoziţioniste, neguvernamentale sau, cum se complac a li se spune, „democratice", fără a se putea spune că până azi ele au optat pentru o concluzie oarecare.

Prima este acea a unor divergenţe de vederi între suveran şi conducătorul statului.

1. Problema remanierii

în această privinţă zvonurile sau aşa-zisele informaţii care au circulat în cercurile de mai sus se pot clasa în mai multe categorii:

a) deosebiri de vederi între conducătorul statului şi vice-preşedin- tele de Consiliu. Astfel, cercurile naţional-ţărăniste conducătoare vorbeau cu oarecare certitudine la un moment dat de faptul că dl. mareşal Antonescu ar fi nemulţumit de politica d-lui prof. Mihai Antonescu şi anume în privinţa prea marii independenţe de atitudine a acestuia, fapt care a provocat oarecare suspectări în tabăra germană. *Această independenţă s-ar fi datorat unor:*

b) *planuri proprii ale d-lui vice-preşedinte* de Consiliu atât în ceea ce priveşte politica internă, cât şi în ceea ce priveşte politica externă. în cea dintâi, d-l prof. Mihai Antonescu ar fi fost pentru o *extindere a cadrelor actualului guvern,* pentru ca acesta să capete o nuanţă mai totalitar-naţională prin *participarea unor ardeleni şi a unor oameni ai fostelor regimuri.* în al doilea sector, ar fi fost vorba de *o iniţiativă di- vlomatică*

întreprinsă pe cont propriu de d-l vice-preşedinte al Consiliului şi care ar viza un *contact direct cu unele guverne neutre,* pentru a se expune cauza României şi a se lua indirect contact cu puterile aliate, măsură socotită ca necesară în cazul unei victorii britano-americane.

în legătură cu prima categorie de zvonuri circulau în cercurile ţărăniste *ipoteze referitoare la un guvern de generali,* în care d-l general Dobre ar fi vice-preşedinte de Consiliu, guvern care ar prezenta o mai mare garanţie de supunere nediscutată la ordinele conducătorului statului.

Tot în legătură cu această categorie de zvonuri trebuie pusă şi *ipoteza unui plebiscit,* care a întâlnit multă crezare la un moment dat în cercurile liberale şi care ar fi trebuit să se decidă pentru sau contra participării României la războiul total, prin mobilizarea generală şi trimiterea de noi trupe pe frontul oriental.

în legătură cu a doua categorie de zvonuri, se afirma că d-l prof. *Mihai Antonescu ar asuma o misiune diplomatică în străinătate, probabil la Roma, şi că va face apoi vizite la Berna, Lisabona, eventual Ankara.* De asemenea, se afirmă că plecarea d-lui Tanrioer ar fi fost în legătură cu sugestiile date de d-l prof. Antonescu, sugestii care ar fi trebuit să ducă la o mediaţie turcă între România şi aliaţi.

De altfel, faţă de toate aceste zvonuri partidele politice au luat atitudine categoric contrarie. Astfel, *în chestia plebiscitului şi dl. Maniu. şi dl. Dinu Brătianu au declarat că nu-şi are locul acum, întrucât ar trece asupra ţării răspunderea pe care trebuie s-o suporte numai guvernul.* Iarăşi, în privinţa *activităţii diplomatice atribuite d-lui prof. Antonescu, se declara că ea va da rezultate contrarii celor propuse, întrucât ar trezi suspiciunea germană şi nu ar găsi în tabăra britano-americană ecoul dorit.* Interview-ul acordat de dl. mareşal Antonescu scriitorului I. Al. Brătescu-Voineşti, care a desmințit o luare de contact cu inamicul, a fost considerat oportun din punct de vedere politic.

Problema remanierii deschisă şi în fapt prin demisia d-lor Finţescu şi Păiş a rămas până la sfârşitul lunii nesoluţionată, pentru ca în ultima zi să se vorbească de noi miniştri la Economia Naţională, Justiţie, Românizare şi chiar la Finanţe.

Zvonul de numirea d-lui Ovid Vlădescu la Justiţie a produs chiar *o* efervescenţă în rândurile consilierilor de la Casaţie, care azi dimineaţă discutau cu certitudine acest fapt „în spe".

2. Divergenţe între Coroană şi conducerea statului

A doua problemă care a pasionat zile la rând discuţiile cercurilor conducătoare ale partidelor democrate a fost aceea a unor *divergenţe de vederi între conducerea statului şi Coroană.*

Astfel, se spunea în cercurile liberale — dr. Aneelescu — că M. *S.* regele s-ar fi opus unui plebiscit propus de conducătorul statului şi se atribuiau acestei opuneri motivele ridicate ■—• şi

indicate mai sus — de către dl. Dinu Brătianu.

La ţărănişti, pe de altă parte, se vorbea de fapt că M. S. regele ar fi cerut Marelui Stat Major să-i indice un tablou de pierderile suferite de trupele româneşti pe frontul oriental şi mai ales în timpul ultimei campanii de iarnă. Conducătorul statului ar fi interzis însă redactarea acestui tablou, ceea ce ar fi dus la un schimb de cuvinte care ar fi necesitat intervenţia M. S. reginei Elena. în privinţa acesteia, se declara, în plus, că ar fi dispusă să plece să se odihnească pentru câtva timp în Italia, întrucât s-ar socoti că prezenţa sa în ţară ar fi pentru moment nedorită. Cercurile naţional-ţărăniste speculau această din urmă ipoteză jonglând cu legăturile de rudenie între M. S. regina Elena şi

regele Greciei şi cu faptul că acesta din urmă s-ar găsi actualmente în Egipt.

în fine, o a treia serie de zvonuri, de astă dată atribuită unor cercuri religioase, şi care şi-au găsit ecou prin d-rul Lupu, vorbeau de intervenţia S. S. patriarhului pentru o mediaţie între punctele de vedere ale M. S. regelui şi ale conducătorului statului.

Faptul însă că la sfârşitul acestei luni nici una din ştirile de mai sus nu au putut primi confirmarea aşteptată, confirmare care ar fi trebuit să se manifeste printr-un act politic oarecare, nu a împiedicat cercurile de mai sus să persiste în susţinerea acestor zvonuri, menţinân- du-se cu îndărătnicie la vechiul lor punct de vedere.

3. Punct de vedere comun al partidelor de opoziţie

Luna martie înregistrează o unificare a punctelor de vedere ale partidelor liberal şi naţional-ţărănesc. Mai mult încă, prin contactul luat de dl. Maniu cu dl. Titel Petrescu se poate spune că s-a operat şi o unificare' cu foştii social-democraţi.

Această unificare a debutat printr-o ofertă categorică de colaborare nelimitată făcută de dl. Dinu Brătianu în urma unei decizii a sfatului Partidului Liberal. Oferta a fost primită la început cu oarecare răceală de către preşedintele Partidului Naţional-Ţărănesc, răceală motivată nu atât de motive de ordin personal cât de motive de tactică politică. Şi anume dl. Maniu se consideră azi omul care reprezintă prin excelenţă Transilvania şi viitorul ţării în cazul unei victorii americane. Din această cauză domnia sa nu înţelegea o colaborare care nu i-ar fi lăsat domniei sale o mână liberă la conducerea ambelor partide, dar o mână liberă nediscutată, quasi-dictatorială.

în al doilea rând, dl. Maniu dorea ca o eventuală colaborare să nu întunece viitorul propriului său partid, astfel ca liberalii să profite de situaţia deosebit de favorabilă de care s-ar bucura azi naţional-ţără- niştii în ochii străinătăţii democrate.

Dumă discuţii care s-au prelungit în tot cursul acestei luni, după întrevederi între reprezentanţii ambelor partide, dl. Maniu şi-a dat răspunsul său favorabil cu rezerva continuităţii sperate a organizaţiei propriilor partide. Acest fapt înseamnă că ambele partide vor avea completa independenţă de a proceda aşa cum cred la reorganizarea cadrelor lor dar că vor adopta (în) (principal consultarea asupra oricărui fapt politic şi vor adopta regula generală a manifestărilor unitare. Nu mai încape nici o îndoială că lucrul acesta constituie o consfinţire a poziţiei pe care întreaga lume politică opoziţionistă o recunoaşte azi d-lui Maniu.

Opoziţia şi guvernul

întreaga lume politică opoziţionistă este de acord cu necesitatea guvernării d-lui mareşal Antonescu, considerând-o „necesitate patriotică[44].

Calvarul „guvernării Antonescu" produce din când în când freamăt în lumea politică şi aceasta se întâmplă, cum caracteriza

un fost om politic, atunci când „schimbă crucea de pe un umăr pe altul”.

* Probabil o unificare a punctelor de vedere.

în linii generale, *punctul de vedere comun al ambelor partide opoziţioniste susţine necesitatea sprijinirii operei actuale a guvernului,* socotit ca cel mai indicat a apăra interesele ţării în conjunctura alianţei cu Axa.

Din această cauză spulberarea unei părţi din zvonurile despre o remaniere a guvernului a fost privită cu oarecare satisfacţie în cercurile politice serioase.

în schimb, punctul de vedere asupra căruia insistă cercurile conducătoare de mai sus este *necesitatea începerii unei acţiuni diplomatice* intense în ţările neutre şi, prin intermediul acestora, pe lângă puterile aliate, pentru a se „aranja din vreme[u] situaţia României.

La această ipoteză a contribuit şi faptul că *dl. Maniu afirmă a poseda informaţiuni referitoare la activitatea diplomatică intensă pe care ar exercita-o în acest moment guvernul maghiar la Berna şi Stockholm şi chiar, prin interpuşi, la Londra şi Washington.* în plus, dl. Maniu susţinea că această acţiune *nu trebuie întreprinsă de guvern, ci numai de oameni politici ai fostelor regimuri, singurii care au relaţii în lumea britano-americană şi care se bucură de încrederea acestora.*

în fine, cele două partide au mai adoptat un punct de vedere comun şi asupra unor alte probleme ridicate de anumite evenimente internaţionale. De exemplu, în urma discuţiilor care au avut loc între d-nii Ma- niu-Mihalache cu privire la atitudinea guvernului român în cazul când s-ar pune problema unei opţiuni între Transilvania şi Bucovina, a fost apoi extinsă la discuţiile dintre liberali şi naţional-ţărănişti, s-a pus punctul de vedere manist. anume că, în cazul unei victorii aliate, dacă forţa sovietică ar mai rămâne destul de puternică pentru a-şi spune cuvântul, Basarabia ar trebui cedată, oricât de mare ar fi durerea noastră, în schimbul reîntregirii Transilvaniei. Totuşi, şi în această din urmă privinţă s-au înregistrat unele îngrijorări, şi anume cele provocate de planurile britanice de federalizare. Dl. Maniu se temea că Transilvania ar putea fi declarată stat autonom şi integrată într-o federaţie din care ar face parte în acelaşi timp şi România dar şi Ungaria.

Această unitate de puncte de vedere a jucat până în ultimele zile şi până într-o chestie atât de semnificativă ca festivităţile de la Chişinău, unde cuvântul de ordine manist a fost absent, pentru a nu se provoca sovietele. *Totuşi, foarte abil, dl. Maniu a pretextat o gripă, în timp ce conducerea liberală a preferat să nu invoce nici un motiv.*

4. Reorganizarea partidelor

Concomitent şi paralel se operează în cursul acestei luni şi va mai continua şi în cursul săptămânilor viitoare o acţiune intensă de reorganizare a partidelor. Această acţiune ia mari proporţii la naţional-ţărănişti, pe cînd la liberali se observă o

oarecare neîncredere şi, în tot cazul, foarte multă încetineală.

Astfel, dl. Maniu a dispus formarea a două corpuri superioare, unul de generali şf al doilea de profesori universitari membri ai partidului.

în acelaşi timp, *profesorul Zâne, de la Iaşi, a fost însărcinat — şi a terminat zilele trecute — redactarea unui anteproiect de reformă economică a ţării.*

Dispoziţii au fost date organizaţiilor provinciale, iar dl. Hudiţă a folosit prezenţa sa la Iaşi sau dl. Maniu a sa la Braşov pentru a da dispoziţii pe teren.

Liberalii procedaseră şi mai puţin metodic şi social în genere, că reorganizarea s-ar opera mult mai rapid în cazul unei conjuncturi momentane a partidului, decât acum în opoziţie, mai ales că măsurile preconizate ar putea trezi suspiciunile guvernului.

În cadrul acestei reorganizări trebuieşte considerată *problema reprimirii în ambele partide a elementelor eliminate sau care au plecat de bună voie,* acum câţiva ani, pentru a colabora cu guvernele fostului rege Carol II.

în această privinţă, trebuie precizat un foarte important cuvânt de ordine al d-lui Maniu: „nici un trădător al democraţiei printre demo- craţi".

Cu alte cuvinte, dl. Maniu se opune categoric reprimirii unor ele-' mente, ca dl. Ralea etc., care au părăsit pe vremuri partidul. Mai mult încă, *dl. Maniu a impus acelaşi punct de vedere şi liberalilor.* în această privinţă suntem în măsură a afirma cu precizie că dl. Maniu a cerut ca d-nii Tătărescu şi Cancicov să nu fie reprimiţi, cu toate că acesta din urmă a avut unele întrevederi chiar în cursul acestei luni cu dl. Maniu.

Or, *dl. Tătărescu a făcut un demers prin I. Negură* direct d-lui Dinu Brătianu în care cere să fie reprimit în partid, declarând că se va supune disciplinei şi ordinelor conducerii. Dl. Dinu Brătianu a afirmat că l-ar reprimi pe dl. Tătărescu, „însă dl. Maniu se opune".

Numai în urma acestui fapt, care dovedeşte cât de mare este azi ascendentul d-lui luliu Maniu în lumea politică, dl. Tătărescu a decis să participe la festivităţile de la Chişinău ca o manifestare de reacţie la decizia d-lui Dinu Brătianu.

Concomitent cu reprimirea d-lui Tătărescu s-a mai pus şi acea a disciplinei de partid în chestiunea d-lui Gheorghe Brătianu, şi acesta din urmă a dat depline garanţii partidului că se va supune tuturor directivelor care se vor da. De altfel, conducerea partidului a decis luarea de măsuri de eliminare împotriva tuturor elementelor care ar manifesta acte de independenţă politică compromiţătoare pentru linia partidului.

La ţărănişti problema Tătărescu s-a manifestat sub forma unei probleme Vaida. Acesta din urmă a avut o întrevedere cu dl. Mihalache şi. a doua, cu dl. Maniu. Ambele întâlniri au creat mult sânge rău şi d-lui Mihalache şi d-lui Maniu, întrucât ambii au fost viu criticaţi începând cu d-nii Mihai Popovici, dr. Lupu, Hudiţă etc. în general, *cercurile na- ţional-ţărăniste s-au opus categoric oricărei reprimiri a d-lui Vaida,* ceea ce a avut ca efect decizia d-lui Maniu de a nu se lua în considerare această cerere. Totuşi, dl. Mihalache a mai insistat câtva timp asupra ei, ceea ce a făcut să se zvonească despre divergenţe Maniu-Mihalache, mai ales că se mai adăugau o serie de interpretări decsebite asupra situaţiei de pe frontul oriental. Totuşi, d-rul Lupu a propus şi a obţinut o revenire a d-lui Mihalache la Bucureşti, cu ocazia sexagenarului acestuia, ceea ce a dat loc la „Continental[14] la o

manifestare de solidaritate în rândurile conducerii partidului, dl. Mihalache unindu-se în mod public la punctul de vedere al d-lui Maniu.

5. Activitatea „independenţilor”

în legătură cu activitatea partidelor de opoziţie, trebuie pusă şi aceea a aşa-zişilor „independenţi[11], fie că aceştia sunt într-adevăr departe de partidele politice, fie că au activat de mult în tabăra titulesciană şi se simt actualmente apropiaţi de democraţi.

Astfel, dintre independenţi trebuiesc citaţi dl. *Barbu Ştirbei şi d-na Martha Bibescu,* două personalităţi apărute brusc la orizont şi care *au organizat reuniuni politice şi luări* de contact cu oamenii politici democraţi, afirmându-se pe o linie net anglofilă.

în al doilea rând, trebuie pusă *activitatea* d-lor Savel Rădulescu, Ion Lugoşianu, Nenişor, C. Vişoianu şi care se rezumă la un contact strâns cu cercurile diplomatice pentru proprie informare şi probabil şi pentru a se întreprinde o acţiune diplomatică.

Titulescienii se menţin într-o atitudine optimistă, declarând că în cazul unei federaţii poziţia României, ca stat mic, nu va putea fi atinsă, întrucât ea s-ar găsi, ca şi ţările neutre, printre ţările mici şi nu ar fi de aşteptat numai măsuri unilaterale care să favorizeze pe unele ţări mici dezavantajând pe altele.

Două ocazii: parastasul pentru Titulescu şi dejunul de la Lugoşianu au dat ocazia unor reuniuni mai numeroase, la care s-a discutat problema pretenţiilor sovietice şi s-a adoptat punctul de vedere al d-lui Savel Rădulescu, şi anume că Turcia formează azi o cheie de boltă în sistemul politic britano-american şi că Turcia are tot interesul ca gurile Dunării să se găsească în mâinile României, pentru că de aici se dictează soarta Strâmtorilor. Odată gurile Dunării în mâinile ruşilor, Strâmtorile ar fi ameninţate, ceea ce va împinge pe britano-americani să sprijine pe turci şi indirect deci România şi interesele ei teritoriale.

în genere, şi aceştia se grupează în jurul d-lui Maniu, socotind că acesta este „omul viitorului”, aşa că se poate spune în

CONCLUZIE

în jurul d-lui Maniu se operează de câteva săptămâni o mare regrupare a tuturor forţelor politice interne, cu excepţiile semnalate. Această concentrare vrea să formeze terenul unui viitor guvern naţional, de care să dispună şeful Partidului Naţional-Ţărănesc, în momentul când va fi chemat de împrejurări, la conducerea ţării.

Dl. Maniu se menţine pe linia politicii actuale a guvernului, dar socoate că trebuie să-şi manifeste părerile sale speciale asupra tuturor chestiunilor de ordin general prin memorii către conducerea statului.

Dl. Dinu Brătianu este subjugat d-lui Maniu.

Dl. Tătărescu nevoit a întreprinde o acţiune tot pe cont propriu.

Tuturor oamenilor politici le este teamă de noua recrudescenţă legionară subversivă.

23 *August 1944, Documente. 1939—1943,* voi. I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 505—511.

187. **Document privind dizolvarea Internaţionalei Comuniste şi propunerea Partidului Comunist din România pentru încheierea Frontului patriotic antihitlerist**

(iunie 1943)

Cu dizolvarea Internaţionalei Comuniste a dispărut şi ultima greutate din calea unirii. Până în prezent, Partidul Comunist, partidul muncitorilor, este singurul dintre partidele româneşti care a dus şi continuă să ducă cu hotărâre lupta pentru eliberarea ţării de sub jugul hitlerist. în cursul războiului blestemat al lui Hitler şi Antonescu, Comitetul Central al partidului nostru s-a adresat în repetate rânduri organelor conducătoare ale partidelor democratice cu propuneri de colaborare, însă fruntaşii partidelor politice au refuzat până astăzi propunerile partidului nostru de a „uni forţele naţionale ale ţării în Frontul Unic Naţional al poporului român împotriva cotropitorilor nemţi şi a slugilor lor trădătoare de la cârma ţării".

Dacă ei nu-şi vor schimba atitudinea pasivă nici acum, în ultimul moment, ei vor răspunde la fel cu trădătorii de la cârma ţării pentru catastrofa naţională a României, care se apropie, odată cu zdrobirea completă şi inevitabilă a hoardelor lui Hitler şi cu prăbuşirea Germaniei hitleriste.

Dizolvarea Internaţionalei Comuniste coincide cu ajunul ofensivei generale a armatelor victorioase ale Angliei, Americii şi Uniunii Sovietice. Ea coincide cu criza din lagărul hitlerist în urma înfrângerilor grave suferite pe frontul de răsărit şi în Africa de nord. Suntem în preajma declanşării frontului al doilea în Europa. După debarcarea armatelor anglo- americane, ţara noastră va deveni teatrul războiului distrugător. Cotropitorii hitlerişti mobilizează ultimele rezerve ale Germaniei şi ale complicilor ei din Europa. Slugile trădătoare de la cârma ţării pregătesc catastrofa totală a ţării.

Cârdăşia cu Germania hitleristă şi participarea ţării în războiul ei criminal de jaf şi cotropire a avut ca rezultat pierderea Ardealului de nord, pierderea independenţei ţării şi ocuparea ei de către hoardele hitleriste, acapararea industriei româneşti de către plutocraţii hitlerişti, întreaga vlagă a ţării stoarsă pentru nevoile Războiului lui Hitler, prefacerea poporului nostru în sclavi şi iobagi ai bancherilor şi plutocraţilor germani şi, în sfârşit, 800 000 români morţi, mutilaţi şi

prizonieri.

încă înaintea începerii operaţiunilor militare în Balcani puternica aviaţie a Naţiunilor Unite va preface regiunea petroliferă, centrele indus- .triale, oraşele, întreaga ţară în ruine şi cenuşă. Trădătorul mareşal Antonescu a accentuat în repetate rânduri că va continua să trimită „până la capăt“ toată populaţia bărbătească a ţării la moarte sigură, în războiul pierdut al lui Hitler.

Cu dezlănţuirea frontului al doilea, pe continentul european, vor urma cele două, trei lovituri puternice şi unite dinspre vest şi răsărit, de felul acelora ce au fost date hoardelor hitleriste în Uniunea Sovietică şi Africa şi prăbuşirea catastrofală a blocului fascist va deveni un fapt înde-

plinit. După nimicirea armatei române şi ruinarea totală a ţării, România va împărtăşi soarta Germaniei fasciste învinse şi va suporta toate consecinţele înfrângerii — dacă nu rupe nici acum cârdăşia cu Hitler şi dacă nu va încheia pace separată cu Uniunea Sovietică, Anglia şi America.

A sosit ceasul al 11-lea, poporul român trebuie să-şi ia soarta în mâinile sale proprii şi să se ridice la luptă hotărâtă pentru salvarea sa de la catastrofă naţională iminentă.

Prin dizolvarea Internaţionalei Comuniste a dispărut şi ultima piedică din calea unirii tuturor forţelor naţionale cu Partidul Comunist din România în lupta împotriva cotropitorilor hitlerişti.

Partidul nostru a fost liberat de obligaţiile sale decurgând din regulamentele şi deciziile Internaţionalei Comuniste.

Conştient de gravitatea istorică a momentului, Comitetul Central al Partidului Comunist propune tuturor partidelor şi organizaţiilor patriotice formarea unui Comitet Naţional de luptă pentru eliberarea ţării. Comitetul Naţional are ca sarcină să mobilizeze şi să unească toate forţele naţionale ale ţării, fără deosebire de partid şi religie, în Frontul Unic Patriotic Antihitlerist al poporului, pe baza următoarei platforme:

1.Salvarea armatei prin oprirea trimiterii de noi trupe şi reîntoarcerea trupelor de pe frontul din răsărit. Câştigarea ofiţerilor şi soldaţilor de partea Frontului Patriotic al poporului, constituirea în grupe de patrioţi partizani.

2.Oprirea imediată a livrării de petrol, cereale, alimente şi material de război pentru Germania şi războiul lui Hitler. Subminarea maşinii de război nemţeşti prin sabotare şi distrugerea producţiei şi transporturilor de război.

3.Ieşirea imediată din războiul lui Hitler. Ruperea alianţei cu blocul fascist şi încheiei'ea păcii separate cu Uniunea Sovietică, Anglia şi America şi cu toate ţările democratice.

4.Răsturarea guvernului şi regimului hitlerist al trădătorului Antonescu. Constituirea unui guvern cu adevărat naţional din reprezentanţii tuturor partidelor şi organizaţiilor patriotice.

5.Redobândirea libertăţii, onoarei şi independenţei ţării. Aderarea României libere şi independente la blocul antifascist al Naţiunilor Unite.

6.Eliberarea imediată a tuturor victimelor terorii hitleriste din închisori şi lagăre de concentrare. Arestarea şi pedepsirea vinovaţilor trădători de ţară în frunte cu Antonescu, a asasinilor şi jefuitorilor evreilor, moldovenilor, ucrainienilor şi ruşilor.

7.Restabilirea libertăţii de asociaţie, presă şi organizare, a tuturor libertăţilor şi drepturilor cetăţeneşti şi democratice. Dizolvarea imediată a organizaţiilor hitleriste, arestarea şi pedepsirea şefilor lor.

8.Oprirea imediată a asupririi evreilor şi a celorlalte naţionalităţi. Drepturi egale pentru minorităţi naţionale cu ale poporului român.

9.Apărarea Ardealului de Sud şi a Banatului. Răsturnarea dictatului de la Viena şi eliberarea poporului din Ardealul de Nord de sub jugul hitlerist al lui Horthy.

10. Asigurarea existenţei poporului muncitor de la sate şi oraşe cu muncă şi hrană. Ajutorarea suficientă a invalizilor, orfanilor şi văduvelor de război, de către stat şi comună.

Comitetul Central al Partidului Comunist apelează la toţi membrii şi prietenii partidului nostru, la toţi patrioţii sinceri să aducă pretutindeni 584

la cunoştinţa poporului noua platformă de luptă şi propunerea partidului nostru făcută tuturor partidelor şi organizaţiilor patriotice de a forma Comitetul Naţional de luptă pentru eliberarea ţării, care să întrunească toate forţele naţionale fără deosebire de clasă, partid şi religie în Frontul Patriotic Antihitlerist al poporului.

Comuniştii, călăuziţi de dragostea lor nemărginită faţă de popor şi, ura neîmpăcată faţă de duşmanul hitlerist, trebuie să-şi concentreze toate, forţele pentru realizarea sarcinilor de mai sus, desfăşurând o campanie largă de lămurire a maselor.

Ei trebuie să se unească şi să organizeze masele în grupuri de patrioţi în armată, uzine, cartiere şi la sate. '

Ei trebuie să ia iniţiativa pretutindeni pentru crearea Comitetelor Patriotice antihitleriste din reprezentanţii tuturor partidelor şi organiza-i ţiilor, aceste comitete trebuind să fie organele de conducere ale marelui Front Patriotic Antihitlerist al poporului.

Comitetul Central al
Partidului Comunist din România ' Iunie 1943

Biblioteca Academiei Române. Arhiva istorică. Cota AB XXVII-l, nr. inv. 1 153.

188. Notă, din 24 mai 1943, a Serviciului Special de Informaţii referitoare la comentariile făcute de luliu Maniu, preşedintele P.N.Ţ., cu privire la înrâurirea desfiinţării Internaţionalei Comuniste

Dizolvarea Internaţionalei a IlI-a şi urmările ce le poate avea asupra vieţii interne din România constituie, în ultimele două zile, o preocupare principală a cercurilor democratice de la noi şi îndeosebi a sferelor apropiate de luliu Maniu.

întrebat de către amicii săi cu privire la consecinţele măsurii luată de Stalin, Maniu a făcut următoarele precizări:

1) Ştiu că există multă lume serioasă care crede că până la urmă puterile anglo-saxone vor găsi mijlocul să anihileze influenţa sovietică; în lume. Nu sunt dintre aceştia. În orice caz, trebuie să luăm în serioasă considerare ipoteza ca sovietele să devină un factor politic în Europa şi să exercite o influenţă în special asupra ţărilor limitrofe. Politica se face pe bază de realităţi; nu trebuie să ne lăsăm amăgiţi de iluzii.

2) Cred de mult că după război partidele comuniste vor juca un rol important în toate statele; Partidul Comunist Român va trebui, de asemenea, să funcţioneze în mod legal.

3) Trebuie să mai ţinem seama şi de situaţia de la noi, unde

mişcarea social-democrată şi curentele moderate din sânul muncitorimii au fost anihilate de comunism. Muncitorimea, atât cât există, este câştigată de stânga extremă. în afară de aceasta, contactul cu stările din U.R.S.S. şi nemulţumirile create de starea de război au pregătit un teren prielnic pentru comunism şi în alte straturi sociale. Unele simptome observate în rândurile ţărănimii trebuiesc luate în seamă.

în concluzie, a spus Maniu, situaţia locală se prezintă astfel: avem un curent comunist, care nu poate fi îngrijorător într-o ţară agricolă, dar pe care trebuie să contăm în examinarea viitoarei situaţii politice.

4) Aceasta este situaţia în momentul în care Stalin hotărăşte să dizolve Internaţionala a IlI-a, cu scopul de a da posibilitatea partidelor comuniste din Anglia şi America — şi mai târziu şi din alte state — să poată colabora cu partidele democratice la succesul războiului şi la organizarea politică şi socială de mâine.

E de la sine înţeles că Partidul Comunist din România îşi va schimba metodele sale de lucru.

Vă declar, a spus Maniu, că sunt bucuros de situaţia ce se creează prin desfiinţarea Internaţionalei a IlI-a. Ca partid democratic, trebuie să luptăm împotriva oricărei mişcări clandestine, iar ca partid naţional împotriva oricărui curent care se inspiră de peste hotare.

Partidul Comunist Român nu va mai lucra după normativul dat de Moscova; el îşi va fixa politica sa, orientându-se după împrejurările locale şi apropiindu-se deci de climatul nostru naţional.

Este un progres de care avem dreptul să fim mulţumiţi.

5) Pe noi nu ne interesează însă acţiunea Partidului Comunist numai din punctul de vedere al viitoarei configuraţii politice interne a ţării. Noi va trebui să colaborăm cu muncitorimea şi deci să stabilim relaţii cu Partidul Comunist.

Această colaborare se impune din două motive:

a) Dintr-un considerent internaţional, care ne va obliga să alcătuim un front unitar democratic, întins până la stânga extremă; acest front ne va da şi posibilitatea să asociem Partidul Comunist la scopurile noastre în politica externă.

b) Ca reformele sociale ce le vom realiza să se facă cu colaborarea Partidului Comunist — şi nu în afara acestuia — pentru a tăia astfel orice posibilitate de noi agitaţiuni radicale.

Hotărârea noastră de a colabora cu Partidul Comunist este însă condiţionată de atitudinea şi tendinţele pe care el le va arăta, în momentul când va fi pus în situaţia de a activa în mod legal.

După părerea mea, se pot ivi două ipoteze:

Prima: Partidul Comunist să adopte o atitudine înţelegătoare şi să se poată astfel stabili raporturi de leală colaborare, în cadrul unui regim burghez, care va suferi aceleaşi transformări radicale care germinează azi în toate ţările democratice.

Fiind hotărâţi să procedăm la mari reforme sociale, se pot găsi baze de înţelegere cu Partidul Comunist.

în acest caz, eu sunt hotărât la o conlucrare.

A doua: Partidul Comunist să profite de noua situaţiune, să ducă o acţiune cu caracter exclusiv negativ, urmărind vechile sale scopuri.

în acest caz, noi vom duce o luptă deschisă împotriva lui şi ţinând seama de faptul că el nu se poate bizui decât pe mase muncitoreşti, reduse faţă de numărul copleşitor al ţărănimii, avem toate speranţele de a-l învinge.

Mă aştept însă ca, în primul moment — poate chiar imediat — să primesc sugestii în vederea unor discuţii. Voi sta de vorbă.

Trebuie să vedem ce nouă organizare va suferi secţia locală a Partidului Comunist, ţinînd seama că, potrivit noilor sale metode de lucru, Boris Ştefanov, actualul şef, va trebui înlocuit cu o personalitate conducătoare care locuieşte în ţară.

23 August 1944. Documente. 1939—1943, voi. I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 535—536.

189. Decret-lege pentru pedepsirea pe timpul stării de război a unor infracţiuni (3 august 1943)

Art. I. Se pedepsesc cu moartea, în condiţiunile prezentei legi, cei care, de la data publicării ei în *Monitorul oficial* şi până la trecerea armatei pe picior de pace, se vor face vinovaţi de săvârşirea următoarelor infracţiuni:

1. Tâlhăria încercată sau săvârşită, prin care s-a cauzat moartea victimei, (art. 593 c.p.);

2. Tâlhăria încercată sau săvârşită, prin care s-au întrebuinţat torturi, s-a cauzat vreo vătămare a integrităţii corporale sau *a* sănătăţii din cele prevăzute în art. 473 c. p., ori s-a săvârşit tentativă de omor (art. 532 cp);

3. Tâlhăria încercată sau săvârşită:

a) în timpul nopţii;

b) Pe drumuri sau în pieţe publice;

c) De către una sau mai multe persoane care aveau asupra lor, toate sau numai parte din ele, arme albe, arme de foc sau narcotice;

d) Prin bătăi sau rele tratamente (art. 531, pct. 1, 2, 5 şi 6 c. p.).

4) Furtul sau încercarea de furt în care cel prins în momentul comiterii sau imediat după aceasta ameninţă cu arme albe sau de foc, în scopul de a păstra lucrul furat, sau a distruge urmele infracţiunilor, ori de a asigura scăparea sa sau a coparticipanţilor.

5) Furtul sau încercarea de furt săvârşite asupra unei persoane care a fost pusă pentru acest scop în stare de inconştienţă sau neputinţă de a se apăra, prin narcotice sau orice

alte mijloace (art. 530, pct. 2 c.p.);

6) Furtul încercat sau săvârşit, precum şi distrugerea săvârşită cu voinţă asupra liniilor, instalaţiilor sau semnalelor de telecomunicaţii ori energie electrică (legea nr. 898 din 12 decembrie 1942);

7) Furtul încercat sau săvârşit, precum şi distrugerea săvârşită cu voinţă asupra pieselor de cauciuc aparţinând instalaţiilor de frână, încălzit şi iluminat de la vagoanele C.F.R. sau străine, precum şi asupra pieselor sau materialelor intrând în compunerea căii sau instalaţiunilor de telefon ale C.F.R. (legea nr. 238 din 3 mai 1943).

8) Furtul încercat sau săvârşit, precum şi distrugerea săvârşită cu voinţă asupra pieselor sau materialelor intrând în compunerea avioanelor, a instalaţiunilor militare de război sau a celor din uzinele de armament şi muniţiuni, a materialelor tehnice din spitalele militare sau cele destinate pentru îngrijirea răniţilor.

9) Furtul săvârşit, într-un edificiu public, asupra sumelor sau valorilor aparţinând statului, când acestea sunt mai mari de 100 000 lei.

10) Furtul încercat sau săvârşit asupra valorilor ori bunurilor încredinţate spre transport Căilor Ferate Române, Direcţiunii Generale P.T.T. ofi serviciilor publice de transporturi aeriene, terestre sau pe apă.

Art. 11. Furtul comis în timpul alarmelor aeriene sau în clădirile evacuate, din cauza atacurilor aeriene, dacă s-a încercat sau s-a săvârşit în vreuna din condiţiunile prevăzute de art. 525 c.p. (legea nr. 587 din 24 iunie 1941).

Art. 12. Furtul încercat sau săvârşit pe timpul nopţii sau al orarului fixat pentru camuflajul luminilor, dacă s-a comis în condiţiunile art. 525, pct. 1, 2, 3, şi 4 c.p. (legea nr. 584 din 24 iunie 1941).

Art. 13. Furtul încercat sau săvârşit chiar în afara orariului de camuflaj :

a) în timpul şi cu ocazia unui incendiu, naufragiu, accident de cale ferată, explozie, inundaţie sau orice calamităţi publice;

b) Prin efracţia încuietorilor sau oricărui dispozitiv de închidere ori prin chei mincinoase sau adevărate care se găsesc în mâna infractorilor fără drept;

c) De către un infractor având asupra sa arme albe, arme de foc sau narcotice pe care nu le-a folosit;

d) Asupra unei persoane incapabile a-şi exercita voinţa sau a se apăra (art. 525, pct. 2, lit. a, pct. 3, lit. *b* şi c, pct. 4, lit. *d* din Codul penal)

Art. 14. Furtul săvârşit de către o persoană de serviciu asupra lucrurilor patronului sau familiei acestuia, dacă valoarea obiectelor furate depăşeşte suma de 100 000 lei şi dacă infractorul se găseşte în vreuna din condiţiunile prevăzute de art. 111, lit. a şi c.

Art. 15. Delapidarea având ca obiect sume sau valori de la 100 000 până la 1 000 000 lei, dacă pentru săvârşirea sau acoperirea ei ori pentru împiedicarea descoperirii ei, ori pentru păstrarea profitului ce derivă din ea, culpabilul a săvârşit vreun falş, vreo distrugere de acte sau orice alt delict.

Art. 16. Delapidarea având de obiect sume sau valori mai mari de 1 000 000 lei (legea nr. 80 din 6 februarie 1941).

17) Distrugerea în parte sau în întregime, vătămarea, stânjenirea activităţii normale, expunerea intenţionată la primejdii a instalaţiunilor sau ■ a întreprinderilor de orice natură, publice sau private, puse sub controlul pentru prevenirea culegerii şi transmiterii de informaţii, precum şi pentru prevenirea actelor de sabotaj (legea nr. 687 din 17 septembrie 1942).

Art. 19. Orice fel de export încercat, înlesnit sau favorizat, fie prin locuri hotărâte pentru operaţii vamale, fie prin locuri ascunse sau interzise, în contra dispoziţiunilor legii vămilor şi în scop de a şe încălca o prohibiţiune pusă de stat, când obiectul exportului depăşeşte valoarea de 100 000 lei.

■ Art. 20. Falsificarea sau denaturarea de alimente, băuturi şi medicamente sau punerea în circulaţie cu bună ştiinţă a acestora, dacă s-a cauzat prin consumarea lor: moartea, pierderea sau atrofierea unui simţ ' sau organ, ori a funcţiunii lui,

sau orice boală sau infirmitate permanentă fizică sau psihică.

Art. 21. Portul fără drept de uniforme sau insigne militare române, ori ale unei armate aliate (art. 569, alin. 2 Codul justiţiei militare).

Art. 22. Folosirea obişnuită a calităţii mincinoase de organ de control public, prin care se cauzează pagube materiale celor supuşi controlului, în scop de a se obţine de la aceştia un folos material nejust.

Art. III. Vor fi pedepsiţi cu aceeaşi pedeapsă instigatorii, complicii şi favorizatorii infractorilor prevăzuţi la art. 1. •

Minorii între 15—18 ani se pedepsesc ca şi majorii.

Monitorul oficial, nr. 179, din 3 august 1943.

190. Scrisoare adresată de C. I. C. Brătianu şi luliu Maniu mareşalului Ion Antonescu

(21 martie 1944)

Domnule mareşal.

De la începutul războiului v-am sfătuit asupra atitudinii pe care România trebuie să o păstreze în conflictul mondial.

Nu aţi ţinut nici un cont de sugestiile noastre şi aţi luat completa răspundere a consecinţelor politice a acţiunei ce aţi condus.

Astăzi trebuie să constataţi că, după pierderile enorme rezultate din război, ţara noastră este ameninţată de un pericol la care nu mai poate face faţă.

Armatele germane înfrânte nu ne mai pot asigura în contra unei invazii ruseşti şi concursul pe care l-am mai putea da să o împiedicăm va fi cu totul insuficient. A coopera mai departe cu armatele germane ar fi să sacrificăm în mod inutil ceea ce ne-a mai rămas ca putere militară şi să provocăm din partea armatelor bolşevice victorioase represalii şi distrugeri ireparabile.

Orice gest aţi face de aici înainte pentru a ne solidariza într-o acţiune, care s-ar putea considera ca vrăşmaşe în contra puterilor aliate, ar constitui o gravă greşeală.

Pentru că în acest moment nimeni nu poate lua răspunderea situaţiei ce aţi creiat, trebuie ca tot d-voastră să arătaţi germanilor că trebuie să retrageţi restul trupelor noastre care mai operează în Rusia, că nu le mai puteţi da concursul mi’itar de până acum şi că ţara se găseşte în situaţie de nebeligeranţă. Pe de altă parte, să comunicaţi aliaţilor an- glo-ruso-americani hotărârea ce aţi luat.

Dacă nu puteţi face aceste acte, nu mai rămâne decât să arătaţi M. S. regelui că nu puteţi conduce mai departe politica ţării şi că trebuie să avizeze la formarea unui nou guvern, care să poată îndrepta, cel puţin în parte, situaţiunea în care ne aflăm şi care să nu expună ţara la noi complicaţiuni.

Primiţi, vă rugăm, domnule mareşal, asigurarea înaltei noastre con- sideraţiuni.

C. I. Brătianu Iuliu Maniu

Arhiva Istorică Centrală; fond. Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinet I. Antonescu, dos. 61/1940, f. 233—234.

191. Telegrame privind desfăşurarea convorbirilor de la Cairo

(22 martie 1944)

Secret pentru ambasador[§]

Departamentul a primit următoarele două telegrame[*] referitoare la convorbirile ce au avut loc la Cairo, la 17 martie, între reprezentanţii ăliaţi şi un emisar român:

Cairo, 17 martie:

Convorbirile cu Ştirbei au început în dimineaţa aceasta (vezi (telegrama) mea YUGOS 60 din 16 martie, 6 p.m.) fiind prezenţi lordul Moyne[†], Novikov şi eu împreună cu Steel[‡] de la Foreign Office, consilieri britanici, sovietici şi americani[§§] şi o secretară. Procesele verbale oficiale vor fi telegrafiate îndată ce vor fi dactilografiate şi aprobate. Până atunci, cele ce urmează sunt din notiţele mele.

Ştirbei a declarat că el îl reprezintă pe Maniu şi nu pe mareşalul Antonescu, şi el ştie ce crede acesta din urmă şi că mareşalul s-a aflat în legătură cu Aliaţii la Madrid şi Stockholm. El a spus că guvernul şi regele, precum şi opoziţia, sunt dornici să facă o schimbare a frontului şi că guvernul se află într-o situaţie mai bună decât opoziţia pentru a face asta, întrucât dispune de efective mai mari, şi, bucurân- du-se de încrederea germanilor, ar putea efectua pregătirile secrete cuvenite. El a spus că apreciază că Antonescu ar fi dornic să conducă o asemenea mişcare, căci „el ştie că războiul este pierdut şi ca orice colaboraţionist tot ce doreşte este să-şi salveze pielea[11]. Pe de altă parte, dacă Aliaţii doresc o acţiune imediată, interesele lui Maniu sunt îndreptate spre o *lovitură de stat,* dar, înainte de a întreprinde aceasta, ar dori asigurări de la Aliaţi în următoarele puncte: (1) Independenţa României să fie

[§] Telegramă a secretarului de stat al S.U.A., Cordel Huli, către ambasadorul american la Londra, John G. Winant, prin care-l informează în legătură cu desfăşurarea convorbirilor de la Cairo dintre reprezentanţii români şi Aliaţi.

[*] Cele două telegrame, provenite de la ambasadorul american la Cairo, Lincoln MacVeagh. _

[†] Walter E. Guinness, baron Moyne, subsecretar de stat britanic, ministru rezident al Marii Britanii în Orientul Mijlociu.

[‡] Cristopher Eden Steel, consilier adjunct al Ambasadei britanice la Cairo.

[§§] Daniel Semenovici Solod, consilier al Ambasadei sovietice, şi Harold Shantz, însărcinat cu afaceri al S.U.A., pe lângă guvernele iugoslav şi grec în exil la Cairo.

menţinută. (2) Drepturile ei teritoriale să fie respectate. (3) Să i se acorde statut de beligerant, şi (4) în cazul în care este atacată de Bulgaria şi Ungaria ea să fie ajutată de Aliaţi în felul în care le va fi lor posibil, cum ar fi un bombardament sau sabotaj sau altceva de felul acesta, întrebat despre „drepturile teritoriale" el a spus că acestea se referă la Transilvania şi că viitorul Basarabiei să fie hotărât în cele din urmă printr-un plebiscit, dar că România nu are pretenţii la partea din Do- brogea cedată Bulgariei în 1940.

Mai departe, în ceea ce priveşte *lovitura de stat,* el a spus că se fac diferite planuri şi că acestea includ participarea regelui şi a unor ofiţeri de toate gradele, şi a adăugat că chiar dacă nu are un succes total ea va avea un efect util în dezorganizarea spatelui frontului german. Pe de

altă parte, varianta unei lovituri strict guvernamentale sub conducerea mareşalului va permite folisirea în întregime a 10 sau 15 divizii. El a spus că în prezent germanii au numai 40 000 de soldaţi în România, dar că aceştia controlează toate punctele-cheie, inclusiv aeroporturile şi căile ferate dinspre Basarabia. Din partea Aliaţilor se aşteaptă un ajutor imediat constând în sprijin aerian şi o debarcare la Constanţa. Când a fost întrebat cine îşi va asuma această din urmă operaţiune el a spus că evident numai ruşii sunt în situaţia de a o face.

În concluzie, el a fost informat că guvernele noastre respective vor fi informate în legătură cu ce spusese el. El a spus că nu se poate întoarce în România „decât odată cu forţele aliate", dar că el poate comunica cu şefii săi prin ambasadorul român la Ankara.**********

Cairo, 18 martie:

Am primit acum un proiect preliminar al proceselor verbale ale întâlnirii cu Ştirbei, dar întrucât se adaugă foarte puţin la rezumatul transmis în telegrama mea YUGOS 61 din 17 martie, 8 p.m. şi completat în cele ce urmează, textul aprobat, când va fi disponibil, va fi transmis la Washington pe calea aerului în loc de telegraf, aşa cum am înţeles că se va face şi pentru Londra.

Subliniind preferinţa pentru o acţiune a guvernului mai degrabă decât o lovitură de stat, Ştirbei a spus că planurile lui Maniu sunt gata, dar o acţiune prematură ar fi periculoasă, iar germanii ar reprima o lovitură de stat în câteva ore. Cu toate acestea, opoziţia va colabora din tot sufletul la o schimbare bruscă chiar a guvernului şi ar urmări ca guvernul să-şi îndeplinească obligaţiile de a acţiona cu Aliaţii şi de a întreprinde o acţiune militară împotriva germanilor.

Ca răspuns la anumite întrebări, Ştirbei a spus că, în eventualitatea unei lovituri de stat, Maniu ar prefera să nu capituleze în faţa Aliaţilor, dar este gata să o facă dacă i se va cere, că printre ofiţerii pe sprijinul cărora se poate conta se numără generalii Niculescu†††††††††††††††††††††††††††††††††††† şi Potopeanu‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡; că poporul român este acum incapabil de a organiza sabotaje la mijloacele de comunicaţii; şi că armata este incomplet mobilizată, dar că Antonescu trebuie să decreteze o mobilizare totală şi să o justifice prin ameninţări din partea Ungariei.

23 August 1944. Documente, 1944, voi. II, *Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică,* p. 150—151.

********** Alexandru Cretzianu.

†††††††††††††††††††††††††††††††††††† Constantin Niculescu.

‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡'** General de brigadă Gheorghe Potopeanu, ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale.

192. Memoriul unor intelectuali adresat lui Ion Antonescu
(aprilie 1944)

în clipa când un cumplit dezastru ameninţă fiinţa neamului nostru, noi, membri ai Academiei Române şi profesori ai Universităţilor din Bucureşti, Iaşi şi Cluj, martori ai exodului populaţiei şi ai devastării satelor şi oraşelor româneşti, transformate în câmpuri de bătălie, după îndelungată chibzuinţă, am hotărât să vă adresăm apelul de faţă.

în actualele împrejurări, tăcerea noastră ar însemna o crimă. Avem datoria să rostim răspicat gândul nostru cinstit în faţa conducătorului statului: războiului nostru cu Rusia, Marea Britanie şi Statele Unite trebuie să-i punem de îndată sfârşit.

Activitatea şi trecutul nostru sunt martore că nu facem acest demers din laşitate sau interese personale.

Iată, domnule mareşal, temeiurile apelului nostru:

După patru ani de luptă, armata germană se află într-o defensivă fără speranţă. A pierdut cele mai bune trupe şi alianţa Italiei, a fost nevoită să ocupe milităreşte Ungaria, a pierdut spaţiul cucerit în Răsărit, o mare parte a uzinelor de armament din Europa, războiul submarin şi supremaţia aerului. împotriva Germaniei şi a aliaţilor ei luptă trei sferturi din populaţia Globului şi patru cincimi din industria lumii Raportul de forţe este atât de categoric în favoarea puterilor aliate încât nimic nu mai poate schimba deznodământul.

Guvernul german speră că printr-o defensivă prelungită va sparge alianţa anglo-ruso-americană. Pentru această defensivă îi lipsesc însă resursele materiale şi morale. Un război de câţiva ani, dus în acest scop, nu poate deci fi conceput în situaţia actuală a celui de-al treilea Reich.

După ce a pierdut liniile Niprului, Bugului, Nistrului, Prutului, nu se vede unde s-ar putea stabili o linie de rezistenţă înainte de Carpaţi.

Continuarea războiului ar însemna, în mod necesar, evacuarea întregii populaţii valide pe fâşia de pământ rămasă în Ardeal şi distrugerea totală a ţării. Pentru ce aceste jertfe, care nu schimbă cu nimic realitatea situaţiei?

în aceste momente hotărâtoare pentru existenţa poporului român, guvernul sovietic, de comun acord cu guvernul Marii Britanii şi al Statelor Unite, afirmă în faţa lumii că nu înţeleg să distrugă statul român, să anexeze teritorii dincoace de frontierele din 1941 şi nici să modifice regimul social existent al ţării. De altă parte, prin marele nostru prieten, domnul Eduard Beneş, am aflat că guvernul rus este hotărât să ajute la refacerea unităţii noastre naţionale, sprijinind reluarea Ardealului, des- lipit de ţară prin dictatul de la Viena.

(...]. Prin urmare, nu avem nici un motiv să nu ne încredem în cuvântul guvernelor Aliate. Continuarea războiului în aceste condiţiuni rămâne lipsită de obiectiv politic.

Domnule mareşal,

Bombardarea Capitalei, distrugerea altor oraşe, avertismentele de la Londra, Washington şi Moscova, transformarea Moldovei în teatru de război, sunt semne prevestitoare ale dezastrului.

Poporul român, sleit de un război prea lung pentru puterile lui, nu se mai poate bate. Coborâţi în stradă şi întrebaţi trecătorii, mergeţi în sate şi oraşe, ascultaţi glasul poporului. Pretutindeni veţi vedea desnă- dejdea în ochi şi acelaşi răspuns: NU.

Pentru ce să mai luptăm? Interesele vitale ale statului şi poporului nostru cer imediata încetare a războiului, oricare ar fi greutăţile acestui pas. Sacrificiile pe care România ar trebui să le facă vor fi incomparabil mai mici şi mai puţin dureroase decât continuarea războiului.

Aprilie 1944.

Semnează:
Prof. Daniel Danielopolu
„ C. Parhon
„ Al. Rosetti
,, M. Ralea
„ S. Stoilov
„ Mezincescu
„ ing. N. Profiri
„ ing. Gh. Nicolau
,, R. Cernătescu
„ Al. Claudian
„ A. Oţetea
„ C. Balmuş
Conf. dr. D. Bagdazar
„ A. Potop
„ E. Stihi

Prof. Dan Teodorescu
„ Fr. Rainer
„ P. P. Stănescu
„ Eugen Herovanu
„ Gh. Vrânceanu
„ Basil Munteanu
„ Dan Bădărău
„ Mircea Bârsan
„ V. Răşcanu
„ Al. Myller
„ Ştefan Vencov
„ Emil Petrovici
„ Dumitru Popovici
„ C. Motaş
„ Anton Dumitriu
Asist. Gh. Agavriloaie
Prof. Tiberiu Mosoi si

România liberă, din 24 august 1944; Biblioteca Academiei. Arhiva istorică, dos. 803, fond XIII, f. 5—7.

193. Condiţiile de armistiţiu propuse de U.R.S.S. guvernului României§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ la 12 aprilie 1944

În primul rând, trupele române care cooperează cu germanii împotriva Armatei Roşii, în Crimeea — şapte divizii, iar în regiunea Chişinău — trei divizii sau mai mult. Aceste divizii româneşti trebuie să capituleze în faţa Armatei Roşii sau să dea o lovitură în spatele germanilor şi să desfăşoare operaţiunile împotriva germanilor, împreună cu Armata Roşie. Dacă vor face acest lucru, guvernul sovietic se angajează să completeze armamentul acestor divizii şi să le treacă imediat la dispoziţia mareşalului Antonescu şi a lui Maniu.

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§„ Intensele acţiuni diplomatice vizând scoaterea României din război, purtate în mai multe oraşe din ţări neutre de reprezentanţi ai opoziţiei (Maniu, Brătianu, Gheorghe Tătărescul, ai regelui Mihai, precum şi de Mihai Antonescu (cu avizul lui Ion Antonescu) au înregistrat unele succese, dar nu au putut schimba hotărârea conducătorilor celor trei mari puteri (Uniunea Sovietică, S.U.A. şi Marea Britanie) de a impune capitularea necondiţionată a României. în acelaşi timp, S.U.A. şi Marea Britanie au recunoscut interesul special al Uniunii Sovietice de a trata cu România, în numele Naţiunilor Unite.

În al doilea rând, condiţiile sovietice minime de armistiţiu sunt:

1. Ruptura cu germanii şi lupta comună a trupelor române şi a trupelor aliate, inclusiv Armata Roşie, împotriva germanilor, pentru restabilirea independenţei şi suveranităţii României.

2. Restabilirea frontierei româno-sovietice după tratatul din 1940.

3. Repararea pagubelor provocate Uniunii Sovietice prin operaţiunile militare şi prin ocuparea teritoriilor sovietice de către România.

4. înapoierea tuturor prizonierilor de război sovietici şi aliaţi, cât şi a internaţilor.

Aceste condiţii minime pot fi înrăutăţite în cazul în care România nu le acceptă imediat.

În al treilea rând, guvernul sovietic nu cere ocuparea României de către trupele sovietice în perioada armistiţiului, însă trupele sovietice, cât şi celelalte trupe aliate, trebuie să aibă posibilitatea — dacă acest lucru este cerut de situaţia militară — să se deplaseze în toate direcţiile pe teritoriul românesc, iar guvernul României trebuie să acorde în acest scop toată asistenţa, prin mijloacele ei de comunicaţii pe pământ, pe apă şi în aer.

În al patrulea rând, guvernul sovietic consideră judecata arbitrajului de la Viena ca fiind injustă şi este de acord să întreprindă acţiuni comune cu România, împotriva ungurilor şi germanilor, pentru realipirea celei mai mari părţi din Transilvania la România. Acest lucru va fi confirmat în cursul reglementării păcii.

În al cincilea rând, dacă România doreşte pentru contactul cu Uniunea Sovietică, în afară de reprezentantul militar pentru problemele de război, şi un reprezentant politic pentru problemele politice, guvernul sovietic nu are nimic împotrivă.

Comunicare verbală:

Guvernele englez şi american au fost informate asupra acestor condiţiuni. Condiţiunile au fost comunicate prinţului Ştirbey (la Ankara).

Alexandru Vianu, Constantin Buşe, Zamfir Zorin, Gheorghe Bădescu, *Relaţii internaţionale în acte şi documente, voi. II (1939—1945),* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1976, p. 159—160.

194. Manifestul Frontului Unic Muncitoresc

(1 mai 1944)

CĂTRE ÎNTREAGA CLASA MUNCITOARE! CĂTRE POPORUL ROMAN!

1 Mai 1944 găseşte muncitorimea din România, precum şi masele largi ale poporului român, la marginea prăpastiei. Războiul provocat de către clica hitleristă din România împotriva Uniunii Sovietice, Marii Britanii şi Statelor Unite seamănă moartea, jalea şi distrugerea, pretutindeni pe cuprinsul ţării.

Muncitorimea, ţărănimea, meşteşugărimea, intelectualitatea, laolaltă cu întreaga naţiune română, suferă urmările pustiitoare ale acestui război hitlerist.

Trădătorii de ţară, Antoneştii, care au trimis la moarte sute de mii de români, pentru interesele imperialiştilor hitlerişti, au expus oraşele, 594

satele şi populaţia civilă unor necruţătoare bombardamente aeriene, prin continuarea războiului alături de Hitler.

Muncitorimea din întreprinderile militarizate care lucrează pentru războiul hitlerist este condamnată la moarte. La C.F.R. Griviţa peste 1 500 de muncitori au fost ucişi şi alte sute grav răniţi. La Ploieşti, Turnu Severin, Braşov etc. au fost, de asemenea, ucişi mii de muncitori. Populaţia civilă, lăsată fără solide adăposturi antiaeriene, e expusă pieirii. Sinistraţii şi evacuaţii forţaţi sunt lăsaţi în mizerie şi ameninţaţi cu înfometarea şi decimarea de boli.

Părăsiţi fabricile şi birourile în caz de bombardament, salvaţi-vă viaţa!

împotriva intereselor vitale şi a voinţei poporului român guvernul trădător continuă războiul alături de Hitler, ca să-şi servească stăpânii de la Berlin, în interesele sale de clică.

Muncitori români! Din clipa când armatele sovietice au trecut hotarele Moldovei, urmărind armata germano-română în retragere, guvernul marii Republici muncitoreşti şi ţărăneşti de la Răsărit, prin glasul comisarului de externe, Molotov, a afirmat prietenia faţă de poporul român, asigurând integritatea teritorială şi independenţa politică a României, precum şi neamestecul în ce priveşte structura socială şi politică a ţării. Aceste declaraţii au fost întărite de guvernele englez şi american.

Armata Roşie a trecut pe teritoriul nostru ca armată eliberatoare. Trebuie deci sprijinită de întregul popor!

Războiul împotriva Uniunii Sovietice şi Aliaţilor trebuie să înceteze! Pacea cu Uniunea Sovietică şi Aliaţii trebuie imediat încheiată!

Muncitori şi muncitoare! Tineri muncitori! Salariaţi de toate categoriile! Fraţii, fiii, soţii voştri au fost omorâţi pe front şi prin bombardamente. Alţii sunt trimişi la robie în Germania. Viaţa noastră este în pericol din cauza bombardării uzinelor şi birourilor în care lucraţi.

Toate drepturile pe care voi le-aţi dobândit printr-o îndelungată luptă şi pentru care voi aţi manifestat în toate sărbătorile de 1 Mai v-au fost răpite de regimul hitlerist al lui Antonescu. Organizaţiile voastre profesionale au fost desfiinţate; orele de lucru mărite până la epuizarea forţelor voastre, demnitatea omenească înjosită. Scumpetea şi neînfrânta speculă micşorează neîncetat puterea de cumpărare a salariilor voastre de mizerie. Lipsa de alimente din ce în ce mai resimţită voi o suportaţi în primul rând. Puşi sub regimul militarizării fabricilor, glasul vostru este înăbuşit prin teroare, sunteţi încarceraţi şi bătuţi.

Muncitoare şi funcţionare! Lipsite de sprijinul bărbaţilor, fraţilor şi copiilor voştri, trimişi să fie carne de tun pentru interesele lui Hitler, sunteţi silite, din cauza lipsurilor şi a foamei, să luaţi locul în uzinele, fabricile şi birourile expuse bombardamentelor aeriene. Voi munciţi până la istovire cu salarii de batjocură!

Fraţi muncitori şi tineri muncitori!

Puneţi-vă în fruntea luptei de eliberare şi pentru pacea poporului român!

În plin război, clasa muncitoare din România îşi afirmă de acest 1 Mai cerinţele ei de viaţă, pe care numai unită şi prin luptă poate să le impună.

Aceste cerinţe imediate sunt:

Ziua de lucru de 8 ore; sporirea imediată a salariilor pe măsura scum- petei, imediata demilitarizare a întreprinderilor, asigurarea dreptului la litera organizare sindicală şi politică: libertatea de gândire, a scrisului şi a cuvântului; eliberarea tuturor celor închişi sau internaţi pentru convingerile lor şi pentru lupta patriotică antiliitleristă; autonomia şi reorganizarea asigurărilor sociale sub controlul muncitoresc; şcoală gratuită, spitale gratuite, locuinţe ieftine şi higienice pentru toţi cei ce muncesc.

Români! Pacea pe care întreaga naţiune o doreşte trebuie cucerită prin lupta poporului, care trebuie să ia în propriile sale mâini soarta sa. Muncitorimea îşi strânge astăzi rândurile în Front Unic, la noi, ca pretutindeni. În ziua de 1 Mai, ziua ei de luptă şi de speranţă, muncitorimea organizată, unită, de la comunişti la social-democraţi, cheamă întreaga clasă muncitoare, pe toţi muncitorii organizaţi şi neorganizaţi, întreg poporul român, toate clasele şi păturile sociale, toate partidele şi organizaţiile indiferent de culoarea politică, credinţă religioasă şi apartenenţă socială la lupta hotărâtă pentru:

Pace imediată. Răsturnarea guvernului Antonescu, formarea unui guvern naţional, din reprezentanţii tuturor forţelor antihitleriste. Izgonirea armatelor hitleriste din ţară, sabotarea şi distrugerea maşinii de război germane! Sprijinirea Armatei Roşii eliberatoare. Alianţă cu Uniunea Sovietică, Anglia şi Statele Unite. Pentru o Românie liberă, democratică şi independentă! Trăiască 1 Mai, ziua de înfrăţire în semnul păcii şi de unire a clasei muncitoare!

1 Mai 1944 Frontul Unic Muncitoresc

România liberă, din 26 mai 1944

195. Documente privind activitatea partidelor politice

(7—9 iunie 1944)

a) Nota Serviciului Special de Informaţii cu privire la discuţiile şi proiectele din tabăra opoziţiei democratice

(7 iunie 1944)

Invazia anglo-americană pe coasta occidentală a Europei a produs o mare fierbere în tabăra opoziţiei democratice.

încă în cursul zilei de marţi 6 iunie a.c. Maniu a convocat pe apro- piaţii săi politici, pentru a le arăta:

— Că invazia trebuie socotită ca fază finală a războiului în Europa;

— Că în cel mult o săptămână — după ce întreg efortul german va fi concentrat în vest — sovietele vor începe o mare ofensivă, care va duce, între altele, la ocuparea treptată a teritoriului român;

— Că România se găseşte în cea mai grea situaţie, deoarece va fi ocupată ca o ţară inamică şi tratată în consecinţă;

— Că toate eforturile ce s-au făcut ca România să nu se găsească în această situaţie — în momentul în care trupele sovietice vor pătrunde în inima ţării — n-au dat nici un rezultat şi nici azi dl. mareşal Antonescu nu înţelege să încerce o schimbare fundamentală sau să înlesnească opoziţiei să facă această schimbare, pentru a salva ţara;

— Că faţă de intransigenţa d-lui mareşal Antonescu în politica sa, e nevoie să se apeleze la mijloace extraordinare, cu atât mai mult cu cât ştirile primite de la Ştirbey şi Vişoianu arată că nu ne putem, aştepta la bunăvoinţa străinătăţii, atâta vreme cât nu se întreprinde nici o acţiune efectivă în contra germanilor;

— Că România nu poate să iasă din sistemul german decât în două feluri:

Ori cu sprijinul d-lui mareşal Antonescu — care deţine puterea de fapt —, şi acesta nu vrea;

Ori cu concursul unei părţi din armată, şi aceasta nu se poate, fiindcă armata în stare să lupte este încadrată între trupele germane;

— Că dacă nu se va întreprinde o acţiune în cel mai scurt timp, atunci soarta României este pecetluită.

Discuţii pentru găsirea modalităţii de acţiune.

în cursul zilei de marţi 6 iunie şi miercuri 7 iunie a.c. au avut loc discuţii între fruntaşii naţional-ţărănişti, fruntaşii liberali şi diferite personalităţi care colaborează cu Maniu, pentru a se cerceta modalităţile de acţiune ce ar fi rezervate opoziţiei democratice.

Intre alţii, Maniu a primit şi pe dr-ul C. Angelescu şi Mircea Can- cicov, cu care a avut un schimb de vederi şi de informaţii.

Cancicov a susţinut că situaţia nu trebuie socotită atât de gravă, deoarece ar exista informaţii că ruşii nu vor începe imediat ofensiva, dorind să vadă mai întâi cum decurg operaţiile militare de invazie — şi că deci mai e timp pentru a se găsi o soluţie problemei româneşti.

Maniu a arătat că nu crede în aceste informaţii şi că trebuie să ne aşteptăm în câteva zile la o mare ofensivă sovietică.

Dr-ul Angelescu a declarat că din informaţiuni din sursă diplomatică rezultă că anglo-americanii vor pătrunde prin Dardanele, cu consimţământul Turciei, pentru a încerca o debarcare pe litoralul român şi bulgar şi că în acel moment situaţia României în general şi a opoziţiei în special va fi enorm uşurată.

Deşi i s-au dat aceste veşti, Maniu arată o mare enervare şi declară intimilor săi că poziţia României e foarte gravă şi că din nenorocire are mâinile legate.

Perfectarea cartelului cu comuniştii.

Faţă de noile aspecte militare, cartelul cu comuniştii este înfăţişat ca un succes pentru opoziţia democratică, care se găseşte unită şi solidară în faţa răspunderilor ce le are.

Maniu — care avea intenţia să tărăgăneze executarea acordului — a comunicat amicilor săi că trebuiesc luate măsuri pentru a perfecta noul organism, aşa-zisul Comitet Naţional, prevăzut la încheierea cartelului.

Urmează ca fiecare grupare să-şi desemneze delegaţii în Comitetul Naţional. Numărul delegaţilor a fost redus de la 4 la 2. Delegaţii comunişti vor fi:

Lucreţiu Pătrăşcanu, şi
P. Constantinescu-Iaşi.

Delegaţii naţional-ţărănişti şi liberali vor fi fixaţi în ziua de joi 8 iunie a.c.* când Maniu va vedea pe Dinu Brătianu şi va stabili cu acesta un acord în această privinţă.

Cercurile maniste declară că acordul trebuieşte perfectat, pentru a se crea organul central de conducere, care să poată acţiona la momentul potrivit.

În discuţiile care au avut loc în ultimele două zile *comuniştii au insistat din nou asupra necesităţii unei acţiuni efective impusă de ultimele evenimente.*

[f] 1944

În cursul zilelor următoare, vor avea loc noi conciliabule pentru a se cerceta mijloacele de acţiune.

Fricţiuni între grupările cartelate.

Deşi în mod oficios cartelul este înfăţişat ca un succes pentru opoziţie, totuşi au început să se ivească fricţiuni între grupările cartelate.

Astfel:

Comuniştii acuză pe Maniu că nici în momentul în care are la dispoziţia sa toate forţele politice ale ţării nu e capabil să ia o hotărâre şi să treacă la o acţiune serioasă;

Maniştii acuză pe comunişti că, deşi au încheiat cartelul cu naţional- ţărăniştii şi liberalii cu condiţiunea excluderii lui Tătărescu şi Ralea, continuă să ducă tratativele cu aceste două grupări şi să le lase impresia că ar putea să încheie un acord separat cu ele.

Aceste două chestiuni vor fi dezbătute în zilele ce urmează şi când delegaţii grupărilor cartelate se vor întâlni pentru a lua în discuţie situaţia generală.

Rezoluţie:

„Dacă informaţia corespunde adevărului este făcută încă o dată dovada uşurinţei foştilor oameni politici. Dar refuz să cred că informaţia este riguros exactă. în tot cazul să se pună la dosarul opoziţiei şi să aşteptăm. La agitaţii de cameră răspundem înţelept cu teamă, la acţiune reală vom vedea cum se răspunde.

Ţara în aceste momente are nevoie de unire, ordine, muncă,

acţiune coordonată.

Orice altă atitudine poate transforma un dezastru presupus într-unul real, sau, şi acesta poate fi cazul, va putea transforma — prin acţiunea necugetată a câtorva — într-o catastrofă, o situaţie foarte grea şi periculoasă.

I. Antonescu[11]

b) Nota Serviciului Special de Informaţii în legătură cu atitudinea liderilor P.N.Ţ. şi P.N.L. privind făurirea Blocului Naţional-Democrat

(9 iunie 1944)

Constantinescu-Iaşi spune că alcătuirea blocului opoziţiei merge greu. Aceasta din cauza atitudinii d-lor Dinu Brătianu şi Maniu privind însăşi structura blocului. Astfel, în timp ce comuniştii sunt pentru lărgirea blocului prin cuprinderea tuturor grupărilor politice, liberalii şi naţional- ţărăniştii sunt categoric potrivnici.

Constantinescu-Iaşi spune că are instrucţiuni precise de a stărui pentru crearea unui bloc al *tuturor* partidelor şi grupărilor. Din punctul de vedere comunist, spune el, e indiferent ce atitudine a avut cutare sau cutare om politic în trecut sau ce atitudine va avea în viitor. Ceea ce interesează, subliniază Constantinescu-Iaşi, este crearea unui organism politic capabil la un moment politic dat să conducă destinele ţării.

Acestui punct de vedere pe care comuniştii l-au expus d-lor Maniu şi Dinu Brătianu cu tot luxul de argumente necesar, ei răspund că nu pot

accepta prezenţa înlăuntrul unui bloc democrat a unor oameni care au fost suporturile dictaturii în România. E vorba de d-nii Tătărescu şi Ralea.

Discuţiunile asupra acestei chestiuni vitale pentru blocul opoziţiei au rămas în continuare. Dl. Constantinescu-Iaşi speră că până la urmă va putea convinge pe dl. Maniu şi pe dl. Brătianu să accepte un compromis pe această chestiune.

c) Nota Serviciului Special de Informaţii cu privire la discuţiile purtate în vederea creării Blocului Naţional-Democrat

(9 iunie 1944)

Pentru punerea la punct a modalităţilor practice de acţionare în comun, dl. Maniu de acord cu dl. Brătianu a propus celorlalte grupări care fac parte din „bloc“ alcătuirea unei comisiuni speciale. Partidele şi-au desemnat delegaţii, după cum urmează:

a) *Partidul Naţional-Ţărănesc:* d-nii Hudiţă, Leucuţia********** şi dr. Virgil Solomon.

********** Prin adnotare ulterioară,

b) *Partidul Liberal:* d-nii Slama şi Zamfirescu.

c) *Partidul Socialist:* d-l Titel Petrescu.

Comuniştii nu şi-au desemnat încă delegaţii în această comisiune[†].

Scopul alcătuirii acestei comisiuni este să studieze şi să propună cele mai potrivite mijloace pentru o trecere cât mai grabnică la activitatea pe teren.

D-l Ghiţă Pop, de la care deţin această informaţie, crede însă că dl. Maniu, propunând alcătuirea unei comisiuni, s-a gândit la mijlocul cel mai potrivit pentru tergiversarea lucrurilor. După ce s-a pronunţat *în principiu* pentru alcătuirea blocului opoziţiei, d-l Maniu, prin comisiunea pe care a propus-o şi care s-a constituit, urmăreşte să întârzie momentul unui angajament definitiv.

Oricum, comisia va începe să lucreze peste câteva zile. Lucrările comisiei vor fi conduse de dl. Hudiţă, în calitatea sa de secretar general al Partidului Naţional-Ţărănesc.

23 August 1944. Documente, 1944, voi. II, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 283—287.

196. Declaraţii şi mărturii asupra acţiunilor diplomatice vizând ieşirea României din război şi încheierea armistiţiului cu Naţiunile Unite[‡]

(1943—1944)

D. ACUZ(ATOR) PUBLIC SARACU: Dacă şefii celor două partide au făcut vreun gest în timpul celor 4 ani de guvernare a acuzatului, pentru a încheia armistiţiul cu Naţiunile Unite.

PREŞEDINTELE: în timpul celor 4 ani, cele două partide despre care e vorba au făcut vreo acţiune pentru încheierea armistiţiului şi ieşirea noastră din război?

ACUZ(ATUL) I. ANTONESCU: Nici una alta decât aceea de a-mi cere să fac eu armistiţiul. Eu le răspundeam: Poftiţi, faceţi dvs. Ştiam că partidele politice şi în special d. Maniu aveau legături directe de mai multe feluri cu unii din inamicii noştri. D. Maniu mi-a cerut să trimit la Cairo pe cineva care să trateze cu englezii, americanii şi ruşii. Persona- giile recomandate nu le consideram la înălţimea acestei misiuni şi de aceea l-am recomandat pe prinţul Ştirbey, care cunoştea toată acţiunea politică de la războiul trecut.

A. Leucuţia a fost înlocuit prin Mihai Popovici.

[†] Text completat: „Da — au desemnat pe Pătrăşcanu şi Constantinescu-Iaşi”.

[‡] Făcute la procesul lui Ion Antonescu din mai 1946.

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: [.. .] acţiunea aceasta de legătură cu regimul mareşalului Antonescu dintre Partidul Naţional-Ţără- nesc şi Partidul Naţional-Liberal a fost statornică, în sensul că erau totdeauna informaţi, fie de d. mareşal Antonescu, fie de mine, de toată acţiunea diplomatică dusă.

PREŞEDINTELE: De dv. direct!

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: Direct!

PREŞEDINTELE: Pe cine informaţi dv.?

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: Eu am informat de foarte multe ori pe d. Maniu; de câteva ori pe d. Dinu Brătianu şi de multe ori pe d. Gheorghe Brătianu.

Pe d. luliu Maniu l-am informat, l-am ţinut la curent, d-le preşedinte, de toată acţiunea diplomatică pe care am dus-o până în 1944. Aş putea — dacă n-ar face obiectul unor chestiuni speciale — să vă spun mai mult decât atât: că în momentul când negociam armistiţiul — pentru că şi eu am negociat armistiţiul — şi chiar în momentul când d. Maniu a trimis pe d. Ştirbey ca să negocieze armistiţiul în numele opoziţiei tot eu l-am sprijinit cu aprobarea plecării, după aprobarea dată de d. mareşal. .

PREŞEDINTELE: Dar d. Ştirbey a fost trimis de Ion Antonescu.

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: D. Ştirbey a fost trimis cu acordul d-lui mareşal Antonescu, însă, tratând pentru opoziţie şi trimis de d. mareşal Antonescu, a tratat mai mult pentru opoziţie şi nu pentru d. mareşal Antonescu.

În orice caz, d-le preşedinte, am tratat şi eu armistiţiul. Prin ministrul României la Stockholm, d. Nanu, am avut legături şi am primit condiţiunile de armistiţiu prin d-na Kolontay, care reprezenta Uniunea Sovietică acolo. Condiţiunile de armistiţiu primite de la Stockholm erau mai complete decât cele primite prin d. Ştirbey: cuprindeau clauza privitoare la Transilvania, pe care n-o cuprindeau celelalte condiţiuni. Din aceste condiţiuni rezultă că negocierile de la Stockholm puteau să fie mai folositoare decât acelea ale d-lui Ştirbey de la Cairo. Totuşi, până la urmă, d. Maniu s-a aşezat în această poziţie morală, împreună cu d. Dinu Brătianu, foarte frumoasă: că, după ce au primit aceste condiţiuni de armistiţiu ale d-lor mai slabe decât cele primite de noi de la Stockholm, care erau mai bune, să considere la 23 August 1944, prin actul care s-a făcut atunci, să considere vinovăţia d-lui mareşal Antonescu şi a mea atât de mare, după ce se întâlnise cu mine d. Maniu şi primise toate în- formaţiunile până în ultimul moment; de asemenea, şi d. Brătianu, ca şi când eu aş fi fost împotriva armistiţiului.

PREŞEDINTELE: Dar de ce atunci nu s-a încheiat armistiţiul de la Stockholm şi s-a încheiat armistiţiul de la Cairo, când condiţiunile se primiseră?

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: D-le preşedinte, prin Stockholm am primit mai multe comunicări.

PREŞEDINTELE: Care a fost cauza că nu s-a încheiat armistiţiul cu un moment mai devreme?

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: D-le preşedinte, trebuie să vorbesc deschis, pentru că acum este momentul să vorbesc

deschis. Eu am avut impresia totdeauna că d. Maniu prefera în acea perioadă să facă negocieri în trei, adică cu toţi aliaţii, şi nu direct cu Uniunea Sovietică, pentru unele garanţii sau coparticipări de răspunderi la realizarea armistiţiului; şi probabil că voia în acelaşi timp să obţină — îşi închipuia că poate obţine — Transilvania[§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§].

Adevărul este că în condiţiunile venite de la Cairo prin d. Ştirbey şi prin modul acesta de negocieri în trei nu se prevedea clauza aceasta privitoare la Transilvania, în timp ce condiţiunile de armistiţiu trimise de înaltul Comandament Sovietic prin Stockholm şi adresate mareşalului Antonescu cuprindeau clauza retrocedării Transilvaniei.

ACUZATOR PUBLIC SARACU: Dacă condiţiunile de armistiţiu de la Stockholm erau favorabile României, cine i-a împiedicat pe acuzaţi să-l încheie?

ACUZAT MIHAI ANTONESCU: D-le preşedinte, mai întâi din motive de ordin militar, d. mareşal Antonescu socotea că trebuie să-şi aleagă momentul. Sfătuitorii săi militari din acea perioadă, de asemenea, credeau că trebuie întârziat momentul. Acesta este adevărul din punct de vedere militar.

D. mareşal a explicat raţiunile sale în aşa fel încât eu nu mai am nimic de adăugat la raţiunile sale.

Pot să vă spun însă, în acelaşi timp, că şi alţi factori determinanţi în stat şi partidele politice nu s-au grăbit să încheie armistiţiul, pentru că până în mai 1944, de pildă, când am primit primele comunicări în legătură cu armistiţiul, am arătat acestor factori părerea mea ca armistiţiul să fie încheiat cu ori şi ce preţ de îndată şi cu concursul tuturor, şi am văzut că ei vor să mai aştepte. Acesta este adevărul.

ACUZATOR PUBLIC SÂRACU: Această aşteptare ce anume avea la bază? Ce se urmărea prin această aşteptare?

ACUZATUL MIHAI ANTONESCU: Poate tocmai rezultatul negocierilor d-lui Ştirbey de la Cairo. Mi s-a spus chiar formal de către d. Maniu când am comunicat într-o zi d-lui Maniu informaţiile pe care le aveam de la Stockholm, când primisem ştiri bune de la d-na Kolontay prin ministrul nostru Nanu de la Stockholm, că condiţiunile pe care le vom primi vor fi mărturia bunelor intenţii pe care Uniunea Sovietică le poartă României. D. Maniu mi-a spus atunci că crede că este folositor să lăsăm opoziţia să trateze chiar cu Uniunea Sovietică şi că, prin urmare, este mai bine să aşteptăm mai întâi rezultatul negocierilor d-lui Ştirbey de la Cairo, decât să le continui eu pe cele de la Stockholm.

AC<UZATUL> EUGEN CRISTESCU

După o bucată de vreme şi mai ales atunci când au început tratativele de armistiţiu, d. Maniu a avut relaţiuni şi contact

§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§ Textul publicat este confuz; în realitate, problemele aflate în discuţie erau: acordarea unui termen de 15 zile pentru retragerea trupelor germane din România; o zonă liberă în care să nu intre Armata Roşie; diminuarea reparaţiilor pe care statul român urma să le plătească Uniunii Sovietice.

personal direct cu mine, contact pe care îl aveam cu autorizaţia d-lui Antonescu, care a fost tot timpul la curent cu toate aceste lucruri. Relaţiunile în tot timpul armistiţiul şi întrevederile mele cu d. Maniu au fost mai multe. Când a venit armistiţiul, tratativele s-au purtat pe trei căi: prima cale a fost prin Serviciul Secret de Informaţii, asupra căreia nu voi da prea multă dezvoltare, el a format obiectul unui mare raport pe care l-am prezentat d-lui mareşal Antonescu. D. mareşal Antonescu m-a autorizat că continui aceste legături tainice pe care le aveam şi în Occident şi în Estul European ca să aflăm ce se discută şi toate informaţiile care circulau în legătură cu poziţia României. Am fost autorizat şi am continuat a servi toate aceste informaţiuni.

A doua cale prin care s-a tratat armistiţiul a fost aceea a d-lui Mihai Antonescu şi cu toată modestia persoanei mele, însă, pentru că am fost unul din aceia care am cunoscut toată vremea aceste legături, ţin să vă confirm tot ce d. Mihai Antonescu a mărturisit în această privinţă, ţin însă să reamintesc şi d-sale, căci a pierdut din vedere acest lucru, că |ă avut o legătură foarte bună la Madrid prin d. Grigoriu, de la Legaţia noastră de acolo, prin care a primit importante propuneri.

A treia cale a fost calea Maniu-Ştirbey-Cairo. D. mareşal Antonescu a fost ţinut la curent de toate aceste lucruri şi se servea de aceste trei căi pentru tratativele de armistiţiu. Când au sosit prima dată condiţiile de armistiţiu de la Cairo m-am dus la d. mareşal Antonescu cu ele. Condb ţiunile erau foarte grele.

PREŞEDINTELE: De unde le-aţi căpătat?

AC<UZATUL> EUGEN CRISTESCU: Prin aparatele tehnice, prin legăturile secrete pe care le aveam în Serviciul de Informaţiuni. Mai târziu aceste condiţiuni au venit şi prin d-nii Ştirbey şi Maniu. Condiţiunile erau destul de grele, dar ceea ce era mai greu acolo erau o serie de probleme de ordin militar. D. mareşal Antonescu v-a explicat el însuşi că, în calitatea d-sale de militar, erau anumite chestiuni care se puneau şi care erau foarte delicate. M-a însărcinat să mă duc cu aceste condiţiuni la d. Maniu şi să-i spun că dacă d-lui le primeşte mareşalul Antonescu îi cedează imediat locul. De altminteri, tot prin d. Tuliu Goruneanu, d. mareşal Antonescu ne-a dictat o comunicare către d. Maniu, în care a spus că dacă d. Maniu garantează o situaţie mai bună ţării noastre îi oferă imediat locul şi îi cerea d-lui Maniu să-i dea numaidecât răspunsul. D. Maniu a amânat răspunsul câteva zile şi după aceea a dictat răspunsul lui Tuliu Goruneanu. D. Maniu nu dădea un refuz direct, dar punea atâtea condiţiuni care însemnau un fine de neprimire.

în aprilie 1944, în timpul sărbătorilor Paştelui, a venit un ultimatum de la Cairo de 72 ore, care începea cu cuvintele: „De la delegatul Barbu Ştirbey şi cele trei Puteri Aliate". Era mai întâi un comentariu făcut de şeful Biroului Politic pentru România, d-l comandant general Wilson. în acest comentariu se spunea că situaţia pe frontul de Est este absolut pierdută şi dacă România nu primeşte condiţiunile aşa cum au fost puse, atunci va suferi războiul total. M-am dus în grabă mare cu acest ultimatum, primit tot prin aparatul secret, m-am dus cu el la Predeal şi

l-am comunicat d-lui mareşal Antonescu şi d-lui Mihai Antonescu. M-a însoţit
acolo şi d. general Piki Vasiliu. D-lor au făcut o largă dezbatere ajsupra acestui ultimatum şi d. mareşal Antonescu a rămas foarte surprins de faptul că, dacă d. Maniu pretinde că Barbu Ştirbey făcea tratative acolo şi i-a dat indicaţiuni, cum se poate să ne pomenim la un moment dat cu un ultimatum aşa de grav. Am plecat la Bucureşti lăsând în consfătuire acolo pe d. mareşal Antonescu şi pe d. Mihai Antonescu, urmând să vedem a doua zi ce este de făcut.

Voi cere autorizaţia d-lui mareşal să vorbesc de mesagiul pe care d-sa l-a adresat generalului Wilson. D. mareşal, văzând situaţia în care ne găsim — şi trebuie să vă spun că d. mareşal Antonescu şi-a dat de multă vreme seama de această situaţiune, fiindcă eu, şeful Serviciului Secret, cu care d. mareşal Antonescu mai putea discuta lucruri de asemenea natură, când mă duceam la d-sa şi terminam, dânsul mi-arăta harta frontului de Est şi îmi spunea: Acesta este front? Eu sunt militar, d-ta eşti civil. Este o nenorocire. în acest mesagiu către generalul Wilson, d. mareşal Antonescu făcea un apel ca de la militar la militar, făcea un apel la onoarea lui de militar ca să facă tot ce este posibil să stăruie pe lângă Puterile Aliate ca să obţină condiţiuni cât mai favorabile pentru Ţara Românească. în ultimatumul care a venit apoi se spunea că România trebuie să răspundă cu acţiuni efective.

Am plecat din nou de la Predeal la Bucureşti şi nu am ajuns bine acasă, când am fost chemat la telefon de telefonista de la Preşedinţie, care mi-a spus că d. mareşal Antonescu a ordonat să viu a doua zi la Snagov cu ultimatumul pe care l-am primit. M-am dus la Snagov, unde am găsit pe d. mareşal Antonescu, care venise de la Predeal. M-a chemat în biroul lui şi foarte impresionat mi-a spus următorul lucru: Domnule Cristescu, sunt nevoit să-ţi fac anumite mărturisiri şi să-ţi dau anumite însărcinări pe care d-ta să le execuţi, dar să nu vorbeşti cu nimeni niciodată. Eu am luat contact cu Barbu Ştirbey atunci când a plecat la Cairo pentru tratativele de armistiţiu. Eu am primit propuneri foarte bune de la Rusia Sovietică, prin Stockholm, şi aceste propuneri s-au făcut în mod oficial, pentru că ministrul nostru de acolo a întrebat pe d-na Kolontay: este aceasta o conversaţie pur particulară sau eu sunt autorizat să o comunic guvernului meu? D-na Kolontay a răspuns: Este o conversaţie oficială şi te autoriz să o comunici guvernului d-tale. D. mareşal Antonescu mi-a mai spus că a aranjat cu Barbu Ştirbey şi a vorbit în detaliu anumite chestiuni şi este extrem de surprins de acest ultimatum şi nu ştie ce a făcut Ştirbey acolo. M-a însărcinat să mă duc din nou la d. Maniu, să mă întâlnesc cu el chiar în cursul nopţii.

Această a doua legătură cu d. Maniu se făcea tot prin Tuliu Goru- neanu, de aceea aveţi o declaraţie a acestuia care spune: Am rugat pe d. Cristescu să facă o legătură cu o anumită persoană şi nu a vrut să o facă. Aşa îi spusesem eu lui Goruneanu, că nu fac nici o legătură, dar eu aveam legătură. Mă întâlneam cu d. Maniu în casa unui intim al d-sale. D. Maniu era şi el supravegheat, sau mai bine zis era păzit de agentii

Siguranţei. Eu intram la ora 9 fără un sfert, iar d. Maniu venea la ora 9. Stăteam până la 11—12.

Am prezentat d-lui Maniu ultimatumul şi am spus: Iată în ce situaţie ne găsim. D-lui nu ştia de acest ultimatum, pentru că mie îmi parvenise prin aparatele şi legăturile noastre secrete. S-a arătat foarte surprins şi nu ştia ce a determinat această întorsătură a lucrurilor în decursul unor tratative. Dar i-am spus d-lui Maniu: Cu aceste tratative la infinit nu se
poate merge, pentru că nici oamenii aceştia nu pot să aştepte mult. Sunt operaţiuni în curs, sunt probleme mult mai mari decât aceea a României şi trebuie găsită o soluţie mai rapidă, iar d. Ştirbey trebuie să dirijeze lucrurile de aşa natură încât să găsească soluţiunea. După multă vreme de gândire şi frământare, d. Maniu nu a găsit altă soluţie decât aceea ca să-i comunice d-lui Ştirbey să vie de la Cairo la Ankara şi cum ministrul nostru de acolo era d. Creţeanu, pe care îl trimisese d. Mihai Antonescu tocmai în vederea acestor legături ale noastre, să facă mai multe raporturi telegrafice şi să explice în detaliu tot cursul tratativelor şi cum s-a ajuns la această soluţiune a ultimatumului şi în acelaşi timp să ceară o amânare a executării armistiţiului.

Tot atunci, d. Maniu mi-a spus că a hotărât să trimită la Cairo pe Vişoianu, ca specialist în materie de tratative diplomatice. înlesnirea pentru plecarea d-lui Vişoianu s-a făcut de către d. Mihai Antonescu, care avea legături în permanenţă cu d. Maniu.

Am comunicat d-lui mareşal Antonescu toată această situaţie.

în ultimul timp, cam cu 10—15 zile înainte de armistiţiu, am fost chemat de d. Maniu, care mi-a spus: „Ne-am sfătuit şi cu d. Dinu Brătianu şi am hotărât ca d. mareşal să fie acela care să facă armistiţiul. Suntem cu toţii înţeleşi" — adică el şi cu d. Dinu Brătianu. „Noi suntem în jurul lui; noi îi dăm concursul. El este militar. El are încrederea armatei. El are toate forţele în mână şi este singurul care poate să-l facă".

AC(UZATORUL) PUBLIC SARACU: Cu cât timp înainte de 23 August s-a întâmplat aceasta?

ACUZ(ATUL) CRISTESCU: Cu 10—15 zile înainte. D. Maniu a continuat:

„Dragule, acest act trebuie făcut de un militar. Numai el poate să-l facă. Spune şi d-ta, domnule Cristescu, care ai trecere la d. mareşal; stăruie ca d. mareşal să fie acela care să facă armistiţiul. Noi toţi îl secondăm şi îl ajutăm. Şi dacă se pun chestiuni de responsabilitate — acestea le aranjăm noi între noi".

MARTOR DINU BRATIANU: Nu am primit în tot timpul războiului nici o informaţie din partea guvernului în legătură cu activitatea diplomatică.

AC(UZATUL) MIHAI ANTONESCU: Aţi ştiut despre misiunea d-lui Barbu Ştirbey şi că i s-a dat libertatea să plece.

MARTORUL DINU BRATIANU: D-l Maniu şi cu mine aveam o activitate diplomatică proprie, care era în legătură cu foştii noştri aliaţi şi noi am convins pe Barbu Ştirbey să meargă la

Cairo pentru a începe tratativele de armistiţiu.

PREŞEDINTELE: Dar guvernul a ştiut?

MARTORUL DINU BRĂTIANU: Da, fiindcă a trebuit să-i dea consimţământul să plece.

AC(UZATUL) MIHAI ANTONESCU: Dacă ştie că au fost în acelaşi timp duse tratative de guvern şi la Stockholm în vederea ieşirii din război.

MARTORUL DINU BRATIANU: Nu sunt în curent cu ce s-au petrecut la Stockholm.

PREŞEDINTELE: V-a informat cineva despre această chestiune?

MARTORUL DINU BRATIANU: Am cunoscut-o din zvon public.

ACUZ<ATUL> MIHAI ANTONESCU:

Aş vrea acum să ştiu dacă d. Maniu recunoaşte că după 22 iunie 1944' a fost continuu informat despre acţiunea diplomatică pe care am dus-o, ca ministru de externe în această perioadă, şi dacă l-am pus în cunoştinţă cu textele telegramelor şi informaţiunilor diplomatice.

MARTORUL MANIU: într-adevăr am fost informat din partea d-sale de anumite tratative politice pe care le ducea cu ambasadorul Statelor Unite la Madrid.

AC<UZATUL> MIHAI ANTONESCU: Dacă îşi aminteşte d. Maniu, fiindcă este vorba de Madrid, că, atunci când l-am informat de legătura de la Madrid mi-a propus să trimit pe d. dr. Mănuilă care ar fi cunoscut pe ambasadorul american de la Madrid pentru ca să stabilească d-sa această legătură.

MARTORUL IULIU MANIU: Cu această ocaziune este adevărat că am recomandat d-lui Mihai Antonescu ca în conversaţiile cu ambasadorul Statelor Unite de la Madrid să fie folosit şi d. dr. Sabin Mănuilă, care nu este membru în partidul nostru şi este director general al Statisticii.

AC(UZATUL) MIHAI ANTONESCU: Dacă recunoaşte d. Maniu că în această perioadă a obţinut trecerea peste graniţă a unui reprezentant la Cairo, care să trateze posibilitatea viitoare a ieşirii României din război.

MARTORUL IULIU MANIU: Lucrurile s-au petrecut astfel: de la început am dus o acţiune internaţională foarte intensă pentru a informa lumea din afară, pe de o parte, iar, pe de altă parte, pentru a înlesni ieşirea României din război. Un loc de frunte în aceste legături pe care reuşisem să le realizăm era Cairo, unde se găsea sediul diplomatic al Naţiunilor Unite. M-am hotărât să rog pe principele Ştirbey să meargă la Cairo. Principele Ştirbey s-a învoit, dar cu condiţiunea ca eu să-i dau o scrisoare prin care să se constate că dânsul merge ca emisar al meu. Am trimis telegrama d-lui mareşal Antonescu pentru ca să fie informat şi totodată l-am rugat printr-o terţă persoană să binevoiască a înlesni ieşirea peste graniţă a principelui Ştirbey, dându-i viză de ieşire, iar d. mareşal Antonescu a avut bunătatea şi patriotismul să înlesnească acest lucru, în urma înlesnirii făcute de d. mareşal Antonescu, principele Ştirbey a putut pleca la Cairo, iar mai târziu, având însărcinarea să mai trimit pe

cineva ca un consilier al d-lui Ştirbey, am arătat pe d. Vişoianu, căruia d. mareşal Antonescu a avut bunătatea să-i înlesnească şi d-sale ieşirea din ţară.

AC(UZATUL) MIHAI ANTONESCU: Domnule preşedinte, dacă binevoiţi să întrebaţi pe d. Maniu dacă a primit nu numai tot concursul pentru plecarea acestor delegaţi, dar dacă recunoaşte că i s-a transmis şi rezultatul tratativelor, adică condiţiile de armistiţiu trimise de Ştirbey şi venite prin Legaţia noastră de la Ankara.

MARTORUL IULIU MANIU: în ceea ce priveşte tratativele şi rezultatul, n-am primit de la Ministerul de Externe nici o înştiinţare. în schimb, am trimis eu d-lui ministru câte un schimb de telegrame, ca să fie informat despre ceea ce se petrece ca nu cumva să fie întreţăiate tratativele ce se duceau de dumnealui la Madrid. Era o chestiune de loialitate.

* Greşeală de tipar: în realitate este vorba de 1941.

ACUZ(ATUL) MIHAI ANTONESCU: Este un fapt cert, care poate fi stabilit oricând, că Legaţia de la Ankara a trimis condiţiile de armistiţiu venite de la Cairo.

MART<OR)UL IULIU MANIU: Cam la ce dată?

ACUZ(ATUL) MIHAI ANTONESCU: La data când au fost formulate, cred că la sfârşitul lui aprilie sau în mai 1944, şi că ele purtau menţiunea „Pentru d. mareşal Antonescu şi d. luliu Maniu“, că ele au venit prin Ministerul de Externe prin cifru şi că dacă i-am transmis d-lui luliu Maniu şi a primit d-sa aceste condiţiuni venite prin Ministerul nostru de Externe.

Probabil că le va fi primit d. Maniu şi altfel, fiindcă d-sa avea mijloace de comunicare, iar eu n-am avut mijloace de comunicare directă.

MART<ORUL> IULIU MANIU: Vă rog să se precizeze.

ACUZ(ATUL) MIHAI ANTONESCU: Voi da precizări. Eu am înlesnit, după aprobarea d-lui mareşal Antonescu, plecarea d-lor Ştirbey şi Vişoianu şi le-am pus la dispoziţie ce era necesar pentru activitatea de acolo. După aceea, nu am fost ţinuţi la curent nici d. mareşal Antonescu, nici eu însumi, cu absolut nimic din ceea ce au întreprins dumnealor acolo. Singurul lucru pe care l-am primit de la d. Maniu, să mă iertaţi, mi-a spus, voi reveni îndată asupra acestei chestiuni...

PREŞEDINTELE: Formulaţi întrebarea!

ACUZ(ATUL) MIHAI ANTONESCU: D-l Maniu a venit la mine, nu mi-a dat informaţii, mi-a spus la un moment dat numai că are informaţii care îl fac pesimist. Este singurul lucru pe care l-a spus. Voi reveni îndată asupra acestui lucru. Şi în rest absolut nimic n-am primit despre activitatea d-lor Ştirbey şi Vişoianu şi nici n-am fost informat de d. Maniu. Singurul lucru pe care l-am primit au fost condiţiile de armistiţiu, care purtau menţiunea „Pentru d. mareşal Antonescu şi d. luliu Maniu“ venite prin ministrul nostru de la Ankara, d. Cretzianu, şi eu le-am transmis d-lui mareşal Antonescu şi am făcut să se transmită şi d-lui Maniu aceste condiţii.

Dacă d. Maniu îşi aminteşte de acest lucru.

MARTORUL IULIU MANIU: Eu cu d. ministru Antonescu n-

am fost în legătură directă. Avem prieteni aci, care au fost prietenii d-sale, dar corespondenţă directă n-am avut. Eu am avut însă legătură constantă aproape zilnic cu Cairo cu d-nii Ştirbey şi Vişoianu. în urma acestor legături, în urma tratativelor care se duceau, am fost înştiinţaţi că la 13 aprilie 1944 s-au stabilit definitiv condiţiile preliminare ale armistiţiului. în urma acestui lucru, am avut plăcerea să-l întâlnesc pe d. ministru de externe într-un loc neutru şi l-am încunoştinţat că în adevăr s-a făcut un preliminar de armistiţiu, cu ambasadorul Angliei, al Americii şi al Rusiei. Şi am schiţat în linii generale acest preliminar de armistiţiu. N-am avut cunoştinţă şi până în momentul de faţă nici n-am auzit, nu mi-a spus Vişoianu, nu mi-a spus Ştirbey. nu mi-au spus dumnealor, că dumnealor au reuşit să facă oarecare condiţii, un preliminar de armistiţiu.

ACUZ(ATUL) MIHAI ANTONESCU: Domnule preşedinte, dacă îşi aminteşte d. Maniu că nu numai într-o casă neutră, dar chiar la Snagov l-am văzut pe d-sa şi de mai multe ori, de multe ori chiar la cererea d-sale făcută prin doamna sau d. dr. Mănuilă şi dacă îşi aminteşte că l-a văzut şi pe d. mareşal Antonescu chiar la mine în cameră — voi reveni asupra acestui lucru —, dar dacă recunoaşte că atunci l-am informat că duc tratative directe de armistiţiu cu Uniunea Sovietică prin Stockholm şi că

primisem unele informaţiuni de la d-na Kolontay, care erau de natură să fie optimiste pentru noi, şi d. Maniu atunci mi-a spus: Eu am primit de la Cairo, dimpotrivă, ştiri pesimiste. Dacă îşi aminteşte de acest lucru?

MART(ORUL) IULIU MANIU: Despre tratativele care se duceau la Stockholm prin d-na Kolontay nu m-a informat. Eu aveam legăturile mele proprii cu d-na Kolontay, care era ministrul Rusiei la Stockholm, şi le duceam prin intermediul unui prieten al meu din Bucureşti şi prin- tr-un prieten al nostru din Stockholm. A vorbit de mai multe ori cu d-na Kolontay în ce priveşte chestia armistiţiului. Adevăr este că de preliminarul făcut la Cairo n-am fost mulţumit din două motive. [.. .]

PREŞEDINTELE: înainte de a trece dv. la această chestiune, Mihai Antonescu v-a informat că duce tratative la Stockholm?

MART(ORUL) IULIU MANIU: Da, mi-a spus ce legături are la Stockholm, dar nu m-am interesat mai deaproape, fiindcă aveam direct informaţiile mele. Este adevărat că aceste convorbiri au fost într-o casă particulară în Bucureşti şi pe urmă la vila de la Snagov la d. mareşal.

Nu că nu m-a interesat, dar n-a fost o chestiune specială, nouă pentru mine. Mă interesa tot ce privea acest armistiţiu. Cum să nu mă intereseze? Mai bine spus, n-am pus prea mare cont pe aceasta, deoarece şi eu aveam legături cu d-na Kolontay, printr-un prieten ce-l aveam. [. . .]

Procesul marii trădări naţionale. Stenograma dezbaterilor de la Tribunalul poporului asupra guvernului Antonescu, Bucureşti, 1946, pp. 68—208.

197. Expunerea lui Gheorghe Tătarescu privind acţiunile întreprinse de el în 1943—1944***

D. Maniu, în atitudine negativă.

în cadrul acestei acţiuni†††, e util să aduc la cunoştinţă Congresului un nou demers făcut de mine pe lângă d. luliu Maniu.

Acest demers a avut loc în ziua de 18 decembrie 1943. Reţineţi această dată — decembrie 1943 —, opt luni înainte de încheierea armistiţiului.

Dându-mi seama încă de pe atunci că intrasem în faza finală a războiului şi conştient de rolul pe care Uniunea Sovietelor avea să-l joace în această perioadă, ca şi de rolul pe care trebuia să-l aibă la viitoarea conferinţă a păcii şi în organizarea de mâine a Europei şi a lumii, m-am adresat d-lui luliu Maniu,

*** Făcută Ia Congresul Partidului Naţional-Liberal din iulie 1945.

††† De realizare a cooperării partidelor politice.

care se intitulase singur, pe vremea aceea, „şeful opoziţiei române“, pentru a-i tălmăci convingerile şi informaţiu- nile sale, propunându-i să plecăm împreună la Moscova p(en)t(ru) a trata cu guvernul Uniunii Sovietice ieşirea României din război. Planul meu era să discutăm şi să pregătim momentul pentru a executa acest act, pentru a hotărî condiţiunile armistiţiului şi, apoi, pentru a organiza o armată de eliberare cu prizonierii români aflători în Rusia Sovietică. Demersul acesta a fost făcut d-lui luliu Maniu prin d. dr. Angelescu.

D. luliu Maniu a cerut 3 zile de reflexie şi apoi mi-a trimis răspunsul său: D-sa refuză să adere la planul ce-i comunicasem.

Scrisoarea adresată preşedintelui Beneş

Neputând realiza o înţelegere naţională pentru a lua contact direct cu Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, m-am adresat marelui prieten al României, d. preşedinte Beneş, la acea epocă în exil la Londra, şi care avea legături permanente cu şefii politici sovietici. Printr-un mesaj transmis în 25 februarie 1944, spuneam d-lui preşedinte Beneş următoarele:

„Evenimentele militare şi politice desfăşurate până astăzi de la cel dintâi mesaj pe care am avut onoarea să-l adresez Excelenţei Voastre confirmă concluziunile mele şi cred că putem, de pe acum, deduce că de fapt ordinea internaţională în estul şi centrul Europei va fi stabilită în cele din urmă sub egida Uniunii Sovietelor şi aceasta de altfel în complet acord cu Marea Britanie şi Statele Unite [. . .]

A pregăti un teren de înţelegere cu Uniunea Sovietelor şi a apăra cauza României la Kremlin — iată necesitatea ceasului de faţă. Din nefericire nu avem pe nimeni pentru a întreprinde această operă utilă şi de aceea ne punem toată încrederea în Excelenţa Voastră[i . .]

De aceea, mă îndrept din nou către Excelenţa Voastră în numele unui lung trecut de colaborare strânsă în serviciul popoarelor noastre şi în virtutea sentimentelor de prietenie şi de solidaritate de care guvernele ce am prezidat au făcut dovadă faţă de ţara voastră — mai ales în ceasurile grave ale Cehoslovaciei — rugându-vă stăruitor de a apăra ţara mea şi de a-i acorda întregul sprijin*[1].

Am primit nu mult după aceea de la inimosul ocrotitor al intereselor noastre un mesaj dătător de cele mai bune nădejdi.

Un apel la şefii de partide

Evenimentele militare continuau să se dezvolte ameninţătoare pentru soarta noastră.

Sub presiunea lor şi de acord cu prietenii şi colaboratorii mei am luat din nou iniţiativa unei acţiuni destinate să precipite ieşirea României din război şi am trimis tuturor şefilor de partide în ziua de 1 mai 1944 următoarea propunere din care extrag următoarele:

„Grava evoluţie a ultimelor evenimente militare şi politice aducătoare de ireparabile prăbuşiri mă obligă ca, trecând peste orice preocupări de ordin personal, să iau iniţiativa unui demers, lămurit în următoarele considerente şi propuneri:

1. Singurul mijloc prin care se mai pot preveni urmările dezastruoase ale războiului ce am purtat împotriva Rusiei este pacea imediată cu Naţiunile Unite şi totodată încheierea, în cadrul suveranităţii şi al recunoaşterii drepturilor noastre naţionale, a unei înţelegeri de o colaborare permanentă în răsăritul şi sud-estul Europei.

2. Negocierile pentru încheierea armistiţiului şi a păcii cu sovietele trebuiesc duse direct cu ele, fără nici o reticenţă, fără nici un gând de tergiversare şi fără a mai uza de mediaţiunea

protectoare a altor puteri, care. în împrejurările de azi, nu ne-ar putea fi de nici un folos.

Sunt încredinţat că grelele condiţiuni cerute României de guvernul sovietelor au fost determinate de atmosfera de neîncredere provocată în Kremlin prin nedibăcia cu care au fost începute negocierile. Drumul la Moscova trebuie căutat azi direct.

3. Negocierile trebuiesc duse în cadrul unui program unitar armonizator al tuturor iniţiativelor şi activităţilor, care, deşi se desfăşoară azi paralel şi având scopuri identice, ar putea, în lipsa unui organ coordonator, să se dezvolte mâine împotriva intereselor naţionale.

Negocierile trebuiesc duse în numele conştiinţei ţării. Pentru realizarea acestui comandament se va constitui un comitet naţional compus din actualii şi foştii preşedinţi ai partidelor politice al căror program intern şi extern este compatibil cu o înţelegere cu Rusia Sovietică şi din foştii preşedinţi de Consiliu ale căror credinţe şi linie de conduită nu se opun acestui act politic. Preşedintele (delegatul) Partidului Comunist — azi partid naţional — va face parte din acest comitet care va putea fi lărgit prin cooptare de noi membri".

Trebuie să se precizeze că această propunere s-a încrucişat cu o propunere similară făcută de Partidul Comunist Român prin d. Lucreţiu Pătrăşcanu.

Şi la această propunere d. luliu Maniu a răspuns cu un refuz categoric, iar vechea conducere a Partidului Naţional-Liberal a răspuns reproducând fidel refuzul şefului Partidului Naţional-Ţărănesc.

Demersuri pe lângă guvernul U.R.S.S.

Am comunicat Majestăţii Sale regele, în noaptea de 2 iunie, constituirea Coaliţiei, şi, printr-un emisar special, am comunicat guvernului Uniunii Sovietelor scopul ei şi întreg planul de acţiune. Am luat contact cu unii din marii conducători ai armatei noastre de pe front, hotărând în cea mai mare taină programul intrării în joc a armatei noastre.

între timp, însă, ezitările şi derobările sistematice ale şefului Partidului Naţional-Ţărănesc întârziau luarea hotărârilor definitive, în timp ce evenimentele militare, cu ritmul lor accelerat, ameninţau România cu o adevărată catastrofă.

Tăinuirea răspunsului primit de la preşedintele Beneş

Trebuie să comunic Congresului şi ţării un episod al acţiunii noastre pe care până azi nu l-am adus în dezbateri publice, dar pe care nu mai am dreptul să-l ascund.

înştiinţarea către guvernul Uniunii Sovietelor referitoare la constituirea Coaliţiei Naţional-Democrate a fost comunicată prin marele nostru prieten, preşedintele Beneş, de către agentul de legătură şi colaboratorul meu, Richard Franasovici.

în ziua de 28 iulie, Franasovici îmi comunică telegrafic, prin Ministerul de Externe, că guvernul Uniunii Sovietice mi-a transmis, prin preşedintele Beneş, invitaţiunea de a veni la Moscova împreună cu delegaţii Coaliţiei pentru a discuta condiţiunile ieşirii din război a României şi ale armistiţiului.

Această telegramă nu mi-a fost niciodată remisă.

Nenorocitul care conducea în acel moment Ministerul Afacerilor Străine, luând probabil şi adeziunea consilierilor săi care erau în directe legături cu d. luliu Maniu, a crezut de bine să nu-mi comunice textul acestei telegrame pe care Franasovici

avusese imprudenţa să i-o adreseze pentru a-mi fi înmânată. ,

O nouă crimă se adăuga astfel la atâtea altele.

Dacă Coaliţia Naţional-Democrată ar fi primit acea telegramă, în trei zile delegaţii ei ar fi putut străbate liniile româneşti şi liniile sovietice şi în alte câteva zile ar fi fost la Moscova şi am bune motive să cred că armistiţiul — un armistiţiu încheiat în alte condiţiuni — ar fi putut fi semnat înainte de începerea ofensivei sovietice de la sfârşitul lui august. Această ofensivă nu s-ar mai fi produs. în locul ei s-ar fi declanşat în schimb acţiunea conjugată sovieto-română pentru încercuirea şi sfărâmarea trupelor germane. S-ar fi cruţat astfel României atâtea suferinţe şi atâtea pierderi — şi atâtea vieţi româneşti şi sovietice ar fi fost cruţate.

Telegrama aceasta mi-a fost însă tăinuită. Am descoperit-o numai după ce am luat conducerea Ministerului Afacerilor Străine, cu prilejul unei cercetări făcute în arhiva secretă a lui Mihai Antonescu. O scrisoare lămuritoare a lui Franasovici referitoare la această chestiune nu mi-a parvenit decât la 18 august, când era prea târziu pentru a mai întreprinde vreo acţiune.

Sabotarea negocierilor directe cu sovietele

Graţie stăruinţelor Partidului Comunist şi Partidului Social-Democrat, conjugate cu acţiunea noastră, s-a putut persevera în hotărârea luată pentru realizarea noii politici a ţării şi numai prin actul personal al Maiestăţii Sale regelui, ajutat de consilierii săi militari, s-a putut crea evenimentul istoric din ziua de 23 August.

Evenimentele din ziua aceasta vă sunt cunoscute.

A doua zi în numele Partidului Naţional-Liberal am adresat ţării un manifest prin care anunţam că aducem întregul nostru sprijin guvernului naţional constituit de M. S. regele, luându-ne obligaţiunea să asociem sforţările noastre la toate iniţiativele şi actele puse în slujba apărării şi consolidării ţării.

Iată, domnilor, care a fost pe scurt acţiunea noastră şi actele puse în slujba apărării şi consolidării ţării.

Drapelul, din 3 iulie 1945

198. Declaraţia Blocului Naţional-Democrat (20 iunie 1944)

Partidul Naţional-Liberal, Partidul Naţional-Ţărănesc, Partidul Comunist şi Partidul Social-Democrat, prin delegaţii lor, împuterniciţi pentru partidele: Naţional-Liberal şi Naţional-Ţărănesc de prezidenţii partidelor respective, iar pentru Partidele Comunist şi Social-Democrat de organele lor de conducere:

având în vedere situaţia gravă în care se găseşte România astăzi în urma înlăturării repimului politic constituţional-democratic şi a guvernărilor cu caracter fascist,

au hotărât să constituie un Bloc Naţional-Democrat, care să activeze pentru salvarea ţării, având următoarele ţeluri:

1. încheierea, fără întârziere, în baza ofertei făcute de Aliati, a unui armistiţiu cu Naţiunile Unite (Uniunea Sovietică, Marea Britanie şi Sta-

tele Unite ale Americii), căutând a obţine condiţiunile posibile cele mai bune pentru interesele ţării.

2. Ieşirea României din Axă, eliberarea ţării de ocupaţia germană, alăturarea ei de Naţiunile Unite şi restabilirea independenţei şi suveranităţii naţionale.

3. În acest scop: înlăturarea actualului regim de dictatură şi înlocuirea lui cu un regim constituţional, democratic, pe baza acordării drepturilor şi libertăţilor civice, tuturor cetăţenilor ţării.

4. Menţinerea unei ordini democratice şi realizarea păcii, conform cu interesele statului şi poporului român.

5. Prezentul acord intră imediat în vigoare şi obligă partidele contractante la organizarea şi ducerea în comun, fără nici o întârziere, a acţiunii, pentru realizarea punctelor mai sus stabilite.

P.S. Se face menţiunea că, în timpul discuţiunilor pentru constituirea acestui bloc, delegaţii partidelor Comunist şi Social-Democrat au propus şi participarea grupărilor: Frontul Plugarilor, Uniunea Patriotică şi Partidul Muncitoresc şi Ţărănesc. în urma discuţiunilor avute asupra acestei propuneri, delegaţii partidelor Naţional-Ţărănesc şi Naţional-Liberal, declarând că întrucât cele patru partide democratice din acest bloc reprezintă aproape unanimitatea de opinii a ţării şi a forţelor patriotice, care au combătut în permanenţă atât orientarea alături de Axă, cât şi regimurile de dictatură, în interior, toţi delegaţii au căzut de acord ca „Blo- cul“ să fie constituit numai din aceste 4 partide.

Formaţiunile politice care alcătuiesc Blocul Naţional-Democratic îşi păstrează întreaga independenţă ideologică şi politică, acordul intervenit neprivind decât punctele mai sus fixate.

România liberă' din 10 august 1944.

199. Relatarea lui Ion Antonescu despre ultima sa întrevedere cu Hitler la 4 august 1944

în ziua de 4.VIII., la Cartierul General al fiihrerului (Wolfschanze), în Prusia Orientală, am avut o convorbire de 57_2 ore cu fiihrerul. Fiind chemat, programul vizitei a fost fixat de germani şi discuţia dusă de fiihrer.

Următoarele trei capitole esenţiale au fost atinse de fiihrer în această convorbire:

— Relativ la atentat;

— Situaţia armatei germane pe frontul de Est, a pierderilor ei, a posibilităţilor materiale de înlocuire a acestor pierderi, a armelor noi ce înţelege să introducă succesiv în acţiune, pe toate fronturile, pentru câştigarea războiului;

— Relativ la atitudinea României în viitor.

După ce a terminat cu un lux de exemple şi argumente

expunerea referitoare la posibilităţile actuale şi viitoare ale armatei germane, fiihrerul, uitându-se drept în ochii mei, mi-a spus în mod cu totul intempestiv şi cu totul neobişnuit în practica dintre conducătorii de state, fără nici o

indicaţie anterioară, că acesta a fost scopul întrevederii noastre, chestiunea raporturilor viitoare dintre România şi Germania, arătând că vrea să ştie atunci, deci imediat, dacă România şi, în special, conducătorul ei, mareşalul Antonescu, a subliniat, sunt decişi să urmeze până la sfârşit Germania.

Total surprins de această întrebare, care venea, desigur, din calcul, după arătarea măsurilor drastice, care merg până la distrugerea ofiţerilor şi familiilor lor, luate în Germania contra acelora care nu sunt de aceeaşi părere cu conducerea germană în ceea ce priveşte metodele întrebuinţate pentru conducerea politică şi militară a statului, am căutat să câştig timp de reflectat asupra răspunsului ce urma să-l dau, arătând în prealabil fuhrerului regretul meu în ceea ce priveşte atentatul şi părerea mea asupra situaţiei din Răsărit, pericolele ce acest front prezintă pentru România şi care sînt greutăţile ce am de învins din cauza situaţiei provocate de bombardamentele aeriene inamice.

Terminând aceasta şi revenind la chestiunea esenţială care am observat numai în ultimul moment că făcea obiectul real al convocării, am declarat categoric şi fără cea mai mică ezitare că nu aş putea răspunde la întrebarea aceasta, deoarece am fost surprins şi consider că această chestiune trebuie tranşată pe căi diplomatice. în plus, nu pot da un răspuns într-un fel sau altul până ce nu am eu răspuns la următoarele chestiuni prealabile:

1. Aş dori să ştiu care sunt intenţiile Germaniei privitor la lupta dusă pe frontul de Sud, care interesează România, afirmând că dacă trupele germane nu pot să menţină această parte a frontului cel puţin pe linia actuală, România nu ar putea să se angajeze să meargă până la distrugerea ei totală alături de Germania. I-am reamintit că Germania s-a angajat să apere graniţele României şi că d-l von Ribbentrop a făcut recente declaraţiuni prin care a afirmat că Germania se apără la Nistru. Fiihrerul mi-a răspuns în mod categoric că este hotărât să menţină acest front, la care afirmaţiune am răspuns că, fără a pune la îndoială această afirma- ţiune atât de categorică, sunt dator să-i reamintesc că în toamna anului 1943 mi-au fost făcute declaraţiuni tot atât de formale că va executa din capul de pod Nikopol o acţiune pentru a restabili legătura cu Crimeea şi a despresura trupele de acolo, iar în martie 1944. idem, declaraţia formală că în iunie 1944 va trece la ofensivă pentru a recuceri Ucraina. Reamintindu-i acest lucru, i-am adăugat că nici una din aceste două operaţiuni nu au fost executate şi că bănuiesc că nu o schimbare de atitudine a determinat aceasta, ci imposibilitatea în care s-a găsit s-o facă.

Am conchis spunându-i că nu pun nici de această dată la îndoială ca în ocaziile precedente buna intenţie a fuhrerului de a menţine frontul actual din Moldova şi Basarabia, dar ca militar cu experienţă am adăugat că nu putem conta numai pe ce voim noi să facem. Totul este în funcţie de putinţa şi, mai ales, de voinţa inamicului şi nu trebuie să ignorăm că ruşii au dovedit,

pînă acum cel puţin, o mare superioritate de forţe, de mijloace tehnice şi de manevră.

Fiihrerul a ezitat să afirme că în orice împrejurare va menţine dreapta frontului pe poziţia pe care se găseşte.

2. Trecând la a doua întrebare prealabilă, am spus că, cu începere din acrilie, România este supusă la o acţiune de bombardament masiv, în special din partea aviaţiei de bombardament şi vânătoare americană. I-am arătat că acest bombardament se succede din săptămână în săptămână, că ne produce pagube considerabile la rafinării, la C.F.R., la industrii, oraşe şi ne costă numeroase victime omeneşti. în faţa acestei acţiuni a inamicului, România este cu totul dezarmată, neavând nici mijloace de artilerie ş.a. decât numai pentru Ploieşti, pentru Bucureşti în măsură insuficientă şi pierzând, din cauza luptelor aeriene şi inferiorităţii şi ca număr, şi ca tehnică, aproape total aviaţia ce am opus în aprilie şi căreia azi Germania nu reuşeşte să-i înlocuiască pierderile atât la unităţile române cât şi la cele germane de vânătoare. Am arătat că pagubele se cifrează la noi la sute de milioane şi, dacă continuă, frontul nu va mai putea fi alimentat, căci materialele de reparaţie ale materialului C.F.## sunt epuizate, iar altele nu mai vin, iar numărul de locomotive şi vagoane stricate împiedică buna aprovizionare a frontului. Această situaţie va crea în ţară o situaţie economică dezastruoasă.

Am conchis că, dacă Germania nu ne dă posibilitatea ca să ne apărăm, România nu poate păstra această poziţie la infinit, deoarece ar duce-o la o totală catastrofă. '

Fiihrerul nu mi-a dat nici o asigurare că e în măsură să mă pună în situaţia de a face faţă în condiţiuni acceptabile bombardamentelor inamice. Mi-a afirmat cu această ocazie că din cauza sfaturilor greşite date de aşii aviaţiei germane Udet şi Mblders s-a luat un drum greşit şi fabricarea a două avioane, unul de vânătoare şi altul de bombardament, a fost total ratată, din care cauză s-a pierdut şi superioritatea aeriană.

Mi-a reamintit că şi în 1914—1918 superioritatea a trecut dintr-o tabără în alta şi este sigur că perioada de criză a trecut şi că în curând va putea face şi în acest domeniu faţă (fără a afirma că va relua superioritatea), însă nu-şi va risipi mijloacele noi sau în curs de creaţie în- trebuinţându-le în anumite sectoare, fără să spună care anume. Cu alte cuvinte, şi la această a doua chestiune prealabilă răspunsul nu a fost formal.

3. A treia întrebare prealabilă a fost aceasta: i-am arătat că România se găseşte astăzi într-o situaţie mult mai grea ca înainte din cauza acţiunii Turciei. Dezvoltând acest punct, am arătat că Turcia poate deschide Strâmtorile, pentru ca cota parte din flota italiană obţinută de la anglo- americani să treacă în Marea Neagră, să răstoarne echilibrul aci şi să facă posibile debarcări masive pe coasta românească. Am afirmat că România nu e în măsură să se apere în bune condiţii. Tot în legătură cu trecerea Turciei de partea Aliaţilor, o altă consecinţă cunoscută de toţi e că turcii pot pune la dispoziţia anglo-americanilor bazele aeriene dinainte pregătite. Consecinţa va fi bombardamente anglo-americane zilnic sau chiar de mai multe ori pe zi asupra

teritoriului român. în acest caz, situaţia României ar evolua vertiginos spre catastrofă.

Fiihrerul mi-a spus că nu crede că Turcia va deschide Strîmtorile şi da baze aeriene.

A evitat să-mi dea un răspuns cu ce ar putea să mă ajute în caz că aceste două eventualităţi s-ar transforma în plin, în fapte.

în sfârşit, a patra întrebare prealabilă pe care am pus-o a fost chestiunea privitoare la atitudinea viitoare a Ungariei şi ce se va petrece în spaţiul ungar în viitorul apropiat.

în ce priveşte Bulgaria, fiihrerul a fost mult mai puţin categoric. Mi-a spus că nu poate da nici o asigurare asupra atitudinii viitoare a Bulgariei, nu crede că va face acte care s-o ducă la o pieire şi nu ştie care va fi prezentul de mâine al Bulgariei.

Am fost, desigur, foarte surprins de această ultimă afirmare.

Cum însă în expunerea enervată a fiihrerului nu am putut trage con- cluziunea că am înţeles bine ce a spus privitor la regenţa bulgară, aş fi voit să reviu pentru a mă edifica total asupra celor ce vrea să facă în Bulgaria în cazul unei carenţe a regenţei. Nu am putut-o face, deoarece discuţia a lunecat pe problema economică dintre România şi Germania, care a dus la raporturi foarte încordate, deoarece Germania înţelege ca România să finanţeze războiul ei pe teritoriul nostru şi eu trebuie să apăr avutul şi munca poporului şi statului român. întrebuinţând, cu ocazia schimbului de argumente în dezbaterea acestei probleme, constatarea că în aceste timpuri, când totul trebuie să meargă la război şi totul trebuie să fie pus în slujba războiului, rămânând ca socotelile să fie făcute mai târziu, expresia „meschinărie" şi „negustorie", i-am răspuns, desigur, ceea ce trebuia să-i răspund, şi în special i-am arătat că este surprinzător pentru mine, care după 3 ani de luptă comună în care poporul şi statul român au făcut sacrificii şi pentru cauza lui, dar şi pentru cea germană şi pentru Europa (pentru că mi-a spus că Germania luptă pentru România şi pentru Europa) şi că am crezut că am meritat altă răsplată ca aceasta ce aud azi din gura fiihrerului. Ora fiind înaintată, m-am despărţit de fiihrer după o discuţie de 5'/$_2$ ore, fără să-i fi dat vreun răspuns nici negativ, nici pozitiv la întrebarea intempestivă pe care mi-a pus-o.

Gh. Buzatu, *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei,* voi. I, Iaşi, 1990, p. 444—454.

200. Relatarea lui George Magherescu privind şedinţa Consiliului de Miniştri din 23 august 1944

La ora când regele terminase de dat gradelor inferioare toate dispoziţiile pentru arestarea mareşalului, dar încă nu era sigur dacă acesta va veni sau nu, ultimul şi istoricul Consiliu de Miniştri de la Snagov, din 23 august, la orele 10 fix, începuse.

. Conţinutul dosarului privind acel Consiliu arată tot ce s-a

discutat şi hotărârile luate privind situaţia frontului şi interioară. Astfel, se arată că mareşalul, expunând situaţia frontului, a dat ordin de retragere pe poziţia fortificată; că au fost făcute consideraţii asupra comportării trupelor în luptă; că s-a discutat asupra decretării stării excepţionale; dispoziţiuni pentru pregătirea unei largi evacuări în Ardeal a Munteniei şi Olteniei. Nu se menţionează lucrul cel mai important: dacă a fost informat Consiliul despre hotărârea luată de a încheia armistiţiul. Faptul că pe tot timpul celor trei ore cât a durat Consiliul nu s-a discutat absolut nimic privind măsurile ce vor trebui luate în vederea încheierii armistiţiului ar da apă la moară complotiştilor care vor justifica aresta-

rea pe motivul că nu a vrut să încheie armistiţiul. Aşa ar fi dacă nu ar exista trei declaraţii a trei personalităţi importante politice şi militare. Acestea sunt: George Brătianu, care, în audienţa avută la orele 12 la mareşal, a propus acestuia să încheie armistiţiul împreună cu luliu Maniu şi Dinu Brătianu; Piki Vasiliu, care la proces i-a declarat că în audienţa avută la mareşal în dimineaţa aceleiaşi zile acesta a declarat că e hotărât să încheie armistiţiul împreună cu opoziţia şi, în sfârşiţ Eugen Cristescu, şeful Siguranţei, care tot în aceeaşi dimineaţă a fost informat de mareşal de acelaşi lucru. ,

Noi mai avem .pe de-asupra şi declaraţiile doctorului Ziliştеanu. Dar cel mai concludent fapt rămâne dispoziţia dată de mareşal în Consiliu ca trupele de pază ale Capitalei să intre în dispozitivul de alarmă la orele 19 ale acelei zile de 23 august. Această hotărâre numai de am cita-o şi ar fi de ajuns ca să justific declaraţia mareşalului făcută la proces:

„Se va şti odată precum că ziua de 23 august eu am fixat-o în istorie!”.

Atunci motivul reţinerii de a discuta în plin Consiliu acea hotărâre nu era altul decât păstrarea secretului absolut. Erau destule persoane care ar fi putut face indiscreţiuni voite sau inconştiente periclitând toată acţiunea. Ori, scopul pentru care mareşalul ordonase intrarea în dispozitivul de apărare al Capitalei nu putea fi altul decât acela de a preveni eventuale reacţiuni ale trupelor germane, în momentul când va aduce la cunoştinţa ministrului Clodius că era hotărât să iasă din alianţa cu Germania şi vrea să încheie armistiţiul cu guvernul sovietic.

Gh. Buzatu, *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei,* voi. II, Iaşi, 1990, p. 115—116; o variantă mai detaliată în: George Magherescu, *Adevărul despre mareşalul Antonescu,* voi. III, Bucureşti, Editura Păunescu, 1991, p. 180—188.

201. Declaraţiile făcute de luliu Maniu în şedinţa Consiliului de Miniştri din 15 septembrie 1944 privind condiţiile de armistiţiu obţinute de Ion Antonescu

Domnul Maniu: Domnilor, ţin de la început să constat că textul acestui armistiţiu nu corespunde cu acele conversaţiuni şi acele încheieri pe care emisarii noştri din Cairo le-au convenit cu reprezentanţii Aliaţi. Eu mulţumesc comisiunii pe care am trimis-o,§§§ prin sârguinţele depuse, pen-* tru rezultatele obţinute, desigur cu mare trudă şi desigur după multe discuţiuni. însă aceasta nu mă împiedică să constat că Aliaţii nu şi-au respectat înţelegerile de la Cairo. La Cairo s-au făcut înţelegeri precise. Baza acestor condiţiuni era fixată în 6 puncte, care conţineau anumite asigurări foarte preţioase pentru România şi noi când am făcut armistiţiul şi când am trimes

§§§ La Moscova.

comisia la Moscova am fost de credinţă că aceste stipulaţiuni vor fi respectate. Vedem o situaţie extrem de grea, în special pentru noi care am lucrat de atâta vreme spre a putea ajunge acest scop de a avea armistiţiu de acord cu Naţiunile Unite. Tocmai pentru a ne

elibera de sub orice învinuire am ţinut să constat acest lucru. Condiţiunile care le-am stabilit noi atunci erau neasemuit mai favorabile decât cele de acum, şi fiindcă eu am cutezat să recomand partidului şi Majestăţii Sale să facă acest armistiţiu, ne doare foarte mult la ce s-a ajuns, în tot cazul, ţin să constat că noi aceia care am pregătit această acţiune şi care am discutat-o luni de zile nu suntem vinovaţi pentru acest text de armistiţiu. Ceea ce am preconizat era cu totul altceva. A ieşit cu totul altceva. Nu poartă vina dumnealor din comisie care au discutat la Moscova şi nu le fac nici o învinuire, fiindcă sunt convins că au făcut tot posibilul ca să iasă altfel. Pe de altă parte, nu-i învinuiesc pentru că au acceptat acest text de armistiţiu, fiindcă nu puteau face altceva. Erau într-o situaţie într-adevăr tragică: armistiţiul declarat, de Axă rupţi, armata rusă în cooperare cu noi pentru dezrobirea Ardealului. Evident că nu puteau să stea la mijloc şi trebuiau să accepte aceste puncte care multe reprezintă o adevărată capitulaţie nu un contract liber de armistiţiu.

[.. .] în ceea ce priveşte pregătirea acestui armistiţiu am lucrat cu toţii cu mare prevedere şi nouă nu ini se poate băga nici o vină că acest armistiţiu este aşa cum este astăzi, care, în multe privinţe, se prezintă ca o capitulaţiune. De aceea, era pentru mine foarte interesant cuvântul acela de la radio, că s-au semnat condiţiunile impuse de alţii, fiindcă acesta este adevărul. Prietenii pe care i-am trimis au făcut tot ce au putut, au fost puşi în situaţiunea de a capitula. Ce au putut face la Moscova? O situaţie groaznică şi pentru dumnealor, dar mai ales groaznică pentru noi, care am hotărât acest lucru şi care avem mare răspundere morală şi politică,

în ce ne priveşte, avem distinse mărturii şi documente din care reiese felul cum am pregătit noi armistiţiul. Acest lucru este important, alături de discuţiunile pe care le duceam noi pe sub mână, în mod foarte timid. A avut nişte tentacule şi dl. Mihai Antonescu, răspândite în mai multe părţi ale Europei. Prin aceste tentacule dânsul a prins câte ceva şi a avut unele sugestii. între altele a avut sugestia şi i s-a pus în vedere că dacă se va face armistiţiul se va asigura o zonă neutră, liberă, în care să nu poată intra Aliaţii. Am văzut eu, dl. Buzeşti are textul, şi vă puteţi închipui în ce situaţie ajungem noi, guvernul acesta, regimul acesta şi în special noi care am lucrat efectiv la pregătirea acestui armistiţiu, când ni se va spune mâine-poimâine faptul că lui Antonescu i s-a promis de către dl. Molotov o zonă neutră pe care noi nu o avem. Pentru care motiv nu interesează, vă puteţi închipui în ce situaţie rămânem noi. Deci, trebuie să constatăm numaidecât că noi între condiţiunile pe care le avem prin armistiţiu era şi punctul, precis stabilit, că tot ce s-a discutat va fi

respectat în armistiţiul pe care noi îl vom încheia. (Domnul ministru Buzeşti citeşte textul telegramei conţinând acest punct de vedere, privitor la recunoaşterea zonei libere.)

23 August 1944. Documente, 1944—1945,
voi. III, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1985, p. 32—39.

202. Proclamaţia regelui Mihai I către ţară,

din 23 august 1944

Români,

în ceasul cel mai greu al istoriei noastre am socotit, în deplină înţelegere cu poporul meu, că nu este decât o singură cale, pentru salvarea ţării de la o catastrofă totală: ieşirea noastră din alianţa cu puterile Axei şi imediata încetare a războiului cu Naţiunile Unite. [1]

Români,

Un nou guvern de uniune naţională a fost însărcinat să aducă la îndeplinire voinţa hotărâtă a ţării de a încheia pacea cu Naţiunile Unite.. România a acceptat armistiţiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Bri- tanie şi Statele Unite ale Americii. Din acest moment încetează lupta şi orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum şi starea de război cu Marea Britanie şi Statele Unite. Primiţi pe soldaţii acestor armate cu încredere. Naţiunile ne-au garantat independenţa ţării şi neamestecul în treburile noastre interne. Ele au recunoscut nedreptatea dictatului de la Viena, prin care Transilvania ne-a fost răpită.

Români,

Poporul nostru înţelege să fie stăpân pe soarta sa. Oricine s-ar împotrivi hotărârii noastre libere luate şi care nu atinge drepturile nimănui este un duşman al neamului nostru. Ordon armatei şi chem poporul să lupte prin orice mijloace şi cu orice sacrificii împotriva lui. Toţi cetăţenii să se strângă în jurul tronului şi al guvernului pentru salvarea Patriei. Cel care nu va da ascultare guvernului se opune voinţei poporului este un trădător de ţară.

Români,

Dictatura a luat sfârşit şi cu ea încetează toate asupririle. Noul guvern înseamnă începutul unei ere noi în care drepturile şi libertăţile tuturor cetăţenilor ţării sunt garantate şi vor fi respectate. '

Alături de armatele Aliate şi cu ajutorul lor, mobilizând toate forţele naţiunii, vom trece hotarele impuse prin dictatul nedrept de la Viena, pentru a elibera pământul Transilvaniei noastre de sub ocupaţia străină;

Români,

De curajul cu care ne vom apăra cu armele în mână

independenţa împotriva oricărui atentat la dreptul nostru de a ne hotărî singuri soartă depinde viitorul ţării noastre.

Cu deplină încredere în viitorul neamului românesc, să păşim hotă- râţi pe drumul înfăptuirii României de mâine, a unei Românii libere, puternice şi fericite.

România liberă, din 24 august 1944.

203. Declaraţia guvernului constituit la 23 august 1944

Guvernul care se înfăţişează astăzi ţării, format din reprezentanţi a patru partide politice: naţional-liberal, naţional-ţărănesc, comunist şi social-democrat, unite în Blocul Naţional-Democrat, a fost însărcinat de către MAIESTATEA SA REGELE MIHAI I să preia conducerea statului, în cele mai grele şi hotărâtoare împrejurări pentru soarta poporului român.

Regimurile dictatoriale de până acum, violentând în mod permanent voinţa ţării, au pus în primejdie, prin întreaga lor politică nefastă, însăşi existenţa României ca stat.

Astăzi dictatura a fost înlăturată. Poporul reintră în drepturile lui. Regimul politic pe care îl vom înfăptui va fi un regim democratic, în care libertăţile publice şi drepturile cetăţeneşti vor fi garantate şi respectate.

în domeniul politicii externe prima măsură luată de guvern a fost acceptarea armistiţiului cu Naţiunile Unite. Prin reprezentanţii autorizaţi, guvernul Uniunii Sovietice şi guvernele din Marea Britanie şi Statele Unite au garantat independenţa României şi în cadrul suveranităţii respective, neamestecul în viaţa noastră de stat. Ieşirea noastră din războiul dus alături de puterile Pactului tripartit şi încetarea ostilităţilor împotriva Uniunii Sovietice sunt hotărâri menite să împiedice o sigură şi inevitabilă catastrofă naţională. România consideră de azi înainte Naţiunile Unite ca naţiuni prietene. Recunoaşterea de către guvernele din Moscova, Londra şi Washington a nedreptăţii făcute României prin dictatul de la Viena deschide posibilitatea ca armatele româneşti, alături de armatele Aliate, să elibereze Transilvania de Nord de ocupaţia străină.

De acum înainte înţelegem să fim stăpâni pe destinele noastre. Hotărârea denunţării tratatelor de alianţă cu puterile Axei şi încetarea stării de război cu Naţiunile Unite sunt expresia voinţei întregului popor român. Aceste hotărâri nu nesocotesc drepturile vreunui stat străin, după cum nu ating nici interesele altor neamuri. Ţara întreagă voieşte să pună capăt războiului distrugător, unui război de la început pierdut. Ţara întreagă doreşte pacea. Dar voinţa de pace a României nu înseamnă nici dezarmare, nici teamă. Orice piedică pusă în drumul înfăptuirii năzuinţelor spre pace şi libertate a poporului român va dezlănţui o luptă fără milă şi fără cruţare din partea tuturor forţelor armate şi populare împotriva celor care ar încerca să menţină ţara noastră în războiul cu Naţiunile Unite, prelungindu-i astfel zadarnic suferinţele.

Guvernul, adresându-se vouă, tuturor -cetăţenilor ţării, vă cere să faceţi zid în jurul MAIESTĂŢII SALE REGELUI MIHAI I şi

în spiritul unei desăvârşite uniri şi disciplini naţionale să-i daţi tot sprijinul pentru înfăptuirea comandamentelor supreme ale ceasului de faţă: asigurarea păcii şi instaurarea unui regim democratic, de largi drepturi şi libertăţi publice_pentru toţi cetăţenii ţării.

România liberă, din 24 aupust 1944.

VI. PSIHOLOGIA POPORULUI ROMÂN; CONCEPŢII ŞI REALIZĂRI MAI DEOSEBITE IN ŞTIINŢELE, ARTELE, ÎN CULTURA DIN ROMÂNIA ANILOR 1918—1944

A. Specificul naţional; caracteristici psiho-morale ale poporului român

204. Constantin Rădulescu-Motru despre psihologia poporului român

însuşirile sufleteşti ale unei populaţii sunt condiţionate de trei factori principali: de fondul biologic ereditar al populaţiei, de mediul geografic şi de caracterele instituţionale dobândite de populaţie în timpul evoluţiei sale istorice.

în fondul biologic ereditar sunt cuprinse dispoziţiile organice cu care indivizii care compun populaţia vin pe lume, dispoziţii care regulează în mod direct funcţiunile vieţii vegetative ale populaţiei şi prin acestea, indirect, pe acelea ale vieţii sufleteşti. în acest fond biologic ereditar ceea ce interesează sunt dispoziţiunile deficiente şi patogene, care scapă de sub influenţa oricărei educaţiuni. Normalul interesează mai puţin fiindcă el poate fi îndrumat. Anormalul, adică dispoziţiunile bolnăvicioase, creează piedici şi fatalităţi pe care nici o putere nu le poate înlătura.

în mediul geografic intră toate formele de energie care înconjoară şi provoacă reacţiuni în sufletul populaţiei: clima, natura solului, posibilităţile de producţie pe terenul muncii, flora şi fauna, natura graniţelor etc.

În sfârşit, în caracterele instituţionale sunt cuprinse manifestările tipice de natură spirituală. Ele sunt diferite de acelea provocate de fondul biologic ereditar şi de mediul geografic; sunt manifestări aparţinând experienţei istorice a populaţiei, care prin tradiţie se repetă în mod constant în decursul unei lungi durate de timp. în numărul acestora sunt: vorbirea, obiceiurile morale şi juridice, concepţiunile preferate în pre- :uirea lumii şi a vieţii, trăsăturile naţionale.

Cu aceste rezerve ne propunem să schiţăm, în rândurile de mai jos, câteva date privitoare la însuşirile sufleteşti ale poporului român, sub latura vieţii sale sociale şi economice.

Aceste date sunt obţinute, în cea mai mare parte, prin compararea manifestărilor sufleteşti obişnuite românului, cu acelea pe care le găsim la popoarele culte apusene. Această comparare s-ar fi putut face şi cu manifestările sufleteşti ale

popoarelor învecinate românului şi aceasta

ar fi fost poate de recomandat; am preferat totuşi pe cealaltă fiindcă se poate face pe baza unui material mai precis şi mai controlabil. în afară de aceasta, cum în viaţa socială şi economică a poporului român a fost, în timpul din urmă mai ales, tendinţa de a se imita instituţiile din Apus, compararea aleasă de noi are folosul de a ilustra tocmai în perspectiva acestei tendinţe de imitare unele din cele mai caracteristice dispoziţii ale sufletului românesc.

Datele noastre sunt, aşadar, cu precădere, dobândite prin metoda comparativă.

începem cu acelea care impun de la prima vedere.

Intre acestea: individualismul sufletului românesc faţă de individualismul popoarelor culte apusene. Despre individualismul românesc s-a vorbit adeseori. Unii au făcut dintr-însul principala trăsătură caracteristică a românului. Românului nu-i place tovărăşia. El vrea să fie de capul lui, stăpân absolut la el în casă. Cu o părticică de proprietate cât de mică, dar care să fie a lui. Din această cauză el înclină puţin spre anarhie. Acest individualism românesc însă nu implică spiritul de iniţiativă în viaţa economică şi prea puţin spiritul de independenţă în viaţa politică şi socială, cele două însuşiri cu care se caracterizează individualismul popoarelor culte apusene şi care constituie sufletul burghez. Marea majoritate a populaţiei satelor româneşti n-are într-însa nici o asemănare cu spiritul burghez. Din mijlocul ei nu ies indivizi întreprinzători, care să rişte odihna şi avutul pentru a se îmbogăţi prin mijloace neîncercate. Populaţia satelor româneşti, dimpotrivă, stă sub tradiţia muncii colective. Fiecare sătean face ceea ce crede că va face toată lumea. N-are îndemnul să înceapă o muncă, decât la termenele fixate prin obicei. A ieşi din rândul lumii este, pentru săteanul român, nu un simplu risc, ci o nebunie. De aceea slabele rezultate date de şcolile primare rurale la noi. Copilul de sătean învaţă în şcoală să fie cu iniţiativă, fiindcă şcoala noastră este croită pe modelul şcoalelor burgheze apusene, dar, cu toate sfaturile primite, copilul de sătean când iese din şcoală se supune tradiţiei colective: el munceşte, cum a pomenit el în sat, din moşi strămoşi.

! Această tradiţie de muncă colectivă, de altminteri, i-a fost de ajutor populaţiei noastre săteşti, odinioară, în timpul secolelor de urgie. Prin această tradiţie de muncă colectivă satele româneşti au durat. Când urgia le izbea, ele nu se risipeau, ci se mutau, ca un singur om, de la şes la munte, dintr-un cap la altul al ţării. în Apus, în ţările locuite mai ales de anglo-saxoni, colonizările s-au făcut prin împrăştierea indivizi tor; în ţările locuite de români prin împrăştierea colectivităţilor săteşti.

Aceste consideraţii le-am expus în diferite scrieri, începând cu *Cultura română şi politicianismul,* apărută pentru prima oară în anul 1904. Am avut însă neprevederea să asociez în scrierile de până acum, la spiritul burghez, politica liberală, aceea care a atras după sine o confuzie regretabilă. Mulţi cetitori au interpretat cele scrise de mine ca o critică la adresa partidului

politic liberal român şi ca o pledoarie în favoarea partidelor conservatoare. în fapt, nu făceam o greşeală de raţionament fiindcă spiritul liberal şi spiritul burghez merg împreună din punctul de vedere al idealului lor politic şi economic, totuşi făceam o mare gre-
şală de metodă, amestecând consideraţii privitoare la interesele vremelnice de politică cu consideraţii care priveau o mare problemă de cultură românească. [. . .]

Enciclopedia României, voi. I, Bucureşti, 1938, p. 161; 162; 168.

205. Simion Mehedinţi: Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca şi uneltele sale; discurs de recepţie la Academia Română (1920)

Cele înşirate până aci arată însă, domnilor colegi, nu numai valoarea muncii ca mijloc de caracterizare a unui popor, ci ne lămuresc mai exact şi înţelesul unui concept mai înalt, acela al culturii. *Cine zice cultură acela zice suma muncii de creare a unui popor, începând de la tehnica materială până la cele mai fine produse intelectuale izvorâte din munca sa.*

Cultura este ceva organic, legat de întreaga luptă de adaptare zilnică a omului cu ţinutul în care trăieşte. Cultura nu se poate importa de nicăieri, ci ea se poate numai crea, adăogând cel mult de aiurea unele elemente asimilabile. Cine zice cultură, acela nu se poate gândi la un împrumut de forme exterioare, amalgamate haotic, ci numai la o *dezvoltare domoală şi unitară a tuturor formelor de viaţă ale unui popor.* în ultima sa expresie, cultura este concepţia *proprie* şi *unică* a unui popor cu privire la universul material şi moral. Şi aceasta presupune îndată şi lupta sa neadormită de a duce la biruinţă acea concepţie, alegând mereu din trecutul său tot ce este esenţial spre a-şi afirma viaţa sa în viitor. Iar când procesul acesta evolutiv e cumva zdruncinat prin amestecul pripit al unor elemente străine, întreaga dezvoltare culturală şi întreaga fiinţă a unui popor poate fi primejduită.

Care e concluzia acestui adevăr etnografic? Mai întâi, rezultă din cele spuse până aici că *pentru a cunoaşte şi a caracteriza un popor nu-i altă cale decât să cunoşti,* începând de la unelte, scule şi tot restul vieţii sale materiale. De aceea, nici un amănunt din viaţa poporului nostru nu ne poate lăsa nepăsători. Muzeul etnografic va trebui să cuprindă până şi gluga ciobanului, acel vestmânt atât de variat ca întrebuinţări, şi chiar cămaşa cea neagră, unsă înadins cu sucul unor plante veninoase, — o dovadă de înţeleaptă observare a naturii şi adaptare la mediul aspru al culmilor de munte.

Al doilea, pentru a îndruma o naţiune spre cultură mai înaltă nu-i alt chip decât să o hrăneşti mai întâi din propriul său avut sufletesc, adunat în curgerea veacurilor de moşii şi strămoşii săi.

De pildă, la înţelegerea deplină a poeziei nu poate ajunge un român pe nici o cale mai iute şi mai cu folos decât ascultând Mioriţa, baladele şi cântecele poporului nostru. Iar cine porneşte pe alt drum (cunoscând mai întâi limba şi literatura altui popor), acela va deveni altceva decât român. De asemenea, cine vrea să ştie ce e muzica, cu perspectiva de a produce ceva original în direcţia culturii poporului său, acela cu melodiile populare va trebui să înceapă alfabet"! culturii sale muzicale. (Ce minunat instinct la vechii greci, să întemeieze educaţia tineretului pe citirea Iliadei şi Odiseei!).

Tot aşa, cine vrea să adauge ceva literaturii naţionale trebuie să înceapă cu intuiţia vieţii reale a poporului şi să cunoască deplin limba sprintenă a satului, înainte de a ajunge la limba mai totdeauna şchiopătă a cărţilor, care cuprind şi fixează de multe ori expresiile neajutorate ale unor condeiaşi de rând. Prostia scrisă şi tipărită rămâne veşnic la fel; pe când graiul ţăranului elimineză mereu ceea ce e mediocru, îmbogăţindu-se necontenit cu imagini şi întorsături fericite, create de geniul rustic. O asemănare nouă, un proverb, o snoavă cu haz cucereşte îndată inima tuturor şi e repetată din gură în gură, îmbogăţind sufletul şi înviorând mereu graiul tuturor.

Aceasta mi se pare, Sire şi domnilor colegi, metoda cea mai nimerită pentru *cercetarea, caracterizarea* şi *educarea* unui popor. Ca vechiul Anteu, care capătă puteri nouă de câte ori se atingea de pământ, tot aşa un popor dobândeşte o nouă energie de câte ori îşi clădeşte viaţa sa materială şi morală pe temelii proprii şi de câte ori se adapă din izvorul inspiraţiilor sale originale. A căuta acest izvor şi a-l ţinea curat de amestecul cu elemente eterogene şi neasimilabile e cea dintâi datorie a celor care îndrumează destinele unei naţiuni, fie în Academie, universităţi, muzee şi alte instituţii ştiinţifice, fie în latura vieţii practice.

Academia Română. Discursuri de recep- ţiune, XVII, *Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca fi uneltele sale.* Discurs rostit la 6 mai 1920 în şedinţa solemnă de S. Mehedinţi. Cu răspuns de loan Bianu, Bucureşti, 1920, p. 21—23.

206. George Călinescu despre specificul naţional

Deşi e foarte firesc ca un popor aşa de unitar işi dei vechi să aibă trăsătura lui diferenţială, care se şi intuieşte îndată în latura ei inefabilă, punerea problemei notei specifice e primită de mulţi cu mare inimiciţie. Cei care ştiu că francezii sunt raţionalişti, germanii idealişti, englezii pragmatici, ruşii mistici, orientalii fatalişti nu vor să admită că sufleteşte, deci şi culturaliceşte, trebuie cu necesitate să ne deosebim d« alţii. Un distins

intelectual român înţelegea să scrie aceste lucruri:

„Fiindcă cultura românească nu e determinată specific încă ci abia pe calea de determinare, cred că nu există specific încă nici un tip de intelectual particular român. Aceasta, fără îndoială, nu înseamnă că nu avem ici şi colo individualităţi eminente, intelectuali eminenţi. Vo- iesc să spun că nu avem un *tip colectiv,* comun, de intelectual român. Căci orice s-ar spune, diferenţierea tipologică pe naţiuni e puternică prin coloratura ce-o dă, nu numai în artă, dar chiar şi în filosofie şi ideologie. Keyserling şi Nietzsche nu seamănă cu Anatole France. Tipul nostru de intelectual nu e caracterizat prin semne locale. El e tributar apusului, fie că e umanitarist, fie că e, ceea ce e mai interesant, naţionalist integral, importând formula Daudet-Maurras. Ceea ce dovedeşte încă o dată că până şi naţionalismul ori antisemitismul tot din străinătate

le-am învăţat. Obscurantismul ortodox şi mistic cu întoarcerea lui la naţionalul şovin şi la forţele aşa-zis „creatoare[11] ale instinctului bestial, e cel mai prost serviciu ce se poate oferi culturalităţii haotice şi dezorientate în care trăim. Ca şi ruşii pe timpul lui Petru cel Mare, ca şi mahome- tanii lui Kemal Mustafa, vom învăţa să fim români, învăţând mai întâi raţiunea Occidentului.[11]

Sofistica e izbitoare. Nicăieri nu se va găsi un intelectual, chiar şi în cosmopolita Americă de Nord, care să afirme că el n-are nici o notă diferenţială. Această declaraţie însăşi, semănând cu *Nimeni* al lui Odiseu, formează o puternică notă specifică. Şi de altfel se face o eroare însemnată ■când se socoteşte că a fi personal înseamnă să te deosebeşti în totul de alţii. Pe tot globul oamenii poartă aceleaşi veşminte şi impresia superficială e de uniformitate. Dar ochiul adânc va distinge stilul propriu. Specificitate nu este echivalent cu pitoresc şi o civilizaţie română cu işlicuri şi benişuri ar fi doar un muzeu. Printr-o logică viţiată, întru cât priveşte pe alţii, străinii înşişi, privind oraşele noastre, sunt dezamăgiţi de influenţele exterioare şi sunt porniţi să admire „ces tziganes authen- tiques“, spectacol de bâlci policrom. însă nu există decât un tip de oraş în toată lumea şi tehniceşte şi chiar larg stilisticeşte deosebirea între Paris, Milano şi Berlin e inapreciabilă. Specificitatea e a „aerului”. Constatând că în Bucureşti sunt bulevarde, grădini, mari clădiri, francezul vede aci un Paris mai mic. Şi cu toate acestea, impresia e dedusă dintr-un raţionament fals. Cenuşiul pluvios al Parisului, barocul rafinat, îngrămădirea tipică a mii de burlane deasupra mansardelor n-au nimic de-a face cu candoarea văroasă a Bucureştilor, oraş de praf în Bărăgan, cu salcâmi albi şi bisericuţe albe. Cu ştiinţă sau fără ştiinţă, din imperativul material, noul oraş românesc modern se dezvoltă armonic peste vechile metocuri. Stilul brâncovenesc (muri albi, chenare de piatră brodată, stâlpi răsuciţi) s-a răspândit atât de mult în oraşul românesc modern, încât impresia de împrumut vine probabil din incompetenţa unor călători de joasă cultură. Din faptul că intelectualul român, ca oricare altul, ştie o limbă străină, şi simte plăcere să dea lămuriri călătorului de altă naţie, aceiaşi străini au

putut trage încheierea că românii nu-şi preferă limba, constatare ridiculă şi pe nimic întemeiată. Specificul nu e un dat care se capătă cu vremea, ca să se poată afirma că abia suntem „pe calea de determinare", el e un cadru congenital. Şi fiindcă nu se capătă, nici nu se pierde. Oricâte sforţări de înstrăinare ar face arhitectul român, prin toate prefacerile oraşul românesc se va revela ochiului perspicace egal cu el însuşi. Prin urmare este greşit să se afirme că n-avem specific, deoarece raţionalismul îl luăm de la francezi şi mistica ortodoxă de la ruşi. O cultură conţine în sine toate notele posibile, precum un individ toate aspectele caracterologice. Francezii sunt cartezieni, dar unii sunt mistici, englezii sunt pragmatici, dar mulţi sunt nişte visători, germanii sunt romantici şi sistematici, dar printre ei sunt sceptici şi dezordonaţi. Specificitatea nu e notă unică, ci o notă cu precădere. Românii fiind oameni înainte de toate, deci generici, sunt naţionalişti, mistici, raţionalişti, fatalişti şi toate celelalte. Nu de la Maurras avea să înveţe România sentimentul primordial de naţie pe care îl avea explicit Miron Costin. întrebarea este doar care e nota sa mai subliniată, fiind ştiut că un organism nu imită niciodată nimic, având toate virtualităţile în el. Ceea ce pare imitaţie este doar o sugestie primită la
timp oportun. Spaima că ne-am putea falsifica trebuie să dispară. Garanţia originalităţii noastre fundamentale stă în factorul etnic.

G. Călinescu**********,
Istoria literaturii române ae la origini până în prezent, Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 885-

207. Lucian Blaga despre „spaţiul mioritic" şi specificitatea poporului român (1944)

în cadrul problematicii, pe care o expunem, ne-am propus nu o dată întrebarea dacă nu s-ar putea găsi sau construi ipotetic un spaţiu-matrice, sau un orizont spaţial inconştient, ca substrat spiritual al creaţiilor anonime ale culturii populare româneşti. Subiectul merită riscul oricăror eforturi. Ne surâde găsirea unei chei de aur, cu care se pot deschide multe din porţile entităţii româneşti. Dar poate nu e necesar să se restrângă cercetarea exclusiv asupra culturii populare româneşti. Spaţiul- mioritic, ce urmează să fie ipotetic închipuit, ar putea să fie un pervaz, până

********** Am citat din ediţia *princeps,* pentru a informa asupra concepţiei marelui istoric şi critic literar aşa cum a fost ea în etapa care face obiectul lucrării noastre de faţă. Ulterior George Călinescu a complinit necontenit opera sa, până în ultimele zile ale vieţii. O ediţie „revăzută şi adăugită" prin includerea tuturor modificărilor a reuşit să dea Alexandru Piru, în 1982.

la un punct comun unui grup întreg de popoare, bunăoară popoarelor balcanice. Firește că pe noi ne interesează aici fenomenul românesc. Deocamdată trebuie să facem abstracție de toți vecinii și mai ales ide problema în ce măsură acești vecini au fost contaminați de duhul spațiului nostru.

Cântecul, ca artă care tălmăcește cel mai bine adâncurile inconștientului, revelează ceea ce ne-am învoit mai înainte să numim orizont spațial al inconștientului. în ordinea acestei idei, ce ne-o impunem, doinei îi revine desigur o semnificație, care n-a fost încă nici o dată subliniată în toată importanța ei. în adevăr, doina, cu rezonanțele ei, ni se înfățișează ca un produs de-o transparență desăvârșită: în dosul ei ghicim existența unui spațiu-matrice, sau al unui orizont spațial cu totul aparte, într-o primă aproximație am adus doina în legătură cu «plaiul», așa cum cântecul rusesc a fost adus în legătură cu «stepa». Să facem un pas înainte. Să adâncim problema și perspectivele potrivit teoriei noastre despre orizonturile inconștientului. Orizontul spațial al inconștientului e înzestrat cu accente sufletești care lipsesc peisajului ca atare. Fără îndoială că și în doină găsim un asemenea orizont părtaș la accente sufletești: se exprimă în ea melancolia, nici prea grea, nici prea ușoară, a unui suflet care suie și coboară, pe un plan ondulat indefinit, tot mai departe, iarăși și iarăși, sau dorul unui suflet care vrea să treacă dealul ca obstacol al sorții, și care totdeauna va mai avea de trecut încă un deal și încă un deal, sau duioșia unui suflet care circulă sub zodiile unui destin ce-și

are suişul şi coborâşul, înălţările şi cufundările de nivel, în ritm repetat, monoton şi fără sfârşit. Cu acest orizont spaţial se simte organic şi inseparabil solidar sufletului nostru inconştient, cu acest spaţiu-matrice, indefinit ondulat, înzestrat cu anume accente, care fac din el cadrul unui anumit destin. Cu acest orizont spaţial se simte solidar ancestralul suflet românesc, în ultimele sale adâncuri, şi despre acest orizont păstrăm undeva, într-un colţ înlăcrimat de inimă, chiar şi atunci când am încetat de mult a mai trăi pe plai, o vagă amintire paradisiacă:

Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai.

Să numim acest spaţiu-matrice, înalt şi indefinit ondulat, şi înzestrat cu specificele accente ale unui anume sentiment al destinului: spaţiul mioritic. Acest orizont, neamintit cu cuvinte, se desprinde din linia interioară a doinei, din rezonanţele şi din proiecţiunile ei în afară, dar tot aşa şi din atmosfera şi din duhul baladelor noastre. Acest orizont, indefinit ondulat, se desprinde însă, ceea ce e mult mai important, şi din sentimentul destinului, din acel sentiment care are un fel de supremaţie asupra sufletului individual, etnic sau supraetnic. Destinul aci nu e simţit nici ca o boltă apăsătoare până la disperare, nici ca un cerc din care nu e scăpare, dar destinul nu e nici înfruntat cu acea încredere nemărginită în propriile puteri şi posibilităţi de expansiune, care aşa de uşor duce la tragicul hybris. Sufletul acesta se lasă în grija tutelară a unui destin cu indefinite dealuri şi văi, a unui destin care, simbolic vorbind, descinde din plai şi sfârşeşte pe plai. Sentimentul destinului, încuibat subteran în sufletul românesc, e parcă şi el structurat de orizontul spaţial, înalt şi indefinit ondulat. De fapt orizontul spaţial al inconştientului şi sentimentul destinului le socotim aspecte ale unui complex organic, sau elemente, care din. momentul nunţii lor, fac împreună un elastic, dar în fond inalterabil cristal.

Admiţând că sufletul popular românesc posedă un spaţiu-matrice deplin cristalizat, va trebui să presupunem că românul trăieşte, inconştient pe plai, sau mai precis în spaţiul mioritic, chiar şi atunci când de fapt, şi pe plaiul sensibilităţii conştiente, trăieşte de sute de ani pe bără- gane. Şesurile româneşti sunt pline de nostalgia plaiului. Şi de vreme ce omul de la şes nu poate avea în preajmă acest plai, sufletul îşi creiază pe altă cale atmosfera acestuia: cântecul îi ţine loc de plai.

Lucian Blaga, *Trilogia culturii. Orizont ţi stil. Spaţiul mioritic. Geneza metaforei şi sensul culturii,* Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1944, p. 166—168. '

208. Vasile Pârvan despre caracteristicile sufleteşti ale românilor

Care e sufletul cu care avem noi a lucra?

Desigur, înainte de toate e sufletul ţăranului daco-roman. Care sunt însă potenţele acestui suflet?

Există o selecţiune naturală a inteligenţelor naţionale pe baza luptei de adaptare pe care popoarele trebuie s-o dea spre a birui dificultăţile ridicate în calea lor de natură sau de om. Mintea se ascute din generaţie în generaţie în direcţia biruirei cât mai uşoare a acelor obstacole. La popoarele prea chinuite de adversităţile istorice — cazul poporului nostru, martirizat de toate liftele pământului — se formează un fel de carapace spirituală, în care sufletul se refugiază spre a se păstra intact. Observatorul superficial vede numai carapacea pietroasă şi inertă: în specie: fatalismul, insensibilitatea la nevoile unei vieţi mai omeneşti, tradiţionalismul, neîncrederea faţă de orice om sau lucru nou, asprimea şi necioplirea în diferite manifestări individual-sociale. Dar observatorul răbdător, care stă şi aşteaptă să iasă din scoica colţuroasă adevăratul organism, adăpostit înlăuntru, are bucuria de a vedea o fiinţă foarte fin şi complicat, foarte delicat construită, cu nenumărate organe de apercepţie variată şi puternică a lumei, total nebănuite numai după aspectul crustei de piatră. Fatalismului cosmic îi corespunde splendida optică optimistă, păgâno-creştină, care dă celui nedreptăţit siguranţa că răutatea nu va rămâne nepedepsită şi că deci el poate aştepta cu resignare filosofică această pedeapsă imanentă nedreptăţii. Insensibilităţii la greutăţile şi trivialităţile vieţii materiale îi corespunde entuziasta dorinţă de a se face frumos măcar la zilele mari, care creşte înclinările sale pentru arta de toate felurile. Tradiţionalismului ţărănesc îi corespunde o curiozitate extraordinar de multilaterală, chiar pentru lucrurile total streine de experienţa lui principiară. Neîncrederii faţă de orice e nou îi corespunde dorinţa de a afla taina acelei noutăţi, spre a o supune: de unde, un spirit de observaţie şi de critică excepţional de ascuţit, întrecând adesea cu mult pe cel al omului cult, deprins cu formulele luate de-a gata din cărţi. Asprimei în maniere îi corespunde un simţ de măsură şi cuviinţă sufletească, cu atât mai puternic, cu cât el nu se poate manifesta extern, decât cu totul stângaci.

Vasile Pârvan, *Datoria vieţii noastre.* Lecţie de deschidere a cursurilor de Istoria antică şi de Istoria artelor, ţinute în semestrul de iarnă 1919—1920 la Universitatea din Cluj, cetită în ziua de 3 noembrie 1919, în: „Idei şi forme istorice. Patru lecţii inaugurale de Vasile Pârvan", Bucureşti, Editura Cartea românească S.A., 1920, p. 22—24.

209. Eugen Lovinescu despre originalitate

în literatura română,
odată cu sincronia ce se realizează pe plan universal

1. Dacă din lipsa unei tradiţii certe în toate domeniile vieţii noastre culturale şi sociale, şi, mai ales, din lipsa unei epsci de supremă expansiune a tuturor forţelor morale şi materiale pentru a servi ca punct de

plecare, — nu se poate vorbi de un tradiţionalism ştiinţific în adevăratul înţeles al cuvântului de a respecta o tradiţie stabilită, înseamnă că poporul nostru este lipsit de individualitate etnică şi că, prin urmare, suntem un popor pur imaginativ? Nicidecum. Numărul „creaţiunilor“ unui popor fiind, după cum am mai spus, limitat şi numărul imitaţiilor nelimitat, urmează, în adevăr, că imitaţia e forma cea mai obişnuită de originalitate, întrucât ea nu se opreşte la primul stadiu al transplantării integrale, ci se continuă prin asimilare, adaptare şi elaboraţie sub o formă proprie, în care factorul rasei are un rol important: trecând de la un mediu la altul, invenţiile se refractă şi unghiul de refracţie, pe lângă facultatea de creaţie proprie, constituie în cea mai largă parte, originalitatea fiecărui neam. Dacă literatura populară poate fi considerată, de pildă, ca o creaţiune probabil originală a poporului nostru, literatura cultă este rezultatul refracţiei ideologiei străine prin individualitatea etnică a poporului român. Originalitatea acestei literaturi rămâne, totuşi, incontestabilă şi prin caracterul unic al refracţiei în structura etnică a scriitorului şi prin materialul în care ea se încorporează. Nu e vorba de limbă ca reziduu al unei sensibilităţi seculare, asupra căreia s-a revărsat sentimentalismul tuturor tradiţionaliştilor, ci de limbă ca principiu de creaţiune artistică: în simpla alăturare a două cuvinte poate exista o creaţiune mult mai însemnată sub raportul existenţei estetice decât toate influenţele ideologice. Deşi *Somnoroase păsărele,* de pildă, nu-i decât prelucrarea poeziei germane *Gute Nacht*[††], versurile lui Eminescu rămân, totuşi, originale, nu atât prin natura prelucrării cât prin realizarea unor asociaţiuni de cuvinte şi de imagini capabile de a trezi în noi emoţiuni estetice: şi aceasta e arta. Prin simpla alăturare a traducerii literale a strofei germane:

> Cum ici izvorul limpede Trece liniştit, Cum în loc de evlavie, E o rugăciune fierbinte Aşa să-ţi fie visul De senin şi de curat.

de strofa eminesciană:

> Doar izvoarele suspină, Pe când codrul negru tace, Dorm şi florile-n grădină, Dormi în pace.

ne dăm seama de armonia şi sugestia emotivă a acesteia din urmă pe bază de limbă şi de topică; pentru a reuşi să producă din simple asociaţiuni verbale emoţii estetice atât de puternice, scriitorul trebuie să-şi stăpânească instrumentul expresiei în toate resursele sale, nu ca depozitarul unor virtuţi ancestrale, ci ca principiul original şi naţional, deci, al emoţiei estetice. în sensul creaţiunii verbale şi al refracţiei printr-o structură etnică distinctă, şi *Cântarea României,* şi *Peneş Curcanul* şi

El Zorab şi *Trei Doamne şi toţi trei* sau *Somnoroase păsărele* sunt originale, căci originalitatea în artă se resoarbe, în bună

[††] M. Bontaş, *Note pe marginea cărţilor,* în *Viaţa Românească,* nr. 1, din 1926, XVIII, p. 97.

parte, în talent şi în capacitatea de a produce emoţia estetică.

E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane,* voi. II, Bucureşti, 1926, p. 211—213.

210. Liviu Rebreanu despre ţăran ca purtător al perenităţii poporului român

Ales într-un loc nou creat şi dorind totuşi să mă conformez uzului academic de-a elogia pe un înaintaş, mă văd silit să mă prezint ca unul de-afară, cu strămoşul meu şi al unora dintre d-voastră, într-un sens mai larg, strămoşul tuturor: ţăranul român.

Mă simt destul de jenat că viu în faţa d-voastră să laud tocmai pe cel mai umilit român, şi-mi dau seama că fapta aceasta nu e prea abilă. Când vorbeşti despre un om mare sau despre reprezentantul unei clase puternice ai certitudinea că orice vei spune nu va părea nimănui prea mult, şi nici o laudă prea exagerată. înaintaşul cu care îndrăznesc eu să mă înfăţişez e sărac şi slab. Aşa a fost totdeauna şi aşa va fi, probabil, totdeauna. Munca şi suferinţele lui hrănesc şi îmbogăţesc pe asupritorii lui. El e destinat să rămână veşnic gol.

Lauda aceasta totuşi nu vrea nici să înalţe, nici să dărâme şi nici măcar să dovedească nimic, ci doar să mărturisească o credinţă şi solidaritatea mea continuă cu inima celor mulţi care au avut parte tot de ocări şi proboziri, şi prea arar de vorbe bune.

în viaţa altor naţiuni, ţărănimea a putut avea, şi a avut, un rol secundar, şters; pentru noi însă e izvorul românismului pur şi etern. La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă a fost şi a rămas ţăranul. Atât de mult că, de fapt, ţăranul român nici nu e ţăran ca la alte popoare. Cuvântul însuşi e de origine urbană, cel puţin în semnificaţia actuală. Ţăranul nu-şi zice niciodată ţăran. Doar în vremurile mai noi şi sub influenţe politice a pătruns şi la ţară cuvântul, spre a indica pe omul de la sat în contrast cu cel de la oraş. Ţăranii însă numesc pe ţărani, simplu, oameni. De fapt, ţăranul n-are nume pentru că nu e nici clasă, nici breaslă, nici funcţie, ci poporul român însuşi — omul român. Pentru toată lumea, ţăran e sinonim cu român, pe când orăşean nu, ba în general dimpotrivă, mai cu seamă în ochii ţăranului. Ţăranul a rămas român şi sub barbarii cei vechi şi sub cotropitorii ceilalţi. (...)

Mulţi învăţaţi consideră naşterea şi începuturile neamului românesc drept o enigmă sau un miracol, sau, în sfârşit, ceva inexplicabil prin obişnuitele metode istorice. Este, fără îndoială, o minune cum a rezistat şi a persistat aici poporul nostru, în mijlocul tuturor uraganelor. Dar ţăranul român, existenţa lui permanentă pe aceste plaiuri poate dezlega taina aceasta, şi

altele care ne privesc. Ţăranul e începutul şi sfârşitul.

Numai pentru că am fost neam paşnic de ţărani, am putut să ne păstrăm fiinţa şi pământul...

Când se abat marile urgii, oamenii bogaţi, posedanţii de toate felurile sunt imediat, gata de ducă. Ei n-au legături organice cu pământul ţării şi se despart uşor de oraşele sau castelele în care locuiesc, siguri că vor găsi, în alte ţări, cu aurul lor, alte oraşe şi alte castele, unde vor putea continua viaţa uşoară de belşug... Ţăranul nu pleacă nici de voie, nici de nevoie. El n-are unde să-şi mute sărăcia, pentru că, smuls de pe ogorul lui, ar fi osândit să piară ca un arbure smuls din rădăcini. De aceea ţăranul e pretutindeni păstrătorul efectiv al teritoriului naţional.

Şi dacă e aşa în general, de ce n-ar fi şi pentru ţăranul român, a cărui dragoste de pământ e mai mare şi mai naturală decât a altora? Căci pentru ţăranul nostru pământul nu e un obiect de exploatare, ci o fiinţă vie, faţă de care nutreşte un sentiment straniu de adoraţie şi de teamă. El se simte zămislit şi născut din acest pământ ca o plantă fermecată care nu se poate stârpi în vecii vecilor. De aceea pământul e însuşi rostul lui de a fi. Pământul nostru are un glas pe care ţăranul îl aude şi-l înţelege. E „sfântul pământ inspirator", care ne-a modelat trupul şi sufletul, care prin soarele şi apele şi munţii şi şesurile lui ne-a dăruit toate calităţile şi defectele cu care ne prezentăm azi în lume. Pământul acesta parcă nici nu poate produce decât numai români.

Astfel destinul pământului care ne-a născut şi ne-a crescut, a trebuit să comande şi destinul neamului nostru. El ne-a impus multe veacuri de-a rândul o existenţă aproape vegetală, o existenţă de chinuri şi umilinţi pe care numai ţăranul o putea îndura. Cu cât se înmulţeau suferinţele şi treceau vremurile, ţăranul român s-a înrădăcinat în răbdare. Dragostea lui de pământ s-a învârtoşat. Ţarina se amesteca necontenit în cenuşa şi oasele înaintaşilor, iar văzduhul se umplea cu umbrele şi sufletele lor până în tării. Nimeni şi nimic nu-l mai putea clinti din loc, nici o putere şi nici o schigiuire ...

Rezultatul? România actuală cu Dacia de odinioară sunt congruente nu numai în privinţa configuraţiei geografice, dar şi a configuraţiei etnografice româneşti.

Acest fapt singur, această evidenţă bătătoare la ochi ar trebui să puie pe gânduri, dacă nu să-i dezarmeze, pe apostolii interesaţi ai discontinuităţii româneşti în propria noastră ţară. Ce argument de continuitate poate fi mai plauzibil decât existenţa aceluiaşi popor pe aceleaşi locuri după două mii de ani? Inexplicabilă ar fi tocmai discontinuitatea. S-au văzut popoare mutându-se în altă ţară, se cunosc popoare care au dispărut cu totul, dar un popor care să dispară şi să se risipească pentru a reapărea, peste multe sute de ani, exact în locurile pe care le-a părăsit, ar fi o minune ce nu se poate întâmpla decât în anume manuale istorice cu tâlc.

Liviu Rebreanu, *Laudă, ţăranului român;* discurs de recepţie la Academia Română, 29 mai 1940, în: *Viaţa românească,* an. XXXII, nr. 7, iulie 1910, p. 11.

B. Concepţii, direcţii de dezvoltare în diferite ştiinţe şi arte; personalităţi remarcabile

211. Simion Stoilov: dezvoltarea şi metodele marilor teorii ale analizei matematice; prelegere inaugurală la Universitatea din Cernăuţi (1920)

Domnilor,

Inaugurând astăzi cursul meu la această Universitate, aduc mulţumirile mele Consiliului Facultăţii Filosofice, precum şi Senatului universitar pentru onoarea ce mi-au făcut recomandându-mă ca titular al Catedrei de matematici pure.

Şcolile ale căror diplome v-au dat acces la Universitate nu aveau acelaşi program de studii, nu v-au dat la toţi aceleaşi cunoştinţe.

Nu consider ca o mare dificultate diferenţele probabile între metodele cu care aţi fost obişnuiţi. Deşi pentru începători lucrul acesta îşi are importanţă; vă veţi convinge repede, urmând cursurile ce se vor face de aici înainte, că, mai mult ca oricare alta, ştiinţa cugetării pure şi a ideilor abstracte, ştiinţa matematică, cu toate ramificaţiile ei, este una şi aceeaşi în toate părţile lumii unde creire omeneşti o cultivă. Metodele generale ca şi cele particulare se înmulţesc neîntrerupt şi fiecare din ele constituie un nou aspect al adevărurilor cunoscute, un pas înainte spre cunoaşterea din ce în ce mai adâncă, din ce în ce mai intimă, a fenomenelor ce se petrec în ciocnirea dintre ideile prime. înmulţirea metodelor sau — cum am mai putea zice — a punctelor de vedere nu face decât să strângă din ce în ce mai mult legătura dintre ştiinţă şi cel care o cultivă. Nu poate fi aci un inconvenient pentru cine pătrunde adevăratul înţeles al matematicilor.

Scopul învăţământului superior, domnilor, nu este numai de a forma pe viitorii profesori secundari sau de a pregăti practicieni de diferite categorii. Universităţile nu au unica misiune de a semăna ştiinţa ce are o imediată aplicaţiune, fie teoretică în învăţământ, fie practică în industrie sau aiurea, de a prezenta ştiinţa clasică drept ştiinţă terminală, operă desăvârşită şi definitiv consacrată. înaltele instituţiuni de cultură mai au şi o altă menire.

în vecinică mişcare, în vecinică formaţiune, ştiinţa omenească creşte necontenit şi necontenit se transformă. La teoriile vechi se adaugă altele noi care uneori le zdruncină până la temelii, care alte ori le completează şi le cuprind. La rândul lor, cele noi încearcă influenţa celoralte şi se modifică şi se prefac.

Şi dacă în matematici o propoziţie riguros stabilită rămâne

un adevăr ce nu poate fi dărâmat, în prezenţa unei propoziţiuni mai generale care-o cuprinde şi-o generalizează, apropiind-o de altele de care părea absolut străină, vechea propoziţiune îşi pierde din însemnătatea ei ştiinţifică. '

Opera aceasta de extensiune se urmăreşte neîncetat. Pe lângă adâncirea cunoştinţei ce o avem despre o noţiune prin mărirea numărului de caractere distinctive ce-i descoperim, extensiunea o completează sugerând apropieri şi stabilind analogii. Este şi o economie de memorie ce se realizează astfel, economie ce, în creşterea continuă a numărului de adevăruri cucerite, îşi are importanţa ei.

Ca introducere la cursul general de analiză matematică ce-l voi face pentru o mare parte din studenţii de matematici, şi poate pentru auditori liberi, voi arunca azi o privire generală şi poate sumară asupra dezvoltării şi metodelor marilor teorii ale analizei matematice moderne, disciplină ce are o vădită importanţă atât prin aplicaţiunile ei la ştiinţele naturii, cât şi prin înrâurirea pe care-o exercită, nu numai asupra disciplinelor matematice vecine, dar chiar şi asupra filosofiei ştiinţifice.

Domnilor, în afară de câteva idei extrem de generale ce se găsesc cuprinse aproape în orice raţionament omenesc, ba pot zice chiar în orice cugetare, una singură stă la baza întregului edificiu matematic: ideea de număr întreg. Numărul întreg conceput ca ieşit din repetarea unei aceleaşi operaţiuni şi făcând abstracţie completă de natura obiectului asupra căruia se operează, iată ideea fundamentală a ştiinţei matematice din care, sub influenţa lumii simţurilor desigur, dar fără intervenţia directă a acestei lumi, au izvorât toate noţiunile ulterioare.

Simion Stoilow, *Privire generală asupra dezvoltării şi metodelor marilor teorii ale analizei matematice.* Lecţie de deschidere (Universitatea din Cernăuţi, 26 aprilie 1923); în: Cabiria Andreian-Cazacu, Solomon Marcus, *Simion-Stoilov,* Bucureşti, 1983, p. 193; 194—195.

212. Horia Hulubei despre rolul ştiinţelor fizico-chimice pentru dezvoltarea industrială, pentru formarea spirituală a omului de cult (1944)

Am amintit aceste câteva caracteristice bine cunoscute ale spiritului ştiinţific pentru a avea prezente motivele care mă fac să afirm că în formarea spirituală a omului educaţia prin ştiinţă poate oferi elementele necesare elaborării unui om cât mai complet posibil.

Care este acum situaţia particulară a ştiinţelor fizico-chimice?

Importanţa lor e covârşitoare, căci nu există ştiinţă care să nu utilizeze rezultatele câştigate de fizico-chimie, după cum nu există industrie unde fiecare gest de creaţie să nu fie o aplicare a acestor rezultate. Acum, când industrializarea a devenit atât de răspândită încât condiţionează însăşi existenţa naţiunilor, ştiinţele naturii apar ca un element fundamental în educaţia omului de azi. Nici un inginer, nici un agronom, doctor sau farmacist, nici un biolog sau naturalist nu se mai poate lipsi de astfel de cunoştinţe. Progresul în toate domeniile de cercetare ştiinţifică sunt strâns legate de progreselor ştiinţelor fizico-chimice şi de posibilitatea de a utiliza, în bună cunoştinţă de cauză, aceste date. în viaţa modernă, orice om, oricare i-ar fi ocupaţia lui, .îşi are .viaţa mult uşurată când stăpâneşte bine măcar rezultatele de bază ale acestor discipline.

Un popor unde fizica şi chimia este cunoscută şi utilizată de mulţi posedă un avantaj covârşitor asupra altuia, care a neglijat aceste cunoştinţe.

Experienţa ultimelor decenii a arătat rolul lor în dezvoltarea industrială de talia Germaniei şi Americii. Nu există perfecţionare în industrie care să nu fie datorită unui fapt nou găsit în fizico-chimje sau aplicat de un fizico-chimist.

Pleiadele de chimişti şi de fizicieni afectaţi fiecărei ramuri de industrie în ţările mai sus citate drept exemplu întăresc cele afirmate.

De la metalurgie până la substanţele de înlocuire şi la aparatele de precizie ei au contribuit în mod esenţial.

Nu există progres în industria de apărare naţională care să nu fi fost făcut cu ajutorul lor.

De la căutătorul de mine la fotografia aeriană de noapte, de la telecomunicaţie la aparatele de orientare pe apă şi în aer, de la metalurgia specializată la explozibilele noi, totul a fost realizat prin armata de fizico- chimişti, mobilizaţi în institutele de cercetări ale apărării naţionale.

Aşa se întâmplă în Germania, tot aşa în Anglia şi America.

Aproape nu mai e nevoie să amintesc spectacolul grandios oferit astăzi de aceste ştiinţe în devenire. De la instrumentele de lucru, unde milioane de ani lumină sunt câştigate în explorarea infinitului mare, la micrococmul mărit de câteva zeci de mii de diametre, la aparatele de defecţiune, unde particolele elementare sunt urmărite individual, iar o singură quantă de energie e capabilă să-şi lase cartea de vizită în aparatele respective, o gamă întreagă de realizări ilustrează progresul acestor discipline.

Nucleele sunt transformate din unul în altul în voia experimentatorului.

Energia luminoasă poate deveni, în laborator, materie şi materia energie electromagnetică, ceea ce până acum câţiva ani era considerat ca o exclusivitate a spaţiilor interstelare.

Prin descoperirea şi studiul în detaliu al razelor cosmice, pământeanul e pe cale să asiste şi să înţeleagă acele uriaşe transformări între materie şi energie, şi care constituiesc actele elementare de formaţiune şi dispariţie a lumilor. Aceste mesagii

extra terestre şi extra galactice martori ai unor continue şi imense jocuri de energie, au dat posibilitatea fizico-chimistului să-şi constituie un nou laborator din cosmos. Interpretarea lor lămureşte experimental ceea ce încă nu putem face în laborator şi duce pe omul de ştiinţe să-şi înjghebeze cosmogonii noi de toată măreţia.

Fizico-chimia va aduna, rând pe rând, sutele de izotopi în flacoane ca apoi, la voia chimiei nucleare, prin reacţiuni apropiate, să se pună în libertate energii care poate, într-o zi, vor intra în bogăţia curentă a pământenilor.

E uşor de înţeles ce înseamnă pentru un popor ca oamenii lui să caute şi să mânuiască asemenea fenomene şi câtă datorie morală au cei cu răspundere, ca, într-o ţară ca a noastră, asemenea discipline să fie iubite, cunoscute şi utilizate. Dacă, din punct de vedere practic şi experimental, aceste ştiinţe au şi ele un rol atât de frumos în istoria civilizaţiilor, din punct de vedere teoretic asistăm iarăşi la revoluţii cu totul emoţionante.

Horia Hulubei, *Rolul ştiinţei în formarea spirituală a omului cult. II. Rolul ştiinţelor fi- zico-chimice,* Bucureşti, 1944, p. 8—10.

213. Gheorghe Ionescu-Şişeşti: dezvoltarea studiului despre sol în România; discurs de recepţie la Academia Română (1937)

Un popor ajunge creator de civilizaţie şi dobândeşte dreptul de a trăi neatârnat, atunci când prinde conştiinţa de sine, când îşi cunoaşte zestrea spirituală, moştenirea istorică şi pământul său propriu, cu tainele, pe care le închide în sânul său, şi cu viaţa care se desfăşoară pe toată întinderea lui.

Această trezire a conştiinţei de sine e străveche la poporul românesc: la ţăranii care se simţeau români pe moşia străbună, la boierii care au refuzat a se contopi în aristocraţiile popoarelor vecine, la domnitorii care au păstrat neatârnarea Ţărilor Româneşti.

Cronicarii au întărit această conştiinţă, torcând firul istoriei din negura încâlcită a vremii. Istoricii veacului al XlX-lea şi al XX-lea au desăvârşit, după izvoare autentice, opera începută de cronicari şi au arătat poporului românesc cursul istoriei sale, curgând, când liniştit, când vijelios, de la obârşia sa, din tainiţele veacurilor, şi până în vremea noastră.

Filologii au descifrat tainele limbii şi au dovedit înrudirile noastre imperiale şi continuitatea noastră istorică.

Scriitorii, poeţii, filosofii au descoperit comoara noastră spirituală din poezia şi din gândirea populară. Hrăniţi cu seva înviorătoare a tradiţiei naţionale şi a geniului popular, marii noştri poeţi au putut da exprimarea desăvârşită şi specific românească inspiraţiei lor.

Tot astfel în pictură, în muzică, creaţiunile marilor noştri artişti îşi trag fiinţa, puterea şi frumuseţea din iubirea care i-a legat de pământul şi de rasa strămoşilor noştri.

Tot atâta de vrednici de cinstire sunt acei făuritori de

cultură, care pe tărâmul ştiinţelor, au aprins făcliile în întuneric. '

Ca într-o grădină fermecată privim azi minunile pământului şi ale vieţii, în hotarele milenare ale ţării poporului românesc.

Geologii şi mineralogii au studiat mineralele şi rocile până în adâncuri şi au descoperit acolo bogăţii nebănuite. Botaniştii au studiat plantele care îmbracă pământul românesc. Zoologii au studiat vieţuitoarele care populează pământul, apele şi văzduhul României.

Geografii au studiat înfăţişarea deosebită a pământului românesc cu munţii, colinele, câmpiile şi apele sale, cu aşezările omeneşti şi legăturile tainice dintre om şi pământ.

Economiştii au studiat înfăptuirile materiale şi putinţele viitoare ale poporului şi pământului românesc. Inginerii au construit şosele şi poduri, căi ferate, porturi, maşini şi uzine, aplicând la realităţile noastre legile universale ale ştiinţei.

Tot astfel în toate domeniile creaţiunii spirituale: în medicină, matematică, fizică, chimie, putem sta cu vrednicie alături de oricare neam de pe pământ.

Privind toată această străduinţă de a dezvolta puterile noastre sufleteşti, toată această dorinţă de a ne cunoaşte pe noi înşine, tot avântul de a fi, cu specificul nostru naţional, alături de marile naţiuni creatoare de cultură, creşte în fiecare din noi mândria înfăptuirilor, încrederea în puterile neamului nostru şi nădejdea creaţiunilor viitoare tot mai strălucite.

O mare recunoştinţă se cuvine tuturor oamenilor aleşi, tuturor eroilor gândirii, care ne-au dat armătura spirituală, cu care ne justificăm existenţa în lume şi cu care ne apărăm patrimoniul naţional.

în frigurile de distrugere care turbură periodic lumea, înţelepciunea politică şi puterea militară sunt fără îndoială mijloace de a ne apăra fiinţa.

Dar nu trebuie să lăsăm în părăsire, nici chiar în vremuri grele şi turburi, grija pentru creaţiunea ştiinţifică, nici să pălească recunoştinţa noastră pentru creatorii spirituali ai României, nici să uităm datoria de a da urmaşilor de azi putinţa de a-şi îndeplini menirea şi de a păşi mai departe pe căi deschise de înaintaşii lor.

Voi evoca înaintea domniilor-voastre figurile acelora care s-au străduit să studieze pământul românesc. Nu pământul în sens geografic, nici adâncurile lui geologice, ci acea pătură subţire de la suprafaţă, care este substratul dezvoltării plantelor.

Din cele ce am avut onoarea să vă expun, s-a văzut că cercetările şi studiile despre sol în România înfăţişează mai multe faze de dezvoltare: Şcoala agronomică, reprezentată prin Ionescu de la Brad; şcoala chimică reprezentată prin Vlad Cârnu Munteanu şi Roman; şcoala naturalistă reprezentată prin Murgoci, Protopopescu-Pache şi Enculescu; noua şcoală chimică şi fiziologic-vegetală reprezentată prin d-l Teodor Saidel şi colaboratorii săi; şcoala biologică reprezentată prin d-l dr. Antipa şi noua şcoală agronomică a Institutului de Cercetări Agronomice.

Acest Institut caută să pună toate rezultatele dobândite în serviciul agriculturii. Aplicând pe teren metoda fiziologic-

vegetală, verificând mereu datele înregistrate de pedolog sau rezultatele obținute de chimist, se caută o concluzie de sinteză, care să poată fi pusă la îndemâna agricultorilor. O strânsă colaborare a luat naștere între pedologi, chimiști și agronomi și mari rezultate științifice vor ieși din această colaborare.

Nici o țară nu este mai potrivită pentru cercetarea solului ca România, fiindcă nici o țară nu reunește, pe o mică întindere geografică, tipuri de sol diferite, de la acele ale zonei celei mai aride a stepei, până la acele ale zonei celei mai umede a munților. Oamenii de mare autoritate științifică: Ramann, Marbutt, Wiegner, d-l Roemer și alții au fost în România, au luat contact cu reprezentanții școalei române și au făcut observații pe solurile românești.

Rezultatele științifice dobândite în România constituie azi un patrimoniu al științei generale.

Este timpul ca toate rezultatele științifice, așa de prețioase, dobândite până acuma, să se transforme în învățăminte practice și să fie aplicate de agricultorii noștri mari și mici. E timpul să părăsim rutina și să adoptăm și în agricultură procedee tehnice întemeiate pe datele științei. Dacă nu vom face aceasta, vom continua a fi săraci în țară bogată, vom rămâne în urma neamurilor care ne înconjoară. Izvorul de avuție excepțională, cu care a fost înconjurată țara: petrolul, se va secătui într-un interval de timp nu prea lung. Pământul și soarele pe care se întemeiază agricultura au o durată nesfârșită. Dar noi nu tragem din aceste izvoare de energie și de bogăție tot ce putem trage. Sătenii noștri, care stăpânesc azi cea mai mare parte din pământul arabil al țării, trebuiesc îndrumați
să scoată din acest pământ tot ceea ce el poate da pentru prosperitatea lui și a țării.

Modul cum e pus în valoare pământul nu e o problemă particulară a fiecărui sătean, ci o problemă de stat, o problemă a națiunii.

Academia Română. Discursuri de recepție, LXIX; *Dezvoltarea studiilor despre sol în România.* Discurs rostit la 24 mai 1937 în ședință solemnă de Gh. Ionescu-Șișești. Cu răspunsul d-lui dr. Gr. Antipa, București, 1937, p. 3—5; 16—17.

214. Vasile Pârvan despre valorile istorice; prelegerea inaugurală la Universitatea din Cluj, 11 februarie 1920

întocmai ca arta, religia ori filosofia, istoria nu se poate explica decât prin sine însăși. Precum nu poți înțelege arta prin filosofie ori prin religie, pentru că ea e o entitate spirituală independentă și specific-orga- nică, tot așa istoria nu se poate înțelege nici prin artă nici prin aceea ce contemporanii numesc „știință” și cu atât mai puțin prin filosofie. Istoria e, ca și religia,

arta şi filosofia, o *atitudine* în faţa lumii şi vieţii. Această atitudine a umanităţii, oricât de primitiv conştiente de sine, e tot aşa de veche ca şi însăşi licărirea primului gând de dualitate antropomorfă; *om şi lume.* De aceea avem încă din întunericul preistoric o istorie pasivă, vegetativă, orală şi simbolică, creată numai din stricta necesitate biologică a genealogiei. Avem o istorie populară, etnografic ornamentală, sau social-politic utilitară, de simplă înşirarei, ritmică ori monumentală, a unor fapte ofensive sau defensive, individuale sau sociale. Avem o istorie finalistă, analoagă artei şi filosofiei finaliste, arhaice, urmărind scopuri extraistorice: în primul rând politice (autocrate, feudale, oligarhice sau teocratice). Avem în sfârşit istoria pentru istorie, ca arta pentru artă, ori filosofia pentru filosofie, atunci când omenirea, în epoce de înălţare generală a ritmului şi apercepţiei spirituale, găseşte prin capetele creatoare, specific înzestrate în direcţia istorică, raţiunea intimă şi legile de funcţionare şi expresie ale istoriei. Teoria cunoştinţei şi logica filosofiei sistematizate au în arta, religia şi istoria societăţilor omeneşti, ajunse la maturitate spirituală, corespunzătoarele lor „teorii ale cunoştinţei” şi „logice” ale artei, religiei şi istoriei.

Printre ultimele încercări de a lămuri izvoarele creaţiei artistice e şi aceea de a da *iubirei şi instinctului* antropocentric *de eternizare* a vieţii noastre, rolul genetic şi regulator al funcţiunii estetice a sufletului omenesc.[‡] Această încercare nu e însă decât un semn al eclectismului dile- tantic contemporan, care alăturea de confundarea artelor plastice cu cele abstracte, a „ştiinţei” cu filosofia şi a filosofiei cu arta şi religia, amestecă pentru explicarea vieţii creatoare umane instinctele, *generic* creatoare, cu ideile *specific* creatoare. „Iubirea” şi „instinctul de eternizare”

pot fi tot aşa de bine puse şi la începutul creaţiei istorice[§], fără ca prin aceasta să se fi putut ceva explica din originea, conţinutul şi forma *ati- tudinei istorice* a spiritului omenesc.

Precum religia regularizează raportul dintre om şi misterul vieţii şi al morţii în lume, precum filosofia sistematizează rapoartele dintre aparent şi existent în lume şi viaţă, precum acea disciplină ajutătoare a filosofici, care e ştiinţa contemporană, nu e ştiinţă decât atâta cât descrie şi experimentează realitatea, făcând ca atitudine umană creatoare parte directă şi integrantă din filosofic, tot astfel arta cristalizează după legi psiho-fizologice specifice aspectul strict sensoriu şi momentan al lumii şi vieţii, ritmat — desigur nu eterogen, dar totuşi — total autonom faţă de ritmul vieţii extraumane, iar istoria sistematizează, spre deosebire de toate celelalte categorii de atitudini, formal (adică descriptiv), prin- cipiar (adică genetic) şi interdependent (adică sintetic) devenirea, ondu- laţia şi deflexiunile vieţii omeneşti individual-

‡ Cf. Eric Major, *Die Quellen des Kiinstlerischen Schaffens, Munchen, 1913.*

§ Vezi Herodot, încep, şi Thucydides, I, 22.

sociale şi social-individua- lizate, luptătoare şi creatoare.

Despre valorile istorice. Lecţie de deschidere a cursului de istorie antică, ţinut în semestrul de vară 1920 la Universitatea din Bucureşti, cetită în ziua de 11 februarie 1920; în: *Idei şi forme istorice. Patru lecţii inaugurale de Vasile Pârvan,* Bucureşti, Editura Cartea românească S.A., 1920, p. 47—49.

215. Nicolae lorga despre permanenţele istoriei; comunicare la Congresul internaţional de istorie de la Ziirich, septembrie 1938

Nu mă gândesc, bine înţeles, să critic tendinţa, firească, de-a cunoaşte orice amănunt al trecutului şi de-a încerca a-i prinde şi fixa sensul, întru cât e posibil, fiindcă orice are interes pentru istorie, până şi cel din urmă detaliu, putând fi folosit pentru o sinteză, ultima ţinută a unei istoriografii, care, în forma-i cea mai nobilă şi cea mai grea, se poate numi «istoriologie». Orice urmă de viaţă merită a fi păstrată, pentru ea însăşi şi pentru scopul înalt la care poate contribui. Această nesfârşită varietate atrage şi reţine atenţia, răspunde sensibilităţii noastre care vibrează la orice aparţine umanităţii.

Tot ceea ce priveşte fiinţa omenească în toate multiplele ei manifestări ne trezeşte şi ne satisface interesul, şi acest interes, care se hrăneşte zilnic şi din informaţia ziarelor asupra actelor de violenţă sau a cazurilor extraordinare, e cu atât mai viu cu cât e vorba de oameni cari au avut un rol determinant în viaţa epocei lor. E întotdeauna, în aceste descrieri ale unor fapte care ies din comun şi în biografiile acestora de personagii mai mult sau mai puţin cunoscute, câte ceva care poate folosi istoriei, concepute într-un chip mai larg şi mai înalt. Şi apoi, aceste studii în sine formează, nu numai unul din mijloacele cele mai distinse de-a se distra prin lectură, dar şi o contribuţie însemnată la educaţia, bazată pe altceva decât învăţământul tehnic, către care se îndreaptă sforţările actuale ale instrucţiei publice.

Aceasta este, fără îndoială, *istorie*) însă *istoria* însăşi, servindu-se de ea, o depăşeşte.

Ea trebuie să aibă, supt toate aceste strălucitoare şi nesfârşit de multe aparenţe, statornice puncte de sprijin la care să poată fi readusă pentru a construi astfel o altă «ştiinţă» decât aceia, amăgitoare, a codificatorilor filosofici de odinioară, — fără a mai socoti anumite iluzii ale unei sociologii încă atât de individuală şi atât de contradictorie, căzând de acord numai asupra unor formule vagi, de o contestabilă valoare, — sau decât construcţia, personală, însă demnă de luat în seamă, a creatorului de «serii istorice», care a fost, într-o carte peste care nu s-a trecut cu

vederea, A. D. Xenopol. Sunt ceia ce numesc eu «permanenţele», asupra cărora, în mijlocul preocupărilor felurite ale acestui congres, vreau să atrag atenţia, într-un moment în care aceste consideraţii, socotite odinioară de prisos, încep a fi îngăduite, mi se pare, ca o pregătire la ceia ce am numit mai sus «istoriologie».

Dar pentru redactarea chiar a unei noi istorii, la ce pot servi oare aceste constatări ale permanenţelor, reprezentate prin pământ, prin rasă, întru cât se poate vorbi de ea, şi prin ideie, supt toate formele în care se manifestă sau se ascunde?

Ar însemna să răpeşti prezentării istorice orice interes dacă nu te-ai opri şi la accidentele care trebuie să o formeze, la individualităţile care introduc într-însa voinţa lor. Ceva însă trebuie să se simtă mereu sub defilarea aceasta de scene şi de figuri, care, de departe, nu înseamnă tot. Pentru a înţelege, trebuie să recurgi la permanenţele istorice. Ele unesc prin timp şi spaţiu capitolele organismului în mers care e istoria, ele sunt la baza divergenţelor care te izbesc mai întâi şi a capriciilor care atrag curiozitatea. A te sprijini pe ele, înseamnă să adaugi un schelet solid la ceia ce pare supus tuturor fluctuaţiilor. A le desprinde din ţesătura complicată a istoriei, înseamnă a pune notele fundamentale ale adevăratei sale comprehensiuni.

Nu înseamnă să le chemi într-un anume moment, când această comprehensiune lipseşte. Ele trebuie să fie totdeauna de faţă, dar fără a sublinia prea mult prezenţa lor.

De aici vor ieşi comparaţii atât de favorabile pentru o explicare integrală între fenomene de dezvoltare, aparţinând unor regiuni, unor naţiuni şi unor epoci diferite, în care permanenţele sunt aceleaşi sau în care formulele sunt foarte asemănătoare. Pentru a explica mişcarea populară, care în secolul al XlV-lea a dat libertate politică statelor româneşti, şi mai cu seamă celui mai întâi creat, Ţării Româneşti, dându-i putinţa de a învinge, în mai multe rânduri, bandierele cavalerilor de modă franceză ai unui Carol Robert şi ai unui Ludovic, regi ai Ungariei, trebuie să te gândeşti la revoluţia realizată în acelaşi chip de oamenii cantoanelor elveţiene, învingători la Morgarten şi la Sempach şi pentru a-ţi da seama de ceia ce însemna această viaţă românească pe văi, atât de interesantă, alături de istoria acestor cantoane trebuie să o aşezi pe aceia a clanurilor din Scoţia.

Va fi ceva oarecum diferit de produsele fabricate cu atâta metodă de erudiţia contemporană. Dar vor fi, prin acest nou fel de a vedea viaţa umană, cărţi a căror influenţă asupra vieţii actuale va putea fi nesfârşit mai mare. Şi, ceia ce ne trebuie mai ales, în epoca aceasta în care ne amăgim cu zădarnice formule, ascunzând instinctele materiale cele mai grosolane, e un pic din lumina aceasta pe care numai istoria bine concepută o poate răspândi asupra acestui trist prezent.

N. lorga, *Generalităţi cu privire la studiile istorice,* Ediţia IlÎ-a, Bucureşti, 1944, p. 239— 240; 254—255.

216. Dimitrie Guşti: cercetările sociologice monografice (1936)

De ce am socotit cercetările monografice ca mijlocul ştiinţific cel mai potrivit pentru noua perioadă? Mai întâi, pentru că cercetările monografice ne legau de propria noastră ţară. Căile naţionale ale sociologiei încep astfel chiar de la material. Se înţelege că o metodă de lucru nu se aplică numai la un singur fel de realitate, cum ar fi realitatea naţională românească, dar construcţia ştiinţei este determinată în mare parte şi de faptele de care se ocupă. O ştiinţă duce prin trăire, dacă nu şi prin realizarea treptată a faptelor ei fundamentale, la o viziune din ce în ce mai cuprinzătoare a lumii, păstrând totuşi nuanţa originară. De aceea am socotit necesar pentru o viziune românească, la care ar contribui şi sociologia, să începem cu studiul realităţilor naţionale. Tot aşa o ştiinţă socială ajută societăţii cercetate să se cunoască pe sine însăşi, în structura şi puterile ei de viaţă, încât să-şi asigure o conştiinţă de sine realistă, care să o apere de rătăciri şi descurajare. Am socotit că pentru România întregită, în căutarea unei realizări depline a misiunii ei ca popor, sociologia poate să aducă un ajutor hotărâtor. Cercetările monografice şi-au propus în chipul acesta, de la început, cunoaşterea ţării. Cumpănind în aceeaşi ordine de lucruri putinţele unei contribuţii româneşti la ştiinţa universală, nu e greu de observat că tot cercetarea ţării noastre ne asigură cele mai mari perspective. Realităţile sociale româneşti, care au o valoare de cunoaştere cu mult mai mare, de pildă sociologia civilizaţiilor ţărăneşti, nu pot fi studiate de nimeni în condiţiuni mai prielnice (înţelegere sufletească, apropiere în spaţiu, cunoaşterea limbii) decât de cercetătorii români.

În al doilea rând, cercetările monografice ne-au întins un larg câmp de experienţă care ne-a permis chiar de la început contribuţii însemnate în materie de metodă şi tehnică de lucru, nu numai ca material. Monografia ca atare nu este o descoperire românească. Concepţia sau sistemul de sociologie care stă la bază hotărăşte de aproape şi felul lor de a fi. Unii se mulţumesc numai cu studiul familiei, dând precădere, de pildă, bugetului; alţii se mulţumesc cu studiul statistic, alţii cu descrierea rela-

ţiilor sociale ş.a.m.d. Noi am încercat de la început cercetarea sociologică a tuturor aspectelor (deci a totalului), şi nu numai descriptiv, ci şi explicativ, a unei forme fundamentale de viaţă socială, cum este la noi satul. Am ajuns astfel să putem înfăţişa un tip românesc de monografie sociologică, cu multe avantaje faţă de tipurile cunoscute şi practicate în străinătate. Nu e părerea subiectivă a noastră. Sistemul acesta monografic a 638

fost expus pe larg în străinătate (în Franţa şi Germania cu prilejul conferinţelor ţinute la universităţile din Paris, Berlin, Lipsea şi Miinchen, precum şi prin comunicările la congresele internaţionale de sociologie din Londra şi Bruxelles) în faţa celor mai de seamă sociologi ai vremii şi a fost primit şi preluat cu multă căldură. Pentru noi a însemnat o verificare foarte importantă, de care ţinem seamă în activitatea noastră viitoare.

în sfârşit, cercetările monografice mai aduceau un folos care, dacă, nu i se da întotdeauna importanţa cuvenită, a fost totuşi o grijă de căpetenie a noastră. Ele dau putinţa nu numai unor cercetări individuale, ci şi unei munci colective de intensă colaborare între oamenii de ştiinţă şi de dezvoltare crescândă în timp. Cercetările monografice nu corespund ambiţiei personale a unui savant, care ar vrea să păstreze numai pentru el secretul muncii ştiinţifice; ele se adresează unui număr mare de cercetători, fără altă îngrădire decât pregătirea, înlesnindu-se astfel constituirea unor adevărate comunităţi de muncă ştiinţifică, atât de rodnice prin cooperare şi confruntare, numite cu un termen obişnuit: şcoală. Cercetările monografice au dus la cea dintâi şcoală sociologică românească. Dar nu suntem decât la început. Problemele de azi vor isca alte probleme, metodele de lucru vor putea fi lărgite şi desăvârşite. Generaţii de savanţi vor trebui să vină după noi până la totala epuizare a putinţelor de cercetare oferite de monografia sociologică. Astfel, comunitatea de muncă ştiinţifică de azi va putea duce la stabilirea unei tradiţii ştiinţifice, a unui curent puternic de-a lungul timpului.

Dimitrie Guşti, *Sociologie românească,* în: „Sociologie românească[11], an. I, nr. 1, ianuarie 1936, p. 5—7.

217. Nicolae Titulescu: raportul dintre ştiinţă şi politică în activitatea sa, necesitatea unei orientări limpezi în gândirea juridică (1937)

Domnule rector,

Domnilor membri ai Senatului,
Doamnelor şi domnilor,

Primesc astăzi titlul de doctor honoris causa al Universităţii Komen- sky din Bratislava, cu o profundă recunoştinţă.

Datorită gestului dv. şi felului în care l-aţi îndeplinit, această recunoştinţă reuneşte în ea sentimentele cele mai delicate pe care poate să le cunoască inima omenească.

Mai întâi, datorită faptului că aţi binevoit să cinstiţi activitatea mea ştiinţifică şi politică. în ceea ce mă priveşte, ele se confundă. Pentru mine ele sunt contopite într-un singur tot

pentru că felul în care mi-am dus activitatea politică nu mi-a îngăduit nici un moment să rup legăturile cu activitatea mea ştiinţifică. în adevăr, în domeniul politic am aplicat întotdeauna legile ştiinţei iar în domeniul ştiinţific am aplicat întotdeauna regulile experienţei, pe care viaţa mi le dezvăluia la fiecare pas al carierei mele politice.

Trăim într-o epocă tulbure cum n-a mai fost alta până acum în istorie. Se spune că voim să evităm războiul, dar el este foarte aproape de noi, iar ochii noştri refuză să-l vadă. Se spune că lumea este lipsită de o doctrină care să constituie firul călăuzitor. Şi totuşi avem sub ochii noştri două doctrine: una mai restrânsă care luptă să realizeze unitatea Europei, pe baza ideologiei sale; cealaltă mai generală, dar care încă nu şi-a dat seama de ameninţarea care o pândeşte, şi care, nu numai că nu a pornit lupta pentru legitima sa apărare, dar nici nu a contribuit cu nimic la organizarea intereselor care trebuie să preceadă această luptă. Se spune că se vrea să se trăiască sub domnia legii internaţionale şi, totuşi, se asistă nepăsător la încălcarea ei regulată şi la divinizarea celor care o înfăptuiesc, fericiţi, dacă aceştia din urmă, consimt să accepte o convorbire, deşi faptele săvârşite nu sunt niciodată puse în discuţie.

Astăzi lumea simte o nevoie care le precede pe toate celelalte: „Ordinea în gândire".

Dacă o asemenea ordine nu se va restabili cu cea mai mare grabă, tot ce se va face va fi de prisos iar omul va decade mai jos decât în vremea triburilor primitive, căci cel puţin, în acea epocă, soarta care îl aştepta era înălţarea, pe când soarta care l-ar aştepta pe omul de mâine, în condiţiile actuale, ar fi durerea unei prăbuşiri de pe culmi în fundul prăpastiei.

Nicolae Titulescu, *Conferinţa rostită la Universitatea din Bratislava cu prilejul decernării titlului de doctor honoris causa, 19 iunie 1937,* în: *Discursuri,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, p. 569—750; 570—571.

218. Mihail Sadoveanu despre poezia populară; discurs de recepţie la Academia Română (9 iunie 1923)

între zădarnicele şi trecătoarele lucruri ale oamenilor, singură arta sparge negura viitorimilor. Ambiţii nemăsurate, războaie glorioase, împărăţii bogate, toate cad în pulbere ca într-un mormânt opac. Ci sufletul popoarelor alese pietrificat în opere de artă şi glasul inimii lor, după ce s-au alinat deşertăciunile, mult timp încă stăruesc, ca şi

Lumina stelei ce-a murit. . .

Din ce a fost al înaintaşilor, din ce va fi al nostru, nimic nu va rămânea unui mileniu viitor decât o linie graţioasă şi o dulce împerechere de sunete care vor purta numele nostru dacă vor avea pecetea sufletului nostru. De aceea artiştii, cu faţa în lumină nouă de auroră, trebuie să-şi plece urechea spre trecut şi spre popor.

Şi mai ales la noi spre popor.

La începutul secolului trecut, cele dintâi manifestări puternice în literatura noastră au fost ale acelor scriitori care, treziţi de cuvântul lui Herder, au ascultat glasul poporului, necunoscut şi nepreţuit până atunci. Alecsandri, Russo, Negruzzi, — dar mai ales Alecsandri, încep să caute în munţii şi văile patriei, în satele umilite cântecele neamului, aceste răsunete ale puţinelor bucurii şi a nesfârşitelor dureri ale trecutului**********.

Se înţelege că nu voi face aici nici un fel de studiu şi nici un fel de analiză a poeziei populare. O cunoaşteţi cu toţii, şi e de ajuns. Voi aduce înaintea domniilor voastre numai câteva impresii. Vădit este că în această manifestare artistică poporul nostru, pe lângă răsunetul durerilor şi bucuriilor, şi-a pus caracterele sufleteşti. Prin aceasta literatura noastră populară are ceva al său propriu, deosebit de al altor neamuri — şi asta e îndestulător ca să poată porni de la ea o literatură cultă originală ca a noastră. De altfel pe cercetătorii literaturilor nu-i interesează şi nu-i vor interesa decât literaturi cu caractere specifice ale neamurilor, — pe lângă acel general omenesc comun tuturora. Fiecare neam trebuie să-şi aducă nota sa în armonia obştească. La urma urmei, de undeva trebuia să pornim. Unii au început să purceadă de la artificialităţi şi imitaţii străine. N-au adus însă lucrări de ale noastre şi de valoare decât acei care au avut în vedere elementul statornic al neamului nostru, poporul cu limba lui.

Academia Română. Discursuri de recep- ţiune, LVI, *Poezia populară.* Discurs rostit la 9 iunie 1923 în şedinţă solemnă, sub preşedinţia A.S.R. principelui moştenitor, de Mihail Sadoveanu. Cu răspunsul d-lui G. Bogdan-Duică, Bucureşti, 1923, p. 7—9.

219. George Enescu despre muzică; discurs de recepţie la Academia Română

(22 mai 1933)

Acel cărui graiul românesc îi datoreşte atât de mult are astăzi aci de urmaş pe cel mai umil slujitor al muzicii, al unui grai izvorât din inimă şi menit s-aducă dragoste şi-nfrăţire printre cei pe care îi despart credinţi şi obiceiuri deosebite. Muzica este un grai în care s-oglindesc, fără posibilitate de prefăcătorie, însuşirile fizice ale omului, ale popoarelor.

Prin ea sufletul blajin şi visător al românului a devenit

********** Continuă istoria preocupărilor privind poezia populară.

cunoscut lumii, făcând pe străini să exclameze: „Un popor care cântă doina atât de duios, trebuie să fie nobil şi bun la inimă!“

încă din cea mai îndepărtată antichitate poezia şi muzica, cuvântul şi tonul au mers mână-n mână, adesea contopindu-se, completându-se.

Cuvântul aruncă lumină vie asupra sentimentelor, descriindu-le, pre- cizându-le-n chip plastic. Graţie cuvântului gândirea sa poate formula.

Muzica, revărsându-se-n adâncurile sufletului pătrunde, misterioasă, în cele mai tăcute taine ale simţirii. Din îmbinarea cuvântului şi-a muzicii s-au născut şi se vor naşte opere divine, nemuritoare. Astăzi, pentru întâia dată, Academia Română, sanctuar al cuvântului, îşi deschide porţile spre a primi muzica sub cupola sa.

Este o zi de o-nsemnătate deosebită. Este o zi de dulce bucurie, când în templul cugetării şi al înţelepciunii, solemn păşeşte Euterpe, muza mândră şi binefăcătoare!

Academia Română. Discursuri de recep- ţiune, LXIV, *Despre lacob Negruzzi şi despre intrarea muzicii în Academia Română.* Discurs rostit la 22 mai 1933 în şedinţa solemnă sub preşedinţia de onoare a M.S. regelui de George Enescu. Cu răspunsul d-lui G. Ţiţeica, Bucureşti, 1933, p. 8.

220. Gheorghe Petraşcu: O privire asupra evoluţiei picturii româneşti; discurs de recepţie la Academia Română (1937)

Anul trecut, chemându-mă între d-voastră spre a reprezenta pictura aţi făcut-o ca o recunoaştere că şi această manifestare a spiritului românesc a câştigat o însemnătate din ce în ce mai mare. Fără legătură cu pictura religioasă, care, supusă unor legi fixe, a rămas arhaică şi lipsită de elementele ce puteau ajuta înflorirea artelor moderne, acestea se nasc şi evoluiază odată cu primenirea morală şi evenimentele politice liberatoare întâmplate în veacul trecut. Astfel, dezvoltarea lor numără numai 70—80 de ani, luându-şi avântul în urma contactului pe care primii noştri pictori îl au cu civilizaţia Apusului. Drumul străbătut atât de repede face impresia că apatia unui timp îndelungat s-a răzbunat în elanul şi hărnicia cu care aceşti fundatori şi-au îndeplinit menirea.

Dacă eu nu am avut predecesor în sânul acestei adunări, am avut înaintaşi iluştri, care au contribuit cu darul şi cu munca lor la creşterea artelor româneşti. Lauda ce voi să le aduc aici e cu atât mai meritată, cu cât viaţa le-a fost mai simplă şi opera mai desăvârşită.

Astăzi, un număr de pictori mult mai mare duce mai departe cu aceeaşi râvnă drumul tras atât de măiestrit de înaintaşii lor. Aceleaşi preocupări de colorişti înnăscuţi, acelaşi bun simţ, fără extravaganţe şi exagerări de prisos, fiind specificul picturii româneşti, ea va aduce plasticii universale — în această direcţie — contribuţiuni noi, demne de luat în seamă.

Cum amintirea popoarelor trăieşte mai ales prin arta lor, şi

cum locul în stima lumii îl dobândesc prin civilizaţie şi cultură, mai ales prin ceea ce e original în această cultură, cu personalităţi evocate în faţa d-voastră, am convingerea că acest neam e sortit să nu piară niciodată, ci, dimpotrivă, să se înalţe tot mai sus.

Ş-acum domnilor, pentru că această cuvântare de rigoare a fost făcută de un pictor, neobişnuit cu astfel de îndeletniciri, voiesc să-i aduc un sprijin, un fel de contrafort, dăruind Academiei Române un tablou ce reprezintă „Interior de atelier de ţară“, pildă şi imbold viitorilor academicieni pictori, şi poate o modestă piatră fundamentală pentru viitoarea galerie de arte din palatul Academiei Române.

Academia Română. Discursuri de recep- ţiune, LXX, O *privire asupra evoluţiei picturii româneşti.* Discurs rostit la 22 mai 1937, în şedinţă solemnă de Gh. Petraşcu. Cu răspunsul d-lui prof. C. Rădulescu-Motru, Bucureşti, 1937, p. 3; 13—14.

221. George Călinescu despre „Istoria literaturii române de la origini şi până în prezent“ (1941)

Prezenta operă nu iese din goluri. Ea reprezintă o jumătate de pas mai înainte peste munca onestă mai totdeauna, câteodată excelentă, a atâtor arhivişti şi istorici literari. Nu s-a făcut tot ce era de trebuinţă, dar s-a făcut mult şi sunt cercetători foarte modeşti, dedicaţi unei singure chestiuni, cari au adus contribuţii de toată lauda. N-am făcut decât o jumătate de pas, dar acest mic spaţiu înseamnă parcursul de la istoria literară de pură erudiţie la întâia istorie a literaturii române în înţelesul propriu.

Pentru a se înţelege acest lucru trebuie să atragem atenţia asupra unui aspect particular istoriografiei literare române de până acum. Existau trei feluri de specialişti. [. . .]

Rezultatul acestei stări de lucruri e nu se poate mai supărător. Niciodată nu s-a vorbit mai mult de tradiţie ca în ultimul deceniu. Unii au tăgăduit-o, necunoscând altă literatură decât cea contemporană, alţii au afirmat-o, nu mai pregătiţi, spre a dovedi că tradiţia trebuie interpretată apriori în sensul vederilor lor. Discuţiile au forma cea mai fantezistă pentru că niciuna din părţi nu se sprijină pe documente incontestabile, în definitiv tradiţie nu înseamnă altceva decât înaintare organică după legi proprii şi nu este îndoială că organicul există în literatura română. Se cade doar să-l descoperim, fără prejudecăţi, şi mijlocul nimerit este de a scrie o istorie literară bine informată, însă de substanţă, nu de nume proprii şi de cifre. Oricât ar ţine seamă de univers, o adevărată critică îşi stabileşte scara de valori în cuprinsul literaturii sale (asta înseamnă tradiţie). Dacă vorbeşte de Proust, criticul francez îşi caută instrumentele de comparaţie îndărăt şi trecând prin naturalism şi realism poate ajunge până la memoralistică pe de o parte şi la portretistica clasică pe de alta. Prin urmare el are de determinat cum au fost depăşite unele metode, cum au fost

disociate altele. în fond Proust e un memorialist care a profitat de filosofia lui Bergson. Aşa ar trebui să procedeze şi criticul nostru. Un romancier român se cuvine să fie scrutat în întreaga perspectivă a prozei noastre fără a se exagera înrâuririle străine, căci fundamentul va fi în

mod fatal, prin factorul geografic, tradiţional. Camil Petrescu pare prous- tian, dar el nu a putut împrumuta de la Proust decât elemente superficiale de expoziţie. în romanele sale găsim eterna opoziţie, caracteristică civilizaţiei noastre, între o lume aprigă, dotată să parvină, şi intelectualul delicat, care rămâne un învins. Oriunde, eroul francez izbuteşte în dragoste, eroul român rămâne un „neînţeles". La drept vorbind, noi am avut cronicari literari de mare talent, critici încă nu, pentru motivul arătat mai sus că nu e cu putinţă o critică fără perspectivă totală istorică, deci fără tradiţie. Scopul acestei cărţi este de a da un impuls acelei vizionări integrale de la care decurge apoi critica. Scriitorii noştri sunt în majoritatea cazurilor foarte puţin cunoscători ai literaturii naţionale şi refractari la comparaţiile în cerc închis. A lua drept coordonate într-un articol despre I. Barbu pe Conachi, Bolintineanu, Anton Pann pare un lucru scandalos şi jignitor. Un poet român se compară numai cu poeţi din afară, cu Edgar Poe, Mallarme, Paul Valery. Şi totuşi metoda legitimă e cea dintâi.

Nu pentru satisfacţii de critic şi istoric literar am întreprins această operă. Cei care cunosc mai de aproape activitatea noastră ştiu că critica (deşi pentru unii mai notorie) ne este o preocupare secundară, la care am fi renunţat, dacă ar fi îngăduit condiţiile literaturii actuale. însă formaţia noastră nu înţelegea eforturi literare în gol. Oricât de spontane ar fi actele de creaţie, ele profită de experienţele trecutului şi se produc mai bine în mediu tradiţional. Dacă fiecare pictor ar inventa mereu perspectiva şi uleiul, o mare energie s-ar risipi inutil. O asemenea conştiinţă de tradiţie n-am găsit-o când am început a scrie. Şi atunci am hotărât să ne documentăm pentru noi. Natura studiilor universitare şi lucrările istorice făcute la Roma ne-au dat familiarizarea cu epoca veche, câţiva ani de critică de jurnal ne-au dat prilejul unui contact deplin cu literatura actuală. Pentru epoca mijlocie a clasicilor am ales doi scriitori de bază pe care i-am studiat monografic (Eminescu, Creangă). Câte unul n-a înţeles scopurile noastre şi asta s-a văzut cu prilejul studiului critic asupra operei lui Eminescu. A trebuit, spre a avea materialul întreg de caracterizare, să studiem mss. eminesciene, să descoperim linia tematică, să citâm din ele ca dintr-o operă tipărită. Cutare pedant n-a văzut aci decât o operaţie de publicare de texte (ce n-a fost în gândul nostru) şi ne-a căutat noduri în papură. Altcineva s-a arătat fără interes pentru laturea documentară, cerând doar o sută de pagini de portreistică, ce nu s-ar fi putut da totuşi fără pregătirea necesară. Cine citeşte azi capitolul nostru despre Eminescu, aşa de altfel informat decât articolele obişnuite, va înţelege ce sforţări trebuiesc făcute pentru o sută de pagini de critică curentă. Astfel de sforţări nu cad în alte literaturi în sarcina criticului şi a istoricului literar ci a arhiviştilor. Din nefericire, deocamdată, la noi criticul trebuie să facă de toate.

în aceste timpuri de suferinţă naţională, o astfel de carte

nepărtinitoare trebuie să dea oricui încrederea că avem o strălucită literatură, care, pe de altă parte, în ciuda tuturor efemerelor vicisitudini, se produce pe teritoriul României Mari, una şi indivizibilă, slujind drept cea mai clară hartă a poporului român. Eminescu în Bucovina, Haşdeu în Basarabia, Bolintineanu în Macedonia, Slavici la graniţa de vest, Coşbuc şi Rebrea- nu în preajma Năsăudului, Maiorescu şi Goga pe lângă Oltul ardeflean

sunt eternii noştri păzitori ai solului veşnic. Şi după toate, după o prea lungă desconsiderare de noi înşine, e timpul de a striga cu mândrie, împreună cu Miron Costin:

„NASC ŞI ÎN MOLDOVA OAMENI!”

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent,* Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 5—6.

222. Vasile Pârvan despre „Getica” (1926)

în a<nul) 1871, Alexandru Odobescu instituia, prin Academia Română (pe atunci «Societatea Academică»-), un premiu pentru cea mai bună lucrare «asupra popoarelor care au locuit ţările române de-a stânga Dunării mai înainte de cucerirea acestor ţări de către împăratul Traian». Grigore Tocilescu, pe atunci student, fu ispitit de subiect şi în 1876 îl prezentă ca teză de doctorat la Praga. în anul următor, el înainta Academiei teza sa «după o prefacere radicală» şi obţinea premiul. Cartea sa, cu titlul *Dacia înainte de Romani* apărea în 1880, în voi. X al *Analelor) Societăţii) Acad(emice) Rom{âne).* în aceeaşi vreme cu Tocilescu, învăţatul sas Cari Gooss, după o conştiincioasă anchetă arheologică în Ardeal *(Chronik d(er) arch(ăeologischer) Funde Siebenbwrgens)*[†], scrisese lucrarea sa de sinteză, *Skizzen zur vorroischen Culturgeschichte der mittleren Donaugegenden*[‡], ambele publicate în *Archiv. d(es) Ver(eins) f(ur) siebenb(urgische) Landesk(unde)*[§] *pe 1876 şi 1877).* în pregătirea pentru tipar a lucrării sale, Tocilescu folosi din plin lucrarea lui Gooss, apărută înainte de a sa. Interpretările şi concluziile greşite ale lui Gooss se regăsesc deci şi la Tocilescu. Douăzeci de ani după aceste lucrări, F. v. Pulszky publica în 1897, la Budapesta, cartea sa, în două volume, *Magyarrorszăg Archeoloqiâja*[*]. Din nenorocire această lucrare nu aprofunda suficient chestiunile privitoare la epoca şi ţinuturile de care ne ocupăm. Contemporan, Nicolae Densuşeanu scria romanul său fantastic *Dacia preistorică,* plin de mitologie şi de filologie absurdă, care la apariţia sa (postumă: 1913) deşteaptă o admiraţie şi un entuziasm nemărginit printre diletanţii români în arheologie. în sfârşit, în 1912 d. I. Andrieşescu îşi luă doctoratul la Iaşi cu o *Contribuţiune la Dacia înainte de romanii,* tratând amănunţit şi

[†] *Cronica descoperirilor arheologice din Transilvania.*

[‡] *Schiţe despre istoria culturii preromane a basinului mijlociu al Dunării.*

[§] *Arhiva Uniunii pentru izvoarele istorice ale Transilvaniei.*

[*] *Arheologia Ungariei.*

conştiincios chestiunea *neoliticului* din Dacia.

Acum trei ani, când am pornit cercetările pe teren privitoare la protoistoria daco-getică, nu exista, deci, în nici o limbă, nici o carte utilizabilă, de informaţie şi orientare generală ştiinţifică asupra subiectului.

Am reluat dară, în lucrarea de faţă, aproape fără nici o putinţă de sprijin pe lucrări precedente de total, protoistoria Daciei în cele douăsprezece secole care au curs de la primul contact al Daciei cu cultura villanoviană şi până la sfărâmarea regatului lui Decebalus. Am arătat mai jos, în text, în note şi sub ilustraţii, cu o strictă punctualitate, tot ce datoresc, ca studii anterioare de amănunt şi ca material publicat, ori

numai adunat, înainte de mine, oricui: până şi celui mai modest şi mai inocent diletant rural. Se va dovedi astfel mai uşor decât în alte scrieri contemporane partea nouă de cea veche.

Pentru lipsurile şi greşelile ce se vor găsi mai jos sunt eu singur răspunzător; voi căuta a le îndrepta prin alte lucrări ori la o nouă ediţie a acesteia. Pentru executarea desenelor inedite de mai jos am a mulţumi vechiului meu colaborator la Muzeu, d. D. Pecurariu.

Vasile Pârvan, *Getica. O protoistorie a Daciei,* Bucureşti, Cultura Naţiomală, 1926, p. 1—2.

223. Liviu Rebreanu despre romanul „Pădurea Spânzuraţilor”

Pădurea Spânzuraţilor s-a născut dintr-o fotografie pe care mi-a arătat-o un prieten, la sfârşitul anului 1918. Fotografia reprezenta o pădure plină de cehi spânzuraţi în dosul frontului austriac dinspre Italia. Prietenul pleca la Conferinţa păcii, unde fotografia avea să demonstreze cum au fost trataţi cehii de către conducătorii monarhiei austriece.

Fotografia m-a impresionat puternic şi m-a urmărit multă vreme. Auzisem că execuţii similare ar fi suferit şi mulţi români. Mi se povestise că chiar la Bistriţa, deci în ţara mea, au fost spânzuraţi mai mulţi preoţi şi ţărani bucovineni.

Aveam o nuvelă proaspătă, *Catastrofa,* al cărui erou, român şi ofiţer în armata austriacă, e adus de împrejurări să lupte contra armatelor româneşti. Sub impresia fotografiei cu cehii spânzuraţi, m-am hotărât să reiau pe eroul meu din *Catastrofa* pentru un roman, care să se cheme *Pădurea Spânzuraţilor.* Anecdota romanului s-a închegat singură şi repede: Voi face o asemenea pădure cu spânzuraţi în Bucovina, unde oamenii executaţi vor fi toţi români. Eroul meu, văzând atâţia oameni ucişi de către înşişi conducătorii patriei pentru care el luptă şi-şi primejduieşte viaţa, se revoltă şi sfârşeşte în ştreang, în aceeaşi pădure, după ce zadarnic a încercat să treacă dincolo la români.

în vremea aceea transcriam pentru tipar pe *Ion.* Planul noului roman mă preocupa însă mereu, deşi mai mult anecdotic. Era un subiect cerebral, în care toată desfăşurarea se înfiripa de asemenea pe date cerebrale ...

Câteva luni mai târziu, am aflat că un frate al meu, despre care familia mea credea că ar fi prizonier undeva prin Rusia, că acel frate al meu, student devenit ofiţer artilerist în armata austriacă, adus să lupte pe frontul românesc împotriva românilor, a încercat să treacă la români; a fost însă prins, condamnat şi executat prin ştreang, încă din mai 1917, Nu se ştia nici localitatea unde a fost executat, necum împrejurările sau oricare amănunte. în epoca aceea tulbure, când ostilităţile la noi încă nu încetaseră de tot, n-aveai nici de unde să iei

informaţii.

A trebuit să mai treacă câteva luni până ce am putut descoperi aproximativ regiunea unde s-a întâmplat tragedia aceasta a unui tânăr de 22†† de ani. între timp, isprăvisem transcrierea lui *Ion* şi acum în toate nopţile, în faţa biroului, mă zbuciumam cu *Pădurea Spânzuraţilor.* Am început romanul de vreo patru ori, câte treizeci până la cincizeci de pagini. Simţeam însă că n-am nici ritmul, nici atmosfera. Mă înverşunam în fiecare noapte şi lucrul era în zadar. în schimb, în vreme ce scriam, în liniştea apăsată, am început să percep nişte bătăi uşoare în fereastra mea, delicate ca ale unor degete imateriale. Deschideam, cercetam întunericul. Nu era nimeni şi nimic. . . Când însă bătăile acestea misterioase s-au repetat, nopţi de-a rândul, insistent — fiindcă sunt, repet, credincios şi superstiţios — mi-am zis că nu poate fi decât sufletul fratelui meu, care cere îngrijirea creştinească ce nu i-a fost desigur acordată.

Şi atunci am pornit să caut şi să găsesc negreşit, orice ar fi, mormântul fratelui spânzurat. Şi, după multe cercetări şi destule peripeţii, l-am descoperit în sfârşit, la Ghimeş, într-o livadă, la marginea fostei frontiere. Locul nu era nici măcar însemnat. De abia cu ajutorul groparului din sat am putut stabili unde a fost judecat şi îngropat. Am fost în casa primarului de pe vremuri, unde a fost judecat şi osândit. Am fost în odăiţa în care şi-a petrecut ultimele ceasuri şi de unde a plecat la supliciul suprem. Am trecut în satul vecin, în Făget, unde a avut ultima reşedinţă. Am cunoscut pe preotul român, care-i fusese prieten, dar care n-a fost admis să-l însoţească la moarte. Am vorbit cu o fată de ţăran, sprintenă, frumuşică, la care am găsit câteva răvaşe de-ale lui. Primarul mi-a dăruit şapca lui fără cozoroc pe care a trebuit să o schimbe cu o pălărie civilă când a pornit pe ultimu-i drum pământesc .. . L-am dezgropat apoi şi osemintele le-am mutat dincolo de pârâul care fusese graniţă, pe vechiul pământ românesc, aşa cum ceruse el în ultimele momente şi cum nu i se admisese.

Şi de-atunci am putut scrie liniştit la *Pădurea Spânzuratelor.* Au încetat bătăile misterioase în geam, am găsit un început care m-a mulţumit şi o semnificaţie pentru eroul romanului ...

Liviu Rebreanu, *Jurnal,* I. Text ales şi stabilit, studiu introductiv de Puia Florica Rebreanu. Addenda, note şi comentarii de Niculae Gheran, Bucureşti, 1984, p. 315—317.

224. George Călinescu despre Nicolae lorga, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi şi Lucian Blaga

†† Mai exact: împlinise 25 de ani.

a) Nicolae lorga

Schimbând ceea ce-i de schimbat, N. lorga a jucat în cultura română, în ultimele patru decenii, rolul lui Voltaire. Personalitatea lui e covârşitoare. Minor în fiecare activitate în parte, foarte conservativ şi îmbibat de prejudecăţi, dar răzvrătit continuu, sărind cu iuţeală de la o atitudine la alta, şi totdeauna tolerat în nestatornicie printr-o bună credinţă care se simte, N. lorga apare masiv privit de| departe, prin numărul uriaş de tomuri scrise şi prin multiplicarea preocupărilor. Totuşi, imensa operă e ocupată mai mult cu personalitatea şi omul va trăi mai ales la modul eroilor din istorii şi în măsura în care va fi evocat. Istori-

cului i se aduc învinuiri din ce în ce mai vehemente, dar în fond de puţină importanţă. Este foarte adevărat că N. lorga citează uneori din memorie (aşa făceau şi vechii eruditi), că uneori se obstinează a nu corecta greşeli evidente, că adoptă ideea cea mai puţin probabilă, pentru a evita pe cea justă. în istoria literaturii citează articole care nu cuprind nimic alceva decât recenzări de opere ştiute, îşi face un aparat critic cu totul fictiv. în critică pretenţia ştiinţifică se demască mai uşor, acolo totul fiind chestiune de substanţă. Dar în istoria politică N. lorga ştie atât de multe, a călcat cu mintea lui atâtea documente încât memoria lui însăşi va avea tăria unui document. Numărul lui de erori, foarte mic, trebuie raportat la imensul material pe care l-a cunoscut. El e un specialist total, un istoric care a sorbit apa tuturor. Nu este cu putinţă să-ţi alegi un domeniu oricât de îngust şi umbrit din istoria română fără să constaţi că N. lorga a trecut pe acolo şi a tratat tema în fundamentul ei. Multă vreme istoricul următor va fi osândit să corecteze, să sporească sintezele lui N. lorga (de unde şi critica tehnică), plăcerea de a intra într-o pădure virgină îi va fi refuzată. Cunoaşterea aproape monstruoasă a istoriei universale şi române în cele mai mici detalii, direct de la izvoare, i-a îngăduit istoricului să improvizeze la cerere şi în timp scurt istorii parţiale: monografii de oraşe, de domnii, de familii, istorii de relaţii, istoria bisericii, istoria armatei, istoria comerţului, istoria literaturii, istoria călătorilor străini, a tipăriturilor. Şi aceastea nu sunt simple îndreptare, sunt sinteze complete, exhaustive, uneori disperant de amănunţite, egoiste în note până a nu lăsa altuia bucuria unui adaos. Sintezele se pot reface mai „ştiinţific[41] tipograficeşte, amenda pe ici pe colo, în substanţă ele rămân monumente definitive de care trebuie să se ţină seama. lorga este în istorie Virgiliu, Sf. Paul şi Beatrice laolaltă, care te conduce din ceput matură, afară de izolate şi fireşti şovăiri. [. . .]

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent,* Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 542.

b) Mihail Sadoveanu

Mihail Sadoveanu, originar prin familie din Oltenia (Sadova), s-a născut la 5 noiemvrie 1880 în Paşcani ca fiu al lui Alexandru Sadoveanu, avocat, om bărbos şi bine trăitor, şi al Profirei Ursachî, strănepoată de baci din nordul Moldovei. Şcoala primară a făcut-o cu domnul Busuioc, gimnaziul la Fălticeni, liceul la Iaşi (Liceul Naţional). S-a căsătorit în 1901 şi a avut mulţi copii, pe care i-a crescut patriarhal, făcând uz şi de bici. Vânează, joacă şah şi se ocupă de gospodărie.

Chiar de la întâiul volum, *Povestiri,* M. Sadoveanu îşi definea temele sale fundamentale de la care n-avea să se mai abată, cu o artă de la început matură, afară de izolate şi fireşi şovăiri. [. . .]

Luat în totalitate, M. Sadoveanu e un mare povestitor, cu o capacitate de a vorbi autentic enormă, asemănător lui Creangă şi lui Caragiale, mai inventiv decât cel dintâi, mai poet decât cel de al doilea, deşi fără

echilibrul artistic al lui Caragiale. Prin gura sa vorbeşte un singur om, simbolizând o societate arhaică, dar spre deosebire de Eminescu, societatea aceasta este analizată în toate instituţiile ei. Opera scriitorului e o arhivă a unui popor primitiv ireal: dragoste, moarte, viaţă agrară, viaţă pastorală, război şi asceză, totul e reprezentat. Cu o inteligenţă de mare creator, scriitorul a fugit de document, ridicându-se la o idee generală. Dacă Sadoveanu n-a creat oameni, a creat însă un popor de o barbarie absolută, pus într-un decor sublim şi aspru, măreţ, fabulos, dotat cu instituţii geto-scitice, formulate pe cale imaginativă. Ca şi Chateaubriand, Sadoveanu creează întâi un Univers pentru a-şi aşeza făpturile sale, care nu sunt însă mişcate ca la romanticul francez de melancolii stilizate ci de porniri instinctive, tăcute şi rituale. Goticul, muzicalul nu intră în cpera sa, care ar fi clasică, dacă echilibrul n-ar fi stricat în sensul rigidităţii. Idilicul lui Sadoveanu e în înţelesul cel mai larg asiatic, scitic (fără înnegurări slave), revărsat într-o netulburată placiditate, într-o cantitate mută.

Omul însuşi personifică în chipul cel mai izbitor opera: voinic, trup mare, cap voluminos, gesturi cumpănite de oier, vorbire îmbelşugată, dar prudentă şi monologică, ocolind disputa; însă lăsarea în jos a gurii, zâmbetul împietrit al feţii aduc pe faţă o nepăsare ferină; ochii, nelămuriţi, reci, venind de departe şi trecând peste prezent sunt ai unei rase necunoscute.

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent,* Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 545.

c) Tudor Arghezi

Cu Tudor Arghezi s-a întâmplat în literatura română un lucru foarte ciudat, asemănător în parte cu soarta lui Paul Vallery, dar complicat în aşa chip cu alte probleme încât formează astăzi un caz iritant pentru mulţi. Poetul şi-a făcut adevăratul debut în 1904 la o revistă necunoscută, *Linia dreaptă,* după ce totuşi, începând din 1896, când avea 16 ani, ascuns sub alt pseudonim, Ion Theo, publicase versuri juvenile cu binecuvântarea lui Al. Macedonski în *Liga ortodoxă,* în *Revista modernă* (dir.: Constant Can- tilli) şi *Vieaţa nouă* (dir.: D. Casseli, Arist. Cantilli, I. Costin) a continuat apoi în 1910 la *Viaţa socială, Viaţa Românească* şi alte reviste pentru ca să se înfăţişeze în fine cu un volum abia în 1927, când avea 47 de ani. Deşi pamfletele sale circulau prin publicaţiile cu nuanţă politică, lumea literară n-a relevat niciodată însuşirile lor artistice şi, fapt caracteristic, critica însăşi le-a ignorat ca atare. în 1914 *Flacăra* (III, nr. 37), care aduna laolaltă bătrâni şi tineri, ironiza pe obscurul scriitor, clasificându-l printre valorile „cu totul străine literaturii". După război, E. Lovinescu deschidea în *Sburătorul* seria obişnuitelor atacuri împotriva aşa zisei ab- jecţiuni a pamfletarului. Se poate afirma că mediilor literare oficiale (exceptând obscurul şi el cenaclu al lui Macedonski) Tudor Arghezi le-a fost aproape necunoscut până în preajma apariţiei *Cuvintelor potrivite.* Abia după 1922 numele poetului începe să pătrundă în cercurile de scriitori. Surprins de această existenţă, E. Lovinescu o înregistrează tardiv, dealtfel cu o prudenţă şi un spirit sceptic pe care le păstrează până la

sfârşit. între 1904 şi 1927 s-au făcut şi desfăcut multe glorii. O. Goga, Iosif, Cerna, Anghel, Minulescu, Pillat, Demostene Botez, Blaga, Crainic, Barbu şi atâţia alţii şi-au cucerit reputaţia înaintea celui de-o vârstă sau mai în vârstă decât ei. Tudor Arghezi s-a coborât poate tocmai din cauza aceasta ca un bolid. Fu proclamat „un nou Eminescu", socotit de unii cel mai mare poet de la cântăreţul *Luceafărului.* Această glorie târzie şi repede a avut un larg efect asupra liricei contemporane şi înrâurirea a fost profundă. Dar semnele reacţiunii s-au ivit aproape imediat, luând pretexte felurite. Ion Barbu, cel dintâi, denunţă „facilitatea" poeziei argheziene. Apoi începură atacurile pe tema imoderaţiunii verbale, înteţite în aşa măsură şi cu aşa sistem, încât în anumite cercuri didactice s-a născut un fanatism întors. Sub protecţia acestei agresiuni se produc noi defecţiuni. N. Davidescu şi Al. A. Philippide fac rezerve, critica se abţine de la o judecată totală, admirând convenţional şi încetând obiecţii izolate. Oricât de supărător ar fi lucrul, observaţia obligă să recunoaştem că altfel decât în cazul lui Eminescu, al lui Coşbuc, al lui Goga, opinia intelectualităţii refuză să acorde lui Arghezi întâietatea, deşi prin prestigiul poetului şi prin mijlocirea mediului academic poezia argheziană este citită şi răspândită şi chiar studiată după clişee de pe acum constituite (religiozitate, plasticistate, limbă). Oameni cultivaţi declară că nu înţeleg această poezie care „nu vorbeşte inimii". în sfârşit, admiţând valoarea lui Arghezi, cei mai mulţi sunt scandalizaţi de compararea cu Eminescu ce li se pare o profanare.

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent,* Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 724—725.

d) Lucian Blaga

Lucian Blaga e cel dintâi care a încercat să ridice un sistem filosofic integral, cu ziduri, cu „cupolă" şi să dea acestei filosofii o aplicare la realităţile naţionale. Meritul este în afară de orice discuţie. Oricât de nedumeriţi s-ar uita profesorii de filosofie universitară, adevărata gândire românească se inaugurează aici. Sistemul a avut ecou mai ales printre literaţi şi nu printr-o înţelegere dintre cele mai potrivite. Dar acesta e un fenomen care se petrece îndeobşte. Lucian Blaga posedă o bună pregătire filosofică şi are multă fantezie, fiind cu mult mai puţin un cap abstractiv, un creator de idei. E adevărat că orice sistem impune în definitiv prin imaginaţie, însă poezia metafizicianului aparţine sentimentului logic. Filosofia lui Blaga produce o plăcere vizuală, plastică, şi e opera unui poet liric lipsit (ca să ne exprimăm printr-o exagerare sugestivă) de „idei generale". Da! Opera lui Ibrăileanu e mai sofistică, în înţelesul bun, mai

dialectică şi deci mai stimulatoare de gândire decât aceea a lui Blaga, care în schimb aduce voinţa de construcţie ce ne lipsea. Tentativa poetului ardelean nu va rămâne fără solide urmări. Pentru a-şi satisface „patima azurie”, filosoful îşi alege o metodă gnoseologică şi calea sa e a iraţionalului, la' punctul unei minus-cunoaşteri, într-o zonă trans-logică şi trans-concretă, în care antinomiile care supără logica dau presimţirea

unor „mistere potenţate”. în fond dar ni se propun intuiţia frenetică, revelaţia mitologică a inteligibilului şi această mistică n-ar constitui o „metodă”, dacă nu ni s-ar oferi şi un mijloc de control, acela negativi al experienţei care nu infirmă o metafizică. Prin urmare filosoful călătoreşte în pură aventură ilogică, până ce dă de o construcţie care scapă de refuzul experimental. Prin metodă frenetică ajunge la nu conceptul ci existenţa indemonstrabilă (şi teatrală) a Marelui Anonim, căruia îi face un portret psihologic, constituind baza genezei. Personajul este un tot unitar „de o maximă complexitate substanţială şi structurală”, o existenţă pe deplin autarhică, adică suficient sieşi (autorul are conştiinţa că propune „un mit metafizic”). Fiind perfect, Anonimul n-ar putea genera decât „toturi divine”, concurându-se prin identităţi. Spre a ocoli primejdia, el nu-şi pune în joc toată potenţa genetică şi creaţia devine mai mult un act de frenaţie. „Lumea” nu este rezultatul unui firesc proces emanativ, ci suma rezultatelor directe şi indirecte ale unor acte generatoare *înadins* zădărnicite, sau denaturate până la *nerecunoaştere.* Obiectul actului generator al Marelui Anonim are amploarea complexă a totului divin, dar acest obiectiv este totdeauna *voit* restrâns la un segment absolut simplu sub unghi structural şi minimalizat la extrem sub unghi substanţial. Cu alte cuvinte, din frică de a nu fi concurat de progenitură, Dumnezeu o mutilează. Şi Lucian Blaga, cu aparenţe foarte scientist, ne dă grafice asupra denaturării. Anonimul ar putea să facă cercuri şi prin sfărâmare dă urâte romburi, trapeze, spaţii geometrice aritmice. Evident, contribuţia metafizică este iluzorie. Denaturarea creaţiei integrale posibile nu-i decât degradarea prin materia ostilă a ideilor platonice. Mitologie făcea şi Platon, dar adâncă, fiindcă descoperea întâiul această particularitate a operaţiei intelectuale umane de a compara percepţiile cu un prototip. Peste acest străvechi adevăr, Lucian Blaga aruncă basmul Marelui Anonim. Cum a ajuns aici? Pe cale logică nu, ca unul ce cultivă minus-cunoaşterea. Vechea filosofie pornea de la noţiunea de Divinitate, cu legitima presupunere de a găsi un fund metafizic într-un concept care depăşind experienţa putea fi înăscut şi de sursă metafizică. Filosoful mai putea porni inductiv ori analogic de la lumea spaţială. Dar el respinge această metodă. Marele Anonim este „altceva decât lumea[11] şi antropomorfismul în concepţiile despre Divinitate este „penibil şi stângaci” şi trebuie redus la minim. Dar atunci pe ce se bizuie analiza psihologică a invidiei şi voinţei necunoscutului Demiurg, creaţiune mistică, absolut arbitrară? Dintr-o explicabilă pudoare, Lucian Blaga şi-a extompat concepţia dealtfel foarte clară. El e un „daimonion”, ca şi Goethe (pe care îl ia ca exemplu) un geniu în stare de intuiţii mistice revelatoare, confirmabile mai târziu de experienţă, care nu face altceva decât să viseze gratuit, în speranţa că forţa demonică din el îi poate prilejui viziuni substanţiale. Cu o astfel de concepţie, dispar total graniţele între metafizică şi poezia propriu-zisă şi Bolintineanu nu-i mai puţin filosof cu Fosforos al lui decât Blaga

cu Marele Anonim.

George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent,* Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 864—865.

C. Concepţii filosofice şi politice, promovarea patriotismului, independenţei şi integrităţii teritoriale ale României

225. Mircea Florian despre raţionalism şi procesul inteligenţei (1926)

1. Raţionalismul, ca doctrină unitară şi omogenă, egal competentă în sfera practică şi teoretică, în politică şi metafizică; raţionalismul, ca suverană disciplină a vieţii, părea încă de la sfârşitul veacului al XVIII- lea complet lichidat[‡]. Contrar unei opinii destul de răspândite, epilogul direct al speculaţiei şi al mesianismului raţionalist n-a fost revoluţia franceză, căci în prepararea şi executarea acestei răsturnări sociale mitul „naturist” şi antiraţionalist al lui Rousseau a jucat, mai mult nemărturisit, un rol hotărâtor; epilogul direct al raţionalismului a fost consacrarea definitivă a „valorii ştiinţei[11] nu numai în ordinea tehnicii, cu care pe drept s-a mândrit veacul al XlX-lea, dar şi în ordinea teoretică. Aşadar, rezultatele pozitive ale propagandei raţionaliste sunt, în domeniul teoretic, sigure, iar în domeniul practic destul de problematice. „Raţionalizarea” vieţii a reuşit doar într-o slabă măsură, iar roadele ei aşteaptă încă o maturaţie potrivită. Tot ce era viabil în sistemul raţionalist a trecut în activitatea ştiinţifică, şi astfel raţiunea, din speculativă, absolută şi stearpă, devine în ştiinţa naturii experimentală, istorică, relativă şi rodnică.

Raţionalismul, care fusese mai mult o armă de luptă în scopul emancipării de dogmele bisericii, de tirania politica şi de nedreptăţile sociale decât un sistem de adevăruri „teoretice”[7] devenise nu numai de prisos, dar şi primejdios, căci în locul lui se instalase ştiinţa pozitivă, cu ambiţii reduse, dar direct realizabile. Şi tocmai finalitatea esenţial practică a raţionalismului a imprimat acestuia un colorit absolutist, dogmatic, aproape religios, colorit care astăzi apare fără nici un temei în lucruri.

Cu dezorganizarea raţionalismului a dispărut ultima posibilitate de absolutizare, de creare de mituri, de rezemare pe un sistem de valori necondiţionate în sânul culturii europene.

‡ Către finele acestui veac nemulţumirea faţă de „luminile” diluate şi trivializate era un fenomen general în Apus; pretutindeni „raţiunii” i se opuneau sentimentul şi credinţa: aşa, în Franţa J.-J. Rousseau, în Anglia D. Hume, în Germania Fr. lacobi şi Hamman.

Mai rămâne, de bună seamă, vechea posibilitate de afirmare necondiţionată: creştinismul aşa cum a fost construit de biserică. Cultura europeană de la eleni şi până la sfârşitul veacului al XVIII-lea s-a rezemat totdeauna pe valori absolute şi necondiţionate, pe care le-au făurit aci biserica, aci raţionalismul. Raţionalismul a fost pentru Europa absolutismul laic, puterea seculară de a promulga imperative.

Dar din clipa în care rolul conducător spiritual a trecut de la raţionalismul absolutist la ştiinţa pozitivă, indiferentă faţă de „absolut”,

se observă un fapt care merită toată atenţia noastră. Două tabere se constituie în ostilitate vădită. De o parte, unii se silesc a transforma ştiinţa pozitivă într-o armă de luptă socială, aşadar caută în ştiinţă un nou absolut laic, un nou raţionalism; de altă parte, ceilalţi sporesc tot mai mult depărtarea dintre raţionalism şi ştiinţă, şi astfel sfârşesc prin a opune ştiinţa şi raţionalismul. Cei dintâi vorbesc de ştiinţă ca de o nouă religie, iar corpul savanţilor e prezentat ca un „scerdoţiu raţiona- list“ (E. Renan în *L'Avenir de la Science);* vechiul raţionalism se transformă, în acest caz, în ceea ce s-a numit cu o nuanţă peiorativă: *scientism.* Cei din a doua categorie îşi dau seama că, pe câtă vreme puţină ştiinţă, prezentată semidoct ca „Maiestatea Sa Ştiinţa”, duce de-a dreptul la un nou raţionalism dogmatic, în schimb ştiinţa pur şi simplu, fără atributul de „adevărată”, ia poziţie energică faţă de nădejdea utopică inspirată de cultul raţionalist. „Raţiune”, rosteau raţionaliştii; noi, astăzi, declară H. Taine, rostim mai modest „ştiinţa”[§]. Desigur, aşa este, însă chiar de aci cred nimerit a atrage atenţia asupra faptului ce nu trebuie trecut cu vederea că raţionalismul a patronat apariţia ştiinţei şi că spiritul ştiinţific a luat naştere odată cu raţionalismul.

2. înţelegem acum de ce raţionalismul, care, privit ca un întreg doctrinal, este astăzi, cum spuneam, o cauză pierdută şi un impuls istovit, a început a fi după război, din nou, un obiect de atacuri, şi anume, se va vedea, nu numai din partea celor care vor să salveze cu bune intenţii ştiinţa, ostilă contrafacerilor şi aventurilor iresponsabile, dar şi din partea celor care, atacând „scientismul”, vlăstarul cel nou al raţionalismului, lovesc totdeodată şi ştiinţa, care nu e vinovată de abuzul „scientist”. În puţine cuvinte, antiraţionaliştii de astăzi nu sunt partizanii ştiinţei, cum e firesc, ci, dimpotrivă, adversarii ei. Antiraţionaliştii confundă ştiinţa cu raţionalismul cel vechi şi cu raţionalismul cel nou, „scientismul”; cu raţionalismul din care ştiinţa a ieşit ca o concluzie legitimă, şi cu raţionalismul, care a fost abuziv considerat drept o emanaţie a ştiinţei. În sfârşit, antiraţionaliştii nu atacă numai ştiinţa prefăcută într-un mit (raţionalismul), atac la care de altminteri se asociază însăşi

[§] L. Rougier, *Les Paralodism.es du rationalisme,* 1920, p. 42. Dogmatism: apucătură sistematică de a emite afirmaţii neîntemeiate, nedovedite. Sub acest raport şi scepticismul poate fi dogmatic.

ştiinţa, ci atacă orice fel de ştiinţă, aşadar gândirea în toate manifestările ei.

Antiraţionalismul s-a transformat în antiintelectualism sau, cu expresia platonică, în misologism, în pornire contra logicii. Această confuzie are un caracter extrem de serios. Cruciada se îndreaptă nu numai împotriva celor ce nu au calitatea de a lua angajamente în numele ştiinţei (unii filosofi, politicieni agitatori, moralişti populari), dar şi împotriva omului de ştiinţă, deplin conştient de împuternicirile sale. Cruciada se îndreaptă nu numai împotriva raţiunii substanţializate în facultate supremă, dar şi împotriva inteligenţei ca atare. Inteligenţa în bloc e suspectată, persecutată, insultată. Pe misologi inteligenţa îi exasperează, îi plictiseşte, îi oboseşte. Ei vorbesc de fetişismul ştiinţei şi logicii, de fetişismul matematicii şi al ştiinţelor naturale, care ar fi „desdivinizat lumea". Misologii nu osândesc, cum ar fi drept, unele greşite întrebuinţări ale raţiunii (d(e) p(ildă), la filosofii Platon, Aristotel,
Spinoza, Hegel), ci raţiunea în genere. Fiindcă unii n-au ştiut să folosească inteligenţa, urmează că orice aplicaţie a inteligenţei e condamnabilă.

Mircea Florian, *Ştiinţă şi raţionalism,* Bucureşti, 1926, p. 5—8.

226. Nae Ionescu despre „dreapta" şi „stânga" (1933)

Mi se spune, de pildă, că în filosofie aş fi idealist. Nu e adevărat. Nu am fost niciodată idealist în filosofie. Nu a fost neam de neamul meu; că doară bunicu-meu, Stroe Ivaşcu, era ţăran din Bărăganul Brăilei; şi ce să aibă a face bunul simţ ţărănesc cu idealismul (filosofic); şi nădăjduiesc să nu fie nici băieţii mei, pe care i-aş vrea crescuţi în frica lui Dumnezeu şi în respectul realităţilor esenţiale. Cine a pătruns în miezul lucrurilor ăstora, a înţeles ce pacoste e idealismul filosofic, şi ştie de ce mă scutur eu aşa de tare de el.

Prin urmare, nu sunt idealist în filosofie. Cât despre încurcătura cu dreapta şi stânga, cu soluţii economice de un fel, şi cu atitudini politice de altfel — apoi aci chestia e mai complicată, dar totuşi posibilă de descurcare. Principial, preopinentul meu ********** are dreptate: toate soluţiile pe care le accepţi trebuie să formeze un sistem; nu poţi fi, de pildă, pentru proprietatea de uz şi antidemocrat; sau: nu poţi fi democrat în politică şi realist în filosofie; sau: nu poţi preconiza o aşezare ierarhică şi organică a statului şi cere în acelaşi timp un regim parlamentar. Nu poţi. Cine a mers până la fundul lucrurilor ştie ce spun eu acum. Deci, principial,

********** De la ziarul „Dreptatea[11].

preopinentul meu are dreptate. (Numai că, nu împotriva mea, care de când scriu eu aci[†], tocmai acest punct de vedere am reprezentat.)

Preopinentul meu (de ce nu-şi spune numele, să discutăm cu viziera ridicată?) nu are dreptate însă când vrea să aplice acest principiu la dreapta şi stânga. Şi nu are, pentru că „dreapta” şi „stânga” nu sunt denominaţiuni suficient de precizate, aşa încât să determine situaţiuni structural deosebite. Mă rog, Stalin e de dreapta sau de stânga? De stânga, desigur. Şi totuşi Stalin a instituit o dictatură. Care e, precum se ştie, treabă de dreapta. Ori poate că Stalin e de dreapta? Foarte bine, de dreapta să fie; eu nu mă opun. Dar atunci cum facem cu abolirea proprietăţii individuale, care, precum iarăşi se ştie, e o treabă de stânga, şi pe care tot Stalin o făcu? Dar poate că pilda lui Stalin vă jenează. Să o luăm pe cea a lui Bismark. Bismark era de stânga sau de dreapta? De dreapta. Cum se împacă însă politica lui de dreapta cu măsurile socialiste pe care le-a înfăptuit?

Vedeţi, deci, pe dreapta şi stânga nu se poate descurca o chestiune politică; nici măcar teoreticeşte, pentru că „dreapta şi stânga” nu sunt în domeniul politic noţiuni complet diferenţiate. Dar chiar dacă teoretic chestiunea ar fi discutabilă, întrebarea „ce fel de radicalism, de dreapta

sau de stânga“ tot nu ar fi relevantă pentru discuţia dintre „Dreptatea” şi noi. Eu am stăruit asupra unei laturi a problemei, şi îmi pare răui că preopinentul nostru nu a acordat pasagiului respectiv atenţiunea cuvenită.

Mă întreabă: ce eşti d-ta? radical de dreapta sau de stânga? Am precizat mai sus: nu există o dreaptă şi o stângă univoc definite.

Eu încerc să gândesc asupra realităţilor politice, pentru a delimita probleme şi a găsi soluţii de guvernare. Sunt de dreapta sau de stânga? Habar n-am. Deci cruţaţi-mă cu aceste întrebări. Nu de alta, dar nu au nici un sens.

Cuvântul, din 25 iunie 1933

227. Emil Cioran: Adamismul românesc

Doamne! ce vom fi făcut o mie de ani?! Toată viaţa noastră de un secol încoace nu este decât procesul prin care am ajuns să ne dăm seama că n-am făcut nimic . . . Comparaţia cu ce s-a îndeplinit în alte părţi ne-a relevat neantul trecutului propriu şi inexistenţa culturii noastre.

O mie de ani s-a făcut istoria peste noi: o mie de ani de subistorie. Când s-a născut în noi *conştiinţa,* n-am înregistrat prin ea un proces inconştient de creaţie, ci sterilitatea spirituală multiseculară. Pe când culturile mari pun omul în faţa creaţiei

[†] în ziarul „Cuvântul”.

din nimic, culturile mici în faţa *nimicului* culturii. Din punct de vedere istoric, am pierdut o mie de ani, iar din punct de vedere biologic n-am câştigat nimic. Atâta vreme de vegetare dacă n-a consumat efectiv substanţa vitală a neamului, n-a întărit-o şi n-a dinamizat-o în nici un fel. Trecutul României nu mă flatează deloc şi nici nu sunt prea mândru de strămoşii mei lipsiţi de orgoliu, că au putut dormi atâta timp, în aşteptarea libertăţii. România are un sens întrucât o începem. Trebuie s-o creăm lăuntric, pentru a putea *renaşte* în ea. Plăsmuirea acestei ţări să ne fie singura obsesie.

Orice om care vrea sau este chemat să joace un rol profetic în viaţa României trebuie să se convingă că în ţara aceasta orice gest, orice acţiune, orice atitudine este un început absolut, că nu există continuări, reluări, linii şi directive. Pentru ceea ce trebuie făcut nimeni nu ne precede, nimeni nu ne îndeamnă, nimeni nu ne ajută.

Fiecare din noi este în situaţia lui Adam. Sau poate condiţia noastră este şi mai nenorocită, fiindcă nu avem nimic înapoi, pentru a avea regrete. Totul trebuie început, absolut totul. Noi n-avem de lucrat decât cu viitorul. Adamismul în cultură nu înseamnă altceva decât că fiecare problemă de viaţă spirituală, istorică şi politică se pune pentru întâia oară, că tot ceea ce trăim se determină într-o lume de valori nouă, într-o ordine şi un stil incomparabil. Cultura românească este o cultură ada- mică, fiindcă tot ce se naşte în ea n-are precedent.

Misiunea României trebuie să ne fie mai scumpă decât toată istoria universală, deşi noi ştim că trecutul României este un *timp fără istorie.*

Oamenii în care nu arde conştiinţa unei misiuni ar trebui suprimaţi. Fără spirit profetic viaţa este un joc inutil. Numai în clipa când România

se va consuma în flăcările interioare ale menirii sale, ea va înceta să fie întristătoare.

întreaga noastră misiune politică şi spirituală trebuie să se reducă la voinţa încordată a unei schimbări la faţă, la trăirea exasperată şi dramatică a metamorfozei întregului nostru stil de viaţă. Dacă înţelepciunea seculară, care spune că istoria nu face salturi, ar avea dreptate, atunci ar trebui să ne sinucidem cu toţii pe loc. Dar instinctul, pasiunea şi elanul nostru profetic, de la toţi pot să înveţe ceva numai de la înţelepţi nu Existenţa noastă nu poate primi un sens decât de la un salt, de la un salt definitiv şi esenţial.

Emil Cioran, *Schimbarea la faţă a României,* Bucureşti, Editura Humanitas, 1990, p. 39— 41, 47, 48.

228. Micea Eliade despre idealul tinerei generaţii

Noi, „generaţia tânără'[1], trebuia să ne găsim rosturile noastre. Dar, spre deosebire de înaintaşii noştri, care se născuseră şi trăiseră cu idealul întregirii neamului, noi nu mai aveam un ideal de-a gata făcut la îndemână. Eram liberi, disponibili pentru tot felul de „experienţe[14]. în credinţa mea de atunci, „experienţele[44] acestea nu erau menite să încurajeze dilentantismul sau anarhia spirituală. Ele mi se impuneau printr-o fatalitate istorică. Eram prima generaţie românească necondiţionată în prealabil de un obiect istoric de realizat. Ca să nu sombrăm în provincialism cultural sau în sterilitate spirituală, trebuia să cunoaştem ce se întâmplă, pretutindeni în lume, în zilele *noastre.*

Mă simţeam responsabil pentru întreaga „generaţie tânără[44]. Mi-o închipuiam chemată pentru lucruri mari; în primul rând, ştiam că aveam datoria să lărgim considerabil orizontul cultural românesc, deschizând ferestre către universuri spirituale rămase până atunci inaccesibile.

Mircea Eliade, *Memorii (1907—1960).* Ediţie şi cuvânt înainte de Mircea Handoca, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, p. 145, 149.

229. Mihai Ralea despre proliferarea iraţionalismului şi pesimismului (1942)

Nimic mai inexact decât opinia curentă, după care mentalitatea universal tragică în care omenirea cultivată a occidentului pare a se complace de câtăva vreme într-o sadică autotortură ar fi rezultatul experienţei evenimentelor zguduitoare pe care le trăim. Războiul, revoluţiile sociale, tulburările de tot felul sunt simptome, adesea efecte ale unor prefaceri mai adânci. Suntem ursuzi şi încruntaţi, cobim jalea şi prăpădul cu cel puţin două decenii înaintea catastrofelor actuale. Ideea inevitabilităţii războiului a crescut în sufletul nostru concomitent cu creşterea concepţiei noastre catastrofice, cu aşteptarea noastră intrepridă

â unor fenomene distructive, legate de starea de război. Aceste convingeri sunt efecte, nu cauze. Imediat după încheierea celuilalt război mondial, profeţiile dezastrelor viitoare au început să curgă în abundenţă. O. Spengler, mai modest, le-a anunţat numai pentru o parte a planetei noastre: ţinutul apusean al continentului european. Blestemele sale ideologice, care ni s-au părut aşa de ipohondrice pe vremuri, au fost depăşite într-atât de grozăvia vremurilor, încât azi ele ne par inocente viziuni ale unui optimist. Tulburarea s-a întins endemic la întreaga lume. Şi totuşi, accepţia geografică a răului indicată de Spengler era o modestă interpretare a flagelului. După el, încetul cu încetul gânditei ii au început a descoperi prezenţa tragicului pu numai în anumite epoci istorice, ci chiar în structura şi datele existenţei. Nu mai era vorba de un „accident", mărginit la un moment sau la un anumit spaţiu geografic, reieşit dintr-o rea întocmire, ci o descoperire a mecanismului şi a structurii nu numai a naturii omeneşti, ci a fiinţei în esenţa ei.

Literatura filosofică şi morală a efectuat o acerbă emulaţie: aceea de a elimina orice speranţă posibilă. Un gânditor părea mai profund cu cât reuşea mai bine să închidă toate ieşirile din acest inexorabil impas. Ni s-a demonstrat rând pe rând că nu e vorba de împrejurări trecătoare de ordinul evoluţiei, de un regres de moment, de o limitare cauzală, de un curs viciat al determinismului istoric sau social, de o pervertire remediabilă a sufletului omenesc într-o epocă, de o criză de cultură sau de organizaţie economică, de o eretică tablă a valorilor, ci de o aşezare fatală a legilor firii, faţă de care nu există izbăvire. Viziunea întunecată a unui Schopenhauer în secolul trecut ne apare comparativ acum ca un fel de cochetărie monden pesimistă, picant accent de amărăciune pentru distracţia unei lumi, care se plictisea de atâta prosperitate.

Când o epocă dezgroapă din uitarea trecutului şi selectează ca precursor vreun gânditor până atunci necunoscut, aceasta nu înseamnă atât valoarea în sine a uitatului scriitor, cât nevoia de a găsi afinităţi în trecut şi deci argumente pentru universalizarea credinţelor actuale.

Un curios şi semnificativ episod de istorie culturală europeană în ultimii ani ai timpului nostru a fost dezmormântarea şi ridicarea în slavă, ca un profet, a unui obscur filosof şi teolog danez din secolul trecut: Soen Kirkegaard, un fel de Amiel scandinav, suflet neurastenic bântuit de pustiitoare gânduri, de dezolate isterii ipohondrice, care şi-a extins plaga răului său interior asupra legilor universului. Unul dintre acele suflete zbârcite de zadarnice ■ chinuri interne istovite în neputinţă şi care aruncă mereu asupra vieţii şi lumii sumbre imprecaţiuni. Titlurile cărţilor sale sunt caracteristice: *Conceptul anexităţii, Tratatul despre desperare, Frică şi tremurare.* Originalitatea sa constă în a fi ridicat blestemul la rangul unui sistem metafizic. Lectura e penibilă şi îndueşătoare ca spovedania unui pacient de sanatoriu. Ea a devenit, într-o lume bolnavă şi ea, cartea de căpătâi a gânditorilor europeni care găsesc într-însa oglinda propriilor destrămări sufleteşti. Iată câteva mostre, pentru a înfăţişa portretul filosofic şi moral al timpului:

Atâta vreme cât aceste concepţii se menţineau în sferele intelectualităţii, ele însemnau un simptom puţin generalizat. Dar viziunea tragică a existenţei a coborât în lume şi a devenit categoria curentă a cunoaşterii noastre şi o stare de moravuri. Echivalentul popular al lui

Sein und Zeit, opera principală a lui Heidegger, e lectura *Apocalipsului.* De la saloanele snobe şi spiritiste, până la omul necăjit de jos, domină o atmosferă filosofică şi morală, care aminteşte din plin primele epoci medievale. Noţiunile de ,,damnaţie", „păcat[11], „mântuire[11] au ajuns puncte cardinale în conversaţiile noastre. Se dezgroapă peisaje apocaliptice, care elimină până şi posibilitatea purgatoriului, care ar fi la urma urmei o „învârteală[41] confortabilă.

Condamnarea noastră e definitivă în eternitate. O voluptate sadică plină de rânjet diabolic reiese din interdicţia oricărui liman de ispăşire. O trudă de chinuri neistovite ne aşteaptă pentru veşnicie. Scenele *Infernului* lui Dante devin condiţiile normale ale oricărei vieţi oneste. Cine încearcă să evadeze prin niţică bucurie e un trădător, un transfug ce trebuie sfărâmat.

Una din temele cele mai favorabile ale vieţii noastre cea de toate zilele e moartea şi problemele ei. Ea şi-a obţinut un rang de frunte în tabla de valori etice şi metafizice. E amestecată în preocupările, în convorbirile noastre. Şi nu de acum când ar fi justificată prin împrejurările pe care le trăim. Această dulce obsesie e mult mai veche. S-au scris nenumărate cărţi şi articole în ultimele decade despre vocaţia morţii la indivizi şi popoare, despre estetica ei, despre metafizica, despre necesitatea şi voluptatea ei.

Cum voia Spinoza pentru filosofie, întreaga viaţă a devenit o meditaţie asupra morţii. În această privinţă am întrecut Evul Mediu. Atunci ipohondria era morală, „acedia[44] era pedepsită. Dante, în *Infernul* său, rezerva pesimiştilor, *avedioşi,* un compartiment în iad, unde îi punea să înnoate într-o groapă cu noroi. Misticii medievali considerau suferinţa benevolă ca venind de la Diavol.

O altă categorie oarecum încrustată în existenţa noastră e aceea a tragicului. Moartea fiind considerată ca o izbăvire, adică o soluţie facilă, agreabilă, o formă egoistă şi eudemonică. Tragismul firii e din contra hotărârea eroică de a trăi în perpetuu necaz. în tortură nesfârşită. Tineretul, în plină splendoare, se dedică entuziast acestei cariere de maledicţiune. Tristeţea a devenit un criteriu estetic: filme, cărţi, piese de teatru, nu le plac decât dacă sunt tragice. E frumos numai ce e întristător. Râsul a îngheţat pe buze. Se râde searbăd. Omenirea întreagă s-a complăcut ani de-a rândul în cultivarea sentimentelor catastrofice. Cartea de căpătâi a multora a fost *Apocalipsul.* Poate că negre presimţiri agitau sufletul profeţilor. Au trezit şi au aşteptat biblice dezastre. Şi se poate spune că au fost serviţi după plac. Toate acestea evident au explicaţia clară. Ele nu sunt decât simptomele de descompunere ale societăţii

capitaliste. Decadenţa economică a ţărilor imperialiste, conflictul între diferite ţări imperialiste, au produs dezechilibru moral şi intelectual care provoacă asemenea stări de spirit. Dar n-a fost totdeauna aşa.

Mihai Ralea, *Apocalips ţi umor,* în: *Scrieri din trecut. În filosofie,* Bucureşti, 1957, p. 195— 197; 198—199.

* Scris în 1942.

230. Constantin I. Par hon, despre factorii care favorizează misticismul (1938)

Misticism

E vorba fără îndoială de un complex de factori. Când e vorba de un individ izolat, o oarecare oprire în dezvoltarea inteligenţei poate să fie o condiţiune importantă.

Pentru mase mari de oameni această oprire şi dezvoltare a inteligenţei e înlocuită de lipsa de cultură.

Un alt factor, legat într-o anumită măsură de precedentul, e absenţa gândirii logice.

De regulă cineva trebuie să înveţe să gândească. Ori, foarte mulţi oameni nu au învăţat niciodată.

E necesar a privi toate fenomenele din natură în spirit critic, a stabili corelaţii strânse între fenomene şi a nu admite ca fapt sigur decât ceea ce e demonstrat.

La foarte mulţi oameni se observă în locul acestui mod de a gândi, propriu în special oamenilor de ştiinţă şi filosofilor adevăraţi, ceea ce s-a putut numi gândirea prin clişee, pătrunse în creierul lor fără control, luate din cărţi, reviste sau ziare de o valoare foarte discutabilă.

Mai e însă şi un factor afectiv care, alături de cei precedenţi, contribuie la răspândirea misticismului.

E sentimentul de nemulţumire, de revoltă, de speranţă mereu înşelată a populaţiei în legătură cu un politicianism nefast, cu alte cuvinte cu o falsă politică, care are în vedere nu interesele generale, ci pe acelea ale celor ce o practică.

Toţi cei ce suferă de pe urma acestui politicianism prezintă o adevărată depresiune sufletească, simt nevoia unei alte atmosfere şi factorii ceilalţi de care am vorbit fiind prezenţi şi uşurând astfel — prin ignorarea gândirii logice şi a legăturii dintre diferitele fenomene sociale — sugestiunea ideilor celor mai bizare, se naşte o gândire socială mistică.

Dacia nouă, din 23 ianuarie 1938.

231. P. P. Negulescu despre teoria inegalităţii raselor, a popoarelor (1934)

[. . .] Pangermanismul dinaintea războiului imondial susţine în adevăr că poporul german, fiind un popor „ales“, a primit de la natură, odată cu „excelenţa[11] sa intelectuală şi morală, o înaltă „misiune civilizatoare[11] şi că, spre a o îndeplini, trebuie să poată „dispune[11] de celelalte popoare. Aceste credinţe, însă, sau, cum zice ziarul englez‡‡ aceste

‡‡ *Times* (18

„doctrine[11], — pe care războiul, cu urmările lui dureroase, nu le-a putut înlătura şi care, cu toată eclipsa parţială pe care au suferit-o, au rămas încă adânc înră-

septembrie 1933).

dăcinate în mintea şi inima multora dintre germani, influenţându-le mai mult ca oricând gândirea şi acţiunea, — presupun dezlegate, într-un anumit sens, anumite probleme ştiinţifice, care sunt încă departe de a fi ajuns la o soluţie definitivă, singură şi indiscutabilă, din punct de s vedere obiectiv al ştiinţelor respective. Se reia, anume, vechea teorie a inegalităţii, fatale şi iremediabile, a raselor omeneşti, cu intenţia de a scoate dintr-însa, cu orice preţ, dreptul „unora“, în realitate al „uneia“, din naţiunile europene, de a dispune de „celelalte” sub pretextul că aşa ar cere interesele civilizaţiei omeneşti, în general. Căci, de aceste interese natura ar fi hotărât să se îngrijească, — în primul rând, dacă nu exclusiv — naţiunile „superioare”; de aceea le-a încărcat cu darurile excepţionale, trupeşti şi sufleteşti, care le pun mai presus de celelalte şi le impun rolul conducător pe care trebuie să-l joace în lume.

P. P. Negulescu, *Geneza formelor culturii. Priviri critice asupra factorilor ei determinanţi.* Bucureşti, 1934, p. 6.

232. George Enescu despre consecinţele grave ale hitlerismului asupra culturii (1936)

Cu atât mai mult — continuă marele maestru§§§ care e şi un adânc gânditor în acelaşi timp — cu cât astăzi una din ţările cele mai civilizate din lume, a păşit pragul unui păcat atât de groaznic. Germania de azi, atât de redusă din punct de vedere artistic, e departe de a aminti adevărata nobleţe a acestei rase. Nu recunosc în Germania de azi nimic din măreţia celor care au sfinţit geniul omenesc în secolul trecut. Asta înseamnă că poporul german s-a schimbat, — nu, el a intrat cu ochii în lumina unui soare fals, care i-a luat vederea. O politică nenorocită a ştiut să insiste asupra „amorului propriu” german, într-un sens ce a adus lucrurile în starea lor de azi.

Gazeta, din 1 ianuarie 1936.

233. Nicolae Titulescu: argumente fundamentale împotriva politicii Ungariei de revizuire a frontierelor (1934)

Mai întâi, Tratatul de la Trianon apare tuturor românilor, şi îndeosebi celor din Ardeal, ca o consfinţire a unei ordini de drept mult mai redusă decât aceea pe care veacuri de convieţuire şi

§§§ Interviul a fost acordat la Paris, cu ocazia pregătirilor ce se făceau în capitala Franţei pentru reprezentarea operei sale, *Oedip.*

suferinţe comune au săpat-o în conştiinţa istorică a neamului nostru.

De aceea, în chip firesc, în opinia noastră, Tratatul de la Trianon evocă mai curând ideea unei completări decât ideea unei amputări.

Pe de altă parte, ori de câte ori unitatea noastră naţională pare a fi ameninţată, aceia care dau semnalul de alarmă şi sar cei dintâi întru

apărarea ei sunt românii din noile provincii. Această reacţie instinctivă constituie cel mai frumos omagiu adus Conferinţei păcii şi cea mai strălucită mărturie a permanenţei operei ei. Clădită pe libertate ca temelie, ea se apără singură împotriva tuturor.

Când acestea sunt datele vieţii noastre interne, politica externă a României, dacă ştie să se conformeze lor, nu poate decât să-şi impună pretutindenea cerinţele.

De aceea, nu mă voi ocupa aci decât de revizionismul unguresc.

Noi am spus în repetate rânduri Ungariei, şi i-o spunem din nou şi azi: o înţelegere între noi este şi în interesul general al păcii şi în interesul celor două ţări. Dar o înţelegere devine imposibilă, dacă cu prilejul ei se ridică chestiunea schimbării hotarelor ţării.

Ungaria ştie tot aşa de bine ca şi mine că prin propaganda la care se dedă nu va putea clinti hotarele noastre nici pe un singur metru pătrat. Atunci de ce o face? Explicaţia este simplă. Scopul manifestaţiunilor revizioniste este demoralizarea ţărilor vizate şi ţinerea trează în opinia publică ungară a unei speranţe nelămurite în vremuri mai bune. Cu alte cuvinte, aceste manifestaţiuni constituiesc o armă de luptă în războiul juridic, care, din nefericire, se confundă astăzi cu starea de pace.

Dacă este aşa, nimic nu ar servi mai mult jocul adversarilor unităţii noastre naţionale decât a ne lăsa intimidaţi de asemenea manifestaţiuni.

Nu o vom face.

Şi nu o vom face conştient, pentru că graniţele noastre sunt apărate contra revizuirii de o întreită pavăză: juridică, morală şi politică.

Le voi examina pe rând.

Străinătatea nu cunoaşte puterea pe care o dă românilor credinţa că ei nu şi-au spus încă cuvântul în evoluţia internaţională.

Revizuirea nu este pentru România numai amputarea moşiei strămoşeşti.

Revizuirea este amputarea atribuţiunilor istorice ale neamului nostru, tocmai în clipa în care el şi-a desăvârşit unitatea.

Din nedreptăţile sufleteşti suferite de poporul nostru, unii care au fost feriţi de ele voiesc să deducă privilegii pentru ţara

lor.

Noi nu revendicăm ranguri aristocratice în viaţa internaţională: în schimb, nu vom renunţa niciodată la egalitatea cu ceilalţi, aşa de greu câştigată.

Şi celor care ne vorbesc azi de întoarcerea la trecut pe calea revizuirii le răspundem: trecutul a fost al vostru, prezentul nu este al nimănui, iar viitorul nu vi-l dăm, căci este cel mai scump bun din câte avem.

Nicolae Titulescu: *Valoarea luptei pentru progres: discurs în parlamentul României (aprilie 1934);* în: *Discursuri,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, p. 407, 409, 424.

234. Zaharia Stancu, articolul „Ardealul” (1940)

Din 1918, lozinca tuturor românilor, indiferent de credinţele lor politice şi organizaţiile în care activau, a fost una singură: Ardealul s-a alipit

la patria mumă pentru totdeauna. După suferinţe milenare, prin jertfa a opt sute de mii de soldaţi căzuţi pentru Patrie, s-a ajuns la întregire.

În tot decursul existenţii neamului românesc n-am râvnit pământuri streine. Voievozii noştri din trecut şi strămoşii noştri s-au luptat numai pentru menţinerea libertăţii neamului românesc, niciodată pentru a ridica libertăţile altor neamuri, niciodată pentru a intra în stăpânirea pământurilor altor neamuri.

În 1918 s-a ajuns la întregire... Minorităţilor le-am dat drepturi egale cu ale românilor. în Ardeal când s-au împărţit marile moşii au fost împroprietăriţi toţi ţăranii, toţi cei ce robeau de secole pe ogoare cari nu erau ale lor. Comisiile de împroprietărire au fost drepte în măsurile lor. Nu i-au părtinit pe ţăranii români din Ardeal şi nu i-au nedreptăţit pe ţăranii unguri.

Noi ştim, — şi o mai ştiu şi alţii, că nu poporul maghiar este revizionist, ci că revizionistă este numai clasa conducătoare ungurească, compusă din bogătaşi, din marii stăpînitori de pământuri pe care ţăranii maghiari robesc din zori până în noapte ca şi strămunii lor din evul mediu.

Altădată, cu puţini ani în urmă, ungurii cerşeau sprijinul Londrei şi al Parisului. A uitat cineva violentele campanii de presă anti-româneşti şi pro-maghiare ale lordului Rothermere? Acum, plutocraţia maghiară cere sprijinul Axei.

Atât la Roma cât şi la Berlin se afirmă mereu că războiul acesta are drept scop construirea unei Europe noi în care să nu mai existe nedreptate, construirea unei Europe în care domnia plutocraţilor să ia sfârşit odată pentru totdeauna.

Noi, românii, nu avem sub stăpânirea noastră decât pământ românesc .. . Ardealul este românesc şi trebuie să rămână românesc.

Pentru apărarea Ardealului câştigat cu opt sute de mii de morminte nici o jertfă nouă, oricât ar fi ea de uriaşă, nu ni se pare zadarnică.

Azi, din 1 septembrie 1940.

235. George Sofronie despre semnificaţia juridico-istorică a Actului de la Alba-Iulia. (1 decembrie 1942)

Pentru conştiinţa naţională a românilor din Transilvania, dar şi pentru a românilor de pretutindeni, hotărârea de la 1 Decembrie 1918, luată în Cetatea istorică a neamului, are, mai presus de orice, semnificaţia unei sentinţe drepte într-un îndelungat proces istoric. Dar însemnătatea acestui act apare sporită, când observăm că, în lumina dreptului popoarelor, el se situiază pe linia unor mari principii, adânc împământenite în conştiinţa juridică obştească, — de astăzi, ca şi de acum un sfert de veac în urmă, — ce-şi găsesc concretizare în acest mare adevăr că „naţiunea, prin aria ei de expansiune teritorială, urmează să fie privită ca formula vie a frontierei[11]. Dincolo de însemnătatea sa naţională covârşitoare, — căci ea a înlesnit şi definitivat integrarea Transilvaniei, acest „leagăn al românismului[4]* în cadrele teritoriale şi politice ale unui stat român întregit, — hotărârea de la Alba-Iulia de la 1 Decembrie 1918 apare astfel de o „valoare internaţională[44], ca unul dintre cele mai caracteristice

acte ce se inspiră din acel „drept de revendicare" cu străduinţă şi lupte câştigat în decursul veacului trecut al „revendicărilor naţionale[11], următor căruia „Statul naţional este deplin îndreptăţit de a atrage la sine părţi din corpul naţional, aflătoare sub stăpâniri străine, după cum acestea, la rândul lor, au dreptul sacru de a se alipi statului lor naţional".

Dar ca toate actele mari din istoria neamului nostru, — şi îndeobşte din viaţa tuturor popoarelor, — actul de la 1 Decembrie 1918 este firească şi dreaptă urmare a unei îndelungate pregătiri. A unei pregătiri a românilor transilvani impresionant manifestată de-a lungul secolelor, precum o 'arată neîndoielnic „plebiscitul de toate zilele", ce afirmă o constantă şi neîntreruptă gravitare a maselor româneşti transilvane spre aşezările politice româneşti de la sudul şi răsăritul Carpaţilor; o gravitare afirmată prin secole a Ţării Transilvane spre Principatele române dunărene, a căror firească întregire este, precum totdeauna au arătat-o, alcătuirea populaţiei sale — de autohtonie şi mare majoritate românească, — ca şi caracterul „unitar" geografic şi economic. Acest „plebiscit de toate zilele", de nepreţuită valoare morală şi juridică, ce s-a manifestat neîncetat, prin conştiinţa unei comunităţi de origine românilor de pretutindeni, a unei comunităţi de voinţă, de năzuinţe şi de destin, alcătuieşte un prim fundament, de însemnătate deosebită,

a actului de la 1 Decembrie 1918. Dar la baza sa se găseşte deopotrivă o pregătire mai apropiată în timp de momentul istoric al înfăptuirii sale. [. . .]

Transilvania, nr. 12, decembrie 1942.

236. George Călinescu[*], articolul „Frigmania şi Bovenia”
(martie 1939)

întocmai ca în filmele americane atragem stăruitor atenţia cititorului că asemănările întâmplărilor din această cronică cu posibile evenimente contemporane sunt simple coincidenţe, cu atât mai mult, cu cât faptele sunt scoase dintr-un vechi manuscris din secolul al XIII-lea, găsit în mănăstirea din Grapa[†] de un foarte erudit profesor. Iată în fond despre ce este vorba:

Pe un continent îndepărtat existau acum câteva sute de ani două state, anume Frigmania[‡] şi Bovenia[§]. Frigmania era o ţară puternică, foarte populată şi, *mutatis mutandis,* industrială. Bovenia era o ţărişoară vecină aproape fără nici o însemnătate politică. Nenorocirea Boveniei (căci va fi la mijloc o nenorocire) este că, în vreme ce Frigmania avea păşunile cele mai sterpe din lume pentru un popor iubitor de lapte şi derivatele lui, Bovenia era acoperită cu o prea frumoasă iarbă. Turmele de boi şi vaci ale acestei ţări erau vestite, şi numele statului nu pare a fi străin de bogăţia lui. Paşnica clătinare de cozi a vacilor Boveniei irită în cele din urmă pe vecinii cu vaci slabe. Dar nu s-ar fi întâmplat fieşte nimic dacă purtările bovenilor n-ar fi devenit de la o vreme intolerabile. în Bovenia locuiau nouă frigmani spre hotarul Frig

[*] Semnat: *Aristarc.* -
[†] Praga.
[‡] Germania.
[§]**’* Cehoslovacia.

maniei (împinşi acolo de frăgezimea păşunilor) şi un frigman în capitala Boveniei, numită Grapa. într-o zi, frigmanii din Bovenia observară că bovenii, întorcându-se de la câmp îndărătul vacilor, râdeau cu (prea multă volubilitate. Era hotărât că bovenii îşi băteau joc de ei. Un boven scuipă în direcţia frigmanilor. O vacă bovenă se scutură de muşte cu coada şi toate muştele zburară şi se aşezară pe vacile frigmanilor. Provocarea era evidentă. Atunci frigmanii din Bovenia implorară ocrotirea Frigmaniei, care ceru lămuriri amănunţite bovenilor. Situaţia deveni în curând nesuferită, fiindcă bovenii începură să atenteze la siguranţa statului frigman. Mă veţi întreba cum? Ne spune cronica. Un frigman din Frigmania, dormind lângă graniţă, fu pişcat de un purice. Făcându-se examenul agresorului se constată că puricele sărise hotarul din Bovenia. O vacă bovenă se aşeză pe cele două picioare din urmă pe teritoriul frigman şi-şi lăsă superfluiditatea mistuirii în ţara frigmană. O pisică bovenă prinse şoareci pe pământ frigman şi-i mâncă în Bovenia. Foarte multe vrăbii bovene treceau în stoluri în Frigmania şi-şi lăsau necurăţeniile pe căciulile frigmanilor. Atrase de o propagandă mârşavă — am vrut să spun de vrăji — găinele frigmane mergeau şi se ouau în Bovenia, privând statul de un important venit. Norii se învârteau pe vreme de secetă în Frigmania dar fugeau şi se prefăceau în ploaie în Bovenia. Frigmanii dădură o mulţime de avertismente bovenilor, ca să nu mai atragă norii, dar totul fu în zadar. Existenţa celor nouă frigmani din Bovenia devenise din ce în ce mai tristă din cauza prigoanelor. În iulie, august, nu se ştie prin ce procedee, era o căldură teribilă; în decembrie, ianuarie, nu puteai sta de frig. în anotimpul acesta, bovenii închegau apa frigmanilor. Noaptea, când cei nouă frigmani voiau să doarmă, lătrau câinii, cântau cucuvele. Se pretindea chiar că bovenii izbutiseră să ţină iarna soarele pe loc măcar câteva ceasuri, aşa încât frigmanii să aibă noaptea mai lungă şi să sufere din cauza aceasta pagube materiale. Se mai observă că, oricâte sforţări conjusale făceau cei nouă frigmani, nu puteau avea mai mult de un copil fiecare, şi încă fată. Se bănuia că apa fusese infectată cu substanţe sterilizatoare.

împăratul frigmanilor suportă cu mare răbdare aceste provocaţiuni, dar în cele din urmă, durându-l soarta conaţionalilor săi, decise să pună capăt obrăzniciei bovenilor. Prilejul se ivi curând. O vacă bovenă izbi cu coada o frigmană, un copil râse cu insolenţă, soţul frigmanei vru să pedepsească coada vacii trăgând-o iar vaca izbi cu copita pe frigman. în loc să dea dovezi de umanitate şi să apere pe frigman, bovenii ziseră în râs: Ai găsit ce-ai căutat! Cei nouă frigmani cerură omorârea vacii, bovenii se împotriviră şi, în sfârşit, vexaţiile veniră cu duiumul. Ciorile făceau cra-cra la bieţii frigmani, puricii îi pişcau, cîinii îi lătrau, oile behăiau obraznic la ei. Atunci cerură ajutor împăratului Frigmaniei. care cuprinsese numaidecât teritoriile bovene în care locuiau cei nouă frigmani, luând şi ceva în plus cu populaţie bovenă, ca garanţie. Conflictul se socoti lichidat şi împăratul zise că de acum încolo speră că cele două ţări să trăiască în cea mai calmă vecinătate, nu fără a atrage atenţia bovenilor că el va proteja cu cea mai atentă paternitate pe frig- manul al zecelea, şi acum unicul în Bovenia, care locuia

în Grapa. Tratatul suna aşa: „împăratul Frigmaniei nu va suferi să se clatine un fir de păr de pe capul unui frigman®. în scopul de a se controla executarea tratatului un observator fu trimis la Grapa să protejeze pe frigman. însă cum frigmanul avea coama foarte abundentă şi nu purta pălărie pe cap, a doua zi chiar după intrarea în vigoare a tratatului, vântul 664

boven suflă în capul lui. Părul frigmanului fiind clătinat, frigmanii ocupară numaidecât toate Bovenia.

Dar toate acestea s-au petrecut foarte de mult, într-o vreme în care omenirea nu era încă civilizată.

Jurnalul literar, din 26 martie 1939.

237. Tudor Arghezi, pamfletul „Baroane” (1943)

Ce semeţ erai odinioară, dragul meu, de n-ai mai fi fost! Şi ce mojic! ce mitocan! ce bădăran! Nu te mai recunosc. Parcă în hainele tale a intrat alt om şi parcă celălalt a plecat în pielea goală, pe undeva prin ceruri ori prin iad.

Botul nu-ţi mai e aşa de gros, fălcile ţi-s mai puţin dolofane şi ai început, Doamne!, să şi surâzi cu buzele alea groase, şterse de unsoare. Ceafa ţi s-a mai tras, guşa s-a mai moderat, burta caută un relief mai apropiat de spinare. Nici părţile dindărăt nu mai sunt atât de expresiv dominante, dedesubtul croielii scurte.

Cred că nu mai iei dimineaţa patru cafele cu lapte, o halcă de şuncă şi opt prăjituri, cu care ţi-ai pus din nou în funcţiune intestinul gros, anemiat de răbdări prăjite. Te umpluseşi bine până la rărâială. Ţi-aduci aminte ce sfrijit erai pe când erai sărac, şi cum ne pălmuia căutătura ta aţâţată după ce te-ai procopsit. îndopat cu bunurile mele, nu-ţi mai dam de nas şi ţi s-a părut că sunt pus pe lume ca să slujesc mădularele tale, burţii, guşii, sacului şi dăsagilor tăi: ăsta era rostul meu, a trebuit să-l aflu de la tine, flămândule, roşcovanule, boboşatule, umflatule.

Mi-ai împuţit salteaua pe care te-am culcat, mi-ai murdărit apa din care ai băut şi cu care te-ai spălat. Picioarele tale se scăldau în Olt şi mirosea până la Calafat, nobilă spurcăciune!

I-auzi! vrea să-mi fie stăpân şi să slugăresc la maţele lui, eu care nu m-am băgat rândaş nici la boierul meu. Vrea trei părţi şi din văzduhul meu, ca să răsufle în răcoarea mea numai el. Lasă-mă să-mi aleg stăpânul pe care îl vreau eu, dacă trebuie să mă robesc, nu să mă ia la jug şi bici, înşfăcat de ceafă, cine pofteşte.

Uită-te, mă, la mine! Baroane! Să ne desfacem hârtiile amândoi, eu zapisul şi hrisoavele mele scrise pe cojoc, şi tu zdrenţele tale. Scrie pe ale tale Radu? Nu scrie! . . . Scrie Ştefan? Nu scrie! . . . Scrie Mihai, scrie Vlad, scrie Matei? Nu! Păi ce scrie pe cârpele tale? Degete şterse de sânge?

Mi-a ieşit o floare-n grădină, ca o pasăre roşie rotată, cu miezul de aur. Ai prihănit-o. Ţi-ai pus labele pe ea şi s-a uscat. Mi-a dat spicul în ţarină cât hulubul şi mi l-ai rupt. Mi-ai luat poamele din livadă cu carul şi te-ai dus cu ele. Ţi-ai pus pliscul cu zece mii de nări pe stânca izvoarelor mele şi le-ai sorbit din adânc şi le-ai secat. Mocirlă şi bale rămân după tine în munţi şi secetă galbenă pustie în şes — şi din toate păsările cu graiuri cântătoare, îmi laşi cârduri de ciori.

începi să tremuri acum, căzătură. Aşa s-a întâmplat cu toţi câţi au umblat să-mi fure binele ce mi l-a dat Dumnezeu. Te-ai cam subţiat şi învineţit. Obrazul ţi-a intrat în gură, gulerul ţi-a căzut pe gât ca un cerc de putină uscată. Dacă te mai usuci niţel, o să-ţi adune doagele de pe jos. Ce floacă plouată-n capul tău! ce

mustaţă pleoştită! Ce ochi fleşcăiţi! Parcă eşti un şoarece scos din apa fiartă, de coadă, Baroane ...

Informaţia zilei, din 30 septembrie 1943.

238. Tabel privind producţia minieră între anii 1921—1938

Anul	Producţia (tone)	Valoarea producţiei	Preţul mijlociu pe tonă	Indici 1921 = 100		
		Lei		Cantitate	VaJoar î	Preţ
1. PETROL BRUT						
**********	1 168 414	1 021 296 529	874	100	100	100
1929	4 836 974	7 441 204 190	1538	414	729	176
1933	7 376 604	3 197 329 682	433	631	313	50
1938	6 594 252	4 490 905 974	681	564	440	78
2. GAZ NATURAL în m³*’						
a. Vechiul Regat						
1921	90 419 750	18 063 950	0,20	100	100	100
1929	547 731 507	328 618 904	0,59	605	1 819	293
1933	1 342 435 856	201 365 378	0,15	1 484	1 114	75
1938	1 559 399 565	779 699 783	0,50	1 725	4 316	250

********** Din seria completă a anilor am selecţionat pe cei mai semnificativi

Anexă
(continuare)

Anul	Producţia (tone)	Valoarea producţiei	Preţul mijlociu pe tonă	Indi-i 1921 = 100		
		Lei		Cantităţe	Valoare	Preţ
b. Transilvania						
1921	90 062 666	15 225 984	0,17	100	100	100
1929	258 867 397	158 804 375	0,61	287	1 043	358
1933	157 475 291	108 785 815	0,69	174	714	405
1938	300 784 503	177 962 534	0,59	334	1 169	347
3. CĂRBUNI						
a. Cărbune brun şi lignit						
1921	1 594 719	780 660	490	100	100	100
1929	2 675 080	2 184 617 877	817	168	280	167
1933	1 313 625	843 896	642	82	108	131
1938	2 096 698	1 300 059 933	620	131	167	127
b. Huilă						
1921	209 576	148 464 260	708	100	100	100
1929	370 947	371 427 989	1 001	177	250	141
1933	176 778	134 026 943	758	84	90	107
1938	295 575	174 543 775	591	141	118	83
c. Antracit						
1921	392	235 200	602	100	100	100
în anii 1925—1931 nu s-a extras						
1933	18 062	7 059 312	390	4 608	3 001	65
1938	3 265	920 956	282	833	392	47
4. MINEREURI METALIFERE						
a. Aur şi argint						
1921	147 518	17 702 160	120	100	100	100
1929	289 992	164 123 406	565	196	927	471
1933	379 643	266 325 408	701	257	1 504	584
1938		716 450 107	1 017	478	4 047	848

†† Statistica nu dă

Anexă
(continuare)

* Inclusiv minereul de plumb.

cifrele referitoare la anii dinainte de 1934.

Anexă *(continuare)*

Anul	Producţia (tone)	Valoarea producţiei	Preţul mijlociu pe tonă	Indici (1921 = 100)		
		Lei		Cantitate	Valoare	Preţ
b. Cupru						
1921	1420	786 932	554	100	100	100
1929	12 503	1 896 077	151	880	241	27
1933	1 909	1 099 800	576	134	139	104
1938	12 420	1 375 734	1 108	875	175	200
c. Bismut*						
1938	160	95 700	5 981	2 667	2 658	100
d. Fier						
1921	91 109	26 936 587	295	100	100	100
1929	90 014	46 857 014	520	99	174	176
1933	13 831	6 403 257	462	15	24	157
1938	139 185	98 990 172	711	153	367	241
e. Fero-mangan						
1921	3 035	981 519	323	100	100	100
1929	35 038	19 619 272	559	1 154	1 999	173
1933	2 744	313 400	112	91	32	35
1938	60 256	7 257 418	120	1985	739	37
f. Fero-chrom‡						
g. Pirită						
1921	15 937	8 925 000	560	100	100	100
1929	23 851	16 446 043	689	150	184	123
1933	12 112	1 453 440	120	76	16	21
1938	11 205	6 723 000	600	70	75	107

‡ Statistica prezintă numai anii 1922, 1923 şi 1933, pentru acest an din urmă, din nota ei, rezultă că au fost extrase „20 tone, val. 8 700 lei“.

Anexă
(continuare)

Anul	Producţia (tone)	Valoarea producţiei	Preţul m'jlocîu pe tonă	Indici 1921 = 100		
		Lei		Cantitate	Valoare	Preţ

h. Aluminiu

Baza 1922 = 100

1922	3 737	522 406	139	109	100	100
1929	926	166 680	180	25	32	129
1933	1 156	40 460	35	31	8	25
1938	11 806	2 535 528	215	316	485	155

i. Mercur

Baza 1923	1923=100 200	100 000	500	100	100	100

În anii 1924—1930 nu s-a extras.

1933	48	14 400	300	24	14	60
1938	5	4 800	960	3	5	192

j. Plumb*

1921	33	22 690	687	—	—	—
1929	16	9 600	600	—	—	—
1933	35 767	14 729 593	411	—	—	—

5. MINEREURI NEMETALIFERE

a. Asfalt

1921	14 122	4 942 616	349	100	100 [1]	100
1928	8 875	1 386 736	156	63	28	45

De la 1929—1936 nu s-a mai extras.

1938	489	67 699	138	3	1

* De la 1934—1938 producţia şi valoarea sunt cuprinse în minereurile de aur şi argint.

Anul	Producţia (tone)	Valoarea producţiei	Preţul mijlociu pe tonă	Indici 1921=100		
		Lei		Cantitate	Valoare	Preţ

b. Ozocherită*

c. Chihlimbar
Baza 1923 = 100

1923	67	183 500	2 723	100	100	100
1929	20	86 870	4 343	30	48	239
1933	5	20 000	4 000	7	11	147

Nu s-a extras în 1935 şi de la 1937.

d. Talc
Baza 1933=100

1933	1 112	1 156 600	1 140	100	100	100
1938	2 256	5 067 060	2 246	203	434	216

e. Mică**

b. SARE
Sare gemă

1921	232 818	113 181 496	486	100	100	100
1929	318 802	707 598 000	2 219	137	625	456
1933	278 006	615 529 176	2 214	119	544	455
1938	350 618	570 682 408	1 628	151	504	335

Sare de mare
Baza 1923 = 100

1923	1 561	1 056 755	676	100	100	100
1929	2 698	6 722 500	2 491	173	636	368
1938	1 140	—	—	73	—	—

*' Nu se dau cifre pentru anii la care ne referim aici; în statistică se arată însă că „în anul 1925 s-au extras 2 858 kg, val. 28 580 şi în 1932, 4 405 kg, val. 66 075 lei“.

** Nu se dau cifre pentru anii la care ne referim aici; în statistică se arată însă că „în anul 1925 s-au extras 6 m^3 în val. de 94 050 lei, în 1927, 0,095 m^3, în 1935, 10 m^3, în 1936, 33 m^3 şi în 1937, 27 tone”.

Anexă
(continuare)

Anul	Producţia (tone)	Valoarea producţiei	Preţul mijlociu pe tonă	Indicii 1921=100		
		Lei		Cantitate:	Valoare	Preţ
Producţia carierelor m³*						
1921	—	18 799 375	—	—	100	—
1929	—	277 385 946	—	—	1475	—
1933	—	107 716 350	—	—	573	—
1938	—	290 994 677	—	—	1548	—

Anuarul statistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 456—461.

239. Tabel cu indicii cantitativi ai producţiei agricole între anii 1921—1938

Baza 1926—1935=100

Anul	Total	Cereale	Plante alimentare	Plante Industriale	Fineţe	Vii şi pruni
1921	67,1	68,4	50,1	44,5	66,2	90,1
1929	111,8	123,0	109,2	111,0	105,4	62,6
1933	100,6	105,2	101,6	98,2	98,9	77,3
1938	113,4	121,4	100,1	125,1	97,1	99,1

Anuarul statistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 404.

* De la 1921—1932 cuprinde oi valoarea talcului.

240. Tabel cu suprafeţele cultivate cu cereale între anii 1921—1938

Anul	Grâu			Porumb	Orz			Ovăz	Secară			Mei	Hrişcă	Măturări
	Total	de toamnă	de primă-vară		T o t a l	de toamnă	de primă-vară		Total	de toamnă	de primă-vară			
Hectare														
1921	2 488 335	2 109 311	379 024	3 443 990	1 569 373	65 668	1 503 705	1 239 006	326 576	265 379	61 197	73 938	3 137	2 226
1929	2 737 146	2 480 717	256 429	4 794 952	2 053 537	81 349	1 972 188	1 212 700	312 839	291 817	21 022	99 465	3 722	8 161
1933	3 116 322	2 877 273	239 049	4 827 039	1 814 943	85 845	1 729 098	829 633	387 545	373 899	13 646	65 163	5 692	12 939
1938	3 926 897	3 654 162	272 735	5 033 567	1 250 817	95 889	1154 928	648 695	478 302	463 905	14 397	34 106	3 110	11 848
În procente la suprafaţa arabilă														
1921	23,9	20,3	3,6	33,1	15,1	0,6	14,5	11,9	3,1	2,5	0,6	0,7	•	*
1929	21,0	19,1	1,9	36,9	15,8	0,6	15,2	9,3	2,4	2,2	0,2	0,8	•	o.l
1933	23,9	21,8	1,8	36,6	13,8	0,7	13,1	6,3	2,9	—	2,8	—	0,1	—	0,5	—	*	0,1
1938	28,1	26,3	2,0	36,3	9,0	0,7	8,3	4,7	3,4	—	3,3	—	0,1	—	0,2	—	•	0,1

Sub #1 la suta...

Anul	Terenuri arabile								Livezi					
	Total	Cereale	Plante tehnice	Plante furajere	Fânețe naturale	Grădini	Pășuni naturale	Pășuni	cu pomi fructiferi	Vii	PAduri	Alte terenuri
1921	10 035,2	9 031,0	1052,8	1066,9	3736,1	350,2	876,0	2,9	—	2,8	—	0,1	—	0,5	—	*	—	0,1
1929	13 011,0	11 222,5	2,0	1788,5	1538	0,7	648,3	8,3	342,9	1 312,9	74,4	3,4	2 796,3	3,3	3420	0,1	2797	0,2	2461	4 651,6
1938	13 189,8	11 059,3	37,5	1763	331,7	2,9	583,6	5,0	469,0	6	2 581,6	196,7	3284	7	2461	4 655,3

Interpolat.

Anul	Total	Cereale	Plante tehnice	Plante furajere	Fânețe naturale	Grădini	Pășuni naturale	Pășuni	Livezi cu pomi fructiferi	Vii	PAduri	Alte terenuri
1938	38 873,8	31 787,1	1440	4376	1	78,1	3 215,5	286,6	36,0	6	22,2	3	3	4,7

hectare

Anuarul statistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 405.

242. Tabel cu suprafeţele cultivate cu plante industriale, intre anii 1921—1938

Anul	Floarea soarelui	Răpită			Cânepă	În	Bumbac	Muştar	Soia	Sfecla de zahăr	Tutun	Mac	Ricin	Cicoare	Anason	Hamei	Alte plante industriale
		Total	de toamnă	de primăvară													
HECTARE																	
1921	29 121	42 415	14 240	28 175	41 191	1101 8	—	2 276	—	23 060	17 366	455	—	12	—	—	—
1929	160 738	58 018	—	—	36 950	17 320	16	710	—	49 305	30 578	1 071	—	742	692	107	9 533
1933	163 081	38 718	—	—	47 874	18 774	2 198	1 367	—	43 106	10 103	4 159	491	378	66	21	5 351
1938	200 434	85 639	61 953	23 686	49 958	1617 1	3 188	1 908	57 648	46 775	14 875	2 069	595	433	202	23	7 726
ÎN PROCENTE LA SUPRAFAŢA ARABILA A ŢARII																	
1921	0,3	0,4	0,1	0,3	0,4	0,1	—	*	—	0,2	0,2	•	—	*	—	—	—
1929	1,2	0,4	—	—	0,3	0,1	4	•	—	0,4	0,2	«	—	•	•	•	0,1
1933	1,2	0,3	—	—	0,4	0,1	4	•	—	0,3	0,1	*	*	♦	*	•	*
1938	1,4	0,6	0,4	0,2	0,4	0,1	«	*	0,4	0,3	0.)	*	•	*	*		*

* Sub 0;l.

Anuarul statistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 408.

243. Tabel cu producţia plantelor industriale, între anii 1921—1938

Chintal = 100 kg

Anul	Floarea soarelui	Rapiţă — Total	Rapiţă — de primă-vară	Rapiţă — de toamnă	Cânepă de sămânţă	Insă-	Soia	Muş- tar	Cânepă fuior	În fuior	Bum- bac	Sfeclă de zahăr	Tutun	Mac	Ricin	Ci- coare	Ana- son	Hamei	Alte plante industriale
PRODUCŢIA TOTALA IN MII CHINTALE																			
1921	158	117	71	46	137	30	—	—	—	—	—	3 516	105	—	—	0,2	—	—	—
1929	72	1485	411	—	—	76	71	—	3,7	193	27	0,05	8 927	260	5,4	—	121,	3,4	0,6
1933	1 713	269	—	—	189	107	—	9,1	260	63	3,8	6 784	63	21,9	3,8	38,2	0,4	0,1	78
1938	2 308	534	451	83	214	57	522	5,0	230	31	14,1	7 201	117	11,8	2,9	67,1	1,6	0,3	11,8
PRODUCŢIA MIJLOCIE LA HECTAR ÎN CHINTALE																			
1921	5,4	2,8	5,0	1,6	3,3	2,8	—	—	—	—	—	152,2	6,0	—	—	1,3	—	—	—
1929	9,2	7,1	—	—	2,1	4,1	—	5,1	5,2	1,6	3,0	181,0	8,5	5,0	—	163,5	5,0	5,2	7,5
1933	10,1	6,9	—	—	3,9	5,7	—	6,6	5,4	3,3	1,7	157,3	6,2	5,3	7,9	101,1	5,4	4,5	14,5

Anuarul stastistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 413.

244. Tabel cu producţia plantelor alimentare între anii 1921—1938

Chintal = 100 kg

Anul	Fasole			Mazăre	Linte	Bob	Năut	Cartofi			Ceapă	Varză	Pepeni verzi şi gălbeni	Dovleci			Alte legume
	Total	În ogor propriu	printre porumb					Total	în ogor propriu	printre porumb				Total	în ogor propriu	printre porumb	
PRODUCŢIA TOTALA IN MII CHINTALE																	
1921	1 018	390	628	83	22	34	—	13 877	13 501	376	516	1 293	1 098	2 887	332	2 555	1 205
1929	2 590	785	1805	199	60	24	7	24 838	22 899	1939	1 198	3 043	3 090	15 477	475	15 002	855
1933	3 307	984	2 323	209	92	19	8	15 019	13 645	1374	1 141	2 818	3 912	20 590	312	20 278	881
1938	2 194	270	1 924	443	165	13	12	18 887	16 558	2 329	1 072	2 780	2195	20 338	239	20 099	1486
PRODUCŢIA MIJLOCIE LA HECTAR IN CHINTALE																	
1921	—	4,8	2,0	7,4	4,8	4,3	—	—	81,6	10,9	57,4	134,0	37,5	—	26,1	10,9	49,5
1929	—	9,8	2,1	11,8	7,1	9,4	7,9	—	110,1	20,8	60,6	136,1	95,3	—	63,9	15,8	32,7
1933	—	9,6	2,3	12,4	6,2	9,6	6,0	—	68,9	15,6	55,5	104,1	68,9	-	55,9	17,3	31,8
1938	—	3,3	1,9	9,8	7,6	7,8	6,9	—	81,5	20,3	48,7	100,7	51,8	—	42,7	16,4	35,4

Anuarul statistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 412.

245. Tabel cu importul, exportul şi balanţa comercială în anii 1921—1938

Anul	Import		Export		diferenţa mii lei
	Cantităţi (tone)	Valori (mii lei)	Cantităţi (tone)	Valori (mii lei)	
1921	615 451	12 145 405	2 713 138	8 263 009	—3 882 396
1929	1 101 992	29 628 038	7 064 619	28 960	— 668 033
1933	466 962	11 741 850	8 777 730	14 170 828	+ 2 428 978
1938	820 603	18 767 830	7 409 084	21 532 580	+ 2 764 750

Anuarul statistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 575.

246. Tabel cu exportul principalelor produse în anii 1921—1938

Cantităţi

Produse	Unitatea de măsură	1938	1933	1929	1921
0	1	2	3	4	5
Regnul vegetal					
Grâu	1000 kg	882 229	6	8 392	73 276
Porumb	JJ	241 854	1 072	374	830
Orz	J»	173 398	621	1 154	377
Ovăz	J»	—	23	41	150
Secară	))	21 800	—	15	34 789
Mei		912	25	19	33 685
Fasole		12 177	116	152	73 201
Mazăre	>>	23 067	8	—	3 006
Linte[1]		10 760	3	—	1 348
Măzăriche		11465	36	—	—
Făină de grâu, secară, cereale şi leguminoase	>9	.—	1 438	8 534	18 060
Tărâţe		16 919	10	49	5 013
Sămânţă de floarea soarelui	JJ	41 680	39 240	12 586	521
Sămânţă de	5»	24 063	20	14	6
Sămânţă de	»»	9 431	7	5 091	2 543

[1] Şi bob.

0	1	1 2	3	1 4	5
Sămânţă de mustar	»»	5 600	4 746	12 766	3 432
Sămânţă de trifoi	1,	1983	4	1 316	237
Turte şi făinuri oleaginoase	»1	97 024	65 346	71 696	—
Ulei de floarea-soarelui	100 kg	250	3 751	16 418	*988
Struguri	ti	19	979	14	—
Mere proaspete	ti	96	80	„126	48 831
Prune conservate	1'	18	3	26	16 065
Nuci în coajă	tt	70	25	40	114159
Nuci curăţate	«1	14	3	5 489	
Tutun, ţigări,		438	26	2 956	3 773
Lemne de foc	1000 kg	156	87	795	381
Lemne de		647	511	1 125	161

Regnul animal

Bovine	capete	39	16	103	75 446
Ovine	,1	37	2	9 251	19 118
Păsări de curte vii		1 247 994	2 567	803	2 075
Porcine	100 kg	294	125	142	110
Păsări de curte	11	38	43	17	1 213
Ouă	V	112	81	115	47 785
Cărnuri proaspete	1»	18	5	62	746
Cărnuri		11478	5	18	2 143
Maţe proaspete sau uscate	>1	2 940	4 795	7 803	2 470
Pene, fulgi şi puf		7 839	6 665	9 692	8 024

Regnul mineral

Ţiţei brut	1 000 kg	335	237	2 571	15 510
Benzină uşoară	11	1 378	1 393	802	151213
Benzină grea şi	1»	207	363	778	
Petrol lampant	11	827	950	388	181 530
Motorină	11	754	1 035	—	-
Păcură	11	917	1 791	784	15 042
Uleiuri minerale	100 kg	411	593	625	138 276

* Şi alte uleiuri.
** Şi pere şi gutui.

Valori 1 000 lei

Produse	1038	1933	1929	1921
0	1	2	3	4
Regnul vegetal				
Grâu	3 336	22 732	60 559	164 872
Porumb	826 608	1 876 299	1 877 665	2 118 762
Orz	638 439	968 125	5 695 028	1 094 877
Ovăz	—	32858	160 495	414 634
Secară	109 646	—	80 094	132 200
Mei	4 340	45 901	76 371	89 267
Fasole	93 915	251 286	724 797	292 807
Mazăre	97 075	26 372		7 816 .
Linte	94131	16 931	—	4 568
Măzăriche	44 261	82 712		—
Făină de grâu, secară, alte cereale şi	—	4 191	89 287	98 934
Tărâţe	49 380	12 726	181428	4 262
Sămânţă de floarea-soarelui	215 655	146 372	84 616	1 774
Sămânţă de rapiţă	172 130	90 240	114 658	27 295
Sămânţă de	74 901	38 324	74 480	17 295
Sămânţă de	33140	22 109	101 386	14 933
Sămânţă de trifoi	66 601	120 213	47 578	3 799
Turte şi făinuri oleaginoase	297 157	115 793	343 417	_
Ulei de floarea-soarelui	445	4 171	43 851	1 483
Struguri proaspeţi	19 285	588	21 653	—
Mere proaspete	90 121	50 712	82 512	7 813
Prune conservate	28 530	4 526	44 895	9 640
Nuci în coajă	144 484	50 887	96 012	79 912
Nuci curăţate	72 099	15 178	27 544	
Tutun, ţigări, ţigarete	6 152	784	33 549	4 529
Lemne de foc	89 024	36 577	548 682	110 607
Lemne de	1 944 424	896 583	3 789 138	335 771

Regnul animal

Bovine	298 851	95 035	1 324 296	516 374
Ovine	14 413	681	6 827	6 573
Păsări de curte vii	69 564	73 564	84 810	67
Porcine	794 354	232 905	568 385	220 489
Păsări de curte tăiate	150 941	108 104	105 347	3 641
Ouă	337 866	236 285	553 705	172 029
Cărnuri proaspete	26 705	5 604	199 321	1 122
Cărnuri conservate	45 610	40	186	7 447
Mațe proaspete sau uscate	35 214	18 447	38 197	4 446
Pene, fulgi şi puf	110 172	49 738	110 693	17 851

Regnul mineral

Ţiţei brut	534 714	212 819	4 497	25 127
Benzină uşoară	3 849 113	3 146 499	5 299 966	1 088 736
Benzină grea şi brută	551 867	670 842	2 172 521	
Petrol lampant	1 727 939	1 278 343	810 883	608 127
Motorină	1 377 213	1 270 506 *		—
Păcură	1 035 763	964 784	847 024	38 359
Uleiuri minerale	138 854	178 132	340 643	98 177

Anuarul statistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 628—631.

247. Tabel cu veniturile şi cheltuielile bugetare pe anii 1922/23—1938/39

1 000 000 lei

Exerciţiile bugetare	Venituri		Cheltuieli					Deficit sau excedent	
	Evaluări	încasări	Credite iniţiale	Credite acordate	Angajamente	Plăţi efectuate	Creanţe restante	Diferenţ a între încasări şi plăţi	Deficit sau excedent
1922/23	10 498	14 194	7 670	11565	—	10 468	—	+ 3 726	—
1929	37 700	36 018	37 300	37 194	—	34 607	—	+ 1411	—
1933/34	23 438	18 364	23 174	23 145	22 037	20 741	1 296	—2 377	—3 673
1938/39	30 550	31 649	30 550	30 544	30 319	30 287	32	+ 1 362	+ 1 330

Anuarul statistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 663.

248. Date statistice privind situaţia economică a României în anul 1938

Denumirea produsului	Cantitatea
Ţiţei	6 594 252 tone
Gaze naturale	§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§§
Cărbuni	2 374 000 tone
Aur fin	4 912 kg
Argint fin	22180 kg
Cupru brut	12 420 tone
Zinc	4 022 tone
Minereu de fier	139 185 tone
Mangan	60 256 tone
Aluminiu	11 806 tone
Sare	350 618 tone
Fontă	133 000 tone
Oţel	277 000 tone
Produse laminate	300 000 tone
Făină de grâu	671 000 tone
Zahăr	142 700 tone
Mezeluri	7 600 tone

§§ Se adaugă şi 8 612 000 m^3 gaze recuperate de la rezervoarele de ţiţei.

Calculat pe baza *Anuarului statistic al României,* referitor la anii 1934—1938.

249. Tabel privind locul principalelor ramuri în totalul industriei prelucrătoare în anul 1938 (o/o din total)

Ramura	Capital investit	Valoarea producţiei
Industria alimentară	21,4	22,5
Industria textilă	16,4	21,2
Industria metalurgică	16,9	16,4
Industria electrotehnică	0,4	1,0
Industria chimică (fără industria de prelucrare a petrolului)	10,1	8,6
Industria de prelucrare a petrolului	14,5	11,8
Industria materialelor de construcţii	5,0	2,8
Industria lemnului	4,6	5,2
Industria pielăriei	2,0	5,0
Industria de hârtie şi arte grafice	7,2	4,5
Celelalte ramuri (sticlă, ceramică ...)	1,5	1,0

Calculat pe baza datelor din *Anuarul statistic al României,* referitor la anii 1934—1940.

250. Tabel privind ponderea ramurilor economiei în produsul social şi în venitul naţional în anul 1938

Ham ura	Participarea în %	
	La produsul social	La venitul national
Industria	39,0	30,8
Construcţiile	5,4	4,4
Transporturile şi telecomunicaţiile	6,4	6,5
Circulaţia mărfurilor	11,2	14,9
Agricultura şi silvicultura	30,2	38,5
Alte ramuri	7,8	4,9
	100,0	100,0

Apud Marin Lupu, *Nivelul şi structura economiei în anul 1938;* în: *„Probleme economice”,* nr. 8, 1969, p. 155.

251. Tabel******** **privind personalul şi accidentele**

Anul	Total general			Ingineri şi şefi de exploatare		Ingineri chimişti, geologi etc.		Personal administrativ		Funcţionari de birou		Personal de specialitate		Maiştri sondori şi mineri		Sondori şi mineri	
Petrol																	
19	18	18	25	16	57	—	—	64	7	48	28	—	—	1	37	6	16
19	30	29	30	30	68	—	—	1	16	74	52	—	—	2	29	9	13
19	15	15	22	27	40	—	—	81	15	57	27	—	—	987	11	4	12
19	17	17	15	55	5	30	13	53	6	81	18	66	1	1	3	5	8
Gaz metan																	
1938††								1 582		581		1	—	—	3	—	8
I –	–	–		19	~ I 39	-											
Cărbuni, minereuri şi cariere																	
192	44	43	78	30	37	—	—	72	15	53	11	—	—	1	46	12	233
192	49	49	45	41	42	-		85	17	1	31	—	—	2	21	17	214
193	43	42	38	39	33	—	—	54	7	1	31	—	—	1	33	17	84
193	35	35	30	32	23	—	—	48	8	957	26	—	—	1	25	14	76
Cărbuni																	
19	15	14	13	11	8		—	23	6	38	11	—	—	595	5	8	56
19	15	15	14	99	7	—	—	20	5	38	12	—	—	488	7	8	61
19	20	19	10	10	5	—	—	16	6	48	12	—	—	596	4	10	39
*Minereuri şi cariere****																	
19	17	17	12	26	20	—	—	18	4	41	11	—	—	67	27	7	12
19	14	14	50	26	10	—	—	14	—	36	12	—	—	718	9	5	7
19	31	31	12	22	8	93	3	30	2	77	6	27	—	880	5	8	7

********** în acest tablou nu este cuprins personalul salinelor.

†† Mai sunt date despre: 1936, 1937.

din industria extractivă între anii 1921—1938

Alţi lucrători speciali		Maiştri de atelier		Meseriaşi calificaţi		Lucrători necalificaţi		Ucenici		Salahori		Personal de serviciu		Alţii		Accidente Total		Invaliditate	
1 [illegible]	—	49 [illegible]	2 [illegible]	3 [illegible]	4 [illegible]	—	—	—	—	3 [illegible]	7	1 [illegible]	3 [illegible]	—	—	927	59	81	78 [illegible]
2 785	8	78 8	3 6	4 719	6 9	—	-	—	—	5 421	4	2 442	1 2	—	—	2 330	10 9	91	2 130
1 159	9	31 2	1 5	3 442	7 3	—	—	—	—	1 548	2	1 168	2 2	-	—	2 341	62	64	2 215
1 395	5	26 7	1 8	2 603	5 7	1 118	—	21 6	3	1 724	5	1 585	9	—	—	723	27	28	668

2qţr5H~m^ZELŢLZ®ELZ![HEE[ZIÎ^

74 [illegible]	—	61 [illegible]	1 [illegible]	4 [illegible]	3 [illegible]	—	—	—	—	21 [illegible]	38 [illegible]	53 [illegible]	5	—	—	—	—	—	—
91 7	7	46 8	8	4 133	3 7	—	—	—	—	20 496	70	1 280	9	—	—	—	—	—	—
66 5	2	23 2	1 1	4 623	3 1	—	—	—	—	14 790	13 7	80 2	1 1	—	—	—	—	—	—
57 5	4	24 3	1 5	4 324	6 1	—	—	—	—	11 498	66	47 7	3	—	—	—	—	—	—

11 [illegible]	1	89	7	1 [illegible]	2/	—	—	—	—	3 [illegible]	7	26 [illegible]	3	—	—	—	—	—	—
87	1	10 1	3	2 271	2 1	—	—	—	—	2 889	18	37 0	6	—	—	—	—	—	—
18 5	1	16 8	1	3 515	1 8	—	—	—	—	4 024	13	45 2	2	—	—	1 924	35	63	1 826
38 6	2	90	6	1 232	6	—		—		6 945	33	24 0	1		—	—			—
35 5	1	12 5	2	1 940	1	—	—	—	—	5 362	8	21 9	—	-	—	—	—	—	—
56 5	4	23 5	3	1894	3 7	2 897	1 6	27 5	—	14 187	33	59 5	5	—	—	606	25	34	547

252. Tabel privind mişcarea populaţiei între anii 1920—1938

Anul	Populaţia	Cifre absolute		
		Născuţi vii	Decese	Excedent natural
ŢARA ÎNTREAGA				
1920	15 541 424	539 359	414 629	124 730
1921	15 727 940	620 460	372 157	248 303
1929	17 638 127	600 556	377 646	222 910
1933	18 652 678	597 834	348 104	249 730
1938	19 750 004	585 197	379 278	205 919
MEDIUL RURAL				
1920	12 087 612	471 283	351 364	119 919
1921	12 260 544	541 689	315 744	225 945
1929	14 034 373	523 367	311 159	212 208
1933	15 125 380	524 594	287 516	237 078
1938	16 133 857	507 741	307 279	200 462
MEDIUL URBAN				
1920	3 453 812	68 076	63 265	4 811
1921	3 467 396	78 771	56 413	22 358
1929	3 603 754	77 189	66 445	10 702
1933	3 527 298	73 240	60 588	12 652
1938	3 616 147	77 456	71 999	5 457

Anuarul statistic al României, 1939—1940, Bucureşti, 1940, p. 142—143.

253. Regii României în perioada decembrie 1918 — august 1944

Ferdinand I, rege al României, 28 septembrie/11 octombrie 1914 — 20 iulie 1927

Mihai I, rege al României; Regenţa alcătuită din: principele Nicolae, patriarhul Miron Cristea, prim-preşedintele Curţii de Casaţie Gheorghe Buzdugan, (apoi, de la 9 octombrie 1929, Constantin Sărăţeanu), 20 iulie 1927 — 8 iunie 1930

Carol al II-lea, rege al României, 8 iunie 1930 — 6 septembrie 1940

Mihai I, rege al României, 6 septembrie 1940 — 30 decembrie

254. Tabel cu preşedinţii Adunării Deputaţilor şi ai Senatului (1919—1940)

Legislatura	Preşedintele Adunării Deputaţilor	Preşedintele Senatului
1919—1920	Nicolae Iorga	Paul Bujor
1920—1922	Duiliu Zamfirescu	Constantin Coandă
1922—1926	Mihai G. Orleanu	Mihail Pheredyde
1926—1927	Petre P. Negulescu	Constantin Coandă
1927—1928	Nicolae N. Săveanu	Constantin I. Nicolaescu
1928—1931	Ştefan Cicio Pop	Nicolae Costăchescu
1931—1932	Dimitrie Pompei	Mihail Sadoveanu
1932—1933	Ştefan Cicio Pop	Nicolae Costăchescu
1934—1937	Nicolae N. Săveanu	Leonte Moldovan
1939—1940	Alexandru Vaida-Voevod	Constantin Argetoianu

255. Lista guvernelor României din perioada 1918—1944

— Guvernul condus de g-ral Alexandru Averescu

(11 februarie — 18 martie 1918)

— Guvernul condus de Alexandru Marghiloman

(19 martie — 5 noiembrie 1918)

— Guvernul condus de g-ral Constantin Coandă

(6 noiembrie — 12 decembrie 1918)

G-ral Constantin Coandă	— preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministrul afacerilor străine
fon Inculeţ	— ministru secretar de stat
Daniel Ciugureanu	—• ministru secretar de stat
Petre Poni	—■ ministrul instrucţiunii şi cultelor
Fotin Enescu	— ministrul agriculturii şi domeniilor şi ad-interim la finanţe
G-ral Arthur Văitoianu	— ministru de interne şi ad-interim la justiţie — ministru de război şi ad-interim la industrie şi comerţ
G-ral Eremia	
Anghel Saligny	— ministrul lucrărilor publice

10 noiembrie 1918

Dimitrie Buzdugan	— ministrul justiţiei

11 noiembrie 1918

Oscar Chiriacescu	—■ ministru de finanţe
Alexandru Cotescu	— ministrul industriei şi comerţului

— Guvernul condus de Ion I. C. Brătianu

(12 decembrie 1918 — 27 septembrie 1919)

Ion I. C. Brătianu	—• preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministrul afacerilor străine
Mihail Pherekyde	— ministru secretar de stat
Ion Inculeţ	— ministru secretar de stat
Daniel Ciugureanu	— ministru secretar de stat
Alexandru Constantinescu	— ministrul industriei şi comerţului
Ion G. Duca	— ministrul cultelor şi instrucţiunii publice
Gheorghe Mârzescu	— ministru de interne
Fotin Enescu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
G-ral Arthur Văitoianu	— ministru de război
Anghel Saligny	— ministrul lucrărilor publice
Dimitrie Buzdugan	— ministru de justiţie

16 decembrie 1918

Ion G. Duca — trece la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, în locul lui Fotin Enescu,

Dr. Constantin Angelescu — ministrul cultelor şi instrucţiunii publice

25 decembrie 1918

Alexandru Vaida-Voevod — ministru secretar de stat

Vasile Goldiş Ştefan — ministru secretar de stat

Cicio Pop — ministru secretar de stat

31 decembrie 1918

lancu Flondor Ion Nistor — ministru secretar de stat — ministru secretar de stat

27 februarie 1919

Alexandru Constantinescu — ministrul industriei şi comerţului; preia şi interimatul Ministerului Lucrărilor Publice

— Guvernul condus de g-ral Arthur Văitoianu

(27 septembrie — 30 noiembrie 1919)

G-ral Arthur Văitoianu — preşedintele Consiliului de Miniştri, ministru de interne şi ad-interim la afacerile străine

Ion Inculeţ
Daniel Ciugureanu
Ion Nistor
Alexandru Vaida-Voevod
Vasile Goldiş — ministru secretar de stat — ministru secretar de stat — ministru secretar de stat — ministru secretar de stat — ministru secretar de stat — ministru secretar de stat

G-ral Alexandru Lupescu — ministrul cultelor şi instrucţiunii publice

G-ral loan Popovici — ministrul agriculturii şi domeniilor

G-ral loan Popescu — ministrul industriei şi comerţului, ad-inte- rim la finanţe

G-ral Ştefan Mihail — ministrul lucrărilor publice

G-ral Ion Răşcanu — ministru de război

Emil Miclescu — ministru de justiţie

6 octombrie 1919

Ion Angelescu — ministru de finanţe

15 octombrie 1919

Nicolae Mişu — ministrul afacerilor străine

— Guvernul condus de Al. Vaida-Voevod

(1 decembrie 1919 — 13 martie 1920)

Alexandru Vaida-Voevod — preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministrul afacerilor străine

Ion Inculeţ — ministru secretar de stat

Pantelimon Halippa	— ministru secretar de stat
Ion Nistor	— ministru secretar de stat
Ştefan Cicio Pop	— ministru secretar de stat
Dr. Ion Cantacuzino	— ministru secretar de stat
G-ral Alexandru Averescu	— ministru de interne
G-ral Ion Răşcanu	— ministru de război
Aurel Vlad	—• ministru de finanţe şi ad-interim la industrie şi comerţ
Victor Bontescu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Octavian Goga	—■ ministrul instrucţiunii publice şi
Mihai Popovici Ion	cultelor
Pelivan	— ministrul lucrărilor publice
	— ministru de justiţie
Ştefan Cicio Pop	— însărcinat cu interimatul justiţiei, I. Pelivan fiind delegat la Conferinţa Păcii
	16 decembrie 1919
Aurel Vlad	— ia şi interimatul internelor, în urma demisiei lui Al. Averescu
Victor Bontescu Ion	— trece la industrie şi comerţ
Mihalache Ion	—■ ministrul agriculturii şi domeniilor
Borcea	— ministrul cultelor şi instrucţiunii, în urma demisiei lui O. Goga
	27 decembrie 1919
Dr. Nicolae Lupu	— ministru de interne
	23 februarie 1920
Mihai Popovici	— ia şi interimatul finanţelor, în urma demisiei lui Aurel Vlad
	2 martie 1920
G-ral Traian Moşoiu	— ministru de război, în locul lui I. Răşcanu, demisionat
Ion Borcea	— ia şi interimatul industriei şi comerţului în locul lui V. Bontescu,

— Guvernul condus de g-ral Alexandru Averescu

(13 martie 1920 — 17 decembrie 1921)

G-ral Alexandru Averescu	— preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de interne
Ion Inculeţ Ion	— ministru secretar de stat
Nistor Anton	— ministru secretar de stat
Mocsony Grigore	— ministru secretar de stat
Trancu-Iaşi	— ministru secretar de stat
Constantin Argetoianu G-ral	— ministru de finanţe şi ad-interim la justiţie
Ion Răşcanu Duiliu	— ministru de război
Zamfirescu Petre P.	— ministrul afacerilor străine
	— ministrul cultelor şi instrucţiunii publice

G-ral Gheorghe Văleanu	— ministrul lucrărilor publice
Octavian Tăslăoanu	— ministrul industriei şi comerţului
Teodor Cudalbu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
	18 martie 1920
Vasile Goldiş	— ministru secretar de stat (demisionat la 19 martie 1920)
Octavian Goga	— ministru secretar de stat
	30 martie 1920
Grigore Trancu-Iaşi	— numit titularul Ministerului Muncii şi Ocrotirilor Sociale (înfiinţat la 29 martie)
Matei Cantacuzino	— ministru de justiţie *3 aprilie 1920*
Constantin Garoflid	— ministru de stat, preşedintele Comitetului Agrar
	2 mai 1920
loan V. Stârcea	— ministru secretar de stat în locul lui I. Nis- tor, demisionat
Sergiu Niţă	— ministru secretar de stat în locul lui I. În- culeţ, demisionat
	13 iunie 1920
Constantin Argetoianu	— trece la Ministerul de Interne
G-ral Gheorghe Văleanu	— trece la comunicaţii
Octavian Goga	— numit titularul Ministerului Cultelor şi Artelor (creat prin scindarea Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice)
Take lonescu	— ministru de externe
Dimitrie Grecianu	— ministrul lucrărilor publice
Nicolae Titulescu	— ministru de finanţe
	15 iunie 1920
Ion C. Atanasiu	— subsecretar de stat la Subsecretariatul Refacerii şi Aprovizionării (atunci înfiinţat)
	27 august 1920
Dimitrie Grecianu	— ia şi interimatul Ministerului de Justiţie, în locul lui M. Cantacuzino, demisionat
	30 august 1920
Ion Angelescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Finanţe (post nou înfiinţat)
Anton Mocsony Ion V. Stârcea	— demisionează ■— demisionează
	16 noiembrie 1920
Dimitrie Grecianu Octavian Tăslăoanu	— devine titular la Ministerul Justiţiei — trece la Ministerul Lucrărilor Publice

Alexandru Averescu	— preia conducerea Ministerului Industriei şi Comerţului
	9 decembrie 1920
Take Ionescu	— ia şi interimatul Ministerului de Justiţie, în locul lui D. Grecianu, decedat
	1 ianuarie 1921
Mihai Antonescu	— ministru de justiţie
Ioan Petrovici	— ministrul lucrărilor publice, în locul lui O. Tăslăoanu, demisionat
	7 martie 1921
Albert Popovici-Taşcă	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne (post nou înfiinţat)
	16 aprilie 1921
Petru Groza	— ministru secretar de stat — ministru secretar de stat
Dori Popovici	
	22 iulie 1921
Constantin Garoflid	— titular la Ministerul Agriculturii (creat prin scindarea Ministerului Agriculturii şi Domeniilor)

— Guvernul condus de Take Ionescu

(17 decembrie 1921 — 19 ianuarie 1922)

Take Ionescu	— preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de finanţe
Caius Brediceanu	— ministru secretar de stat
Gheorghe Derussi	— ministrul afacerilor străine
Gheorghe Mironescu	— ministrul instrucţiunii
G-ral Ştefan Holban	— ministru de război
Ion Cămărăşescu	— ministru de interne
Gheorghe Lucasievici	— ministrul lucrărilor publice
Dumitru Dumitrescu	— ministrul agriculturii
Mihai Vlădescu	— ministrul domeniilor
Stelian Popescu	— ministru de justiţie
Vasile Dumitrescu-Brăila	— ministrul cultelor şi artelor
Mihai Ormolu	— ministrul industriei şi comerţului
Constantin Xeni	— ministrul muncii şi ocrotirilor sociale
Constantin Cihodariu	— ministrul comunicaţiilor
Ion Angelescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Finanţe
Victor D. Hortopan	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Gheorghe Lucasievici	— ad-interim la industrie şi comerţ
	5 ianuarie 1922
Dimitrie Bogos	— ministru secretar de stat

— Guvernul condus de Ion I. C. Brătianu

(19 ianuarie 1922 — 30 martie 1926)

Ion I. C. Brătianu — preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de război

G-ral Arthur — ministru de interne

Alexandru Constantinescu— ministrul agriculturii şi ad-interim la do-menii

Dr. Constantin Angelescu —• ministru al instrucţiunii şi ad-interim la Co-municaţii

Ion G. Duca — ministrul afacerilor străine

Vintilă I. C. Brătianu — ministru de finanţe

Gheorghe Mârzescu — ministrul muncii şi ocrotirilor sociale

Ion Inculeţ — ministru de stat

Ion Nistor — ministru de stat

Constantin Banu — ministrul cultelor şi artelor şi ad-interim la Lucrări Publice

loan Th. Florescu — ministru la Departamentul Justiţiei —

Vasile P. Sassu ministru al industriei şi comerţului

24 ianuarie 1922

G-ral Traian Moşoiu — ministru al comunicaţiilor

Aurel Cosma — ministru al lucrărilor publice

27 ianuarie 1922

N. Zigre — subsecretar de stat, pe lângă Ministerul de Interne (a demisionat la 1 iunie 1922)

25 *martie 1922*

Ion I. C. Brătianu — rămâne preşedinte al Consiliului, fără portofoliu

10 aprilie 1922

Alexandru Constantinescu — ministrul agriculturii se numeşte la departamentul unificat al Agriculturii şi Domeniilor

26 aprilie 1922

Gheorghe Mârzescu — ministrul sănătăţii publice, muncii şi ocrotirii sociale

30 octombrie 1923

Ion I. C. Brătianu — preşedintele Consiliului de Miniştri este numit şi ministru de interne

Gheorghe Tătărescu — subsecretar de stat la Ministerul de

G-ral Arthur Interne

Văitoianu Gheorghe — trece la Ministerul Comunicaţiilor

Mârzescu G-ral — trece la Ministerul Justiţiei

Traian Moşoiu — trece la Ministerul Lucrărilor Publice

Alexandru Lapedatu — numit la Ministerul Cultelor şi Artelor

Nicolae N. Săveanu — numit la Ministerul Sănătăţii Publice şi

Tancred — numit la Ministerul de Industrie şi

3 noiembrie 1923

Nicolae N. Săveanu	— rămâne secretar de stat la Ministerul Sănătăţii Publice şi Ocrotirilor Sociale
Nicolae D. Chirculescu	— numit secretar de stat la Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale, creat prin legea nr. 5300 din
Richard Franasovici	— numit subsecretar de stat la Ministerul de Interne (cel de-al doilea subsecretar la interne înfiinţat cu legea nr. 5301 din 3 noiembrie 1923)

13 decembrie 1923

Gheorghe Cipăianu	— subsecretar de stat; post creat pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, prin legea nr. 5941 din 12 decembrie 1923

— Guvernul condus de G-ral Alexandru Averescu

(30 martie 1926 — 4 iunie 1927)

G-ral Alexandru Averescu	— preşedintele Consiliului de Miniştri
G-ral Constantin Coandă	— ministrul industriei şi comerţului
Ion M. Mitilineu	— ministrul afacerilor străine
Constantin Garoflid	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Octavian Goga	— ministru de interne
Vasile Goldiş	— ministrul cultelor şi artelor
Petre P. Negulescu	— ministrul instrucţiunii
G-ral Gheorghe Văleanu	— ministrul comunicaţiilor
Teodor Cudalbu	— ministrul justiţiei
Grigore Trancu-Iaşi	— ministrul muncii, cooperaţiei şi asigurărilor sociale
Niţă Sergiu Ion	— ministru de stat
Petrovici Petru Groza	— ministru de stat
Dori Popovici G-ral L.	— ministrul lucrărilor publice
Mircescu Ion I.	— ministru de stat
Lapedatu Ion Lupaş	— ministru de război
Mihai Berlescu	— ministru de finanţe
Constantin Bucşan	— ministrul sănătăţii şi ocrotirilor sociale
Mihai Manoilescu	— subsecretar de stat la interne
G-ral Mihai Ionescu	— subsecretar de stat la interne
	— subsecretar de stat la finanţe
	— subsecretar de stat la agricultură şi domenii

14 iulie 1926

G-ral Mihai Ionescu	— este trecut subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Dumitru Busuiocescu	— numit subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii
Constantin Meissner	— numit la Ministerul Lucrărilor Publice
Ion Petrovici	— trecut la Ministerul Instrucţiunii

Mihai Berlescu — trecut la Ministerul Industriei şi Comerţului

Petru Groza — demisionat de la lucrări publice, rămâne ministru de stat

10 august 1926

G-ral Constantin Coandă — numit ministru de stat şi însărcinat cu interimatul Preşedinţiei pe timpul absenţei titularului

5 *ianuarie 1927*

G-ral Ion Răşcanu — este numit comisar superior al guvernului în Basarabia şi Bucovina, cu rang de ministru de stat

15 martie 1927

Victor Moldoveanu — subsecretar de stat la interne

19 martie 1927

G-ral Alexandru Averescu — preşedintele Consiliului de Miniştri este numit şi ministru de finanţe, în urma demisiei lui I. Lapedatu

— Guvernul condus de Barbu Ştirbey

(4 iunie 1927 — 21 iunie 1927)

Barbu Ştirbey — preşedintele Consiliului de Miniştri, ministru de interne şi interimar la finanţe şi la afacerile străine

Constantin Argetoianu — ministrul agriculturii şi domeniilor, ad-interim la industrie şi comerţ

Dr. Nicolae Lupu — ministrul instrucţiunii şi ad-interim la Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor

Stelian Popescu — ministrul justiţiei

Alexandru Lapedatu — ministrul cultelor şi artelor şi interimar la Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale

G-ral de divizie adj. Paul Angelescu — ministru de război

Constantin D. Dimitriu — ministrul comunicaţiilor şi interimar la lucrări publice

Nicolae R. Căpităneanu — subsecretar de stat la interne

6 iunie 1927

Alexandru Perieţeanu — subsecretar de stat la comunicaţii

Ion Inculeţ — ministrul sănătăţii

Mihai Popovici — ministrul finanţelor

Pantelimon Halippa — ministrul lucrărilor publice

Grigore Iunîan — ministrul muncii, cooperaţiei şi asigurărilor sociale

Gheorghe Cipăianu — subsecretar de stat la agricultură şi domenii

Sever Dan — subsecretar de stat la finanţe

— Guvernul condus de Ion I. C. Brătianu

(21 iunie 1927 — 23 noiembrie 1927)

Ion I. C. Brătianu	— preşedintele Consiliului de Miniştri şi interimar la afaceri străine
Dr. Constantin Angelescu	— ministrul instrucţiunii
Ion G. Duca	— ministru de interne
Vintilă I. C. Brătianu	— ministru de finanţe
Constantin Argetoianu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Ion Inculeţ	— ministrul sănătăţii şi ocrotirii sociale
Ion Nistor	— ministrul lucrărilor publice
Dr. Nicolae Lupu	— ministrul muncii, cooperaţiei şi asigurărilor sociale
Stelian Popescu	— ministrul justiţiei
Alexandru Lapedatu	— ministrul cultelor şi artelor
G-ral Paul Angelescu	— ministru de război
Constantin D.	— ministrul comunicaţiilor
Dimitriu Ludovic	— ministrul industriei şi comerţului'
Mrazec Gheorghe	— subsecretar de stat la interne
Tătărescu Richard	— subsecretar de stat la interne
Franasovici Gheorghe Cipăianu	— subsecretar de stat la agricultură şi domenii
Alexandru Perieteanu	— subsecretar de stat la comunicaţii

Schimbări 1927

Ion I. C. Brătianu	— preşedintele Consiliului şi ministrul afacerilor străine, rămâne la cererea sa numai preşedinte al Consiliului
Nicolae Titulescu	— ministru al afacerilor străine

3 august 1927

Constantih Brătianu	— subsecretar de stat pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri

— Guvernul condus de Vintilă I. C. Brătianu

(24 noiembrie 1927 — 10 noiembrie 1928)

Vintilă I. C. Brătianu	— preşedintele Consiliului' de Miniştri şi ministru de finanţe
Dr. Constantin Angelescu	— ministrul instrucţiunii
Ion G. Duca	— ministru de interne
Nicolae Titulescu	— ministrul afacerilor străine
Constantin Argetoianu	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Ion Inculeţ	— ministrul sănătăţii şi ocrotirilor sociale
Ion Nistor	— ministrul lucrărilor publice
Dr. Nicolae Lupu	— ministrul muncii, cooperaţiei şi asigurărilor sociale
Stelian Popescu	— ministrul justiţiei
Alexandru Lapedatu	— ministrul cultelor şi artelor
G-ral Paul	— ministru de război

Constantin D.	— ministrul comunicaţiilor
Dimitriu	— ministrul industriei şi comerţului
Ludovic Mrazec	— subsecretar de stat la Ministerul
Gheorghe Cipăianu	Agriculturii şi Domeniilor
	— subsecretar de stat la interne
Richard	— subsecretar de stat la interne
Franasovici	— subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri

■— Guvernul condus de luliu Maniu

(10 noiembrie 1928 — 7 iunie 1930)

luliu Maniu	— preşedintele Consiliului de Miniştri
Alexandru Vaida-Voevod	— ministru de interne
Aurel Vlad	— ministrul cultelor şi artelor
Mihai Popovici	— ministrul finanţelor
Pantelimon Halippa	— ministru de stat şi ad-interim la lucrările publice
Ion Mihalache	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Gheorghe Gh.	— ministrul afacerilor străine
Mironescu Grigore	— ministrul justiţiei
lunian	— ministrul sănătăţii şi ocrotirii sociale
Sever Dan	— ministrul industriei şi comerţului
Virgil Madgearu	— ministru de război
G-ral Henry Cihoski	— ministrul comunicaţiilor
G-ral Nicolae Alevra	— ministrul instrucţiunii
Nicolae Costăchescu	— ministrul muncii, cooperaţiei şi
Ion Răducanu	asigurărilor sociale
Sever Bocu	— ministru de stat
Voicu Niţescu	— ministru de stat
Teofil Sauciuc-Săveanu	— ministru de stat
Ion Lugoşianu	— subsecretar de stat la Preşedinţa Consiliului de Miniştri
Dumitru R. loaniţescu	— subsecretar de stat la interne
	— subsecretar de stat la interne
Eduard Mirto Aurel Dobrescu	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor

15 noiembrie 1928

Virgil Potârcă	— consilier tehnic cu atribuţiuni de subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor

31 decembrie 1928

Virgil Potârcă	— subsecretar de stat în al doilea post creat pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor

15 octombrie 1929

luliu Maniu	— ia şi interimatul Departamentului Finanţelor în locul lui M. Popovici, demisionat

Voicu Niţescu	— ministru de stat, ia interimatul Departamentului Comunicaţiilor în locul generalului Alevra, demisionat
	26 octombrie 1929
Virgil Madgearu	— ministrul industriei şi comerţului, este însărcinat cu interimatul Departamentului Finanţelor
	14 noiembrie 1929
Aurel Vlad	— ministrul cultelor şi artelor, trece la Departamentul Industriei şi Comerţului
Virgil Madgearu	— trece ministru la finanţe
Pantelimon Halippa	— trece interimar la Lucrările Publice şi Comunicaţii
Ion Răducanu	— ministrul muncii, cooperaţiei şi asigurărilor sociale, trece la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirii Sociale (contopite)
luliu Moldovan	— subsecretar de stat pe lângă Departamentul unificat al Muncii, Sănătăţii şi' Ocrotirii Sociale
Valeriu Moldovan	— subsecretar de stat pe lângă departamentul unificat al Instrucţiunii Publibe şi al Cultelor
Grigore Gafencu	— subsecretar de stat pe lângă departamentul unificat al Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor.
Nicolae Costăchescu	— trece la departamentul Instrucţiunii Publice şi Cultelor (contopite)
	7 *martie 1930*
Voicu Niţescu	■—• ministru de stat, este numit ministru secretar de stat la justiţie, în locul lui Gr. lunian, demisionat
Eduard Mirto	— subsecretar de stat la interne, este numit ministru secretar de stat la industrie şi comerţ
Constantin Angelescu	— subsecretar de stat la interne, în locul lui Ed.Mirto
	5 *aprilie 1930*
luliu Maniu	— însărcinat şi cu interimatul Departamentului Armatei, în urma demisiei generalului H. Cihoski
	14 aprilie 1930
G-ral de divizie adjutant Nicolae Condeescu	— ministrul armatei

— Guvernul condus de Gheorghe Gh. Mironescu
(7—12 iunie 1930)

Gheorghe Gh. Mironescu	— preşedintele Consiliului de Miniştri, ministrul afacerilor străine şi ad-interim la justiţie
Pantelimon Halippa	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Ion Mihalache	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Mihai Popovici	— ministru de interne şi ad-interim la finanţe, până la sosirea lui I. Răducanu, aflat în străinătate
Eduard Mirto	— ministrul industriei şi comerţului
G-ral adj. Nicolae Condeescu	— ministrul armatei
Ion Lugoşianu	— ministrul instrucţiei publice şi cultelor
Dumitru R. loaniţescu	— ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirii sociale
Nicolae Polizu-Micşuneşti	— subsecretar de stat pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri
	— subsecretar de stat pe lângă Agriculturii şi Domeniilor
luliu Moldovan	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Muncii, Sănătăţii şi
Valeriu Moldovan	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Instrucţiunii şi Cultelor
Grigore Gafencu	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice şi
Constantin Angelescu Emil	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Interne
Haţieganu	— subsecretar de stat la Ministerul
Gheorghe Crişan	Justiţiei
	— subsecretar de stat pe lângă

— Guvernul condus de luliu Maniu
(12 iunie — 10 octombrie 1930)

luliu Maniu	— preşedintele Consiliului de Miniştri
Alexandru Vaida-Voevod	— ministru de interne
Gheorghe Gh. Mironescu	— ministrul afacerilor străine
Mihai Popovici	— ministru de finanţe
Pantelimon Halippa	— ministru de stat şi ad-interim la Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirii Sociale
Ion Mihalache	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Grigore lunian	— ministrul justiţiei
Virgil Madgearu	— ministrul industriei şi comerţului
Nicolae Costăchescu	— ministrul instrucţiunii publice şi cultelor

G-ral adj. Nicolae Condeescu	— ministrul armatei
Mihail Manoilescu	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor

17 iunie 1930

Ion Lugoşianu	— subsecretar de stat pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Grigore Gafencu	— subsecretar de stat pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Virgil Potârcă	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
luliu Moldovan	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Muncii, Sănătăţii şi
Constantin Angelescu	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Interne
Gheorghe Crişan	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice şi
Pompiliu loanitescu	— subsecretar de stat pe lângă Finanţe
Ghiţă Popp	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Instrucţiunii Publice şi
Petre Andrei	— subsecretar de stat pe lângă Ministerul Agriculturii şi' Domeniilor

— Guvernul condus de Gheorghe Gh. Mironescu

(10 octombrie 1930 — 18 aprilie 1931)

Gheorghe Gh. Mironescu Mihai	— preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministrul afacerilor străine
Popovici Ion	— ministru de finanţe
Mihalache Grigore	— ministru de interne
lunian Virgil	— ministru de justiţie
Madgearu Nicolae	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Costăchescu Voicu Niţescu	— ministrul instrucţiunii publice şi cultelor
	— ministrul lucrărilor publice şi
G-ral adj. Nicolae Condeescu	— ministrul armatei
Mihail Manoilescu	— ministrul industriei şi comerţului
Emil Haţieganu	— ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirii sociale
Pantelimon Halippa	— ministru de stat
Viorel V. Tillea	— subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Virgil Potârcă	— subsecretar de stat la agricultură şi
Constantin Angelescu	domenii
Ghiţă Popp	— subsecretar de stat la interne
	— subsecretar de stat la instrucţiune

19 noiembrie 1930

Armând Călinescu — subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Interne, în locul lui Constantin Angelescu, demisionat

Voicu Niţescu — ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor, trece la justiţie, în locul lui Grigore lunian, demisionat

Ion Răducanu — ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor

— Guvernul condus de Nicolae lorga

(18 aprilie 1931 — 6 iunie 1932)

Nicolae lorga — preşedintele Consiliului de Miniştri, ministrul instrucţiunii publice şi' cultelor şi ad-interim la interne

Constantin Argetoianu — ministru de finanţe şi ad-interim la Ministerul Afacerilor Străine

Dr. Ion Cantacuzino — ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirii sociale

Mihail Manoilescu — ministrul industriei şi comerţului

G-ral Constantin Ştefănescu-Amza — ministrul armatei

Constantin Hamangiu — ministrul justiţiei

Gheorghe lonescu-Şişeşti — ministrul agriculturii şi‘ domeniilor

Victor Vâlcovici — ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor

Dumitru Munteanu-Râmnic — subsecretar de stat la interne

20 aprilie 1931

Nicolae Ottescu — subsecretar de stat la interne

21 aprilie 1931

Alexandru Radian — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor

27 aprilie 1931

Rudolf Brandsch — subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, pentru chestiunile minorităţilor naţionale

27 *aprilie 1931*

Dimitrie I. Ghica — ministrul afacerilor străine

29 aprilie 1931

luliu Haţieganu — ministru de stat

6 mai 1931

Zamfir Brătescu — subsecretar de stat la Ministerul de Finanţe

Constantin Argetoianu — ministrul finanţelor, este numit şi ministru de interne

17 iunie 1931

Victor Stanciu — subsecretar de stat pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor

Ştefan Meteş — subsecretar de stat la interne

22 iunie 1931

G-ral Ion Răşcanu — ministru de stat

27 iunie 1931

Ion Pangal — subsecretar de stat onorific la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, având în subordine Direcţia presei şi informaţiilor

14 iulie 1931

Nicolae Vasilescu-Karpen — ministrul industriei şi comerţului, în locul lui M. Manoilescu, numit guvernator al Băncii Naţionale

Valeriu Pop — ministru de stat în locul lui luliu Haţieganu, demisionat

23 decembrie 1931

Ion Pangal — subsecretar de stat al Subsecretariatului presei şi' informaţiilor, creat pe lângă Ministerul Afacerilor Străine

7 ianuarie 1932

Victor Vâlcovici — este numit şi interimar la justiţie în urma morţii' lui C. Hamangiu

9 ianuarie 1932

Valeriu Pop — ministru de stat este numit ministru al justiţiei

13 ianuarie 1932

Ştefan Meteş — subsecretar de stat la Ministerul Instrucţiunii Publice şi Cultelor

16 ianuarie 1932

Vladimir Cristi — ministru secretar de stat

Ion Buzdugan — subsecretar de stat la Ministerul Industriei şi Comerţului

12 mai 1932

Gheorghe Taşcă — ministrul industriei şi comerţului.

— Guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod

(6 iunie — 10 august 1932)

Alexandru Vaida-Voevod — preşedintele Consiliului de Miniştri, ministru de interne şi ad-interim la Ministerul Afacerilor Străine

Gheorghe Gh. Mironescu G-ral — ministrul finanţelor şi ad-interim la lucrările publice şi comunicaţii

Constantin Ştefănescu-Amza — ministrul apărării naţionale (titulatură nouă a Ministerului Armatei)

Ion Lugoşianu — ministrul industriei şi comerţului şi ad-în- terim la instrucţie, culte şi arte

Virgil Potârcă — ministru de justiţie şi ad-interim la agricultură şi domenii

Pantelimon Halippa — ministru de stat

Emil Haţieganu — ministru secretar de stat

Viorel V. Tillea — subsecretar de stat pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri, pentru presă şi informaţii

Rudolf Brandsch — subsecretar de stat pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri, pentru chestiunile minorităţilor naţionale

Armând Călihescu — subsecretar de stat pe lângă Ministerul de Interne

7 iunie 1932

»r' Voicu Niţescu — ministrul agriculturii şi domeniilor

Ion G. Perieţeanu — ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor

Gheorghe Crişan — subsecretar de stat la Departamentul Finanţelor

Mihail Ghelmegeanu — subsecretar de Stat pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor

Mihail Şerban — subsecretar de Stat pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor

Alexandru Vaida-Voevod — [illegible]

9 iunie 1932

Dumitru R. loaniţescu — ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale

Dimitrie Guşti — ministrul instrucţiunii, cultelor şi artelor

Grigore Gafencu — subsecretar de stat pe lângă Departamentul Afacerilor Străine

loan Coltor — subsecretar de stat de lângă Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale

loan Pop — subsecretar de stat pe lângă

19 iulie 1932

Radu Irimescu — subsecretar de stat al aerului, de pe lângă Ministerul Apărării Naţionale

Guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod

(11 august—.19 octombrie 1932)

Alexandru Vaida-Voevod — preşedintele Consiliului de Miniştri şi mi-

Gheorghe Gh. — nistrul afacerilor străine
Mironescu Mihai — ■ ministru de finanţe
Popovici Ion — — ministru de justiţie
Mihalache — ministru de interne
Virgil Madgearu — ministrul industriei şi comerţului
Voicu Niţescu Eduard — ministrul agriculturii şi domeniilor
Mirto — ministrul lucrărilor publice şi ţiilor
Dumitru R. loaniţescu — ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale
Dimitrie Guşti — ministrul instrucţiunii, cultelor şi
3-ral Nicolae Samsonovici — ministrul apărării naţionale
Emil Haţieganu — ministru de stat
Viorel V. Tillea — subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, pentru presă şi
Rudolf Brandsch — subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, pentru
Grigore Gafencu — subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Străine
Gheorghe Crişan — subsecretar de stat la Ministerul de
Armând Călinescu — Finanţe — subsecretar de stat la
loan Pop — Ministerul de Interne — subsecretar de
Mihail Ghelmegeanu — stat la Ministerul de Interne — subsecretar de stat la Ministerul
Mihail Şerban — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
loan Coltor —• subsecretar de Stat la Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale
Radu Irimescu — subsecretar de stat al aerului de pe lângă Ministerul Apărării Naţionale

12 august 1932

Petre Andrei — subsecretar de stat la Ministerul Instrucţiunii, Cultelor şi Artelor

Guvernul condus de luliu Maniu

(20 octombrie 1932—13 ianuarie 1933)

luliu Maniu — preşedintele Consiliului de Miniştri
Gheorghe Gh. Mironescu — vicepreşedintele Consiliului de Miniştri (fără portofoliu)
— ministrul afacerilor străine
Nicolae Titulescu — ministrul justiţiei
Mihai Popovici Ion — ministru de interne
Mihalache Virgil

— ministrul finanţelor

Voicu Niţescu — ministrul agriculturii şi domeniilor
Eduard Mirto Ion — ministrul lucrărilor publice şi
Lugoşianu Dumitru comunicaţiilor
R. loaniţescu — ministrul industriei şi comerţului
— ministrul muncii, sănătăţii şi
Dimitrie Guşti — ministrul instrucţiunii, cultelor şi artelor
G-ral Nicolae Samsonovici — ministrul apărării naţionale
Teofil Sauciuc- — ministru de stat — ministru de stat —
Săveanu Pantelimon ministru de stat
Halippa Gheorghe
Crişan

21 octombrie 1932

Armând Călinescu — subsecretar de stat la Ministerul de
îoan Pop Interne — subsecretar de stat la
Mihail Ghelmegeanu Ministerul de Interne — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Petre Andrei — subsecretar de stat la Ministerul Instrucţiunii, Cultelor şi Artelor
Radu Irimescu — subsecretar de stat al aerului pe lângă departamentul apărării naţionale
Savel Rădulescu — subsecretar de stat pe lângă departamentul afacerilor străine
Anton Crihan — subsecretar de stat la agricultură şi

Guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod

(14 ianuarie—13 noiembrie 1933)

Alexandru Vaida-Voevod — preşedintele Consiliului de Miniştri
Gheorghe Gh. Mironescu — vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de interne
Nicolae Titulescu — ministrul afacerilor străine
Mihai Popovici Virgil — ministrul justiţiei
Madgearu Voicu — ministru de finanţe
Niţescu Eduard Mirto — ministrul agriculturii şi domeniilor
Ion Lugoşianu — ministrul lucrărilor publice şi
Dumitru R. loaniţescu comunicaţiilor
— ministrul industriei şi comerţului
ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor
Dimitrie Guşti — ministrul instrucţiunii, cultelor şi artelor
G-ral Nicolae Samsonovici — ministrul apărării naţionale şi ministru al
industriei şi comerţului
Emil Haţieganu — ministru de stat
Teofil Sauciuc- — ministru de stat
Săveanu Pantelimon — ministru de stat
Halippa
Viorel V. Tillea — subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri

Armând Călinescu	— subsecretar de stat la interne
îoan Pop	— subsecretar de stat la interne
Mihail Ghelmegeanu	— subsecretar de stat la agricultură şi
Anton Crihan	domenii
Mihail Şerban	— subsecretar de stat la agricultură şi

Petre Andrei — subsecretar de stat la instrucţiune, culte şi arte

Radu — subsecretar de stat al aerului de pe lângă departamentul apărării naţionale

Savel — subsecretar de stat al afacerilor străine

14 iunie 1933

Alexandru Vaida- — preşedintele Consiliului de Miniştri, este numit şi ministru al industriei şi comerţului, în locul lui I. Lugoşianu, numit ministru plenipotenţiar la Roma

Mihail Ghelmegeanu — subsecretar de stat la domenii, este trecut la finanţe

— este numit subsecretar de stat pe lângă Ministerul Industriei şi Comerţului

Guvernul condus de Ion G. Duca

(14 noiembrie 1933—29 decembrie 1933)

Ion G. Duca — preşedintele Consiliului de Miniştri

Dr. Constantin Angelescu — ministru secretar de stat la Departamentul Instrucţiunii, Cultelor

Victor Antonescu — ministru secretar de stat la Departamentul Justiţiei

Nicolae Titulescu — ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine

Ion Inculeţ — ministru secretar de stat la Departamentul Internelor

Ion Nistor — ministru de stat

Alexandru Lapedatu — ministru de stat

Constantin D. Dimitriu — ministru secretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale

Paul Angelescu — ministru de stat

Gheorghe Tătărescu — ministru secretar de stat la Departamentul Industriei şi

Richard Franasovici — ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi al

Gheorghe Cipăianu — ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi

Constantin I. C. Brătianu — ministru secretar de stat la Departamentul Finanţelor

G-ral de divizie Nicolae Uică — ministru secretar de stat la tul Apărării Naţionale

Guvernul condus de dr. Constantin Angelescu

(30 decembrie 1933—3 ianuarie 1934)

Dr. Constantin Angelescu — ministru secretar de stat la Departamentul Instrucţiunii, al Cultelor şi Artelor este numit preşedinte al Consiliului de Miniştri (ceilalţi miniştri şi-au păstrat posturile)

Guvernul condus de Gheorghe Tătărescu*

(3 ianuarie 1934–7 noiembrie 1937)

9 iunie 1934

Gheorghe Tătărescu — preşedintele Consiliului de Miniştri; ministru secretar de stat la Departamentul Industriei şi Comerţului (până la 29 ianuarie 1934)

Dr. Constantin Angelescu — ministru secretar de stat la Departamentul Instrucţiunii, Cultelor şi Artelor

Victor Antonescu — ministru secretar de stat la Departamentul Justiţiei (până la 31 ianuarie 1935)

Ion Inculeţ — ministru secretar de stat la Departamentul Internelor (până la 29 august 1936)

Ion Nistor

Alexandru Lapedatu — ministru de stat (până la 27 iulie 1934)

— ministru de stat (până la 16 noiembrie

Constantin D. Dimitriu —- ministru secretar de stat la Departamentul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale (până la 25 februarie 1934)

G-ral corp de armată adjutant Paul — ministru de stat (până la 27 iulie 1934)

Angelescu Richard — ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor

Franasovici

Gheorghe Cipăianu — ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi

G-ral de divizie Nicolae Uică — ministru de stat la Departamentul Apărării Naţionale (până la 30 mai 1934)

Victor Slăvescu — ministru secretar de stat la

Nicolae Titulescu — ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine (de la 11 ianuarie 1934 până la 29 august 1936).

30 ianuarie 1934

Vasile P. Sassu — ministrul industriei şi comerţului (până la 25 februarie 1934)

26 februarie 1934

Constantin Xeni — ministru secretar de stat (până la 1 octombrie 1934)

Ing. N. Teodorescu — ministrul industriei şi comerţului (până la 1 octombrie 1934)

Dr. Ion Costinescu — ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale

31 mai 1934

Gheorghe Tătărescu — ministrul apărării naţionale (până la 26 iulie 1934)

* Nu am inclus subsecretarii de stat.

Ion Nistor	— ministrul muncii
	27 *iulie 1934*
Gen. corp de armată Paul Angelescu	— ministrul apărării naţionale (până la 30 august 1937)
Gheorghe Tătărescu	— ministrul armamentului
	2 *octombrie 1934*
Vaier Pop	— ministru secretar de stat (până la 1 februarie 1935)
Victor lamandi	— ministru secretar de stat (până la 29 august 1936)
	5 octombrie 1934
Ion Manolescu-Strunga	— ministrul industriei şi comerţului (până la 1 august 1935)
	1 februarie 1935
Victor Antonescu	— ministru de finanţe (până la 29 august 1936)
Vaier Pop	— ministru de justiţie (până la 29 august 1936)
Dr. Ion Costinescu	— ministrul industriei şi comerţului (până la 29 august 1936)
	30 august 1936
Ion Inculeţ Mihail	— vicepreşedintele Consiliului de Miniştri
Negură Dumitru luca	— ministru secretar de stat
	— ministru de interne (până la 22 februarie 1937)
Victor Antonescu	— ministru de externe
Mircea Cancicov	— ministru de finanţe
Mircea Djuvara	— ministru de justiţie (până la 22 februarie 1937)
Vaier Pop	— ministrul industriei şi comerţului
	4 septembrie 1936
Gen. divizie adj. Constantin Ilasievici	— ministrul apărării naţionale
	13 noiembrie 1936
Ing. N. Gh. Caramfil	— ministrul aerului şi marinei (până la 31 decembrie 1936)
	7 *ianuarie 1937*
Ing. Radu Irimescu	— ministrul aerului şi marinei

23 februarie 1937

D. luca	— ministru secretar de stat (până la 7 aprilie 1937)
Mircea Djuvara	— ministru secretar de stat (până la 7 aprilie 1937)
Gheorghe Tătărescu	— ministru de interne — ministru de
Vasile P. Sasu	justiţie

Guvernul condus de Gheorghe Tătărescu (17 noiembrie 1937—28 decembrie 1937)

Gheorghe Tătărescu	— preşedintele Consiliului de Miniştri
Dr. Constantin Angelescu	— ministru la Departamentul Educaţiunii Naţionale
Ion Inculeţ	— ministru la Departamentul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor
Victor Antonescu	— ministru la Departamentul Afacerilor Străine
Ion Nistor	— ministrul muncii
Vasile P. Sassu	— ministru la Departamentul Justiţiei
Richard Franasovici	— ministru la Departamentul Internelor
Gheorghe lonescu-Sisesti	— ministru la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor
Vaier Pop	— ministru secretar de stat
Ion Costinescu	— ministru la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale
Victor lamandi	— ministru la Departamenul Cultelor şi
Ion Manolescu-Strunga	Artelor — ministru secretar de stat
Mircea Cancicov	— ministru la Departamentul Finanţelor
Mihail Negură	— ministrul cooperaţiei, cu atribuţiile acordate prin decretul nr. 2 008 din 31 [illegible] 1936
Radu Irimescu	— ministru la Departamentul Aerului şi Ma~ rinei
G-ral de divizie adjutant Constantin Ilasievici	— ministru la Departamentul Apărării Naţionale
Ion Bujoiu	— ministru la Departamentul Industriei şi Comerţului

Guvernul condus de Octavian Goga

(28 decembrie 1937—9 februarie 1938)

Octavian Goga — preşedintele Consiliului de Miniştri
Alexandru C. Cuza — ministru secretar de stat
Ion Petrovici — ministru la Departamentul Educaţiunii Naţionale
loan Lupaş — ministru la Departamentul Cultelor' şi Artelor
Virgil Potârcă — ministru la Departamentul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor, şi ad-interim la Agricultură şi Domenii
Armând Călinescu — ministru la Departamentul Internelor
Radu Irimescu — ministru la Departamentul Aerului şi Marinei
Vasile Rădulescu-Mehedinţi — ministru la Departamentul Justiţiei
Stan Ghiţescu — ministrul cooperaţiei
G-ral de divizie Ion Antonescu — ministru la Departamentul Apărării Naţionale
Istrate Micescu — ministru la Departamentul Afacerilor Strai- ne
Eugen Savu — ministru la Departamentul Finanţelor
Dr. Constantin Banu — ministru la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale
Gheorghe A. Cuza Ion — ministrul muncii
Gigurtu — ministru la Departamentul Industriei şi Comerţului

Guvernul condus de Miron Cristea (10 februarie—29 martie 1938)

Miron Cristea — preşedintele Consiliului de Miniştri
Mareşal Al. Averescu — ministru secretar de stat
G-ral Arthur — ministru secretar de stat
Văitoianu Gheorghe — ministru secretar de stat
Alexandru Vaida-Voevod — ministru secretar de stat
Nicolae lorga — ministru secretar de stat
Dr. Constantin Angelescu — ministru secretar de stat
Gheorghe Tătărescu — ministru secretar de stat, ministru de externe ad-interim
Armând Călinescu — ministru de interne
Mircea Cancicov — ministru de justiţie ad-interim, ministru de finanţe
Victor lamandi — ministrul cultelor şi artelor ad-interim, ministrul educaţiei naţionale
G-ral Ion Antonescu — ministrul apărării naţionale, ministrul aerului şi al marinei ad-interim

Gheorghe Ionescu-Şişeşti — ministrul agriculturii, domeniilor şi coope-
Constantin raţiei
Argetoianu — ministrul industriei şi comerţului
Dr. Constantin Angelescu — ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Ion Cdstinescu — ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale

Voicu Niţescu — ministrul muncii
G-ral Paul Teodorescu — subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naţionale

Guvernul condus de Miron Cristea

(30 martie 1938—31 ianuarie 1939)

Miron Cristea — preşedintele Consiliului de Miniştri
Armând Călinescu — ministru de interne, ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale ad-interim (până la 3 aprilie 1938), ministrul educaţiei naţionale (ad-interim: 20 iunie—4 decembrie 1938)
Nicolae Petrescu-Comnen — ministru de externe (până la 20 decembrie
Grigore Gafencu 1938)
Mircea Cancicov •— ministru de externe (de la 21
Victor Iamandi decembrie 1938)
Episcop Nicolae — ministru de finanţe
Colan — ministru de justiţie
caţiei naţionale ad-interim
Petre Andrei — ministrul educaţiei naţionale (de la 5 decembrie 1938)
G-ral Gheorghe Argeşanu — ministrul apărării naţionale (până la 13 octombrie 1938)
G-ral Nicolae Ciupercă — ministrul apărării naţionale (de la 14 octombrie 1938)
G-ral Iosif Iacobici — ministrul înzestrării armatei (de la 14 octombrie 1938, când se înfiinţează acest minister)
G-ral Paul Teodorescu — ministrul aerului şi marinei
Gheorghe Ionescu-Şişeşti — ministrul agriculturii şi domeniilor
Mitiţă Constantinescu — ministrul industriei şi comerţului, de la 7 aprilie ministrul economiei naţionale (ca urmare a restructurării şi schimbării denumirii Ministerului

Mihail Ghelmegeanu	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
G-ral Nicolae Marinescu	— ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale (de la 4 aprilie 1938); de la 1 octombrie 1938 — ministrul sănătăţii şi ocrotirilor sociale (ca urmare a restructurării Ministerului
Mihail Ralea	— ministrul muncii
Mihai Măgureanu	— subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Eugen Titeanu	— subsecretar de stat al propagandei pe lângă Ministerul de Interne (de la 14
Dumitru V. Ţoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale
G-ral Alexandru Glatz	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naţionale
Preot Nae Popescu	— subsecretar de stat la Ministerul Cultelor şi Artelor

Guvernul condus de Miron Cristea

(1 februarie—6 martie 1939)

Miron Cristea	— preşedintele Consiliului de Miniştri
Armând Călinescu	— vicepreşedintele Consiliului de Miniştri; ministru de interne, ministrul apărării
Grigore Gafencu	— ministru de externe
Mitiţă	— ministru de finanţe
Constantinescu	— ministru de justiţie
Victor lamandi	— ministrul cultelor şi artelor
Nicolae Zigre Petre	— ministrul educaţiei naţionale
Andrei Victor	— ministrul înzestrării armatei
Slăvescu G-ral Paul	— ministrul aerului şi marinei
Teodorescu Nicolae	— ministrul agriculturii şi domeniilor
D. Cornăţeanu Ion	— ministrul economiei naţionale
Bujoiu Mihail	— ministrul lucrărilor publice şi
Ghelmegeanu Mihail	comunicaţiilor
Ralea	— ministrul muncii
G-ral Nicolae	— ministrul sănătăţii şi asistenţei sociale
Marinescu	— ministru pentru minorităţi
Silviu Dragomir	— ministrul inventarului avuţiilor publice
Traian Pop Mihai	— subsecretar de stat la Preşedinţia
Eugen Titeanu	— subsecretar de stat al propagandei pe lângă Ministerul de Interne

G-ral Gabriel Marinescu	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Coriolan Băran	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Dumitru V. Ţoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale
Preot Nae Popescu	— subsecretar de stat la Ministerul Cultelor şi Artelor
Ion Marin Sadoveanu	— subsecretar de stat la Ministerul Cultelor şi Artelor
G-ral Gheorghe Mihail	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naţionale
Mihail Şerban	— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Victor Jinga	— subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naţionale

Guvernul condus de Armând Călinescu

(7 martie—21 septembrie 1939)

Armând Călinescu — preşedintele Consiliului de Miniştri, ministru de interne şi ministrul apărării naţionale ad interim
Grigore Gafencu — ministru de externe
Mitiţă — ministru de finanţe
Constantinescu — ministru de justiţie
Victor Iamandi — ministrul cultelor şi artelor
Nicolae Zigre Petre — ministrul educaţiei naţionale
Andrei Victor — ministrul înzestrării armatei
Slăvescu G-ral Paul — ministrul aerului şi marinei
Teodorescu Nicolae — ministrul agriculturii şi domeniilor
D. Cornăţeanu Ion — —- ministrul economiei naţionale
Bujoiu — ministrul lucrărilor publice şi
Mihail comunicaţiilor
G-ral Nicolae Marinescu — ministrul sănătăţii şi asistenţei sociale
Silviu Dragomir — ministru pentru minorităţi
Traian Pop Mihai — ministrul inventarului avuţiilor publice
Măgureanu — subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Eugen Titeanu — subsecretar de stat pentru presă şi
G-ral Gabriel Marinescu —• subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Coriolan Băran — subsecretar de stat la Ministerul de
Dumitru V. Ţoni Interne — subsecretar de stat la Naţionale
Ion Marin •— subsecretar de stat la Ministerul
Sadoveanu Cultelor şi Artelor
G-ral Gheorghe — subsecretar de stat la Ministerul
Mihail Apărării Naţionale
Mihail Şerban — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Victor Jinga — subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naţionale

Guvernul condus de general Gheorghe Argeşanu

(21—27 septembrie 1939)

Gheorghe Argeşanu	— preşedintele Consiliului de Miniştri —
Gabriel Marinescu	ministru de interne
Grigore Gafencu	— — ministru de externe
Mitiţă Constantinescu	— ministru de finanţe
Victor lamandi	— ministru de justiţie
Nicolae Zigre Petre	— ministrul cultelor şi artelor
Andrei G-ral îoan	— ministrul educaţiei naţionale
Ilcuş Victor	— ministrul apărării naţionale
Slăvescu G-ral Paul	— ministrul înzestrării armatei
	— ministrul aerului si marinei

Nicolae D. Cornăţeanu	— ministrul agriculturii şi domeniilor —' ministrul economiei naţionale
Ion Bujoiu	— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Mihail Ghelmegeanu	— ministrul muncii
Mihail Ralea	— ministrul sănătăţii şi asistenţei
G-ral Nicolae Silviu Dragomir	•— ministru pentru minorităţi
Traian Pop Mihai Măgureanu	■— ministrul inventarului avuţiilor publice
Coriolan Băran	— subsecretar de stat pentru presă şi
Dumitru V. Ţoni	— subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Ion Marin Sadoveanu	— subsecretar de stat la Ministerul — subsecretar de stat la Ministerul Cultelor şi Artelor
G-ral Gheorghe Mihail	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naţionale
Mihail Şerban	•— subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Victor Jinga	— subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naţionale

Guvernul condus de Constantin Argetoianu

(28 septembrie—23 noiembrie 1939)

Constantin Argetoianu	— preşedintele Consiliului de Miniştri
Nicolae Ottescu	— ministru de interne
G-ral Gabriel Marinescu	— ministrul ordinei publice
Grigore Gafencu	— ministru de externe
Mitiţă Constantinescu	— ministru de finanţe
Victor lamandi	— ministru de justiţie
Nicolae Zigre	— ministrul cultelor şi artelor
Petre Andrei	— ministrul educaţiei naţionale
G-ral loan Ilcuş	— ministrul apărării naţionale
Victor Slăvescu	— ministrul înzestrării armatei
G-ral Paul Teodorescu	— ministrul aerului şi marinei
Nicolae D. Cornăteanu Ion	— ministrul agriculturii şi domeniilor
Mihail Ralea	— ministrul economiei naţionale
G-ral Nicolae Marinescu	•— ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Silviu Dragomir	— ministrul muncii
Traian Pop	— ministrul sănătăţii şi asistenţei sociale
Alexandru Radian	— ministru pentru minorităţi
Constantin C. Mihai Măgureanu	— ministrul inventarului avuţiilor publice
	— ministrul propagandei naţionale
	— ministru pentru Frontul Renaşterii Naţionale
	— subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri

August Filip — subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Coriolan Băran — subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Dumitru V. Ţoni — subsecretar de stat la Ministerul
Ion Marin Sadoveanu — subsecretar de stat la Ministerul Cultelor şi Artelor
G-ral Gheorghe Mihail — subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naţionale
Mihail Şerban — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Victor Jinga — subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naţionale

Guvernul condus de Gheorghe Tătărescu

(24 noiembrie 1939—10 mai 1940)

Gheorghe Tătărescu — preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de interne ad-interim (până la 29 noiembrie 1939)
Mihail Ghelmegeanu — ministru de interne (de la 30 noiembrie 1939)
Grigore Gafencu — ministru de externe; ministrul propagandei naţionale ad-interim (până la 29 noiembrie 1939)
Mitiţă Constantinescu — ministru de finanţe
Istrate Micescu — ministru de justiţie (până la 29 noiembrie 1939)
Aurelian Bentoiu — ministru de iustiţie (de la 29 noiembrie 1939)
Ion Nistor — ministrul cultelor şi artelor
Petre Andrei — ministrul educaţiei naţionale
G-ral loan Ilcuş — ministrul apărării naţionale
Victor Slăvescu — ministrul înzestrării armatei
G-ral Paul Teodorescu — ministrul aerului şi marinei
Gheorghe Ionescu-Sişeşti — ministrul agriculturii şi domeniilor
Constantin Angelescu — ministrul economiei naţionale
Ion Gigurtu — ministrul lucrărilor publice şi
Mihail Ralea — ministrul muncii
Dr. Nicolae Hortolomei — ministrul sănătăţii şi ocrotirii sociale
Silviu Dragomir — ministru pentru minorităţi
Traian Pop Alexandru — ministrul inventarului avuţiilor publice
Radian — ministrul propagandei naţionale (de la 30 noiembrie 1939)
Constantin C. Giurescu — ministru pentru Frontul Renaşterii Naţionale
Radu Portocală — subsecretar de stat la Ministerul de Interne (până la 4 decembrie); subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri (de la 5 decembrie 1939)

Petre Ţopa — subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Nicolae Sibiceanu — subsecretar de stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Horia Grigorescu — subsecretar de stat la Ministerul de Interne (de la 5 decembrie 1939)
Gheorghe G. Vântu — subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Dumitru V. Ţoni — subsecretar de stat la Ministerul
Mihail Şerban — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Titus Popovici — subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naţionale
Gheorghe — subsecretar de stat la Ministerul

Guvernul condus de Gheorghe Tătărescu
(11 mai—3 iulie 1940)

Gheorghe Tătărescu — preşedintele Consiliului de Miniştri
Mihail Ghelmegeanu — ministru de interne
Grigore Gafencu — — ministru de externe
Mitiţă — ministru de finanţe
Constantinescu loan — ministrul comerţului exterior
Christu Aurelian — ministru de justiţie
Bentoiu Ştefan — ministrul cultelor şi artelor
Ciobanu Petre — ministrul educaţiei naţionale
Andrei G-ral loan Ilcuş — ministrul apărării naţionale; ministrul aerului şi marinei ad-interim
Victor Slăvescu — ministrul înzestrării armatei
Mircea Cancicov — ministrul economiei naţionale
Gheorghe lonescu-Şişeşti — ministrul agriculturii şi domeniilor
Ion Gigurtu — ministrul lucrărilor publice şi comunicaţiilor
Mihail Ralea — ministrul muncii
Dr. Nicolae Hortolomei — ministrul sănătăţii şi ocrotirilor sociale
Silviu Dragomir — ministru pentru minorităţi
Constantin C. Giurescu — ministrul propagandei naţionale
Traian Pop — ministrul inventarului avuţiilor publice
Mihail Şerban — ministru secretar de stat la
Petre Ţopa — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Dumitru V. Ţoni — —- subsecretar de stat la Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale
Gheorghe Grigorovici Horia — subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale
Grigorescu Gheorghe — subsecretar de stat la Ministerul Muncii
G. Vântu Nicolae — subsecretar de stat la Ministerul de Interne
Sibiceanu — subsecretar de stat la Ministerul de Interne — subsecretar de stat la Ministerul Cultelor

Vasile Stoica	— subsecretar de stat la Ministerul Propagandei Naţionale
Alexandru G. Cretzeanu	— subsecretar de stat la Ministerul de Externe
G-ral Constantin Niculescu	— subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naţionale
Amiral Nicolae Păiş	— subsecretar de stat la Ministerul Aerului şi Marinei
Comandor Achile Diculescu	— subsecretar de stat la Ministerul Aerului şi Marinei
Horia Sima	— subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale (de la 28 iunie
Ion Simionescu	— subsecretar de stat la Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale (de la

Guvernul condus de Ion Gigurtu

(4 iulie—4 septembrie 1940)

Ion Gigurtu	— preşedintele Consiliului de Miniştri
G-ral Gheorghe	— vicepreşedintele Consiliului de Miniştri
Mihail G-ral David	— ministru de interne
Popescu Mihail	— ministru de externe
Manoilescu	— ministrul economiei naţionale; ministru
Gheorghe N. Leon	de finanţe ad-interim; ministrul agriculturii şi domeniilor ad-interim
loan V. Gruia Horia	— ministru de justiţie
Sima	— ministrul cultelor şi artelor (până la 7 iulie 1940)
Radu Budişteanu	— ministrul cultelor şi artelor (de la 8 iulie 1940)
Dumitru Caracostea	— ministrul educaţiei naţionale —
G-ral Constantin Niculescu	ministrul apărării naţionale
Mihail Priboianu	— ministrul înzestrării armatei
Contraamiral Nicolae Păiş	— ministrul aerului şi marinei
Ion Macovei	■— ministrul lucrărilor publice şi comunica- .ţiilor
Stan Ghiţescu Victor	— ministrul muncii
Gomoiu Hans Otto	— ministrul sănătăţii şi ocrotirii sociale
Roth Vasile Noveanu	— ministru pentru minorităţi
Nichifor Crainic	— ministrul inventarului avuţiei publice
Petre Logadi Ion D.	■ — ministrul propagandei naţionale
Enescu Augustin	— subsecretar de stat la Ministerul de
Bideanu Napoleon	Interne — subsecretar de stat la
Creţu	Ministerul de Finanţe — subsecretar de stat la Ministerul de Finanţe — subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei
Dumitru V. Ţoni	— subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale
G-ral Achile Diculescu	— subsecretar de stat la Ministerul Aerului şi Marinei

Dumitru Topciu — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor

Petre Nemoianu — subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor

Gheorghe Strat — subsecretar de stat la Ministerul Economiei Naţionale

Ion Simionescu — subsecretar de stat la Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale

Vasile Stoica — subsecretar de stat la Ministerul Propagandei Naţionale

Guvernul constituit de Ion Antonescu la 14 septembrie 1940

G-ral Ion Antonescu — conducătorul statului, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministrul apărării naţionale

Horia Sima — ministru secretar de stat, vicepreşedinte al Consiliului de

Gheorghe N. Leon — ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale

G-ral Constantin Petrovicescu — ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Interne

Traian Brăileanu — ministru secretar de stat la Departamentul Educaţiei Naţionale,

Mihai A. Antonescu — ministru secretar de stat la Departamentul Justiţiei

Dumitru Caracostea — ministru secretar de stat la Departamentul Educaţiei Naţionale

Nichifor Crainic — ministru secretar de stat la Departamentul Propagandei Naţionale

Mihail Sturdza — ministru plenipotenţiar, ministru secretar de stat la Departamentul

George Cretzianu — ministru secretar de stat la Departamentul Finanţelor

Pompiliu Nicolau — ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi

Vasile laşinschi — ministru secretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi

Nicolae Mareş — ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi

Lt, colonel Nicolae Dragomir — ministru secretar de stat al Coordonării şi Statului Major Economic

G-ral Gheorghe Dobre —• subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale

G-ral Constantin Pantazi — subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale pentru Armata de Uscat

Comandor Gheorghe Jienescu — subsecretar de stat pe lângă Departamentul

Constantin Papanace Apărării Naţionale, pentru Aer şi Marină — subsecretar de stat pe lângă

Petre Nemoianu	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Agriculturii, pentru Agricultură şi Zootehnie
Corneliu Georgescu	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Economiei Naţionale, pentru Colonizare şi Populaţia
Victor Dimitriuc	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Economiei Naţionale, pentru Petrol şi Exploatări Miniere
Alexandru Constant	—	subsecretar de stat pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri, pentru Presă şi Propagandă
Horia Cosmovici	—	subsecretar de stat pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri, pentru Probleme Doctrinare
Ion Protopopescu	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Finanţelor, pentru Inventarul Avuţiei Naţionale
Alexandru Rioşianu	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Internelor, pentru

Guvernul condus de Ion Antonescu

(27 ianuarie 1941 — 23 august 1944)

G-ral (din 21 august 1941 mareşal) Ion Antonescu	—	conducătorul statului român, preşedintele Consiliului de Miniştri, ad-interim la Departamentul Afacerilor Străine
G-ral de corp de armată – Iosif Iacobici	—	ministru secretar de stat la Departamentul Apărării Naţionale
G-ral de divizie Dumitru I. Popescu	—	ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Interne
G-ral de divizie Mihai Antonescu	—	ministru secretar de stat
G-ral de divizie Radu Rosetti	—	ministru secretar de stat la Departamentul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor
G-ral de brigadă Gheorghe Potopeanu	—	ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale
G-ral de brigadă Nicolae Stoenescu	—	ministru secretar de stat la Departamentul Finanţelor
G-ral de divizie Grigore Georgescu	—	ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor
G-ral de corp de armată – Ion Sichitiu	—	ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor
Gheorghe P. Docan	—	ministru secretar de stat la Departamentul Justiţiei
Petre Tomescu	—	ministru secretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale
Lt. col. Nicolae Dragomir	—	ministru secretar de stat la
Nichifor Crainic	—	ministru secretar de stat la

G-ral de divizie Gheorghe Dobre	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale, pentru înzestrarea şi Administraţia
G-ral de divizie Constantin Pantazi	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale, pentru Armata de Uscat
Comandor aviator Gheorghe Jienescu	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale, pentru Aer
Comandor Gheorghe Koslinski Victor	—	subsecretar de stat la Departamentul Apărării Naţionale, pentru Marină
Dimitriu	—	subsecretar de stat pe lângă
Aurelian Pană	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Agriculturii şi
Eric Ottetelişanu	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Educaţiei Naţionale,
G-ral Eugen Zwiedineck	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Economiei Naţionale, pentru Colonizare şi Populaţia
Mircea Vulcănescu	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Finanţelor
G-ral de brigadă Constantin C. Voiculescu	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale
		14 februarie 1941
G-ral loan Şt. Popescu	—	subsecretar de stat pe lângă Departamentul Afacerilor Interne
		15 februarie 1941
Constantin C. Stoicescu	—	ministru secretar de stat la Departamentul Justiţiei
		5 aprilie 1941
Toma P. Ghiţulescu	—	subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale, pentru Aprovizionare
		29 aprilie 1941
G-ral Eugen Zwiedineck	—	subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale, pentru Românizare, Colonizare şi Populaţia Evacuată (de la 3 mai 1941 acest departament trece pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri, sub numele de Subsecretariat de Stat al Românizării, Colonizării şi Inventarului)
Ion Marinescu	—	ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale
Dimitrie D. Negel	—	subsecretar de stat la Departamentul nomiei Naţionale, pentru
Mihai Antonescu	—	Aprovizionare ministru ad-interim la Departamentul

22 iunie 1941

Mihai Antonescu — vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri _____ *30 iunie 1941*

— ministru secretar de stat la Departamentul Afacerilor Străine

10 iulie 1941

Constantin Buşită — ministrul secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor

Constantin — subsecretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale

23 septembrie 1941

Mareşal Ion — ministru ad-interim la Departamentul Apărării Naţionale

20 noiembrie 1941

G-ral Constantin Constantin — subsecretar de stat la Departamentul Apărării Naţionale, pentru Aprovizionarea Armatei

5 decembrie 1941

îoan Petrovici — ministru secretar de stat la Departamentul Culturii Naţionale şi Cultelor

Constantin Petrescu — subsecretar de stat la Departamentul Culturii Naţionale şi Cultelor, pentru Culte şi Arte

Alexandru Marcu — subsecretar de stat la Departamentul Propagandei Naţionale

Titus Dragoş — subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale, pentru Românizare, Colonizare şi Inventar Public

5 ianuarie 1942

G-ral de divizie Constantin Z. Vasiliu — subsecretar de stat la Departamentul Afacerilor Interne, inspector general al Jandarmeriei

Petre Strihan — subsecretar de stat la Departamentul Afacerilor Interne, pentru Administraţie

23 ianuarie 1942

G-ral Constantin Pantazi — ministru secretar de stat la Departamentul Apărării Naţionale

8 august 1942

Ion Marinescu	— ministru secretar de stat ad-interim la Departamentul Justiţiei (la 15 august 1942 devine titular)

15 august 1942

Ion N. Finţescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale

1 septembrie 1942

Stavri Ghiolu	— subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale, pentru Industrie, Comerţ şi Mine

17 septembrie 1942

G-ral Gheorghe Dobre	— ministru secretar de stat la Departamentul înzestrării Armatei şi Producţiei de Război

26 septembrie 1942

Aurelian Pană	— ministru secretar de stat la Agriculturii şi Domeniilor
Alexandru Neagu	— ministru secretar de stat la Departamentul Finanţelor

20 februarie 1943

G-ral Gheorghe	— ministru secretar de stat la Economiei Naţionale
G-ral de divizie Nicolae Şova	— subsecretar de stat la Departamentul Apărării Naţionale, pentru Marină

5 iulie 1943

Ion D. Enescu	— subsecretar de stat la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale
Ion Marian	— ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor
G-ral Ion Arbore	— subsecretar de stat la Departamentul Apărării Naţionale, pentru Aprovizionarea Armatei şi Populaţiei Civile
Constantin Al. Atta Constantinescu	— ministru secretar de stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor
Ovidiu Vlădescu	— subsecretar de stat la Departamentul Economiei Naţionale, pentru Românizare, Colonizare şi Inventar Public

4 aprilie 1944

Gheron Netta	— ministru secretar de stat la Departamentul Finanţelor

*25 aprilie 1944**

Petre Nemoianu	— ministru secretar de stat la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor

* Aceasta a fost ultima remaniere guvernamentală. Guvernul a fost înlăturat la 23 august 1944.

SUMAR

Cuvânt înainte 3

I. NOUL CADRU DE DEZVOLTARE A ROMÂNIEI DUPĂ MAREA UNIRE DIN 1918

1. Declaraţia de unire a Basarabiei cu România (27 martie/aprilie 1918) . 7
2. Decretul-regal cu privire la hotărârea Sfatului Ţării din Chişinău (9 aprilie 1918)..... 8
3. Declaraţia de unire a Bucovinei cu România (15/28 noiembrie 1918) . . 8
4. Decretul-regal cu privire la hotărârea Congresului general al Bucovinei din Cernăuţi (18 decembrie 1918).....10
5. Rezoluţia privind unirea Transilvaniei cu România (18 noiembrie/1 decembrie 1918)..... 10
6. Decretul-regal cu privire la hotărârea Adunării Naţionale din Alba lulia (11 decembrie 1918)..... . . H
7. Legile pentru ratificarea Unirii (29 decembrie 1919) 12
   a) Legea asupra ratificării unirii Transilvaniei cu România . 12
   b) Legea pentru ratificarea unirii Bucovinei cu România . . 13
   c) Legea pentru ratificarea unirii Basarabiei cu România.....13
8. Tratatele internaţionale privind noul statut teritorial şi politic al României (1919—1920)..... 15
   a) Declaraţiile lui Ion I. C. Brătianu privind situaţia României la Conferinţa de pace (decembrie 1919)..... . . . 15
   b) Tratatul de pace cu Germania (Versailles, 28 iunie 1919) ... .19

   Tratatul de pace cu Austria (Saint-Germain, 10 septembrie 1919) . . 23

   Tratatul de pace cu Bulgaria (Neuilly sur Seine, 27 noiembrie 1919) 25

   Tratatul de pace cu Ungaria (Trianon, 4 iunie 1920) ... .26

   Tratatul de la Paris (28 octombrie 1920)..... 28
9. Decret-lege privind reforma electorală (14 noiembrie 1918) . . 29
10. Decret lege pentru expropriere (15 decembrie 1918) ... .

31
11. Decret-lege pentru expropriere (16 decembrie 1918).....33
12. iDecret-lege privind înfiinţarea Universităţilor româneşti din Cluj şi Cernăuţi (12 septembrie 1919).....
37
13. Mesajul regal rostit la deschiderea lucrărilor primului parlament al României Mari (21 noiembrie 1919).....
37
14. Legea pentru retragerea din circulaţie a rublelor şi a coroanelor (13 august 1920)..... 39
15. Legea pentru reforma agrară din 17 iulie 1921.....
40
16. Proclamaţia regelui Ferdinand cu prilejul încoronării sale la Alba lulia (15 octombrie 1922)..... 53
17. Constituţia din 23 martie 1923 54

18. Lege pentru învăţământul primar al statului şi învăţământului normal- primar (26 iulie 1924)..... .68
19. Lege pentru unificarea administrativă (14 iunie 1925) 73
20. Legea electorală, din 27 martie 1926..... 79
21. Legea pentru înfiinţarea Academiilor de înalte Studii Agronomice (2 august 1929)..... 81
22. Lege relativă la organizarea armatei (13 mai 1930)..... 84
23. Legea pentru organizarea învăţământului universitar (22 aprilie 1932) 81
24. Coordonate geografice ale României, numărul şi structura populaţiei, nivelul ştiinţei de carte, potrivit statisticilor din anii 1919—1938 . . 93
a) Poziţia geografică a României..... . . 93
b) Frontierele României (lungimea în kilometri) . 93
c) Populaţia României în anii 1918—1937 94
d) Populaţia urbană şi rurală a României, la 29 decembrie 1930 94
e) Populaţia României după naţionalitate..... 94
f) Populaţia României după religie, la 29 decembrie 1930 . . 95
g) Ştiutori de carte şi gradul de instrucţie, la 29 decembrie 1930 96

II. EVOLUŢIA VIEŢII ECONOMICE ŞI SOCIALE

25. Articolul „Reorganizarea economiei naţionale. Mai multă metodă”, publicat la 5/18 decembrie 1918..... 97
26. Documente privind evenimentele din 13/26 decembrie 1918 . . 98
a) Comunicatul oficial.....98
b) Manifestul „S-a tras cu mitraliera în muncitori” (13 decembrie 1918) 98
27. Articolul „Economia naţională a României Mari” publicat de Vintilă Brătianu în mai 1919.....99
28. Lege pentru organizarea Ministerului Muncii şi Ocrotirii Sociale din 30 martie 1920 (cu modificările din 12 iunie 1920)..... 101
29. Legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă (5 septembrie 1920)..... 105
30. Ultimatumul muncitorimii către guvern (11 octombrie 1920). . 110
31. Legea asupra sindicatelor profesionale (26 mai 1921)..... 113
32. Legea privitoare la comercializarea şi controlul întreprinderilor econo
mice ale statului (7 iunie 1924)..... 117
33. Legea minelor din 4 iulie 1924..... 122
34. Legea pentru reglementarea repaosului duminical şi al sărbătorilor legale (18 iunie 1925)..... 131

35. Legea pentru înfiinţarea şi organizarea Camerelor de Muncă şi Consiliului Superior al Muncii (14 aprilie 1927)..... 134
36. Legeapentru stabilizarea monetară (7 februarie 1929) 140
37. Legeapentru modificarea legii minelor din 4 iulie 1924 (28 martie 1929) 141
38. Legeapentru organizarea cooperaţiei (28 martie 1929) 145
39. Legeaasupra contractelor de muncă (5 aprilie 1929) 151
40. Legea pentru construcţia de locomotive şi vagoane în ţară (2 august 1929) 159 41. Documente privind evenimentele sângeroase de la Lupeni din 6 august 1929 160
a) Comunicate oficiale 160
b) „Apelul pentru ajutorarea victimelor măcelului de la Lupeni”, publicat în „Viaţa muncitoare” din 18 august 1929.....
160
42. Legea pentru reglementarea circulaţiei pământurilor dobândite prin legile de împroprietărire (20 august 1929).....
161

43. Legea pentru Organizarea creditului funciar rural şi a creditului agricol (20 august 1929)..... 163
44. Legeapentru organizarea Camerelor de agricultură . . . 166
45. Legeapentruvalorificarea produselor agricole (8 aprilie 1931) 174
46. Legeapentrususpendarea execuţiilor silite (18 decembrie 1931) . . . 180
47. Legea pentru asanarea datoriilor agricole (19 aprilie 1932)... 181
48. Acordul de cooperare tehnică-consultativă cu Societatea Naţiunilor („Planul de la Geneva“) (28 ianuarie 1933)..... 187
49. Documente privind grevele muncitoreşti din ianuarie-februarie 1933 şi evenimentele sângeroase de la Atelierele C.F.R. „Griviţa** din Bucureşti 188
a) Articolul „Grave tulburări la Ploieşti”, publicat în ziarul „Dimineaţa”
din 3 februarie 1933 188
b) Extrase din „Dezbaterile Adunării Deputaţilor” privind introducerea stării de asediu la 3 februarie 1933 190
c) Relatarea lui Armând Călinescu, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, asupra evenimentelor din 15—16 februarie 1933 204
d) Articol privind luptele muncitorilor ceferişti, publicat în „Scânteia” din 5—28 februarie 1933.....
205
e) Extrase din „Dezbaterile Adunării Deputaţilor” privind evenimentele sângeroasede la Atelierele „Griviţa” (16 februarie 1933), . . . 208
50. Legea pentruunificarea asigurărilor sociale (8 aprilie 1933)... . 228
51. Legea pentrulichidarea datoriilor agricole şi urbane (7 aprilie 1934) . .235
52. Legea privitoare la organizarea şi încurajarea agric
martie 1937) 240
53. Decret-lege privind recunoaşterea şi funcţionarea breslelor de lucrători, funcţionari particulari şi meseriaşi (12 octombrie 1938) 245
54. Decret-lege pentru desfiinţarea breslelor de lucrători, funcţionari şi meseriaşi (20 noiembrie 1940)..... 249
55. Decret-lege privitor la militarizarea instituţiilor şi întreprinderilor de stat şi particulare (18 februarie 1941)..... 250
56. Decret-lege pentru mobilizarea agricolă (13 martie 1941)..... 251

III. VIAŢA POLITICA INTERNA

57. Actul de constituire a Ligii Poporului (3/16 aprilie 1918)..... 253
58. Procesul-verbal de constituire a Partidului Ţărănesc (5/18 decembrie 1918) 254
59. Manifestul Partidului Conservator-Progresist (3/16 decembrie 1918) . . 255
60. Proiect de program al Partidului Socialist. Declaraţie de principii (9/22 decembrie 1918)..... 258

61. Programul Partidului Socialist (mai 1919)..... 261
62. Manifestul Partidului Naţionalist-Democrat (25 septembrie 1919) 265
63. Programul Partidului Conservator-Democrat (22 octombrie 1919) . . . 267
64. Circulară privind declararea zilei de 1 decembrie ca sărbătoare naţională (7 noiembrie 1919).....271
65. Programul de muncă al Partidului Naţional Român (29 aprilie 1920) . . 272
66. Condiţiile ultimative puse de Comintern delegaţiei Partidului Socialist din România pentru afilierea la Internaţionala a IlI-a (5 decembrie 1920) 2177
67. Moţiunile, rezoluţia şi hotărârile Consiliului General al Partidului Socialist şi ale Comisiei Generale Sindicale (30 ianuarie — 3 februarie .1921) . . 278
68. Documente privind Congresul din mai 1921 de făurire a Partidului Comunist din România 282
a) Ordinea de zi a Congresului din mai 1921 .....
282

b) Moţiune pentru afilierea cu rezerve la Internaţionala a IlI-a propusă de fracţiunea socialist-unitară.....283
c) Document privind rezultatul votului de afiliere a Partidului Socialist- Comunist din România la Internaţionala a IlI-a Comunistă 287
d) Scrisoare de protest adresată Adunării Deputaţilor de către delegaţii secţiunilor la Congresul I al Partidului Comunist din România împotriva arestării lor (mai 1921)..... 288
e) Dezbaterile Adunării Deputaţilor din 17 mai 1921 în legătură cu arestarea deputaţilor comunişti 290
69. Programul de acţiune al Federaţiei Partidelor Socialiste din România (3 iulie 1921)..... 301
70. Proiectul de program al Partidului Ţărănesc (noiembrie 1921) 306
71. Programul Partidului Naţional-Liberal (ianuarie 1922)..... 307
72. Manifestul Partidului Ţărănesc către ţară difuzat în preajma încoronării regelui Ferdinand la Alba lulia <13 octombrie 1922) 308
73. Declaraţia Partidului Naţional şi a Partidului Ţărănesc cu prilejul adoptării noii Constituţii a României (29 martie 1923)..... 309
74. Legea pentru persoanele juridice (5 februarie 1924)..... 310
75. Ordonanţele Corpului II Armată din 5 aprilie şi 23 iulie 1924 312
76. Legea pentru reprimarea unor infracţiuni contra liniştei publice (19 decembrie 1924)..... 312
77. Legile votate de Adunarea Naţională Constituantă privitoare Ia renunţarea principelui Carol la succesiunea tronului şi instituirea Regenţei (4 ianuarie 1926)..... 316
a) Legea privitoare la renunţare..... 316
b) Legea privitoare la instituirea Regenţei..... . . 316
78. Manifest al Blocului Muncitoresc-Ţărănesc (12 iunie 1926) .316
79. Programul Partidului Naţional-Ţărănesc (octombrie 1926).... 319
80. Programul de acţiune al Partidului Social-Democrat din România (mai 1927) 326
81. Relatarea lui Corneliu Zelea Codreanu privind întemeierea Legiunii Arhanghelul Mihail (24 iunie 1927)..... 333
82. Programul Partidului Socialist al Muncitorilor din România (iulie 1928) 334
83. Manifestul „Crinului Alb" (septembrie 1928)..... 339
84. Legea pentru organizarea jandarmeriei rurale (24 martie 1929)341
85. Decret-lege pentru reduceri de pedepse şi graţieri (13 mai 1929) 344
86. Decret-lege pentru amnistierea infracţiunilor politice (13 mai 1929) 345
87. Lege pentru organizarea poliţiei generale a statului (21 iulie 1929) . . . 346
88. Lege pentru organizarea penitenciarelor şi a institutelor de prevenţiune (30 iulie 1929)..... 352
89. Lege pentru organizarea ministerelor (2 august 1929) 360
90. Legea pentru organizarea administraţiei locale (3 august....1929) 370
91. Scrisoarea lui Constantin Stere către luliu Maniu, prin care şi-a anunţat

demisia din Partidul Naţional-Ţărănesc (4 aprilie 1939)..... 377
92. Programul Partidului Naţional-Liberal (mai 1930)..... 378
93. Documente privind restauraţia din 8 iunie 1930 381
a) Declaraţiile lui I. G. Duca în şedinţa Comitetului Executiv al P.N.L. din 7 iunie 1930..... 381
b) Lege pentru abrogarea art. 6 şi 7 din legea privitoare la actele civile ale membrilor familiei domnitoare (8 iunie 1930).... 382
c) Lege relativă la moştenitorul tronului României (8 iunie 1930) . . . 382

d) Legea adoptată de Reprezentanţa Naţională la 8 iunie 1930, prin care principele Carol este proclamat succesor la tronul României 382
e) Poziţia Partidului Social-Democrat faţă de actul restauraţiei (15 iunie 1930) 383
94. Document conţinând lămuririle ministrului instrucţiunii publice şi cultelor cu privire la reclamaţia Partidului Maghiar din România adresată Secretariatului Societăţii Naţiunilor la 2 septembrie 1939 384
95. Manifestul-program al Partidului Naţional-Agrar (iunie 1932) 390
96. Discursul-program rostit de Constantin Argetoianu, preşedintele Uniunii
Agrare (6 noiembrie 1932)..... 392
97. Discursul-program rostit de Grigore Iulian cu prilejul întemeierii Partidului Ţărănesc-Radical (20 noiembrie 1932)..... 394
98. Cuvântarea rostită de dr. Petru Groza, la 21 ianuarie 1933, cu prilejul întemeierii Frontului Plugarilor 395
99. Apelul Comitetului Naţional Antifascist din România (13 iulie 1933) . . 397 100. Cuvântarea rostită de Ion Mihalache la Congresul Tineretului Naţional-
Ţărănesc şi al organizaţiei din judeţul Muscel, la 10 septembrie 1933 . 398 101. Programul de guvernare al Partidului Naţional-Liberal (3 decembrie 1933) 399 102. Jurnalul Consiliului de Miniştri din 9 decembrie 1933 privind dizolvarea
Gărzii de Fier 403
103. Documente privind asasinarea lui I. G. iDuca, preşedintele Consiliului de Miniştri, la 29 decembrie 1933.....
405
a) Comunicatul guvernului..... 405
b) Manifestul guvernului către ţară 406
c) Articolul „Ţara şi moartea lui I. G. Duca — o covârşitoare şi unanimă
durere” publicat în „Viitorul” din 1 ianuarie 1934 406
104. Legea pentru apărarea ordinei în stat (7 aprilie 1934)..... 407
105. Legea pentru simplificarea serviciilor publice şi pentru luarea unor măsuri economice sau financiare urgente (9 iulie 1934)…
411
106. Programul Partidului Naţional-Ţărănesc (februarie 1935).....412
107. Replica lui Nicolae Titulescu la discursul contelui Bethlen, preşedintele
Partidului Maghiar din România (3 decembrie 1935)..... 422
108. Acordul de la Ţebea (6 decembrie 1935)..... 423
109. Legea administrativă (27 martie 1936)..... 425
110. Manifest legionar lansat după asasinarea lui Mihail Stelescu (iulie 1936) 431
111. Materiale privind poziţia Gărzii de Fier faţă de problemele societăţii româneşti (1937).....
432
a) Corneliu Zelea Codreanu despre credinţa legionară 432
b) Vasile Cotigă despre democraţie.....433
c) Ziarul „Sfarmă piatră” despre spiritul de jertfă.....434
d) Traian Herseni despre Corneliu Zelea Codreanu.....435
e) Manifest electoral al partidului Totul pentru Ţară.....436

f) Declaraţiile lui Corneliu Zelea Codreanu privind politica externă a
Gărzii de Fier 437
112. Textul pactului de neagresiune electorală, din 25 noiembrie 1937, încheiat intre Partidul Naţional-Ţărănesc, Mişcarea Legionară şi Partidul Naţional- Liberal (Gheorghe Brătianu) 437
113. Manifest electoral al Partidului Naţional-Creştin semnat de A. C. Cuza (9 decembrie 1937)..... 438
114. Decret-lege pentru introducerea stării de asediu (11 februarie 1938) . . 439
115. Constituţia din 27 februarie 1938..... 440
116. Decret-lege pentru înfiinţarea Consiliului de Coroană (30 martie 1938) . . 449
117. Decret-lege pentru apărarea ordinei în stat (14 aprilie 1938) 450
118. Sentinţa Tribunalului Militar al Corpului II Armată în Procesul lui Corneliu Zelea Codreanu (27 mai 1938)..... . 453
119. Decret-lege pentru reforma administrativă (13 august 1938) . 454
120.....Documente privind uciderea lui Corneliu Zelea Codreanu 464
a) Comunicatul Parchetului Militar al Corpului II Armată (30 noiembrie 1938) 464
b) Declaraţia maiorului Constantin Dinulescu făcută în 1940, în faţa Co
misiei de anchetă instituită de înalta Curte de Casaţie 465
121. Decret-lege pentru înfiinţarea Frontului Renaşterii Naţionale (15 decembrie 1938)..... ... 466
122. Documente privind evenimentele din 1 mai 1939..... . . 466
a) Relatare apărută în „Scânteia" din 1 iunie 1939 466
b) Discursul lui Armând Călinescu, preşedintele Consiliului de Miniştri 468 c) Moţiunea adoptată 470
123. Decret-lege pentru reforma electorală (9 mai 1939) 470
124. Documente privind asasinarea lui Armând Călinescu, preşedintele Consi
liului de Miniştri, la 21 septembrie 1939..... 472
a) Comunicatul oficial 472
b) „După fapta de ieri" — articol publicat de Nicolae lorga.....473
125. Decret-lege pentru transformarea Frontului Renaşterii Naţionale în Partidul Naţiunii (22 iunie 1940) 474
126. Decret-lege pentru apărarea ordinei politice unice şi totalitare a statului român (22 iunie 1940)..... 474
127. Decret-regal privind investirea generalului Ion Antonescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, cu puteri depline pentru conducerea statului român (6 septembrie 1940)..... 475

128. Documente privind poziţia Partidului Naţional-Liberal şi a Partidului Naţional-Ţărănesc faţă de instaurarea regimului'Antonescu (8 şi 14 septembrie 1940)..... 476
a) Apelul lui C. I. C. Brătianu, publicat la 9 septembrie 1940 . 476
b) Comunicatul semnat de luliu Maniu, preşedintele Partidului Naţional-
Ţărănesc, publicat la 14 septembrie 1940..... 476
129. Decret-regal prin care statul român a fost proclamat stat naţional-legionar (14 septembrie 1940)..... 477
130. Documente privind asasinatele legionare din 26—27 noiembrie 1940 . . 477
a) Comunicatul Preşedenţiei Consiliului de Miniştri în legătură cu asasinatele din 26—27 noiembrie 1940..... 477
b) Notă informativă asupra asasinatelor de la închisoarea Jilava din 26—27 noiembrie 1940..... 477
c) Comunicatul Preşedenţiei Consiliului de Miniştri în legătură cu asasinarea lui Nicolae lorga şi a lui Virgil Madgearu 482
d) Notele informative ale Parchetului General al Curţii de Apel din Bucureşti asupra asasinării lui Nicolae lorga şi Virgil Madgearu .... 487 — Notă informativă asupra împrejurărilor în care a fost săvârşită
asasinarea lui Nicolae lorga.....485
— Notă informativă asupra împrejurărilor în care a fost asasinat Virgil Madgearu 483
131. Document privind rebeliunea legionară din ianuarie 1941 482
132.....Decret-lege pentru reprimarea faptelor ce pun în primejdie existenţa şi interesele statului (6 februarie 1941)..... ... 482

IV. POLITICA EXTERNA

133. Convenţia de alianţă defensivă intre Regatul României şi Republica Poloniei (3 martie 1921)..... 490
134.....Convenţia de alianţă defensivă intre Regatul României şi Republica Cehoslovacă (22 aprilie 1921)..... 491
135. Convenţia de alianţă defensivă intre Regatul României şi Regatul Sârbo- Croato-Sloven (7 iunie 1921) 492
136. Conferinţa româno-sovietică de la Viena, din 24 martie — 2 aprilie 1924, Declaraţia finală a delegaţiei române.....493
137. Tratatele de la Locarno din 1925. Anexa A privind garantarea frontierelor dintre Germania, Belgia, Franţa, Anglia şi Italia. Pactul de garanţie român (16 octombrie 1926) 495
138. Convenţia de alianţă polono-română reînnoită Ia 26 martie 1926 . 497
139. Tratatul de prietenie dintre Franţa şi România (10 iunie 1926) 498

140.....Tratatul dintre Italia şi România (17 septembrie 1926) 500
141. Protocolul de la Moscova pentru punerea în vigoare cu anticipaţie a Pactului de la Paris (9 februarie 1929) 501
142. Discurs rostit de Nicolae Titulescu, în calitate de preşedinte, la deschiderea celei de-a 11-a sesiune ordinară a Adunării generale a Societăţii Naţiunilor (10 septembrie 1930) 503
143. Pactul de reorganizare a Micii înţelegeri (16 februarie 1933) . . 504
144.....Convenţia de definire a agresiunii (4 iulie 1933) 506
145. Articolul „Scopurile Ligii Antirevizioniste Române", publicat de „Universul" la 22 decembrie 1933..... 508
146. Documente privind stabilirea raporturilor diplomatice între România şi Uniunea Sovietică (9 iunie 1934) 510
a) Textul scrisorii lui Nicolae Titulescu adresată lui Maksim Litvinov 510
b) Scrisoarea de răspuns a lui Maksim Litvinov 510
c) Nota, cu text identic, schimbată între cei doi miniştri 510
147. Pactul înţelegerii Balcanice (9 februarie 1934) 511
148. Explicaţiile date de Nicolae Titulescu cu privire la atitudinea sa de apărare a poporului etiopian în cadrul Societăţii Naţiunilor în iulie 1936 . . 512
149. Comunicat de presă cu privire la rezoluţia Consiliului de Miniştri din 14 iulie 1936, prin care se aprobă politica externă promovată de Nicolae Titulescu.....514
150. Protocolul semnat de Nicolae Titulescu şi Maksim Litvinov privind pactul de asistenţă mutuală între România şi U.R.S.S. (21 iulie 1936) 515
151. Memoriul adresat de Corneliu Zelea Codreanu regelui Carol al II-lea (5 noiembrie 1936)..... 515
152. Acordul de la Salonic semnat de înţelegerea Balcanică şi Bulgaria (31 iulie 1938)..... 517
153. Declaraţia comună a Micii înţelegeri şi Ungaria (23 august 1938) . . . 518
154.....Mesajul oficial difuzat de postul de radio Praga în legătură cu poziţia României faţă de Cehoslovacia (2 noiembrie 1938)..... 519
155. Articole din presă privitoare la ospitalitatea acordată de poporul român refugiaţilor din Cehoslovacia (22 martie 1939) 519
156. Tratat asupra promovării raporturilor economice între Regatul României şi Reichul German (23 martie 1939) 521
157. Declaraţiile Iui Neville Chamberiain şi Edouard Daladier prin care Marea Britanie şi Franţa acordă garanţii Greciei şi României împotriva oricărei agresiuni (13 aprilie

1939) 523
a) Declaraţiile lui Chamberlain în Comera Comunelor 523
b) Declaraţiile lui Daladier făcute presei 523
158. Protocolul adiţional secret la Pactul de neagresiune semnat de Viaceslav Molotov şi loachim von Ribbentrop la 23 august 1939 524
159.....Comunicat privind neutralitatea României (6 septembrie 1939) .... 524 160. Articolul „Refugiaţi poloni în România" publicat de „Universul" la 20 septembrie 1939 ..... .
525
161. Comunicatul Conferinţei înţelegerii Balcanice (2—4 februarie 1940) . . . 527
162…Directivele Internaţionalei Comuniste pentru Partidul Comunist din România (8 mai 1940)..... 527
163.....Nota lui Joachim von Ribbentrop către Viaceslav Molotov privitoare la problema Basarabiei (25 iunie 1940)..... 528
164.Notele ultimative ale guvernului sovietic din 26 şi 27 iunie 1940 şi răspunsurile guvernului român.....529
a) Nota ultimativă a guvernului sovietic, din 26 iunie 1940 529
b) Răspunsul guvernului român, din ziua de 27 iunie 1940 529
c) Nota ultimativă adresată de guvernul sovietic în noaptea de 27 iunie
1940 530
d) Răspunsul guvernului român, din ziua de 28 iunie 1940 530
165.....Declaraţiile primului ministru. Ion Gigurtu, privind „noua orientare" a politicii externe a României (8 iulie 1940)..... 531
166. Scrisoarea Iui Adolf Hitler către regele Carol al II-lea (17 iulie 1940) . . 531
167.....Studiu întocmit de secţia Operaţii a Marelui Stat Major asupra situaţiei politico-militare a României (26 august 1940)..... 534
168. Textul dictatului de la Viena (30 august 1940) 536
169. Comunicat privind semnarea acordului dintre România şi Bulgaria la Cra-
iova (7 septembrie 1940)..... 537
170. Ordinul Statului Major al Fiihrerului şi Înaltului Comandament al Wehr- macht-ului, privind misiunea trupelor germane trimise în România (20 septembrie 1940)..... 537
171. Constituirea Asociaţiei ,,Pro-Transilvania", articol publicat în „Timpul" la 8 octombrie 1940.....
538
172. Protocol privind aderarea României la Pactul Tripartit (23 noiembrie 1940) 539
173. Scrisoarea lui C. I. C. Brătianu adresată generalului Ion Antonescu (21 februarie 1941).....
539
174.....Sinteza Serviciului Special de Informaţii asupra atrocităţilor maghiare săvârşite în nordul Transilvaniei (mai 1941)..... 541
175. Decret prin care regele Mihai I a fost învestit cu demnitatea de mareşal al României (10 mai 1941)..
554

V. ROMÂNIA ÎN PERIOADA 22 IUNIE 1941—23 AUGUST 1944

176.Ordinul de zi către armată semnat de generalul Ion Antonescu (22 iunie 1941)..... 555
177. Comunicat oficial privind eliberarea Basarabiei la 25 iulie 1941 555
178. Decret-lege privind înălţarea generalului Ion Antonescu la demnitatea de mareşal (21 august 1941)..... 556
179…Platforma-program a Comitetului Central al Partidului Comunist din România „Lupta poporului român pentru libertate şi independenţă naţională” (6 septembrie 1941)..... 556
180. iDecret-lege asupra regimului muncii în timp de război (2 octombrie 1941) 561 181. Scrisoarea lui luliu Maniu adresată lui Ion Antonescu (8 noiembrie 1941) 563
182.. Raport asupra inspecţiilor efectuate în comune din judeţul Brăila de către prefect, privind nevoile locuitorilor şi starea lor de spirit (iulie—august 1942)..... 565
183.……Scrisoarea lui C. I. C, Brătianu adresată lui Ion Antonescu (24 septembrie 1942)..... 569
184.Scrisoarea de răspuns a mareşalului Ion Antonescu adresată lui C. I. C. Brătianu (29 octombrie 1942)..... 570
185. Scrisoarea lui Ion Antonescu adresată generalului Ilie Şteflea (3 decembrie 1942)..... 575
186.……Sinteza Serviciului Special de Informaţii privind activitatea cercurilor politice aflate în opoziţie (31 martie 1943)..... 577
187.....Document privind dizolvarea Internaţionalei Comuniste şi propunerea Partidului Comunist din România pentru încheierea Frontului patriotic antihitlerist (iunie 1943)..... 583
188.....Notă, din 24 mai 1943, a Serviciului Special de Informaţii referitoare la comentariile făcute de luliu Maniu, preşedintele P.N.Ţ., cu privire la înrâurirea desfiinţării Internaţionalei Comuniste.....585
189. Decret-lege pentru pedepsirea pe timpul stării de război a unor infracţiuni (3 august 1943)..... 587
190. Scrisoarea lui C. I. C. Brătianu şi luliu Maniu adresată mareşalului Ion Antonescu (21 martie 1944). . 589
191. Telegrame privind desfăşurarea convorbirilor de la Cairo (22 martie 1944) 590
192. Memoriul unor intelectuali adresat lui Ion Antonescu (aprilie 1944) . . 591
193.....Condiţiile de armistiţiu propuse de U.R.S.S. guvernului României la 12 aprilie 1944 593
194. Manifestul Frontului Unic Muncitoresc (1 mai 1944) 594
195. Documente privind activitatea partidelor politice (7—9 iunie 1944) . . . 596

a) Nota Serviciului Special de Informaţii cu privire la discuţiile şi proiectele din tabăra opoziţiei democratice (7 iunie 1944)... 596
b) Nota Serviciului Special de Informaţii în legătură cu atitudinea liderilor P.N.Ţ. şi P.N.L. privind făurirea Blocului Naţional-Democrat (9 iunie 1944)..... 598
c) Nota Serviciului Special de Informaţii cu privire la discuţiile purtate în vederea creării Blocului Naţional-Democrat (9 iunie 1944)..... 599
196. Declaraţii şi mărturii asupra acţiunilor diplomatice vizând ieşirea României din război şi încheierea armistiţiului cu Naţiunile Unite (1943—1944) 599
197. Expunerea lui Gheorghe Tătărescu privind acţiunile întreprinse de el în anii 1943—1944..... 607
198.....Declaraţia Blocului Naţional-Democrat (20 iunie 1944) 610
199. Relatarea lui Ion Antonescu despre ultima sa întrevedere cu Adolf Hitler la 4 august 1944 611
200. Relatarea lui George Magherescu privind şedinţa Consiliului de Miniştri din 23 august 1944..... 614
201. Declaraţiile făcute de luliu Maniu în şedinţa Consiliului de Miniştri din 15 septembrie 1944 privind condiţiile de armistiţiu obţinute de Ion Antonescu 615
202. Proclamaţia regelui Mihai către ţară, din 23 august 1944 617
203. Declaraţia guvernului constituit la 23 august 1944 618

VI. PSIHOLOGIA POPORULUI ROMAN; CONCEPŢII ŞI REALIZĂRI MAI DEOSEBITE 1N ŞTIINŢELE, ARTELE, ÎN CULTURA DIN ROMÂNIA ANILOR 1918—1944

A. Specificul naţional; caracteristici psiho-morale ale poporului român.....619
204. Constantin Rădulescu-Motru despre psihologiapoporului român .. . 619
205. Simion Mehedinţi: Caracterizarea etnografică aunui popor prin munca şi uneltele sale; discurs de recepţie la Academia Română (1920) . 621
206. George Călinescu despre specificul naţional 622
207. Lucian Blaga despre „spaţiul mioritic** şi specificitatea poporului român (1944) 624
208. Vasile Pârvan despre caracteristicile sufleteşti ale românilor . 625
209. Eugen Lovinescu despre originalitate în literatura română, odată cu sincronia ce se realizează pe plan universal.....626
210. Liviu Rebreanu despre ţăran ca purtător al perenităţii poporului român 628

B. Concepţii, direcţii de dezvoltare în diferite ştiinţe şi arte; personalităţi remarcabile..... 630
211. Simion Stoilov: dezvoltarea şi metodele marilor teorii ale analizei

matematice; prelegere inaugurală la Universitatea din Cernăuţi, 1920 630
212. Horia Hulubei despre rolul ştiinţelor fizico-chimice pentru dezvoltarea industrială, pentru formarea spirituală a omului cult (1944)..... 631
213. Gheorghe lonescu-Şişeşti: dezvoltarea studiilor despre sol în România;
discurs de recepţie la Academia Română (1937)..... 633
214. Vasile Pârvan despre valorile istorice; prelegere inaugurală la Universitatea din Cluj, 11 februarie 1920.....
635
215. Nicolae lorga despre permanenţele istoriei; comunicare la Congresul internaţional de istorie de la Ziirich, septembrie 1938 ..
636
216. Dimitrie Guşti: cercetările sociologice monografice (1936).....
638
217. Nicolae Titulescu: raportul între ştiinţă şi politică în activitatea sa, necesitatea unei orientări limpezi în gândirea juridică (1937)..
639
218. Mihail Sadoveanu despre poezia populară; discurs de recepţie la Academia Română (9 iunie 1923)..... 640
219. George Enescu despre muzică; discurs de recepţie la Academia Română (22 mai 1933)..... 641
220. Gheorghe Petraşcu: O privire asupra evoluţiei picturii româneşti; discurs de recepţie la Academia Română (1937)..... 642
221. George Călinescu despre „Istoria literaturii române de la origini şi până în prezent” (1941).....
643
222. Vasile Pârvan despre „Getica** (1926)..... 645
223. Liviu Rebreanu despre romanul „Pădurea Spânzuraţilor**.....646
224. George Călinescu despre:
a) Nicolae lorga.....647
b) Mihail Sadoveanu 648
c) Tudor Arghezi 649
d) Lucian Blaga .... .650
e) Concepţii filosofice şi politice, promovarea patriotismului, independenţei şi integrităţii teritoriale ale României 652
225. Mircea Florian despre raţionalism şi procesul inteligenţei (1926) . . . 652
226. Nae lonescu despre „dreapta** şi „stânga” (1933)..... 654
227. Emil Cioran: Adamismul românesc 656
228. Mircea Eliade despre idealul tinerei generaţii 657
229. Mihai Ralea despre proliferarea iraţionalismului şi pesimismului (1942) . 658
230. Constantin !• Parhon despre factorii care favorizează misticismul (1938) 660
231. P. P. Negulescu despre teoria inegalităţii raselor, a popoarelor (1934) . . 661
232. George Enescu despre consecinţele grave ale hitlerismului asupra culturii (1936).....
661
233. Nicolae Titulescu: argumente fundamentale împotriva politicii

Ungariei de revizuire a frontierelor (1934) 662
234. Zaharia Stancu, articolul Ardealul (194o).....663
235. George Sofronie despre semnificaţia juridico-istorică a Actului dela Alba lulia (1 decembrie 1942)..... > . .664
236. George Călinescu, articolul Frigmania şi Bovenia (1939)... . 665
237. Tudor Arghezi, pamfletul Baroane (1943)..... . 666

VI. ANEXE

238. Tabel privind producţia minieră între anii 1921—1938 668
239. Tabel cu indicii cantitativi ai producţiei agricole intre anii 1921—1938 . 673
240. Tabel cu suprafeţe cultivate cu cereale între anii 1921—1938 . . 674
241. Tabel cu suprafaţa României după culturi între anii 1921—1938 675
242. Tabel cu suprafeţele cultivate cu plante industriale între anii 1921—1930 676
243. Tabel cu producţia plantelor industriale între anii 1921—1933 677
244. Tabel cu producţia plantelor alimentare între anii 1921—1938 678
245. Tabel cu importul, exportul şi balanţa comercială între anii 1921—1938 . 679
246. Tabel cu exportul principalelor produse între anii 1921—1938 680
247. Tabel cu veniturile şi cheltuielile bugetare pe anii 1922/1923—1933/1939 683
248. Date statistice privind situaţia economică a României în anul 1938 . . . 683
249. Tabel privind locul principalelor ramuri în totalul industriei prelucrătoare în anul 1938..... 684
250. Tabel privind ponderea ramurilor economiei în produsul social şi în venitul naţional din anul 1938 684
251. Tabel privind personalul şi accidentele din industria extractivă intre anii 1921—1938..... 685
252. Tabel privind mişcarea populaţiei între anii 1920—1933 687
253. Regii României în perioada 1918—1944 688
254. Tabel cu preşedinţii Adunării Deputaţilor şi ai Senatului 688
255. Lista guvernelor României în perioada decembrie 1918—august 1944 . . 689

Coli de tipar: 45,75. Format: 16/70x100.
Bun de tipar: 07.10.1994. Nr. plan: 7542.
Ediţia: 1995.